

This book belongs to
THE CAMPBELL COLLECTION
purchased with the aid of
The MacDonald-Stewart Foundation
and
The Canada Council

THORNTON & SON,
Booksellers,
11 The Broad,
Oxford.

CAMPBELL
COLLECTION

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

POETAE LATINI MINORES.

RECENSUIT ET EMENDAVIT

AEMILIUS BAEHRENS.

VOLUMEN I.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXIX.

STUDIIUM LINGUAE LATINAE

PER

FRANCISCUM

ET

ALFREDUM

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

EDITORIS PRAEFATIO.

Carmina latina minora in plurimis codicibus sparsim errantia ab obliuione uindicare et in unum corpus colligere, inde a saeculo XVI multi instituerunt. ex tali enim suscepto quantum lucri capturum esset litterarum Romanarum studium, non fugit sagacitatem I. I. Scaligeri, qui, cum in Appendicis Vergilianae editione a. 1573 Lugduni emissa saepiusque dehinc repetita poemata plurima cum aliunde tum ex codice nunc Vossiano L. Q. 86 petita Catalecton titulo usus adiceret, primus fundamentum qualecumque struxit. huic successit Claudius Binetus, qui ex patria bibliotheca Bellouacensi egregium codicem nunc eheu perditum nactus et aliis subsidiis nisus ueterum poetarum epigrammata auctiora emisit Pictauii a. 1579. quae Scaliger et Binetus certis rationibus non ducti incohauerant, ea ita ut illorum conamina longe superaret continuauit Petrus Pithoeus. is non solum paruula epigrammata, sed etiam cetera minoris ambitus poemata latina copiis instructus largis cum consilio digessit edendaque curauit Parisiis 1590 (quae editio deinde Geneuae a. 1606*) et 1619 iterum typis excusa est). et Pithoeus, nisi temporum turbulentorum iniquitate accuratiorem operam impendere prohibitus esset, multo plura quam re uera praestitit prae-

*) hac editione Burmanno [praef. ad Anth. Lat. I p. XXXV] incognita ego utor.

stare potuisset. contribuere deinde alii alia symbola, ut Barthius, Fabricius, Salmasius, Scriuerius, noua atque incognita multa promentes; nemo autem plura felicioribusque omnibus moliebatur quam Nicolaus Heinsius, qui totam fere Europam peregrinando ditissimum apparatus collegit interque alia multa codicis Salmasiani syllogam illam nobilissimam descripsit. cui si ipsi opes congestas cum cura tractare tractatasque cum orbe litterario communicare licuisset, quantum huic quoque poeseos latinae parti profuturum fuisset uiri unici ingenium!

Heinsii schedae uel sic coniecturarum bonarum plenae (de quibus alio huius operis loco pluribus dicam) in manus uenerunt Petri Burmanni senioris. hic uiae a Pithoeo monstratae non insistens in Poetas Latinos Minores, qui Leidae a. 1731 emissi duo occupant uolumina, uates nonnullos sine consilio electos et commentariis uastis instructos intrusit. maiorem prouinciae partem iam reliquam aliqua ex parte absoluendam in se suscepit P. Burmannus Secundus, gazis ab Heinsio maxime conuectis patriui beneficio usus, collegitque in Anthologia Latina, quae Amstelae-dami a. 1759—73 duobus prodiit tomis, omnia epigrammata et poemata ex inscriptionibus uetustis et codicibus adhuc eruta. quem librum cum inique multi uituperent, laudabit potius atque honore dignum putabit qui summam huius incepti difficultatem perspectam habet. saepe quidem Burmannus errauit in discernendis carminum fontibus aestimandisque codicibus (quamquam hanc ob causam anteriores philologos disciplinae seueritati hodie uigenti facileque nunc consequendae nondum aduetos uelle reprehendere, iniustum est quam maxime) ideoque poemata multa furcilla eicienda recepit; sed haec aliaque uitia compensauit et adsiduitate diligentiae, qua rudem indigestamque molem primus redegit in aliquam formam, et poeta-

rum latinorum notitia familiari, qua obscura haud pauca bene inlustravit aut recte emendavit.

Utrumque Burmannorum opus alii deinceps docti denuo adgressi sunt. nam superiorem Burmannum excepit Io. Christianus Wernsdorfius, in sua Poetarum latinorum minorum editione octo tomos complectenti (Altenburgi a. 1780—98) et multo locupletiore collectionem exhibens et in carminum interpretatione longe meliora praestans, ut nunc quoque huic libro sua maneat utilitas dignitasque; minus idem rem criticam prouexit, cum ab hac paene abhorreret mente neque nisi anteriorum fere copias adhiberet. iunioris autem Burmanni Anthologiam Latinam retractandam sibi sumpserunt Henricus Meyerus et Alexander Riesius, quorum ille docti Bataui opus noua distributione digessit auxitque sine ullo rei emolumento (Lipsiae 1835 duobus uoluminibus), hic primum reiectis epigrammatis monumentariis et discretis genuinis falsisque ab ipsis codicibus, quorum non paucos contulit, laudabili diligentia petiit subsidia atque ita hanc partem in meliorem statum reducendi initium quidem fecit, in aliis rebus (ut in dispositione carminum) parum felix; cuius editio Lipsiae 1869—70 duobus itidem tomis prodiit.

Sic Burmanni senioris culpa ad hunc usque diem in duas partes discissum est opus suapte natura unum indiuiduumque. nam quid aliud talis collectio sibi propositum habet quam doctorum commoditati utilitatisque ita consulere, ut omnia poesis latinae monumenta ea, quae propriis editionibus non sufficiunt aut certe in multis uariisque libris communi usui non semper patentibus dispersa sunt, in unum comprehendantur? sed quod dixi 'omnia', artioribus id finibus circumscribendum est; nam de tribus carminum minorum generibus statim duo eximenda, quae anteriorum incogitantia praeue admiscuit. primum enim ea poe-

mata siue poematum fragmenta, quae scriptorum latinorum operibus prosaïcis sunt inserta, segreganda esse apparet, quippe quae facile illinc possint peti. unde ex. gr. Columellae librum decimum et Licentii ad Augustinum uersus a Wernsdorfio receptos nos reieci-
mus; idemque cadit in epigrammata multa a Burmanno Meyeroque ex Cicerone Petronio Gellio scriptoribus Historiae Augustae aliisque in Anthologiam suam inlata, cadit etiam in Quinti Ciceronis uersus astronomicos ab ipso Ausonio (teste huius codice Vossiano) non sine consilio eclogario suo inditos. haec omnia quamquam sane conducit secundum temporum ordinem sub uno quasi conspectu poni, rectius tamen in Corpus Poetarum Latinorum relegantur. porro excludendae erant inscriptiones metricae, quae et natura sua hinc satis alienae sunt et a Francisco Buechelero seorsum edentur. reliquom est igitur tertium genus, in quo omnis nostra uersatur opera, scilicet carminum in codicibus seruatorum. quodcumque ergo minoris ambitus poema siue pro se siue cum aliis similibus conexum in libris mss. extat, huic syllogae nostrae uindicandum est; et sponte sua intellegitur nihil referre, utrum illud mille an decem uersus habeat (absonum quippe hac quidem in re est inter minora et minima discrimen), sitne argumenti lyrici an astronomici, num nobilem aliquem aevi Augustei uatem an misellum quendam euanescentis antiquitatis poetastrum praeferat auctorem: id unum respiciendum est ut adsit liber omnia opuscula poetica modo adumbrata complectens facileque suppeditans. haec cum in uniuersum satis sint aperta, quaedam tamen adhuc prolixiore disputatione indigent. nam ut in uita cottidiana necesse est ut a normae tibi propositae seueritate interdum recedas teque subiungas eis quae res et utilitas flagitant, sic in hoc quoque opere, ne eius moles incresceret nimis nimisque diuersa miscerentur,

nonnulla eorum quae iure quodam secundum rationem supra expositam expectari possunt remittenda duxi. omnia igitur poesis scenicae monumenta procul habuimus; eoque id facilius fieri licuit quod et Publilio Syro post Comicorum latinorum fragmenta a Ribbeckio suus est datus locus et Octauia praetexta in calce Senecae tragoediarum poni requirique solet. uenimus ita ad quaestionem alteram de libellis sub poetarum maiorum nominibus commenticiis siue inter horum opera siue separatim traditis. in quam itidem ualent de utilitatis respectu paulo ante dicta. ueluti carminibus Tibullo false adscriptis in appendice ad huius elegias genuinas ob argumenti cognationem aliasque causas obuias semper erit locus aptissimus commodissimusque, cum contra poematum pseudouergilianorum collectio imperante fere Claudio edita, cuius particulas aliquas post uatis Mantuani opera loco sane alienissimo subiciunt, multo melius et pro se et indiuisa edatur; quapropter hanc secundus huius libri tomus exhibebit integram. ex eis autem quae Ouidii nomen ficticium gerunt adsumpsimus, ut par erat, Consolationem Liuiae et Nucem, sed spreuimus Sapphus epistolam (cuius originem uere Ouidianam fortasse serior aetas et codicum notitia meliore instructa et praeiudicatis opinionibus libera aliquando euincet, argumentis Comparettianis fundamentum substruens firmitus) multoque magis ea quae causis plane dubiis nullius poetae Sulmonensi abiudicantur. — denique quod ad poemata minora Christiana attinet, ex his procul arcenda uidebantur quaecumque ad solam historiam sacram et ad res mere ecclesiasticas spectant (ueluti de Sodoma deque Iona libelli multaque quae nuper in Anthologiam intrusa sunt), sed accersenda omnia quae aliquid momenti afferunt siue ad historiam ultimorum imperii Romani temporum inlustrandam siue ad cultus gentilis morumque ac litterarum statum tunc uigentem cogno-

scendum. quamquam in hac quoque parte est ubi certae regulae te addicere non liceat, sed iudicio atque electione sit utendum.

In ordinandis carminibus varias iniere uias docti. et plerique quidem materiam immensam in complures diuisere partes, quarum singulae omnia ad singula poeseos genera pertinentia complecterentur; ueluti libri Wernsdorfiani tomus primus rei uenaticae auctores una cum poematis ad aucupium et piscatum spectantibus continet, et sic ceteri tomi consarcinati; parique consilio et Burmanni Anthologia instituta est. quae ratio etsi sua utilitate non est destituta (nam quid in unaquaque poeseos parte a Romanis praestitum sit commodè demonstrat), nobis tamen ob causam sat grauem deserenda erat. Burmannus Secundus cum collectioni suae inderet non congruum huius naturae indolique nomen Anthologiae, non cognitum habuit partem illius haud exiguam nil esse aliud quam membra disiecta syllogae alicuius iam in ipsa antiquitate confectae. quod postquam a Frid. Duebnero agnitum et Riesii codicem Salmasianum accurate exhibentis diligentia patefactum est, primum noui editoris officium apparet consistere in recolligendis genuinaeque formae restituendis particulis late dispersis illius syllogae, quae sola suo iure adinstar collectionis Graecae nomen meretur Anthologiae Latinae; quam recipertam eadem qua olim procedebat specie ordineque exhiberi consentaneum est. idemque etiam in opusculis pseudouergilianis usu uenit. sic semel infracta priorum diuisione etiam aliae causae ut eam sequamur dissuadent. neque enim per singula poeseos genera, sed per singula saecula fata Dauniae Camenae persequi et uarios artis progredientis deficientisque gradus cognoscere, et uoluptatem praebet et utilitatem maiorem. itaque re diu multumque perpensitata perueni eo ut in uniuersum quidem ordinem quem uocant

chronologicum sequerer, relinquerem uero in syllogis supra dictis. quodsi in hoc primo uolumine (quo quidquid carminum minorum in codicibus seruatorum inde a Ciceronis tempore usque ad aevi Neronei initium protulit Latium continetur) Culicem tamen et Cirin aliaque desideras: hoc damnum resarcitur eo quod iam omnia pseudouergiliana tum quidem regnante Claudio simul edita tibi indiscerpta nullisque alienis commixta proprio tomo praebentur. in ceteris autem longe pluribus et posse et deberi temporis ordinem seruari facile est intellectu. at, inquit quispiam, quid tu multis illis poematiis iam reliquis facies, in quibus aetatis qua scripta sunt nec uola deprehendatur nec uestigium? sed enim horum numerus ut ualde inminuitur receptis in Anthologiam Salmasianam (sic enim interim uocare lubet) eis quae huic sunt adserenda, ita re uera pauca admodum extant carmina, de quibus non ex ipsa uersuum indole atque colore probabilem coniecturam, ad aetatem illorum quod attinet, instituat is qui longo diuturnoque usu in poesin Latinam penitus sese quasi insinuauit. nec ob pauca dubia ambiguaque relinquenda est ratio toti operi profutura.

Iam quibus auxiliis innisi hanc nouam editionem emittamus, breuiter exponendum est. equidem cum a. 1870 adulescentiae quodam feruore impetuque tam graue onus in me susciperem, non nescius eram quot labores mihi iniunxissem quantisque cum difficultatibus essem luctaturus. nam cum in paucis horum poetarum priores iustum apparatus criticum congessissent, in multo pluribus noua subsidia essent conquirenda, munus atque officium bibliothecas quam plurimas peruestigandi imponi mihi uidebam. sed quod uel ei qui unum certum scriptorem sunt edituri non semper consequuntur ut omnes eius libros mss. quotquot extant et indagent et instituta subtili aestimatione in suas classes describant, hoc mihi in innumeris carminibus

adnitendum erat. deinde omnium poetarum Latinorum et opera et per medium aeuum fata accurate erant perscrutanda, ut quid in illis genuinum quid nostro libro uindicandum esset constaret. sic uerbi gratia poematum Ausonianorum corpus, cui ad fidem codicum recensendo nemo adhuc impendit operam, comparatis libris mss. digerere debui, ut uatis Burdigalensis peculium a bonis secernerem aduenticiis. sed hae aliaeque difficultates multae tantum afuerunt ut labefactarent consilium, ut animum mentemque mirifice instimularent. itaque postquam a. 1872—73 in Italia degimus, tempore insecuto (quoad et per facultates et per muneris academici Ienensis officia licuit) Germaniam Galliam Britanniam Belgium Batauiam iterumque Italiae partem superiorem perquirundarum bibliothecarum causa peragrauimus. et cum *περιπλομένων ἐνιαυτῶν* plus quam mille codices manibus nostris sint triti, si quid his studiis effecerim quaeris, id adsecutus mihi uideor ut certum ubique fundamentum ad criticen tuto exercendam sit iactum. non exhaustam esse a nobis materiam totam, uix est quod moneam. nam neque omnes bibliothecas adire neque earum quas adiit nullum codicem aliquid idonei continentem praeteruidere, unius est hominis. supplebit igitur perficietque dies futurus multa eorum, quae nos incohauimus. is enim harum litterarum est progressus: ut praesens aetas patrum auorumque opes locupletauimus, ita nostras gazas olim augebunt minores. hoc secum reputent qui ipsi domi residentes nihilque parantes aliorum laboribus uti solent cum inique uituperandi lubidine neque operibus sudoris uigiliarumque plenis gratiam habent meritam. unum est quod addam. nam cautionem atque prudentiam uelim adhibeant in promendis nouis subsidiis uideantque, num digna sint luce adferantque utilitatem ueram. sic nobis ipsis multa quae per itinera inuenimus atque etiam excripsimus, ubi

uilia atque nullius pretii esse cognouimus, abicere et plerumque ne commemorare quidem potius est uisum. illam autem laboris omnis humani condicionem etiam in aliis rebus respiciant. nullus umquam codex a quoquam docto uel accuratissimo ita est conlatus ut non ei qui iterum excussit spicilegium sit relictum. equidem qui procul a me abesse scio illam disciplinae palaeographicae ignorantiam illamque negligentiam, quam ipse castigauit alibi [Mus. Rhen. XXX p. 306 sqq.], idem nil humani a me esse alienum puto meque interdum aliquid praetermisisse certus sum, cum praesertim peregrinantes haud raro causae extra nos positae festinare cogant. nec nisi inepti stultique talia peccata reprehendent. praeterea omnes minutias uel minutissimas et ex codicibus exscribere et in notis adferre, quidnam prodest? 'e' et 'ae', 'c' et 't' similiaque perpetuo in libris mss. fluctuare, quis hodie nescit? etsi igitur plane adsentior eis qui ex codicibus optimis omnes qualescumque lectiones adnotandas ducunt, tamen ne nimis rigorosi nimisque pusillae diligentiae studiosi simus iterum iterumque moneo: sunt hac quoque in re certi fines*).

Breuitati secundum huius editionis rationes necessariae ut aliis in rebus ita in praefatiunculis studui, quas singulis carminibus potius praemittere quam hic loci simul exhibere est uisum. itaque in illis ea quae de poematis alicuius auctore indoleque, de codicibus a me in usum uocatis deque anteriorum doctorum studiis editionibusque principalibus commemoranda

*) pertinet hoc etiam ad scripturae compendia uulgaria. ueluti si in Germanici editione nouissima ad Prognost. fragm. IV 18 [p. 45 Breys.] adnotatur 'edit *A m*, edit *P*, condit *Heinsius*', quaesinerim ego quidnam aliud codicum compendia sibi uelint quam 'condit', quod codex Arundelianus totidem litteris praebet? talia non adferet scribendi per medium aeuum rationis gnarus.

uidebantur, adumbravi magis quam discussi, haud raro huius illiusue materiae adlicentis blandimentis aegre resistens meque ipse intra artos fines cohibens inuitum.

Quamquam de multis rebus disputandi materia restat (ut de rei orthographicae normis), tamen, ne longus fiat, unam rem in fine tangam; nam in ceteris consilium meum facile perspicient periti. uersatur autem quaestio a me tractanda in uocabulis 'es' et 'est' post uocales et 'm' positis. increbuit enim post Lachmannum auctoribus maxime Hauptio et L. Muellero [de re metr. p. 301 sqq.] mos in quacumque uersus parte scribendi ex. gr. 'diuast, illest, homost, magnumst.' hoc modo ut semper pronuntiasse, ita aliquotiens etiam scripsisse Romanos sat constat; maximeque hoc in libris sermonem familiarem praeferentibus (ut in comicorum fabulis Ciceronisque epistulis) animaduertere licet. iam apud ceteros auctores raro in uniuersum formae truncatae in codicibus deprehenduntur. in quibus ab ipsis librariis millies milliesque plenior formam restitutam esse, nullam habet ueri similitudinem, cum praesertim illam et carminis de bello Aegyptiaco papyri Herculaneenses (cf. XIV 35) et inscriptiones multae exhibeant. quin ne in exitu quidem uersuum est quod Lachmannum [ad Lucret. p. 65 sqq.] secuti uoculas illas abbreviemus. nam quod alias in illa uersus parte monosyllaba neque ponuntur fere neque eliduntur, id uero mitigatur sollemni pronuntiandi ratione inde profecta, quod quaedam monosyllaba uocabulis aut insequentibus aut antecedentibus ita solebant adhaerescere ut cum his quasi in unum coalescerent. quod lubet demonstrare nouo exemplo. duodecim sapientium carmina initium sumunt a monostichis de ratione tabulae sat artificiosis; singuli enim uersus constant ex senis uerbis senarum litterarum. inter quae senarum litterarum uerba ibi habentur u. 5 'aes est', 6 'si quis', 8 'pax est', 10 'ego sum', 11 'ut uere'.

et hinc ut in uocabulis 'es' et 'est' ante uocales uel 'm' collocatis in uita cottidiana 'e' euanesceret, facile euenit. flagitasse autem nonnulli uidentur ut quo modo uulgo loquebantur ita etiam scriberetur. sed tantum afuit ut id usu reciperetur, ut uel ei qui regulae aliqua ex parte obediebant (ueluti Gratius teste codice Vindobonensi) nequaquam tamen seuera cum austeritate ubique adhiberent eandem. et ex aliis quoque exemplis notum est, apud Romanos non semper congruisse inter se dicendi et scribendi rationes; cf. ex. gr. quae Fleckeisenus in annalibus suis a. 1870 p. 72 disputauit. itaque formae breuiatae, ubicumque in codicibus siue ipsae siue sub corruptelarum inuolucris latentes extant, reponantur, sed procul arceantur illis inuitis.

Morem traditum, quo in horum praemonitorum fine gratiae aguntur omnibus de scriptoris opere bene meritis, quod sequi possum laetor atque gaudeo. et cum multi docti, quos suo quemque loco commemoratos inuenies, inspiciendo codices praebendoque collationes me deuinxerint, tum duo uiri, qui quae rogaueram beniuolentissime semper semperque indefesso studio suppeditabant, ante ceteros cum lubentissima grati animi testificatione mihi sunt nominandi, Antonius Klette Ienensis, bibliothecariorum Germanorum decus ac praesidium, et G. N. du Rieu Leidensis, humanitatis exemplum rarum.

Scripsi Groningae mense Decembri a. 1878.

POETAE LATINI MINORES.

I—XV.

I.

M. TULLII CICERONIS

ARATEORUM QUAE SUPERSUNT.

Marcus Cicero Arati carmina se admodum adulescentulum in sermonem latinum uertisse ipse testatur de nat. deor. II 41, 104. uidetur autem prima iuuentute sola Phaenomena, posteriore demum tempore Diosemea quoque latine reddidisse, siquidem mense Iunio a. u. 694 ad Atticum [II 1, 11] scripsit 'prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta'. mansit huic uersioni quamquam erroribus sat grauibz laboranti suus postea honos, citantque eius uersus non ita paucos scriptores grammaticique*) latini; ex quibus Priscianus Prognosticorum exemplari adhuc utebatur.

Medio quod uocatur aeuo nil nisi idem Phaenomenon fragmentum longius quod nunc nobis suppetit reliquom erat; certe Micon Leuita (qui circa a. 850 uixit) in libello suo prosodiaco inedito tantum uersus ex illo petitos (5, 92, 147, 317) protulit; neque Seruatus Lupus (cuius locum ex epist. LXIX p. 112 ed. Antwerp. Orellius citat) plura uidetur habuisse. denique in collectionem quandam carminum astronomicorum Bedae

*) quorum opera uereor ne effectum sit ut iam multo ante codices nostros tempore grauiora uulnera textui sint inflicta. uelut quod ubique extat *circus* pro *circulus*, posterioris aetatis sapientiam (cuius uestigia habes ex. gr. apud Seruium ad Georg. III 166) redolet.

fere tempore factam duodecim Arateorum uersus (320 — 331) sine auctoris nomine recepti sunt; unde et in Anthologiam latinam (Meyeri 1028) et in Bedae opera illi peruenerunt: cf. quae exposui Musei Rhenani uol. 31 p. 96 sqq. et huius uoluminis carm. XI—XIII praef.*).

Phaenomenon autem fragmentum illud longius continent hi codices:

H = codex Harleianus 647 saec. IX, ob signorum imagines egregia arte factas nobilissimus, de quo dixit in archaeologiae Britannicae uol. XXVI p. 145 sqq. Ottleyus, qui miro consilio hunc librum saeculo p. Chr. n. secundo uel tertio adsignauit: cf. Wattenbach, Schriftw. i. Mittelalter p. 298 edit. sec. uersus Ciceroniani (hoc titulo in margine insigniti *Inc. Ciceronis de astronomia*) saeculo X passi sunt correctorem, qui ut nonnullos et archetypi et primae manus errores recte emendauit ita locis longe pluribus coniecturas insulas reposuit, partim suprascriptis correcturis partim eraso pristino textu. huius codicis lectiones et coniecturas a correctore restitutas fidelissime (nisi quod hic illic in rebus leuiculis dissentiunt nouasque sordes receperunt) exhibent codices Cottonianus Tib. B. 5 saec. XI (fol. 32^b—49^b), Harleianus 2506 saec. XI (fol. 36^a—48^b), denique Vossianus L. O. 99 saec. XIII (de quo cf. L. Muellerus mus. Rhen. XX p. 142 sqq.). quos libros accuratissime a me excussos, ubi nil nisi Harleiani 647 apographa esse cognoui, abiciendos sine mora intellexi. — H ipse a. 1875 contuli; de nonnullis lectionibus dubitantem me postea firmavit E. M. Thompson Londiniensis.

*) adnotabo codicum Parisini 5543, Coloniensis 186, Harleiani 3091, Londiniensis Regii 15. B. XIX aliorumque scripturas potiores: (1—3 = 329—331) 329 'Primus adest aries' — 330 'Infelixque genu proiecto' — (4—12 = 320—328) 320 'cancri' — 326 'cornifero' Par., Harl., 'cornifera' Col., Reg. (cf. D) — 327 'locum' et 'orbem' — 328 'Exim' Par., Harl., Col.; 'Exhinc' Reg. — 'squamiferi'.

D = codex Dresdensis 183 saec. X [de quo cf. B. Bunte, Hygini Astronomica, praef. p. 11 sqq.] fol. 94^a—97^b: *Incipiunt uersus Ciceronis de signis*. singulis carminis partibus praefixi tituli, ut *de Andromeda*, *de piscibus* ectr. hic liber plane egregius (saepe enim quid H, cum quo eundem gloriatur archetypum, a prima manu habuerit demonstrat) a me primo adhibitus est in Arateis Ciceronis. contuli a. 1876; aliquot uersus iterum mea gratia inspexit Fr. Polle Dresdensis.

Notum est diuini uirum ingenii, Hugonem Grotium, ea quae desiderantur uersibus a se factis suppleuisse. sed haec supplementa in editionibus uulgaribus obuia exscribere cum ab huius operis proposito alienum sit, continebo me praemittendis ceteris Phaenomenon fragmentis aliunde cognitis, eodem modo in fine Prognosticorum reliquias exhibiturus.

I. A Ioue Musarum primordia.

[*Cic. de legg.* II 3, 7.]

II. Quem neque tempestas perimet neque longa
uetustas

Interimet stinguens praeclara insignia caeli.

[*Priscian.* I p. 504. 17 sq. H.]

III. Cetera labuntur celeri caelestia motu

Cum caeloque simul noctesque diesque feruntur.

[*Cic. de nat. deor.* II 104.]

IV. Extremusque adeo duplici de cardine uertex

Dicitur esse polus.

[*Cic. ibid.* 105.]

V. Quos nostri septem soliti uocitare triones.

[*Cic. ibid.*]

VI. Ex his altera apud Graios Cynosura uocatur,

Altera dicitur esse Helice.

[*Cic. ibid.*]

VII. Hac fidunt duce nocturna Phoenices in alto.

Namque uirum medium serpens sub pectore
cingit.

Ille tamen nitens grauiter uestigia ponit
Atque oculos urguet pedibus pectusque Nepai.
[*Cic. ibid., u. 5 etiam Priscian. I. p. 285, 4 H.*]

XVI. Arctophylax, uulgo qui dicitur esse Bootes,
Quod quasi temoni adiunctam prae se quatit
Arctum.

[*Cic. ibid.*]

XVII. Subter praecordia fixa uidetur
Stella micans radiis, Arcturus nomine claro.
[*Cic. ibid. 110.*]

XVIII. Sub pedibus profertur finita Booti,
Spicum inlustre tenens, splendenti corpore
uirgo.

[*Priscian. I p. 247, 17 Hertzii, cuius uidenda adnotatio; u. 2 Cic. l. l. et Seruius ad Georg. I 111.*]

XVIII. Malebant tenui contenti uiuere cultu.

[*Lactantius instit. V 5, 5.*]

XX. Ferrea tum uero proles exorta repentest
Ausaque funestum primast fabricarier ensem
Et gustare manu uinctum domitumque iu-
uencum.

[*Cic. d. n. d. II 159.*]

XXI. Et Iouis in regno caelique in parte resedit.
[*Lactantius instit. V 5, 9.*]

XXII. Tertia sub cauda ad genus ipsum lumina
pandit.

[*Priscian. I p. 211, 1 H.*]

XXIII. Et natos Geminos inuises sub caput Arcti.
Subiectus mediaest Cancer pedibusque tenetur
Magnu' Leo tremulam quatiens e corpore
flammam.

[*Cic. d. n. d. II 110.*]

XXIII. Hoc motu radiantis etesiae in uada ponti.
[*Cic. Orat.* § 152.]

XXV. Nauibus absumptis fluitantia quaerere aplustra.
[*Priscian.* I p. 351, 3 *H.*]

XXVI. Sub laeua geminorum obductus parte feretur.
Aduersum caput huic Helicae truculenta tuetur.
At Capra laeuum umerum clara optinet.
[*Cic. d. n. d.* II 110.]

XXVII. Verum haec est magno atque inlustri prae-
dita signo,
Contra Haedi exiguum iaciunt mortalibus
ignem.
[*Cic. ibid.*]

XXVIII. Corniger est ualido conixus corpore Taurus.
[*Cic. ibid.*]

XXVIII. Has Graeci stellas Hyadas uocitare suerunt.
[*Cic. ibid.* 111.]

XXX. Iam Tauri laeuum cornu dexterque simul pes.
[*Probus de ult. syll.* p. 223, 29 *K.*]

XXXI. Namque ipse ad tergum Cynosurae uertitur
Arcti
[*Cic. ibid.* 111.]

XXXII. Obscura specie stellarum Cassiepia.
Hanc autem inlustri uersatur corpore propter
Andromeda aufugiens aspectum maesta pa-
rentis.
Huic Equus ille iubam quatiens fulgore micanti
Summum contingit caput aluo, stellaque
iungens
Una tenet duplices communi lumine formas,
Aeternum ex astris cupiens conectere nodum.
Exin contortis Aries cum cornibus haeret.
[*Cic. ibid.*]

E quibus hunc subter possis cognoscere fultum.
 Nam caeli mediam partem terit, ut prius illae
 Chelae, tum pectus qua cernitur Orionis.

Et prope conspicias paruum sub pectore claro
 Andromedae signum, Deltoton dicere Grai 5
 Quod soliti, simili quia forma littera claret:
 Huic spatium ductum simili latus extat utrumque.
 At non tertia pars lateris — namque est minor illis —,
 Sed stellis longe densis praeclara relucet.

Inferior paulo est Aries et flamen ad Austri 10
 Inclinator atque etiam uehementius illi
 Pisces, quorum alter paulo praelabatur ante
 Et magis horrisonis Aquilonis tangitur alis.
 Atque horum e caudis duplices uelut aere catenae
 Discessuque diu uersae per lumina serpunt, 15
 Atque una tandem in stella communiter haerent,
 Quem ueteres soliti caelestem dicere Nodum.
 Andromedae laeue ex umero, si quaesere perges,
 Adpositum poteris supra cognoscere Piscem;
 E pedibus natum summo Ioue Persea uises, 20

12, 13 adfert Cicero de nat. deor. II 111.

1 hunc *Grotius*: hinc **DH** || 2 Iam celi **D** Ima caeli (· m. 2) **H**;
 Nam *Grotius* restituit | ille **D** || 3 Chell&um **D** Cheletum **H** |
 qua scripsi: quod **DH** quoque *Grotius* || 4 prole **H** m. 1 (p supra
 l m. 2) | conspiciens **DH** (in hoc n m. 2 suppunxit) | claro uulgo:
 clarae **DH** || 6 solita **H** m. 1 (ex solitei?) || 8 namque est minor
H m. 2: nam onminor **H** m. 1 nam non minor **D**; latet aliud ||
 11 ille **D** || 12 praelabatur **DH**, *Cic. d. n. d.*: prolabitur *More-*
lius | alte (l ex corr.) **D** || 13 horri=sonis **H** | horriferis — auris
Cic. d. n. d. || 14 At quae uulgo || 14 ec audis **D** | aere **H** m. 2:
 esse **DH** m. 1 || 15 Dicesquēdiu diuerse per **D** Dices quēe
 diu=uersae per **H** (Dices in Discessu mut. m. 2); fortasse
 Ductae, quae sua diuersae per || 16 tandem docti: tamen **DH** |
 haerent **H** m. 2: haeret **DH** m. 1 || 17 Quam uulgo || 18 humero
DH m. 2 | quaesere] qu(a)erere **DH**; cf. *Phocae ars* (p. 436, 5 K.):
 licet quaesere lectum sit apud Sallustium et Tullium || 19 su-
 pera *Morelius* || 20 persea uisēs **D**: per se auis est **H**

Quos umero retinet. defixo corpore Perseus

Qua summa ab regione Aquilonis flamina pulsan.
 Hic dextram ad sedes intendit Cassiepieae
 Diuersosque pedes uinctos talaribus aptis
 Puluerulentus uti de terra elapsu' repente 25
 In caelum uictor magno sub culmine portat.
 At propter laeum genus omnis parte locatas
 Parua Vergilias tenui cum luce uidebis.
 Hae septem uulgo perhibentur more uetusto
 Stellae, cernuntur uero sex undique paruae. 30
 At non interiisse putari conuenit unam,
 Sed frustra temere a uulgo ratione sine ulla
 Septem dicier, ut ueteres statuere poetae,
 Aeterno cunctas uario qui nomine dignant,
 Alcyone Meropeque, Celaeno Taygeteque, 35
 Electra Asteropeque, simul sanctissima Maia.

22 Cic. ib. II 112. — 27 Probus de ult. syll. p. 223, 31 Keilii, 27 et 28 Priscianus I 214, 6 sq. Hertzii. — uerba 'Vergilias — uidebis' habet etiam Cic. d. n. d. II 112 (cf. ibi Christii adnotatio).

21 umero *scripsi*: umeros **H** m. 1 humeros **DH** m. 2 humeris *uulgo* | retinet defixo *uulgo*, punctum interposui | corrore **H** m. 1 || lacunam unius uersus statui, quo Persea tamen currere pedibus uideri significatum esset || 22 Qua *scripsi*: Quam **D** Cum **H** Quem Cic. d. n. d. ob conexum | pulsan **H**, Cic.: pulsat **D** || 23 casiepheae **D** cassiepiam **H** (m m. 2 *suppunxit*) || 25 Puluerulentis **D** | elapsu sic **D**: elapsus **H** m. 1 elapsa m. 2 || 26 magnū **D** magnum *man. eadem in magno corr.* **H** || 27 Hac et genu *Probus* | omnis parte **DH** (s *suppunx.* m. 2), *Probus*: omni ex parte *Priscianus* || 28 Parua *scripsi*: Paruas **DH** *Priscianus* || 31 At *uulgo*: Ac **HD** || 32 a **DH** m. 1: ac m. 2 | uulgi **D** || 34 uario *scripsi*: sano **DH** m. 1 sane **H** m. 2; *solet Cicero in his Arateis duo adiectiua cumulare* | dignant **DH** m. 1: signant **H** m. 2 || 35 Alcione **D**: Altione **H** | celeno **D** | taygeteque (i in ras.) **H** || 36

.pe
 Electa **H** m. 1 | asteropeque **H**: staeraq; **D** | mea **D** maia (i ex corr., fort. ex e) **H**

Hae tenues paruo labentes lumine lucent:
 At magnum nomen signi clarumque uocatur
 Propterea, quod et aestatis primordia clarat
 Et post hiberni praepandens temporis ortus 40
 Admonet, ut mandent mortales semina terris.

Inde Fides posita et leuiter conuexa uidetur,
 Mercurius paruus manibus quam dicitur olim
 Infirmis fabricatus in alta sede locasse.

Haec genus ad laeuum Nixi delapsa resedit 45
 Atque inter flexum genus et caput Alitis haesit.

Namque est Ales auis, lato sub tegmine caeli
 Quae uolat et serpens geminis secatur aëra pinnis.
 Altera pars huic obscura est et luminis experts:
 Altera nec paruus nec claris lucibus ardet, 50
 Sed mediocre iacit quatiens e corpore lumen.

Haec dextram Cephei dextro pede pellere palmam
 Gestit: iam uero clinata est ungula uemens
 Fortis Equi propter pinnati corporis alam.

Ipsae autem labens mutis Equus ille tenetur 55
 Piscibus: huic ceruix dextra mulcetur Aquari.
 Serius haec obitus terrarum uisit Equi uis,
 Quam gelidum ualido de pectore frigus anhelans
 Corpore semifero magno Capricornus in orbe:

42 Cic. de nat. deor. II 112. — 45, 46 Priscianus I, p. 211,
 6 sq. H. — 47 Cic. d. n. d. II 112. — 57 Priscianus I p. 285,
 6 H. — 58—61 Cic. l. l., 59 etiam Priscian. I p. 211, 12 H.

39 clarat *Lambinus*: clar & D signat (sign m. 2 in ras.) H
 || 42 leuiter posita et conuexa DH posita leuiter et conuexa *codd.*
Cic. d. n. d. || 44 loquasse D || 45 Hoc et nixa (*ex nixei?*) D ||
 46 genu ≡ D (*m. 2 supra ras. s. scripsit*) || 47 ales om. D || 48 et
 pergens *coni. Orellius* | era H m. 1 | pinnis H m. 1: pennis DH
 m. 2 || 49 opscura H m. 1 || 52 dextrim H m. 1 || 53 uemens H
 m. 1: uehemens DH m. 2 || 54 Foris eque H m. 1 (*num equei?*)
 | pennati D || 55—71 uno folio nunc deperdito om. H || 55 mu-
 tis *Turnebus*: multis D || 56 aquarii D || 57 terrarum uisit equi uis
Priscianus: terra ei; (= eius) sit equiuis D || 58 Tum Cicero d.
 n. d. | pectore *idem*: corpore D

Quem cum perpetuo uestiuit lumine Titan, 60
 Brumali flectens contorquet tempore currum.
 Hoc caue te in pontum studeas committere mense;
 Nam non longinquum spatium labere diurnum,
 Non hiberna cito uoluetur curriculo nox.
 Umida non sese uestris Aurora querellis 65
 Ocius ostendet, clari praenuntia Solis;
 At ualidis aequor pulsabit uiribus Auster:
 Tum fessum tremulo quatietur frigore corpus.
 Sed tamen insani labuntur tempore toto,
 Nec ui signorum cedunt neque flamina uitant 70
 Nec metuunt canos minitanti murmure fluctus.
 Atque etiam supero naui pelagoque uacato
 Mense, Sagittipotens Solis cum sustinet orbem,
Non multo leuiora putes instare pericla,
Ante nigras cautus tenebras subducere puppim;
 Nam iam tum nimis exiguo lux tempore praesto est.
 Hoc signum ueniens poterunt praenoscere nautae: 75
 Iam prope praecipitante licebit uisere nocte,
 Ut sese ostendens emergit Scorpis alto,
 Posteriore trahens flexum ui corporis arcum;
Sed Nepa non multum prior, at prior exit ab undis.
 Iam supera cernes Arcti caput esse minoris

77, 78 Cic. d. n. d. II 113.

65 Humida **D** || 66 Otius **D** || 67 pulsauit **D** || 68 fessum *Grotius*: fissum **D** || 69 insani *temptauit*: annuam **D** anni iam *Harleiani apographa* | labantur **D** || 70 Nec ui *scripsi*: Ne cui **D** Nec cui *uulgo* || 71 marmore **D**; *num recte?* || post 71 *quattuor uersus inserit Grotius* || 72—93 *extant in H*, sed fere *cuanidi*; *Ottleyi lectione nitor* || 72 supero *Patricius*: superos **DH m. 1** super hoc **H m. 2** | uacato *idem*: uagato **DH m. 1** uagatur **H m. 2** || post 73 *duo uersus sunt Grotii* || 74 tum nimis *Lambinus*: tum minus **DH m. 1** cum minus **H m. 2** || 76 nocti **D (H?)** || 77 ostendens emergit *Cic. d. n. d.*: ostendens ostendat (-dar' **D**) **DH** | scorpis **DH m. 2** | alto *Grotius*: alte **DH**, *Cic. d. n. d.* || 78 plexum *Cic. d. n. d.* | ui **H**: ut **D** || post 78 *uersus est Grotii* || 79 supera *uulgo*: superiora **D** super hunc **H m. 2** (*de m. 1 non constat*) | arcti **D**: arti in arcti *corr. H* | capud **D**

Et magis erectum ad summum uersarier orbem. 80
 Tum sese Orion toto iam corpore condit
 Extrema prope nocte, et Cepheus conditur alte,
 Lumborum tenuis a palma depulsus ad umbras.

Hic missore uacans fulgens iacet una Sagitta,
 Quam propter nitens pinna conuoluitur Ales: 85
 Haec clinata magis paulo est Aquilonis ad auras.
 At propter se Aquila ardenti cum corpore portat,
 Igniferum mulcens tremebundis aethera pinnis,
 Non nimis ingenti cum corpore, sed graue maestis
 Ostendit nautis perturbans aequora signum. 90

Tum magni curuus Capricorni corpora propter
 Delphinus iacet haut nimio lustratu' nitore,
 Praeter quadruplicis stellas in fronte locatas,
 Quas interuallum binas disternat unum.
 Cetera pars late tenui cum lumine serpit. 95
 Illae, quae fulgent luces ex ore corusco,
 Sunt inter partis gelidas Aquiloni' locatae
 Atque inter spatium et laeti uestigia Solis.
 At pars inferior Delphini fusa uidetur
 Inter Solis iter, simul inter flamina uenti, 100
 Viribus erumpit qua summi spiritus Austri.

Exinde Orion obliquo corpore nitens
 Inferiora tenet truculenti corpora Tauri:

85 et 87 idem ibid. — 91, 92 Priscianus I p. 211, 14 sq. H.
 — 102 et 108 Cic. d. n. d. II 113 et 114.

83 palma *Morelius*: prima **DH** || 84 Hinc **D** | misso reuo-
 cans **D** || 85 penna **D** || 86 $H \equiv ec$ $c \equiv \equiv$ clinata (*erat* declinata) **D** |
^a
 aures **D** || 87 At in Et corr. **D** || 88 mulgens **D** | pennis **D** || 91 cor-
 pora **DH**, *Priscianus*: cornua *Grotius* || 92 haut **D**, *Priscianus*:
 haud **H** | lustratus **DH** (*in hoc m. 2 supra tus scripsit t ante*)
 || 95 Caetera **D** | late tenui cum **D**: latetenulcum **H** m. 1 latet
 et nullo cum **H** m. 2 || 97 partes **H** | aquilonis **DH** m. 1 aquil-
 one **H** m. 2 | locatas **DH** m. 1 || 99 delphi **H** | fu $\equiv$ sa **H**: fulsa
D; an pulsa? || 101 austri **H** m. 2: astri **H** m. 1 a $\equiv$ stri **D** || 102
 obliquo *ex oblico corr.* **D**

Quem qui suspiciens in caelum nocte serena
Late dispersum non uiderit, haud ita uero 105
Cetera se speret cognoscere signa potesse.

Namque pedes subter rutilo cum lumine claret
Feruidus ille Canis stellarum luce refulgens.
Huic tegit obscurus subter praecordia uenter;
Haut uero toto spirans de corpore flammam 110
Aestiferos ualidis erumpit flatibus ignes:

Totus ab ore micans iacitur mortalibus ardor.
Sirion hunc Graeci praeclaro nomine dicunt.
Hic ubi se pariter cum Sole in lumina caeli
Extulit, haud patitur foliorum tegmine frustra
Suspensos animos arbusta ornata tenere. 115

Nam quorum stirpis tellus amplexaprehendit,
Haec augens anima uitali flamine mulcet:
At quorum nequeunt radices findere terras,
Denudat foliis ramos et cortice truncos.

Hunc propter subterque pedes, quos diximus ante,
Orioni' iacet leuipes Lepus. hic fugit, ictus 121
Horrificos metuens rostri tremebundus acuti.
Nam Canis infesto sequitur uestigia cursu,
Praecipitantem agitans, orientem denique ponto,
Curriculum numquam defesso corpore sedans. 125

At Canis ad caudam serpens prolabitur Argo
Conuersam prae se portans cum lumine puppim:

125, 126; 143, 144; 150, 151 habet Cicero l. l.

104 quis **D** | suspitiens **H** || 105 audita **H** *m. 1* || 106 Cetera
(*C ex corr.*) seperet (*s m. 1*) **D** Ceteras speret **H** *m. 1* || 107 claret
uulgo: clare **DH** || 109 Huic *Orellius*: Hunc **DH** (*H in corr.*
D) | uenter *Lambinus*: uesper **DH** || 110 Haut uero toto *scripsi*:
At uero toto **D** Et uero toto **H** Nec *uulgo* || *post* 112 *uersus est*
Grotii || 117 animae *coni. Wakefieldus* | flamine **D**: flamina **H** ||
118 Ad **H** *m. 1* || 119 Denuda **H** *m. 1* || *post* 119 *duos uersus ad-*
dit Grotius || 121 Orionis **DH** | leuipedes **H** *m. 1* | hic fugit ictus
D: hic eugit ictus **H** *m. 1* hic quoque rictus **H** *m. 2* || 124 orien-
tem *docti*: oriens iam **DH** | ponto *scripsi*: paulo **DH** paulum
Morelius || 125 Curriculo **D** | sedens **D** || 126 praelabitur *Hyginus*
|| 127 Conuersam *Hyginus*: Conuexam **DH**

Non aliae naues ut in alto ponere proras
 Ante solent rostro Neptunia prata secantes,
 Sed conuersa retro caeli se per loca portat: 130
 Sicut, cum coeptant tutos contingere portus,
 Obuertunt nauem magno cum pondere nautae,
 Aduersamque trahunt optata ad litora puppim.
 Sic conuersa uetus super aethera uertitur Argo,
 Atque usque a prora ad celsum sine lumine malum,
 A malo ad puppim clara cum luce uidetur; 136
 Inde gubernaculum, disperso lumine fulgens,
 Clari posteriora Canis uestigia condit.

Exin semotam procul in tutoque locatam
 Andromedam tamen explorans fera quaesere Pistrix
 Pergit et usque sitam ualidas Aquilonis ad auras 141
 Caerula uestigat finita in partibus Austri.
 Hanc Aries tegit et squamoso corpore Pisces,
 Fluminis inlustri tangentem pectore ripas.
 Namque etiam Eridanum cernes in parte locatum
 Caeli, funestum magnis cum uiribus amnem, 146
 Quem lacrimis maestae Phaethontis saepe sorores
 Sparserunt, letum maerenti uoce canentes.
 Hunc Orionis sub laeua cernere planta

126 — 138 (omissis 130, 135, 136) habet Hyginus fab. XIV
 p. 49, 50 ed. M. Schmidt.

128 ponere *Hyginus*: pondere **DH** || 129 rostris *Hyginus*
 || 130 conuexa **DH** | se per **H**: semper **D** || 131 Sicut *Hyginus*:
 Sicuti **DH** | portos **H m. 1** || 133 Aduersamque *coni. Grotius* |
 obtata **H m. 1** | littora **DH m. 1** (*prior t m. 2 suppuncta*) |
 puppim **D** || 134 labitur *Hyginus* || 135 usque a prora **D**: usque
 prora **H** | ad celsum **D**: ad caelsum **H** || 136 puppim **D** || 137 gub.
 tendens a puppe uolante *Hyginus* || 138 Clara **D** | condit **D**: can-
 det **H** tangit *Hyginus* || 140 quaesere *Morelius*: quaerere **DH**. ||
 141 aures **H m. 1** || 143 aries **D**: aues **H m. 1** (*t supra a scr. et*
e in i mut. m. 2) | tagit *coni. Schoemannus* || 144 inlustri *Cic. d.*
n. d.: illustri **DH m. 2** lustris **H m. 1** inlustris *coni. Orellius* |
 pectore *Heinsius*: corpore **DH Cic. d. n. d.** || 145 cernens **D** ||
 147 phoetontis **D** || 148 laetum **D**

Serpentem poteris proceraque Vincla uidebis, 150
 Quae retinent Pisces, caudarum a parte locata
 Flumine mixta retro ad Pistricis terga reuerti.
 Hac una stella nectuntur, quam iacit ex se
 Pistricis spina eualida cum luce refulgens.

Exinde exiguae tenui cum lumine multae 155
 Inter Pistricem fusae sparsaeque uidentur
 Atque Gubernaculum stellae, quas contegit omnis
 Formidans acrem morsum Lepus: his neque nomen
 Nec formam ueteres certam statuuisse uidentur.
 Nam quas sideribus claris natura poliuit 160
 Et uario pinxit distinguens lumine formas,
 Has ille astrorum custos ratione notauit
 Signaque dignauit caelestia nomine uero:
 Has autem, quae sunt paruo cum lumine fusae,
 Consimilis speciei stellas parilique nitore, 165
 Non potuit nobis nota clarare figura.

Exinde australem soliti quem dicere Piscem
 Voluitur inferior Capricorno uersus ad Austrum,
 Pistricem obseruans, procul illis Piscibus haerens.
 Et prope conspicias, expertis nominis omnis, 170
 Inter Pistricem et Piscem quem diximus Austri
 Stellae, sub pedibus stratas radiantis Aquari.

151 retinens **DH** m. 1 | a *Cicero d. n. d.*: om. **DH** || 153 *Hac scripsi*: Hanc **DH** m. 1 Haec **H** m. 2 || 154 spinae ualida **DH**, corr. *Grotius* || 156 sparsa quae **H** || 157 contigit **DH** m. 1 || 158

acrem **H** m. 2: acram **H** m. 1 aerem **D** | morsū^v≡lepēs **D** morsu-
 lepus **H** || 160 quas (s m. 2 corr. [ex e?]) **H**: neque **D** || 161 Dis-
 tingens **D** || 162 Has (s m. 2 in ras.) **H**: II a (*haec ex corr.*) et
D; fortasse Certa | ille **DH**, sed ut in hoc e m. 2 in ras. scripse-
 rit | notauit, o m. 2 in ras. **H** || 163 dignauit **D**: signauit (s m. 2
 in ras.) **H** || 164 fusae **D**: uel quae (1 quae m. 2 in ras.) **H**
 uersae coni. *Ottley* || 165 Consimiles **H** m. 2 Consimili uulgo |
 speciei (uel specii) genetium restitui: specie≡ (alt. e in ras.
 m. 2) **H** specie **D** || 166 nata **D** | clarere **D** || 167 discere **D** ||
 169 opseruans **H** m. 1 || 170 At uulgo | conspiciē^s (eras. n) **D**
 | expertes **H** m. 2 || 172 aquarii **D**

Propter Aquarius obscurum dextra rigat annem,
Exiguo qui stellarum candore nitescit.

E multis tamen his duo late lumina fulgent: 175

Unum sub magnis pedibus cernetur Aquari;

Quod superest, gelido delapsum flumine fontis,

Spinigeram sup̄ter caudam Pistricis adhaesit.

Hae tenues stellae perhibentur nomine Aquai.

Hic aliae uolitant paruo cum lumine clarae 180

Atque priora pedum subeunt uestigia magni

Arctitenentis et obscurae sine nomine cedunt.

Inde Nepae cernes propter fulgentis acumen

Aram, quam flatu permulcet spiritus Austri,

Exiguo superum quae lumina tempore tranat: 185

Nam procul Arcturo est aduersa parte locata.

Arcturo magnum spatium supero dedit orbe

Iuppiter; huic paruum inferiore in parte locauit.

Hac tamen aeterno inuisens loca curriculo nox

Signa dedit nautis, cuncti quae noscere possent, 190

Conniserans hominum metuendos undique casus.

Nam cum fulgentem cernes sine nubibus atris

Aram sub media caeli regione locatam,

A summa parte obscura caligine tectam,

Tum ualidis fugito deuitans uiribus Austrum, 195

183, 84 Cic. d. n. d. II 114.

173 amne **D** || 175 lumine **D** || 176 magni *Aldus* | aquarii **D**
|| 178 sup̄ter **H** *m. 1*: subter **DH** *m. 2* || 179 tenuaestellę **D** |
aquai *Morelius*: aquarii **D** aquari **H** || 181 priora (*a ex corr.*) **H**:
priore **D** | subeunt **D**: subsunt **H** || 182 Artitenentis **D** Arquitenen-
tis (*ci m. rec. sup̄raser.*) **H** | obscurae (*b ex corr.*) **H** | caedunt **D**
|| 183 nepe **H** || 184 permulget **D** || 185 lumine tempora **DH** |
tranant **D** || 186 procul **H**: prope **D** | aduersa de parte **DH**; e.
parte *coni. Orellius*; fort. aduersa est de parte | locatū **D** || 187 spa-
tium supero **H**: spatiumq; super **D** spatio supera *Lambinus* |
orbe **H**: orbem **D** || 188 inferiore **H** (*e alt. ex corr.*) **H** || 189 Hac
scripsi: Hic **DH** Haec *Morelius* | fort. aeterna || 191 Connis. **H**:
Cōmis. **D** || 194 obscura, *b ex p corr.* **H**

Quem si prospiciens uitaueris, omnia caute
 Armamenta locans tuto labere per undas,
 Sin grauis inciderit uehementi flamine uentus,
 Perfringet celsos defixo robore malos,
 Ut res nulla feras possit mulcere procellas, 200
 Ni parte ex Aquilonis opacam pellere nubem
 Coeperit et subitis auris diduxerit Ara.
 Sin umeros medio in caelo Centaurus habebit,
 Ipseque caerulea contactus nube feretur,
 Atque Aram tenui caligans uestiet umbra, 205
 A signorum obitu uis est metuenda Fauoni.

Ille autem Centaurus in alta sede locatus,
 Qua sese clare conlucens Scorpios infert,
 Hunc subter partem perportans ipse uirilem,
 Cedit, equi partis properans subiungere Chelis. 210
 Hic dextram porgens, quadripes qua uasta tenetur,
 Quam nemo certo donauit nomine Graium,
 Tendit et inlustrem truculentus cedit ad Aram.

Hic sese infernis e partibus erigit Hydra,
 Praecipiti lapsu flexo cum corpore serpens. 215
 Haec, caput atque oculos torquens ad terga Nepai,
 Conuexoque sinu subiens inferna Leonis,
 Centaurum leui contingit lubrica cauda,

210, 11 et 213, 14 Cic. d. n. d. II 114.

197 labore per undans **D** || 199 Perstringet **D** || 200 posset **D** || 202 sub $\equiv$ itis (*eras. d*) **H** | deduxerit **D** || 203 Sin umeros **H m. 1** (umeros *m. 2*); Sinumeros **D** || 205 aram *m. 2 ex arma corr.* **H** | uestigiet **H**, *corr. m. 2* || 206 A (*siue Ab*) *scripsi*: At **DH** | obitu **DH**: Ad — obitum *uulgo* || 208 Qua $\equiv$ (*eras. e*) **H** | scorpios **H**: scorpius **D** || 209 Hunc *Orellius*: $\equiv$ a $\equiv$ c **H** Haec **D** | perportans *scripsi*: perpotans **DH m. 1** preportans **H m. 2** || 210 properans subiungere *Cic. d. n. d.*: properat coniungere **DH** || 211 quadripes **H**: quadrupes **D** || 213 illust. **D** | cedit **DH**: caedit *uulgo* | aram, am *in ras. m. 2* **H** || 214 infernis, s e *corr. m. 2* **H** | idra **H** ydra **D** || 215 flexu **D** | qum **H m. 1** || 216 atoculos (*q; m. 2 suprascr.*) **D** | ad terga **H m. 2**: aterga **DH m. 1** || 218 leni *uulgo*

In medioque sinu fulgens Cratera relucet;
 Extremam nitens plumato corpore Coruus 220
 Rostro tundit; et hic Geminis est ille sub ipsis
 Antecanem, Graio Procyon qui nomine fertur.

Haec sunt, quae uisens nocturno tempore signa
 Aeternumque uolens mundi pernoscere motum
 Legitimo cernes caelum lustrantia cursu. 225

Nam, quae per bis sex signorum labier orbem
 Quinque solent stellae, simili ratione notari
 Non possunt, quia quae faciunt uestigia cursu
 Non eodem semper spatio protrita feruntur.
 Sic malunt errare uagae per nubila caeli 230
 Atque suos uario motu metirier orbes.

Haec faciunt magnos longinqui temporis annos,
 Cum redeunt ad idem caeli sub tegmine signum;
 Quarum ego nunc nequeo tortos euoluere cursus:
 Verum haec, quae semper certo uoluuntur in orbe 235
 Fixa, simul magnos edemus gentibus orbes.

Quattuor, aeterno lustrantes lumine mundum,
 Orbes stelligeri portantes signa feruntur,
 Amplexi terras caeli sub tegmine fulti.
 E quibus annorum uolitantia lumina nosces, 240
 Quae densis distincta licebit cernere signis.
 Tam magnos orbis magno cum lumine latos,
 Vinctos inter se et nodis caelestibus aptos,

219 cretera **H** *m. 1* || 220 Extremam *Cic. d. n. d:* Extrema
DH || 221 tundit **D:** tondit **H** || 222 Antecanis *Lambinus* | pro-
 cion **D** || 224, 25 *inuerso ordine habent DH, sic collocauit Lam-*
binus || 224 uolens **D:** uoles **H** | motu **D** || 225 cernens **DH** (*in hoc*
n alt. m. 2 suppunx.) | c(a)eli **DH, corr. Morelius** || 226 sex, s *m. 2*

H | orbem (*m m. 2*) **H:** orbe **D** || 228 quia **D:** qui (*i et a m. 2*) **H**
 | faciunt *ex facia corr.* **D** || 229 eodem *uulgo:* eadem **DH** | spa-
 cio **D** | feruntur *uulgo:* teruntur **DH** || 231 suos **H m. 2:** suo **DH**
m. 1 | motu *ex mutu* **D** || 232 Haec **D:** Hae **H** || 234 Quarum *Gro-*
tius: Quare **DH** | nunc $\equiv$ neq; ot'tuos (= tortuos) **D** || 235 uol-
 uuntur *uulgo:* euoluuntur **DH** || 242 Tam *Orellius:* Tum **DH**
 orbis **D:** orbes **H**

Atque pari spatio duo cernes esse duobus.
 At si nocturno conuiscens tempore caelum, 245
 Cum neque caligans deterget sidera nubes
 Nec pleno stellas superat cum lumine Luna,
 Vidisti magnum candentem serpere circum:
 Lacteus hic nimio fulgens candore notatur.
 Is non perpetuum detexens conficit orbem: 250
Quattuor huic simili nitentes mole feruntur:
 Sed spatio multum superis praestare duobus
 Dicitur et late caeli lustrare cauernas.

Quorum alter tangens Aquilonis uertitur auras,
 Ora petens Geminorum inlustrata: tum genus ardens
 In sese retinens Aurigae portat utrumque. 255
 Hunc soera laeua Perseus umeroque sinistro
 Tangit: at Andromeda hic dextra de parte tenetur,
Cui manus ad Boream, cubitus cui spectat ad Austrum,
 Imponitque pedes duplices Equus: et simul Ales
 Ponit aus caput et clinato corpore tergum
 Anguitenens umeris conicitur; illa recedens 260
 Austrum consequitur deuotans corpore Virgo.
 At uero totum spatium conuestiet orbis
 Magnu' Leo et claro conlucens lumine Cancer,
 In quo consistens conuertit curriculum Sol

245 At D: Ac H | nocturno conuiscens D noctur conuiscens H
 m. 1 nocturno inuiscens H m. 2 || 246 deterget ego: detergit DH
 detersit uulgo || 247 superat cum scripsi: superaret DH superauit
 uulgo || 248 cadentem D m. 1 | circum scripsi: circum O || 250 Is
 ex corr. m. 2 H || post 251 uersus est Grotii || 251 superis ego,
 superis Lambinus: superes H m. 1 (superans m. 2) superos D ||
 252 lacte D || 253 tangens D: om. H | uertitur DH m. 1: se uer-
 git ad H m. 2 || 254 illustratū D || 255 post retinens aliquot litt.
 eras. in D | aurigae uulgo: auriga D aurigā (uirgula a m. 2?) H
 || 256 soera ego sura Lambinus: supra DH | humeroque DH ||
 257 Tendit H m. 2 | ad andromedan (-dā D) DH, corr. Grotius
 || post 257 uersus est Grotii || 258 et om. H m. 1 || 259 capud D ||
 260 humeris DH | illa D: ille H || 262 At D: Ut H | conuestiet
 Grotius: conuertit et D conuestit et H m. 1 (conuerterit m. 2)
 || 263 Magnus DH

Aestiuos, medio distinguens corpore cursus. 265
 Hic totus medius circulo disiungitur; iste
 Pectoribus ualidis atque aluo possidet orbem.
 Hunc octo in partis diuisum noscere circulum
 Si potes, inuenies supero conuertier orbe
 Quinque pari spatio, partis tris esse relictas, 270
 Tempore nocturno quas uis inferna frequentat.

.
 Alter ab infernis Austri conuertitur auris.

Distribuens medium subter secat his Capricornum,
 Atque pedes gelidum riuum fundentis Aquari,
 Caeruleamque ferae caudam Pisticis et illum 275
 Fulgentem Leporem, inde pedes Canis, et simul amplam
 Argolicam retinet claro cum lumine Nauem:
 Tergaque Centauri atque Nepai portat acumen:
 Inde Sagittari defixum possidet arcum.
 Hunc, a clarisonis auris Aquilonis ad Austrum 280
 Cedens, postremum tangit rota feruida Solis:
 Exinde *in* superas brumali tempore flexus
 Se recipit sedes: huic orbi quinque tributae
 Nocturnae partes, supera tres luce dicantur.

Hosce inter mediam partem retinere uidetur 285
 Tantus, quantus erit, conlucens Lacteus orbis,
 In quo autumnali atque iterum sol lumine uerno

265 Aestiuos D: Aestiuus H || 266 circulo *scripsi*: circo DH
 | disiung. H: diiung. D | iste Grotius: ipse DH (*supra e m. 2*
 D *scr. o*) || 268 part^{es} H | diuersum DH (*in D m. 2 i supra er*
scr.); *ex diueisum?* | circulum *scripsi*: circum DH || 270 spacio D |
 partis tris. *utraq*ue s m. 2 H || 271 quos D || *inter 271 et 272 in*
 DH *cohaerentes lacunam agnouit Grotius* || *post 272 DH addunt*:
 Arcitenens (Arquit. H) humeris conititur (conn. H m 1 quo nit.
 H m. 2) illa (ille H m. 2) recedens = 260 || 274 aquarii DH ||
 275 Caeruleaeque DH, *corr. Grotius* | ferae D: feram H || 276
 ampl^{am} H || 277 Argoam *coni. Grotius* || 279 sagittarii H sa-
 gittarii D | defixum D: deflexum H | posidet H m. 1 || 281 Se-
 dens D || 282 *in om. DH* | flexus Morelius: flexu DH || 283 sedeis
 D || 285 Hosque D | medium D || 286 erit *uulgo*: erat DH || 287
 uerno *uulgo*: uero DH

Exaequat spatium lucis cum tempore noctis.
 Hunc retinens Aries sublucet corpore toto,
 Atque genu flexo Taurus conititur ingens; 290
 Orion claro contingens pectore fertur;
 Hydra tenet flexu; Cratera et Coruus adhaeret:
 Et paucae e Chelis stellae; simul Anguitenentis
 Sunt genua et summi Iouis Ales nuntius instat:
 Propter Equus capite et ceruicum lumine tangit. 295
 Hosce aequo spatio deiunctos sustinet axis,
 Per medios summo caeli de uertice tranans.
 Ille autem claro quartus cum lumine circulus
 Partibus extremis extremos continet orbis,
 Et simul a medio media de parte secatur, 300
 Atque oblicus in his nitens cum lumine fertur:
 Ut nemo, cui sancta manu doctissima Pallas
 Sollertem ipsa dedit fabricae rationibus artem,
 Tam tornare cate contortos possiet orbis,
 Quam sunt in caelo diuino numine flexi, 305
 Terram cingentes, ornantes lumine mundum,
 Culmine transuerso retinentes sidera fulta.
 Quattuor hi motu cuncti uoluuntur eodem.
 Sed tantum supera terras semper tenet ille
 Curriculum, oblique inplexus tribus orbibus unus, 310

289 subducat **DH** *m. 1. corr.* **H** *m. 2* | totus *vulgo* || 290 con-
 nititur **H** || 291 pectore *Morelius*: corpore **DH** || 292 Ydra **D** |
 cratera et *Grotius*: crateram **DH** || 293 paucae e *Grotius*: pau-
 cae **H** pauca e **D** | angitenentis **D** || 295 ante equus *rasura unius*
litt. **H** | ceruicum *vulgo*: ceruicem **DH** *m. 1* (ceruicis *m. 2*) ||
 296 Hosce, e *ex corr.* **H** | deiunctos *Turnebus* (*potius* diiunctos)
 || 297 uertice, ue *ex corr.* **H** | circulus **DH**, *correx* || 299 orbis **D**:
 orbes **H** || 300 se³cat (c *ex corr.*) **H** || 301 oblicus **H**: obliquus
D | fertur *om.* **D** || 302 s³ancta **H** || 303 Sollertem **D** | fabricae **DH**
m. 1: fabricis **H** *m. 2* || 304 tornareca contortos **D** | possiet *vulgo*:
 possidet **D** posceret **H** | orbis **H** || 305 numine *Aldus*: lumine
DH || 307 sidera *ex sidere corr.* **D** || 308 motus **D** motus **H** || 309
 superat terras **D** superat erras **H** *m. 1* (supra terras *m. 2*) ||
 310 inplexus *Lemaire*: inflexus **DH** | tribus; unus **D**

Quantum est diuisus Cancer spatio a Capricorno;
 At sup̄ter terras spatium par esse necesse est:
 Et quantos radios iacimus de lumine nostro,
 Quis hunc conuexum caeli contingimus orbem,
 Sex tantae poterunt sub eum succedere partes, 315
 Bina pari spatio caelestia signa tenentes.
 Zodiacum hunc Graeci uocitant nostrique Latini
 Orbem signiferum perhibebunt nomine uero;
 Nam gerit hic uoluens bis sex ardentia signa.
 Aestifer est, pandens feruentia sidera, Cancer. 320
 Hunc subter fulgens cedit uis torua Leonis,
 Quem rutilo sequitur conlucens corpore Virgo.
 Exin proiectae claro cum lumine Chelae;
 Ipsaque consequitur lucens uis magna Nepai.
 Inde Sagittipotens dextra flexum tenet arcum: 325
 Post hunc ore fero Capricornus uadere pergit:
 Umidus inde loci conlucet Aquarius orbe.
 Exim squamigeri serpentes ludere Pisces:
 Quis comes est Aries, obscuro lumine labens,
 Inflexusque genus proiecto corpore Taurus, 330
 Et Gemini clarum iactantes lucibus ignem.
 Haec Sol aeterno conuestit lumine lustrans,
 Annua conficiens uertenti tempora cursu.
 Hic quantum terris conuexus pellitur orbis,
 Tantum se pandens supera mortalibu' cedit. 335

311 Quanto *uulgo* || 312 sup̄ter **H** m. 1: subter **DH** m. 2 |
 par≡ **H** || 314 conuexum (ue *ex* corr., ut *uid.*) **D**: connixum **H**
 || 321 caedit **DH** || 323 proiectae **D**: prolectae **H** || 326 cornifero
D || 327 Humidus **DH** | orbe *uulgo*: orbem **DH** || 328 Exim **H**
 m. 1: Exin **DH** m. 2 | squamiferi **DH** | certantes *coni.* Wake-
 fieldus, pergunt eludere *Orellius* || 329 est **DH** m. 2: et **H** m. 1
 || 330 Inflexoque **DH**, corr. *Burmannus* | genus *scripsi*: genu≡ **H**
 genu **D** | proiecto **D**: prolecto **H** || 332 post sol et in **H** et in **D**
unius litt. ras. | conuertit **D** || 333 uertentia tempora cursu (*sic*)
DH; uertenti *Grotius* || 334 quantus terris conuexus **DH**, corr.
Morelius || 335 Tantundem pandens **DH**, *correx*i; Tantundem
 ille patens *uulgo* | mortalibus edit **DH**, corr. *Orellius*; exit *coni.*
Grotius

Sex omni semper cedunt labentia nocte,
 Tot caelum rursus fugientia signa reuisunt.
 Hoc spatium tranans caecis nox conficit umbris,
 Quod supera terras prima de nocte relictum
 Signifero ex orbi sex signorum ordine fultum est. 340

Quod si Solis aues certos cognoscere cursus,
 Ortus signorum nocturno tempore uises:
 Nam semper signum exoriens Titan trahit unum.
 Sin autem officiens signis mons obstruet altus,
 Aut adiment lucem caeca caligine nubes, 345
 Certas ipse notas caeli de tegmine sumens
 Ortus atque obitus omnes cognoscere possis.
 Quae simul existant, cernes; quae tempore eodem
 Praecipitent obitum nocturno tempore nosces.

Nam, simul ac primum supero se lumine Cancer
 Extulit, extemplo cedit delapsa Corona, 351
 Et loca conuisit cauda tenus infera Piscis.
 Dimidiam retinet stellis distincta Corona
 Partem etiam supera, atque alia de parte repulsa est:
 Quam tamen insequitur Piscis, nec totus ad umbras
 Tractus, sed supero contactus corpore cedit. 356
 Atque umeros usque a genibus clarumque recondit
 Anguitenens ualidis magnum a ceruicibus Anguem.
 Iam uero Arctophylax non aequa parte secatur;
 Nam breuior clara caeli de parte uidetur, 360
 Amplior infernas depulsus possidet umbras.
 Quattuor hic obiens secum deducere signa
 Signifero solet ex orbi; tum serius ipse,

336 omni *uulgo*: omnes **H** om̄s **D** || 338 Huc et confugit **D**
 || 339 super ad terras **H** *m.* 2 | relictum est **DH**; est *del. Grotius, ego in uersum inferiorem reieci* || 340 orbi sex **H**: orbis (*s a m.* 2 *add.?*) sex **D** orbist et *Grotius* | fultum **DH**; *huc est reuocauit* || 341 — 371 *om.* **H** || 341 certos *uulgo*: tretros **D** | cursu **D**
 || 343 tytan **D** || 346 sumes **D**; *corr. Lambinus* || 350 primum *nescioquis*: primo **D** || 351 extemplo cedit **D** || 355 Quam *Harleiani apographa*: Cum **D** || 356 Tactus **D**, iactus *Harl. apogr.* || 357 humeros **D** || 359 arcto filax **D** || 363 Signiferoſ **D** | ille *uulgo*

Cum supera sese satiauit luce, recedit,
 Post mediam labens claro cum corpore noctem. 365
 Haec obscura tenens conuestit sidera tellus:
 At parte ex alia claris cum lucibus enat
 Orion, umeris et lato pectore fulgens,
 Et dextra retinens non cassum luminis ensem.

Sed cum de terris uis est patefacta Leonis, 370
 Omnia, quae Cancer praeclaro detulit ortu,
 Cedunt obscurata, simul uis magna Aquilae
 Pellitur, adflexo considens corpore Nixus
 Iam supero ferme depulsus lumine cedit:
 Sed laeuum genus atque inlustrem linquit in alto 375
 Plantam. tum contra exoritur clarum caput Hydrae
 Et Lepus et Procyon, qui sese feruidus infert
 Ante Canem: inde Canis uestigia prima uidentur.

Non pauca e caelo depellens signa, repente
 Exoritur pandens inlustria lumina Virgo. 380
 Cedit clara Fides Cyllenia, mergitur unda
 Delphinus, simul obtegatur depulsa Sagitta,
 Atque Auis ad summam caudam primasque recedit
 Pinnas et magnus pariter delabitur Amnis.
 Hic Ecus a capite et longa ceruice latescit: 385
 Longius exoritur iam claro corpore Serpens
 Crateraue tenus lucet mortalibus Hydra.
 Inde pedes Canis ostendit iam posteriores,
 Et post ipse trahit claro cum lumine puppim:

366 conuertit **D** | telus **D** *m.* 1 || post 366 *u.* 353 repetitur in **D**
 et *Harl. apogr.* || 367 errat *uulgo* || 368 hum. **D** || 369 casum **D** || 370
 cum terribilis uis *con.* *Orellius* || 371 praeclara detullit **D** || 372

Cedent **D** || 373 Pelli^utur^u **H** | adflexo *scripsi*: ad flexu **D**
 deleo (*om.* *ac*) **H** *ac* flexo *uulgo* | confidens **DH** || 375 ill. **D** | lin-
 quit, 1 *a* *m.* 2 *add.* **H** | altum *uulgo* || 376 Plantantum (*corr.* *m.* 2)
H | capud ydrae **D** || 377 procion **DH** || 378 deinde **DH** || 380 pandens
 inl. **H**: candens ill. **D** || 381 fide^u scyllenia **D** || 383 at **H** || 384
 pennas **H** *m.* 2 || 385 ecus **H** *m.* 1: equus **DH** *m.* 2 || 387 Cre-
 teraque **H** *m.* 1 | ydra **D** hidra **H** || 388 Inpedes **D** || 389 ipsa **D**
 | puppim **D**

Insequitur labens per caeli lumina Nauis, 390
 Et, cum iam toto processit corpore Virgo,
 Haec medium ostendit radiato stipite malum.
 At cum procedunt obscuro corpore Chelae,
 Existet pariter larga cum luce Bootes,
 Cuius in aduersa est Arcturus corpore fixus, 395
 Totaque iam supera fulgens prolabitur Argo:
 Hydraque, quod late caelo dispersa tenetur,
 Nondum tota patet, nam caudam contegit umbra.
Anguitenens autem renouata luce refulget.
 Iam dextrum genus et decoratam lumine suram
 Erigit ille uacans uulgato nomine Nixus, 400
Qui Fidis Arcadicae semper confinia tangit:
 Quem nocte extinctum atque exortum uidimus una,
 Persaepe ut paruum tranans geminauerit orbem.
 Hic genus et suram cum Chelis erigit alte;
 Ipse autem praeceps obscura nocte tenetur,
 Dum Nepa et Arcitenens inuisant lumina caeli: 405
 Nam secum medium pandet Nepa, tollere uero
 In caelum totum exoriens conabitur Arcus.
 Hic tribus elatus cum signis corpore toto
 Lucet; at exoritur media de parte Corona,
 Caudaque Centauri extremo candore refulget. 410
 Hic se iam totum caecas Equus abdit in umbras,
 Quem rutila fulgens pluma praeteruolat Ales.
 Occidit Andromedae clarum caput et fera Pistrix
 Labitur, horribilis epulas funesta requirens.
 Hanc contra Cepheus non cessat tendere palmas: 415
 Illa usque ad spinam mergens se caerula condit.

394 Existet **DH** *m. 1*: Existit **H** *m. 2* || 395 aduersa **D**: aduerso **H** aduersum *uulgo* || 397 Hidraque **H** | bis ^sparsa **D** disp^earsa **H** || 398 patet *Turnebus*: latet **DH** || *post* 398 et 400 uersus sunt *Grotii* || 400 uagans **DH**, *corr. Patricius* || 401 atque exortum *om.* **D** || 402 Presepe **D** || 404 alte **D** || 405 nempe arcitenens **D** nepae tarquitenens **H** *m. 1* (nepa et arq. *m. 2*) || 413 caput **D**: *om.* **H** || 414 orribilis **D** | funestra **D** funest³a **H** || 415 cepheus **D**

At Cepheus caput atque umeros palmasque reclinat.

Cum uero uis est uehemens exorta Nepai,
Late fusa uolat: *in terras labitur unda,*
Orionque metu percussus conditur una.
Pace huius liceat causam explicuisse timoris,
Virgo, tua: mihi quaeso ueni placata, Diana.
Haec fama est hominum, haec per terras fama uagatur:
Ut quondam Orion manibus uiolasse Dianam 420
Dicitur, excelsis errans in collibus amens,
Quos tenet Aegaeo defixa in gurgite Chius,
Bacchica quam uiridi conuestit tegmine uitis.
Ille feras uaecors amenti corde necabat,
Oenopionis auens epulas ornare nitentis. 425
At uero, pedibus subito percussa Dianae,
Insula discessit disiectaque saxa reuellens
Perculit et caecas lustrauit luce lacunas:
E quibus ingenti existit cum corpore prae se
Scorpios infestus praeportans flebile acumen. 430
Hic ualido cupide uenantem perculit ictu,
Mortiferum in uenas figens per uulnera uirus:
Ille graui moriens constrauit corpore terram.
Qua re cum magnis sese Nepa lucibus effert,
Orion fugiens commendat corpora terris. 435
Tum uero fugit Andromeda et Neptunia Pistrix
Tota latet: cedit conuerso corpore Cepheus,
Extremas medio contingens corpore terras.

417 capud D | humeros DH m. 2 || 419 uolat per terras DH
(uolans H m. 2), *mediis uersibus omissis* || 422 aeg³eo H egeo D
| defixa in D: defixa (om. in) H m. 1 (defixos m. 2) || 423 Bac-
chica Lambinus: Brachia DH | quam DH m. 1: quae H m. 2 |
uatis D || 424 uaecors H: uecors D | amanti D || 425 habens H
m. 2 || 426 percussa H m. 1: percussa DH m. 2 || 427 reuellens H
m. 1 || 428 lacu³nas D || 429 E³ D | cum D m. 2: in D m. 1,
om. H || 430 Scorpius D | infestus *uulgo*: infesta DH infesto
Orellius || 431 cupide D || 432 Mortiferū (ū m. 2 corr.) D | fi³gens
(eras. n) D: fundens (nd m. 2 corr.) H | uiros H m. 1 || 435 cor-
pora, a m. 2 H || 436 fuit H m. 1

Hic caput et superas potis est demergere partes:
 Infera lumborum numquam conuestiet umbra. 440
 Nam retinent Arctoe, lustrantes lumine suras.
 Labitur illa simul, gnata lacrimosa requirens,
 Cassiepia, neque ex caelo depulsa decore
 Fertur: nam uerso contingens uertice primum
 Terras, post umeris euersa sede refertur. 445
 Hanc illi tribuunt poenam Nereides almae,
 Cum quibus, ut perhibent, ausa est contendere forma.
 Haec obit inclinata: at pars exorta Coronaest
 Altera, cum caudaque omnis iam panditur Hydra.
 At caput et totum sese Centaurus opacis 450
 Eripit ec tenebris, linquens uestigia parua
 Antepedum contacta, simul cum lumine pandit
 Ipse feram dextra tenet
 prolabitur inde
 Anguitenens capite et manibus: profert simul Anguis
 Iam caput et summum flexo de corpore lumen. 455
 Hic ille exoritur conuerso corpore Nixus,
 Aluum, crura, umeros simul et praecordia lustrans,
 Et dextra radios laeto cum lumine iactans.
 Inde Sagittipotens superas quom uisere luces
 Institit, emergit Nixi caput, et simul effert 460
 Sese clara Fides et promit pectore Cepheus.
 Feruidus ille Canis toto cum corpore cedit;

439 capud **D** || 440 umbra $\equiv$ **H** || 441 arctoy **D** || suras *Victorius*:
 summo **DH** || 443 Casiephea **D** || 444 uerso *Victorius*: uero **DH** |
 contin $\equiv$ gens **H** || 445 humeris **DH m. 2** || 447 Qum **H m. 1** |
 est *supra lin. m. 2* **H** || 448 Hae **H m. 1** | coronaest *ego*: corona
 est **DH m. 1** (coronae est *m. 2*) || 449 ydra, a *ex e corr.* **D** ||
 451 ec *ego*: et **DH e uulgo** || 453 tenet prolabitur **D** retinet pro-
 labitur **H** retinet (-nens *Orellius*), sed cetera magni Expectant
 arcus ortum *vulgo* || 455 capit **H m. 1** || 456 conuersus **D** || 457
 humeros **DH m. 2** | gestans **D** || 458 dextra *vulgo*: dextrae **DH**
 || 459 cum uisere *Morelius*: conuisere **DH** || 460 et mergit **DH**,
corr. Morelius (an ecmergit?) || 461 promit **H**: promittit **D** |
 pectora **H m. 2**

Abditur Orion; obit et Lepus abditus umbra.
 Inferiora cadunt Aurigae lumina lapsu.
 Crus dextrumque pedem linquens obit infera Perseus
 In loca, tum cedens a puppi linquitur Argo. 466

Inde obiens Capricornus ab alto lumine pellit
 Aurigam instantemque Capram, paruos simul Haedos,
 Et magnam antiquo depellit nomine Nauem.
 Obruitur Procyon: emergunt alite lapsu 470
 Ec terris Volucres: existit clara Sagitta.

Sed cum se medium caeli in regione locauit
 Magnus Aquarius et uestiuit lumine terras,
 Tum pedibus simul et supera ceruice iubata
 Cedit Equus fugiens: at contra signipotens nox 475
 Cauda Centaurum retinens ad se rapit ipsa,
 Nec potis est caput atque umeros obducere latos;
 At uero serpentis Hydrae caligine caeca
 Ceruicem atque oculorum ardentia lumina uestit:
 Hanc autem totam properant depellere Pisces. 480

463 obit et lepus *ulgo*: obiit simul **DH** | umbra *ulgo*:
 umbra est **DH**; *fort.* Orion, auritus ut abditus umbra est ||
 464 lumina lapsu *ulgo*: lumine lapsum **DH** || 565 liquens **H**
m. 1 || 468 capra **D** || 470 procione mergunt **H** | lapsu *ulgo*:
 lapsum **DH** || 471 Ec *ego*: Et **DH** | uolucris **DH** | exsistit **D** | *in*
hoc uersu desinit D || 472 se *supra lin.* **H** | 477 humeros **H m. 2**
 || 478 hidrae **H** || *in* 480 *desinit H*

PROGNOSTICORUM FRAGMENTA.

- I. Ut cum luna means Hyperionis officit orbi,
 Stinguuntur radii caeca caligine tecti.
 [*Priscianus* I p. 504, 20 sq. *Hertzii*]
- II. Ast autem tenui quae candet lumine Phatne.
 [*Priscianus* II p. 105, 9 et p. 287, 7 *H.*]
- III. Atque etiam uentos praemonstrat saepe futuros
 Inflatum mare, cum subito penitusque tumescit,

Saxaque cana salis niueo spumata liquore
 Tristificas certant Neptuno reddere uoces
 Aut densus stridor cum celso e uertice montis
 Ortus adaugescit scopulorum saepe repulsus.

[*Cic. de diuinat.* I 7, 13.]

IV. Cana fulix itidem fugiens e gurgite ponti
 Nuntiat horribilis clamans instare procellas,
 Haud modicas tremulo fundens e gutture uoces.

[*Cic. de diu.* I 8, 14.]

V. Vos quoque signa uidetis, aquai dulcis alumnae,
 Cum clamore paratis inanis fundere uoces,
 Absurdoque sono fontis et stagna cietis.

[*Cic. de diu.* I 9, 15.]

VI. Saepe etiam pertriste canit de pectore carmen
 Et matutinis acredula uocibus instat,
 Vocibus instat et adsiduas iacit ore querellas,
 Cum primum gelidos rores aurora remittit;
 Fuscaque non numquam cursans per litora cornix
 Demersit caput et fluctum ceruice recepit.

[*Cic. de diu.* I 8, 14.]

VII. Mollipedesque boues spectantes lumina caeli
 Naribus umiferum duxere ex aere sucum.

[*Cic. de diu.* I 9, 15.]

VIII. Iam uero semper uiridis semperque grauata
 Lentiscus triplici solita grandescere fetu
 Ter fruges fundens tria tempora monstrat arandi.

[*Cic. de diu.* I 9, 15; *Plinius hist. nat.* XVIII 25, 61.]

IX. Caprigeni pecoris custos de gurgite uasto.

[*Priscianus* I p. 196, 10 *H.*]

II.

GRATII

CYNEGETICON QUAE SUPERSUNT

Gratius, incertum qua gente quae patria ortus (nam nulla iuris specie uersui 40 innisi Faliscum eum appellant), teste Ouidio [ex Ponto IV 16, 34] sub Augusto imperatore scripsit Cynegeticon carmen, quod olim sine dubio compluribus libris constabat, ad nos autem peruenit particulatim: nam libri primi uu. 541 superstites sunt. codices adsunt hice:

A, Vindobonensis 277 (olim 387) in forma octaua, ex partibus constans diuersis, quarum descriptionem diligentem exhibuit Hauptius [praef. ad Ouidii Halieut. ect. p. VI—XI]. et Gratii opusculum optinetur foliis 58^b—70^b saeculo IX exaratis. quae nec pleniora nec mutilatione illa in uersibus nonnullis obuia uacantia olim Georgius Logus, primus Gratii editor (Venetiis a. 1534), adhibuit, posteriorum nemo consuluit, donec tandem summo cum Gratii emolumento Mauricius Hauptius illa excussit. nobis ad Hauptii exemplar iterum codicem cum puluisculo, ut aiunt, contulit Isidori Hilbergii Vindobonensis humanitas. unde grauioribus lectionibus, cum quibus non conueniebat Hauptii adnotationibus, notam *sic* adiecimus, plura tacite correximus. — ad eundem cum **A** archetypum redit liber simillimus et, nisi quod multo maiorem socordiam prae se fert, plane gemellus .

B, Parisinus 8071 (antea Thuaneus) saec. IX—X, olim in praefatione ad quartum huius operis uolumen explanatius nobis describendus. ibi foliis 59^a—60^a scriptura continua neque uersuum (praeter 150—159) distinctione facta Gratii Cynegeticon uu. 1—159 extant. cuius libri uarias lectiones in Hauptii usum Fridericus Duebnerus enotauit, ego ipse a. 1875 non sine fructu iterum examinaui.

Paruula nulliusque pretii frustra ex Ouidii Halieuticis et Gratii Cynegeticis in codice habentur Ambrosiano R. 81. sup. saec. XVI a me inspecto.

Editores Logum insequentes — inter quos cum laude nominandi sunt Ianus Ulitius, Thomas Iohnsonus, Burmannus, Wernsdorfius, Reinhardus Sternius — etsi scriptori haud ita facili et emendando et interpretando multum profuere, saepe tamen in lubrico uersabantur, cum scripturae traditae notitia certa carent. primus enim fundamentum solidum, quo pedibus non uacillantibus insistere possis, anno demum 1838 iecit Hauptius ea editione, qua Ouidii Halieutica et Gratii Nemesianique Cynegetica complexus est; quamquam textum ope codicum purgatum dedisse contentus parum ille corruptelis haud ita raris e coniectura tollendis studuit. quarum partem nos remouere conati sumus; alias remouebunt, qui poetae neque in iucundo neque semper satis perspicuo post nos operam impendent.

Ubicumque codicum lectionibus non appositum est nomen emendatoris, antiquissimas (maximeque Logi) editiones uerum exhibere scias.

CYNEGETICON LIB. I

Dona cano diuom, laetas uenantibus artis,
 Auspicio, Diana, tuo. prius omnis in armis
 Spes fuit et nuda siluas uirtute mouebant
 Inconsulti homines uitaque erat error in omni.
 Post alia propiore uia meliusque profecti 5
 Te sociam, ratio, rebus sumpsero gerendis.
 Hinc omne auxilium uitae rectusque reluxit
 Ordo et contiguas didicere ex artibus artis
 Proserere, hinc demens cecidit uiolentia retro.
 Sed primum auspiciu deus artibus altaque circa 10
 Firmamenta dedit: tum partis quisque secutus
 Exegere suas tetigitque industria finem.
 Tu trepidam bello uitam, Diana, ferino,
 Quoi primam quaerebat opem, dignata repertis
 Protegere auxiliis orbemque hac soluere noxa. 15
 Adsciueri tuo comites sub nomine diuei
 Mentem omnes nemorum, genitae de fontibus omnes:
 Naides et Latii . . . Faunus

Item incipit (incipit B) grati cynegeticon libri (libi B) *litt. maiusc. AB*; lib. I latere intellexit A. *Riesius praef. ad Anth. lat. I p. XXXVI* || 1 letas B || inter 1 et 2 AB habent: Causpicio (caspicio B) diant uom laetas uenantibus artis, tum u. 2 forma recta, nisi quod omnis om. B || 4 inconsulti B m. 1 | erat B ||

5 propore (= propiore) B | profectu B m. 1 || 6 sotiã B || 7 uita erectusque AB, corr. Turnebus || 8 contiguas A || 9 caecidit A

|| 10 aspiciu A aspatium B || 13 serino B || 14 Quoi scripsi: Qua AB | querebat AB || 15 orbem queac B || 16 adscis ueruo B | nomine (= impulsu) scripsi: nomine AB numine Barthius | diuei scripsi: diune (sic) A dio iine (sic) B diuae uulgo || 17 Mentem Hauptius: centem A centem in centum m. ead. corr.

B Centum uulgo | nemorum, genitae scripsi: nemor^sumentes A Nemor sumentes B nemorum, centum uulgo mentem Hauptius || 18 naides et latii in rasura B. | interualla reliquit A, non B; Latii cultor qui Faunus amoeni uulgo

Maenaliusque puer domitrixque Idaea leonum
 Mater et inculto Siluanus termite gaudens. 20
 His ego praesidibus nostram defendere sortem
 Contra mille feras et non sine carmine nisus,
 Carmine et arma dabo uenanti et persequar artis
 Armorum: casses plagique exordiar astus.
 Prima iubent tenui nascentem iungere filo 25
 Limbum et quadruplicis tormento adstringere limbos:
 Illa onerum patiens, illa usus linea longi.
 Tunc ipsum medio cassem quo nascitur orbe
 Per senos circum usque sinus laqueabis, ut omnem
 Concipiat tergo, si quisquam est plurimus, hostem. 30
 Et bis uicenos spatium praetendere passus
 Rete uelim plenisque decem consurgere nodis:
 Ingrati maiora sinus impendia sument.
 Optuma Cinyphiae, nequid cunctere, paludes
 Lina dabunt: bonus Aeolia de ualle Sibyllae 35
 Fetus et aprico Tuscorum stupea campo
 Messis, contiguum sorbens de flumine rorem,
 Qua cultor Latii per opaca silentia Thybris
 Labitur inque sinus magno uenit ore marinos.
 At contra nostris inbellia lina Faliscis, 40

19 Menalius que **AB** | ideae **B** || 20 in cult' siluani stermiter
 cogens **B** | 22 *malim* feras, et non sine tegmine, nisus | nisus
Ulitius: lusus **A** lesus **B** || 23 uenanti et *Ulitius*: et uenandi **AB**
 | artis **A**: astis (*sic*) **B** || 24 cassisque plagaeque *coni. Heinsius* |
 astus *uulgo*: estis **A** ertis **B** (*sic*) || 25 *sqq.* de retibus conficiendis
litt. maiusc. **AB** || 25 silo **B** || 26 limbos, o *ex corr.* **A** (*sic*) || 27
 onerum *scripsi*: operum **AB** | usus *om.* **B** || 28 medio *uulgo*: me-
 medio **AB**; *conicias* e medio | casseni **AB** | quo **A**: qui **B** | orbe
scripsi: ore **AB** || 29 laqueas bis **AB** | omni **B** || 30 quisqua **B** ||
 31 cŹ bis uiceno **A** c . . bis uiceno (. . *spat. duar. litt.*) **B** Ad
 bis uicenos *coni.* *Barthius* | pretendere **A** || 32 nadis **B** || 33 imp.
B: imp. **A** || 34 *ficinyphiae* **A** ci nymphie **B** | cunctere *ex conc-*
tere corr. **A**, *conctere* **B** || 35 bonus *ex bones corr.* **B** | subullae
ex sububae corr. **B** || 36 apri cotuf eorum *sic* **A** || 37 mensis et
 sorbes (n *suprascr.*) **B** | rorēm **B** || 38 coltor **B** | oppaca **AB** ||
 39 *om.* **B**, in margine habet **A** (marnos) || 40 acontra nris (*sic*)
B | in bellia **B** (inbellia etiam **A**)

Hispanaeque alio spectantur Saetabis usu.
 Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
 Velatur sonipes aestiui turba Canopi:
 Ipse in materia damnosus candor inertī
 Ostendit longe fraudem atque exterruit hostis. 45
 At pauper rigui custos Alabandius horti
 Cannabias nutrit siluas, quam commoda nostro
 Armamenta operi: gracilis tutela, sed illis
 Tu licet Haemonios includas retibus ursos.
 Tantum ne subeat uitiorum pessimus umor 50
 Ante caue: non est umentibus usus in armis,
 Nulla fides. ergo seu pressa flumina ualle
 Inter opus clausaeque malum fecere paludes,
 Siue inprouisus caelo perfuderit imber,
 Illa uel ad flatus Helices oppande serenae 55
 Vel caligineo laxanda reponito fumo.
 Idcirco et primas linorum tangere messes
 Ante uetant quam maturis accenderit annum
 Ignibus et claro Plias se prompserit ortu.
 Imbiberit, tanto respondet longior usus. 60
 Magnum opus et tangi, nisi cura uincitur, inpar.
 Nonne uides ueterum quos prodit fabula rerum
 Semideos (illi aggeribus temptare superbis

41 Hispanaeque *Is. Vossius*: Hispanique **A** spinisque **B** *m. 1*
 (spanique *m. rec.*) | alios **AB** | saetabes **AB** (*sic*), *corr. Vossius*
 || 42 sacra abubbastia **B** || 43 estiui **AB**; festiui *coni. Salmasius* ||
 44 cantior **B** || 45 exterritat *Turnebus* | hostes **B** || 46 ad paper
B | adlabandiis (*sic*) **A** adlabandus **B** || 47 nrū **B** || 48 gracilis
scripsi: grauis **AB** grauis est *uulgo* || 49 hemonios **AB** | icludas
B || 50 humorq; **B** umqr *sic* **A** (*m. rec. or suprascr.*) || 52 praessa
AB | flumina *ex flumine corr.* **A** || 53 clausaeque *Barthius*: cau-
 saeque **A** causeq; **B** || 54 in prou. **B** (inprou. *habet* **A**) || 55 elices
 opandeserene **B** || 56 puto laxata | reponite fumo **A** reponit
 efumo **B** || 58 annos **B** || 59 plias^se promiserit **A** pliasse promis-
 serit **B** || 60 Imbiberint *coni. Burmannus*; *nondum sanatus est*
locus, cum id quod est calorem non per se possit subintelligi |
 res pondet langor **B** | usu **AB** || 61 in par **A**, *om. B* || 62 none **B**
 || 63 simideos **AB** | aggeribus, *g alt. suprascr.*, **A**

Aethera et a! matres ausi attrectare deorum),
 Quam magna mercede meo sine munere siluas 65
 Impulerint? flet adhuc et porro flebit Adonin
 Victa Venus ceciditque suis Ancaeus in armis,
 Et praedexter erat geminisque securibus ingens.
 Ipse deus cultorque feri Tirynthius orbis,
 Quem mare, quem tellus, quem praeceps ianua Ditis 70
 Omnia temptantem qua laus erat obuia passast,
 Hinc decus et famae primum inpetrauit honorem.
 Exige si qua meis respondet ab artibus ergo
 Gratia, quae uires fallat conlata ferinas.

Sunt quibus immundo decerptae uolture plumae 75
 Instrumentum operis fuit et non parua facultas.
 Tantum inter niuei iungantur uellera cygni,
 Et satis armorum est. haec clara luce coruscant,
 Terribiles species, at uolture dirus ab atro
 Turbat odor siluas meliusque alterna ualet res. 80
 Sed quam clara tuis et pinguis pluma sub armis,
 Tam mollis tactu et non sit creberruma nexu,
 Ne reprensa suis properantem linea pinnis

64 Aethera *Grotius*, et ah *Hauptius*: Iret freta **AB** | ausi attrectare *Heinsius*: ausit trectare **AB** || 65 qua **B** || 66 Imp. **A** | fleta **AB** | hadonia **AB** || 67 caeciditque **A** | ancaeus in aruis sic **A** hanc eque manus **B**; armis *corr.* *Heinsius* || 68 Et (= et tamen) **AB**: Ut *Barthius* *coni.* | gemmisq; **B** || 69 malim tutorque | ferit hyrinthius **A** fe~~iii~~it (c *eras.*, r *m. rec. suprascr.*) hyrinthyus (*sic*) **B** || 70 didtis **A** || 71 Omnia **A**: omnem **B** | uocis temptantem *duae syllabae priores in fine lineae euanidae in B* | obula **A**

ab ulla **B** | passast ego (passa *Iohnsonus*, est *Hauptius*): ^apsa si (*sic*) **B** passi **A** sparsit *Burmamnus*; et sane tale quid (= iactauit) potius expectes || 72 Hic, *superscr.* n, **A** | fame **AB**, sed in hoc a *euanida* | primum *Barthius*: primus **AB** || 73 eis (m *litt. euanida*) **B** | respondit **AB** || 74 Gratiaque **B** || 75 De pinnatis conficiendis *litt. maiusc.* **AB** || 75 inmudo decerpt euo Iture **B** || 77 iugantur et cigni **B** || 78 Id pro Et *coni.* *Heinsius* | armorum e. h. c. luc& oruscant **B**, lucet oruscant etiam **A** | 79 at *Burmamnus*: ad **AB** | ab atro scripsi: abaro **AB** auaro uulgo || 80 mellusque **AB** | uellet **B** || 81 qua **B** || 83 In repensa **B**; num ni = ne latet?

Implicet atque ipso mendosa coarguat usu.
 Hic magis in ceruos ualuit metus. ast ubi lentae 85
 Interdum Libyco fucantur sandyce pinnae
 Linteaue expositis lucent anconibus arma,
 Rarum saeua metus eludet belua falsos.
 Nam fuit et laqueis aliquis curracibus usus
 (Ceruino iussere magis contexere neruo: 90
 Fraus teget insidias habitu mentita ferino).
 Quid? qui dentatas iligno robore clausit
 Venator pedicas, quam dissimulantibus armis
 Saepe habet inprudens alieni lucra laboris!
 O felix, tantis quem primum industria rebus 95
 Prodidit auctorem! deus ille an proxuma diuos
 Mens fuit, in caecas aciem quae magna tenebras
 Egit et ignarum perfudit lumine uulgas?
 Dic age Pierio (fas est), Diana, ministro.
 Arcadium stat fama senem, quem Maenalus altor 100
 Et Lacedaemoniae primum uidistis Amyclae,
 Per non adsuetas metatum retia ualles
 Dercylon. haut illo quisquam se iustior egit,
 Hau fuit in terris diuum obseruantior alter:
 Ergo illum primis nemorum dea finxit in armis 105

84 mendosam se arguat *Scaliger* || 85 Hinc **AB** | metusa sti-
 bulente **B** || 86 lybyco **A** libico **B** | fugantur **AB** | sanoycae **A**
 sano yce **B** | pinne **B** || 87 Linteaue expositis **A** | licentiam co-
 nib; **B** || 88 Parum **AB** | saeua *scripsi*: siqua **B** siqua **A** | eludet
AB: eludat *uulgo* | bella **B** || 89 Pedicae *litt. maiusc.* **AB** | ali-
 quis **A**: aliis (*sic*) **B** || 92 dentata siligno (si ligno) **AB** || 93 pe-
 dias **B** | quam *etiam* **A** || 94 inprudens (*sic*) **AB** || 95 industria **B**
 || 96 duos **B** || 97 ceca **B** | aciem quemagna **A** faciemq; magna
B || 99 ministro **B** || 101 sem q.^e **B** (*non plane certa lectio lit-
 teris euanidis*) | menalus **AB** | altor *Turnebus*: auctor **AB**; *con-
 ieci* Arcas || 101 amicle **B** || 102 metantem **AB**; metatum *scripsi*,
ut haberet stat fama, quocum coniungeretur || 103 aut illo **AB**
 || 104 Hau fuit *scripsi*: Aufuit **A** autfuit (*sed t priore expuncto*)
B Aut fuit *uulgo* | obseruatior **A** obseruat (*reliquis litteris eua-
 nidis*) **B** || 105 primus in primis *corr.* **A** primus **B** (*sic*) | armis
Barthius: aruis **AB**

Auctoremque operi dignata inscribere magno
Iussit adire suas et pandere gentibus artes.

Ille etiam ualido primus uenabula dente
Induit et proni moderatus uulneris iram
Omne moris excepit onus. tum stricta uerutis 110

Dentibus et gemina subiere hastilia furca,
Et quidam totis clausurunt ensibus . . . ,
Ne cessaret iners in uulnere massa ferino.
Blandimenta uagae fugies nouitatis: ibidem
Exiguo nimioque nocent. sed lubricus errat 115

Mos et ab expertis festinant usibus omnes.
Quid, Macetum inmensos libeat si ducere contos?
Quam longa exigui spicant hastilia dentes!
Aut contra ut tenero dstrictas cortice uirgas
Praegrauat ingenti pernix Lucania cultro! 120
Omnia tela modi melius finxere salubres.

Quocirca et iaculis habilem perpendimus usum,
Ne leue uulnus eat neu sit breuis impetus illi.
Ipsa arcu Lyciaque suas Diana pharetra
Armauit comites. ne tela relinquit diuiae: 125
Magnum opus et uolucres quondam fecere sagittae.

Disce aedum ec ualidis dilectum hastilibus omnem.
Plurima Threicii nutritur uallibus Hebr
Cornus et umbrosae Veneris per litora myrtus

106 digna **AB** || *inter* 107 et 108 Genera iaculorum *litt. mai.*
AB || 109 iram **A**: nrā **B** || 110 excaepit **A** | onustum **B** || 111
gemina *Burmannus*: geminas **AB** | subiere; *num* fulsere? || 112
totis **A**: notis **B** totos *uulgo* | clausurunt **AB** | orbes *uulgo* *ad-*
dunt || 113 meris **B** || 114 uage **B** || 117 inmensus **AB** | ducere
scripsi: dicere **AB** | antos **B** || 118 exiguis picant **AB** | astilia **B**
|| 120 praegrauet **AB** || 122 quocirca **B** | abilem **B** || 123 Ne *Werns-*
dorf: Neu **AB** || 124 litia quē **B** | suos **AB** || 125 *suspicor* relin-
quite: uitae magnum opus *eqs* | diue **B** || 126 quondandā facere
B | sagit(a)e **AB** || 127 Ligna apta iaculis *litt. mai.* **AB** | ec
scripsi: et **AB** | hastib; omne **B** omn (*rel. absc.*) **A** || 128 plu-
rim **AB** | ^htreicii innutritur **B** inutritur **A** || 129 im brose **B**

Taxique pinusque Altinatesque genestae, 130
 Et magis incomptus superat lotaster, agrestis
 Termes. ab Eois descendit uirga Sabaeis,
 Mater odorati multum pulcherruma turis.
 Illa suos usus intractatumque decorem
 (Sic nemorum iussere deae) natalibus hausit 135
 Arbitriis: at enim multo sunt ficta labore
 Cetera quae siluis errant hastilia nostris.
 Numquam sponte sua procerus ad aethera termes
 Exiit inque ipsa curuantur stirpe genistae.
 Ergo age luxuriam primo fetusque nocentis 140
 Detrahe: frondosas grauatur indulgentia siluas.
 Post ubi proceris generosa stirpibus arbor
 Se dederit teretisque ferent ad sidera uirgae,
 Stringe notas circum et gemmantis exige uersus.
 His, si quis uitium nociturus sufficit umor, 145
 Vlceribus fluet et uenas durabit inertis.
 In quinos sublata pedes hastilia plena
 Caede manu, dum pomiferis aduertitur amnis
 Frondibus et tepidos autumnus continet imbres.
 Sed cur exiguis tantos in partibus orbes 150
 Lustramus? prima illa canum; nam nulla paratus

130 altinateq; B || 131 incomptus *edd.*: incomp^stos AB in
 contos *Iohnsonus* | superat *Sternius*: opera AB operae *uulgo* |
 lotaster *Iohnsonus*: lutoser (*siue* lutoses) A lutores B | agstis A
 agestis B || 132 abeo his B | descendet AB, *corr. Iohnsonus* |
 sabeis B || 133 pulcheruma turis A pulcheri mos umaturis B
 || 135 sic necmo (*hoc in ras. m. rec.*) rem iusse redeq; B | ausit
 B || 136 arbitrus B | multos sunt facta B || 137 ceteraque A ce-
 teraq; B || 138 ad aethera termes *scripsi*: ad aera termes A
 aderat hermes B || 139 stirpegeniste B || 140 luxoriam B || 141
 grauatur B || 142 proceres (*i m. rec. supra alt. e*) B | generosam
Wernsdorffius | stripib; B || 143 uirge B || 145 si om. B | humor B
 || 147 quonos et astilia B || 148 cede B | amnis *Fr. Iacobus*:
 a[≡]n (*una littera erasa, reliquis abscissis*) A annes B || 149 Fron-
 tibus AB || 150 De canibus *litt. mai.* AB || 151 illa, *scil. pars* |
 nam nulla *scripsi*: n̄ (= non) nulla A non ulla B *uulgo* | pa-
 ratus *scripsi*: partis AB per artes *uulgo* peritis *Ulitius*

Cura prior, siue indomitos uehementior hostis
 Nudo Marte premas seu bellum ex arte ministres.
 Mille canum patriae ductique ab origine mores
 Quoique sua. magna indocilis dat praelia Medus 155
 Magnaque diuersos extollit gloria Celtas.
 Arma negant contra Martemque odere Geloni;
 Sed natura sagax: Perses in utroque paratus.
 Sunt qui Seras alant, genus intractabilis irae:
 At contra faciles magnique Lycaones armis. 160
 Sed non Hyrcano satis est uehementia gentis
 Tanta suae: petiere ultro fera semina siluis;
 Dat Venus accessus et blando foedere iungit.
 Tunc et mansuetis tuto ferus errat adulter
 In stabulis ultroque grauem succedere tigrin 165
 Ausa canis maiore tulit de sanguine fetum.
 Sed praeceps uirtus: ipsa uenabitur aula
 Ille tibi et pecudum multo cum sanguine crescet.
 Pasce tamen: quaecumque domi sibi crimina fecit,
 Executiet silua magnus pugnator adepta. 170
 At fugit aduersos idem quos repperit hostis
 Vmber: quanta fides, utinam, et sollertia naris,
 Tanta foret uirtus et tantum fellis in armis!
 Quid, freta si Morinum dubio refluentia ponto
 Veneris atque ipsos libeat penetrare Britannos? 175
 O quanta est merces et quantum impendia supra!
 Si non ad speciem mentiturosque decores
 Protinus (haec una est catulis iactura Britannis),
 At magnum cum uenit opus promendaque uirtus

153 pmas B || 154 patrie B || 155 Quosque A quosque B |
 sui coni. Fr. Iacobus || 155 plia B: proelia A || 156 Magna quae
 A || celtos B m. 1 || 159 in uoce genus desinit B || 158 in utrum-
 que Heinsius || 160 At nunc in A dispici nequit || 161 ircano A ||
 164 mensuetis et erat A || 171 Ad A (sic) | puto quom | repperit A ||
 172 solertia A | nar (reliquis litt. abscissis) A || 173 fellis (= irae)
 scripsi: uellet A | arm (rel. absc.) A || 174 pon (rel. absc. A) ||
 175 puto adque | britann (os absc.) A || 176 supr (a absc.) A ||
 178 Pronuis (sic) A | britan (nis absc.) A

Et uocat extremo praeceps discrimine Mauors, 180
 Non tunc egregios tantum admirere Molossos.
 Comparat his uersuta suas Athamania fraudes
 Azorusque Pheraeque et clandestinus Acarnan.
 Sicut Acarnanes subierunt proelia furto,
 Sic canis illa suos taciturna superuenit hostis. 185
 At clangore citat quos nondum conspicit apros
 Aetola quaecumque canis de stirpe: malignum
 Officium, siue illa metus conuitia rupit
 Seu frustra nimius properat fauor; et tamen illud
 Ne uanum totas genus aspernere per artis: 190
 Mirum quam celeres et quantum nare merentur;
 Tum non est uicti quoui concessere labori.
 Idecirco uariis miscebo gentibus usum.
 Quondam inconsultis mater dabit Vmbrica Gallis
 Sensum agilem, traxere animos de patre Gelonae 195
 Hyrcano et uanae tantum Calydonia linguae
 Exhibit uitium patre emendata Molosso.
 Scilicet ex omni florem uirtute capessunt,
 Et sequitur natura fauens. at te leue si qua
 Tangit opus pauidosque iuuat compellere dorcas 200
 Aut uersuta sequi leporis uestigia parui,
 Petroniost haec fama cani, uolucresque Sycambros
 Et pictam macula uertraham delige falsa.
 Ocior adfectu mentis pinnaque cucurrit,
 Sed premit inuentas non inuentura latentis 205

in uu. 180 — 183 *ultimae litterae in A dispici non possunt* (180 s, 181 Molossos, 182 fraudes, 183 nan *abscissis*) || 181 *egregior (sic) ex egredior corr. A* || 182 *cōnparat A* || 183 *Azorusque Wernsdorfus: Acirusque A | ferēq; A | blandestinus A* || 184 *Sicut Pithoeus: Sic et A | subierant A* || 189 *ud absciss. A | fauor A: furor uulgo* || 195 *gelondi (sic) A* || 196 *tantum] incautum Heinsius natum Sternius | calidonia A | linguae ex linonae A* || 197 *uicium A* || 198 *Silicet et capescunt A* || 200 *Tagit A* || 202 *cani Hauptius: cana A Petronios (sic fama) canes uulgo* || 203 *Et pict in A dispici nequit* || 204 *ocior] o prior euanida A* || 205 *inuentur A*

Illa feras, quae Petroniis bene gloria constat.
 Quodsi maturo pressantes gaudia lusu
 Dissimulare feras tacitique accedere possent,
 Illis omne decus, quod nunc, metagontes, habetis,
 Constaret: silua sed uirtus inrita damno est. 210
 At uestrum non uile genus, non patria. uulgo
 Sparte uos et Creta suos promittit alumnos:
 Sed primum celsa lorum ceruice ferentem,
 Glympice, te siluis egit Boeotius Hagnon,
 Hagnon Hastilides, Hagnon, quem plurima semper 215
 Gratia per nostros unum testabitur usus.
 Hic trepidas artis et uix nouitate sedentes
 Vidit qua propior ferret uia, nec sibi turbam
 Contraxit comitem nec uasa tenentia longe.
 Vnus praesidium atque operi spes magna petito 220
 Adsumptus metagon lustrat per nota ferarum
 Pascua, per fontes, per quas triuere latebras.
 Primae lucis opus: tum signa uapore ferino
 Intemerata legens, si quast qua fallitur eius
 Turba loci, maiore secat spatia externa gyro; 225
 Atque hic egressu iam tum sine fraude reperto
 Incubuit, spatiis qualis permissa Lechaeis
 Thessalium quadriga decus, quam gloria patrum
 Excitat et primae spes ambitiosa coronae.
 Sed ne qua ex nimio redeat iactura fauore 230
 Lex dicta officiis, ne uoce lacesseret hostem
 Neue leuem praedam aut propioris pignora lucri
 Amplexus primos nequiquam effunderet actus;

207 praesantes gsudia A || 208 taciti quae A || 209 haberis
 A || 210 constaret silua: sed uirtus *uulgo interpungunt; quod
 correxi* || 211 At *Iohnsonus*: Ad A || 212 Sparte uos *scripsi*:
 Sparta suos A || 213 caelsa A || 215 Astylides *Scaliger* || 216 unum;
puto uiuum || 218 ferret uia *scripsi*: peteret uia A patuit uia
uulgo || 220 adque A || 222 fontes et quas *Burmannus* || 225
 maiore *Barthius*: maiora A || 226 *malim* his (*scil. spatiis*) || 228
 quadrica A || 229 eccitat A || 231 ne C. *Gesnerus*: neu A || 233
 effunderet *Iohnsonus*: offenderet A

Iam uero inpensum melior fortuna laborem
 Cum sequitur iuxtaque domus quaesita ferarum, 235
 Vt sciat occultos et signis arguat hostes,
 Aut effecta leui testatur gaudia cauda
 Aut ipsa infodiens uncis uestigia plantis
 Mandit humum celsisue adprensat naribus auras;
 Et tamen, ut ne prima fauentem pignora fallant, 240
 Circum omnem aspretis medius qui clauditur orbem
 Ferre pedem accessusque abitusque notare ferarum
 Admonet et, si forte loco spes prima fefellit,
 Rusum opus incubuit spatiis ac, prospera si res,
 Intacto repetit prima ad uestigia gyro. 245
 Ergo ubi plena suo rediit uictoria fine,
 In partem praedae ueniat comes et sua norit
 Praemia: sic operi iuuat inseruisse benigno.
 Hoc ingens meritum est, haec ultima palma tropaei,
 Hagnon magne, tibi diuum concessa fauore. 250
 Ergo semper eris, dum carmina dumque manebunt
 Siluarum dotes atque arma Diania terris.
 Hic et semiferam thoum de sanguine prolem
 Finxit. non alio maior sub pectore uirtus,
 Siue mora uocis seu nudi ad pignera Martis. 255
 Thoes commissos (clarissima fama) leones
 Et subiere astu et paruus domuere lacertis;
 Nam genus exiguum et, pudeat qua informe fateri,

236 Ut *uulgo*: Et **A**; *nondum uersum persanatum puto* |
 occultos **A**; *malim occultis* || 241 qui clauditur orbē *scripsi*: qua
 clauditur orbi **A** qua cl. orbis *uulgo* || 243 Admonet *uix sanum*;
fort. Adsidet (= assiduus est) *aut* Se monet | loco spes *ego*:
 locos pes **A** loci spes *uulgo* || 244 (Rarum opus) *Sternius* | ac
 prospera si res *scripsi*: ad prospera sires **A** ad pr. uersis *Uli-*
tius || 245 repetit *scripsi*: repetet **A** repetens *uulgo* || 247 norit
Gronovius: noris **A** naris *uulgo* || 248 benigne **A** || 249 est om. **A**
 | tropae **A** || 250 Hagnon **A** || 252 Diania *Scaliger*: diana **A** || 254
 sub *Iohnsonus*: sua **A** || 255 mora uocis *Hauptius*: in ora uoces
A || 257 dum uere **A** || 258 qua *scripsi*: quam **A**

Vulpina species. tamen huic exacta uoluntas,
 Ac non est alius quem tanta ad munia fetus 260
 Exercere uelis, aut te tua culpa refellet
 Inter opus, quo sera cadit prudentia damno.

Iunge pares ergo et maiorum pignore signa
 Feturam prodantque tibi metagonta parentes,
 Qui genuere sua pecus hoc inmane iuuenta. 265
 Et primum expertos animi, quae gratia primast,
 In Venerem iungas. tum sortis cura secunda,
 Ne renuat species aut quem detractet honorem.
 Sint celsi uultus, sint hirtae frontibus aures,
 Os magnum, et patulis agitados naribus ignes 270
 Spirent, adstricti succingant ilia uentres,
 Cauda breuis longumque latus discretaque collo
 Caesaries neu pexa nimis neu frigoris illa
 Impatiens; ualidis tum surgat pectus ab armis,
 Quod magnos capiat motus magnisque supersit. 275
 Effuge qui lata pandit uestigia planta:
 Mollis in officio. siccis ego dura lacertis
 Crura uelim et solidos haec in certamina calces.
 Sed frustra longus properat labor, abdita si non
 Altas in latebras unique inclusa marito est 280
 Femina. nec patres Veneris sub tempore magnos

inter 258 et 259 Canum fetus litt. mai. A | specie aliquot edd. |
huic Barthius: huc A || 260 Ac Hauptius: At A | alio A || 261 aut
te tua, sic A | refellet Gronouius: reuellet A || 262 quom sera
redit coni. Gronouius; malim quom sera adiit || 263 post 265
ponit A, sed signis appositis correxit || 265 genuere C. Gesne-
rus: tenuere A || 266 expertus (sic) A | quæ A || 267 iungas ego:
iungam A iungunt uulgo | sortis ex sortes corr. A | secunda
Heinsius: secundae A || 268 aut quem ego: atque A aut quae
uulgo aut qua Barthius || 269 Sint incaelsi A | hirtæ A || 270 Hos
A | naribus Hauptius: nasibus A || 271 Sperent adstrictis suc-
cingunt (sic) illia (l altera puncto deleta) uentry (= uentrum)
A || 273 nea frigoris A || 275 magnus A || 276 p^ændit (supra ras.
a) A || 277 ego crura (sic) A || 280 inlecebras (sic) A | est om. A,
add. Lachmannus || 281 patres scripsi: patre A partae Lach-
mannus, qui et munus pro magnos coniecit

Illa neque emeritae seruat fastigia laudis.
 Primi complexus, dulcissima prima uoluptas:
 Hunc Veneri dedit inpatiens natura furorem.
 Si tenuit custos et mater adultera non est, 285
 Da requiem grauidae solitosque remitte labores:
 Vix oneri super illa suo. tum deinde monebo,
 Ne matrem indocilis natorum turba fatiget,
 Percensere notis iamque inde excernere prauos.
 Signa dabunt ipsi. teneris uix artibus haeret 290
 Ille tuos olim non defecturus honores.
 Iamque illum inpatiens aequae uehementia sortis
 Extulit: adfectat materna regna sub aluo,
 Ubra tota tenetque a tergo liber aperto,
 Dum tepida indulget terris clementia mundi. 295
 Verum ubi Caurino perstrinxit frigore Vesper,
 Ira iacet turbaque potens operitur inertī.
 Illius et manibus uires sit cura futuras
 Perpensare: leuis deducet pondere fratres.
 Haec de pignoribus, nec te mea carmina fallent.
 Protinus et cultus alios et debita fetae 301
 Blandimenta feres curaque sequere merentem:
 Illa perinde suos, ut erit pellecta, minores
 Ad longam praestabit opem. tum denique, fetu
 Cum desunt, operis fregitque industria matres, 305
 Transeat in catulos omnis tutela relictos.

282 fastidia *coni. Lachmannus* || 285 tenuit fastus *coni. Lachmannus*; *ego malim* castos mores et adultera | non (n̄) *supra lin. add. A* || 287 oneri par *coni. Heinsius*, *ego olim* onerist par *temptauī* | illas uotum *A* || 289 Parcensere *A* | prauos *Burmannus*: paruos *A* || 290 ipsi *Ulitius*: ipse *A* || 291 tuis *A* || 292 eque *A* || 294 Ubra *Pithoeus*: Libera *A* | tenetq. a *scripsi*: tenet ea *A* tenet, stat *Gronouius* || 296 chaurino *A* || 297 Ira iacet *Ulitius*: Ire placet *A* || 298 et *Heinsius*: e *A* || 300 Haec de *Burmannus*: Nec me *A* || 301 faetae *A* || 302 curasque *A*; *an* curisque? || 303 pellecta *ego*: delacta *A* dilecta *Sternius* deuincta *Lachmannus* || 305 operis *Ulitius*: operi *A*

Lacte nouam pubem faciliq̃ tuebere maza,
 Nec luxus alios auidaeque impendia uitae
 Noscant. haec magno reddit indulgentia damno.
 Nec mirum: humanos non est magis altera sensus 310

Tollit se ratio et uitiiis adeuntibus opstat.
 Haec illast Pharios quae fregit noxia reges,
 Dum seruata cauis potant Mareotica gemmis
 Nardiferumque metunt Gangen uitiiisque ministrant.
 Sic et Achaemenio cecidisti, Lydia, Cyro: 315
 Atquei diues eras *ac* fluminis aurea uenis.
 Scilicet ad summam ne quid restaret habendum,
 Tu quoque luxuriae fictas dum colligis artes
 Et sequeris demens alienam, Graecia, culpam,
 O quantum et quotiens decoris frustrata paterni! 320
 At qualis nostris, quam simplex mensa Camillis!
 Qui tibi cultus erat post tot, Serrane, triumphos!
 Ergo illi ex habitu uirtutisque indole praeae
 Inposuere orbi Romam caput, actaque ab illis
 Ad caelum uirtus summosque tetendit honores. 325
 Scilicet exiguis magna sub imagine rebus
 Prospicies, quae sit ratio et quo fine regenda.
 Idcirco imperium catulis unusque magister
 Additur: ille dapes poenamque operamque *peraeque*
 Temperet, hunc spectet siluas domitura iuuentus. 330
 Nec uile arbitrium est: quocumque haec regna dicantur,

307 Lactem A | tuebere A || *post 310 unius uersus lacunam signifi-
 caui. Lachmannus coniecit non res magis altera sensus*
 Tollit: sed ratio uitiiis ad. opstat || 311 subeuntibus *Burman-
 nus* || 315 achaemaenio caecidisti lydiac cyro *sic A* || 316 Atquei
 ego: Atqueⁱ A | *ac (uel tot) addidi: om. A* | fluuiatibus *uulgo* || 317
 habend (um *absciss.*) A || 318 luxuriae, *sic A* | num tum? || 319
 grecia A || 322 postot serane A || 323 ille A; num illo? | indolae
 A || 324 inposuere A || 325 *malim* Virtus et euexit || 327 Pro-
 species A | regendae A || 329 *peraeque addidi: om. A* mini-
 strans *uulgo*

Ille tibi egregia iuuenis de pube legendus,
 Vtrumque et prudens et sumptis impiger armis.
 Quod nisi et accessus et agendi tempora belli
 Nouerit et socios tutabitur hoste minores, 335
 Aut cedent aut illa tamen uictoria damnost.

Ergo in opus uigila factusque ades omnibus armis:
 Arma regunt uitam. tegat imas fascia suras
 is inulina suis et tergo fuluo
 I canaque e maele galeri, 340
 Ima Toletano praecingant ilia cultro
 Terribilemque manu uibrata falarica dextra
 Det sonitum et curuae rumpant non peruia falces.

Haec tua militia est. quin et Mauortia bello
 Vulnera et errantis per tot diuortia morbos 345
 Causasque adfectusque canum tua cura tuerist.
 Stat Fatum supra totumque audissimus Orcus
 Pascitur et nigris orbem circumsonat alis.
 Scilicet ad magnum maior ducenda laborem
 Cura, nec expertos fallat deus: huic quoque nostrae 350
 Est arti, quod praestet opem, placabile numen.
 Nec longe auxilium, licet alti uulneris orae
 Abstiterint atroque cadant cum sanguine fibrae:
 Inde rape ex ipso qui uulnus fecerit hoste
 Virosam eluuiem lacerique per ulceris ora 355

333 ^vprodens A || 335 sotios, c *suprascr.*, A || 336 caedent A
 || 337 de habitu uenatoris A *mg.* || 338 regunt uitam *scripsi*: hacuere
 uitā A acuere uiam *uulgo* acuere uirum *Johnsonus* acuent uires
Burmamnus | facia A || 339 et *sequentis uersus initia abscissa in*
 A; *supplementa prolata inprobabilia, noua incerta*; I in 340 *du-*
bia (potest fuisse S) || 341 Toletani — cultri *coni.* *Hauptius* ||
 343 curue A | non *Titius*: noua (*sic*) A || 344 canum remedia A
marg. || 345 diuertia A || 346 cura *uulgata*: *om.* A *sine interuallo*
 || 350 hinc quoque nostrę A; huic *scripsi*; hinc quoque nosse
uulgo fallat. deus hic quoque noster *coni.* *Lachmannus* || 351
 arti *scripsi*: aliud A | opem *Burmamnus*: opus A || 352 orae *Bar-*
thius: ora A || 353 atroque *Ulitius*: utroque A | candant A || 355
 uiceris A

Sparge manu, uenas dum sucus conprimat acer:
 Mortis enim patuere uiae. tum pura monebo
 Circum labra sequi tenuique includere filo.
 At si pernicies angusto pascitur ore,
 Contra pande uiam fallentisque argue causas: 360
 Morborum in uitio facilis medicina reperto.
 Seu tacta inpositis mulcent p
 (Id satis) aut nigrae circum picis unguine signant;
 Quodsi dstricto leuis est in uulnere noxa,
 Ipse habet auxilium ualidae natale salinae. 365
 Illa grauis labes et curis altior ullis,
 Cum uitium causae totis egere latentes
 Corporibus seraque aperitur noxia summa.
 Inde emissa lues et per contagia mortes
 Venere in uulgum iuxtaque exercitus ingens 370
 Aequali sub labe ruit, nec uiribus ullis
 Aut merito uenias aut spes exire precanti.
 Quod siue a Stygia letum Proserpina nocte
 Extulit et Furiis commissam ulciscitur iram,
 Seu uitium ex alto spiratque uaporibus aether 375
 Pestiferis, seu terra suos populatur honores;
 Fontem auerte mali. trans altas ducere calles
 Admoneo latumque fuga superabitis amnem.
 Hoc primum effugium leti. tunc ficta ualebunt
 Auxilia et nostra quidam redit usus ab arte. 380
 Sed uarii motus nec in omnibus una potestas:

356 sucus acer conprimat A || 357 purmobebo A || 358 labras
 A || 359 Ad A || 360 prande A | arguet caus A, *huius duorum-
 que sequentium uersuum finibus abscissis* || 361 med, *quod solum
 restat in A, proprio Marte suppleui*; medicina recenti uulgo ||
 362 Seu Heinsius: Sed A | tacta (sic) A: tactu uulgo | inpoſſitis
 A | pecuaria palmis uulgo explent; ego malim praecordia palmis
 || 364 uulnera (sic) A || 366 curis a. ullis scripsi: curas a. illis A
 cura est a. illis Pithoeus || 369 mortes Sternius: morbis A morbi
 Ulitius || 370 iuxtaque Pithoeus: iusaque A || 372 praecanti A ||
 374 Furiis Iohnsonus: furtis A || 376 seu terra] si litaera A || 378
 superhabitis A || 379 lati A; an fati? || 380 auxilia ex auxilie A

Disce uices et quae tutelast proxima tempta.
 Pluruma per catulos rabies inuictaque tardis
 Praecipitat letale malum: securius ergo,
 Antire auxiliis et primas uincere causas. 385
 Namque subit, nodis qua lingua tenacibus haeret
 (Vermiculum dixere), mala atque incondita pestis.
 Ille ubi salsa siti praecepit uiscera longe,
 Aestiuos uibrans accensis febribus ignes,
 Moliturque fugas et sedem spernit amatam. 390
 Scilicet hoc motu stimulisque potentibus acti
 In furias uertere canes. ergo insita ferro
 Iam teneris elementa mali causasque recidunt.
 Nec longa in facto medicinast ulcere: purum
 Sparge salem et tenui permulce uulnus oliuo: 395
 Ante relata suas quam nox bene compleat umbras,
 Ecce aderit factique oblitus uulneris ultro
 Blanditur mensis Cereremque efflagitat ore.
 Quid, priscas artes inuentaue simplicis aevi
 Si referam? non ulla metus solacia falsi 400
 Tam longam traxere fidem. collaribus ergo
 Sunt qui lucifugae cristas inducere maelis
 Iussere aut sacris conserta monilia conchis
 Et uiuum lapidem et circa Melitesia nectunt
 Curalia et magicis adiutas cantibus herbas. 405
 Ac sic effectus oculique uenena maligni
 Vicit tutela pax impetrata deorum.
 At si deformis lacerum dulcedine corpus
 Persequitur scabies, longi uia pessima leti:

384 Præcipiat A, corr. *Pithoeus* | laetale A | securius ego: sicutius A sic tutius uulgo || 387 adq: A || 388 longe ego: longae A longa uulgo || 389 uibrans *Scaliger et Gronouius*: uibrant A | accensis *Pithoeus*: accensi A || 390 fugaus (sic) A || 391 motus t≡mmolis (≡ membr. perforata) pot. A || 392 uetere A; an uenere? || 396 suas quas nox A || 400 ulla scripsi: illa A || 406 oculique *Pithoeus*: oculisque A || 408 Ad A | deformis *Ios. Wassius*: deformi A | dulcidine A; prurigine ne conicias, cf. *Hauptii opusc.* III p. 314 || 409 laeti A

In primo accessu tristis medicina, sed una 410
 Pernicies redimenda anima, quae prima sequaci
 Sparsa malost, ne dira trahant contagia uulgus.
 Quodsi dat spatium, clemens et promouet ortu
 Morbus, disce uias et qua sinit artibus exi.
 Tunc et odorato medicata bitumina uino 415
 Hipponiasque pices neclectaeque unguen amurcae
 Miscuit et summam conplectitur ignis in unam.
 Inde lauant aegros: ast ira coercita morbi
 Laxatusque rigor. quae te ne cura timentem
 Differat, et pluuias et Cauri frigora uitent; 420
 Fac magis, ut nudis incumbunt uallibus aestus,
 A uento clarique faces ad solis, ut omne
 Exsudent uitium subeatque latentibus ultro
 Quae facta est medicina malis. nec non tamen illum
 Spumosi catulos mergentem litoris aestu 425
 Respicit et facilis Paeon adiuit in artes.
 O rerum prudens quantam experientia uulgo
 Materiem largita boni, si uincere curent
 Desidiam et gratos agitando prendere finis!
 Est in Trinacria specus ingens rupe cauique 430
 Introsum reditus, circum atrae moenia siluae
 Alta premunt ruptique ambustis faucibus amnes.
 Vulcano condicta domus. quam sup̄ter eunti

412 uulgus (*uel* uulgum) *Heinsius*: uulgi **A** || 413 promo-
 uet *uulgo*: promonet **A** praemonet *Titius*: || 415 odorata **A** |
 uino *Johnsonus*: uiro **A** || 416 Hipponiasque *Hauptius*: Iponias-
 que **A** Imponasque *uulgo* Idaeasque *Ulitius* | neclectaeque
Hauptius: nec liceatque **A** immundaeque *uulgo* | ungn̄ **A** || 418
 Inde linunt *coni. Gesnerus* | astira **A**: est ira *uulgo* || 419 ne
 cura *Gronouius*: nec urat **A** | in mentem **A** || 420 et hauri **A** ||
 421 Fac *scripsi*: Sic **A** || 422 facies **A**; *ceterum nondum persa-*
natus est locus; puto Fac magis, ut tutis incumbunt uallibus
 aestus **A** uento † clarique †, faces ad solis ut omne *eqs* || 424
 malis *scripsi*: uadis **A** || 426 *malim* in arte || 428 Materiam **A** ||
 430 trinacrias pectus **A** || 431 circōm^v atre **A** || 433 Vulcano **A**
 | super **A**, subter *uulgo* | eunti *suspectum; fort. opimis*

Stagna sedent uenis oleoque madentia uiuo.
 Huc defecta mala uidi pecuaria tabe 435
 Saepe trahi uictosque malo grauiore magistros.
 'Te genium, Vulcane, loci pacemque precamur,
 Incola sancte, tuam: da fessis ultima rebus
 Auxilia et, meritis si nulla est noxia tanta,
 Tot miserare animas liceatque attingere fontis, 440
 Sancte, tuos' ter quisque uocant, ter pingua libant
 Tura foco, struitur ramis felicibus ara.
 Hic dictu mirum atque alias ignobile monstrum
 Aduersis specibus ruptoque e pectore montis
 Venit ouans Austris et multo flumine flammae 445
 Emicat. ipse manu ramum pallente sacerdos
 Termiteum quatiens 'procul hinc extorribus ire
 Edico praesente deo, praesentibus aris,
 Quis scelus aut manibus sumptum aut in pectore mo-
 tum est'
 Inclamat: cecidere animi et trepidantia membra. 450
 O quisquis misero fas umquam in supplice fregit,
 Qui pretio fratrum meliorisque ausus amici
 Sollicitare caput patriosue lacescere diuos,
 Illum agat infandae comes huc audacia culpae:
 Discet commissa quantum deus ultor in ira 455
 Pone sequens ualeat. sed cui bona pectore mens est
 Obsequiturque deo, deus illam molliter aram
 Lambit et ipse, suos ubi contigit ignis honores,
 Defugit ab sacris rursumque reconditur antro:
 Huic fas auxilium et Vulcania tangere dona. 460

437 genium *scripsi*: primum A | Vulgane A || 438 fessis
Graevius: fissis A || 439 meritis A: meriti *uulgo* | tanta *scripsi*:
 tanti A || 440 attingere A || 441 uocanter A || 442 foco *ex* fuco A ||
 443 dictum A (*sic*) || 444 montis] mones (*sic*) A || 447 Termite ut A
 animi
 || 450 caecidere et trepidantia A || 452 Quis pretio A || 453 lo-
 cessere A || 455 ulor A || 456 pectora A || 457 que *om.* A | arum
 A || 458 contiget ignis ores A || 459 Defuit ac sacris A || 460 Vul-
 gania A

Nec mora: si medias exedit noxia fibras,
 His laue praesidiis adfectaque corpora mulce,
 Regnantem excutiens morbum. deus auctor, et ipsa
 Artem aluit natura suam. quae robore pestis
 Acrior aut leto propior uia? sed tamen illi 465
 Hinc uenit auxilium ualida uementius ira.
 Quod primam si fallet opem dimissa facultas,
 Actu praecipitem quâ spes est proxima labem
 Adgredere: in subito subita et medicina tumultu.
 Stringendae nares et bina ligamina ferro 470
 Armorum geminaque cruor ducendus ab aure:
 Hinc uitium, hinc illa est auidae uehementia pesti.
 Illicet auxiliis fessum solabere corpus
 Subsiduasque fraces defusaque Massica prisco
 Sparge cado: Liber tenuis e pectore curas 475
 Exiget, est morbo Liber medicina furenti.
 Quid dicam tussis, quid maestis damna ueterni
 Aut incuratae siquast tutela podagrae?
 Mille tenent pestes curaueque potentia maior.
 Mitte age (non opibus tanta est fiducia nostris), 480
 Mitte, anime: ex alto ducendum numen Olympo,
 Supplicibus captanda sacris tutela deorum.
 Idcirco aeriis molimur compita lucis
 Spicatasque faces sacrum ad nemorale Dianae

462 mulce A || 465 aut licet oprior (sic) A; usitatus est
 leti propior uia || 466 Hic A || 468 Actu scripsi: Ad tu A At tu
 uulgo | precipitem A || 469 subita et scripsi: subitas et A sub-
 ita est uulgo || 470 Stringende A | bina Hauptius: na A || 471
 geminaque A || 473 Illic et A | solabore A || 474 defussaq; A ||
 475 tenuisse A || 476 Exigit coni. Wernsdorffius | est] et A || 477
 maestis — ueternis A || 478 incuratae (sic) A: incuruatae Titius |
 sequast A || 481 Mitte] malim uota | anime Scaliger: animae A
 482 Supplicibus uocanda A; Supplicibusque uocanda uulgo recte
 improbante L. Muellero (de re m. p. 200), qui uocitanda propo-
 suit. socianda coni. Th. Birt (Ad hist. hexam. lat. symb., Bonnæ
 1876, p. 58). ego scripsi captanda; quod cum in canda abis-
 set, in uocanda correctum est || 483 de equis A mgo (falso, ut
 apparet, loco) || 484 nemorale Turnebus: nemora alta A

Sistimus et solito catuli uelantur honore, 485
 Ipsaque per flores medio in discrimine luci
 Strauere arma sacris et pace uacantia festa.
 Tum cadus et uiridi fumantia liba feretro
 Praeueniunt teneraque extrudens cornua fronte
 Haedus et ad ramos etiamnum haerentia poma, 490
 Lustralis de more sacri, quo tota iuuentus
 Lustraturque deae proque anno reddit honorem.
 Ergo inpetrato respondet multa fauore
 Ad partis, qua poscis opem, seu uincere siluas
 Seu tibi fatorum labes exire minasque 495
 Cura prior, tua magna fides tutelaque, uirgo.

Restat equos finire notis, quos arma Dianae
 Admittant. non omne meas genus audet in artis.
 Est uitium ex animo, sunt quorum inbellia fallant
 Corpora, praeueniens quondam est incommoda uirtus.
 Consule, Penei qualis perfunditur amne 501
 Thessalus aut patriae quem conspexere Mycenae
 Glaucum: nempe ingens, nempe ardua fundet in auras
 Crura. quis Eleas potior lustrauit harenas?
 Ne tamen hoc attingat opus: iactantior illi 505
 Virtus quam siluas durumque lacessere Martem.
 Nec saeuos miratur equos terrena Syene:
 Scilicet et Parthis inter sua mollia rura
 Mansit honor. ueniat Caudini saxa Taburni
 Garganumue trucem aut Ligurinas desuper Alpes: 510
 Ante opus excussis cadet unguibus. et tamen illi
 Est animus fingetque meas se iussus in artes:
 Sed iuxta uitium posuit deus. at tibi contra
 Callaecis lustratur equis scrupossa

489 preueniunt A || 490 herentia A || 492 deae, sic A | red-
 dit Barthius: reddet A || 493 respondit A || 494 seuincere A ||
 497 iterum de equis A mgo m. rec. || 498 rtis litt. euanidae A || 499
 quorum scripsi: quos A || 502 mycaenae A || 503 Glaucum A ||
 507 miretur coni. Burmannus | syenae A; Cyrene Wesselingius
 ad itin. Ant. p. 68, Sidene Burmannus coni. || 511 excusis A
 || 514—519 fines in A abscissi || 514 Pyrene uulgo addunt

Non tamen Hispano Martem temptare m 515
 Ausim. murcibiis uix ora tenacia ferr .
 Concedunt. at tota leui Nasam
 Fingit equos. ipsis Numidae soluer
 Audax et patiens operum g
 Centum actus spatiis atque eluctabitur iram. 520
 Nec magni cultus: sterilis quodcumque remisit
 Terra sui tenuesque sitim producere riui.
 Sic et Strymonio facilis tutela Bisaltae:
 Possent Aetnaeas utinam se ferre per arces,
 Qui ludus Siculis. quid tum, si turpia colla 525
 Aut tenuis dorso curuatur spina? per illos
 Cantatus Graiis Acragas uictaeque fragosum
 Nebroden liquere ferae: o quantus in armis
 Ille meis, quoius dociles pecuaria foetus
 Sufficient! quis Chaonias contendere contra 530
 Ausit, uix merita quas signat Achaia palma?
 Spadices uix Pellaei ualuere Cerauni;
 Et tibi deuotae magnum pecuaria Cyrrhae,
 Phoebe, decus meruere, leuis seu iungere currus
 Vsus, seu nostras agere in sacraria tensas. 535
 Venanti melius signat color: optima nigri
 . ra illi badiosque legunt

515 minacem *supplent* || 516 Murbogii *coni.* Wesselingius l. l. p. 449 | ferro *uulgo* || 517 at *Ulitius*: aut **A** | Nasamonia uirga *Ulitius* || 519 g non *prorsus certum* | genus. ille uigebit *uulgo* || 522 pro sui *malim* esu (= esui) | siti *coni.* Birt l. l. p. 18, sitim *Barthius*: sitis **A** || 524 *malim* Aetnaeos — ocreas || 527 gratis **A** | actaeque *Heinsius*; *malim* ui quaeque || 530 chaonia **A** || 532 pellei **A** | *totum locum sic refinxerim* quin Chaonius contendere contra (*scil. Siculos*) Vix ausit, merita quem signat Achaia palma, Spadices uix Pellaei ualidiue Cerauni! || 533 cirrę **A** || 535 in *supra lineam* **A** || 536 signat (*scil. equorum praestantiam*) scripsi: pugnat **A**; alii in melius uitium odorabantur, pro quo mellis *Graeuus*, uineus *Burmamnus*, maelis *Theod. Birt* l. l. p. 58 *coniecerunt* || 537—541 *initia in A abscissa* || 537 Crura illi *uulgo*, Ora illi *Birt* | *finis uersus in A legi nequit*; in pectore crines *uulgo* glaucosque periti *Birt*

. . . rum fessas imitantur terga fauillas.
 tum Italiae (sic di uoluere) parentes
 et terras omni praecepimus usu. 540
 onlustrat prata

538 Et quorum *uulgo* | terda **A** || 539 O quantum *uulgo* || 540
 Praestant *addunt* | praecipimus **A** || 541 Nostraque non segnis
 illustrat prata iuuentus *uulgo*; *ultimum uersus uocabulum in A*
legi nequit

III.

DIVERSORUM AUCTORUM PRIAPEA

Carmina numero octoginta, quae Augusti tempore uarii poetae latini, dum in hortis siue Messallae siue Maecenatis siue alius poetarum fautoris conueniunt, Catulli maxime aequalisque Ouidii uestigia secuti et metris ad has ineptias adcommodatissimis (distichis hendecasyllabis choliambis) usi parietibus sacelli Priapo dedicati adspergebant, ea sub finem ut uidetur imperii Augustei collegit lepidus quidam talium nugarum amator et praemissis duobus poematiis praefatoriis in uulgus emisit. non mirabimur autem quod alia carmina Priapea aliis numeris inclusa in syllogis poematum pseudouergilianorum et pseudotibullianorum extant. nam adeo mos ille in hortorum deum salacem salaces uersus componendi percrebruit, ut nec sanctissimi cetera uiri his ingenii lusibus indulgere uererentur: cf. Plinius epist. V 3, 6. iam Priapea Tibullo Vergilioque adscripta antiquitus cum nostris Priapeis LXXX coniuncta fuisse, falsissime docti nonnulli statuebant; quippe syllogas, quae sub illorum nominibus feruntur, demum Claudii fere temporibus editas esse demonstrasse alibi uidemur, ut illa ne nosse quidem nostrae collectionis redactor potuerit. hanc autem eo quo dixi spatio euulgatam esse docet Seneca rhetor controuersiarum I 2, 22: 'nouimus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui, etiamsi primam uirginibus timidis

remisere noctem, uicinis tamen locis ludunt. audiebat illum Scaurus, non tantum disertissimus homo, sed uenustissimus, qui nullius umquam inpunitam stultitiam transire passus fatus est statim Ouidianum illud 'inepta loci'. petatum est hoc ex Priapei secundi u. 8 'dum timet alterius uulnus inepta loci'. tum igitur temporis, hoc est primis p. Chr. natum decenniis, libellus noster iam hominum manibus terebatur. est autem memorabile, Priapeum secundum pro Ouidiano esse habitum, siue tum certior de singulis carminum auctoribus notitia extabat siue poema secundum ex uersuum colore coniecturam facientes Ouidio adscribebant. et sane Ouidianarum sententiarum dictionumque imitatio interdum iocosa hilarisque haud raro adparet.

De titulo, quem editor collectioni suae inposuit, minus certa res est. nam quod codices nouicii saeculi XV praescribunt 'P. Virgilii Maronis Priapeia' similiaue (uidetur autem is qui primus ita praescripsit Plinii loco laudato inductus esse), nihil moratur illius aevi librariorum gnarus; id uero quod in codice quodam Mediolanensi (quem ut inuestigaremus nobis quidem Mediolani uersantibus non contigit) legi traditur: 'cata dicta ueterum poetarum in Priapum', uix aliud est quam ariolatio docti cuiusdam hominis, qui uocabulum corruptum 'catadicta' ex glossariis cognitum habuit. adquiescamus igitur in eo titulo, quem exhibet omnium quos nunc quidem possidemus antiquissimus codex Laurentianus, scilicet in hoc 'diuersorum auctorum Priapea.'

Priapea nostra qui aut in antiquitate praeter Senecam commemorauerit aut medio aeuo legerit nouimus neminem. exeunte demum saec. XIII aut ineunte saec. XIV illa proprio uolumine comprehensa ex tenebris sunt eruta: cf. Guilelmus Pastrengicus de Albertino Mussato Patauino Priapeorum auctore apud Fabricium,

biblioth. med. et inf. lat. VII p. 160 Mansi. et inde ab illo tempore exemplar tum repertum describi coeptum est. iam igitur de codicibus agendum est.

A, codex Laurentianus plut. 33, 31 saeculo XIV medio scriptus a me primo, qui a. 1876 contuli, adhibitus est*). qui fol. 17—27 Vergilii Culicem Dirasque, fol. 27^b—38 uaria XII sapientum, duo Martialis duoque Anthologiae Salmasianae carmina, tum fol. 39^a—44^b Priapea cum hoc titulo 'DIVERSORUM AUCTORUM PRIAPEIA INCIPIT' habet; de ceteris uidendus Bandinius II p. 124 sq. nullis interuallis relictis singula Priapea cohaerent, nisi quod plurimorum initia litteris initialibus grandioribus distincta sunt. carminum textus, quamquam scatet uitiiis antiquitus traditis, tamen medietatis caret interpolationibus in hoc libro, qui non paucas doctorum recentiorum coniecturas confirmauit eiusque est bonitatis ut locis nonnullis nouam adfundat lucem. tamen nec ipse est immunis a librarii mendis erroribusque; omniumque minime ad eum solum debet dirigi crisis. nam praeter eum sine dubio alterum archetypi apographon (fortasse etiam compluria apographa) factum est; ex quo uarios per gradus descenderunt plurimi Priapeorum codices saeculo XV exarati. quibus et omnigena corruptione et turpi interpolatione foedatis, propterea quod alterum eiusdem cum **A** aetatis praestantiaeque codicem non habemus, utcumque utendum est. magnum eorum numerum adhibuerunt anteriores critici, ex quibus Burmannus et Meyerus apparatus plenissimum sed eundem infidissimum dederunt. nos ex plurimis illis codicibus nouiciis, qui ut dixi Vergilio plerumque attribuunt Priapea, elegimus tres utpote inter-

*) nisi forte est idem atque liber ignotus a Lindenbrogio hic illic citatus. — pro 'ae' semper habet 'e', quod non adnotaui.

polationibus etsi non liberos tamen non nimium in modum infectos ceterorumque turbae paululum praestantes. sunt autem hi:

H, codex Helmstadiensis 338 a. 1460 exaratus, qui fol. 79—88 Priapea continet cum hac inscriptione 'Publii Virgilii Mantuani poetae priapeia incipit.' ipse contuli.

L, codex Laurentianus plut. 39, 34 saeculi XV medii foliis 13 sola Priapea habet sine inscriptione. singulis carminibus praeponit titulos, ut secundo 'Virgilius' tertio 'Priapus', et sic ceteris. ipse contuli a. 1872.

V, codex Vossianus L. O. 81 saec. XV fol. 1—10^b praebet Priapea; inscriptio erasa est. singula poemata inter se cohaerent. hunc librum, de quo in praefatione secundi huius operis uoluminis plura sunt exponenda, ipse excussi.

Quattuor horum codicum (AHLV) consensum significavi more solito litterula O; siglo autem 5 notavi lectiones librorum deteriorum, siue unius siue plurium siue omnium, partim ex nostris collationibus partim ex Burmanni Meyerique apparatu nobis cognitum. sed in horum sordibus adferendis parcius fui.

De emendandis Priapeis post praeclaras priorum (maxime Scaligeri, Heinsii, Burmanni) curas nostro aevo omnium optime meruit Franciscus Buechelerus, cuius dissertatio elegantissima ('Vindiciae libri Priapeorum') noui Musei Rhenani uol. XVIII pagg. 381—415 inserta est quique bis Petronii sui editioni minori carmina illa subiunxit. post hunc nonnulla correxit L. Muellerus, qui Elegicorum Romanorum editioni a. 1870 emissae Priapea quoque indidit. nos uero ipsi olim in Fleckeiseni ann. a. 1872 pag. 625 et a. 1875 p. 149 de aliquot locis disputaui.

I

Carminis incompti lusus lecture procaces,
 Conueniens Latio pone supercilium.
 Non soror hoc habitat Phoebi, non Vesta sacello,
 Nec quae de patrio uertice nata dea est,
 Sed ruber hortorum custos, membrosior aequo, 5
 Qui tectum nullis uestibus inguen habet.
 Aut igitur tunicam parti praetende tegendae,
 Aut quibus hanc oculis aspicias, ista lege.

II

Ludens haec ego teste te, Priape,
 Horto carmina digna, non libello,
 Scripsi non nimium laboriose.
 Nec Musas tamen, ut solent poetae,
 Ad non uirgineum locum uocaui. 5
 Nam sensus mihi corque defuisset,
 Castas, Pierium chorum, sorores
 Auso ducere mentulam ad Priapi.
 Ergo quidquid id est, quod otiosus
 Templi parietibus tui notaui, 10
 In partem accipias bonam, rogamus.

III

Obscure poteram tibi dicere: 'da mihi, quod tu
 Des licet assidue, nil tamen inde perit.
 Da mihi, quod cupiēs frustra dare forsitan olim,
 Cum tenet obsessas inuida barba genas,

I. 1 Arminis, *om. litt. initiali*, H || 3 hoc O 5: hic 5 | phebi A || 4 Non V || 5 ortorum O || 8 hanc HV 5: hec AL h(a)ec 5

II. 1 priapo A, 5 unus || 2 Orto O || 5 Ad HL: At AV | uirgineum AL 5: ingenuum V 5 inguen H | locum HL 5: corum A chorum V *in ras.*, 5 iocum 5 || 6 sensus A || 7 pierium L: pyerium A pieridum V 5 pyetidum H | corum A || 9 quicquid *omnes praeter* A || 10 tuis L || 11 Impartem A

III. 3 michi (*fere semper*) A || 3 quod *ex* que H || 4 Cum A 5: Dum HL 5 Quom V (*ut semper*) | teget Aldina

Quodque Ioui dederat, qui raptus ab alite sacra 5

Miscet amatori pocula grata suo,

Quod uirgo prima cupido dat nocte marito,

Dum timet alterius uulnus inepta loci.'

Simplicius multo est 'da pedicare' Latine

Dicere: quid faciam? crassa Minerua mea est. 10

III

Obscenas rigido deo tabellas,

Ducens ex Elephantidos libellis,

Dat donum Lalage rogatque, temptes,

Si pictas opus edat ad figuras.

V

Quam puero legem fertur dixisse Priapus,

Versibus haec infra scripta duobus erit:

'Quod meus hortus habet, sumas inpune licebit,

Si dederis nobis, quod tuus hortus habet.'

VI

Qui sum ligneus, ut uides, Priapus

Et falx lignea ligneusque penis,

Prendam te tamen et tenebo prenum

Totamque hanc sine fraude, quantacumque est,

Tormento citharaque tensiorem

5

Ad costam tibi septimam recondam.

5 Quod ioui **H** || 6 grata **HL** 5: sacra **AV** || 8 alterius **H** 5: illius **ALV** || 9 latino **O** (latino **H**) 5; latine 5 *uulgo* || 10 puella *subpunctum et marg.* minerua, **L**

III. 2 Ducens **H** 5: Dicens **A** Dicans **LV** 5 | elifanticos **A** || 3 tentes **L** 5 || 4 pietas **A**

V. 2 hec **A**: hic **H** 5 his **LV** || 3 ortus **O** | sūmas **A** summas **L** | impune **HL** || 4 Si mihi tu dederis **H** | ortus **O** (*quod ut constantem scripturam abhinc non enotabo*)

VI. 1 Qui **L mgo**: Quod **O** 5 Quom sim **L. Muellerus** | 'sim **V** || 2 penis, e *supra* i **V** pennis **H** || 3 et om. **H** | tenebo **HLV** *corr.* 5: tenendo **AV m.** 1 | prenum **L**: pressum **A** prensam **H** 5 pressam **V** || 4 Totam hanc **H** || 5 cythar. **L** cytar. **HV** | tentio-rem **H** 5 || 6 septā **A**

VII

Cum loquor, una mihi peccatur littera; nam te
Pe-dico semper blaesaque lingua mihi est.

VIII

Matronae procul hinc abite castae:
Turpe est uos legere inpudica uerba. —
Non assis faciunt euntque recta:
Nimirum sapiunt uidentque magnam
Matronae quoque mentulam libenter.

5

VIII

Cur obscena mihi pars sit sine ueste, requiris:
Quaere, tegat nullus cur sua tela deus.
Fulmen habet mundi dominus, tenet illud aperte;
Nec datur aequoreo fuscina tecta deo.
Nec Mauors illum, per quem ualet, occulit ensem; 5
Nec latet in tepido Palladis hasta sinu.
Num pudet auratas Phoebum portare sagittas?
Clamne solet pharetram ferre Diana suam?
Num tegit Alcides nodosae robora clauae?
Sub tunica uirgam num deus ales habet? 10
Quis Bacchum gracili uestem praetendere thyrsos,
Quis te celata cum face uidit, Amor?
Nec mihi sit crimen, quod mentula semper aperta est:
Hoc mihi si telum desit, inermis ero.

X

Insulsissima quid puella rides?

VII. 1 loquar *et* lietera A | te A5: T H .T. L .et. V || 2 pe-
dico HV: podico A P. dico L | blesaque O | mihi O5: mea 5 *uulgo*

VIII. 1 hinc procul, *sed corr.*, V || 2 inpudica HL5

VIII. 1 Quor (*semper*) V | requirēs A || 2 Quaero O5, *corr.*
L. Muellerus *de re m.* 51 *et Buechelerus* | cur *ex* cum *corr.* V
m. rec. | tela A, L mgo, 5: signa *ceteri* || 3 habens A || 5 emsem
A || 7 Num LV5: Non H5 Nec A | hamatas H | phebum (*sem-*
per) A | sagiptas AV || 8 Clam nec A | dyana A || 9 Nun H Non 5
| tenet A || 10 tunicam LV | nun H non 5 || 11 baccum A | tyrsos
ALV tirso H

Non me Praxiteles Scopasue fecit,
 Non sum Phidiaca manu politus;
 Sed lignum rude uillicus dolauit,
 Et dixit mihi: 'tu Priapus esto'.
 Spectas me tamen et subinde rides:
 Nimirum tibi salsa res uidetur
 Adstans inguinibus columna nostris.

5

XI

Ne prendare, caue. preso nec fuste nocebo,
 Saeua nec incurua uulnera falce dabo:
 Traiectus conto sic extendere pedali,
 Vt culum pugam non habuisse putes.

XII

Quaedam annosior Hectoris parente,
 Cumaeae soror, ut puto, Sibyllae,
 Aequalis tibi, quam domum reuertens
 Theseus repperit in rogo iacentem,
 Infirmo solet huc gradu uenire
 Rugosasque manus ad astra tollens,
 Ne desit sibi, mentulam rogare.
 Hesterna quoque nocte dum precatur,
 Dentem de tribus excreauit unum.

5

X. 2 praxitelex **A** prassiteles **V** | copasue **O** || 3 Non **ALV** s:
 Nec **H** s | sum subdiata **A** || 4 uillicus, *ita* **O** || 7 salsa s: falsa **O** s
 ficta s || 8 Adst. **HL** s: Asst. **A** Ast. **V** s | columpna **AV** puella **L**

XI. 1 Me **A** Nec **H** | prendare *Buechelerus*: prensare **O** s
 prensere s | preso **V** s: prensus **AHL** s prensis s || 2 Sceua **H**
 scaeua s || 3 Traiecta **H** | corto **V** | expendere **L** | pedali *ex* spe-
 dali *corr.* **L** | pugam *scripsi*: rugam **AHL** s rugas **V** s

XII. 1 annosior (*uel* haud iunior) *Heinsius*: iunior **O** s se-
 nior s *unus*, serior *Scaliger* turpior *O. Iahnus* putrior *Bue-*
chelerus || 2 Cume(a)e **O** s Cumanae s | sibill(a)e **AV** || 3 Et qua-
 lis **H** | reuertes **L** || 4 Teseus **AL** | reperit **AV** s | domo **L** || 6 ro-
 gosasq; **A** || 7 Nec **L** | tibi **A** | mentulam **L** s: mentula **AHV** s
 desim sibi mentula *Auancius* | rogate **A** || 8 nocte *Buechelerus*:
 luce **O** s [procatur **A**, *ut uid.*; rogatur *expuncto* **L** precatur *habet*
 || 9 excreauit **L**: hec creauit **A** hic screauit **HV** s

'Tolle' inquam 'procul ac iube latere
 Scissa sub tunica stolaque russa,
 Vt semper solet, et timere lucem,
 Qui tanto patet indecens hiatu,
 Barbato macer eminente naso,
 Vt credas Epicuron oscitari.'

XIII

Percidere puer, moneo: futuere puella:
 Barbatum furem tertia poena manet.

XIII

Huc huc, quisquis es, in dei salacis
 Deuerti graue ne puta sacellum.
 Et si nocte fuit puella tecum,
 Hac re quod metuas adire, non est.
 Istud caelitibus datur seueris:
 Nos uappae sumus et pusilla culti
 Ruris numina, nos pudore pulso
 Stamus sub Ioue coleis apertis.
 Ergo, quoi libet, huc licebit intret
 Nigra fornicis oblitus fauilla.

XV

Commisso mihi non satis modestas
 Quicumque attulerit manus agello,
 Is me sentiet esse non spadonem.
 Dicat forsitan haec sibi ipse: 'nemo

10 ac omnes praeter A, qui et habet || 11 russa A: ruffa ceteri
 || 13 hyatu AV || 14 eminet V || 15 epicurii A epicureos HV
 epicureo, s. *suprascr.*, L | oscitari AV: obsecrari L citari H

XIII. 1 Percidere O (*ita uel Praec. s.*), *corr. Forbergerus*;
 perscindere *maluit L. Muellerus* | mone L || 2 pena AV

XIII. 2 Diuerti O | putas V || 5 Istud ALV: Istuc H |
 celtibus V || 5 uape H napee L || 6 culti ex cultu *corr. V* || 7 om.
 L || 9 quolibet ego: quilibet AH, V *mgo m. rec.*; cuilibet L
 quib; V || 10 Nigri s. unus

XV. 3 sentiat A || 4, 5 AH: 5, 4 ponunt VL || 4 hec AV:
 hoc LH | sibi LV: tibi AH | ipse nemo HV: esse nemo L
 ne quisquam A; *fortasse D. f. hoc sibi: unde quisquam*

Hic inter frutices loco remoto
 Percisum sciet esse me'; sed errat:
 Magnis testibus ista res agetur.

5

XVI

Qualibus Hippomenes rapuit Schoeneida pomis,
 Qualibus Hesperidum nobilis hortus erat,
 Qualia credibile est spatiantem rure paterno
 Nausicaen pleno saepe tulisse sinu,
 Quale fuit malum quod littera pinxit Aconti,
 Qua cupido lecta pacta puella uiro est:
 Talia cuncta pius dominus florentis agelli
 Inposuit mensae, nude Priape, tuae.

5

XVII

Quid mecum tibi, circitor moleste?
 Ad me quid prohibes uenire furem?
 Accedat, sine: laxior redibit.

XVIII

Commoditas haec est in nostro maxima pene,
 Laxa quod esse mihi femina nulla potest.

5 Hic ς : Huc 0ς | intret $H\varsigma$ intra V | frutices AV || 6 Percisum 0ς , corr. ς ; perscisum *L. Muellerus* | sciet $HV\varsigma$: sciat $AL\varsigma$ | me] *ngo* at. te A || 7 ipsa res agatur V

XVI. 1 Qualibet V (corr. *ngo m. rec.*) | yppomenes L ypomenes AV hypomones H | ceneida LV ceneyda A ceneida H || 3 Hesperidum *Itali*: yppomenes L ypomenes (-nis V) AV hypomones H , *itidemque fere* ς || 4 Nausicaen *ego*: Nausicam ALV *m. 2* ς Nasicam V *m. 1* Nassicam $H\varsigma$ Nausicen ς Nausicaam *vulgo* Nausicaan *L. Muellerus* | sinu] uiro L || 5 acontii A achonti L || 6 *ex A dedimus*: lecta cupido — uiro est $H\varsigma$ lecta est cupido — uiro $LV\varsigma$ || 7 Talia cuncta *scripsi*: Talia cunque $HLV\varsigma$ Qualiacūq; A Talia quinque ς unus | pius A : *om. L* puer $HV\varsigma$ Talia nunc pauper *Buechelerus* || 8 Imp. $H\varsigma$

XVII. 2 fures V

XVIII. 1 Comoditas V | penne H || 2 Lassa $L\varsigma$ Laxaq; esse A

XVIII

Si quando Telethusa circulatrix,
 Quae clunem tunica tegente nulla
 Aestu latius altiusque motat,
 Crisabit tibi fluctuante lumbo:
 Haec sic non modo te, Priape, possit,
 Priuignum quoque sed mouere Phaedrae.

5

XX

Fulmina sub Ioue sunt; Neptuni fuscina telum;
 Ense potens Mars est; hasta, Minerua, tua est;
 Suttilibus Liber committit praelia thyrsis;
 Fertur Apollinea missa sagitta manu;
 Herculis armata est inuicta dextera claua:
 At me terribilem mentula tenta facit.

5

XXI

Copia me seruet: tu suffragare rogatus,
 Indicio nec me prode, Priape, tuo,
 Quaeque tibi posui tamquam uernacula poma,
 De sacra nulli dixeris esse uia.

XXII

Femina si furtum faciet mihi uirue puerue,
 Haec cunnum, caput hic praebeat, ille nates.

XVIII. 1 Si *scripsi*: Hic O ς ecquando *Scaliger* | theletusa A
 thelatusa H teletusa V || 2 tegentem L || 3 Aestu *scripsi*: Extis
 O ς Extu ς aestis ς Sistris *Buechelerus* | latius *scripsi*: satius O ς
 ($\equiv$ altius V) aptius ς | altius ue LV; acriusque L. *Muellerus* |
 motat *Forbergerus*: mouet O ς mouit uulgo || 4 Crisabit A: Cris-
 sabit ceteri; de forma crisare cf. *Lachmannus ad Lucr. p. 276 et*
L. Muellerus ad Lucil. p. 229; crissauit uulgo || 5 Haec sic *scri-*
psi: Hec si AL Sic HV ς Sic ut ς | possit *Muellerus*: posset O ς

XX. 1 Neptūni A Neptumni L Neptunni H || 3 Suttil. A:
 Subtil. HL V m. 1 Suttil. V corr. | cōmictit A | tyrsys A tyrsis V
 tirsis HL || 4 sagipta AV sagicta L || 5 inuicti L || 6 Ac V

XXI. 1 me seruet ego: me perdit (prodit V) O ς mi periit *Anto-*
ninus deperiit *Muellerus* || 2 Inditio A | me LV ς : nos H ς no A ita
 ut supra o lineola erasa uideatur || 3 Hec quecunq; tibi po-
 sui u. p. L

XXII. 1 uirque puerque (purq; L) O ς , corr. *Muellerus*

XXIII

Quicumque hic uiolam rosamue carpet
 Furtiumue olus aut inempta poma,
 Defectus pueroque feminaque
 Hac tentigine, quam uidetis in me,
 Rumpatur, precor, usque mentulaque
 Nequicquam sibi pulset umbilicum.

5

XXIII

Hic me custodem fecundi uillicus horti
 Mandati curam iussit habere loci.
 Fur habeas poenam, licet indignere 'feram'que
 'Propter olus' dicas 'hoc ego?' 'propter olus'.

XXV

Hoc sceptrum, quod, ubi arbore est recisum,
 Nulla iam poterit uirere fronde;
 Sceptrum, quod pathicae petunt puellae,
 Quod quidam cupiunt tenere reges,
 Cui dant oscula nobiles cinaedi,
 Intra uiscera furis ibit usque
 Ad pubem capulumque coleorum.

5

XXVI

Porro — nam quis erit modus? — Quirites,
 Aut praecidite seminale membrum,
 Quod totis mihi noctibus fatigant
 Vicinae sine fine prurientes
 Vernis passeribus salaciores,

5

XXIII. 1 rosamq; A || 2 inemta *ex* inepta *corr.* V || 3 Defectus ue L | pueroque AHs: puerq; V puerue L | feminaue L || 4 quam Hs: qua AV quem L

XXIII. 3 caueas *Muellerus* | penam A | que *om.* V

XXV. 1 quo L | ubi (*uel* ut) arbore est recisum *scripsi*: ab (ex L) arbore est recisum Os ab arbore ut recisum est *uulgo* || 2 etiam A | uirere Hs: reuire AVs reuire L || 3 patie(a)e Os || 5 Quoi V | obscula AL | cinedi O

XXVI. 1 Poro H | modus] A *mgo*: al. metus || 5 pasteribus H | salatiores AV solatiores H

Aut rumpar nec habebitis Priapum.

Ipsi cernitis, ecfututus ut sim

Confectusque macerque pallidusque,

Qui quondam ruber et calens solebam

Fures caedere quamlibet ualentes.

10

Defecit latus et periculosam

Cum tussi miser expuo saliuam.

XXVII

Deliciae populi, magno notissima circo,

Quintia, uibratas docta mouere nates,

Cymbala cum crotalis, pruriginis arma, Priapo

Ponit et adducta tympana pulsa manu:

Pro quibus, ut semper placeat spectantibus, orat,

5

Tentaque ad exemplum sit sua turba dei.

XXVIII

Tu, qui non bene cogitas et aegre

Carpendo tibi temperas ab horto,

Pedicabere fascino pedali.

Quod si tam grauis et molesta poena

Non profecerit, altiora tangam.

5

XXVIII

Obscenis, peream, Priape, si non

Vti me pudet improbisque probris.

Sed cum tu posito deus pudore

6 rumpat **A** || 7 ecfututus ut *Buechelerus*: ut fututus ut **A** futurus ut **L** ut futuiturus **V** futuiturus **H**, *similia* ς , *nisi quod unus* et fututus ut *habet*, exfututus *uulgo* || 8 macer, *om.* que, **L** || 9 condam **AV** | calens *scripsi*: ualens **O** ς rigens *Buechelerus* uigens *Muellerus* || 10 scindere *idem* | quoslibet **L** || 11 Deficit **HLV** ς || miser *om.* **H**

XXVII. 1 Delitie **AHV** | circo *om.* **H** || 3 cimbala **AHV** | pruritus **H** || 4 abducta (*obd.* **V**) **O** ς | tympana (*tinp.* **V**) **ALV** ς : cimbala **H** || 5 spectatibus **V** || 6 fit (*mgo* c' sit) **A**

XXVIII. 2 improbisque probris *scripsi*: improbris probrisq; **A** improbis probisque **HL** ς improbis probrisque **V** ς improbisque uerbis *uulgo*

Ostendas mihi coleos patentes,
Cum cunno mihi mentula est uocanda.

5

XXX

'Falce minax et parte tui maiore, Priape,
Ad fontem, quaeso, dic mihi qua sit iter.'
Vade per has uites, quarum si carpseris uuam,
Cur aliter sumas, hospes, habebis aquam.

XXXI

Donec proterua nil mei manu carpes,
Licebit ipsa sis pudicior Vesta.
Sin, haec mei te uentris arma laxabunt,
Exire ut ipse de tuo queas culo.

XXXII

Vuis aridior puella passis,
Buxo pallidior nouaque cera,
Collatas sibi quae suisque membris
Formicas facit altiles uideri,
Cuius uiscera non aperta Tuscus
Per pellem poterit uidere aruspex,
Quae suco caret estque pura pumex

5

4 Ostendas **AL** s: ostendis **HV** s

XXX. 1 Falet **H** | minans **A** | et **A** mgo, s uulgo: ex **O** s ||
3 uuam **O** s, nisi quod in **A** ex unam correctum est, unam s;
uuas uulgo || 4 Cur **O** s: Quas uulgo | sūmas **AV** summas **L** |
aquam **AL**: aquas **HV** s

XXXI. 1 mei s: mea **AH** m. 1 **V** s tua **H** m. 2 **L** || 2 pudicior **AV** pudicior **H** || 4 ipse *Buechelerus*: ipsa **O** s | queas de t. c. **V** | cunno *Scioppius*

XXXII. 1 arridior **V** || 2 Busso **AH** s || 3 Collata≡ (eras. m) sibi que (hoc supra lin.) **A** Collatas sibi q; **H** Collatasq; sibi quae **L** Conlatasq; sibi (om. quae) **V**; similia s, sed ut in non-nullis uerum sit repertum || 7 om. **A** in initio nouae paginae | succo **H** s | estque pura scripsi: usque putris **H** s us; putrix **V** atque putris **L**, similia alii s; ut putrisque uulgo atque petra *Scaliger* atque putra *Vossius* ut peresa (porosa) *Heinsius* usque quaque *Buechelerus* est putusque *Muellerus*. femininum uocis pumex usum testatur *Seruius* ad *Aen.* XII 587 | pilmex **V** pomez **H** m. 1

(Nemo uiderit hanc ut expuentem,
 Quam pro sanguine puluerem scobemque
 In uenis medici putant habere),
 Ad me nocte solet uenire et affert
 Pallorem maciemque laruaem.
 Ductor ferreus insulariusque
 Lanternae uideor fricare cornu.

10

XXXIII

Naidas antiqui Dryadasque habuere Priapi,
 Et quo tenta dei uena subiret, erat.
 Nunc adeo nihil est, adeo mea plena libido est,
 Vt Nymphas omnis interiisse putem.
 Turpe quidem factu, sed ne tentigine rumpar,
 Falce mihi posita fiet amica manus.

5

XXXIII

Cum sacrum fieret deo salaci,
 Conducta est pretio puella paruo
 Communis satis omnibus futura:
 Quae quot nocte uiros peregit una,
 Tot uerpas tibi dedicat salignas.

5

XXXV

Pedicabere, fur, semel; sed idem
 Si praedatus eris bis, irrumabo;

8 *pro* ut **A** nisi *a m.* 2 *in rasura habet* || 9 pulue^{re} **V** |
 scobemque **ς**: scrobemque **0ς** || 11 solet uenire nocte **L** || 12 ma-
 tiemq; **V** | lariuaem **Aς** unus || 13 insulariusque *Burmannus*:
 insularis eque (eque **Lς**) **0ς** || 14 Lanternae **ς** unus: latern(a)e **0ς**

XXXIII. 1 Naidas **AH** Naiades **Lς** Naydes **V** | driadesque
 (que *om.* **V**) *codd. praeter* **A** || 2 quoi — subaret *L. Muellerus* ||
 3 nicil **A** nil **V** || 4 omnis **LVς**: omnes **AHς** || 5 factu *plerique*:
 dictu **L** fatu **ς** unus | sed ne **AVς**: sed si **HLς** || 6 mihi *Bue-*
chelerus: manu **0ς**

XXXIII. 2 p^{re}tio **A** || 3 Comuni **AV** | fututura **V**

XXXV. 1 *pro* sed idem *expectes participium cum semel con-*
iungendum, uelut reficens || 2 Si precisus eris **0ς** (*nisi quod pre-*
hensus **L**, deprehensus unus **ς**, prensus alter **ς**); *correxi.* Si
 deprensus eris *Meyerus*

Et si tertia furta molieris,
Vt poenam patiare et hanc et illam,
Pedicaberis irrumaberisque.

XXXVI

Notas habemus quisque corporis formas:
Phoebus comosus, Hercules lacertosus;
Trahit figuram uirginis tener Bacchus;
Minerua rauo lumine *est*, Venus paeto;
Frontem caprinos Arcadas uides Faunos; 5
Habet decentes nuntius deum plantas;
Tutela Lemni dispares mouet gressus;
Intonsa semper Aesculapio barba est;
Nemo est feroci pectorosior Marte:
Quod si quis inter hos locus mihi restat, 10
Deus Priapo mentulatio non est.

XXXVII

Cur pictum memori sit in tabella
Membrum, quaeritis, unde procreamur?
Cum penis mihi forte laesus esset
Chirurgique manum miser timerem,
Dis me legitimis nimisque magnis, 5

3 Et **A**: Quod *ceteri* || 4 patiare et hanc **A** 5: patiare hanc **HV** 5: patiaris hanc **L** 5 || 5 irrim. **L**

XXXVI. 1 corporis quisque (s *in V* *supra*scr.) formas **O** 5 ||
2 Febus **A** || 3 Trait **A** | sacer (*mgo*: al. tener) **L** celer **H** | bachus
A || 4 Minera **H** | flauo **O** 5; rauo *Hauptius*, glauco *Antonius* |
est om. **O** 5 || 5 Fronte crinitos **O** 5 (*in V* *ex* crinidos *corr.*); fron-
tes 5 *unus*, frontem 5 *unus*; comatos *uulgo* cruentos *Scaliger*
bicornes (*uel* eminentes) *Buechelerus* caprinos **L**. *Muellerus* | or-
cades **A** archades **HLV** 5 arcades 5 || 6 nuntium deus **A** nunc-
tius deus **V** || 8 Resculapio **V** || 10 hos 5 *pauci*: h(a)ec **O** 5 || 11
priapo nemo mentulatio est **V**

XXXVII. 3 ponis **L** pennis **H** | mihi forte **A** 5: forte mihi
HLV || 4 chirurgique 5: cirugiq; **A** cirugicamque **HV** *m.* 1 cy-
rugicamque **L** chirurgicamque **V** *corr.* 5 || 5 Dis (*sive* Diis) me
legitimis *codd. praeter A*, *qui habet* Me duci medicis nimisque;
latet aliquid, cum in uulgata lectione me plane abundet; puto dum
dis legitimis *sive* dum diuis medicis, *ut a u.* 8 *apodosis incipiat*

Vt Phoebo puta filioque Phoebi,
 Curandam dare mentulam uerebar,
 Huic dixi: 'fer opem, Priape, parti,
 Cuius tu, pater, ipse pars uideris:
 Qua salua sine sectione facta
 Ponetur tibi picta, quam leuaris,
 Par uel consimilisque concolorque.'
 Promisit fore mentulamque mouit
 Pro nutu deus et rogata fecit.

10

XXXVIII

Simpliciter tibi me, quodcumque est, dicere oportet,
 Natura est quoniam semper aperta mihi:
 Pedicare uolo, tu uis decerpere poma;
 Quod peto, si dederis, quod petis, accipies.

XXXVIII

Forma Mercurius potest placere,
 Forma conspiciendus est Apollo,
 Formosus quoque pingitur Lyaeus,
 Formosissimus omnium est Cupido.
 Me pulcra fateor carere forma,
 Verum mentula luculenta nostra est:
 Hanc mauult sibi quam deos priores,
 Si qua est non fatui puella cunni.

5

XXXX

Nota Suburbanas inter Telethusa puellas,

6 phebo et phebi A || 7 Curandam AL: Curatum HV | uidebar V (corr. m. rec. mgo), H | 9 pars Gronouius: par O | Lar Muellerus || 11 qua L | 12 Par uel scripsi: Parue et A Parua et ceteri fere omnes; parque Antonius compar Scaliger | consimilis, om. que, V || 14 uultu H

XXXVIII. 1 oportet A || 4 dederis quodlibet acc. L

XXXVIII. 1 placere potest L placare V || 2 om. V || 3 lieus AHV || 4 est omnium cupido L omnium est apollo A est a(p)pollo omnium HV; et sic fere s recepta lectione apollo || 5 pulchra HL | 6 mea est L

XXXX. 1 sub (suo V) urbanas O | celesina A theleth. L thelat. H telet. V

Quae, puta, de quaestu libera facta suo est,
Cingit inaurata penem tibi, sancte, corona:
Hunc pathicae summi numinis instar habent.

XXXXI

Quisquis uenerit huc, poeta fiat
Et uersus mihi dedicet iocosos.
Qui non fecerit, inter eruditos
Ficosissimus ambulet poetas.

XXXXII

Laetus Aristagoras natis bene uilicus uuis
De cera parili dat tibi poma, deus.
At tu sacrati contentus imagine pomi
Fac ueros fructus ille, Priape, ferat.

XXXXIII

Velle quid hanc dicas, quamuis sim ligneus, adstans
Oscula dat medio si qua puella mihi?
Augure non opus est: 'in me' (mihi credite) dicit
'Utatur ueris uiribus hasta rudis.'

XXXXIIII

Nolite omnia, quae loquor, putare
Per lusum mihi per iocumque dici.

2 puta ς unus: puto $O\varsigma$ | est om. **HV** || 3 pennem **H** ||
4 Hunc **L** ς : Hoc **A** Hanc **HV** ς | patice **O** | muneris **L**

XXXXI omittit **A** || 4 Ficosiss. **HLV** ς : fucosiss., iocosiss.,
similia ς pauci

XXXXII. 1 Doctus **A** | aristogoras $O\varsigma$ | natus **L** | uilicus, sic
hic **A**: uillicus ceteri || 2 parili (scil. uuis) scripsi: facta $O\varsigma$ fa-
cili ς unus; uaria coniecerunt, factas Hauptius, qui et pro poma
uoluit dona || 3 ymagine **AV**

XXXXIII. hoc carmen post sequens ponunt uulgo contra $O\varsigma$
|| 1 ligneus **V** | adstans scripsi: hastam $O\varsigma$ quamuis sic ligneus
adstem Doruillius || 2 Oscula **A** || 3 dicit scripsi: dixit $O\varsigma$ ||
4 Utatur scripsi: Utetur $O\varsigma$ | ueris usibus $O\varsigma$ sine sensu; Ve-
neris lusibus Heinsius, uerae uiribus Ouwensius, nerui uiribus
L. Muëllerus

XXXXIIII. 1 qu(a)e dico putare **HL** ς || 2 luxum **L**

Deprensos ego ter quaterque fures
Omnes, non dubitetis, irrumabo.

XXXXV

Cum quendam rigidus deus uideret
Feruenti caput ustulare ferro,
Ut Maurae similis foret puellae,
'Heus' inquit 'tibi dicimus, cinaede,
Vras te licet usque torqueasque,
Num tandem prior es puella, quaeso,
Quoi sint, mentula quos habet, capilli?'

5

XXXXVI

O non candidior puella Mauro,
Sed morbosior omnibus cinaedis,
Pygmaeo breuior gruem timenti,
Vrsis asperior pilosiorque,
Medis laxior Indicisue bracis:
Mandes huic licet, ut libet, te inire;
Nam quamuis uidear satis paratus,
Erucarum opus est decem maniplis,
Fossas inguinis ut teram dolemque
Cunni uermiculos scaturrientis.

5

10

3 Deprendens **A** Deprehensos **HV** § | ego *om.* **H**, unde quoque *pro* ego § pauci || 4 non **O** § (*cf.* *Ouid. a. a.* III 133): ne *uulgo* | irrimabo **A** irrimando **L**

XXXXV. 4 cinede **A** cinedo **HV** § || 5 usque quod **H** | torqueasque *Aldina*: torquearis **O** § || 6 Non **L** | priores **V** § prior est § || 7 Quoi *Tan. Faber*: Qua **AL** Quam *ceteri* | sint **A**: sunt *plerique codd.*

XXXXVI. *cohaeret in* **A** *antecedenti* || 1 moro **AH** || 2 cyne-
dis **AV** cinedis **H** || 3 pigmeo **AHL** pigineo **V** | timenti **O** §: ti-
mente § || 5 indicis libratis **O** § Indicisque braccis *uulgo* Indicisue
bracis *Buechelerus* || 6 Mandes § pauci: Manes **O** § Mallem *Is.*
Vossius Manda *L. Muellerus* | huic (*sive* parti *sive* Priapo) licet
scripsi: hic licet **O** § scilicet *Is. Vossius* | ut libet te inire *scripsi*:
ut libenter ires **O** § ut libet perires *Buechelerus* ut libet peren-
nis *L. Muellerus* || 8 Erutatum **A** Eurucarum **V** || 9 terram **HL** §
dolem terramque § || 10 Cum **H** | scaturientis (-tes **V**) **O** §

XXXXVII

Quicumque uestrum, qui uenitis ad cenam,
 Libare nullos sustinet mihi uersus,
 Illius uxor aut amica riualem
 Lasciuiendo languidum, precor, reddat,
 Et ipse longa nocte dormiat solus
 Libidinosus incitatus erucis.

5

XXXXVIII

Quod partem madidam mei uidetis,
 Per quam significor Priapus esse:
 Non ros est, mihi crede, nec pruina,
 Sed quod sponte sua solet remitti,
 Cum mens est pathicae memor puellae.

5

XXXXVIII

Tu, quicumque uides circa tectoria nostra
 Non nimium casti carmina plena ioci,
 Versibus obscenis offendi desine: non est
 Mentula subducti nostra supercilii.

L

Quaedam, si placet hoc tibi, Priape,
 Fucosissima me puella ludit
 Et nec dat mihi nec negat daturam:
 Causas inuenit usque differendi.
 Quae si contigerit fruenda nobis,

5

XXXXVII. 1 qui *om.* A hic (*mgo m. rec. huc*) V || 2 sub-
 stinet A || 3 uocor (*mgo m. rec. uxor*) V | ut A || 5 ipsa L | longa
 nocte L ς : nocte longa AHV ς || 6 eurucis V

XXXXVIII. 1 Quo V m. 1 || 3 est *om.* L || uerba 48, 4 sua
 solet — 50, 5 fruenda nobis V m. 1 *omisit*, in spatio uacuo *add.*
 m. rec. || 4 remicti A || 5 patie(a)e O

XXXXVIII. 1 circum L | tectoria Scaliger: temptoria AL
 tentoria HV ς

L. 2 Fucosiss. A: Ficosiss. *ceteri codd.* tricosissima Hauptius;
 erat cum nugosissima conicerem |, ridet V || 4 Causas O ς : Causas-
 que uulgo | husque A || 5 futuenda L

Totam cum paribus, Priape, nodis
Cingemus tibi mentulam coronis.

LI

Quid hoc negoti est quae suspicer causa
Venire in hortum plurimos meum fures,
Cum, quisquis in nos incidit, luat poenas
Et usque curuos excauetur ad lumbos?

Non ficus hic est praeferenda uicinae

5

Vuaeque, quales flaua legit Arete,

Non mala truncis adserenda Picenis

Pirumue, tanto quod periculo captes,

Magisque cera luteum noua prunum

Sorbumue uentres lubricos moraturum.

10

Praesigne rami nec mei ferunt morum

Nucemue longam, quae uocatur Albana,

Amygdalumue flore purpurae fulgens.

Non brassicarum ferre gloriior caules

Betasue, quantas hortus educat nullus,

15

Crescensue semper in suum caput porrum.

Nec seminosas ad cucurbitas quemquam

Ad ocimumue cucumeresque humi fusos

6 cum paribus ς : comparibus **AL** ς similibus **HV** ς subtilibus *Heinsius* | nodis *Buechelerus*: nostris **O** ς noster *Heinsius*

LI. 1 negotii **O** ς | suspicer **HV** ς : suspicor **AL** ς || 3 Quin q. incidit in nos **V** | incidat **HL** ς || 5 proferenda **V** || 6 flaua et **L** | legit *edd.*: legis **O** ς , nisi quod in **A** haec uox *euania* | arethe **AL** ς orethe **H** orechye **V**, similia (ut crete) ς || 7 poma **L** | adserenda *edd.*: aseruanda **A** asseruanda **L** ς asseruata **H** obseruanda **V** ς || 8 tanto q. periculo **L** ς : tanto q. pericula **AV** ς tanta q. pericula **H** ς | capte **A** || 9 primum **L** || 10 nomen fructus (*mgo*: al. uentres lubricos) **L** uentris lumbrices **A**; uentris etiam **H** ς || 12 qu(a)e uocatur **O** ς : quam uocant *uulgo* | Albana *Scaliger*: alua **A** alua *reliqui codd.* auellanam *Aldina* || *uu.* 12—20 ordine peruerso in spatio uacuo *add.* **V m. rec.** || 13 Amigd. **AH** ς | purpurae *Burmamnus*: purpureo **O** ς || 14 brasicarum **O** ς | ferre *Burmamnus*: fere **H** ς fero **LV** ς , in **A** fere *euauit aut erasa est uox* | gloriior *Burmamnus*: gloriosior **O** ς || 15 Betasue ς : Bet(a)eue **O** ς (*Bleteue H*) | quantos — educet **A** || 18 acimumue **A** acynumue **L** acimumq; **H** | cucumeresue **L** cucumerosq; **V**

Venire credo, sessilesue lactucas
 Acresque caepas aliumque furatum, 22
 Nec ut salaces nocte tollat erucas 20
 Mentamque olentem cum salubribus rutis.
 Quae cuncta quamuis nostro habemus in saepto,
 Non pauciora proximi ferunt horti.
 Quibus relictis in mihi laboratum 25
 Locum uenitis, improbissimi fures:
 Nimirum apertam conuolatis ad poenam,
 Et uos id ipsum, quod minamur, inuitat,

LII

Heus tu, non bene qui manum rapacem
 Mandato mihi contines ab horto,
 Iam primum stator hic libidinosus
 Alternis et eundo et exeundo
 Porta te faciet patientiorem. 5
 Accedent duo, qui latus tuentur,
 Pulcre pensilibus peculiati;
 Qui cum te male foderint iacentem,
 Ad pastum ueniet salax asellus
 Et nil deterius mutuniatus. 10

19 crede **HLV** | sessilesq; **V** assilesq; **L** | latucas **AL** ||
 u. 22 ante 20 posuit *Buechelerus* || 22 cepas **A** alliumq; **L** aleumq;
H | fibratum *Scaliger* || 21 Mentūq; **L** || 23 quamuis nostro *pleri-*
que: nostro quamuis **L** pauci | habemus *uulgo*: habeamus **O** ||
 nostro quamquam habemus *L. Muellerus* | septo in **V** add. m. 2
 || 26 impr. **V**: impr. *ceteri* || 28 Et uos id ipsum *Auancius*: Et
 uos hoc ipsum **HV** || Et hoc uos ipsum **L** Cū (*in ras.?*) uos hoc
 ipsum **A** Hoc uos et ipsum *Santenius* | minuamur **A**

LII. 2 continens **H** || 3 statis **H** status **V** || 4 Alternis et **L** ||
 Alterni s; **A** Alterni sed **H** || Alternis sed **V** | exeundo **HA** ||
 redeundo *ceteri* || 5 Porta te facient **V**, s *plerique*: Portam te
 faciet **H** Porta patefiet **L** Portā te facient **A** || an portam in te
 faciet? || 6 Accedant **H** || 7 Pulchre **L** || post u. 7 in **V** sequi-
 tur 70, 5 usque ad finem libelli, deinde nullo interuallo 52, 8 sqq.
 || 8 Quicūq; te **AHV** | foderent **A** foderit **HV** || 9 pastum
 scripsi: partum **AHV** || portam **L** || partem s partes *Salmasius*
 | ueniat **A** || 10 Et nil **A** || Nihil **HV** || Nil iam **L** Nilo *Scaliger* |

Quare, si sapiet, malus cauebit,
Cum tantum sciat esse mentularum.

LIII

Contentus modico Bacchus solet esse racemo,
Cum capiant alti uix cita musta lacus,
Magnaue fecundis cum messibus area desit,
In Cereris crines una corona datur.
Tu quoque, diue minor, maiorum exempla secutus, 5
Quamuis pauca damus, consule poma boni.

LIIII

CD si scribas temonemque insuper addas,
Qui medium uult te scindere, pictus erit.

LV

Credere quis possit? falcem quoque — turpe fateri —
De digitis fures subripuere meis.
Nec mouet amissi tam me iactura pudorque,
Quam praebent iustos altera tela metus:
Quae si perdidero, patria mutabor, et olim 5
Ille tuus ciuis, Lampsace, Gallus ero.

dexterius **A** | minuciat **A** minutiat **LV** ς metulatus **H** muto-
niatus ς mutuniatus *Buechelerus* || 11 Quare (Qua **V** m. 1) si sa-
piet **O** ς omnes (quod utpote ex Catulli 35, 7 sumptum retinui):
qui sapiet uulgo | malus scripsi: malum **O** ς malo *Pithoeus* ||
12 sciet **O** ς , corr. *Anancius ex Catulli* 5, 13; qui locus etiam
fauet nostro malus

LIII. 1 bacchus **A** || 2 Cum capiant (-at **H**) altos (-tus **L**) uix
cita (tita **V**) musta lacus (latus **A**) **O** ς ; alti uulgo; sua pro cita
 ς ; ceterum totum locum nondum persanatum puto || 3 defit ς
unus || 4 ceteris **L** | datus **V** m. 1 || 5 sequuto **V**

LIIII. in **L** sequitur **LV** || 1 CD *Buechelerus*: Ed codd. (Edi
A) | super **V** || 2 uult te (τ **V**) **O** ς : te uult ς uulgo | sindere **A**

LV cohaeret praecedenti in **A** || 1 possit **A** ς pauci: posset
plerique || subripuere **AV** surripuere **H** ς : surripuisse **L** ς || 3 amissa
L | tam me **AL** ς : me tam **HV** ς || 5 perdidim **V** | mutabor **A**:
multabor ceteri || 6 lausace **AH** lamsace, *supraser.* p, **V** | ero
in erit corr. **V**

LVI

Derides quoque, fur, et inpudicum
 Ostendis digitum mihi minanti?
 Eheu me miserum, quod ista lignum est,
 Quae me terribilem facit uideri.
 Mandabo domino tamen salaci,
 Vt pro me uelit irrumare fures.

5

LVII

Cornix et caries uetusque bustum,
 Turba putida facta saeculorum,
 Quae forsán potuisset esse nutrix
 Tithoni Priamique Nestorisque,
 Illis nī pueris anus fuisset,
 Ne desim sibi, me rogat, fututor.
 Quid si nunc roget, ut puella fiat?
 [Si nummos tamen haec habet, puella est.]

5

LVIII

Quicumque nostram fur fefellerit curam,
 Effeminato inane pruriat lumbo;
 Quaeque hic proterua carpserit manu poma
 Puella, nullum reperiāt fututorem.

LVI. 1 furet **A** | impud. **HL** § || 2 minantē **H** || 3 eheu *Scaliger*: heu **V** § heu heu **ALV** § | quid lignum (*om. ista*) **L** | est **AL** §: *om.* **HV** § || 6 irrimare **L** inguinare **A**

LVII *cohaeret praecedenti in A* || 1 cariex **V m. 1** canens **H** || 2 turba putida (-dica **A**) **O** §: turba (et) putrida § | s(a)eculorum **V** §: sacculorum **AL** saculorum **H** || 4 Titoni **O** (Titoniq; **V** §) | Priamiae Nestorisue *L. Muellerus* || 5 nī §: in **O** § || 6 desit *uulgo* | fututor **HV** || 7 Que si (*corr. mgo*) **L** || 8 (*in quo hoc V*) ut spurium damnarunt *Barthius et Antonius*

LVIII. 1 curam **A** § pauci: fidem *ceteri* || 2 Effeminato imminet (imminet **HL** § iminet **V** §) procul (procu **V m. 1**) dubio **O** §; uerba corruptissima, in quibus culo pro dubio et aut marceat aut auctore *Is. Vossio* uerminet scribunt, cum tamen flagitet sententia: uir cupiens coitum efficere nequeat (*cf. u. 4*); hinc quod supra legitur conieci || 3 Que **V** | hic **A**: h(a)ec reliqui | carpseris **A** | manu *om.* **L** || 4 reperiāt **AH** §: reperiet **LV** § inueniet § | fututorem **HV**

LVIII

Praedictum tibi ne negare possis:
Si fur ueneris, inpudicus exis.

LX

Si quot habes uersus, tot haberes poma, Priape,
Esses antiquo ditior Alcino.

LXI

Quid frustra quereris, colone, mecum,
Quod quondam bene fructuosa malus
Autumnis sterilis duobus adstem?
Non me praegrauat, ut putas, senectus,
Nec sum grandine uerberata dura, 5
Nec gemmas modo germine exeuntes
Seri frigoris ustulauit aura,
Nec uenti pluuiæ siccitasue,
Quod de se quereris, malum dederunt;
Non sturnus mihi graceculusue raptor 10
Aut cornix anus aut aquosus anser
Aut coruus nocuit siticulosus:
Sed quod carmina pessimi poetae
Ramis sustineo laboriosis.

LXII

Securi dormite, canes: custodiet hortum
Cum sibi dilecta Sirius Erigone.

LVIII. 1 me **L** || 2 impud. **HL**§ | exis *Is. Vossius*: eris
O§ ibis *uulgo*

LX. 1 tot — quot **L**

LXI. 2 condam **AV** || 3 Autumpnis **A** Auctumnus **L** | asstem
A astem **V**§ || 6 modo] meo **L** | exeuntem **V** || 7 ustolauit **A** uffu-
lavit **V** instillauit **L** || 8 pluuiæ **V**, ue *om.* **H** || 9 quereris **H**§:
querer **A** querere **LV** || 11 anser **A** || 12 sitic. **A** || 13 Set **V** |
quidem carmina **L** | peximi **V** || 14 sustineo **AV**§

LXII. 1 cormite **L** | canis **H** || 2 tibi **A** | delecta **V** | syrius **AV**

LXIII

Parum est quod, hic ut fiximus semel sedem,
 Agente terra per caniculam rimas
 Siticulosam sustinemus aestatem;
 Parum, quod imos perfluunt sinus imbres
 Et in capillos grandines cadunt nostros 5
 Rigetque dura barba uincta crystallo;
 Parum, quod acta sub laboribus luce
 Parem diebus peruigil traho noctem.
 Huc adde, quod me fuste de rudi uilem
 Manus sine arte rusticae dolauerunt, 10
 Interque cunctos ultimum deos numen
 Cucurbitarum ligneus uocor custos.
 Accedit istis inpudentiae signum,
 Libidinoso tenta pyramis neruo.
 Ad hoc puella — paene nomen adieci — 15
 Solet uenire cum suo fututore,
 Quae tot figuras, quot Philaenis enarrat,
 Commenta bis pruriginosa discedit.

LXIII. 1 Parum est mihi quod hic fixi sedem *codd.* (*nisi quod sedem A* ς : *fidem HV* ς *pedem L*); *corr. Lachmannus ad Lucret. p. 199*; quod hic cum fixerint mihi sedem *Muellerus* humi quod hic semel pedem fixi *Buechelerus* || 2 terra $\equiv$ V terram HL || 3 subst. A substinēs V | etatem A || 4 Parum quod AH ς : Parumque LV ς | imos perfluunt *Scioppius*: imi perfluunt A ς uni superfluunt HV ς , *idemque nisi quod umi L* hiemis perfl. *Buechelerus* udi perfluunt sinus imbre *Heinsius* || 6 durā A duro *Heinsius* | crist. AHV ς || 7 Parumque LV ς || 9 quod me terribilem fuste *codd.* (*nisi quod terribiles HL* ς *fustem L*), *corr. Scaliger*; quod me uilem et e rudi fuste *L. Muellerus*, *alii alia* || 11 cuntos A | deus L ultimo des nomen A || 13 Accedet A | inpudenti V inpudenti H inpudentiae L ς || 14 pir. AV || 15 hoc scripsi: hec (= haec) L hanc AHV ς *uulgo* || 16 futuitore V || 17 Quae O ς : quo ς unus | figuras A ς : figuris HLV ς | quas H V ς | phylenis A philenis H filenis V || 18 Commenta bis scripsi: Non inuentis O ς Non admovente *Heinsius* Non impetratis *Buechelerus* Non adnuente *Muellerus* | pruriginosa *Aldina*: pruriosa O ς (pruinosa V ς *pauci*) nos perosa *Buechelerus* | discedat AL

LXIII

Quidam mollior anseris medulla
Furatum uenit huc amore poenae:
Furetur licet usque, non uidebo.

LXV

Hic tibi qui rostro crescentia lilia morsit,
Caeditur e tepida uictima porcus hara.
Ne tamen exanimum facias pecus omne, Priape,
Horti sit facias ianua clausa tui.

LXVI

Tu quae, ne uideas notam uirilem,
Hinc auerteris, ut decet pudicam:
Nimirum, nisi quod times uideri,
Intra uiscera habere concupiscis.

LXVII

Penelopes primam Didonis prima sequatur
Et primam Cadmi syllaba prima Remi,
Quodque fit ex illis, tu mi deprensus in horto,
Fur, dabis: hac poena culpa luenda tua est.

LXVIII

Rusticus indocte si quid dixisse uidebor,
Da ueniam: libros non lego, poma lego.

LXIII. 2 hūc **A** hic **L** | pene **A**

LXV. 1 Hec **HV** § | nostro **L** | lilia *ex* labia *corr.* **V** | morsit *Buechelerus*: mersit **O** § rosit *uel* rasit *uel* carpsit *Heinsius* || 2 et **L** | ara **O** § || 3 Ne §: Nec **O** § (Non **L**) | exanimum *uulgo*: extraneum **O** § (*in* extrarium *corr.* **V**) || 4 si **L** | facias] posthac *Buechelerus*

LXVI. 1 quae *om.* **V** || 2 aduerteris **A** || 3 Nimirum **O** §: Nil mirum § pauci **A** A mirum *Buechelerus* | quod *om.* **V** | uideri **AHV** *m.* 1 §: uidere **L** § uideris **V** *m. rec.* || 4 Intra] Sacra **A**

LXVII. 1 Penelopes **O** § | didonis **AL** §: dido fac **HV** § Didus fac *Heinsius* || 2 Cadmi *Scriuerius*: cani **O** § | sill. **AHV** § | reni **V** remis **L** || 3 Quodcūq; ex illis fit tu depr. **L** § | ex iis **V** | tu mi §: tu michi **A** tu mⁱ **V** tu mis **H** § mihi tu *uulgo* | dep̄nsus **AH** p̄hensus **V** | in] ab **L** || 4 hanc p(o)enam **AL** § | tua *ex* tibi **H**

Sed rudis hic dominum totiens audire legentem
 Cogor Homeriacas edidicique notas.
 Ille uocat, quod nos psolen, *ψολόεντα κεραυνόν*; 5
 Et quod nos culum, *κουλέον* ille uocat.
Μερδαλέον certe si res non munda uocatur,
 Et pediconum mentula merdalea est.
 Qui, nisi Taenario placuisset Troica cunno
 Mentula, quod caneret, non habuisset opus. 10
 Mentula Tantalidae bene si non mota fuisset,
 Nil, senior Chryses quod quereretur, erat.
 Haec eadem socium tenera spoliauit amica,
 Quaeque erat Aeacidæ, maluit esse suam.
 Ille Pelethroniam cecinit miserabile carmen 15
 Ad citharam, cithara tensior ipse sua.
 Nobilis hinc nata nempe incipit Ilias ira:
 Principium sacri carminis ille fuit.
 Altera materia est error fallentis Vlixæ;
 Si uerum quaeras, hunc quoque mouit amor. 20
 Hic legitur radix, de qua flos aureus exit,

LXVIII. *cohaeret in A cum praecedenti* || 3 dnum (*om. lin.*)
 H || 4 Cogor Homeriacas *Heinsius*: Coris A₅ Choris H₅ Carpsi
 V₅ Constitui L₅, *tum meracas* (-chas ₅) *omnes codd.* || 5 Psoleon
 ille uocat quod nos (*om. H*) psolenta (sol. V psoloenta ₅) cerā-
 non (cerā nos V ceraumon L ceraunon ₅) *codices fere; in quibus*
primum uocabulum, quod ψωλόν legit (Heinsius ψωλήν), post quod
nos traiciendum esse agnouit Gronouius; psolen ego dedi, cum
uoculam plebis latinae usu tritam requiri appareat || 6 Et AL:
 Id ceteri | uos H | culeon O₅ (coleon L) || 7 Merdaleon *codd.*
plerique (Mend. A Merdalion ₅) *μερδαλέον Heinsius* | si *We-*
berus: nisi O₅ (uisa V in se H) quasi siue sist *Buechelerus* ||
 8 pendiconum A penditonum H pentidon^{um} (*eras. e*) V | mē-
 dalea A mendalia HV || 9 Qui (*scil. Homerus*) *Heinsius*: Quod
 O₅ (Q₅ A *in ras.*) Quid ₅ *uulgo* | si A | trenario AHV | Troica |
 mentula L || 10 quid V || 11 cantal. V | mota ego: nota O₅ nata
Broukhusius || 12 crises O₅ || 13 sotium AH || 14 eacide A || 15
 pheletr. AH peletr. V pheletronia L || 16 tentior ₅ | esse L ||
 17 Nobis AV | hic HV | nata AL₅: nota HV₅ | ylias AV || 18
 Principiumq; A | ile *scripsi*: ille L₅ *unus illa ceteri* || 19 materna
 A | euror V | ulixei A: ulixi *ceteri* (ulixis ₅) || 21 Hinc ₅

Quam cum $\mu\omega\lambda\nu$ uocat, mentula $\mu\omega\lambda\nu$ fuit.
 Hic legimus Circen Atlantiademque Calypson
 Grandia Dulichii uasa petisse uiri.
 Huius et Alcinoi mirata est filia membrum 25
 Frondenti ramo uix potuisse tegi.
 Ad uetulam tamen ille suam properabat, et omnis
 Mens erat in cunno, Penelopea, tuo:
 Quae sic casta manes, ut iam conuiuia uisas
 Vtque fututorum sit tua plena domus. 30
 E quibus ut scires quicumque ualentior esset,
 Haec es ad arrectos uerba locuta procos:
 'Nemo meo melius neruum tendebat Vluxe,
 Siue illi laterum siue erat artis opus.
 Qui quoniam periit, uos nunc intendite, quemquem 35
 Esse uirum sciero, uir sit ut ille meus.'
 Hac ego, Penelope, potui tibi lege placere,
 Illo sed nondum tempore natus eram.

LXVIII

Cum fici tibi suauitas subibit
 Et iam porrigere huc manum libebit,
 Ad me respice, fur, et aestimato,
 Quot pondo est tibi mentulam cacandum.

LXX

Illusit mihi pauper inquilinus,

22 Quem $\Theta\varsigma$, corr. *Buechelerus* | thimoli — timola **A** thimoli bis **V** tmoli bis **L** $\equiv$ molis bis **H**, similia ς || 23 Hine **V** ς | circen $\equiv$ **H** circem **V** | athlanciadāq; **A** athlandidamq; **HV** athlandidemq; **L** | calipson $\Theta\varsigma$: Calypsun *uulgo* || 25 alcioni **L** alchioni **V** || 27 tamen] uir **V** ς | omnes **H** m. 1 **L** || 28 penelopea **O** (-peia **L**) || 29 sit **H** | si et uises **L** || 30 fit **V** || 31 sciret **L** | qui quoque *L. Muellerus* || 32 erectos **L** | loquuta **V** || 34 siue erat **A** ς : seu fuit *plerique* || 35 nunc] modo **V** | quemquem *scripsi*: qualem $\Theta\varsigma$ quem iam *Muellerus* || 37 penelope **O** || 38 natus ς : factus $\Theta\varsigma$

LXVIII. 2 licebit **L** ς || 3 | Ad hanc resp. **V** | extimato **AH** || 4 Quot **L** ς : Quod **AHV** ς (**L** *mgo*) | est hic ponunt $\Theta\varsigma$: post mentulam ς pauci | mentulam **HV** ς : mentula **AL** ς | cacandam **V**

LXX *priori adhaeret in A* || 1 Illusit *edd.*: Illa fit **AL** ς Ille fit **V** Ira (ra in ras. m. 2) fit **H**, *peiora* ς

Cum ferctum dederat molamque tusam;
 Quorum partibus additis in ignem
 Sacro protinus hinc abit peracto.
 Vicini canis huc subinde uenit
 Nidorem, puto, persecuta fumi,
 Quae libamine mentulae comeso
 Tota nocte mihi litat rigendo.
 At uos amplius hoc loco cauete
 Quicquam ponere, ne famelicarum
 Ad me turba uelit canum uenire,
 Ne dum me colitis meumque numen,
 Custodes habeatis irrumatos.

5

10

LXXI

Si commissa meae carpes pomaria curae,
 Dulcia qui doleam perdere, doctus eris.

LXXII

[Tutelam pomarii, diligens Priape, facito:
 Rubricato furibus minare mutino.]
 Quod mouear, non est, quia, si furaberis ipse
 Grandia mala, tibi brachia macra dabo.

LXXIII

Obliquis quid me, pathicae, spectatis ocellis?

2 Cum (= eo quod) Oς (*nisi quod* V *more solito* Quom):
 Qui *uulgo* | ferctum *scripsi*: uerbum Aς libum HLς libido Vς
 | dederat AHς: deerat LVς dederit ς Qui cum libo aderat
Buechelerus | molaque fusa Oς, *accusatiuum restituit Scaliger*;
 salsa *Buechelerus* tusam ego || 3 Quarum Oς, *corr. Buechelerus*;
 Quare *uulgo* | porticibus L | additis ς: abditis (-tus L) Oς |
 ignem Oς: inguen ς || 4 abibit H || 6 persecuta A: prosecuta
 (-quuta V) *ceteri* || 8 lititat V | rigando *Wakefieldus* rigenti L.
Muellerus || 9 Aut H m. 1 V | huic A || 10 Quēquam V | famelico-
 rum Oς, *corr. ς unus* || 12 fort. Neu | nomen A || 13 irrim. L

LXXI. 2 qui *Heinsius*: quid Oς

LXXII. uu. 1 et 2 crassa *Minerua a mediū aevi monachis*
ficti || 2 Rubricate et mutinio (*mgo*: al murino) L | rumere mu-
 tinio A || 3 mouear ς: moneat Aς moneam LVς moueat H mo-
 neas *Auancius* monear *Buechelerus* || 4 brachia A bactica V

LXXIII. 1 quid me patice Oς: pathicae quid me ς *uulgo*

Non stat in inguinibus mentula tenta meis.
 Quae tamen exanimis nunc est et inutile lignum,
 Vtilis haec, aram si dederitis, erit.

LXXIII

Per medios ibit pueros mediasque puellas
 Mentula, barbatis non nisi summa petet.

LXXV

Dodone tibi, Iuppiter, sacrata est,
 Iunoni Samos et Mycena ditis,
 Vndae Taenaros aequorumque regi;
 Pallas Cecropias tuetur arces,
 Delphos Pythius, orbis umbilicum,
 Creten Delia Cynthiosque colles,
 Faunus Maenalon Arcadumque siluas;
 Tutela Rhodos est beata Solis,
 Gades Herculis umidumque Tibur;
 Cyllene celeri deo niuosa,
 Tardo gratior aestuosa Lemnos;
 Hennaeae Cererem nurus frequentant,
 Raptam Cyzicos ostreosa diuam,
 Formosam Venerem Gnidos Paphosque

5

10

2 in *om.* **H** m. 1 **L** || 3 exanimus **L** | nunc stat et **A** || 4 hec aram **O** § (eram **L**): aram § erucam *Burmmanus* aruum *Muellerus*
 LXXIII. *priori adhaeret in* **O** §, *seiuinxit Scaliger* || 2 petit **O** §
 LXXV. 1 Dodona **O** § | iuppiter **HV** || 2 Mycena *Aldina*: mīcene **O** § || dites **O** §, *corr. Buechelerus*, diues *Ald.* || 3 Taenaros §: tēnedos (-tos **A**) **O** § | aequorumque (*compend.*) **A**: (a)equoreoque *ceteri* aequorisque *uulgo* || 4 cecropii **V** || 5 phitius **AH** phithius **V** | umbilicum **V** || 6 Cretem **A** || 7 menalos **O** § | arch. **HL** || 8 rhodos **AV** || 9 Ghades **A** | umid. **A**: humid. *ceteri* || 10 Cill. **AH**, Cilene **V** | celen *ex* ceren *corr.* **A** || 11 extuosa **AV** || 12 Enee **A** Ethnee **HLV** § | murus **H** | Cyzicos *L. Gyraldus*: cocitos **AV** § cocytos **H** § cocytos **L** | ostreola **AL** § hostreola **H** || 14 gnidosq; paphos **L** || *post 14, ut et initio carminis sequentis, hiare textum intellexit Buechelerus*; § *pauci addunt*: mortales tibi Lampsacum donarunt

LXXVI

Quod sim iam senior meumque canis
 Cum barba caput albicet capillis:
 Deprensos ego perforare possum
 Tithonum Priamumque Nestoremque.

LXXVII

Inmanem stomachum mihi cietis,
 Qui densam facitis subinde saepem
 Et fures prohibetis huc adire.
 Hoc est laedere, dum iuuatis; hoc est
 Non admittere ad aucupem uolucres. 5
 Obstructa est uia, nec licet iacenti
 Iactura natis expiare culpam.
 Ergo qui prius usque et usque et usque
 Furum scindere podices solebam,
 Per noctes aliquot diesque cesso. 10
 Poenas do quoque, quot satis superque est,
 In semenque abeo salaxque quondam
 Nunc uitam perago — quis hoc putaret? —
 Vt clusus citharoedus abstinacem.
 At uos, ne peream situ senili, 15
 Quaeso, desinite esse diligentes
 Neue inponite fibulam Priapo.

LXXVIII

At di deaeque dentibus tuis escam

LXXVI. 1 *priori adhaeret in AHV* § 1 *sim HV* §: si **A** sum
L § 3 *Deprehensos HV* § 4 *Titon. HV* § *Trionum A*

LXXVII *priori adh. in AHV* § 1 *Inmane A Imm. HL* § |
stomacum AHV § | *cietis uel mouetis Burmannus: uidetis O* §
 § 2 *Quid L* § 10 *aliquos L* § 11 *quot § unus: quod O* §, *quo re-*
tento Poenae Heinsius § 13 *Nunc Buechelerus: Non O* § § 14 *clu-*
sus A: lusus ceteri (elusus § pauci) | abstinacem scripsi: absti-
nerem AV § *abstineret L* § *abstinetem H abstinentem Buechelerus*
 § 15 *ne] ut H* § 17 *om. A, m. rec. in marg. add. | imp. HL* § |
fibulam V m. 2, §: fabulam HV m. 1 § sepulam L §

LXXVIII. 1 *diū O* § | *escam O* §: *escas uulgo*

Negent, amicae cunnilinge uicinae,
 Per quem puella fortis ante nec mendax
 Et quae solebat inpigro celer passu
 Ad nos uenire, nunc misella landicae
 Vix posse iurat ambulare prae fossis.

5

LXXVIII

Priape, quod sis fascino grauis tento,
 Quod exprobrauit hoc tibi suo uersu
 Poeta noster, erubescere hoc noli:
 Non es poeta fascinosior nostro.

LXXX

At non longa benest, at non bene mentula crassa
 Et quam si tractes, crescere posse putes?
 Me miserum, cupidus fallit mensura puellas:
 Non habet haec aliquid mentula maius ero.
 Vtilior Tydeus qui, si quid credis Homero,
 Ingenio pugnax, corpore paruus erat.

5

* * *

Sed potuit damno nobis nouitasque pudorque
 Esse, repellendus saepius iste mihi.

2 amicae *Aldina*: amicas (-cos V) O5 | cunni (cū nos V) ligni (lingi L) O5, *corr.* *Aldina* || 3 fortis 5: foris O5 || 4 imp. HL5 | celer *uulgo*: celerique O5 || 5 nunc *om.* V | landicae *Munckerus*: landices O5 (laud. L) || 6 uitat V | fosis A saxis L

LXXVIII *adhaeret priori in* AHV5 || 1 tento 5: tenero O5 || 2 exprobauit AHV5 | hoc *ego*: hanc O5 hic *uulgo* || 3 *om.* V | Noster poeta L || 4 es *Aldina*: est O5 | fascinosior *eadem*: sarcinosior O5 (sarr. V sarcinorosior L)

LXXX. 1 longa bene non stat bene O5 (*similia 5 pauci*), quod *correxī traiecto* stat *ex* benestat non bene *efficiendo* benest at non bene, ut *proxime hoc accedat ad Ouidii am.* III 7, 1; *alia alii coniecerunt* || 2 Nec *ex* Et *corr.* A Sed H || 4 aliquid H: aliud ALV5 | ero (hero) *ego*: eo O5 ea *Antonius* || 5 tideus A HV5 | omero V || 7 dampno A | grauitasq; V5 || 8 repetendum est A || *post u.* 6 *lacunam statui: coniungunt* O5; *Buechelerus post u.* 8 *clausulam deesse putat, secutus Scaligerum uu.* 9 et 10

Dum uiuis, sperare decet: tu, rustice custos,
Huc ades et neruis, tente Priape, faue.

10

ut proprium carmen separantem || Τελος L Finis V in margine
Explicit Priapeia A Finis. Publii Virgilii Maronis poete inter
omnes Latinos excellentis Priapeia explicit per me Ioannem
carpensem die 15 Nouembē 1460. Bene Vale qui legeris. H

IV.

INCERTI NUX ELEGIA

Erat olim in codice quodam Ouidiano inter metamorphoseon libros et opusculum de medicamine faciei femineae elegia de Nuce nescio unde sumpta ad explendas aliquot paginas uacuas inserta. et iam prioribus temporibus cum non deessent qui Ouidii carmen esse negarent, nostro saeculo prudentissimus quisque huic sententiae subscripserunt. et hercle siue ad aequabilem quae in sensibus poeticis apparet medicritatem siue ad materiae susceptae tractationem hic illic plus iusto ieunam languidamque siue ad orationem non incultam quidem sed luminibus ac splendore carentem siue ad proprietates metricas (inter quas maxime memorabilis est elisionum grauiorum abstinentia similis eius quam et apud auctorem in Maecenatem elegiarum et apud poetas sub Claudio ac Nerone uiuentis habes), ad haec omnia, inquam, si animum aduertis, deprehendes hominem ab Ouidii ingenio indoleque toto ut aiunt caelo diuersum. nihilominus ipse sermo Nucis scriptorem aeuo Augusteo floruisse certissime euincit. et ita iudicauit etiam L. Muellerus [de r. metr. p. 49]; cui aliis ratiunculis (quibus tamen num iustum pondus insit ualde dubito) accessit A. Riese in *Fleckeis. ann. a. 1870* p. 282.

Ex illo codice supra adumbrato deinceps facta sunt aliquot apographa. quorum unum et nunc quidem antiquissimum est:

F = codex Florentinus, olim S. Marci 223, saec. XI—XII, qui post metamorphoses in una pagina et

Nucem (cum hac inscriptione *P. Ovidii Nasonis liber nucis incipit* litt. maiusc.) et Medicamina faciei litteris formae minutissimae et insuper detritae scripturae praebet. ipse a. 1872 codicem examinaui, sed quominus in conferendo Nucis libello ultra u. 20 progrederer interdixerunt oculi legendi difficultate summa incensi. excripsit autem in usum meum uarias lectiones intercedente Domenico Comparetti Nic. Anziani, Laurentianae bibliothecarius alter. — hic liber quamquam (quantum nunc scimus) omnium est uetustissimus, tamen nisi imperitis et talium quaestionum ignaris non uidebitur unicum textus constituendi fundamentum esse debere. nam ad alterum archetypi apographon antiquum redit recentis licet originis, tamen optimae notae liber:

L = codex Lugdunensis [Periz. Q. 7], chartaceus, saec. XV, inter prosae orationis opera fol. 45—48 de Nuce et de medicamine faciei libellos exhibens. titulo caret. ipse excussi.

Quam uellem, his duobus archetypi testibus integris adicere possem tertium, qui ubi illi dissident alterutrius testimonium comprobaturus sit. sed quod mihi negatum est, continget fortasse posterioribus. interim ex altera codicum familia late sparsa apparatus mei supplementum petii. saeculo enim XII ex genuino conexu erepta Nux cum uariis et Ouidii et aliorum scriptorum libris coniungebatur. plurimi extant codices saeculis XII—XV exarati, in quibus elegia nostra pessime corrupta et inmutata habetur. horum singulis nulla est fides; sed ob causam modo expositam utque specimen eorum sit praesto quaerentibus, trium codicum a me conlatorum (scilicet Bodleiani F. 2. 14 saec. XII—XIII fol. 104—107, Gotttingensis [Mss. philol. 127] saec. XIII fol. 70—73, Guelferbytani [56, 20. Ms. Aug. 8] saec. XIII fol. 62—65; quorum duo posteriores inscribunt *Incipit Ouidius de nuce*, titulo caret primus), horum igitur

trium codicum scripturam selectam (omissis sordibus) C nota usus adposui. eius generis libris multis anteriores utebantur, ex quibus farraginem inutiliter congestam habes in Burmanniana Ouidii editione [vol. I p. 829 sqq.]. peculiaribus editionibus elegiam et Lindemannus [Zittaviae a. 1844] et nuperrime Wilamowitzius [comment. Mommsen. p. 390 sqq.], hic uerbis superbis parum proficiens, emisierunt.

Nux ego iuncta uiae, cum sim sine crimine uitae,

A populo saxis praetereunte petor.

Obruere ista solet manifestos poena nocentes,

Publica cum lentam non capit ira moram.

Nil ego peccaui; nisi si peccare uocetur,

5

Annua cultori poma referre suo.

At prius arboribus, tunc cum meliora fuerunt

Tempora, certamen fertilitatis erat.

Tum domini memores sertis ornare solebant

Agricolas, fructu proueniente, deos.

10

Saepe tuas igitur, Liber, miratus es uuas;

Mirata est oleas saepe Minerua suas.

Pomaque laessissent matrem, ni subdita ramo

Longa laboranti furca tulisset opem.

Quin etiam exemplo pariebat femina nostro;

15

Nullaque non illo tempore mater erat.

At postquam platanis sterilem praebentibus umbram

Vberior quauis arbore uenit honos,

Nos quoque frugiferae, si nux modo ponor in illis,

Coepimus in patulas luxuriare comas.

20

Nunc neque continuos nascuntur poma per annos,

1 uit(a)e CL: cure F || 3 manifeste L || 5 peccare FL, unus ex C: peccasse duo reliqui | uocetur docti: docetur CFL uocatur Heinsius || 7 tunc CL: tum F || 9 Tum FL: Cum uel Dum uel Tunc C || 10 Agricolas Heinsius: Agricol(a)c codd. || 18 honos F: honor C humor L || 20 Cepimus CL

Vuaque laesa domum laesaque baca uenit.
 Nunc uterum uitiat, quae uult formosa uideri;
 Raraque in hoc aeuo est, quae uelit esse parens.
 Certe ego, si numquam peperissem, tutior essem: 25
 Ista Clytaemnestra digna querella fuit.
 Si sciat hoc uitis, nascentes supprimet uuas;
 Orbaque, si sciat hoc, Palladis arbor erit.
 Hoc in notitiam ueniat maloque piroque:
 Destituent siluas utraque poma suas. 30
 Audiat hoc cerasus: bacas exire uetabit;
 Audiat hoc ficus: stipes inanis erit.
 Non equidem inuideo: numquid tamen ulla feritur,
 Quae sterilis sola conspicienda coma est?
 Cernite sinceros omnes ex ordine truncos, 35
 Qui modo nil, quare percutiantur, habent.
 At mihi saeua nocent mutilatis uulnera ramis;
 Nudaque deiecto cortice ligna patent.
 Non odium facit hoc, sed spes induta rapinae.
 Sustineant aliae poma: querentur idem. 40
 Sic reus ille fere est, de quo uictoria lucro
 Esse potest: inopis uindice facta carent.
 Sic timet insidias, qui se scit ferre uiator,
 Cur timeat: tutum carpit inanis iter.
 Sic ego sola petor, soli quia causa petendi est: 45
 Frondibus intactis cetera turba uiret.

22 bacha **C** bacca **L** || 23 uterum uiciat **F**: uterus uicio est **C**
 uterus uicii **L** || 26 clytaemestra **F** clitemestra **CL** | querela *codd.*
 || 27 supprimat **L** || 29 noticiam **FL** || 30 Destituant **L** || 31 *ex F*
dedi: Audiat hoc ficus ficu priuabit amicum **L**; *in reliquis codicibus*
crassae interpolationes, ut Quaeque sibi uario distinguit poma
 colore, *quae uerba etiam in F marg. m. recens adscripsit* || 32 ficus
F: cerasus **CL** || 33 numquid **CL**: numquam **F** || 36 percutiantur
CL: conspiciantur **F** || 37 mutilantis — rami **F** || 39 induta *scripsi*:
 inducta **CL** illustra **F** indulta *codex Fabricii iniusta Wilamo-*
witzius || 40 aliae] illae *idem* || 43 se scit *codd.*: scit se *uulgo* ||
 45 solam quia **F**, *nescio an recte*

Nam quod habent fruticeta aliquando proxima nostri
 Fragmina, quod laeso uimine multa iacent:
 Non istis sua facta nocent: uicinia damno est,
 Excipiunt ictu saxa repulsa meo; 50
 Idque fide careat, si non, quae longius absunt,
 Natium retinent inuiolata decus.
 Ergo, si sapiant et mentem uerba sequantur,
 Deuoueant umbras proxima quaeque meas.
 Quam miserum est, odium damnis accedere nostris 55
 Meque ream nimiae proximitatis agi!
 Sed, puto, magna mei est operoso cura colono.
 Inueniat, dederit quid mihi praeter humum.
 Sponte mea facilis contempto nascor in agro;
 Parsque loci, qua sto, publica paene uia est. 60
 Me, sata ne laedam, quoniam sata laedere dicor,
 Imus in extremo margine fundus habet.
 Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras,
 Duratam renouat non mihi fossor humum.
 Sole licet siccaeque siti peritura laborem, 65
 Irriguae dabitur non mihi sulcus aquae.
 At cum maturas fisso noua cortice rimas
 Nux agit, ad partes pertica saeua uenit.
 Pertica dat plenis inmitia uulnera ramis,
 Ne possim lapidum uerbera sola queri. 70
 Poma cadunt mensis non interdicta secundis,
 Et condit lectas parca colona nuces.
 Has puer aut certo rectas dilaminat ictu

47 fruticeta *scripsi*: frutices *codd.* | aliquando **F**: alioquin **L**, hoc aut illud **C** | nostri **FL**: nobis **C** duo, nostris unus ||
 48 quod **FL**: uaria **C** | multa] trunca *Burmamnus*; conieci muta, i. e. a nullis auibus frequentata || 57 mei unus ex **C**: mea **F** et **C** reliqui, meo **L** || 58 Inueniat **L**: Inueniet **F** (?) Inueniat uel Inuenies **C** || 60 p(a)ene **CL**: poena **F** || 64 reuocat **L** || 69 inmitia **C**: inimica **L** immania **F** || 70 Ne possim **FL**, unus ex **C**: Nec possum **C** ceteri | uerbera **FL** et unus ex **C**: uulnera **C** reliqui || 73 certo rectas **FL**: nugae in **C** | dilaminat *Erasmus*: dilaminat **L** deliniat **F** delimat uel diuerberat **C**

Aut pronas digito bisue semelue ferit.
 Quattuor in nucibus, non amplius, alea tota est, 75
 Cum sibi suppositis additur una tribus.
 Per tabulae clium labi iubet alter et optat,
 Tangat ut e multis quaelibet una suam.
 Est etiam, par sit numerus qui dicat an impar,
 Vt diuinatas auferat augur opes. 80
 Fit quoque de creta, qualem caeleste, figura,
 Sidus et in Graecis littera quarta gerit.
 Haec ubi distincta est gradibus, quae constitit intus,
 Quot tetigit uirgas, tot capit ipsa nuces.
 Vas quoque saepe cauum spatio distante locatur, 85
 In quod missa leui nux cadat una manu.
 Felix, secreto quae nata est arbor in agro
 Et soli domino ferre tributa potest!
 Non hominum strepitus audit, non illa rotarum;
 Non a uicina puluerulenta uia est. 90
 Illa suo, quaecumque tulit, dare dona colono
 Et plenos fructus annumerare potest.
 At mihi maturos numquam licet edere fetus,
 Ante diemque meae decutiuntur opes;
 Lamina mollis adhuc tenero est in lacte, quod intra est,
 Nec mala sunt ulli nostra futura bono: 96
 Iam tamen inuenio, qui me iaculentur et ictu
 Praefestinato munus inane petant.
 Si fiat rapti, fiat mensura relict:

74 pronas, *ita codd.* | ferit *scripsi*: petit **CL** petat **F** || 75 Quattuor **CL**: A tribus **F**, unde Aut tribus *praue Wilamowitzius*, qui et area coniecit || 77 inuet et optet **F** || 78 quaelibet *codd*: quamlibet *uulgo* || 79 numerus *om.* **L** || 81 figura **L**, duo ex **C**: figuram **F** (?), unus ex **C** || 83 quae **CF**: qua **L** qui *uulgo* || 84 uirgas *Senftlebius*: uirga *codd.* | ipsa **FL**, unus ex **C**: ipse duo ex **C** || 85 spacio **FL** || 86 quod **L**: quo **CF** | cadat **FL**: cadit **C** || 87 agro **CL**: aruo **F** || 91 dona **FL**, unus ex **C**: poma duo ex **C** || 93 fetus **F** et duo ex **C**: fructus **L**, unus ex **C** || 94 decutientur **L** || 95 tenero ē in **L**: tenet os in **F** (?) tenero de *duo*, teneroq; in *unus ex C* tenet omne in *Wilamowitzius* | intra **CL**: intro **F** || 96 illi **F** || 97 inuenio *codd.*: inuenias *uulgo*

Maiorem domini parte, uiator, habes. 100
 Saepe aliquis, foliis ubi nuda cacumina uidit,
 Esse putat Boreae triste furentis opus.
 Aestibus hic, hic me spoliata frigore credit;
 Est quoque, qui crimen grandinis esse putet.
 At mihi nec grando, duris inuisa colonis, 105
 Nec uentus fraudi solue geluue fuit:
 Fructus obest, peperisse nocet, nocet esse feracem;
 Quaeque fuit multis, et mihi praeda malo est.
 Praeda malo, Polydore, fuit tibi: praeda nefandae
 Coniugis Aonium misit in arma uirum. 110
 Hesperii regis pomaria tuta fuissent:
 Vna sed immensas arbor habebat opes.
 At rubus et sentes tantummodo laedere natae
 Spinaque uindicta cetera tuta sua est.
 Me, quia nec noceo nec obuncis uindictor hamis, 115
 Missa petunt auida saxa proterua manu.
 Quid, si non aptas solem tutantibus umbras,
 Finditur Icario cum cane terra, darem?
 Quid, nisi suffugium nimbos uitantibus essem,
 Non expectata cum uenit imber aqua? 120
 Omnia cum faciam, cum praestem sedula cunctis
 Officium, saxis officiosa petor.
 Haec mihi perpressae domini patienda querella est:
 Causa uocor, quare sit lapidosus ager.
 Dumque repurgat humum collectaque saxa remittit, 125
 Semper habent in me tela parata uiae.
 Ergo inuisa aliis uni mihi frigora prosunt:
 Illo me tutam tempore praestat hiems.

100 habes **CL**: habet **F** || 106 fraudis **F** || 108 et **F**: hei **L** ei
unus, est *duo ex C* || 109 polidore **CL** || 110 adonium **C**; *puto* Ar-
 golicum | in **F**: ad **CL** || 115 nec **F**, *duo ex C*: non **L**, *unus ex C*
 | obuncis **F**, *unus ex C*: ab unciis **L** aduncis *duo ex C* || 117 tu-
 tantibus *scripsi*: uitantibus **L** (at cf. 119) minantibus **F** fugienti-
 bus *duo*, mutantibus *unus ex C* || 119 suffragium **L** || 123 querela
codd. || 124 Causa uocor *scripsi*: Causabor *codd.* Causa habeor
Salmasius || 125 repurgat **CL**: repugnat **F** || 128 Illo; *malim* Uno

Nuda quidem tunc sum, nudam tamen expedit esse:
 Non spolium de me, quod petat, hostis habet. 130
 At simul induimus nostris sua munera ramis,
 Saxa novos fructus grandine plura petunt.
 Forsitan hic aliquis dicat 'quae publica tangunt,
 Carpere concessum est: hoc uia iuris habet.'
 Si licet hoc, oleas distringite, caedite messes; 135
 Improbe, uicinum carpe, uiator, olus.
 Intret et urbanas eadem petulantia portas;
 Sitque tuis muris, Romule, iuris idem.
 Quilibet argentum prima de fronte tabernae
 Tollat et ad gemmas quilibet alter eat. 140
 Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos
 Et quascumque potest tangere, tollat opes.
 Sed neque tolluntur nec, dum regit omnia Caesar,
 Incolumis tanto praeside raptor erit.
 At non ille Deus pacem intra moenia finit: 145
 Auxilium toto spargit in orbe suum.
 Quid tamen hoc prodest, media si luce palamque
 Verberor et tutae non licet esse nuci?
 Ergo nec nidos foliis haerere nec ullam
 Sedibus in nostris stare uidetis auem. 150
 At lapis in ramo sedit quicumque bifurco,
 Haeret et ut capta victor in arce manet.
 Cetera saepe tamen potuere admissa negari,
 Et crimen noxa est infitiata suum:
 Nostra notat fusco digitos iniuria suco, 155
 Cortice contactas inficiente manus.
 Ille cruor meus est, illo maculata cruore

129 tamen **F**, *duo ex C*: tunc **L**, *unus ex C* || 130 Non **CL**: Nam **F** || 132 nouo **F** || 133 hic **F**: hoc **CL** || 134 hoc] si **L** || 135 Si licet. **L**: Scilicet **CF** || 139 fronte] forte **L** || 142 *fortasse* quicumque || 148 tutam *duo ex C* | nuci **FL**, *unus ex C*: mici et mihi *duo reliqui* || 150 uidebis **F** || 152 et ut — manet **CL**: ut et — sua **F** || 153 admissa **L**, *unus ex C*: amissa **F**, *duo ex C* || 154 noxa est *Heinsius*: uox est **FL** uix est *unus ex C*, Crimen ut est uxor *duo reliqui* | inficiata **FL**, *unus ex C*

Non profectura dextra lauatur aqua.
 O! ego, cum longae uenerunt taedia uitae,
 Optauī quotiens arida facta mori! 160
 Optauī quotiens, aut caeco turbine uerti
 Aut ualido missi fulminis igne peti!
 Atque utinam subitae raperent mea poma procellae,
 Vel possem fructus excutere ipsa meos.
 Sic, ubi detracta est a te tibi causa pericli, 165
 Quod superest, tutum, Pontice castor, habes.
 Quid mihi tunc animi est, ubi sumit tela uiator,
 Atque oculis plagae destināt ante locum?
 Nec uitare licet moto fera uulnera trunco,
 Quem sub humo radix curuaque uincla tenent. 170
 Corpora praebemus plagis, ut saepe lanistis,
 Quom populus manicas deposuisse uetat,
 Vtue grauem candens ubi tolli uacca securem
 Aut stringi cultros in sua colla uidet.
 Saepe meas uento frondes tremuisse putastis: 175
 Sed metus in nobis causa tremoris erat.
 Si merui uideorque nocens: imponite flammae,
 Nostraque fumosis urite membra focis.
 Si merui uideorque nocens: excidite ferro,
 Et liceat miserae dedoluisse semel. 180
 Si nec cur urar, nec cur excidar, habetis:
 Parcite. sic coeptum perficiatis iter.

158 profutura **F** || 166 totum **F** || 167 ubi **FL**, *unus ex C*: cum *reliqui* || 168 destinet **L**, *unus ex C* | ante **FL**: ipse (esse) **C** || 169 uulnera **FL**, *duo ex C*: uerbera *unus* || 170 curuaque uincla **FL**, *duo ex C*: uincla dira *unus* || 171 lanistis *scripsi*: sagittis *codd.* Sagittae *coni. A. Kiesslingius* || 172 Quem *docti*: Cum *codd.* || 173 candens *Heinsius*: pandens **F**, *unus ex C* pascens **L**, *duo ex C* | securem **FL**, *unus ex C*: securim *reliqui* || 174 stringi **L** | colla] fata **L** || 176 Sed non metus **F** || 179 excidite (excindite **L**) ferro et 177 imponite flammae *codd. mei* || 180 miserae **FL**: mortis **C** | dedoluisse *Heinsius*: dedecus esse *codd.* || 181 succidar **L** || Explicit liber nucis ouidii nasonis **F**, Explicit Ouidius de nuce **L** et fere **C** subscribunt.

V.

INCERTI

CONSOLATIO AD LIVIAM.

Epicedion Drusi (sic enim Consolatio uulgo audit) primo in duabus Ouidii editionibus principibus, quae Bononiae et Romae a. 1471 prodire, in lucem emissum neque ad hunc usque diem in ullo codice antiquiore repertum est; nam libri mss., qui extant paucissimi, post inuentam artem typographicam exarati et ex editionibus istis deriuati sunt. nihilominus comiter poema illud a doctis exceptum; ex quibus I. I. Scalliger, cum fetum Ouidianum agnoscere nequiret, Epicedion una cum duabus in Maecenatem elegiis rettulit ad C. Pedonem Albinouanum, clarissimum aevi Nasoniani uatem, ratiocinatione ductus infirmissima uel potius nulla. nec N. Heinsius hoc opusculum pulcherrimum uocare uerebatur; similiterque iudicauerunt cum alii tum L. C. Valckenarius [cf. Koppiersii obseruat. philol. cap. XII]. sed ecce uaria uariis temporibus iudicia in rebus ad pulcri sensum redeuntibus. anno enim 1849 Mauricius Hauptius in programme Lipsiensi [= opusc. I p. 315 — 357] longa subtilique disputatione demonstrare studuit, carmen inuitis Musis a pusillanimo quodam Ouidii imitatore factum non antiquum poetam, sed saeculi p. Chr. n. XV doctum Italum nescio quem habere auctorem. quae dissertatio, cum praesertim F. Th. Adleri defensio libello scolastico Anclamensi a. 1851 inserta et per se parum ualeret ad infringenda Hauptii argumenta et in pauco-

rum manus perueniret, fere omnium nanta est comprobationem; sic L. Muellerus [de r. m. p. 50] ita illi adstipulatur ut contra si quis sentiat eum nil sentire adfirmet. mihi quoque adulescentulo ualde imposuit Hauptii disputatio; sed eadem, quo magis progrediebar in cognoscenda poesi latina, eo minus certa atque firma apparebat; peruenique tandem eo ut ultimus ex animo euelleretur scrupulus. de quo iudicio meo quae a. 1875 in cartas conieci, operae pretium duco hic repetere.

Cum per se periculosae plenum opus aleae sit, saeculi XV doctos Italos coarguere falsationum (nullo enim certo exemplo constat eos cum consilio doloque malo carmina quidem adulterina pro antiquis uenditasse, neque fieri fere potuit quin fraus statim detegeretur), tum internae rationes parum fauent Hauptii suspicioni. Drusi potissimum mortem uersibus celebrare, unde Italo alicui in mentem uenit? putat Hauptius, in Maecenatem elegias hanc ansam dedisse. sed ibi [VII 4] in codicibus pro 'Drusi' extat 'bruti'; quod uitium sane apertum demum Francius et Gronouius comparatione nostri Epicedii correxerunt. potuisse hanc emendationem praecipi ab Italo quodam, largimur Hauptio; sed ueri hoc simile esse non magis concesserim quam eundem Italum iam apud Propertium IV (V) 11, 102 egregium Heinsii et Broukhusii inuentum 'honoratis auis' praeoccupasse; mirum enim esset, nisi haec correctio in interpolato aliquo Propertii libro extaret. — ad res autem narratas quod attinet, falsario omnia necessaria ex Tacito Suetonio Seruio Dione praesto fuisse Hauptius statuit. uerum enim uero restant, quae ipso Hauptio concedente nemo saeculi XV doctus, qui tum erat harum litterarum status, scire potuit (cf. u. 386 Isargus fluuius et 387 Dacius Apulus). porro suppositoris est, auctorum notorum uestigia anxie terere, scilicet ne fraudis conuincatur. sed dis-

cordant inter se quae Epicedii scriptor uu. 401—404 quaeque Dio 55, 1 narrant. et ex Dione etiam alia mala omnia sine dubio petiturus fuisset falsarius. qui ut puto etiam hoc cauisset, ne ipsius de Liiviae summo dolore narratio a Senecae [ad Marc. 3. 4] uerbis dissentiret. haec ut obstant Hauptii sententiae, ita miranda omnino est singularis ficti illius Itali dexteritas prudentiaque in colligendis undecumque auctorum ueterum locis adque unam imaginem ab hac quidem parte plane egregiam componendis. et dubito quam maxime, num ulli saeculi XV Italo per ingenium studiaque licuerit, colorem adeo antiquitatis speciem praeferentem uel minimis in rebus inducere uersibus suis. ueluti adulationes Augusto oblatae tam sunt conformes eis quae apud ceteros eius aevi poetas occurrunt adeoque data ubique opera adhibentur, ut hominis eodem tempore uiuentis esse ipsae clament. uideas quaeso alteram rem. u. 201 poeta se ordini equestri adscriptum dicit 'funeris exequiis adsumus omnis eques'; sed hoc non contentus eandem rem iterum profert u. 463 sq., uidelicet ut Liiviae propensam equitum uoluntatem denuo suggerat. haec aliaque sunt hercle minutiae, sed eae tamen minutiae, quae quia in poetam tantum coaeuum quadrant idcirco omnem fraudis suspicionem remoueant.

Insunt sane Epicedio complura male et cogitata et dicta, quae in reprehensionem incurrant iustam. sed quod quaedam absurde sunt ficta quodque eadem sententiae saepius molestissime repetuntur, in his aliisque non est causa idonea carmen antiquitati atque saeculo Augusteo abiudicandi. quasi uero praeter magna illa Dauniae Camenae decora tum non uixissent mediocres malique poetae! reliqua sunt paucissima quae recte uideantur uituperata esse. sed in haec cadit idem, quod iam dicendum est de Epicedii sermone. nam in hoc uexando Hauptius non sat cir-

cumspecte egit. sume uniuscuiusque scriptoris Romani editiones priscas ex eisque solis de latinitate fac iudicium: unumquemque scriptorem Romanum antiquitati poteris abrogare. hoc uolo: in carmine, cuius recensio non derigatur ad codicem aliquem uetustum secundum artis praecepta aestimandum, deesse omne fundamentum, quo innisis de oratione ac stilo plenam ferre sententiam liceat. in quali libro manuscripto Consolatio sit inuenta, quale illius apographon praesto fuerit primis editoribus, quali modo hi textum constituerint, haec omnia densissimis obruta tenebris. hinc accurata de carminis sermone disputatio tota uacillat. et certo certius mihi est, multa quae Hauptius tamquam uitiosa atque spurca poetae exprobrauit librariis fuisse imputanda, nonnulla etiam sine iuris specie pro prauis haberi (ueluti genetiu formam 'ferocum' u. 275 obuiam). denique inueniuntur multa quae nec ficticius ille Italus admisisse possit putari ideoque mutari debeant ipso Hauptio agnoscente; itaque quominus illa quoque menda iam reliqua e coniectura tollamus, qua sana quidem ratione impedimur? ut breuiter comprehendam quae sentio: perpensitatis cum cura omnibus argumentis prolatis in summa sententiae falsus mihi uidetur Hauptius, ut tamen de hoc carmine eodem fere modo (parua ut componamus magnis) meritis esse censendus sit atque Peerlkampius de Horatii carminibus lyricis; ostendit scilicet, anteriorum philologorum admirationem uanam caecamque fuisse, primus detexit mendas naeuosque haud paucos, indicauit flores ex Ouidii maxime hortis decerptos.

Equidem in Consolationis scriptore uidere mihi uideor nobilem aliquem equitem Romanum otii oblectandi gratia Musarum sacra colentem, uirum multa poetarum aequalium proximeque antecedentium lectione imbutum et ex. gr. Catulli Tibulli Propertii Vergilii Ouidii carmina firmiter memoria tenentem quidem,

CAMPBELL
COLLECTION

sed uena poetica destitutum ideoque uersus suos operis instar tessellati ex illorum recordatione fere componentem. neque aliter ego iudico quam anno a. Chr. n. nono Epicedion Liuiæ esse traditum. cui sententiæ si obstare uidentur loci aliquot, qui ex Ouidii carminibus post annum illum factis deprompti putantur, id quod iam saepius monui iterum monebo, nimirum cautionem esse adhibendam in rimandis poetarum latinorum imitationibus, cum multas locutiones multosque orationis flosculos non ex eius uatis, apud quem primum nunc quidem leguntur, ingenio prouenisse sed quasi commune bonum a multis tum poetis frequentatos esse ueri sit simillimum. non uno quidem nomine utile est similitudines inter diuersos poetas intercedentes diligenter componere, sed antiquae poesis iudex prudens, si ad imitationes certe statuendas res redit, saepe difficilis morosusque existet et saepe unguis sibi rodet. hodie sat constat Ouidium alieni boni adeo non contemptorem fuisse ut ex. gr. ex Tibulli Propertiique elegiis locos multos et certa imitatione et incerta uagaque recordatione usus in sua poemata traduceret. aliquot autem phrases insuetiores simul ab illo et Consolationis auctore ex aliis æui illius uatibus sumi potuisse quis negauerit? quin Ouidii menti hoc illudue Epicedii dictum bonum ita inhaesisse ut postea sine rubore ille in suum usum more solito conuerteret, tuto statuet qui et Ouidium et poetas Romanos nouerit; hinc uerbi gratia explicanda est mira illa congruentia inter Epicedii uersum 362 et Ouidii Tristium II 425.

Ceterum et posteriore tempore huic carmini suus constitit honos, non tam ob internas eius uirtutes quam ut puto ob clarum celebrequæ auctoris nomen. nam apud Senecam (quem iam Adlerus indicauit Consolatione usum esse) in scriptis ad Polybium et Marciam, porro apud Statium aliosque nonnulla lecti Epicedii uestigia extant.

Restat ut unde in primorum editorum manus Consolatio peruenerit disquiratur. in codice Laurentiano plut. XXVI 2 (saeculi siue XV exeuntis siue ineuntis XVI) Epicedion ex uetustis editionibus deprauate descriptum continenti habetur Ouidii uita ab Italo quodam confecta, in qua leguntur haec: *scripsit etiam Ouidius epistulam consolatoriam ad Liuiam Augustam de morte Drusi Neronis filii, qui in Germania morbo perierat, quae nuper inuenta est.* erat igitur tum temporis certa fama de Epicedio ex ueteri libro ms. protracto. et scimus Henoch Asculanum a. 1451 a pontifice maximo Nicolao V in Germaniam conquirundorum codicum causa missum reportasse librum duas in Maecenatem elegias continentem [cf. praef. seq. carm.]. procliuis ergo coniectura est, Consolationem in eodem libro extitisse. iam illae elegiae utpote notae et in codicibus aliis Vergilio adscriptae neglegebantur, Epicedion autem, ut fieri solet in ignotis, cupide arreptum inter Ouidii opera recipiebatur, siue huic in uetusto codice uindicatum erat siue eius esse uidebatur doctis. — ex eis autem quae supra dixi facile apparet, de constituendo textu ita me sentire: ubicumque saeculi Augustei atque antiquitatis genio plane indigna deprehendantur, manum emendatricem admouendam neque in tam deploranda fundamenti critici condicione acriora reformidanda remedia, ut ea quae cum alii tum maxime Heinsius egregie incohauerunt nostra posterorumque opera ad finem perducantur.

Haec olim a me scripta nec nunc muto. disseruit interim hoc ipso anno [1878] de Epicedio in Hermae Berolinensis uol. XIII p. 145—244 Aemilius Huebnerus. quem etsi nostrae de antiqua carminis origine sententiae socium extitisse ab eoque imitationis Propertianae uestigia (licet inmixtis dubiis multis) diligentissime monstrata esse laetamur, tamen in grauioribus quaestionibus desideramus et acutum subtileque

iudicium et interiorē poesis Romanae notitiā. multa scribarum vitia, quae Hauptius sua innisus opinione aliqua saltem iuris specie tuebatur, Huebnerus accersitis Ovidii Propertiique locis, quos sine consilio ullo auctorem imitatum peruerse statuit, praeue sustentabat, textus recensionī Hauptianae seruilem in modum addictus et praeterea parum arcanam rei metricae scientiam praeferens (sic p. 205 synaloephas u. 375 'regna deae inmitis' et u. 349 'imposuit te alto' eiusdem duritatis esse et p. 211 post superfluam plane de uoculis 'es' et 'est' truncatis disputationem u. 379 'nata quod alta es quodque es fetibus aucta duobus' sine offensione esse affirmat). neque in eo quod secundo p. Chr. n. saeculo Consolationem a scolastico quodam poeta confectam putat, peritum harum rerum iudicem ullum habebit assentientem.

Ex editionibus commemorandae duae utpote commentariis non inutilibus instructae, Goralli siue potius Clerici (Amstelod. 1715) et Burmanni (Ouid. Ip. 795 sqq.). nuperrime autem Iacobus Maehly in programme Basiliensi a. 1873 huic carmini, quamquam pro ficto suppositoque habuit, tamen operam suam deesse noluit.

Ex Ovidii editionibus principibus cum ceteri libri et mss. et typis expressi fluxerint, illarum lectiones ut criticae factitandae sint fundamentum consecrarium est. sed nanciscendis illis postquam diu frustra operam dedi, A. Mau Romanum ut requireret requisitasque conferret rogavi. uerum ne Romae quidem editio Bononiensis extat. itaque hanc felicioribus indagandam relinquens solius Romanae scripturas (R) adposui omissis minutiis (ut interpunctione et 'e' pro 'ae' posita); editionum codicumque posteriorum lectiones selectas (quantum enim pretii inest his interpolationibus?) s̄ siglo usus attuli.

Visa diu felix, mater modo dicta Neronum,
 Iam tibi dimidium nominis huius abest,
 Iam legis in Drusum miserabile, Liuia, carmen,
 Unum qui dicat iam tibi 'mater' habes,
 Nec tua se pietas distendit amore duorum, 5
 Nec posito fili nomine dicis 'uter?'
 Et quisquam leges audet tibi dicere flendi?
 Et quisquam lacrimas temperat ore tuas?
 Ei mihi, quam facile est (quouiis hoc contigit uni),
 Alterius luctu fortia uerba loqui. 10
 Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
 Fortior ut possis cladibus esse tuis!
 Occidit exemplum iuuenis venerabile morum:
 Maximus ille armis, maximus ille toga.
 Ille modo eripuit latebrosas hostibus Alpes 15
 Et titulum belli dux duce fratre tulit.
 Ille genus Sueuos acre indomitosque Sicambros
 Contudit inque fugam barbara terga dedit
 Ignotumque tibi meruit, Romane, triumphum,
 Protulit in terras imperiumque nouas. 20
 Soluere uota Ioui factorum ignara tuorum,
 Mater, et armiferae soluere uota deae
 Graduumque patrem donis implere parabas
 Et quoscumque coli iusque piumque deos,
 Maternaque sacros agitabas mente triumphos, 25
 Forsitan et curae iam tibi currus erat.
 Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis
 Et tumulus Drusum pro Iouis arce manet.

P. Ouidii Nasonis Poete consolatio ad Liuiam Augustam
 de morte Drusi Neronis filii eius: qui in Germania morbo periit
 R || 1 Isa, om. litt. init., R || 5 se *Heinsius*: te R || 6 dicis]
 quaeris *Francius*; num reddis? || 7 et 8 *fuisse qui Ecquis-*
quam mallet Gorallus adnotat || 8 lachrymas (*sic semper*) R ||
 9 Hei R || quouiis hoc contigit uni *scripsi*: quouiis hoc con-
 tigit. omnis R quamuis et omnes s, unde quamuis hic contigit
 omnes *Micyllus* || 13 memorabile s || 24 quoscunq; (*sic semper*) R

Fingebas reducem praeceptaque mente fouebas
 Gaudia et ante oculos iam tibi uictor erat. 30
 'Iam ueniet, iam me gratantem turba uidebit,
 Iam mihi pro Druso dona ferenda meo.
 Obuia progrediar felixque per oppida dicar
 Collaque dans oculos illius ore premam.
 Talis erit, sic occurret, sic oscula iunget, 35
 Hoc mihi narrabit, sic prior ipsa loquar.'
 Gaudia uana foues. spem pone, miserrima, falsam;
 Desine de Druso laeta referre tuo.
 Caesaris illud opus, uoti pars altera uestri,
 Occidit: indignas, Liuia, solue comas. 40
 Quid tibi nunc mores prosunt et puriter actum
 Omne aeuum et tanto tam placuisse uiro?
 Quidque, pudicitia tantum inuoluisse bonorum,
 Ultima sit laudes inter ut illa tuas?
 Quid, tenuisse animum contra sua saecula rectum, 45
 Altius et uitiiis exeruisse caput,
 Nec nocuisse ulli et fortunam habuisse nocendi,
 Nec quemquam seruos extimuisse tuos,
 Nec uires errasse tuas campoue foroue
 Quamque licet citra constituisset modum? 50
 Nempe per hos etiam Fortunae iniuria mores

29 preceptaq; sic R || 34 Collaque dans oculos *scripsi*: Col-
 laque et os oculos R5 oculosque s; *sed collum filii osculans*
mater inepta est; cf. Catull. IX 8 sq.; num praeterea osque pre-
mam? || 37 uana *uulgo*: magna R5 || 39 illud opus *fluxisse ex*
Ouidii met. XV 751 adnotat Burmannus | uoti *Heinsius*: ueluti
 R5 || 41 et puriter actum *scripsi* (*coll. Cat. LXXVI 19*): actum-
 que pudice R5 actumque decore *Peerlkampius ad Verg. I p.*
254 || 42 tam *Heinsius*: iam R5 || 43 Quidque pudicitia R5:
 Quodque pudicitia est s | inuoluisse *scripsi*: inuiolata R5 cu-
 mulasse *Heinsius* cumulata *Hauptius* Quidque pudicitiae fama
 inuiolata *Peerlkampius* || 45 contra R | *de uocis saecula usu cf.*
Propert. I 16, 12; II (III) 25, 35 et 37 || 48 seruos *scripsi*: neruos
 R5; *intellege ministros aulicos ipsis dominis saepe truculentiores*
 || 49 campoque foroque R5, *correxī* || 50 licet R5: libet *coni.*
Heinsius | modum *Burmannus*: domum R5

Regnat et incerta est hic quoque nixa rota;
 Hic quoque sentitur, neu quid non improba carpat
 Saeuit et iniustum ius sibi ubique facit.
 Scilicet immunis si luctus una fuisset 55
 Liuia, Fortunae regna minora forent!
 Quid si non habitu sic se gessisset in omni,
 Vt sua non essent inuidiosa bona?
 Caesaris adde domum, quae certe, funeris expers,
 Debuit humanis altior esse malis. 60
 Ille uigil, summa sacer ipse locatus in arce,
 Res hominum ex tuto cernere dignus erat,
 Nec fieri ipse suis nec quemquam flere suorum
 Nec, quae nos patimur uulgus, et ipse pati.
 Vidimus erepta maerentem stirpe sororis: 65
 Luctus ut in Druso publicus ille fuit.
 Condidit Agrippam quo te, Marcelle, sepulcro,
 Et cepit generos iam locus ille duos.
 Vix posito Agrippa tumuli bene ianua clausa est,
 Percipit officium funeris ecce soror. 70
 Ecce, parum ante dati: iactura nouissima Drusus
 A magno lacrimas Caesare quartus habet.
 Claudite iam, Parcae, nimium reserata sepulcra,
 Claudite: plus iusto iam domus ista patet.
 Cedis et in uanum tua nomina, Druse, citantur: 75
 Vltima sit fati summa querella tui.
 Iste potest implere dolor uel fercula tota

53 neu *Heinsius*: ne R 5 || 61 sacer ille *Heinsius* || 67 sepulchro (*sic semper*) R || 70 Percipit *Lipsius*: Perficit R 5; an Exigit? | offitium R || 71 Ecce parum ante dati *scripsi*: Ecce ter ante datis R 5 datas *Bentleius* En tribus accedens *Maehly*; *conieci etiam* Ecce tot ante datis (*scil. tumulo*) coll. *Ovid. her.* III 51 || 75 Cedis R: Caedis 5 | in uanum *scripsi*: in longum R 5 incassum 5 | citantur *ego*: leuantur R 5 uocantur *Burmannus* || 76 fati summa R: fati haec summa 5 | num sumpta? querela R || 77 fercula (*siue funera*) *scripsi*: s(a)ecula R 5; *Drusi amissi dolor aequat omnes iacturas*

Et magni luctus obtinuisse locum.
 Multi in te amissi; nec, cui tot turba bonorum,
 Omnis cui uirtus contigit, unus erat. 80
 Nec genetrice tua fecundior ulla parentum,
 Tot bona per partus quae dedit una duos.
 Heu, par illud ubi est totidem uirtutibus aequum
 Et concors pietas nec dubitatus amor?
 Vidimus attonitum fraterna morte Neronem 85
 Squalida promissa flere per ora coma
 Dissimilemque sui uultu profitente dolorem.
 Ei mihi, quam toto luctus in ore fuit.
 Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem
 Vidisti, lacrimas uidit et ille tuas 90
 Affigique suis moriens tua pectora sensit
 Et tenuit uultu lumina fixa tuo,
 Lumina caerulea iam iamque natantia morte,
 Lumina fraternas iam subitura manus.
 At miseranda parens suprema neque oscula legit, 95
 Frigida nec fouit membra tremante sinu;
 Non animam appposito fugientem excepit hiatu
 Nec strauit caesas per tua membra comas.
 Raptus es absenti, dum te fera bella morantur,
 Vtilior patriae quam tibi, Druse, tuae. 100
 Liquitur, ut quondam Zephyris et solibus ictae
 Soluuntur tenerae uere tepente niues.

78 magni ς : magnum **R** ς ; *conicias* Et magnum luctus ob-
 tinet iste locum || 79 cui ς : tu **R** ς || 80 erat *Scaliger*: eras **R** ς ;
totum locum sic interpretare: nec enim ei (Augusto), cui tot ho-
minum bonorum copia esset, unus tamen erat cui ut tibi omnes
simul uirtutes contigissent || 82 foecundior **R** || 84 *conicias* nec
 labefactus amor || 86 Squallida *Heinsius*: Pallida **R** ς || 87 colo-
 rem *Heinsius*; at cf. *Bentleius* ad *Hor. sat.* II 5, 104 || 88 Hei
R ς | ore *Rutgersius*: orbe **R** ς || 93 ceruleia **R** | natantia **R**: nu-
 tantia ς || 95 legit *Heinsius*: fregit **R** figit, fixit, sumpsit ς || 96
 fouit *Micyllus*: mouit **R** ς || 98 strauit *scripsi*: traxit **R** ς | cae-
 sas ς : cecas **R** caecas ς sectas *Lipsius* canas uel laceras *Ro-*
uerius || 101 Cephyris **R**

Te queritur casusque malos, inuisaque uita est,
 Accusatque annos ut diuturna suos.
 Talis in umbrosis, mitis nunc denique, siluis 105
 Deflet Threicium Daulias ales Ityn;
 Halcyonum tales uentosa per aequora questus
 Ad surdas tenui uoce sonantur aquas;
 Sic plumosa nouis plangentes pectora pinnis
 Oeniden subitae concinuistis aues; 110
 Sic fleuit Clymene, sic et Clymeneides, alte
 Quom iuuenis patriis excidit ictus equis.
 Congelat interdum lacrimas duratque tenetque
 Suspensasque oculus fortior intus agit:
 Erumpunt iterumque lauant gremiumque sinusque, 115
 Effusae grauidis uberibusque genis.
 In uires abiit flendi mora: plenior unda
 Defluit, exigua siqua retenta mora.
 Tandem ubi per lacrimas licuit, sic flebilis orsa,
 Singultu medios impediēte sonos: 120
 'Nate, breuis fructus, duplicis sors altera partus,
 Gloria conspectae, nate, parentis, ubi es?
 Sed neque iam dulcis nec iam sors altera partus,
 Gloria conspectae nunc quoque matris, ubi es?
 Heu, modo tantus, ubi es? tumulo portaris et igni. 125
 Haec sunt in reditus dona paranda tuos?
 Sicine dignus eras oculis occurrere nostris?
 Sic ego te reducem digna uidere fui?

103 Te *fortasse* Se | inuisaque uita est *temptauit*: irrisaque
 tales R5 irrisaque uota *Heinsius* atque irrita uota *Bentleius*
 incisaque fila *Withofius* atque irrita tura *Hauptius* || 106 Dau-
 nias a. Itin R || 109 pinnis R: pennis s || 110 Oenidem s ||
 111 Clemeneides R | alte R: altae s || 112 Quom R: Cum s ||
 114 oculus f. intus *Heinsius*: oculis f. ictus R5 || 115 lauant
Burmannus: grauant R5 | gremiumque *Naugerius*: gemitumque
 R5 || 116 grauidis s: grauibz R || 119 sic *Naugerius*: sed R5 |
 orsa R: orsa est s || 122 conspecte R: confectae s || 123 dulcis
scripsi: duplicis R5 || 124 conspecte R: confectae s || 127 Sic-
 cine R | nostris R: matris s

Caesaris uxori si talia dicere fas est,
 Iam dubito, magnos an rear esse deos. 130
 Nam quid ego admisi? quae non ego numina cultu,
 Quos ego non potui demeruisse deos?
 Hic pietatis honos? artus amplector inanis,
 Et uorat hos ipsos flamma rogosque ferus.
 Tene ego sustineo positum scelerata uidere? 135
 Tene meae poterunt ungere, nate, manus?
 Nunc ego te infelix summum teneoque tuorque
 Effingoque manus oraue ad ora fero?
 Nunc primum aspiceris consul uictorque parenti?
 Sic mihi sic miserae nomina tanta refers? 140
 Quos primum uidi fasces, in funere uidi,
 Et uidi inuersos indiciumque mali.
 Quis credat? matri lux haec durissima uenit,
 Qua natum in summo uidit honore suum.
 Iamne ego non felix? iam pars mihi rapta Neronum, 145
 Materni celebrer nomine Drusus aui?
 Iamne meus non est nec me facit ille parentem?
 Iamne fui Drusi mater et ipse fuit,
 Nec quom uictorem referetur adesse Neronem,
 Dicere iam potero "maior an alter adest?" 150
 Vltima contigimus. ius matris habemus ab uno,
 Vnius est munus quod tamen orba negor.
 Me miseram! extimui frigusque per ossa cucurrit.
 Nil ego iam possum certa uocare meum.
 Hic meus ecce fuit: iubet hic de fratre uereri; 155
 Omnia iam metuo: fortior ante fui.
 Sospite te saltem moriar, Nero: tu mea condas
 Lumina et excipias hanc animam ore pio.

133 amplector **R**: complector $\S$ || 134 Et uorat *Heinsius*:
 Euocat **R** $\S$ | ferus *scripsi*: suus **R** $\S$ sinus $\S$ || 137 tuorque, sic **R** ||
 138 Affigoque $\S$; *malim* Coniungoque || 141 Quo $\S$ || 142 inuersos
Lindenbrogius et Lipsius: euersos **R** $\S$ || 143 durissima *Heinsius*:
 carissima **R** $\S$ || 145 non felix $\S$: sum felix **R**; an sum infelix? ||
 149 cum $\S$

Atque utinam Drusi manus altera et altera fratris
 Formarent oculos comprimerentque meos. 160
 Quod licet, at certe tumulto ponemur in uno,
 Druse, neque ad ueteres conditus ibis auos;
 Miscebor cinerique cinis atque ossibus ossa.
 Hanc lucem celeri turbine Parca neat.
 Haec et plura refert. lacrimae sua uerba sequuntur
 Oraque nequicquam per modo questa fluunt. 166
 Quin etiam corpus matri uix uixque remissum
 Exequiis caruit, Liuiā, paene suis.
 Quippe ducem arsuris exercitus omnis in armis,
 Inter quae periit, ponere certus erat: 170
 Abstulit inuitis corpus uenerabile frater
 Et Drusum patriae quod licuitque dedit.
 Funera ducuntur Romana per oppida Drusi,
 (Heu facinus) per quae uictor iturus erat,
 Per quae deletis Raetorum uenerat armis. 175
 Ei mihi, quam dispar huic fuit illud iter!
 Consul init fractis maerentem fascibus urbem:
 Quid faceret uictus, sic ubi uictor init?
 Maesta domus plangore sonat, quōi figere laetus
 Parte sua dominus uouerat arma manu. 180
 Vrbs gemit et uultum miserabilis induit unum:
 Gentibus aduersis forma sit illa, precor.
 Incerti clauduntque domos strepitantque per urbem,
 Hic illic pauidi clamque palamque dolent.
 Iura silent mutaeque tacent sine uindice leges; 185
 Aspicitur toto purpura nulla foro.
 Dique latent templis neque iniqua ad funera uultus

161 at scripsi: hoc R § o Heinsius || 162 atque R §: simul § || 167 et iam R || 168 poene R || 170 quae periit Rutgersius: qu(a)eque ruit R § || 172 patri(a)e R §: prime § | quod licuitque quid hic sibi uelit non dispicio. fortasse quōi decuitque, scil. matri || 173 ducuntur §: dicuntur R || 175 Rhetorum R § || 176 Hei R § || 177 Consul init R §: Consuluit § || 179 quōi R: cui § || 185 iacent Heinsius || 187 Dique R

Praebent nec poscunt tura ferenda foco:
 Obscuros delubra tenent; pudet ora colentum
 Aspicere inuidiae, quam meruere, metu. 190
 Atque aliquis de plebe pius pro paupere nato
 Sustulerat timidas sidera ad alta manus,
 Iamque precaturus 'quid ego autem credulus' inquit
 'Suscipiam in pullos irrita uota deos?
 Si pia non illos pro Druso Liuia mouit, 195
 Nos erimus magno maxima cura Ioui?'
 Dixit et iratus uota insuscepta reliquit
 Durauitque animum destituitque preces.
 Obuia turba ruit lacrimisque rigantibus ora
 Consulis erepti publica damna refert. 200
 Omnibus idem oculi, par est concordia flendi:
 Funeris exequiis adsumus omnis eques,
 Omnis adest aetas, maerent iuuenesque senesque,
 Ausoniae matres Ausoniaeque nurus.
 Auctorisque sui praefertur imagine maesta 205
 Quae uictrix templis debita laurus erat.
 Certat onus lecti generosa subire iuuentus
 Et studet officio sedula colla dare.
 Et uoce et lacrimis laudasti, Caesar, alumnum,
 Tristia cum medius rumperet orsa dolor. 210
 Tu letum optasti, dis auersantibus omen,
 Par tibi, si sinerent te tua fata mori.
 Sed tibi debetur caelum, te fulmine pollens
 Accipiet cupidi regia magna Iouis.
 Quod petiit tulit ille, tibi ut sua facta placerent, 215
 Magnaque laudatus praemia mortis habet.

188 foco *scripsi*: rogo **R** $\S$ *ineptissime*; *suis scilicet aris dei iniuriae conscii tura non postulant* || 192 sydera (*sic semper*) **R**
 || 194 pullos *scripsi*: nullos **R** $\S$ *absone*; pullos = obscuros *u.*
 189 || 195 Si pia *scripsi*: Liuia **R** $\S$ *anaphorae forma pessima* ||
 198 destituitque **R** || 201 iidem **R** || 205 Auctorisque **R** || 207 lecti
 $\S$: luctu **R** $\S$ || 208 offitio **R** || 210 orsa *Naugerius*: ossa **R** $\S$ ora
 $\S$ || 211 loetum **R** | diis **R** | auersantibus, *sic R*: aduersantibus $\S$
 || 215 tulit $\S$: uult **R** $\S$

Armataeque rogum celebrant de more cohortes:
 Has pedes exequias reddit equesque duci.
 Te clamore uocant iterumque iterumque supremo;
 Ac uox aduersis collibus icta redit. 220
 Ipse pater flauis Tiberinus adhorruit undis,
 Sustulit et medio nubilus amne caput.
 Tum salice implexum muscoque et arundine crinem
 Caeruleum magna legit ab ore manu
 Vberibusque oculis lacrimarum flumina misit: 225
 Vix capit adiectas alueus altus aquas.
 Iamque rogi flammās extinguere fluminis ictu,
 Corpus et intactum tollere certus erat;
 Sustentabat aquas cursusque inhibebat ad aequor,
 Vt posset toto proluere amne rogum. 230
 Sed Mauors, templo uicinus et accola campi,
 Haec dixit siccis uerba neque ipse genis:
 'Quamquam animi decet ira, tamen, Tiberine, quiescas:
 Non tibi, non ullis uincere fata datur.
 Iste meus periit, periit arma inter et enses 235
 Et dux pro patria: funera causa probat.
 Quod potui tribuisse, dedi: uictoria parta est:
 Auctor abit operis, sed tamen extat opus.
 Quondam ego tentauī Clothoque duasque sorores,
 Impia quae certo pollice pensa trahunt, 240

218 Has scripsi: Ast R ς at ς ac *Pithoeus* || 220 Ac scripsi:
 At R ς Et *Maehly* | icta; *malim* ista || 221 Tyberinus (*semper*)
 R | abhorruit uel inhorruit ς || 222 Sustulit e uel Et tulit e ς ||
 224 Caeruleo *Micyllus* || 227 auctu *Rutgersius*, actu *Heinsius* ||
 229 inhibebat R | ad aequor *Heinsius*: equorum R ς , cuius uiti
originem bene explicat Burmannus || 232 Haec scripsi: Tot R ς ;
 sed tot uerba = tot tantum uerba (cf. *Ouid. met. IX 29*) non
 habet locum, nisi ubi oratio paucissimorum uerborum sequitur
 || 233 animi scripsi: amnes R ς absurde; sed fortasse praestat
 amens (*quamquam haec ira licet insana tamen pulcra est*) || 236
 Ut *Burmannus* | funera causa latet R ς , *correxī*; funere causa
 patet *Cuperus* || 238 Autor R || 240 sic R ς : Pollice quae certo
 pensa seuera tr. ς ; pro Impia *Heinsius* Inuida maluit

Vt Remus Iliades et frater conditor urbis
 Effugerent aliqua stagna profunda uia.
 De tribus una mihi "partem accipe quae datur" inquit
 "Muneris. ex istis quod petis alter erit.
 Hic tibi, mox Veneri Caesar promissus uterque: 245
 Hos debet solos Martia Roma deos."
 Sic cecinere deae: nec tu, Tiberine, repugna
 Irrite nec flammam amne morare tuo
 Nec iuuenis positi supremos destrue honores.
 Vade age et immissis labere pronus aquis.' 250
 Paret et in longum spatiosas explicat undas
 Structaque pendenti pumice tecta subit.
 Flamma diu cunctata caput contingere sanctum
 Errauit posito lenta sub usque toro.
 Tandem ubi complexa est siluas alimenta sumpsit,
 Aethera subrectis lambit et astra comis; 256
 Qualis in Herculeae colluxit collibus Oetae,
 Quom sunt imposito membra cremata deo.
 Vritur heu decor ille uiri generosaque forma
 Et faciles uultus, uritur ille uigor 260
 Victricesque manus facundaque principis ora
 Pectoraque, ingenii magna capaxque domus.
 Spes quoque multorum flammis uruntur in isdem:
 Iste rogos miserae uiscera matris habet.
 Facta ducis uiuent operosaque gloria rerum: 265
 Haec manet, haec audios effugit una rogos.
 Pars erit historiae totoque legetur in aevo
 Seque opus ingeniis carminibusque dabit.
 Stabis et in rostris tituli speciosus honore
 Causaque dicemur nos tibi, Druse, necis. 270
 At tibi ius ueniae superest, Germania, nullum:

241 Rhemus **R** || 248 Irrite *Naugerius*: Irrita **R** § || 250 ad-
 missis *nescioquis* || 251 explicat **R** || 253 contata **R** || 254 sub usque
Naugerius: sibi usque **R** § subitque *Lipsius* || 256 subrectis
scripsi: subiectis **R** § subuectis. *Bentleius* || 257 Oethe **R** || 258
 Cum § || 260 facilis § || 263 iisdem **R** || 268 Seque; *malim* Saepe

Postmodo tu poenas, barbara terra, dabis.	
Aspiciam regum liuentia colla catenis	
Duraque per saeuas uincula nexa manus	
Et tandem trepidos uultus inque illa ferocum	275
Inuitis lacrimas decidere ora genis.	
Spiritus ille minax et Drusi morte superbus	
Carnifici in maesto carcere dandus erit.	
Consistam laetisque oculis lentusque uidebo	
Strata per obscenas corpora nuda uias.	280
Hunc Aurora diem spectacula tanta ferentem	
Quam primum croceis rosida portet equis!	282
Quam paruo numeros impleuit principis aeuo,	285
In patriam meritis occubuitque senex!	286
Certus eras numquam nisi uictor, Druse, reuerti.	291
Haec te debuerant tempora: uictor eras.	
Consule nos, duce nos, duce iam uictore caremus:	
Inuenit en tota maeror in urbe locum.	
At comitum squalent immissis ora capillis:	295
Infelix, Druso sed pia turba suo.	
Quorum aliquis tendens in te sua brachia dixit	
'Quor sine me, quor sic incommitatus abis?'	298
Adice Ledaeos, concordia sidera, fratres	283
Templaque Romano constituenda foro:	284
Nec sua conspiciet (miserum me!) munera Drusus	287
Nec sua prae templi nomina fronte leget.	
Saepe Nero inlacrimans summissa uoce loquetur	

272 barbara terra *scripsi*: barbare morte **R**5 barbara morte *Heinsius* || 273 Regum et catenis **R** || 275 ferocum; *de hac genetiui forma cf. Neue, lat. Form. I p. 259 sqq. ed. alt. et Aem. Huebnerus Hermae uol. XIII p. 220* || 279 l(a)etisque oc. l(a)etusque **R**5; *dedi uulgatam. lentisque oc. laetusque Heinsius* || 280 obscoenas **R** || 282 rosida 5: roscida **R**5 || *uu. qui sunt in* **R**5 283, 84 et 287—290 post 298 *traieci, in margine olim extantes* || 293 canemus **R** || 294 en *Heinsius*: in **R**5 || 297 brachta **R** || 298 Cur—cur 5 || 283 Adice Ledeos **R** || 284 constituenda *scripsi*: conspicienda **R**5; *nouum, nisi fallor, templum Dioscuris uouerant fratres* || 288 pro 5 || 289 in lachrymas **R**5 illachrymas 5

- 'Quor adeo fratres heu sine fratre deos?' 290
 Quid referam de te, dignissima coniuge Druso 299
 Atque eadem Drusi digna parente nurus? 300
 Par bene compositum: iuuenum fortissimus alter,
 Altera* tam forti mutua cura uiro.*
 Femina tu princeps, tu filia Caesaris; illi
 Nec minor es magni coniuge uisa Iouis.
 Tu concessus amor, tu solus et ultimus illi, 305
 Tu requies fesso grata laboris eras.
 Te moriens per uerba nouissima questus abesse
 Et mota in nomen frigida lingua tuum.
 Infelix recipis non quem promiserat ipse,
 Nec qui missus erat, nec tuus ille redit, 310
 Nec tibi deletos poterit narrare Sicambros,
 Ensibus et Sueuos terga dedisse suis
 Fluminaque et montes et nomina magna locorum
 Et siquid miri uidit in orbe nouo.
 Frigidus ille tibi corpusque refertur inane, 315
 Quemque premat sine te sternitur ecce torus.
 Quo raperis laniata comas similisque furenti?
 Quo ruis? attonita quid petis ora manu?
 Hoc fuit Andromache, cum uir religatus ad axem
 Terruit admissos sanguinolentus equos. 320
 Hoc fuit Euadne tunc cum ferienda coruscis
 Fulminibus Capaneus impauida ora dedit.
 Quid mortem tibi maesta rogas amplexaque natos
 Pignora de Druso sola relictas tenes
 Et modo per somnos agitaris imagine falsa 325
 Teque tuo Drusum credis habere sinu
 Et subito tentasque manu sperasque receptum,

290 Cur § || 302 tam *Heinsius*: iam R§; *uereor ne in uerbis*.
 iam — uiro *ineptissimis altius haereat uulnus*; *conieci* Altera
 habens formae munera praecipua || 304 uisa R§: iussa § || 305
 confessus *Burmannus* || 314 Et quicquid *Francius* || 319 et 321
 Hoc fuit *corruptum*; Haec fuit *Maehly*; *conicias aut* Sic fuit
 aut Hoc facit || 319 axem *uulgo*: axes R§ || 321 ferienda §: furi-
 bunda R ferienda *Heinsius*

Quaeris et in uacui parte priore tori?
 Ille pio, si non temere haec creduntur, in aruo
 Inter honoratos excipietur auos, 330
 Magnaque maternis maioribus, aequa paternis
 Gloria quadriugis aureus ibit equis,
 Regalique habitu curruque superbus eburno
 Fronde triumphali tempora uinctus erit.
 Accipient iuuenem Germanica signa ferentem, 335
 Consulis imperio conspicuumque decus.
 Gaudebuntque suae merito cognomine gentis,
 Quod solum domito uictor ab hoste tulit.
 Vix credent tantum rerum cepisse tot annos,
 Magna rati latum quaerere facta locum. 340
 Haec ipsum sublime ferent, haec, optima mater,
 Debuerint luctus attenuare tuos.
 Femina digna illis quas aurea prodidit aetas,
 Principibus natis, principe digna uiro,
 Quid deceat Drusi matrem matremque Neronis 345
 Aspice, quo surgas aspice mane toro.
 Non eadem uulgusque decent et culmina rerum:
 Est quod praecipuum debeat ista domus.
 En posuit te alte Fortuna locumque tueri
 Iussit honoratum: Liuiam, perfer onus. 350
 Ad te oculos auresque trahis, tua facta notamus,
 Nec uox missa potest principis ore tegi.
 Alta mane supraque tuos exurge dolores
 Infragilemque animum, quod potes, usque tene.
 Ac melius certe uirtutum exempla petemus, 355

339 tot annos *intellege* tot tantum annos; *cf. ad u. 232* ||
 340 rati *Hauptius*: uiri **R**§; *sed dubito num loci correctio perfecta sit* || 342 Debuerint *scripsi*: Debuerant **R**§ || 343 quas *Micyllus*: quos **R**§ | prodidit *Ruhnkenius ad Vell. I 3*: condidit **R**§ || 347 culmina *Scaliger teste Francio*: lumina **R**§ || 349 En posuit *scripsi*: Imposuit **R**§ | alte **R**§: alto § || 354 quod **R**§: quo § || 355 Ac melius certe *scripsi*: An melius per te **R**§; *sed pro per te Hauptio recte suspecto saltem de te expectes* || 356 Qum (*sine Quom*) tu *scripsi*: Quin tu **R** Quam si §

Quam tu Romanae principis edis opus.
 Fata manent omnis, omnis expectat auarus
 Portitor et turbae uix satis una ratis.
 Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam,
 Omnia sub leges mors uocat atra suas. 360
 Ecce necem intentam caelo terraeque fretoque,
 Casurum unde triplex uaticinantur opus.
 I nunc et rebus tanta impendente ruina
 In te solam oculos et tua damna refer.
 Maximus ille quidem iuuenum spes publica uixit 365
 Et qua natus erat gloria summa domus;
 Sed mortalis erat nec tu segura fuisti
 Fortia progenie bella gerente tua.
 Vita data est utenda, data est sine fenore nobis
 Mutua nec certa persoluenda die. 370
 Fortuna arbitriis tempus dispensat iniquis:
 Illa rapit iuuenes, sustinet illa senes,
 Quaque ruit furibunda ruit totumque per orbem
 Fulminat et caecis caeca triumphat equis.
 Regna deae immitis parce irritare querendo, 375
 Sollicitare animos parce potentis erae.
 Quae tamenetsi uno tristis tibi tempore uenit,
 Saepe eadem rebus fauit amica tuis.
 Nata quod en alte es, quod fetibus aucta duobus,
 Quodque etiam magno consociata Ioui, 380
 Quod semper domito rediit tibi Caesar ab orbe,

361 intentant *Bentleius et Peerlkampius*; *equidem aut intentat aut intentans malim* || 362 Casurum uñ triplex *scripsi*: Casurum triplex **R** § Casurumque triplex *Heinsius* | uaticinantur *Heinsius*: uaticinatur **R** § || 366 Et §: Ex **R** || 367 erat **R** §: erit § || 371 iniquis *Heinsius*: inique **R** § ubique § || 375 in uerbis deae immitis *uidendum est num synaloephe ingratissima probabili coniectura tolli possit* || 376 her(a)e **R** § || 377 Quae tamen hoc uno **R** §, quod *Hauptio iam suspectum correxi hemistichium Catullianum (LXVIII b 65) restituendo* || 379 Nata quod alte es quodque es foetibus a. d. **R** §, *corr. Heinsius* || 380 consotiatia **R**.

Gessit et inuicta prospera bella manu,
 Quod spes implerunt maternaque uota Neronēs,
 Quod pulsus totiens hostis utroque duce
 (Rhenus et Alpinae ualles et sanguine nigro 385
 Decolor infecta testis Isargus aqua,
 Danuuiusque rapax et Dacius orbe remoto
 Appulus (huic hosti perbreue Pontus iter)
 Armeniusque fugax et tandem Dalmata supplex
 Summaque dispersi per iuga Pannonii 390
 Et modo Germanus Romanis cognitus orbis):
 Aspice quot meritis culpa sit una minor.
 Adde quod est absens raptus nec cernere nati
 Semineces oculos sustinuere tui,
 Quique dolor menti lenissimus influit aegrae, 395
 Accipere est ictus aure coacta suos,
 Praeuertitque metus per longa pericula luctum,
 Tu quibus auditis anxia mentis eras:
 Non ex praecipiti dolor in tua pectora uenit,
 Sed per mollitos ante timore gradus. 400
 Iuppiter ante dedit fati mala signa cruenti,
 Flammifera petiit cum tria templa manu,
 Iunonisque aedes motae impauidaeque Mineruae
 Sanctaque et immeriti Caesaris icta domus.
 Sidera quin etiam caelo fugisse feruntur, 405
 Lucifer et solitas destituisse uias:
 Lucifer in toto nulli comparuit orbe

382 Gessit *uulgo*: Gestat R5, quo seruato tela *Heinsius* ||
 385 Rhaetus uel Oenus *Heinsius* || 386 Isargus *Caspar Zeussius*:
 Itargus R5 || 387 Danuuiusque R: Danubiusque 5 | capax 5 ||
 388 per breue R5, corr. *Micyllus* || 391 Germanus 5: Germani
 R5 || 392 quot *Heinsius*: quam R5 || 393 raptus (uel demptus)
scripsi: foetus R5 functus 5 *commento prauo* || 395 Quique dolor
 R: Qui dolor et 5 || 396 Accipere es luctus a. c. tuos R5, *cor-*
rexi || 402 tria 5: tua R5 sua *Cuperus* || 403 Iunonisque gradus
 note R quod *correxi* (motae in rebus sacris ualet laesae); grauis
 notae et graui nocte 5 || 404 Sancta quoque *Heinsius* | immeriti
idem: immensi R5 diuini (om. et) 5 | domus *Naugerius*: manus
 R5 || 407 puto nullus

Et uenit stella non praeuente dies.
 Sideris hoc obitum terris instare monebat
 Et mergi Stygia nobile lumen aqua. 410
 At tu, qui superes maestae solacia matri,
 Comprecor, illi ipsi conspiciare senex
 Perque annos diuturnus eas fratrisque tuosque
 Et uiuat nato cum sene mater anus.
 Euentura precor: deus excusare priora 415
 Dum uolet, a Druso cetera laeta dabit.
 Tu tamen usque soles tantum indulgere dolori,
 Longius ut nolis (heu male fortis!) ali.
 Vix etiam superas, paucas uitalis in horas,
 Obtulit inuitae quom tibi Caesar opem 420
 Admouitque preces et ius immiscuit illis
 Aridaque affusa guttura tinxit aqua.
 Nec minor est nato seruandae cura parentis:
 Hic adhibet blandas, nec sine iure, preces.
 Coniugis et nati meritum peruenit ad omnis; 425
 Coniugis et nati, Liuia, sospes ope es.
 Supprime iam lacrimas: non est reuocabilis istis,
 Quem semel umbrifera nauita lintre tulit.
 Hectora tot fratres, tot defleuere sorores
 Et pater et coniux Astyanaxque puer 430
 Et longaeua parens: tamen ille redemptus ad ignes
 Nullaque per Stygias umbra renauit aquas.
 Contigit hoc etiam Thetidi: populator Achilles
 Iliaca ambustis ossibus arua premit.
 Illi caeruleum Panope matertera crinem 435
 Soluit et immensas fletibus auxit aquas,

409 obitum *Francius*: obitus R § || 410 lumen R: numen §
 || 411 super es R | solatia R || 415 Euentura §: Et uentura R § ||
 416 uolet §: uelit R || 417 usque *Heinsius*: ausa R § | soles
scripsi: potes R § | tantum *Burmmanus*: tanto R § || 419 superas
scripsi: fueras R § || 420 cum § || 421 iussa immiscuit *Maehly* ||
 424 *ex u.* 421 *foede corruptus* || 425 omnes § || 432 *malim* Num-
 quam per

Consortesque deae centum longaeuaque magni
 Oceani coniux Oceanusque pater
 Et Thetis ante omnis: sed nec Thetis ipsa neque omnes
 Mutarunt auidi tristia iura dei. 440
 Prisca quid huc repeto? Marcellum Octauia fleuit
 Et fleuit populo Caesar utrumque palam.
 Sed rigidum ius est et ineuitabile mortis,
 Stant rata non ulla fila renenda manu.
 Ipse tibi emissus nebulosi litore Auerni, 445
 Si liceat, forti uerba tonore sonet:
 'Quid numeras annos? uixi maturior annis:
 Acta senem faciunt: haec numeranda tibi,
 His aeuum fuit implendum, non segnibus annis:
 Hostibus eueniat longa senecta meis. 450
 Hoc atauī monuere mei proauique Neronēs
 (Fregerunt ambo Punica bella duces),
 Hoc domus ista docet per te mea Caesaris alti:
 Exitus hic, mater, debuit esse meus.
 Nec meritis (quamquam ipsa iuuant magis) afuit illis,
 Mater, honos: titulis nomina plena uides. 456
 Consul et ignoti uictor Germanicus orbis,
 Quoi fuerit mortis publica causa, legor.
 Cingor Apollinea uictricia tempora lauro
 Et sensi exequias funeris ipse mei, 460
 Decursusque uirum notos mihi donaque regum
 Captaque per titulos oppida lecta suos,
 Et quo me officio portauerit illa iuuentus,

439 ante omnes ς || 441 haec ς ; *malim* hic || 444 renenda *Salmasius*: tenenda $\mathbf{R}\varsigma$ || 445 nebulosi in littore $\mathbf{R}\varsigma$; in *del.* *Heinsius* || 446 Si ς : Sic $\mathbf{R}$ | tonore (*siue* tenore) *scripsi*: tot ore $\mathbf{R}\varsigma$; at *cf. ad u.* 232 || 450 meis *Scaliger teste Heinsio*: metu $\mathbf{R}\varsigma$ || 455 quamquam *I. F. Gronouius*: quicquam $\mathbf{R}\varsigma$ | ipsa *ego*: illa $\mathbf{R}\varsigma$ | abfuit *Gronouius*: affuit $\mathbf{R}\varsigma$ affluit ς || 456 omnia plena *Burmānus* || 458 Cui *Lipsius*: Qui $\mathbf{R}\varsigma$ | fuerit *scripsi*: fuit heu $\mathbf{R}\varsigma$ || 461 uotos *Maehly*; sed *gravius subest huic loco mendum* || 462 Captaque *scripsi* (*coll. Prop. III [IV] 4, 16*): Cunctaque $\mathbf{R}\varsigma$ Victaque *Heinsius*

Quae fuit ante meum tam generosa torum.
Denique laudari sacrato Caesaris ore 465
Emerui, lacrimas elicuique deo.
Et quoiquam miserandus ero? iam comprime fletus.
Hoc ego qui flendi sum tibi causa rogo.
Haec sentit Drusus, si quid modo sentit in umbra,
Nec tu de tanto crede minora uiro. 470
Est tibi (sitque precor) multorum filius instar
Parsque tui partus it tibi salua prior;
Est coniux, tutela hominum, quo sospite uestram,
Liuiam, funestam dedecet esse domum.

466 Emerui s: Et merui R s || 467 cuiquam s || 470 de
corruptum || 472 it *Heinsius*: sit R s.

VI. VII.

ELEGIAE IN MAECENATEM.

Duae elegiae de Maecenate mortuo compositae ad nos peruenerunt in codicum opuscula pseudouergiliana continentium parte altera, ut tamen ad haec antiquitus minime pertinuerint sed medio aevo aliunde accesserint [cf. praef. uol. sec.]. haesitabant uiri docti, cuinam tempori poematia illa adscribenda essent; ueluti M. Hauptius [opusc. I p. 347] aliquot p. Chr. n. saeculis, L. Muellerus [d. r. m. p. 52 et mus. Rhen. XXIII p. 657 sq.] primis post Maecenatis mortem decenniis, denique O. Ribbeckius [append. Vergil. praef. p. 61] iterum inferiori aetati uindicauerunt. mihi nulla plane dubitatio est, quin sub ipso Maecenatis obitu et facta et edita sint. neque enim facile mihi persuadeo, insequentium temporum rhetorem nescioquem scripsisse VI 9 sq.:

Nec mihi, Maecenas, tecum fuit usus amici,
Lollius hoc ergo conciliauit opus.

quae scriptor aperte posuit eo consilio, ut legentes quomodo tam accurata de Maecenate notitia instructus esset doceret. itaque Lollium mortui amicum, sui ipsius fortasse propinquum, testem uademque eorum quae deinceps de Maecenatis et moribus (eleg. VI) et supremis momentis (eleg. VII) narraturus erat protulit; sed ea hoc breuitate, qua uti tantummodo potuit is qui de rebus hominibusque illo ipso tempore sat notis loquebatur, nullo pacto posterioris aevi poeta

scolasticus. propterea autem testem illum sine dubio locupletem protulit, quia totum fere carmen prius in Maecenatis moribus contra inuidos inimicos defendendis uersatur. quorum hominum sermonibus malignis iam apud aequales maculam traxerat uiri candidissimi fama effectumque est ut in multum ille tempus mollis nimium effeminatusque audiret, ut docet in primis Senecae epistula CXIII. quam Senecae epistulam cur poetae nostro ad elegiam priorem componendam ansam dedisse (quae fuit Hauptii opinio l. l. p. 349 exposita) statuamus, iustam causam desidero, quippe qui in epistula illa ueterum rumorum calumniarumque (quamquam ueritatis quadam specie non carentium) propagationem agnoscam. neque in eo, quod synaloephas nisi lenissimas paucissimasque hic poeta non habet, posteriorum saeculorum indicium possum uidere. immo eam elisionum abstinentiam, quae Claudio et Nerone imperantibus apud auctorem laudis Pisonis et Calpurnium ceterosque facta est norma regulaque, iam sub Augusto nesciocuius grammatici auctoritate sectatores esse nactam intellegere mihi uideor; certe eiusdem seueritatis is qui Culicem scripsit (cf. et Nux) studiosus.

Quisquis autem fuit carminum horum auctor, in poetis coaeuis maximeque in Vergilio Tibullo Propertio Ouidio non mediocre posuerat studium. ueluti, ut in Propertio me contineam, cum ex hoc multa alia sumpsit (cf. ex. gr. VI 40 = Prop. III 12, 2; VI 51 = IV 6, 67 sqq.; VI 54 = III 11, 31; VI 58 = III 12, 8; VI 76 = III 11, 20), tum totam libri tertii elegiam nonam (id quod iam Gorallus adnotauit) ob oculos habuit atque ipsum illud dictum celebre (VI 37) 'uiuatur ingenio, cetera mortis erunt' uatis Umbri (III 2, 23 sq.) imitationi debet. et ad aevi Augustei poetas clarissimos elegiarum in Maecenatem scriptor in totius carminis prioris dispositione, singularum

dictionum colore, mythorum tractandorum ratione ita adludit, ut Lygdami reliquorumque uirorum in Messallae maxime domo poesin temptantium turbam in memoriam mihi reuocet. neque ulli minorum horum deorum impar noster. quem licet certatim docti stultum absurdumque appellauerint, mediocri ingenio praeditum eum poemata non ita contemnenda fecisse statuet, qui carmen prius non ex pannis particulisque nullo uinculo cohaerentibus constare, sed iusta dispositione non carere intellexerit. quodsi ex me quaeris num poetam nostrum eundem esse censeam atque eum qui Epicedion Drusi composuit: hanc Scaligeri sententiam mihi probari ingenue fateor; nam maior in re metrica seueritas explicanda ex progressu ab scriptore in arte facto.

Restat ut libros mss. adhibitos breuiter enumeremus; plura enim mox in sec. uol. praef. promenda. omnes plurimosue O siglum indicat, singuli sunt hi:

B codex Bruxellensis 10675—76 saec. XII. collationem adhibui ab Aemilio Grosse in *Fleckeis. annal.* a. 1869 p. 278 publicatam.

H codex Helmstadiensis 332 chart., nunc Guelferbytanus, saec. XV fol. 77—81. ipse contuli.

M consensus codicum Monacensium 305 saec. XI (m), 18059 saec. XI (n) et 21562 saec. XII (o), quos ipse excussi.

P codex Parisinus 16236 saec. XI, qui post Moretum fol. 245^b—246^b habet eleg. VI 1—43. ipse contuli.

R codex Rehdigeranus S. I. 6. 17 saec. XV fol. 111—115. ipse contuli.

V codex Vossianus L. O. 81 saec. XV fol. 23—26. ipse excussi.

Aliis codicibus saeculo XV exaratis et anteriores critici (ueluti Heinsius libro chartaceo Petri Seruii, medici Romani, alia membrana Scaliger) usi sunt et nos hodieque utimur. et notabiles sunt libri Vossia-

nus L. O. 96 chart. et Vaticanus 3269 chart. (cf. Tycho Mommsenus in mus. Rhen. VI 626 sqq.) saec. XV, quod in fine alterius elegiae hanc subscriptionem exhibent: *finit elegia uirgilii maronis in mecenatē inuēta ab Henoc in Dacia*, unde Henoch Asculanum ex Dania adportasse in Italiam codicem carmina illa continentem comperimus. sed his libris omnibus, ut et Vaticano 3255 membr. saec. XV, qui fol. 94—98 Maecenatem habet, fides nulla; quorum sordes interpolationesque uelle adferre, hoc uero esset sine ulla utilitate apparatus criticum onerare. paucas lectiones (5) adscripsi.

Ex editoribus praecipue nominandi sunt Burmanus (Anth. lat. II 119), Wernsdorfius (P. L. M. III p. 155—182), Ribbeckius (append. Vergil. 193—204). ad textum emendandum symbola contulit Iacobus Maehly in programme Basiliensi a. 1873 p. 13 sqq. [et nuperrime a. 1877 in 'epistula critica' Isidorus Hilbergius, qui p. 13 proposuit VI 21 'discinctus eras nimio (nimium), quod'; porro Theodorus Birtius in dissertatione Bonnensi 'ad historiam hexametri latini symbola' inscripta; ubi p. 67 quod ad VI 50 'somnia uictores' emendatur, id ego dudum in Fleckeis. ann. a. 1872 p. 837 praecepi; praeterea VI 19 'uincit uulgares ueluti beryllus' et VI 39 'Quid faceret? discinctus erat comes impiger idem' restitui uult commento non magis probabili quam quo musei Rhenani XXXII p. 397 coniecit VI 78 'ducere, saepe, suas'.]

VI.

Defleram iuuenis tristi modo carmine fata:

Sunt etiam merito carmina danda seni.

Incipit Mecenas **M** Item Maecenas eiusdem (scil. Vergilii)
P P. V. Maronis elegia incipit **R** Ad mecenatem **H** Incipit
 Maecenas Virgilii uel Maecenas Maronis 5: titulo carent **BV** ||
 1 carmen **H** m. 1 | facta **H** || 2 etiam **B** (ut saepe) et iam **V** |
 mento **H** | inter danda et seni rasura 4 aut 5 litterarum in **B**

Vt iuuenis deflendus enim tam candidus et tam
Longius annoso uiuere dignus auo:

* * *

Inreligata uadis numquam defessa carina 5
It redit in uastos semper onusta lacus.
Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta,
Non oblita tamen sed petit ecce senes.
Nec mihi, Maecenas, tecum fuit usus amici:
Lollius hoc ergo conciliauit opus. 10
Foedus erat uobis nam propter Caesaris arma,
Caesaris et similem propter in arma fidem.
Regis eras, Etrusce, genus; tu Caesaris almi
Dextera, Romanae tu uigil urbis eras.
Omnia cum posses tanto tam carus amico, 15
Te sensit nemo uelle nocere tamen. 16
Maius erat potuisse tamen nec uelle triumphos, 31
Maior res magnis abstinuisse fuit.

3 enim **BMPH**: erat **RV** eras *Heinsius* | cādibδus **H** *m. 1*
| et tam **V**: et iam **M** (etiam **n**) **PHR** eciam **B** || 4 euo **H** *m. 1*
|| *post 4 deesse distichon intellexit Oudendorpius* || 5 uadis *Pier-*
sonus: ratis **O** | carina **O** (carinis **V**): Charontis *Cannegieterus*
(Charonis *Ribbeckius*) rapinis *Oudendorpius* rapina *Heinsius* ||
6 It *edd.*: Et **O** | honusta **HV** | latus **V** || 7 Ille **H** *m. 1* | prima
ex brima corr. m. 1 B || 8 sed petit (*sive rapit*) ecce *scripsi*:
sed repetitque **O** subripit atque (usque *Scriverius*) *Scaliger* sed
rapit usque *uel sera* petitque *Burmamnus* || 9 machānēas, *corr.*
m. 2, **B** mecenās **M** (moecenas **m**) **V** || 10 Lollius **BPHR**: Illius
MV, unde aliquando *Iccius conieci* | aegro *Heinsius pro ergo* ||
11 Foedus *Heinsius*: Fides **O** | eras **V** | uobis **MPH**: nobis **BRV**
| cesaris **B** (*ut fere semper*) || 12 et om. **P** it **B** || 12 *post 13 po-*
nit H || 13 ethruce **R** | genus etrusce **V**, unde genus *Etrusci*
edd. | alti *Heinsius*; puto alma || 14 Dextre *m. 1*, Dextra *m. 2 H*
| rōni **H** | romane et tu **MV** romana et tu **P** romana uui|gil **B**
|| 15 tantus **HR** | carus **MV**: clarus **BPHR** || 16 uelle *Meibo-*
mius: posse **O** *ex u. praecedente* || *post 16 inserui uersus qui in*
O sunt 31—38; *Ribbeckius 1—30, 39—56, 31—38, 57 sqq. ponit*
|| 31 Malus **B** | posuisse **R** *m. 1* | nec bis **B** | triumphos **O** ||

in

32 Maior res **HR**: Maiores **BMPV** | maius **V** | obstuisse **H**

Maluit umbrosam quercum lymphasque cadentes
 Paucaque pomosi iugera culta soli.
 Pieridas Phoebumque colens in mollibus hortis 35
 Sederat argutas garrulus inter aues.
 Marmorea Aonii uincunt monimenta libelli:
 Viuitur ingenio, cetera mortis erunt. 38
 Pallade cum docta Phoebus donauerat artes: 17
 Tu decus et laudes huius et huius eras;
 Vincit uulgares sicut beryllus harenas,
 Litore in extremo quas simul unda uomit. 20
 Quod discinctus eras habitu, quod carpitur unum,
 Diluis hoc nimia simplicitate tua.
 Sic illi uixere, quibus fuit aurea uirgo,
 Quae bene praecinctos postmodo pulsa fugit.
 Liuide, quid tandem tunicae nocuere solutae, 25
 Aut tibi uentosi quid nocuere sinus?

33 Malluit **R** | quercum] que **B** | lymphasque *Wernsdorfus*:
 nymphasque **HRm**, nimphasque **BVno** nimfasque **P** | cadentes
BP: canentes **MHR** canentis **V** || 34 promisi **V** | culta *Aldina*:
 certa **O** || 35 Pierides **V** phebun] que **B** (*ut semper*) | molibus **R** |
 ortis **RV** || 36 Sederat **MH** (*hic r delete*) **RV**: Sesuper **BP** || 37
 Marmorea Aonii *Scaliger*: Marmora **O**, tum moeonii **M** (meto-
 nii o) maeonii **RV** minaei **P** tunnei **B** Marmora Smyrnaei *Sca-*
liger Barbara Maeonii *Eldickius* | uincunt **BMPH**: uincunt **RV**
 | monumenta **RV** || 38 cetera *ex certa corr. m. 2 H* || 17 doctas
V | phebun] **BHVn** phobus (*sic*) **mo** || 18 Te **H m. 1**, **V** || 19, 20
delet Ribbeckius || 19 sicut *scripsi*: uincit **O** (uicit **R**) uiridis
Buechelerus | beryllus *edd.*: beritus **O** (berithus **R** peritus **Vn**) |
^h
 aranas **B** || 20 Littore **BHRn** | Litore Erythraeo *Barthius* | quas
V: quam **O** | simul *om. o* | uomit *Barthius aduers. XXX 11*:
 mouet **O** || 21 discintus **V**: distinctus **B** disiunctus **MHR** discunc-
 tus **P** | habitu quod *scripsi*: animo quoque **O** namque id prope
Heinsius nimium quod *Ruhnkenius* Momo quod *Buechelerus* |
 uno **V** || 24 Diluis hoc *ego*: Diluuii hoc **BMPH m. 2 (m. 1 Di-
luuii) Dilluuiū hoc **R** Diluuii ac **V** Diluitur *edd.* Diluis at *Ou-*
dendorpius | nimium **R** uitae simpl. tuae *Heinsius*; malim animi
 simpl. tui || 24 precintos **RV** precinctus **H m. 1** | postmodum
H | uisa **V** || 25 Liuide **ε**: Liuida **O** (*etiam H*; Inuide **V**) | quod
R || 26 pro tibi **H m. 1** uerba, ubi o | tibi quid **B** | quod **Ro** qui n**

Num minus urbis erat custos et Caesaris opses?
 Nuncubi non tutas fecit in urbe uias?
 Nocte sub obscura quis te spoliauit amantem?
 Quis tetigit ferro, durior ipse, latus? 30
 Quid faceret? defunctus erat, comes inpiger idem, 39
 Miles et Augusti fortiter usque sequi. 40
 Illum piscosi uiderunt saxa Pelori
 Ignibus hostilis dedere ligna ratis;
 Puluere in Emathio fortem uidere Philippi:
 Quam tunc ille tener iam grauis hostis erat!
 Cum freta Niliacae texerunt lata carinae, 45
 Fortis erat circa, fortis et ante ducem,
 Militis Eoi fulgentis terga secutus,
 Territus ad Nili dum fugit ille caput. 48
 Hic modo miles erat, ne posset femina Romam 53
 Dotalem stupri turpis habere sui.
 Hic tela in profugos (tantum curuauerat arcum) 55
 Misit ad extremos exorientis equos. 56
 Pax erat: haec illos laxarunt otia cultus. 49
 Somnia uictores Marte sedente decent. 50

27 c(a)esaris O: careris B, unde carceris Ribbeckius con-
 iecit | opses B: obses O hospes s || 28 Nuncubi Scaliger: Nunc
 tibi BP Num tibi MHRV | num tutas R | ūrbe B || 29 obscura
 BV | qui H | uiolauit R | euntem s, Heinsius || 39 facere B fa-
 teret V | defunctus V | inpiger V: integer O || 40 Milles R | an-
 gusti n | fortiter O: edd. fortis et | usque sequi scripsi (coll.
 Prop. l. l.): usque pius O; sed pius nihil ad rem || 41 pilori H
 polori V || 42 hostilis R: hostiles O | dedere Heinsius: redere V
 reddere O tradere Scaliger perdere Is. Vossius | tigna Heinsius
 | rates MV || 43 emathio et philippū n | in u. 43 desinit P ||
 44 Quam O: Tam B | tunc MRV: nunc BH | illi V | iam scri-
 psi: tam O (quam R) | grauim V (non H) || 45 lata MV: leta BH
 laeta R || 46 circa BMH: cura R circum V || 47 Milites B et H
 m. 1 | eo y n, ei H m. 1 | fulgentis scripsi: fugientis O (fugien-
 tes, suprascr. i, H fugentis n) fugientia Heinsius | sequutus V
 || 48 ruit Burmannus | capud B || 49 illos RV: illo BMH; an
 ex illo? | laxarant BR (fort. laxabant?) | otia n: ocia O || 50
 Somnia scripsi: Omnia O Otia Meinekius Mollia Buechelerus |
 uictores — decent V: uictoris — decet BMH uictores — decet R

Actius ipse lyram plectro percussit eburno,
 Postquam uictrices conticuere tubae. 52
 Bacche, coloratos postquam deuicimus Indos, 57
 Potasti galea dulce iuuante merum;
 Et tibi securo tunicae fluxere solutae:
 Te puto purpureas tunc habuisse duas. 60
 Sum memor (et certe memini) subducere uestem
 Brachia purpuream candidiora niue.
 Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus et auro:
 Serpentes hederæ uix habuere locum.
 Argentata tuos etiam talaria talos 65
 Vincxerunt certe: nec puto, Bacche, negas.
 Mollius es solito mecum tum multa locutus,
 Et tibi consulto uerba fuere noua.

51 Accius **H** | liram **B** | percussit **R** || 52 Posquam **R** (*ut saepe*) | uictricem **H** | turbe **BV**, *et ita, sed r expuncto H* || 53 — 56 ante 49 — 52 collocaui || 53 sq. post 55 sq. ponit Ribbeckius || 53 ne] nec **B** | foemina **R** || 54 strupri **B** || 55 Sic tela et tentum *Heinsius* | *tn pro tantum o* | curuauerit **H m. 1** || 56 extermos, *m. 2 ex extet mersu corr. H* | mox Orientis *Heinsius* ecce Orientis *Burmānus* extremas Nili orientis aquas *Piersonus* || 57 Bache **BH o** | posquam deuicimus **R** | ymnos **V** || 58 Portasti **mo** | galete **H m. 1** | iubante *Rutgersius* || 59 defluxere **H** || 60 haūisse **R** || 61 certo *Wernsdorffius* | memini subducere *scripsi*: memini sic ducere **O** (*uno uocabulo inter certe et sic eraso mgo m. 2 memini B*); memini tua ducere *Meyerus* meministi ducere *Buechelerus* | uestem *scripsi*: thyrsos (tirsos **B** tyrsos **V** thirsos **m**) **O inepte, cum u. demum** 63 *thyrsi fiat mentio* | Tum memorant curru geminas tibi ducere tigres *Burmānus* Tum memorant certe geminos tibi ducere thyrsos *Oudendorpius* || 62 Brachia *uulgo*: Bache **B** Bachea **H m. 1** (*m. 2 super ch punctata scripsit r*) Bacchea **MRV** | purpuream *scripsi*: purpurea **O** per-pura *Ptolemaeus Flavius* prae pura *Oudendorpius* uel pura *Burmānus* || 63 tyrsus **BV** thirsus **m** thirsis **H m. 1** | geminis **B** || 64 hedre **H** edere **V** || 65 Amentata *Scaliger* | talaria (tallaria **R**) **O**: sandalia **V** plantaria *Burmānus* | tallos **R** || 66 Vincxerunt **V**: Vinxerunt **O** | bache **BHM** || 67 tum] cum **H**; tecum temulenta *Heinsius* matrum de more *Wernsdorffius ex Verg. Aen. VII 357. Sed mecum rectissime se habet; nam interfuisse se Bacchi expeditioni Indicae fingit poeta; cf. 57, 61* | loquutus **V**

Impiger Alcide, duro defuncte labore,
 Sic memorant curas te posuisse tuas; 70
 Sic te cum tenera multum lusisse puella
 Oblitum Nemeae iamque, Erymanthe, tui.
 Ultra numquid erat? torsisti pollice fusos,
 Lenisti morsu leuia fila parum.
 Percussit crebros te propter Lydia nodos, 75
 Te propter dura stamina rupta manu.
 Lydia te tunicas iussit lasciua fluentes
 Inter lanificas sumere saepe suas.
 Claua torosa tibi pariter cum pelle iacebat,
 Quam pede suspenso percutiebat Amor. 80
 Quis fore credebat, premeret cum iam impiger infans
 Hydros ingentes uix capiente manu,
 Cumue renascentem meteret uelociter hydram,
 Frangeret inmanes uel Diomedis equos,
 Vel tribus aduersis communem fratribus aluum 85
 Et sex ad uersas solus in arma manus?

69 Impiger **MHR** | duro *scripsi*: multo **O**; *sed intolerabile est multus intra quinque uersus ter repetitum* | defuncto **H** defuncte **V** || 70 posuisse **HV**: possuisse **R** potuisse **BM** || 71 Sic tecum **BMH** | teneram **R** | multum **BMH**: tecum **RV** *ex repetitione*; laetum *edd.* lentum *Heinsius* | luxisse **V** | puellam **HR** || 72 Obitum **R** *m. 1* | nemeae **MR**: ne mee **V** ne mea **BH** nemees **ε** | erimante **BVn** herimante **R** erimantie **H** || *post* 72 *Ribbeckius* 79 *sq.* || 73 Ultro **Bm** | numquit **V** || 74 Leuisti **M** Leniisti **V** Laeuasti *Heinsius* | fila *ex* filia *corr.* **B** uila **H** *m. 1* || 75 Percussit **R** | lidia **BHVno** || 76 Et propter *Burmannus* || 77 Lidia **BHVmo** | tunica **ε** | uixit **V** | fluentes **V**: fouentes **BMH** *m. 2* (uouentes *m. 1*) **R** fluente **ε** || 76 sumere saepe *Wakkerus*: ducere s(a)epe **O** ducere pensa *Heinsius* || 79 Clausa **V** | thorosa **HR** torose *Heinsius* | tibi **RV**: tua **EMH** || 80 praeripiebat *Burmannus* || 81 premeret cum iam *Aldina*: cum iam premet **B** cum iam pmet **R** *et H* (*sed* tuum *m. 1*) cum iam premit **V** cum iam pmit **M** cum rumperet *Scaliger* | impiger **BHRmn** || 82 Hydros **BHV** Idros **o** || 83 meteret *scripsi* (*et ita iam Struchtmeyerus, Anim. crit. p. 72*): terret **O** tereret *uulgo*; *cf. Germ Arat. 543* | uelocior **mo** | hidram **BHV** ydram **n** || 84 immanes **HRm** || 86 ad uersas *ego*: aduersas **O** (abuersas **m** aduersus **n** *et H* *m. 1*)

Fudit Aloidas postquam dominator Olympi,

Dicitur in nitidum percubuisse diem

Atque aquilam misisse suam, quae quaereret ecquid

Posset amaturo digna referre Ioui. 90

Valle sub Idaea tum te, formose sacerdos,

Inuenit et presso molliter ungue rapit.

Sic est: uictor amet, uictor potiatur in umbra,

Victor odorata dormiat inque rosa.

Victus aret uictusque metat, metus imperet illi, 95

Membra nec in strata sternere discat humo.

Tempora dispensant usus et tempora cultus:

Haec homines, pecudes, haec moderantur aues.

Lux est: taurus arat; nox est: requiescit, arator

Liberat et merito feruida colla boui. 100

Conglaciuntur aquae: scopulis se condit hirundo;

Verberat at gelidos garrula uere lacus.

* * *

Caesar amicus erat; poterat uixisse solute,

Cum iam Caesar idem quod cupiebat erat.

87 Aloidas *uulgo*: et aloidas **R** et enidas **MHV** et oenidas **B** | olimpi **BMHV** || 88 procubuisse **HR** | diem **O**: bouem *uulgo* || 89 misse **B** | ecquid **BR**: etquid **MH** et qui **V**; *puto* ecqui || 90 amaturo **H m. 2**: maturo **O** | digna *Heinsius*: signa **O** (posse **R**) || 91 sub ida ea **B** sub idea **MH m. 2** (sibi dea *m. 1*) **RV** | tum *Heinsius*: dum **O** iam *F. Handius ad Stat. silu. II 45* | sacerdos] iacentem *Heinsius* || 92 presum *Burmannus* || 93 Segnis uictor *Heinsius* || 94 adorato **H** || 95 Victus aret (erat **H m. 1**, arat *m. 2*) uictusque metat (metet **BM**) **O**: Victorem uictus metuat **V** | imperat **HR** || 96 Membra **B** | sternere] tenere **V** ponere *Heinsius* || 97 dispensat **V** | lusus *Heinsius* || 98 *puto* Haec omnes pecudes || 99 $\bar{o} \equiv$ thaurus (t *in ras.*) o thaurus **H** | erat **mo** | nox **RV**: non **BMH** | est *om.* **V** || 100 et merito **BM**: emerito **HRV** Libera et emerito ς | boni **H m. 1** || 101 Conglaciuntur **M** Conglutinantur **V** Cum glaciuntur *Salmasius et Heinsius* | scopulus o | se condit] sedit **B** | hyrundo **R** yrundo **V** || 102 at gel. *scripti*: et gelidos **O** egelido *Aldina* | ga $\equiv \equiv$ rulla (*in ras. ll*) **B** | latus **HV** || *post* 102 lacunam statui; intercidit haud unum *distichon* || 103 solute **n** || 104 iam cesarides **V**

- Indulsit merito, non ut temerarius, ille; 105
 Vicinus: Augusto iudice dignus erat.
 Argo saxa pauens postquam Scylaceia legit
 Cyaneosque metus ac religata ratis,
 Viscera dissecuit mutatura arietis agno
 Aetis sucis omniperita suis. 110
 His te, Maecenas, iuuenescere forte licebat.
 Haec utinam nobis Colchidos herba foret!
 Redditur arboribus florens reurentibus aetas:
 Et uer non homini, quod fuit ante, redit?
 Viuacesque magis ceruos decet esse pauentes, 115
 Si quorum in torua cornua fronte rigent?
 Viuere cornices multos dicuntur in annos:
 Cur nos angusta conditione sumus?
 Pascitur Aurorae Tithonus nectare coniunx,
 Atque ita iam tremulo nulla senecta nocet. 120
 Vt tibi uita foret semper medicamine sacro,
 Te uellem Aurorae conplacuisse uirum.

105 merita **B** | non ut *scripsi*: non est **O** merito sibi: non temerarius *Heinsius* || 106 Vincimus **R** Vicinus **VH m. 1** | 107 Ergo **V** Arga saxo **H m. 1** | parens **V** | Scylaceia *Heinsius*: scyllegia **M** scilleija **V** scylleia **R** scilleia **BH** Scyllaea relegit *Salmasius* || 108 Cyaneos fremitus *Is. Vossius* | ac *ego*: iam **O** | religata *Maehly*: religanda **O** | rates **B** || 109 dissecuit *ego*: disiectu **M** disiecti **BRV** directi (*sic*) **H** dissecti & defecti uel effecti *Heinsius* | mutatura *ego*: mutauerat **O** (mutauerit **Bm** mutarat **R**); *sed plusquamperfecto nullus hic locus* | agno *Aldina*: agni **O** || 110 Aetis *Scaliger*: Aet//es (t in ras.) **B** Aetas et **MR** Etas et **H m. 1** (Eetas et m. 2) **V** | succis **HRV** | omniperita *Salmasius*: omne perita **O** (omen **H m. 1** omē **B** petita **V**) || 111 Iste **BH** | forte licebat *scripsi*: posse dicebat **BV** posse decebat **MHR** || 113 Redditur **V** Redditus **B** | arboreis **V** | flores **BHR** | recurrentibus **V** reuocantibus **HR** | aetas *Aldina*: (a)estas **O** || 114 Et uer *scripsi*: Ergo **O** Ver cur non *Heinsius* || 115 que om. **B** Viuacesne *Heinsius* | parentes **V** || 116 In quorum torua *malim* || 118 non mo | condicione **B** || 119 aurora **B m. 1, H m. 1** | titonus **HV** | coniux **BHmo** || 120 ita] illi **R** || 121 Utibi o || 122 complac. **HRmo** | uiex **V** || 123 *sq. in singulari schedula manu diuersa, sed eiusdem aetatis habet B*

Illius aptus eras croceo recubare cubili,
Linquere poeniceum rore lauante torum;
 Illius aptus eras roseas adiungere bigas, 125
 Tum dare purpurea lora regenda manu,
 Tum mulcere iubam, cum iam torsisset habenas
 Procedente die respicientis equi.

* * *

Quaesiuere chori iuuenem sic Hesperon illum,
 Quem nexum medio soluit in igne Venus; 130
 Quem nunc infusca placide sub nocte nitentem
 Luciferum contra currere cernis equis.
 Hic tibi Corycium, casias hic donat olentis,
 Hic ec palmiferis balsama missa iugis.
 Nunc pretium candoris habes, nunc redditur umbris:
 Te sumus obliti decubuisse senem. 136
 Et Pylum fleuere sui ter Nestora canum:

123 actus **V** | cubilli **R** || 124 sq. om. **V** || 124 *Linquere temptavi*: Et modo **B** (sic) **MHR**, quod crassa *Minerva* post uocis genuinae interlapsum est interpolatum | poeniceum ex ueteri scriptura Scaliger: penicio **n** phoeniceo **B** puniceo **HVmo** punico **R** | lauante **BM**: leuante **HRV** | thorum **BMH** || 126 Tum ego: Tu **O** Et *Francius* | an purpureae? || aduersus 125 et 126¹ adponit **B** || 127 Tum **MH** m. 1: Tu **BH** m. 2 **RV** | iam om. **O** | torsisse **V** || post 128 lacunam indicavi; totidem quot post 102 interciderunt uersus || 129 thori **V** cari **R**; Locri *Buechelerus* | iuuenem Scaliger | hespero nilum **B** hespon **V** | olim Scaliger || 130 Que **Bo** Que **n** | uexum **V** uixdum *Ribbeckius* necdum Scaliger | fouit *Heinsius* | uenus **BHR**: nemus **MV** || 131 Que **H** Quae **R** | infusca placide scripsi: in fuscis **BM** in fusi **HR** in fuscis ex in fuscis corr. **V** infuscis *Ribbeckius*; tum placida **O** || post 132 lacunam statuit *Burmannus*; sine causa, cum eorum quae post 128 perierunt artior conexus cum 133 fuerit || 133 coricium **Hm** **n** coritium **Vo** coritum **R** narcissum *Oudendorpius* e Corycio *Burmannus* | olentes **R** || 134 ec *Ribbeckius* (e uulgo): et **O** | misa **H** m. 1 || 135 Hunc **BV** (sic) Hoc *Buechelerus* | precium **BRmn** | redditur **MH**: reditur **V** redditus **BR** | imbris **R** || 137 sq. bis extant in **H** || 137 Et *Heinsius*: Te **B** Ter **MHRV** | pilium **BRV** Pylis *Oudendorpius* Peliam *Burmannus* Phrygium *Schraderus* (cf. *Markl. ad Statii silu.* III 4, 103) | fluere **V**

Dicebant tamen, hunc non satis esse senem.
 Nestoris annosi uicisses saecula, si me
 Dispensata tibi stamina nente forent. 140
 Nunc ego quid possum? tellus, leuis ossa teneto,
 Pendula librato pondus et ipsa tuum!
 Semper sarta tibi dabimus, tibi semper honores:
 Non umquam sitiens, florida semper eris.

VII.

Sic est Maecenas fato ueniente locutus,
 Frigidus et iamiam cum moriturus erat.
 'Mene' inquit 'iuuenis primaevi, Iuppiter, ante
 Angustam Drusi non cecidisse diem!
 Pectore maturo fuerat puer, integer aevo, 5
 Et magnum magni Caesaris illud opus.
 Discidio uellemque prius' — non omnia dixit,
 Inciditque pudor quae prope dixit amor.
 Set manifestus erat: moriens quaerebat amatae
 Coniugis amplexus oscula uerba manus. 10
 'Set tamen hoc satis est: uixi te, Caesar, amico

138 Dicebant tamen hunc **V**: Dicebantque tamen **BMHR**
 || 139 annosi *uulgo*: annosa **O** | uicisses *uulgo*: uixissem **BH**
m. 1 mo uixisse n uixissem **R** uicissem **V** uixisses **H m. 2** || 140
 nente *uulgo*: nempe **O** || 141 quid **MV**: quod **BHR** || 143 hono-
 res **B**: odores **MHRV** || 144 numquam **Hn**, sed n in utroque de-
 leta, unquam **RV** | siciens **B**

VII. *Sine interstitio coniunctum in O cum carmine praee-*
denti; primus seiunxit Scaliger || 1 loquutus **V** || 2 eciam iam **B**
 || 3 Men **B** | inquit **Bo** | iuuenes **V** | prim(a)eui cū iuppiter
BM | iupiter **V** || 4 Angustam **MHV**: Augustam **R** Angustum **B**
 | Drusi *Francius*: bruti **O** | diem *Heinsius*: fidem **O** || 5 aevi
Heinsius || 6 ille decus conieci in *Fleckeis. ann. a. 1872 p. 52*;
at cf. V 39 || 7 dici **V** dicit s || 8 Incidit quod pudor qui prope
V (*sic*) Inciditquem pudor prope **H m. 1** | puer quem prope
R || 9 Set **BVo**: Sed *ceteri* || 11 Set **Bo**: Sed **Hmn Si RV** | est
om. BV | cesare **V**

Et morior' dixit; 'dum moriorque, sat est.
 Mollibus ex oculis aliquis tibi procidet humor,
 Cum dicar subita uoce fuisse tibi.
 Hoc mihi contingat: iaceam tellure sub aequa. 15
 Nec tamen hoc ultra te doluisse uelim.
 Set meminisse uelim. uiuam sermonibus illic:
 Semper ero, semper si meminisse uoles.
 Sic decet: et certe uiuam tibi semper, amate;
 Nec sibi qui moritur, desinit esse tuus. 20
 Ipse ego, quidquid ero, cineres interque fauillas,
 Tunc quoque non potero non memor esse tui.
 Exemplum uixi te propter molle beati,
 Vinctus Maecenas teque ego propter eram.
 Arbiter ipse fui; uolui quod, contigit: ecce 25
 Pectus eram uere pectoris ipse tui.
 Viue diu, mi care, senex pete sidera sero!
 Est opus hoc terris: te quoque uelle decet. 28
 Sit segura tibi quam primum Liuia coniunx, 31

12 dum morior dixit (*om. que*) **H** | dumque morior o | sat
 est *Pithoeus*: satis est **H** satis **O** || post 12 *uu.* 23—26 *ponit*

Ribbeckius || 13 tibi *om.* **V** || 14 noce **H** | tibi **H** || 15 mihi | tibi **V**
 || 16 Hec **B** | hoc ultra hoc *om.* te **V** ultra *om.* o | doluisse
Heinsius: potuisse **O** || 17 Set **BV**: Sed *ceteri* || 19 Sic ego: Et
O Hoc *Ribbeckius* | dicet **V** docet **H m. 1** | amate *scripsi l. l.*:
 amare **BMV** amicus **HR** amore **ς** || 20 sibi *Barthius*: tibi **O** |
 moritus **R m. 1** || 21 quid quid **H**: quicquid **O** || 22 *m. rec. in*
ima marg. add. **H** | quoque] ego **RV** | non pot. *ex nunc pot.*
corr. **B** || 23—26 *in singulari schedula manu eadem qua prae-*
cedentis carminis uu. 123 *sq. additi in B* || 23 beati *Salmasius*:
 beate **O** beatus *Is. Vossius* || 24 Vinctus *Iac. Maehly*: Unus **O**
 Unum discinctus *Heinsius* || 25 Arbitror **R** | tui *Heinsius* | uo-
 lui *uulgo*: uoluit **O** | ecce *scripsi*: esse **O** || 27 mi care senex
uulgo coniungunt; corr. interpunctionem L. Muellerus | mihi et
 sydera **R** | scō **V** sero *supra ras.* **B** || 31 *sq. ante 29 sq. posuit*
Ribbeckius || 31 Set tibi securo **V** | quam **BM**: quod **V** qui (*m. 2*
in quum corr.) **H** cum **R** cum primis *Heinsius* supremum *Sca-*
liger | libia **H** liuida **n** | coniunx **Rmn**: coniux *ceteri*

Expleat amissi munera rupta gener;	32
Et tibi subcrecant iuuenes bis Caesare digni	29
Et tradant porro Caesaris usque genus.	30
Tu deus in terris, diuis insignis auitis:	33
Te Venus in proprio collocet ipsa sinu.	

32 amisi **V** et **H** m. 1 | funera uel pignora *Heinsius* | rapta **H**; ita uel cruda, nupta *Heinsius* || 29 subirescant **V** succrescant **O** (succrescant **R**) | uiuens **V** || 33 Tu ego: Cum **O** Tum *Wernsdorfius* | intersis *Ribbeckius* || 34 in proprio *uulgo*: in patrio **O** | ipse **V** alma **R** | sinus **V** || Explicit Mecenas **M**; sine subscriptione ceteri

VIII. VIII.

PRECATIO TERRAE.

PRECATIO OMNIUM HERBARUM.

De Precationibus duabus, quas Antonius Musa operi de herbis salubribus conscripto tamquam clausulas uidetur adiecisse, disserui in *Miscellaneous Criticis* a. 1878 Groningae editis (p. 107—113). ubi quae de codicibus a me adhibitis scripsi hic repetam:

cod. Leidensis [M. L. V. Q. 9] saec. VI, cuius descriptionem diligentem exhibuit L. Muellerus in noui musei Rhenani uol. XXIII p. 187 sqq. in hoc libro post herbarii alicuius inediti reliquias p. 26 'Precatio Terrae', deinde post antidotum quoddam a nostris carminibus alienum p. 28 'Precatio omnium herbarum' legitur. secuntur post alia Antonii Musae de herba uettonica opusculum et herbarium Apulei Platonici. hunc codicem, quem A littera notauī, ipse contuli a. 1875.

cod. Vratislaviensis [cod. bibl. uniuers. III F. 19] saec. XI (non IX), cuius primam notitiam communicauit C. E. Chr. Schneiderus in indice lectionum hib. uniu. Vratisl. a. 1839. uaria de herbarum uirtutibus opuscula excipiunt fol. 21^a—22^a Precationes nostrae, post quas Antonii Musae idem illud de herba uettonica opusculum aliaque extant. ad apographon accuratissimum Schneideri, qui inde l. l. carmina edidit, iterum codicem beniuolentissime mihi contulit Martinus Hertzius. B esse uolui.

cod. Laurentianus plut. LXXIII 41 saec. XI ineunte characteribus langobardicis exaratus, quem descripsit Bandini, codd. lat. III p. 77 sqq. extant Precationes fol. 11^a—12^a, succedunt eadem quae in A opuscula et praeterea eiusdem generis alia multa; ipse a. 1876 excussi. C siglum habeto.

cod. Laurentianus plut. LXXIII 16 saec. XIII; cf. Bandini l. l. p. 35 sqq., ubi carmina nostra ita ut leguntur in libro illo primum typis expressa sunt. post Platonis herbarium fol. 13^b Precatio Terrae, deinde post Hippocratis ad Maecenatem epistolam fol. 17^b Precatio omnium herbarum extat, quae excipiunt Antonius Musa et alia multa. D nobis est.

Post Bandinium et Schneiderum Riesius in Anthologiam suam [I, 5 et 6] recepit poematia, eadem tractavit in programme uniuersitatis Ienensis a. 1874 Mauricius Schmidtius, ego retractavi in Miscellaneis supra commemoratis, ad quae eos qui de criticae a nobis factitatae ratione plura scire cupiunt relegamus.

VIII.

PRECATIO TERRAE.

Dea sancta Tellus, rerum naturae parens,
Quae cuncta generas et regeneras indidem,
Quod sola praestas gentibus uitalia,

Incipit precatio terre B C D (*nisi quod* IN C B, Incipit C, porro tere C): Herbarium salubrium legendarum medicinalium praecatio terrae matris carmen sic dicis A (*cf. Miscell. p. 109*) || 1 sancta, sic A cum ceteris | parensq; || (eras. ue) B || 2 quae codd. (q; C) | generas et regeneras BD: generans et regenerans C generans et generas A | indidem scripsi: sidus codd. sidera Schneiderus in dies Buechelerus saecula Goetzius || 3 Quod codd.: Quae Schneiderus; conicias Quom | uitalia scripsi: tutela codd. tutelam omnibus Schneiderus; alia alii uerbis transponendis effecerunt

Caeli ac maris diua arbitra rerumque omnium,
 Per quam silet natura et somnos concipit, 5
 Itemque lucem reparas et noctem fugas:
 Tu Ditis umbras tegis et inmensum chaos
 Ventosque et imbres tempestatesque attines
 Et, cum libet, dimittis et misces freta
 Fugasque soles et procellas concitas, 10
 Itemque, cum uis, hilarem promittis diem.
 Tu alimenta uitae tribuis perpetua fide,
 Et, cum recesserit anima, in tete refugimus:
 Ita, quidquid tribuis, in te cuncta recidunt.
 Merito uocaris Magna tu Mater deum, 15
 Pietate quia uicisti diuum numina;
 Tuque illa uera es gentium et diuum parens,
 Sine qua nil maturatur nec nasci potest:
 Tu es Magna tuque diuum regina es, dea.
 Te, diua, adoro tuumque ego numen inuoco, 20

4 ac] hac **C** | arbitra rerumque **D**: arbitrarumque **BC** arbi-
 tratumque **A** || 5 quam **D**: quem **AC** quem **B** | somnos **B**: som-
 nus **AC** somnum **D** | concipit (*uel accipit*) *scripsi*: capit *codd.*
captitat Schmidtius || 6 Itemque **D**: idemque **AB** idenque **C** | re-
 paras **BCD**: praeparas **A** || 7 ditis umbras **A**: ditissima umbras
CD et, *nisi quod* umbra, **B** (*ima glossam uocis ditis subesse ui-*
dit Schmidtius) | tegas **B** | inmensum *Schneiderus*: inmensus **A**
 inmensos **BCD** | caos **A** (*sic*) **BC** cahos **D** | caosque uentos **B**
m. 1, corr. m. 2 in caos uentosque || 8 attines *scripsi*: contines
codd., *quo seruato reliquom uersum uarie inmutabant* || 9 dimittis
B: dimittes **ACD** || 10 soles *scripsi*: solem *codd.* || 11 Itemq^{≡≡}
(eras. ue) **B** | bis **C** | ilarem **A** || 12 Tu alimenta *scripsi*: et ali-
 menta *codd.*; *wulgo et delent* | tribues **D** || 13 in tete ref. *scripsi*:
 in te ref. *codd.* || 14 quicquid **BD** | recidunt **A**: recedunt **BCD** ||
 16 quia **AC**: qui **BD** | numina *Riesius*: nomina *codd.* || 17 Tuq;
scripsi: tum **BCD** tu **A** Tu es *Schneiderus* | uera es (*ueres*)
scripsi: uer et **BC** uere **A** uero **D** uera et *Schneiderus* || 18 nil
 maturatur *scripsi*: nec maturatur quicquam *codd.* (*nisi quod*
ma-ratur, om. in fine lineae tu, **B** et quidquam **C**); nec moritur
 quicquam *Schneiderus*, *alii alia* || 19 tu es magna tu es diuum
 regina dea *codd.*, *quod correxi. alii alia proponebant* || 20 adora
B | ego *om.* **C** | numen **A**: nomen *ceteri*

Facilisque praestes hoc mihi quod te rogo;
Referamque gratis, diua, tibi merita fide.
Exaudi *me*, quaeso, et faue coeptis meis;
Hoc quod peto a te, diua, mihi praesta uolens.
Herbas, quascumque generat maiestas tua, 25
Salutis causa tribuis cunctis gentibus:
Hanc *nunc* mihi permittas medicinam tuam.
Veniat medicina cum tuis uirtutibus:
Quidque ex his fecero, habeat euentum bonum, 29
Cuique easdem dederò quique easdem a me acceperint,
Sanos eos praestes. denique nunc, diua, hoc mihi
Maiestas praestet *tua*, quod te supplex rogo.

VIII.

PRECATIO OMNIUM HERBARUM.

Nunc uos potentis omnes herbas deprecor.
Exoro maiestatem uostram, quas parens
Tellus generauit et cunctis dono dedit:

21 homihi **C** (*num o mihi uoluit?*) | quo te **C** || 22 gratis
scripsi: gratias **ACD** gratiam **B** | merita *scripsi*: merito *codd.* ||
23 exaudi queso *codd.*, *inter quae me inserui* | fabe **AC** || 25 tua
maiestas (mag. **A**) *codd.*, *transposuit Schneiderus* || 26 causas **C** |
tribuis **BCD**: tribuas **A** || 27 hac **A** | nunc *addidi*: *om. codd.* Et
hanc mihi *Buechelerus* | permittis **B** || 28 Veniat medicina cum
scripsi: Veniat me cum **BCD** Veni ad me cum **A** Veni ueni ad
me *Buechelerus* | uirtutibus *om. A* | 29 Quidque *scripsi*: quid-
quid **AC** quicquid **BD** || 30 quique eas dederò **C** | quique **AC**:
quiquam **D** quisquam **B** | a me *om. B* | acciperint **B** acceperit **C**
|| 31 eos praestes denique *scripsi*: eosdemque pr(a)estes *codd.*
eos fac. denique *Schmidtius* | nunc diua postulo ut hoc (*hoc om.*
B) mihi *codd.*, *ex quibus postulo ut glossema eiecit Schmidtius*
|| 32 magestas **A** maiestes **B** | tua *Riesius*: *om. codd.* | suplex **B**
^uplex **A** || Explicit **A** **P** **TRE** **EXP** **B** *rubr.* Precatio terre ex-
plicit **CD** (*expēt C*).

VIII. Incipit (Inēpt **C**) pr(a)ecatio omnium herbarum *codd.* ||
1 potentes **A** potestis **BD** positus **C** || 1, 2 depr(a)ecor exoro maie-
statemque uestram uos quas parens *codd.*, *correxi*. depr. Maiesta-
temque uestram exoro q. p. *Schneiderus* || 3 tellus generauit (-abit
C) et cunctis gentibus dono dedit *codd.*; *glossam gentibus eieci*

Medicinam sanitatis in uos contulit
 Maiestatemque, ut omni generi *identidem* 5
 Humano sitis auxilium utilissimum.
 Hoc supplex exposco *et* precor: *uelocius*
Huc huc adeste cum uestris uirtutibus,
 Quia, quae creauit, ipsa permisit mihi,
 Vt colligam uos; fauit hic etiam, cui 10
 Medicina tradita est. quantumque uestra *nunc*
 Virtus potest, praestate medicinam bonam
 Causa salutis. gratiam, precor, mihi
 Praestetis per uirtutem uestram, ut omnibus
 In rebus, quidquid ex uobis *ego* fecero, 15
 Cuiue homini dederō, habeatis euentus bonos
 Et effectum celerrimum. ut semper mihi
 Liceat fauente maiestate uestra uos
 Colligere,
 Ponamque uobis fruges et gratis agam 20
 Per nomen Matris, quae uos iussit nascier.

5 maiestatemquae **B** || ut **A**: om. **BCD** | *identidem* *suppleui*:
om. codd. || 7 suplex **AB** | exposco **ABC**: et posco **D** | et *addidi*:
om. codd. | precor *uelocius* *scripsi*: *pr(a)ecorue codd.* || 8 *Huc bis*
posui: semel codd. Vos huc *Riesius* *Diuae* huc *Schmidtius* *prae*
 | adest te **A** adestote **BCD** || 9 Quia quae *scripsi*: quaque **D** quia
 qui **ABC** | creauit uos ipsa (ipse **A**) *codd.*; uos *remoui* | fauit hic
scripsi: fauente (-tem **A**) hoc *codd.* || 11 *fortasse* quantamque |
nunc (uel iam) addidi: om. codd. || 13 Causa **D**: causam **ABC** | sa-
 lutis *Schmidtius*: sanitatis *codd.* | gratiam **B** | praecor **A** || 14 uir-
 tutem **BCD**: tutelam **A** || 15 In rebus *scripsi*: uiribus **ACD** uir-
 tutibus **B** | quicquid **B** | ego *addidit Schmidtius: om. codd.* || 16
 habeatis *scripsi*: habeat *codd.* || 16, 17 effectum celerrimum (ce-
 leberrimum **B**) et euentus (-tos **B**) bonos *codd.*, quae *transposui* ||
 17 mici (c *ex corr., ut uid.*) **A** || 18 uestra **A**: om. **BCD** || 19 colle-
 gere **B**; *lacunam indicauit Schmidtius* || 20 Ponamque **AC**: Pug-
 namque **BD** | et gratis *scripsi*: et gratias *codd.* (gracias **B**); gra-
 tiasque *Schmidtius* || 21 *num numen?* | matris *scripsi*: maiestatis
codd. eius *Riesius* | quae **D**: qui **ABC** | nascier *Riesius*: nasci *codd.*
 || Herbarū. precatio: antonimusa quē. tradidit. magno: agrippe.
 casari: expict **C** Herbarium Antonii Muse quem tradidit **M**.
 Agrippe Cesari explicit **D**; in **A** et **B** *subscriptio deest*.

X.

GERMANICI

ARATEORUM QUAE SUPERSUNT.

Claudius Caesar Germanicus, Drusi filius (false enim Rutgersius [uar. lect II p. 122 sq.] aliique Domitianum adolescentem per tempus illud, quo poeseos studium simulabat, hoc carmen condidisse sumunt) Augusto adhuc uiuente Arati Phaenomena, Prognostica uero post eius mortem ita in linguam latinam conuertit ut multis demptis multisque de suo additis exemplar suum, ubicumque e re uidebatur, corrigeret ederetque pro temporis progressu emendatius. quod opus cum tempore antiquo in honore esset apud doctos (unde ex. gr. Lactantius aliquot locis commemorauit), factum est ut maior illius pars nobis seruetur codicibus sat uetustis quidem, sed eisdem horrendum in modum deprauatis. medio aeuo adhibuit Aratea in libello prosodiaco Micon Leuita (Phaen. 239 cum titulo 'Cicero in pronosticis' et 332 'sic uagina ensis pernicis sic pede lucet. Cesar').

Libri mss. nobis superstites in duas classes discedunt, quarum utrique suae sunt certae claraeque proprietates. et prior quidem familia, quam O littera notauit, Phaenomenon uu. 1—582 (hic illic omissis binis trinisue uersibus) habet, quibus statim sine interuallo subiungit Prognosticorum fragmentum quartum. huius familiae codices adhibiti a me sunt hice:

A = codex Arundelianus 268 saec. XIII fol. 96^a — 103^b sine ullis imaginibus scholiisue solum exhibet textum cum hac inscriptione: *Incipit astronomia arati astrologi filii atheñodori et delitophile*. hic liber pro saeculi sui more multa deprauationis (praesertim in orthographicis) signa exhibens eo maxime notabilis est quod solus fragmentum Prognosticorum quintum a me primo editum continet. ipse a. 1875 contuli; de locis nonnullis dubium me certiore fecit postea E. M. Thompson Londiniensis.

B = codex Basiliensis A. N. IV 18, e nostra sententia saeculo nono potius quam octauo scriptus, foliis constans quadraginta quattuor formae quadratae, quae praemissis aliis astronomicis Germanici Aratea interiectis figuris signorum scholiisque continent. omnium codicum facile est princeps eo quod ueteris orthographiae uestigia multa seruauit textumque nullis nouis interpolationibus foedatum praebet. titulo a manu antiqua caret. ipse Ienae contuli. eandem cum hoc originem praefert:

M = codex Meermannii, nunc Phillippicus 1832, saec. IX—X, qui additis et scholiis et siderum imaginibus in ultimis foliis Phaenom. uu. 1—146 solos praebet. ipse a. 1875 contuli. inscriptionem non habet.

M = codex Matritensis A. 22, saec. XII, cuius descriptionem dedit Ioannes Iriarte in catalogo codicum graecorum bibliothecae regiae Matritensis p. 203 sqq., qui ad Prognost. fragmentum quartum uarias eius lectiones edidit, paucissima de reliqui carminis scripturis adiecit. in solo autem fragmento illo adhibui hunc librum, cuius magna est cum codice A cognatio. ceterum Orellii ex Iriartes catalogo excerptis celeriter factis neglegenter usus est Breysigius.

P = codex Parisinus 7886, saec. IX—X, foliis formae quadratae triginta sex constans, quorum 1—14^b carmen nostrum extat cum hoc titulo: *Claudii Caesa-*

ris Arati Phaenomena; de ceteris, quae insunt libro illi, cf. Eyssenhardtus praef. ad Martian. Capell. p. LX sq. cum B et Meermanniano plerumque mire consentit, sed his deterior non raro archetypi lectiones et deprauauit et interpolauit. conlatione a Martino Hertzio facta usus est Breysigius; cuius de P testimonia, quamuis saepe dubitationibus grauissimis ansam dent, utcumque adhibere debui; nam nouam conlationem nancisci non potui. comparaui tamen non sine utilitate Burmanni ex P excerpta in exemplari Gotttingensi.

Inter quinque illos libros ad familiam O pertinentes ea est necessitudo, ut ad duorum quae ex archetypo huius classis facta sunt apographorum unum redeant A et Matritensis, ad alterum BP et Meermannianus. — praeterea familiae O codices aliquot recentes adsunt, ut Strozianus XLVI saec. XV, Freibergensis saec. XV (cuius scripturas enotauit Ruediger in Iahnii annal. supplemento quinto (1839) p. 568 sqq.), Vaticani complures saec. XV aliique (cf. Breysigii praef. p. XIX—XXV); qui omnis generis sordibus interpolationibusque scatentes, cum noui nil praebeant, abici possunt sine detrimento ullo.

Iam describenda altera familia, cui siglum Z esse uolui. haec (omissis itidem aut transpositis aliquot uersiculis) tota Phaenomena seruauit, quibus Prognosticorum fragmentum tertium et secundum subicit. praeterea hoc habet proprium, quod aliquot locis Germanici textum ex Auieni Arateis interpolauit. sic 147—149 ita extant in Z:

At capiti suberunt gemini prolemque tonantis
(qui uersus ex Germanici 148 et Auieni 370 conflatus est), tum Auieni 371—378 secuntur, porro:

Qua media helice subiectum respice cancerum,
iterum secuntur Auieni 383 sq. et 388—90, denique

Ora horrentisque iubas et fuluum cerne leonem

(quem ultimum uersum iterum interpolauit C m. 2).

— Item uu. 341 sqq. sic in Z se habent:

Auritur leporem sequitur canis et fugit ille

Urgetur cursu rutili canis ille per aethram

[= Auien. 749]

Sic utrumque oritur sic occidit in freta sidus,
tum omisso u. 343 secuntur Auieni 747, 748, 750, tum
denique 344. — etiam post 464 et 472 interpolationes
extant in Z; in fine autem (hoc est post Prognost.
fragm. II) denuo habentur Auieni Progn. uu. 415—436,
443, 444, 447, 544, 551, 552.

Familiae Z praesto mihi fuerunt codices hice:

C = codex Bononiensis (urbis Gallicae 'Boulogne-
sur-mer' uocatae) 188 saec. X foliis 33 formae qua-
dratae constans, picturis siderum pulcris adornatus,
scholiis non auctus. inscriptio deest. eiusdem saeculi
corrector ut aperta primae manus uitia correxit ita
coniecturis male salsis textum infecit, ut omne codicis
pretium positum sit in primae manus scripturis. dis-
seruit de hoc libro Rudolphus Dahmsius in *Fleckeis.*
annal. a. 1869 p. 269 sqq. idemque conlationem suam
accuratissime factam beniuolentissime mihi utendam
concessit. sex autem locis, quibus illi diffidebam, iterum
codicem mihi inspexit bibliothecae Bononiensis con-
seruator. — ex C iam correctorem passo codex Ber-
nensis 88 saec. X descriptus est; id quod Dahmsius
l. l. ostendit, ego diligenti inquisitione instituta ue-
rissimum esse cognoui.

E = codex Einsidlensis 338, teste Hageno saeculo
X exaratus, foliorum XXII in forma duodecimplicata,
titulo et scholiis figurisque carens. Orellii excerptis
non ita diligentibus male usus est Breysigius; nobis
adfuit Hermannii Hageni conlatio summa cum acribia
facta humanissimeque transmissa.

S = codex Susianus, nunc Leidensis [Voss. L. Q. 79],
quem olim uir summus Hugo Grotius adhibuit, in-

structus figuris, si cum Ciceronis Harleiano aut ceteris Germanici libris conferas, rudioribus nec tamen sua uenustate carentibus, scholiis tituloque destitutus. bis in unaquaque pagina Germanici textus extat, litteris et capitalibus et minusculis (his usque ad 444). de eius aetate lis inter doctos. alii enim octauo uel nono saeculo adtribuunt, alii [ut Kiehlius in *Mnemos.* uol. II (1853) p. 82 sqq.] a falsario formas antiquas imitatum scriptum esse statuunt. mihi a. 1875 ipsum codicem Lugduni inspicienti ita est uisum: primum membranae uix antiquiores saeculo XIII; porro litterarum capitalium formae, ut iam Geelius intellexit, a tempore antiquiore alienae hic illic deprehenduntur; denique scriptura minuscula subiecta non ita multum distat aetate a superiore maiuscula, ad atramentum quod attinet. nec tamen recens ex saec. XIII origo libri praestantiae obest. immo ex exemplari re uera antiquissimo, scilicet ex eodem quo Bononiensis, transcriptus est. differt interdum textus maiusculis litteris scriptus ab altero, sed in rebus ita minutis, ut ubique eos discernere uix operae sit pretium; neque alterius manus correcturas nisi rarissime respexi. conlationem a van Vliet Batauo institutam publici iuris fecit Breysigius in programme Erfurtensi a. 1873, sed ut grauissimas lectiones multas neglegeret. de quibus certiore notitiam roganti mihi du Rieui mei amicitia spectata lubenter suppeditauit.

Ex his tribus familiae Z libris fratres, ut ita dicam, sunt C et S, cum quibus E eundem habet auum.

Familiarum O et Z neutra est ea, cui soli in exercenda crisi te possis addicere; immo ut ad recolligendas omnes carminis particulas, sic in singulis paene uersibus utraque opus est et modo ex hac modo ex illa eligendae sunt lectiones: ambae librariorum carminis textum prae imaginibus neglegentium (cf. Grotii praef.) inscitiam passae pariter, pariter ambae grammaticorum operam iam antiquo aeuo expertae sunt.

ueluti Phaen. 194 Z 'clara etiam nox cum stellas luna refulsit' corrupte quidem, sed sine fucata ueritatis specie tradit, cum contra id quod in O habetur 'clara etiam pernix caelo cum luna refulsit' (nisi quod 'pernix' posterioris temporis corruptela est) prodat grammatici cuiusdam conamen. quin uitia ambabus communia iam antequam duae illae familiae existerent textum carminis ualde deprauatum circumlatum esse ostendunt.

Emendationi omnium praeclarissime consuluit splendidissimum acutissimumque Hugonis Grotii ingenium, eo id admirabilius quod unici codicis adiumento illum usum esse constat. Grotii opera in Arateorum syntagmate (a. 1600) extanti plurimae omnes corruptelae de medio sunt sublatae paruumque spicilegium relictum est posteris. post hunc I. C. Schwartzius in editione Coburgi a. 1715 emissa aliquot uitia bene correxit. porro Burmanni diligentia indefessa molita esse uideatur nouam *ἔκδοσιν*. habetur enim in bibliotheca universitatis Gottingensis exemplar syntagmatis Grotiani, in quo a uiro clarissimo Susiani et Parisini (quem Heinsius descripserat) lectiones enotatae et praeter Grotianas coniecturae multae cum Heinsii tum ipsius in margine adpositae sunt. quo exemplari ut uti possem, effectum est A. Wilmannsii humanitate. — Orellius autem, qui Phaedro suo (Turici 1832) Germanicum subiunxit, eo quod primus plurimos codices maxime Helueticos in usum uocauit et praeterea nonnulla recte emaculauit, non parum hercle his carminibus profuit. de nuperrima A. Breysigii editione (Berolini 1867) tacere melius. nam ut ad emendationem fere nihil contulit, ita apparatu critico ab Orellio et M. Hertzio collecto uti nequii. — non inutilem operam in locis aliquot purgandis deinde posuit R. Dahmsius supra laudatus.

In hac nostra editione ut adhibitis subsidiis nouis

primum codicum familiae certe distinctae sunt et duo fragmenta adhuc incognita accesserunt, ita etiam crisin fecisse progressum lubenter puto agnoscent periti.

PHAENOMENA.

Ab Ioue principium magno deduxit Aratus,
 Carminis at nobis, genitor, tu maximus auctor:
 Te ueneror, tibi sacra fero doctique laboris
 Primitias. probat ipse deum rectorque satorque.
 Quantum etenim possent anni certissima signa, 5
 Qua sol ardentem cancrum rapidissimus ambit
 Diuersasque secat metas gelidi capricorni
 Quaue aries et libra aequant diuortia lucis,
 Si non parta quies, te praeside, puppibus aequor
 Cultorique daret terras, procul arma silerent? 10
 Nunc uacat audacis in caelum tollere uultus
 Sideraque et mundi uarios cognoscere motus,
 Nauita quid caueat, quid scitus uitet arator,
 Quando ratem uentis aut credat semina terris.
 Haec ego dum Latiis conor praedicere Musis, 15
 Pax tua tuque adsis nato numenque secundes!

Cetera, quae toto fulgent uaga sidera mundo,
 Indefessa trahit proprio cum pondere caelum.
 Axis at immotus semper uestigia seruat

2 carmini **C m. 1** || 3 Te ueneror, e u *ex corr.* **C** || 4 Pri-
 micias **A** | $\equiv$ sato^rq; (s *in ras.*) **M** || 5 possent **Z**: possint **O**
 (possunt **A**) || 6 ardente **B** || 7 celidi **C m. 1** || 8 Quaue **O**:
 Queue **Z** (Queue **C m. 2**) || 9 parta **ZA**: tanta **BPM** || 10 ama **M**
 arua **P** || 11 Huc **M** | audaces **C m. 2**, **AP** | in **O**: ad **Z** || 12 cog-
 noscere **O**: agnoscere **Z** || 14 credant *Heinsius* || 15 Kaec **M** |
 latiis **AB**: latus **M** latis **ZP** | conor **Z**: cogor **O** | 16 assis **A** tua
 tuäqueat sis **M** || 17 Caetera **BE** | uasa (*sive* uara) **B** | sydera
semper **A** || 18 traxit **BM** | prono ceu pondere *Burmamnus* || 19
 Axis at (*ex ad corr. S m. 2*) immotus **Z**: Ax sisatis motus **B**
 Axisatismutus **M** Axis atis motus **P** Axis sat motus **A**; *ex BM*
formam Axisis *restitui* | ser (*om. uat*) **M**

Libratasque tenet terras et cardine firmo 20
 Orbem agit. extremum geminus determinat axem,
 Quem Grai dixere polon; pars mersa sub undas
 Oceani, pars celsa sub horrifero aquilone.

Axem Cretaeae dextra laeuaque tuentur
 Siue arctoe seu Romani cognominis ursae 25
 Plaustraue, quae facies stellarum proxima uero:
 Tres temone rotisque micant sublime quaternae.
 Si melius dixisse feras, obuersa refulgent
 Ora feris; caput alterius super horrida terga
 Alterius lucet; pronas rapit orbis in ipsos 30
 Declinis umeros. ueterist si gratia famae,
 Cresia eas tellus aluit, moderator Olympi
 Donauit caelo; meritum custodia fecit,
 Quod fidae comites prima incunabula magni
 Fouerunt Iouis, attonitae cum furta parentis 35
 Aerea pulsantes mendaci cymbala dextra,
 Vagitus pueri patrias ne tangeret auris,
 Dictaei texere Ide famuli Corybantes.

20 ardine **M** || 22 graii **A** | polon pars **O**: polum quo **Z** ||
 23 orrifero **AM** (*in hoc q; m. rec. add.*) || 24 cret(a)ae (cretae,
suprascr. e m. ead. **B**) **O**: cretae **Z** (nam cretae **C** *m. 2*) | dex-
 tera **A** || 25 arctoe **B**: arctoę **ACE** arctoae **PS** arctę **M** || 26 Plau-
 straue quae *Grotius*: Plaustraq; qu(a)e (*q; m. ead. suprascr.* **M**)
O et **C** *m. 2*; Plaustra qu(a)eque **Z** (quae ≡≡ **C** *m. 1*) | uero **Z**:
 uera **O** uerae *Barthius* || 27 Trestē onerotisq; **B** | potisque **C** *m. 1*,
 polisque *m. 2* | micane subline **M** | quaterre **P** *m. 1* || 28 Simel-
 lus **BM** meliust *coni. Orellius* | foras **M**; *in C supra* feras le-
 gitur dicas || 29 capud **B** | alterius **O**: ulterius **Z** | orrida **A** || 30
 relucet **C** *m. 2* || orbis **O**: axis **Z** || 31 Declinis **BM**: Decluiis **A**
 Declines **ZP** | umeros **B**: humeros *ceteri* | ueterist *ego*: ueteris
OZ ueteri *Grotius* | si **O**: sic **Z** || 32 Cressia **M** et **P** *m. 1* | eas
Lachmannus ad Prop. p. 232: uos **OZ** | olimpi **CP** || 33 donabit
C *m. 1*, **S** *m. 1*; donabat **C** *m. 2* | caeli **M** | meritā **P** meritum
 incustodia **A** || 34 Quo **C** *m. 1* Quid *m. 2* | fide *plerique*: fides
M fidei **A** || 35 om. **Z** | Fuerunt **A** | ioui satonitę **M** || 36 Erea **A**
 | mendacis **C** *m. 2* || 37 auris **B**: aures *ceteri* || 38 Dictaei texere
 Ide *scripsi*: Dictae aetexere dei **B** Dictę etexere dei **M** dictę

Hinc Iouis altrices Helice Cynosuraque fulgent.
 Dat Grais Helice cursus maioribus astris, 40
 Phoenicas Cynosura regit. sed candida tota
 Et liquido splendore Helice nitet; haut prius ulla,
 Cum sol oceano fulgentia condidit ora,
 Stella micat caelo, septem quam Cresia flammis.
 Certior est Cynosura tamen sulcantibus aequor, 45
 Quippe brevis totam fido se cardine uertit
 Sidoniamque ratem numquam spectata fefellit.

Has inter medias abrupti fluminis instar
 Inmanis serpens sinuosa uolumina torquet
 Hinc atque hinc superatque illas mirabile monstrum.
 Cauda Helicen supera tendit, redit ad Cynosuran 51
 Squamigero lapsu; qua desinit ultima cauda,
 Hac caput est Helices; flexu comprehenditur alto
 Serpentis Cynosura; ille explicat amplius orbes
 Sublatusque retro maiorem respicit arcton. 55
 Ardent ingentes oculi, caua tempora claris
 Ornantur flammis, mento sedet unicus ignis.
 Tempus dexterius quae signat stella draconis

aetexere dei **P** Dictata exercere deę **A** Dictei texere datis **Z**
 Dictaei texere Atydis *Grotius* Dictaeis texere adytis *Heinsius*
itemque (nisi quod Dictaei) Schraderus | famula **M** (*an* Dictaei —
 famulei?) | corib. **AM** chorib. **CS** corypantes **P** choryb. **E** || 39
 elyce **A** || 40 helyce **A** *semper* | cursus **O**: cursum **Z** || 41 Phenicās
ABCP | secundidatota **P** *m. 1* || 42 haut **AB**: haud *ceteri* || 44
 emicat **A** | quam **C**. flammis *om.* **M** || 45 cinos. **A** || 46 cardine
P | uestit (*r suprascr.*) **E** || 47 fellit spectata **E**, *quod ead. m. corr.*
 || 48 Has **ZA**: Ab **BM** Ast **P** | intus **M** | abruti **M** || 49 Inm. **O**:
 Imm. **Z** | torquet **O**: uersat **Z** || 50 superatque *wulgo*: supra-
 que **OZ** superaue *Grotius* || 51 Canda (*u suprascr.*) **P** | supera
scripsi: superat **O** supra **Z** | tendit redit ad **Z**: tenditat **B** ten-
 dat at **M** tendit pene ad **P** tendit caput ad **A** | cynos uran **B**:
 cynosuram *ceteri* (cynosum **C** *m. 1*) || 52 quam **S** qua ≡ (*eras.,*
ut uid., m) **C** || 53 capud **B** | fleu (*x superscr.*) **B** fluxu **PM** | con-
 prend. **CS**(?): conpraend. **B** comprehend. **MP** comprehend. **E** com-
 prend. **A** | altos **A** || 56 clauis **M** || 58 Tympus **A** | dexterius
 quae **BP**: dexteriusq; **EM** dexterius quem **A** dexteriq. **C** *m. 1*
 (dexterique *m. 2*) dexterique **S** | qua *Grotius* | signat te stella **E**

Quaeque sedet mento, *lucetque nouissima* cauda
 Extremumque Helices sidus micat. hac radiatur 60
 Serpentis decline caput, qua proxima signa
 Occasus ortusque uno tanguntur ab orbe.
 Oceani tumidis ignotae fluctibus arctoe,
 Semper inocciduis seruantes ignibus axem.

Haut procul effigies inde est defecta labore. 65
 Non illi nomen, non magni causa laboris:
 Dextro namque genu nixus diuersaque tendens
 Brachia, suppliciter passis ad numina palmis,
 Serpentis capiti figit uestigia laeua.

Tum fessi sup̄ter costas atque ardua terga 70
 Clara Ariadnaeo sacrata e crine corona
 (Hunc illi Bacchus thalami memor addit honorem)
 Tota nitet stellis; at qua se uertice tollit

59 Quaeque (Quae quae **M**) **OZ**: Quaeque *Grotius*, qui et mentum coniecit | uerba foedissime corrupta lucetque (luceq; **M**) nouissima sanare nequeo; expectes fere a sententia: lucet (siue lucent), qua opposita est cauda; num lucet, qua est dissita cauda? *Grotius* luxere nouissima caudae, alia *Frey mus. Rhen. XIII 415 temptabant* || 60 Extremum qua *Grotius* improbante *L. Muelero de r. m. p. 284* | helices **M** | sydus **AP** | mycat **A** | hac *Grotius*: ac **OZ** || 61 decline (—net **A**) **OZ**: decline uulgo | capud **A** | qua *Grotius*: quae **OE**; in **C** rasura, in qua sic m. 2; utque **S** || 62 orbe *Grotius*: ore **OZ** (uno **A**) || 63 tumidus **M** | ignitę **P** | arctę **P** arctoe **E** || 64 in occid. **S** | seruant ex *Schwartzius* | axen **M** || 65—70 om. **Z**, qui post 64 subiciunt 90—95, tum 71—89, porro 96 sqq. || 65 Haut **A**: Haud ceteri | effigies *Grotius*: efficiens **O** | inde *Grotius*: unde **O** || nomen uulgo: numen **O**; fort. non illi numen trux magni c. l. || 68 Brachia ita **O** | pansis **A** || 69 figit ex fugit corr. **B** | laeua *Grotius*: s(a)eua **O** || 70 festi **A** fessis **M** || sup̄ter *Burmamnus*: super **B** m. 2, **PM**, suter **B** m. 1, superans **A** || 71 de **Z** cf. ad 65 | ariadneo **E**: arianneo **C** arrianneo **S** ariadneos **BMP** ariadne **A** | sacrata e crine scripsi (coll. *Cat. 66, 60*): sacrata stigne **BM** sacratęst igne **P** sacrata stat igne **A** sacrata est igne **Z** Ariadneae qua stant sacra signa *Grotius* sacrata en signa *Burmamnus* || 72 illic **M** | bachus thalami **A** || 73 Tota nitet stellis scripsi: Terga nitent stellis **OZ** Serta nitent tergis *R. Dahmsius* Terga nitent sertis *Breysigius*; sed pessime post u. 70 iterum terga inferuntur | at qua se uer-

Succiduis genibus lassum et miserabile sidus,
 Hac ophiuchus erit. longe caput ante notabis 75
 Et uastos umeros, tum cetera membra secuntur.
 Illis languet honos, umeris manet integer ardor,
 Luna etiam pleno menses cum diuidit orbe.
 Lux tenuis manibus, per quas elabitur anguis,
 Pressus utraque manu, medium cingens ophiuchum.
 Scorprios ima pedum tangit, sed planta sinistra 81
 In tergo residet, uestigia dextera pendent.
 Inpar est manibus pondus, nam dextera paruam
 Partem anguis retinet, per laeuam attollitur omnis,
 Quantumque ab laeua distantia sarta notantur, 85
 Erigitur tantum serpens atque ultima mento
 Stella sub aetheria lucet crinita corona.
 At qua se dorso sinuabit lubricus anguis,
 Insigni caelum perfundent lumine chelae.
 Ipsam Helicen sequitur senior baculoque minatur, 90

tice *Grotius*: ad quas se uertice **Z** aquas euertice **BM** aqua se
 uertice **AP** || 74 Succidus **B** Sua idus **M** Succiduus **P** | lassum
Z: lapsum **O** | sidus **Z**: *om.* **O** || 75 Hac **Z**: Hic **O** | ophiuchus
B: ophiucus *ceteri* | notabis *Grotius*: notabilis **Z** (notabis, *litt.* **†**
li suprascr. **E**) nitendo **O** || 76 umeros **E**: humeros *ceteri* | tum
ZA: dum **BPM** | *cet.* **E** | secuntur **BP**: secantur **M** sequuntur **CS**
 sequuntur **A E** || 77 languit **M** | humeris *omnes codd.* || 78 Luna ut
 iam *Rutgersius lect. Venus. 279* | pleno menses cum *scripsi*: pleno
 mense (—sem **E**) cum **Z** mensem cum pleno **O** | orbes **C m. 2** ||
 79 quas sedabitur **M** || 80 cingnes **E** | ophiuchum **B**: ophiucum
ceteri || 81 Scorprios **C m. 2**, **A** | yma **A** | pede **P** || 82 terga **M** | de-
 stera **B** || 83 *om.* **Z** | Inpar **B**: Impar **AMP** | inest **A** | pandos **M** |
 nam **A**: iam **BMP** | paruam **A**: parua **BMP** || 84 laeuam **O** (*nisi*
quod per omisso plenam A): leuum **Z** || 85 ab l(a)euam **O**: ad
 leuam **Z** | distant ea **ES** (*in C distantia ex corr.?*) || 87 etherea
A aetherea **S** | lucet **O**: fulget **Z** || criminata **M**, crinita *alt.* **i in**
ras. C (ex a corr.?), crinata **S** || 88 At **BM m. 1**, **PC m. 2**: Ad
ZAM m. 2 | quam **AM** | se dorsos (*inter d et o m. 2 add. r*) inua-
 bit **B** fedorsos iuuabit **M** sedorsos inuadit **A** || 89 Insigni **Z**: In-
 signis **O** | perfundent **O**: per eundem **Z** || *de uu.* 90—95 **in Z**
cf. ad u. 65 || 90 Ipsam helicen **Z**: Inde helicens (*super c m. 2*
t scripto) **B** Inde aelicens **M** Indelicen **P** Inde helicen **A** | bacu-
 loque **O**: iaculoque **Z** | minantur **BM** minatus *coni. Buhlus*

Siue ille arctophylax seu Bacchi ob munera caesus
Icarus ereptam pensauit sidere uitam.

Non illi obscurum caput est, non tristia membra,
Sed proprio tamen una micat sub nomine flamma,
Arcturum dixere, sinus qua uincula nodant. 95

Virginis inde subest facies, cui plena sinistra
Fulget spica manu maturisque ardet aristis.
Quam te, diua, uocem? tangunt mortalia si te
Carmina nec surdam praebes uenerantibus aurem,
Exosa heu mortale genus, medio mihi cursu 100
Stabunt quadripedes et flexis laetus habenis
Teque tuumque canam terris uenerabile numen.

Aurea pacati regeres cum saecula mundi,
Iustitia inuiolata malis, placidissima uirgo,
Siue illa Astraei genus es, quem fama parentem 105
Tradidit astrorum, seu uera intercidit aeuo
Ortus fama tui, mediis te laeta ferebas
Sublimis populis nec dedignata subire
Tecta hominum et pueros sine crimine, diua, penatis,

91 Siue ille **Z** (**C m. 1**) **A**: Siuelle **BM** Siuerte **P** Seu ille
C m. 2 | artophylax **CSM** artophilax **AB** | seu *om. in ras.* **C** eu
BM | Bacchi ob munera caesus *Grotius*: bacchio (—ino **C**) mu-
nere c(a)esus **Z** brachio munera (numera **M**) cecus (c&us **P**) **O**
|| 92 Icarius **B** Icarī ≡ s (*eras. u*) **M** | pensauit **O**: pensabit **Z** |
sidere uitam **Z**: munera (—re **A**) ripam **O** || 93 capud **B** | tristi-
tia membra **M** || 94 Set **A** | numine **A** || 95 Arturum **A** | uincula]
num cingula? || 97 *om.* **Z** | spicula manum maturiisq. **B** || 98 Quam
in Qua corr. **C m. 2.** | diuā **P** | si te] siti **CS** sepe **M** || 99 surdū
— orbem **P** || 100 mihi] mini **C m. 1**, mine **m. 2** | cursu **O**:
curru (—rū **E**) **Z** || 101 quadripedes **Z**: quadrupedes (quaorup. **M**) **O**
| flexus **APM** || 103 regeres *Grotius*: reget **OZ** | saeculi **B** || 104
Iusticia **A** | inuiolata malis **ZA**: inuiolatam aliis **B** inuiolatā
alus **M** cū uiolatā aliis **P**; *num* maleis *latet*? || 104 uirga **B** ||
105 Siue *in* Seu *corr.* **C m. 2** | astr(a)ei **Z**: astr& **O** (abstrahet
A) | es *Grotius*: est **OZ** | quam **P** | par&em **M** || 106 seuerio **A**
uera *in uero corr.* **C m. 2** | intercidit **Z**: intercipit **O** || 107 Orius
BMP | famat in **P** | medii stella & aferebas **M** tela & aferebas
B || 108 Sublimem in populis *Barthius* | designata **AM** | subiret
S || 109 penatis **Z** (*in —tes corr. C m. 2*): *om O*

Iura dabas cultuque nouo rude uulgus in omnes 110
 Formabas uitae sinceris artibus usus.
 Nondum uesanos rabies nudauerat ensis
 Nec consanguineis fuerat discordia nota,
 Ignotique maris cursus priuataque tellus
 Grata satis, neque per dubios audissima uentos 115
 Spes procul amotas fabricata naue petebat
 Diuitias, fructusque dabat placata colono
 Sponte sua tellus nec parui terminus agri
 Praestabat dominis, signo tutis sine, rura.
 At postquam argenti creuit deformior aetas, 120
 Rarius inuisit maculatas fraudibus urbis
 Seraque ab excelsis descendens montibus ore
 Velato tristisque genas abscondita rica,
 Nulliusque larem, nullos adit illa penatis.
 Tantum cum trepidum uulgus coetusque notauit 125
 Increpat 'o patrum soboles oblita priorum,

112, 113 adfert Lactantius Instit. V 5.

110 om̄s **CE** omnes **S**: omnem **O** || 111 sinceris **O**: sinceros
Z | usus **Z**: usum **O** || 112 uesano **BMP** | rabias **M** | enses **AES**
 || 113 consanguinis **BM** | *pro* priuataque, *quod explicat Lach-*
mannus ad Lucr. p. 38, Schwartzius proauitaeque, *ego olim in-*
arataque coniecimus || 115 per dubios **ZA**: pertutos **B** perdutos
MP || 116 Se sprocula motas **M** āmotas **A** | nauī **BM** | petebat
P, *Grotius*: petebant **ZABM** || 117 Diuicias **A** Diuitiasq. **P** ||
 118 terminis **B** || 119 dominus **CS** | signo tutis sine *scripsi*: signo
 tutissima **OZ** signo iustissima *Orellius* sine eo tutissima *Lach-*
mannus l. l. || 120 Et **M** | creuit argenti **BMP** || 121 inuisit **A**:
 inuasit **BMPZ** (inūsit **E** sic) | fradibus **M** | urbis **BM**: urbes *ceteri*
 || 122 ab excelsis **ZA**: ab ea **BMP** || 123 tristisque (trisq; **M**) **O**:
 tristesque **Z** tristisque *Grotius* | genus **P** | abscondita rica *Sal-*
masius: abscondita ripa **ZA** abscondit aripa **BMP** || 124 Nullius-
 que larem **O**: Nullius larem **ES** Nullus larem **C m. 1** (*m. 2*
suprascr. tē = tunc) | nullus **M**, nullus *in* nullos *corr.* **E** | pena-
 tes (*ex* penades *corr.* **E**) **ZA** || 125 Tamtum **B** | contrepidū **M** |
 cetusque **AC m. 2 P**; cetus (*om.* que) **C m. 1 S**; notauitq; coetus
B | notabit **Z** (notabat **C m. 2**) || 126 soboles **AC m. 2 E**; *inter*
patrum et soboles A superscr. i

Degeneres semper semperque habitura minores,
 Quid me, cuius abit usus, per uota uocatis?
 Quaerenda est sedes nobis noua, saecula uestra
 Artibus indomitis tradam scelerique cruento.' 130
 Haec effata super montis abit alite cursu,
 Attonitos linquens populos grauiora pauentis.

Aerea sed postquam proles terris data nec iam
 Semina uirtutis uitiis demersa resistunt
 Ferrique inuento mens est laetata metallo 135
 Polluit et taurus mensas adsuetus aratro,
 Deseruit propere terras iustissima uirgo
 Hunc caeli sortita locum, qua proximus illi
 Tardus in occasum sequitur sua plaustra Bootes.

Virginis at placidae praestanti lumine signat 140
 Stella umeros. Helicen ignis non clarior ambit,
 Quique micat cauda quique armum fulget ad ipsum
 Quique priora tenet uestigia quique secunda

137 adfert Lactantius Instit. V 5.

127 semper **Z**: *om.* **O** | minoris **BMP**; nepotes *coni.* *Grotius*
 || 128 abit usus per **Z**: habitus super **O** | uota **ZA**: uocata
BPM | uocatis **O**: precatis **Z** precaris *Schwartzius* rogatis *Bur-*
mannus || 130 tradat **A** || 131 *in marg.* habet **A** | eff&a **P** | montes
ZA | abit *om.* **C S**, petit **C** *add. m. 2* | abit alite cursu *om.* **M** ||
 133 post (*quam superscr.*) **A** || 134 uitis **CS** uiciis **A** | demersa **O**:
 dimensa **Z** dispersa *R. Dahmsius*; *siquid mutandum, malim di-*
remta || post 134 **BPM** repetunt *u.* 143, **B** *ita*: Quisquis priora
 tenec uestigia quinq. secunda, **M** *ita*: Quisquis ate prior nec
 uestigia quinq. secunda, **P** *denique*: Quisq. priora tenet uestigia
 quisq. secunda || 136 adsuetus **CE**: assuetus *ceteri* || 137 Desuruit
A | propere **S** *corr.*, *Lactantius*: proprie (—e **P**) **OZ** || 138 Hunc
 (**Hc**) *scripsi*: Et **OZ** *Em Grotius* Caeli | sortitura *uel* In stellis
 sortita *Schwartzius* Et caeli est *Orellius* | sortitum **M** || 139 Tar-
 dius **M** | occasum *uulgo*: occasu **OZ**; *an* occasus? || 140 at **ABP**.
 (**C m. 2**): ad **Z M** | pr(a)estanti **O**: pr(a)estantis **Z** (praestantes
C m. 2) || 141 umeros **BP**: humeros *ceteri* | nilicen **M** | nunc **P** ||
 142 Quique — quique **O**: Quidque — quidque **Z** (**C m. 2** *bis*
quodque) | cauda micat **P** | armenti fulget **A** || 143 *om.* **Z**, *hic*
iterum (cf. ad. u. 134) habent O (recte, nisi quod prior ABM)

Clunibus hirsutis et qui sua sidera reddit,
 Namque aliei, quibus expletum ceruixque caputque,
 Vatibus ignoti priscis sine honore feruntur. 146

Qua media est Helice, subiectum respice cancerum;
 At capiti suberunt gemini. qua posterior pes,
 Horrentisque iubas et fuluum cerne leonem.

Hunc ubi contigerit Phoebi uiolentior axis, 150
 Accensa in cancro iam tum geminabitur aestas.
 Tunc lymphae tenues, tunc est tristissima tellus
 Et densas laetus segetes bene condit arator.

Ne mihi tunc remis pulset uada caerula puppis;
 Dem potius uentis excusso uela rudenti 155
 Excipiamque sinu zephyris spirantibus auras.

Est etiam aurigae facies, siue Atthide terra
 Natus Erichthonius, qui primus sub iuga duxit

144 glunibus **P** | hyrs. **PS** | qui **O**: qua **Z** || 145 aliei *ego*:
 aliae **OZ** alii *Grotius* | expletum (*in P inter x et p. ras.*) **OZ**: ex-
 pletur **C m. 2** est plenum *Burmamnus* | ceruix **P** | capudq. **B** ||
 146 ignoti **Z**: ignotis **O** ignote **C m. 2** | *in hoc uersu desinit M*
 || *uu. 147, 48 inuerso ordine cum Auieneis nonnullis permixtos*
habet Z (cf. supra praef.); in BP bis et ante et post scholia ex-
tant || 147 Quam utroque loco **BP** | est **O**: *om.* **Z** | helice *in*
helicen mut. **C m. 1** || 148 Ad capiti **S t** (*om. litt. init.*) capiti
E Ad capitis **C** Ancipitis **A** Accipiti bis **P** Accipitis ante, Ac-
 cipiti post scholia **B** Occipiti *Burmamnus* | qua posterior pes
 (pede posterior **C m. 2**) *in Z cum Auieni 383 conflatus* || 149
 Ora horrentisque(—tesque **S**) **ES** Ora frementis abhinc tu respice
 forte uiator (*hic uersus a m. 2 add.*) orrentisque iubas *eqs.* **C** |
 Horrentesque **A** Horrentemque *Burmamnus* | uuluum **B** || 150 con-
 tingerit **B** contegerit **A** | phebi **BP** || 151 aetas **B** || 152 Tunc **O**:
 Hinc **Z** | lymphae *uulgo*: nymphae (nimphę, nimfe) **OZ** | tristissi **B** ||
 153 latus **C m. 1**, **S** | segentes **B** | condit *uulgo*: condet **OZ** |
 aratro **BP** || 154 Nemini **B** | tunc **O**: tum **Z** | remistu isset **B** |
 uaga **BP** | pupis **A** || 155 Dem **OE**: Neu **CS** | excusso **Z**: excluso
 (exclude **P**) **O** | rudenti **CS**: rudente (ridente **B**) **OE** || 156 Ex-
 cipiamque sinu **O**: Excipiantque sinus **Z** | zephyris **O** zephyrris
E | furentibus **P** | auris **BP** || 157 maurigae (*m deleta B*) attide
 terra **Z**: *om.* **O** (*in B m. rec. saec. XVI add. inclyta forma* ||
 158 erython. **B** erichthon. **P** erycthon. **A** ericton. **C** erycton. **ES**
 | primus **Z** (priamus **S**) **P**: tribus **AB**

Quadripedes, seu Myrtoas demersus in undas
 Myrtilos. hunc potius species in sidere reddit, 160
 Sic nulli currus, sic ruptis maestus habenis
 Perfidia Pelopis raptam gemit Hippodamiam.
 Ipse ingens transuersus abit laeua geminorum
 Maiorisque ursae contra delabitur ora.
 Numina praeterea secum trahit, una putatur 165
 Nutrix esse Iouis, si uere Iuppiter infans
 Vbera Cretaeae mulsit fidissima caprae,
 Sidere quae claro gratum testatur alumnum.
 Hanc Auriga umero totam gerit, at manus haedos
 Ostendit, nautis inimicum sidus, ubi illos 170
 Orbis ab oceano celsos rapit; haut semel haedi
 Iactatam uidere ratem nautasque pauentis
 Sparsaque per saeuos morientum corpora fluctus.
 Aurigae pedibus trux adiacet ignea taurus,
 Cornua fronte gerens et lucidus ore minaci. 175

uu. 165 'illa putatur' — 168 adfert Lactantius Inst. I 21.

159 quadripedes **BP** (*nisi quod in B p. m. 2 ex t corr.*):
 quadrupedes *reliqui* | myrteas **A** mirteas **P** mysteas **B** || 160 Myrtilos
A: Mirtylos (*i in ras.*) **B** Mirtilios **P** Myrtilus (Mirt. **C**) **Z** | huntotius
B m. 1. hun potius *m. 2* | sydere **P** sydera **A** | aedit **B**, *corr. m. 2*
 || 161 cursus (*superscr. t r*) **E** | ruttis **B** || 162 polopis **E** telopis
B m. 1 | rattam **B** | ingemit **A** | hippodiam **B** hyppodamiam **A**
 ippodamiam **CS** ippodomiam **E** || 163 adit laeuam *coni. Grotius*
 obit laeuam *Burmamnus* || 165 Numia **B** Lumina *Burmamnus* |
 illa putatur *Lactantius* || 166 uere **E** || 167 crete emuisit **B** crete^e
E cretae **AC** cr& eē **P** || 168 Sidere que **E** Sidereq. **C m. 1** Side-
 reque **S** | gra (*lac.*) testatur **A** || 169 aurigam **S** | umero **B**: humero
ceteri | totam gerit ad (at *uulgo*) manus **O**: portans in mani-
 bus **Z** | hedos **ACS** || 170 ubi] subi **A** sub **B** || 171 in *marg. supe-*
riore m. 1 habet B | Orbis ab oceano *uulgo*: Orbis ad oceano
 (—num **P**) **O** Orbis oceano **Z** | celsos *Schwartzius*: celsus **OZ** |
 haut (aut **BP**) semel h(a)edi **O**: ad semel hedis **Z** (at **C m. 2**;
 hedis **E**) || 172 pauentes **AE m. 1 P** || 173 per] ter **B** | morien-
 tium **P** || 174 Auriae **B** | atiacet (*t priorem del. m. 2*) ignea te-
 durus (*d deleta et c superscr.*) **B** || 175 gerent **B**

Quamlibet ignarum caeli sua forma docebit,
 Et caput et patulae naris et cornua tauri.
 Fronte micant hyades. quae cornus flamma sinistri
 Summa tenet, subit haec eadem uestigia dextra
 Aurigae mediaque ligat compagine diuos. 180
 Myrtilos exoritur summo cum fluctibus ore,
 Totus cum tauro lucet; ruit oceano bos
 Ante, super terras cum fulget Myrtilos ore.
 Iasides etiam caelum cum coniuge Cepheus
 Ascendit totaque domo, quia Iuppiter auctor 185
 Est generis: prodest maiestas saepe parentis.
 Ipse breuem patulis manibus stat post Cynosuram
 Diducto passu. quantum latus a pede dextro
 Cepheos extremam tangit Cynosurida caudam,
 Tantundem ab laeuo distat; minor utraque iungit 190
 Regula Cepheos uestigia. balteus ambit
 Qua latus, ad flexum sinuosi respicit anguis.
 Cassiepia uirum residet sublimis ad ipsum,

176 Quamlibet *Grotius*; Quemlibet **Z** Quem liber **O** | ignorum
AB | sua **O**: tua **Z** | docebat **B** docer& **P**; an tria signa docebunt?
 || 177 capud **B** | patulae *Grotius*: patulas **OZ** | naris **BP**: nares
ceteri || 178 hyades (hiades **P** hyadēs **A**) quae **O**: hyadisque **Z**
 (quae **C m. 2**) | cornus **Z**: cornua **O** || 179 haec **O**: hac **Z** (**C m. 2** haec)
 || 180 ligat *Grotius*: ligant **OZ** | comp. **B**: comp. *ceteri* || 181 Mirti-
 los **A** Myrtilus **ES** (et **B m. 2**) Mirtilus **C** | fluctibus **Z**: piscibus **O**
 || 182, 83 *alio atramento, sed m. 1 add. B* || 182 Totus **O**: Tutus **Z**
 | oceono **P** | bos *ex bis corr. B* || 183 quam *pro cum coni. Orellius* |
 myrtilus *hic omnes libri, nisi quod myrtilius B habet* || 184 La-
 sides **BP** Larides **A** asides (*litt. init. om.*) **E** | cephoeus **Z** (ce-
 phoeos^u **E**): phaeuus **B** phebus **A** (*de P non constat*) || 185 quia
AB: qua **ZP** || 186 prudesti **B** | sepe **B** || 187 breue **ES** | stat **O**:
 stans **Z** | posi **B** | cinosurā **P** || 188 deducto **C m. 2** | passu **Z**:
 passim **O** | quantus **P** || 189 Cepheos **O**: Cephoeus **Z** || cynosura
BP || 190 Tantumque **Z** | Tantum demabia euo **B** | disternat
coni. Grotius | iungit] gignit **C** || 191 cephoeos **Z** | balteus **B** ||
 192 adffixum **B** adfflexum **CP** afflexum **A** ac flexum *Grotius*
 hac flexum *Schwartzius* || 193 Cassiepia **Z** (Cassepia **C m. 1**):
 Casiepia **O**

Clara etiam, pernox cum stellas luna retundit,
Sed brevis et paucis decorata in sidere flammis. 195

Qualis ferratos subicit clauicula dentes,
Succutit et foribus praeducti uincula clauistri,
Talis disposita est stellis. ipsa horrida uultu
Sic tendit palmas, ceu sit planctura relictam
Andromedam, meritae non iusta piacula matris. 200

Nec procul Andromede, totam quam cernere posse
Obscura sub nocte licet: sic emicat ore,
Sic magnis umeris candet nitor. hanc media ambit
Ignea substricta lucet qua zonula palla.
Sed poenae facies remanet districtaque pandit 205
Brachia, ceu duri teneantur robore saxi.

Andromedae capiti sonipes supereminet ales,
Vertice et Andromedae radiat quae stella, sub ipsa
Aluo fulget equi, tris armos et latera aequis
Distinguunt spatiis; capiti tristissima forma 210

194 pernox *Grotius*: pernix **O** nox **Z** (noctis **C** m. 2) | cum stellas luna retundit *scripsi*: cum stellas luna refulsit **Z** caelo cum luna refulsit **O** cum stellas luna reuulsit *Grotius* || 195 Sed brevis et **O**: Est brevis **Z** (breuior **C** m. 2); *malim* Sed brevis est, paucis || 196 feratos **A** | subicit **O**: obicit **Z** obici *Grotius* serratos obicis *Heinsius* obices — dente *Burmannus* | dentis **E** || 197 floribus **P** | pr(a)educti **Z**: praeducit **BP** preducit **A** | clauistri *ex* claustra **E** || 198 disposita est **Z**: dispositis **O** (*ex* dispositast?) | orrida **B** || 199 sit *Grotius*: si **OZ** | reuinctam *Burmannus* || 200 Andromaedeam **A** | meritae **O**: meritam **Z** || 201 andromede **P** andromeda **A** andromedam **Z** Andromeda est *Burmannus* | tota **C** notam (n *ex* t corr.?) **A** | posse **Z**: notū **B** nodum **A** nōdū (= nondum) **P** || 203 humeris *codē.* | candit **BP** | hanc **Z**: ac **O** || 204 Igne sustrieta **B** | lucet (fulget **A**) qua **O**: lucetque **Z** (lucet quoque **C** m. 2) lucet quae *uulgo* | talla **B** || 205 poen(a)e **O** (po **B** *in* ras.): pone **Z** | districtaque **A**: destrictaque **BP** distractaque **Z** || 206 Brachia **B** | teneant **A** | robore **O**: robora **Z** || 207 om. **O** || 208 Vertice et om. **O** | radiat quae **AC** m. 2, radiat que **E**: radiatque **BPC** m. 1 **S** | stellam **P** || *uu.* 209—223 et 224—247 *in* **E** locum inter se mutarunt || 209 Aluo **Z**: Albo **O** | tris **B** m. 1 (ut *uid.*): tres reliqui | armo set **A** armo sed **BP** || 210 Distinguunt **E**: Destingunt **PCS** Destringunt **AB** | lapiti

Et ceruix sine honore obscuro lumine sordet.
 Spumanti mandit set qua ferus ore lupata,
 Et capite et longa ceruice insignior exit
 Stella nitens, armis laterique simillima magno.
 Nec totam ille tamen formam per singula reddit. 215
 Primo praestat equom, medio rupta ordine membra
 Destituunt uisus, rudis inde adsurgit imago.
 Gorgonis hic proles. in Pierio Helicone,
 Vertice cum summo nondum decurreret unda,
 Museos fontis dextri pedis ictibus hausit. 220
 Inde liquor genitus nomen tenet Hippocrenes;
 Fontes nomen habent. sed Pegasus aethere summo
 Velocis agitat pinnas et sidere gaudet.
 Inde subest aries, qui longe maxima currens
 Orbe suo spatia ad finem non tardius ursa 225
 Peruenit et quanto breuiore Lycaonis arctos
 Axem actu torquet, tanto pernicioior ille

P | post capiti C m. 2 ÷ add. (= est); fort. capitist. formast
mauolt R. Dahmsius | tristristissima B || 211 Et O: Ast CS Est
 E | obscure B || 212 mandit Z: mandet AB sord& P | s& quae
 B s; quae A sed quae P; seque Z; sed qua *Grotius* | lupata
Grotius: lupato OZ || 213 capite O (C m. 2): capiti Z | longē B
 || 214 nitens armis O: nitent armi Z | largiq. B lariumque P || 215
 ille O: illa Z || 216 Primum *coni. Grotius* | equom *scripsi*: equoam
 B equo P equa A equum CS equum E | rupta Z: raptā O || 217
 Distituunt C m. 1 S | rudis inde assurgit Z: radiis unde ab-
 surgit O | imago *ex imigo corr.* B || 218 B *in rasura a m. 1*
scriptum habet || 218 in pierio E: impleorio BP imperio CS im-
 pieri ohelicone A | helycone E || 219 decurreret (decurret B) O:
 discurreret Z || 221 hippocrenes S ipso crenes C m. 1 (m. 2
 ippocerenes) hippocrenes E: hipocrenem B hypocrenē P ipso-
 crenem A || 222 Fontes O: Fontis Z Fons id *Grotius* | nomen
 ZA: inq. men B inquemem P | habent O: habet Z | pesagus E
 || 223 Veloces AC m. 2 | agittat BP | pinnas E: pennas *reliqui*
omnes | sydere P || 224 om BP (non A) | currens Z: torrens A;
num torquens? || 225 suo Z: om. O | spacia E | non om. A *in lac.*
7 litt. | ursa *Grotius*: ursae Z uram BP oram A || 226 quanto
 ZA: quando BP | breuiore Lycaonis E: breuior helycaonis CS
 grauiore licaonis O

Distantis cornu properat contingere metas.
 Clara nec est illi facies nec sidera possunt,
 Officiat si luna, sua uirtute nitere. 230

Sed quaerendus erit zonae regione micantis
 Andromedae; terit hic medii diuortia mundi,
 Vt chelae, candens ut balteus Orionis.

Est etiam propiore deum cognoscere signo,
 Deltoton si quis — donum hoc spectabile Nili 235
 Diuitibus generatum undis — in sede notabit.

Tris illi laterum ductus, aequata duorum
 Sunt spatia; unius breuius, sed clarior ignis.
 Hunc aries iuxta. medium deltoton habebit
 Inter lanigeri tergum et Cepheida maestam. 240

Hunc ultra gemini pisces, quorum alter in austrum
 Tendit, Threicium boream petit alter et audit
 Stridentis auras, niueus quas procreat Haemus.
 Non illis liber cursus, sed uincula cauda
 Singula utrumque tenent uno coeuntia nodo. 245

228 Distantis **O**: Distantes **Z** | cursu *pro* cornu *coni.* *Gro-*
tius || 229 sydera **P** sydere **A** || 230 Officiat **O**: Efficiat **Z** | nitire
B niteret^r **E** niteret **S** || 231 qu(a)erendus **O**: qu(a)erendum **Z**
(corr. C m. 2) | zonae regione (zona erigione **B**) **OZ**: zonae e
 regione *coni.* *Grotius* || 232 terit^h] erit **BP** | medii **O**: summi **Z**
 || 233 cèle **P** | candens ut **O**: candent ut **Z** | balt^h≡eus **B** || 234
 propiore **A**: propiore **PZ** propriire **B** | signo **O**: motu **Z** ||
 235 domum **B** || 236 generatū *ex* generatis *corr.* **A** zeneratum
B | undesⁱ **P** | notarit **A** || 237 Tris **O**: Tres **Z** | ductos **B** | duo-
 rum **O**: deorum **Z** || 238 Sun **B** | spacia **E** | breuius *Bentleius ad*
Man. I 359: breuior **OZ** | clario **A** | ignis **ZA**: igne **BP**; *malim*
 sed clarius ignist || 239 Hunc **BP**: Huic **Z** Huc **A** Hinc *Grotius*
 | modiū **P** | habebis *Grotius* || 240 Interea nigeri **BP** | cephoeida
Z | mestam **BE** mestum **P** || 241 Huc **A** Hinc *Schwartzius* | au-
 strum **O**: austros **Z** || 242 threicium **AE**: threcium **B** treicium **P**
 feicium **C** rheicium **S** | borean **E** | alter audit **BP** altera uidit
A || 243 niueas **P** | hemus **CE** et **A**, *in quo t hyems superscr.*
 || 244 sed] et **E** | *malim* uincula caudas Inter utrumque || 245
 Singula *in* Cingula *corr. C m. 2* | utruque **E** | tenent **Z**: tenet
 (-nit **B**) **O**

Nodum stella premit. piscis, qui respicit auras
Threicias, dextram Andromedae cernetur ad ulnam.

Supter utrumque pedem deuotae uirginis ales
Perseos effigies, seruatae grata puellae.
Moles ipsa viri satis est testata parentem: 250
Tantus ubique micat, tantum occupat ab Ioue caeli.
Dextera sublatae similis prope Cassiepiam
Sublimis fulget; pedibus properare uidetur
Et uelle aligeris purum aethera findere plantis.

Poplite sub laeuo, tauri certissima signa, 255
Pleiades suberunt; brevis en locus occupat omnis,
Nec faciles cerni, nisi quod coeuntia plura
Sidera communem ostendunt ex omnibus ignem.
Septem traduntur numero, sed carpitur una,
Deficiente oculo distinguere corpora parua. 260
Nomina sed cunctis seruauit fida uetustas:
Electra Alcyoneque Celaenoque Meropeque
Asteropeque et Taygete et Maia parente

246 Nodum **Z**: Nondum **O** | aura **A**; oras *Burmannus* || 247
Threicias **Z**: T(h)reicia **O** | dexteram **E** | andromede **APS** an-
dromdae **E** | cernetur *Grotius*: cernantur **OZ** (*etiam E*) | ulnam
O: illum **Z** (illam **C m. 2**) || 248 *sqq. ita E collocat*: 256—268,
248—255 || 248—250 *om.* **O** || 248 deuote **C m. 1** || 249 seruatae
C m. 1 | grata **EC m. 2**: gratae **S** *et, ut uid.*, **C m. 1** || 251 ab
om. **BP** | ione **P** || 252 sublatae **Z**: sublata **O** | probe **B** | casie-

pia^a (cūs. **P**) **O**: cassiopia **Z** (*in E pia ex corr.*); *Grotius sic to-*
tum u. refingit Dextra sublata solium prope Cassiepeae || 254
findere **Z**: tangere **O** || 255—257 *om.* **O** || 256 *en scripsi*: est **Z**
(*et C m. 2*) | omnis **Z**: omnes **C m. 2** || 257 faciles **E**: facile **C**
m. 1 S (*est add. C m. 2*) || 259 numerose carpitur **B** | capitur **E**
|| 260 Deficient **B** | distinguere **BP** | *totum locum sic scripserim*:
sed cogitur una Deficiente loco rellinquere corpora cara || 261
nomina *ex nemina corr.* **P** | seruabit **B** || 262 alcioneq. **P** altio-

neq; **A** | caelenoque **Z** celenoq. **B** celoq; **A** || 263 Asterope (*om.*
que) **C unus**; Ac Sterope *Grotius* | *post taygete C m. 2 simul*
addit | maia **P**: mala **AB** mea **Z** Maea *Grotius* | parente **O**: pa-
rentem **Z**

Caelifero genitae, si uere sustinet Atlans
 Regna Iouis superosque atque ipso pondere gaudet.
 Lumine non multis Plias certauerit astris, 266
 Praecipuo sed honore ostendit tempora bina,
 Cum primum agricolam uernus tepor admonet agri
 Aut cum surgit hiems, portu fugienda peritis.

Quin etiam lyra Mercurio dilecta, deorum 270
 Plurimum amica epulis, caelo nitet ante labore
 Defectam effigiem, quoi planta erecta sinistra
 Tempora laeua premit torti subiecta draconis;
 Summa genus subuexa tenet, qua se lyra uoluit.

Contra spectat auem uel Phoebi quae fuit olim
 Cynus uel Ladae thalamis qui inlapsus adulter 276

264 genite si **A**: genita est **BP** genitas si **Z** | uere **O**: uero
E uero **C m. 1** utro (ultro) **S** uerus **C m. 2** | adhlans **A** athlans
E: alas **BP** athlas **CS** || 266 plyas **A** | certauerit **Z**: certauerat **O**
 || 267 *om.* **Z** || 268 uernus tepor admonet agri *Hauptius Herm.*
III 154: uentus super immouet (inm. **A**) atri **O** uentus super
 imminet agri **Z** || 269 *post* 272 *ponunt CS*; 269—275 *om.* **E** ||
 269 Aut *scripsi*: At **CS** Et **O** | hyems **A** hyemps **P** | portu fu-
 gienda (fig. **B**) **O**: ponto (*post hoc ÷ add.* **C m. 2**) fugienda **CS**
 || 270—272 *om.* **O** || 271 Plurimum amica epulis *scripsi*: Pluri-
 mulum accept(a)e prohs **CS**, cuius deprauationis hoc sume ini-

1. um accepta

tium plurimu amica eptis, unde plurimulum accepta eptis et
 deinde acceptae prolis (prohs) factum est. Proli accepta pio
Grotius Multum accepta epulis *Hauptius l. l. p. 155* (epulis
 accepta iam *Burmannus*) || 272 Defectam *Burmannus*: Deuictam
CS Deuinctam *I. H. Vossius ad Arat. p. 54*; cf. *Hauptius l. l.*
 | quoi planta erecta sinistra *scripsi*: planta erectaque dextra **C**
m. 1 S (plantae erecta quoque **C m. 2**) planta quae erecta si-
 nistra *Grotius* plantaque erecta sinistra *Buhlus* || 273 Tympora
A | torti **C**: tortis **S** (et sine dubio **C m. 1**) portis **A** porti **BP**
 | draconis *ex* dracones *corr.* **B** || 274 *post* 608 collocandum esse
suspiciatur Grotius | genus **A**: genu ceteri | subuexa *scripsi*: sub-
 uersa **CS** subursa **A** sub. orsa **P** suborga *ex* soborga *corr.* **B**
 submersa *Grotius* subuorsa *Ios. Frey* | uoluit **O**: uersat **CS** ||
 275 febi **A** phebi (he *ex corr.*?) **B** phobi **P** | qu(a)e **O**: qui **CS**
 || 276 Cynus **ES**: Cygnus **A** Cignus **BCP** | uilledae **C m. 1** nil-
 ledae (n in u *corr.*) **S** | talamis **A** | qui illapsus *Grotius*: quid
 lapsus **S** qui **CS** lapsus **C** qui lapsus **OE**

Furta Iouis falsa uolucer sub imagine textit.
 Inter defectum sidus cycnumque nitentem
 Mercurialis habet sedem lyra. multa uidebis
 Stellarum uacua in cycno, multa ignea rursus 280
 Aut medii fulgoris erunt. pinna utraque laeta,
 Dexterior iuxta regalem Cepheos ulnam,
 At laeua fugit instantem sibi Pegason ala.
 Piscibus interlucet equi latus, ad caput eius,
 Dextra manus latices qua fundit, aquarius exit. 285
 Quo prior aegoceros semper properare uidetur
 Oceano mersus sopitas condere flammās.
 Tum brevis occasus ortusque intercipit hora,
 Cum sol ambierit metas gelidi capricorni.
 Nam neque perficiet cursus et uota brevis lux; 290
 Et cum terrores auget nox atra marinos,
 Multum clamatos frustra speculaberis ortus.
 Tunc rigor est, rabidus ponto tunc incubat auster;
 Pigra ministeria, et nautis tremor alligat artus.
 Sed rationem animi temeraria pectora soluont, 295

277 ymagine **A** || 278—280 *om.* **O** || 278 cycnumque **E**: cygnum-
 que **S** cignumque **C** || 280 cygno *Grotius*: cycnum **ES** cignum
C || 281 pinna **ZA**: penna **BP** (**C** *m.* 2) | lata *Grotius* || 282 ce-
 phoeos **E** || 283 l(a)eua fugit **OE**: l(a)eua fulget **CS** (**C** *m.* 2 ful-
 get leua) || 284—286 *om.* **O** || 285 latices qua **E** *ex Hageni si-*
lento, *Grotius*: laticesque **S** laticesq. **C** *m.* 1 (latices qui *m.* 2)
 latices quae **E** *secundum Orellium* || *post* 285 **Z** *habent* 387—393,
tum in CS sequuntur 286 *sqq.*; 286—314 *om.* **E** || 286 Quo prior
Grotius: Cum primum **CS** | ego chero **CS** (ergo chero **C** *m.* 2)
 || 287 oceano *ex ocfano corr.* **B** || 288 Tum brevis **CS**: Tumbres
AB Tum imbres **P** | ora **O** || 289 *et* 290 *om.* **O** || *ante* 290 lacu-
 nam statuit *Ios. Frey* || 290 nec uota conī. *Buhlīus* || 291 terro-
 res **O**, **C** *m.* 2: terroris **CS** || 292 speculaberis *scripsi*: spectaueris
CS (spectaberis **C** *m.* 2) spectauerat **O** exspectaueris *Grotius* ||
 293 rigor *ex rogor corr.* **B** rigora **CS** (frigora **C** *m.* 2) | est *R.*
Dahmsius: aut **OCS** | rabidus *scripsi* (*coll.* 327): rapidus **OCS** ||
 294 Pigra **O**: Nigra **CS** | alligat **O**: occupat **CS** || 295 Sed **CS**: Et
 (**E** **B**) **O** | animi *uulgo*: anni **OCS** | temeria **C** *m.* 1 **S** | soluont *ego*:
 soluent **O** solunt **CS**

Nulla dies oritur, quae iam uacua aequora cernat
 Puppibus, et semper tumidis ratis innatat undis.
 In terra temptare undas iuuat, aspera set cum
 Adsultat lateri deprensae spuma carinae,
 Tunc alii curuos prospectant litore portus 300
 Inuentasque alii terras pro munere narrant;
 Ast alii procul a terra iactantur in altum. 303
 Interea exanimat pavidos instratus aquae mons: 302
 Munit eos breue lignum et fata instantia pellit,
 Nam tantum a leto, quantum rate fluctibus, absunt.
 Belligeri Titan magnum cum contigit arcum 306
 Ducentemque ferum sinuato spicula neruo,
 Iam clausum ratione mare est, iam nauita portu
 Infestam noctem fugitat longasque tenebras.
 Signum erit exoriens nobis tum nocte suprema 310
 Scorpis, ille micat supra freta caerula cauda.
 Insequitur grauis arcus et in lucem magis exit.
 Tunc alto Cynosura redit, tunc totus in undas
 Mergitur Orion, umeris et uertice Cepheus.

296 oriturque **C m. 1 S** oritur qua **C m. 2** | cernat **AB**: cernent **P** cernunt **CS** (cernant **C m. 2**) || 298 In terra (Interea **P**) **O**: Inter ratem **CS** (Ante ratem **C m. 2**) | iuuat **O**, **C m. 2**: iuba **CS** | aspera sed **O**, **C m. 2**; asperas et **CS**, unde set restitui || 299 Adsultat in Adsultat corr. **B** Assultat **A** | depruens(a)e **CS** || 300 om. **CS**, 301, 299 ponit **S** || 300 alii Grotius: alti **O** || 301 in marg. add. **A** | alii ex alti corr. **B** | arrant **A** || uu., qui sunt in codd. 302, 303, transposuit Grotius; et turbas fuisse in archetypo docent **ACS** || 303 a terra **CS**: e terra **O** | iactantur **A** | altum **O**: alto **CS**; fort. excito i. in alto || 302 examinatur **P** | instratus scripsi: instrantis **B** instantis **ACPS** | aq. **P** || 304 Munit **O**: Punit **CS** | eos **CS**: hos **A** hros **B** rhos **P** | pellit **O**: pellunt **CS** || 305 loeto **C m. 2** || 306 Belligerum **OCS**, corr. Grotius Telligeri Titan magnus Burmannus | magnum cum **CS**: etiam **O** | arctum **P** || 307 Duc. **O**: Luc. **CS** | ferum **CS**: ferunt **O** || 308 nam **C m. 1** | clausam **B** | statione uel late omne Burmannus || 309 fugiat **CS** || 310 tum n. suprema **O**: tunc n. superba **CS** || 311 Scorpis **CS**: Scorpis **BP** Scorpis **AC m. 2** || 313 alto Grotius: alte **OCS** | redit idem: repit **O** regit **CS** || 314 Mergitur (Meg. **B**) **O**: Vergitur **CS** | orio numeris **B**: orion humeris ceteri | cephoëus **CS**

Est etiam, incertum quo cornu missa sagitta, 315
 Quam seruat Iouis ales. habet miracula nulla,
 Si caelum ascendit Iouis armiger arduos; hic nam
 Vnguibus innocuis Phrygium rapuit Ganymeden
 Et telo est positus custos, quom Iuppiter arsit
 In puero, luit excidio quem Troia furorem. 320

Delphin inde brevis lucet iuxta capricornum
 Paucis sideribus, tulit hic Atlantida Nymphen
 In thalamos, Neptune, tuos, miseratus amantem.

Sidera, quae mundi pars celsior aethere uoluit
 Quaeque uident borean uentis adsueta serenis, 325
 Diximus. hinc alius declinis ducitur ordo,
 Sentit et insanos obscuris flatibus austros.

Primus in obliquom rapitur sub pectore tauri
 Orion. non ulla magis uicina notabit
 Stella uirum, sparsae quam toto corpore flammae;
 Tale caput magnique umeri, sic balteus ardet, 331
 Sic uagina ensis, pernici sic pede lucet.

315—317 *om.* **O** | *a* 315 *iterum incipit E* || 317 armiger arduos; hic nam *scripsi*: armiger hic tamen arduum **Z** (arduum **C** *m.* 2) ascendit tamen arduus armiger hic est. Unguibus is nocuis *Grotius* hic Catamitum *Orellius* hic tamen aruo **U.** i. Phrygio *Breysigius* || 318 Unquibus **B** *m.* 1 | phricyum **B** frigium **AP** prygium **CS** | ganymeden **CS** ganimedē **BP** ganymedē **A** || 319 est positus *scripsi*: appositus **OZ** appositust *Orellius* | custos **O**: cuius **Z** | quom *Grotius*: quo **OZ** | excidium **C** *m.* 2 || 321—327 *om.* **E**, 321—323 *om.* **O** || 321 Delphin inde *Grotius*: Delphini inde **S** Delphin≡ inde **C** (Delphinus inde *m.* 2); *an unde?* || 322 atiantida **C** atliantida *a* *m.* 1 **S** || 324 Sydera **A** | quae **Z**: *om.* **BP** cum **A** | aetere **CS** || 325 Quaeque *ex Quaequae corr.* **B** | borean **CS**: boreā **B** boream **AP** | assueta **A** || 326 declinis **CS**: decliuis (dediuis **B**) **O** | ducitur **O**: dicitur **CS** || 327 Sentit et **O**: Sentiet **CS** | obscuris **B** || 328—330 *om.* **O** || 328 obliquum *Grotius* (-quom *Breysigius*): obliquo **Z** || 329 ulla **E**: nulla **CS** || 330 quam **E**: quen *siue* quem **S** et fortasse **C** *m.* 1; cum **C** *m.* 2 || 331 Tale **Z**: Tela **O** | capud **B** | magnique **ZA**: magnisque **BP** | humeri **C** *m.* 2: humeris **ZA** umeris **BP** | baltheus **P** | ardet **O**: exit **Z** || 332 pernici **O** (**C** *m.* 2): pernicis **Z** | luet **O**: ludit **Z**

Talis ei custos aderit canis ore timendo.
 Ore uomit flammam, membris contemptior ignis.
 Sirion hunc Grai proprio sub nomine dicunt. 335
 Cum tetigit solis radios, accenditur aestas,
 Discernitque ortu longe sata, uiuida firmat,
 At quibus adfectae frondes aut languida radix,
 Exanimat. nullo gaudet maiusue minusue
 Agricola et sidus primo speculatur ab ortu. 340
 Auritum leporem sequitur canis et fugit ille,
 Sic utrumque oritur, sic occidit in freta sidus.
 Tu paruum leporem rimare sub Orione.
 At qua cauda canis languenti desinit astro,
 Fulgent Argoae stellis aplustria puppis, 345
 Puppe etenim trahitur, non recto libera cursu,
 Vt cum decurrens inhibet iam nauita remos
 Auersamque ratem uotis damnatus ad oram
 Perligat, optatam cupiens contingere terram.

345 adfert Priscianus I p. 351, 5 ed. Hertz.

333—335 om. **O** | 333—340 post 344 in fine paginae ponit **C**
 || 333 ei **C** m. 2: et **Z**; an et huic custos? | haeret pro aderit
I. H. Vossius ad Arat. p. 66 || 334 contentior **C** m. 1 contentior
S contentior **C** m. 2 || 335 proprio sub **E**: priosum **C** priosuum
S || 336 tegit **P** | aestas **O**: aestus **Z** || 337 firmati **A** || 338 At
 quibus **O**: A quibus **Z** | adfectae *Burmamnus et Orellius*: adstete
BP adfiete **A** adsuetas **CS** assuetas **E** adsutae *Grotius* adstrictae
ipse conieci | radix **O**: cernis **Z** ceruix *Grotius* || 339 Examinat
ACP | malusue **B** || 340 sydus **P** | speculator **BP** || 341 om. **O** |
 auditum **C** | effugit *Burmamnus* || post 341 **Z** uersum *Auieneum*
inserunt: cf. praef. || 342 uerumq. **B** | in freta **Z**: infra **BP** in-
 fera **A** | sydus **AP** || 343 om. **Z**, qui eius loco habent *Auienea*:
cf. praef. | paruum ex peruum corr. **B** | laporem **P** | rimare *Bur-*
mamnus et Orellius: primare **A** prima re **B** prima res **P** || 344—
 346 om. **O** || 345 Fulget **C** m. 2 | argoe **C** || 347 inhibⁿ **B** iubet **A**
 | remos ex renos corr. **B** remis con. *Gronouius* || 348 uatis **BP**;
 uoti *Burmamnus* | dampnatus **AE** | ad oram *Grotius*: ab ore **OZ**
 || 349 Perligat *Grotius*: Perlegit **OZ** Praeligat *Munckerus*

Sed quae pars uiolata fuit, coeuntia saxa 350
 Numine Iunonis tutus cum fugit Iason,
 Haec micat in caelo; lateri non amplior auctus,
 Quam surgit malus; qua debet reddere proram,
 Intercepta perit nulla sub imagine forma;
 Puppis demisso tantum stat roscida clauo. 355

Haut procul expositam sequitur Nereia pristis
 Andromedam. media est Solis uia, cum tamen illa
 Terretur monstro pelagi gaudetque sub axe
 Diuerso posita et boreae uicina legenti.
 Auster pristin agit. duo sidera perlegit unum, 360
 Namque aries supra pristin piscesque feruntur.
 Belua sed ponti non multum praeterit amnem,
 Amnem, qui Phaethonta suas defleuit ad undas,
 Postquam patris equos non aequo pondere rexit,
 Vulnere reddentem flammās Iouis; hunc, noua silua,
 Planxere ignotis maestae Phaethontides ulnis. 366
 Eridanus medius liquidis interiacet astris.

350 Seu *Grotius* | quae (q; ^{ae} E) Z: quia O qua *Orellius* | fu-
 git C m. 2 || 351 Numina C m. 2 | cum fugit Z: confugit O (ex
 quom fug.?) || 352 Hac *Orellius* | amplior auctus *Orellius*: am-
 plior actus (actu P) O amplius aucta Z late, non amplius altus
Grotius || 353 Qua *uulgo* | malus O: maius Z | r&d dere B || 354
 Inter cepta C Intercepta ferit P || 355 stat] si A | roscida Z:
 lucida O | lauo C m. 1 S || 356—358 om. O || 356 Haud *Grotius*
 (Haut ego): At Z | pristis ex pristris E pistris C m. 1 S pistris
 C m. 2 || 359 Diuerso O: Diuersi Z | legenti O: legente Z || 360
 pristin Z (C m. 2 pistrin): pristis (piristis A) O | agat P agens
Grotius | prolegit P praelegit *Schwartzius* || 361 sup P | pristin
 OES pristim C m. 1 (pistrim m. 2) || 363—65 om. O || 363
 ph(a)etonta Z || 365 Fulmine *Grotius*, quo probato malim pen-
 dentem, ut sensus sit: Iouis fulmine flammās Solis luentem (de
 pendendi uerbo cf. praef. ad Val. Flacc. p. XX) || 366 Plaxere
 A | maestae (meste) Z: adaestae BP adhesye A | ph(a)etontides

Z: ph(a)etonides BP phitonidis A | enatis uersae Ph. alnis con-
Burmannus || 367 ante 366 in E || 367 Heridanus ZA | mediis
 ex medius E mediis liquidus A | interiacet OE: iniacet CS (hic
 iniacet C m. 2) | astris O: undis Z

Huius pars undae laeuum ferit Orionis
 Lapsa pedem procul. ambobus qui piscibus unus
 Vincula conectit, nodus cristam super ipsam 370
 Aequeoreae pristis radiat. sunt ubera caelo
 Sidera non ullam specie reddentia formam
 Sub leporis latus, auersam post denique puppim,
 Inter et Eridani flexus clauumque carinae;
 Atque haec ipsa notast nullam praebere figuram, 375
 Sunt quia totius sparsi sine nomine mundi
 Inter signa ignes, quibus etsi propria desit
 Forma, per apppositi noscuntur lumina signi.

Est etiam a geminis diuersus piscibus unus,
 Qui borean fugitat, totus directus in austros, 380
 Ventre sub aegoceri, pristin conuersus ad imam.
 Infimus hydrochoos set qua uestigia figit,
 Sunt aliae stellae; qua caudam belua flectit
 Quaque caput piscis, media regione locatae
 Nullum nomen habent nec causast nominis ulla, 385

368 unde **C** *m.* 1 | laeuum ferit **O**: medium tenet **Z** (*m.* tenet
 ast orionis **C** *m.* 2) || 369 pedem. procul *eqs uulgo interpungunt,*
correxī | ambobus *Grotius*: amotis **OZ** (āmotis **A**) | qua *coni. Grotius*:
coniectit **BP** coniecit **Z** | nodis **A** || 371 Aequeoreae *Grotius*: Ae-
 quore **OZ** (-rea **C** *m.* 2) | pistris **CS** (pistris **C** *m.* 2) | radiat *Brey-*
sigius: adiat **BP** adit **A** radians **Z** | ubera (= crebra) *scripsi*: libera
OZ (libero **B**) || 372 ullam **Z**: nullam **O** | specie **O**: caelo **Z** | red-
 dentia **B**, *corr. m.* 1 || 373 auersam **Z**: uersam **O** || 374 Eridani
Grotius: eridanum (*end. P*) **O** heridanum (*heryd. E*) **Z** | clauum-
 que **Z**: cauumque **O** || 375 ipse **A** | notast *Orellius*: nota si **O**
 nota est **Z** (nota similem *pro* nota si nullam **A**) | prebuere **CS**
 || 376 quia *scripsi*: etiam **OZ** etenim *Grotius* | totius *scripsi*:
 totus **B** *m.* 1, totos **B** *m.* *ead.* *corr.* **AP** toto **Z** | mundi **O** (*etiam*
B) **Z**: mundo *Grotius* || 377 et **PB** *m.* 1, etsi **B** *m.* 2 | defit *Orellius*
 || 378 apppositi **O**: oppositi **Z** || 379—381 *om.* **O** || 379 diuersus
Grotius: diuersis **Z** || 380 fugitat *Grotius*: fugiat **Z** | directus **Z**,
correxī || 381 aegocheri **Z** | pristī **C** (pistrī *m.* 2) pristim **E**
 pristim (pristim) **S** | hydrochoos (*ydr. A, hidrochoor P*) **O**: hy-
 drochous **Z** | set **A**: sed *ceteri* | qua *uulgo*: quae **OZ** || 383 qua
ZA: quae **BP** || 384 capud **B** | locatē **P** || 385 habent *om.* **BP** |
 causast *Orellius*: causa si **BP** causa **A** causa est **Z**

Sic tenuis cunctis iam paene euanuit ardor.
 Nec procul hinc dextra defundit aquarius undas
 Atque imitata cadunt errantis signa liquoris.
 E quibus una magis sub cauda flamma relucet
 Squamigeræ pristis, pedibus subit altera signi 390
 Fundentis latices. est et sine honore corona
 Ante sagittiferi paulum perniciæ crura.

Scorpius erecta torquet qua spicula cauda,
 Turibulum uicinum austris sacro igne uidebis
 Arcturum contra; sed quanto tardius ille 395
 Oceanum occasu tangit, tanto et magis artæ
 Turibuli metæ. uix caelum suspicit et iam
 Praecipiti tractu uastis dimittitur undis.
 Multa dedit natura homini rata signa salutis
 Venturamque notis cladem depellere suasit. 400
 Inter certa licet numeres sub nocte cauenda
 Turibulum, nam si sordebunt cetera cæli
 Nubibus obductis, illo splendente, timeto,
 Ne pacem pelagi soluat uiolentior auster.
 Tunc mihi spissentur substricto cornua uelo 405

386 poene **P** pene **CE** || 387—393 *hic habet O*, post 285 **Z**
 || 388 caudent **A** | liquoris **Z**: liquores **O** || 389 **E O** (*C m. 2*): Et
Z | succauda **B** | flamma **Z** flama **A**: magna **BP** || 390 Squami-
 geræ (*prior e in i corr., sed correctura deleta B*) pristis **O**:
 Squamigeri ustis **E** Squamiger iustis **CS** (-geri iustis *C m. 2*)
 | signi **O**: signa **Z** || 392 sagitti ferit **B** | paulum **E**: paululum
S paul^{≡≡}um (*ras. 2 litt.*) **C** nullum **O** | perniciæ **B** pernida **P** ||
 393—395 *om. O* || 393 erecta **E**: erepta **CS** || 394—413 *om. E*
 || 396 Oceanum **A** | occasu **O**: occasum **CS** | tanto et magis
codd.: tanto magis *Grotius* | arte **OCS** || 397 Turibuli **CS** Turi-
 bulo **O** | metæ uix **CS**: metæ ui **A** maeteui **B** m&eui **P** | cae-
 lum **CS**: caelo **O** | suspicit **Z**: suscipit **O** || 398 demittitur **CS**:
 dimittitur **A** dimi etitur **B** dem&itur **P** || 399 Multa[≡] **C** (*in ras.*
fort. s) || 400 *om. BP* (*non A*) || 401 certa **B** | numeris **BP** || 402
om. B | cetera **P** cetera **A**: tempora **CS** || 403 illo *ex ille corr. A*
 | splendente timeto **O**: splendenti metuendum **S** splendenti^{≡≡≡}
 tuendum (*ras. 2 litt.*) **C** timendum *Grotius* || 404 De **C E om.**
litt. init. S || 405 spissentur *Grotius*: siccentur **OCS** | substricto
Grotius: subericto **CS** abstricto **O**

Et rigidi emittant flatus per inane rudentes.
 Quod si deprensae turbauit lintea puppis
 Incubuitque sinu laxo, uel mergitur undis
 Prona ratis sorbetque inimicum Nerea prora,
 Vel si respexit seruator Iuppiter, aegre 410
 Vltima persoluunt iactati uota salutis;
 Nec metus ante fugit, quam pars effulserit orbis,
 Qua borean caelum spectantibus indicet ortum.

Sunt etiam flammis commissa immania membra
 Centauri, capite atque hirsuto pectore et aluo 415
 Subter candentis hominem reddentia chelas,
 Inde per ingentis costas, per crura, per armos,
 Nascitur intacta sonipes sub uirgine. dextra
 Seu praedam e siluis portat seu dona propinquae
 Placatura deos, cultor Iouis, admouet arae, 420
 Hic erit ille pius Chiron, iustissimus omnis
 Inter nubigenas et magni doctor Achillis.
 Hic umero medium scindens iter aetheris alti,

406 Et rigidi emittant **CS**: Et rigide mittant **A** Erigit
 temit tant (te mittant **P**) **BP**; rigidei mittant *malim* | flatus **Z**:
 latus **O** || 407 deprensae **CS**: deprensa **B** deprehensa **P** depressa
A | turbabit **S** | puppes **A** || 409 sorbetque *Grotius*: soluetque
 (-itq. **P**) **O** seruetque **CS** || 410 Celti **C** | respexit **CS**: perspexit
 (-xerit **P**) **O** | iuppiter **A** | aegre **CS**: (a)eger **O** aegri *Wassius* ||
 411 iactati *Grotius*: iactat(a)e **OCS** (ex iactatei?) | salutis *ex*
 salis *corr.* **B** || 412 effulserit (efuls. **A**) orbis **O**: perfulserit om-
 nis **CS** || 413 Qua borean **CS**: Quae boream (-ā **A**) **O** | ortum
O: orbem **CS** || 414 iterum incipit **E** || 414—416 *om.* **O** || 414
 Stant et commissi *Burmannus* || 415 hirsuto **Z** | pectore et aluo
CS: pectoris aluo **E** || 416 candentes **C m. 2** | chelas **E** || 417
 ingentes **C m. 2** | costa **C**, *corr. m. 2* || 418 dextra **CS**: dextera
E dexter **O** || 419 e *Grotius*: *om.* **OZ** | propinque **B** propinq. **P** ||
 420 admouet **OE**: admonet **CS** at admonet **E marg.** | arma **P**
 || 421 Hic **OE**: Sic **CS** | chyron **E** | iustissimus *Grotius*: iustissi-
 mus **OZ** mitissimus *Burmannus* | omnes **AC m. 2** || 422 magno
B | doctor *ex* doctor **P** || 423 Hic **O**: Hinc **Z** | umero **BP**: hu-
 mero *ceteri* | scindens *uulgo*: scandens **O** scandit **Z** | aetheris **P** |
 alti **Z**: alii **AB (P?)**

Si tenuem traxit nubem stellasque recondit,
Toto clarus equo uenientis nuntiat euros. 425

Nec procul hinc hydros trahitur, cui cauda superne
Centaurum lucet, tractu subit ille leonem,
Peruenit ad cancrum capite et tria sidera tangit.

Huic primos tortus crater premit, ulterioris
Vocali rostro coruus forat. omnia lucent, 430

Et coruus pennis et paruo pondere crater
Et spatio triplicis formatus sideris hydros.

Sub geminis procyon fulgenti lumine surgit.

Hic caelo ornatus trahitur noctemque diemque;

Sors sua cuique data est; semel adsignata tuentur
Inmoti loca nec longo mutantur in aeuo. 436

Quinque aliae stellae diuersa lege feruntur
Et proprio motu mundo contraria uoluunt
Curricula exceduntque loco et uestigia mutant.

Haud equidem possis alio contingere signo, 440

Quae diuis sedes. hinc atque hinc saepe uidentur
Occasus ortusque. neque anfractus breuis illis,

424 stellasue **A** stellasq. uerecondit **B** steltq; uerecondit **P**
 || 425 om. **S** | equo ex oquo corr. **E** | uenientes **AC m. 2** | nun-
 ciat **E** || 426—28 om. **O** || 426 hic **C m. 1** | superne *Grotius*: su-
 perni **Z** sub arma Centauri *Schwartzius* || 427 Centauri relucet
C m. 2 | tractu **C m. 2**: tractus **Z** || 428 capiti et **Z**, capite sed
C m. 2 | tria *Grotius*: tristia **Z** || 429 Huic primos tortus *Gro-*
tius: Hic primo (-mos **P**) ortus (est add. **A**) **O** Hic primo est
 ortus **Z** (Huic **C m. 2**) | ultiores **Z** || 430 forat **Z** (norat **C m. 2**):
 foret **BP** ferit (*pro* ferit) **A** | lucent **ZA**: lucet **BP** || 431, 32
 om. **O** || 432 triplicis *Grotius*: triplici **Z** | formatur **C m. 2** || 433
 proleyon **A** | fulgenti lumine **O**: fulgentia lumina **Z** (*E secundum Orelli*) | surgit; *E marg.* † pandit || 434—36 om. **O** || 436 Im-
 moti *Grotius*: In morti **Z** (In mortis **C m. 2**) || 436 longe **C m. 1**
 || 437 Quinque aliae stellae **A**: Quique aliae (si *inserit B*) stel-
 lae **BP** At quinque stellae **Z** At quinae stellae *Grotius* | legi **B** |
 curantur **P**, unde rotantur *Burmmanus* || 438 propero *coni. Bur-*
mannus || 439 Curricula **Z**: Curriculo **O** || 440—442 om. **O** || 440
 possis *Grotius*: possim **Z** (possent **C m. 2**) | ullo *coni. Schwartzius*
 || 441 diuis sedes **E**: diuisa dies **S** diuisa die ≡ **C** Quod diuersa
 uia est *Grotius* || 442 amfractus **Z**

Annosaque uias tardus uix perficit orbis.
 Hoc opus arcanis si credam postmodo Musis,
 Tempus et ipse labor, patiantur fata, docebit. 445

Signorum partes, quorum est praedicta figura,
 Annum expleturi praecidunt quattuor orbis.
 Interualla trium transuersus colligat unus.
 Nec par est illis spatium: duo namque feruntur
 Inter se aequales, quorum extat maxima forma; 450
 Et totidem aequales praedictis ante minores.

Hi semper distant, illos communia signa
 Committunt. qua se tangunt, pars aequa rotarum
 Diuiditur, binos ut si qui desecet arcus.

Dissimilis quintus liquida sub nocte uidetur, 455
 Sidera cum reddunt sinceros eminus ignis.
 Lactis ei color est, mediis uia lucet in umbris.
 Lacteus hic orbis nullo minor orbe rotatur.

Celsior ad boream qui uergit circulus altos
 Et peragit tractus uicinis haud procul ursis, 460

443 Annosaque Z: Annonasque O | tardius (om. uix) P |
 perficit Z: pr(a)eficit O || 444 arcanis CS: archanis OE (C m. 2)
 | si Z: an O || 445 patiantur O: patiatur Z | fata Z: facta O | do-
 cebunt A, C m. 2 || 446 est O: om. Z (sed figura est E) || 447
 praecidunt Schwartzius: pr(a)edicunt OZ | quattuor A quatur B
 | orbis BP: orbes ZA || 448 Internulla B | colligat ABC (E
 marg.) S: colligit E textus, PC m. 2 || 449 par est Z: pes est
 A per st (se m. 2 suprascr.) B per se st (inter se et st supra-
 scr. e) P | illis Grotius: illi OZ (ex elli corr. B) | spacium E |
 duo namque Z: quoniamque B qm̄que P q̄inq; A || 450 quorum
 extat maxima C quorum est et maxima O quorum est maxima
 S duo quorum est maxima E, Grotius || 451 aequales scripsi:
 inter se OZ, quod ex glossemate ortum intellexit Grotius, qui
 rursum coniecit || 452 Hi ex Hii E Hiis B His P | distant O:
 dictant Z (corr. C m. 2) | illis C m. 2 || 453 qua Z: quae O ||
 454 qui O: quis Z | malim dissecet || 455 Dissimiles C m. 2 |
 quintus (quinctus B) O: cunctis Z | uidentur C m. 2 || 456 Si-
 dere C m. 2 | ignis BP: ignes ZA || 457 ei Z: et O | calor B |
 est Z: et O | medius E | uia O: ut Z et Grotius; ego malim qui
 || 458 delendum censet Grotius | minor O: minus Z | rotatur Z:
 rotatu O || 459—61 om. O

Per geminos currit medios, uestigia tangit
 Aurigae plantamque terit Perseida laeuam,
 Transuersae Andromedae latera utraque persecat actus
 Aque umero totam dextram; summa ungula pulsu
 Acris equi ferit orbis iter. tunc candidus ora 465
 Cycnus habet iuxta, cubito lucet super ipsum
 Nixa genu facies et primis ignibus anguis.
 Ecfugit at uirgo; totus leo, totus in ipso
 Cancer. ab aduersis omnem secat ille leonem
 Clunibus hirsutique iubam per pectoris exit, 470
 Cancro fulgentes oculi, ceu regula currat
 Per medios, sic diuidui latera utraque tangunt.
 Hunc octo in partis si quis diuiserit orbem,
 Quinque super terras semper fulgere notabit,
 Abdi tris undis breuibisque latere sub umbris. 475
 Hoc cancrum tetigit cum Titan orbe, timeto

462 Aurgae **C m. 1** | planta quę **A** | terit **O**: tegit **Z** legit
Schwartzius | perseida **Z**: persida **O** | laeuam **O**: l(a)euam **Z** (*corr.*
C m. 2) || 463 Transuese **B m. 1** (*r suprascr. m. 2*) | latera
 utraque persecat actus (*ac*≡*us*, *t suprascr.*, **B** arctus **A**) **O**: se-
 cat utraque latera tactu **Z** || 464 Aque umero totam *scripsi*: Et
 totam ab umero **O Z** (humero **ZA**) abs humero *Schwartzius* |
 dextra **B** | pulsu **O**: cursu **Z** || *post* 464 Diuidit atque (**C, S m. 2**:
 et **ES m. 1**) sagittiferi medium (*eras. C*) pernicia crura *add. Z*,
om. O || 465 Acris equi ferit **O**: Hinc alius rapit **Z** | tunc **O**: tum
Z || 466 Cycnus **ES**: Cygnus *uel* cignus *ceteri* | iusta **B** | cubitos
C m. 2 || 467 Fixa **C m. 2** | genus **AB** || 468 Ecfugit *ego*: Etfu-
 git **O** (*Et fulgit B, f supra t scr. P*) Effugit **Z** || 470 hirsutiq. **S**
 hysrutique **E**: irsutisque **B** yrsutis quę **A** hirsutusque **P** hirsu-
 tisque **C** || 471 Carcro **B** | fulgentes **O**: qui fulgent **Z** qua ful-
 gent *Schwartzius* | currat **O**: currit **Z** || 472 diuidui *scripsi*: di-
 uidit **OZ** (currit **P**) diuisi **C m. 2** || *post* 472 **Z** *hos habet uersus*:
 Et geminis humeros et tauri ungula dextra Radit ophyuci
 uastos (uastos. **C**) fulgere notabis, quos *om. O. in toto hoc loco*
 (460—472), *dum interpolationes in Z obuias in partes uocare*
student, transponendo et mutando uiolentissimi Grotius Schwart-
ziusque || 473 partes **ZA** || 475 Abdit tres **Z** Adiutrix **BP** Adul-
 trix **A**; Abdi *Grotius*, tris *ego (ex trix O)* | undis **Z**: umbris **O**
 | breuibisque **O**: leuibisque **Z** || 476 timeto **Z**: timete (*in ti-*
mente corr. P) **O**

Aestatem rabidam et soluentis corpora morbos.
 Tunc habet aeterni cursus fastigia summa
 Erectoque polo brevius non adplicat umquam
 Candentis currus. aduerso nititur orbe, 480
 Dum tangat metas; pronus deuoluitur inde.

Hic boreae propior, contrarius excipit austros;
 Aegoceros metas hiemis glacialibus austris
 Aestatisque tenet flagrantia sidera cancer.
 Hoc medium sidus findit deuexior orbis, 485
 Fundentis latices genua implicat; illigat illum
 Intorta pristis cauda; uelocia crura
 Contingit leporis, canis aluum desecat imam.
 Desecat et sacrae speciosa aplustria puppis
 Centaurique umeros et scorpion ultima cauda 490
 Spicula torquentem; magnus micat arcus in illo.
 Inde austro propior sol est aquilone relicto
 Et gelidas hiemes hebetato lumine portat.
 Huius tres caelo partes adsurgere cernes,
 Quinque latent undis et longa in nocte feruntur. 495

477 rabidam *Orellius*: rapidam **OZ** || 478 aetherii *coni. Grotius* | cursus **O**: custos **Z** || 479 *puto* Euectoque | brevius **O**: breuius **Z** Phoebeus *Grotius* propius *Orellius* | adpl. **BP**: appl. **Z** ampl. **A** | umquam (unquam **A**) **O**: unum **Z** || 480 currus **OE**: cursus **CS** | aduerso **O**: auerso **Z** || 481 proneus **B** || 482 Hic

Grotius: Hinc **OZ** | propior **E**: proprior **O** (propror **P**) **CS** || 483 Egocheros **E** Aegocelos **P** Egokeras **A** egochero **CS** (ergo **C** *m. 2*) | hyemis **A** | glatialis. **E** || 484 flagrantia (*n in B add. m. 2*) **O**: flagranti **E** fraglanti **CS** | sidere **E** sydera **A** || 485, 484 *ponit Grotius* || 485 diuexior **C** || 486 Fundentes **P** | illigat *Grotius*: alligat **OZ** (*sed S m. 1* illigat) | lilum **B** || 487 pristis **Z**: pristi **BP** pristix **A** || 488 Contingit **AP**: Contigit **BCS** Contegit et **E** Contigerit **C** *m. 2* (*huius correcturae hic desinunt*) | canis album (album, c *deleta*, **B**) desecat (desicat **A**) imam **O**: canem iam desecat imum **Z** || 489 speciosae **CPS** | plustria **CS** amplustria **A** || 490 Centarique **A** || humeros **ZA** || 491 arcus **O**: orbis **CS**, *om.* **E** || 492 propior **Z**: proprior **O** || 493 hyemes **A** hiemp **B** | luminæ **A** lum ne **B** || 494 tres] pres **A** praes **B** | assurg. **A** | cernes **Z**: cernis **O** || 495 in **O**: *om.* **Z**

Hos inter medius nullo minor orbis agetur,
 In quo cum Phoebus radiatos extulit ignes,
 Diuidit aequali spatio noctemque diemque.
 Bis redit haec facies, librato sidere, mundo,
 Cum uer fecundum surgit, cum deficit aestas. 500
 Signa aries taurusque aequo tanguntur ab orbe,
 Sed princeps aries totus fulgebit in illo,
 Tauri armum subit et flexi duo sidera cruris.
 At medium Oriona secatur spiramque priorem
 Hydri et crateram leuem coruique sedentis 505
 Vltima, deficiunt nigra qua sidera cauda.
 Illic et chelas transuerso lumine quaeres
 Et celsi partem anguis et a medio ophiuchum
 Nec procul inde aquilam, toto capite incubat ardens
 Pegasus et longae spatio ceruicis inhaeret. 510
 Hos orbis, quorum tractus et signa notamus,
 Rectus per medios decurrens traiecit axis.
 Tris interuallis paribus sine fine rotantur

496 medius **Z**: medios **O** | minos[•] **A** minus **P** | agentur **BP**
 (in **B** post ras. 8 litt.) habetur, g *suprascr.*, **S** || 497 quos **P** |
 cumq; **E** | radiatos extulit **Z**: radios intulit **O** | ignis **S** || 498
 Diuidit **P** | spacio **E** || 499 librato **BP** | sidere **Z**: sidera **O** (syd.
P) | mundo *Schwartzius*: mundi **OZ** pondere mundi *coni. Grotius* || 500 uere **B** | fecundum (fec. **P**) **BEP**: fecundus **ACS** || 501
 taurusque aequo **Z**: taurus quae quo **O** (*nisi quod taurusq. quo*
P) || 502 totus (-os **B** m. 1) f. i. illo **O**: toto f. i. orbe **Z** || 504
 At **AP**: Ad **BZ** || 505 Hydri **CPS** Ydri **A** | crateram **Z**: cratera
O | sedentis *scripsi*: ferentis (-tes **A**) **O** querentis **Z** gerentis
Grotius forantis *Ios. Frey* || 507 cheles **P** | quaeres **Z**: qu(a)erens
O || 508 celsi partem *Schwartzius*: celsi mediam partem **OZ** |
 et a medio **Z**: et medio **O** | ophiuchum **OZ** (ophiacū **A**); *totum*
uersum sic constituit Grotius hic etiam celsi genua adspicies
 ophiuchi || 509 Nec ex *Nen corr.* **B** | aquilam **O**: aquila **Z** aquila;
 at *Grotius* || 510 longe **BC** longo **P** | spacio **E** || 511 orbis **O**:
 orbes **Z** | quorum tractus *Grotius*: quorum actus **Z** quorumq;
 actus **A** quorumq. apius (apices **P**) **BP** | notamus **O**: docemus **Z**
 || 512 Rectus **Z**: Relictus **AB** (**P**?) | per *om.* **A**, per *ex pe corr.*
B | decurrens traiecit axis **Z**: percurrens **O**, *tum* pertraxit axis
A traxit axis (*sic*) **B** traxit et axis **P** || 513 *om.* **BP** (*non A*) |
 tris ego: tres **ZA** | rotantur *Grotius*: notantur **ZA**

Nec mutare uias possunt nec iungere sulcos;
 Quartus in oblicum tris unus colligat orbis, 515
 Partibus extremis diuersos implicat; unum
 Inter utrumque secat medium desectus ab illo.
 Non si Palladia doctus formaret ab arte,
 Distantis orbis melius religasset ab uno.
 Sed tribus idem ortus omni nascuntur ab aeuo 520
 Atque eadem occasus remanent certissima signa.

Quartus ab oceano tantum uestigia mutat,
 Obliquo currens spatio, quantum capricornus
 Aestifero distat cancro, quam latus ad auras
 Aetherias surgit, tam sacris mergitur undis. 525
 [In sex signiferum si quis diuiserit orbem
 Aequalis partes, succumbet regula binis
 Inferior signis spatii tantumque tenebit
 Vna, sui lateris quantum a tellure recedit;
 Nec tamen humanos uisus fugit ultimus orbis.] 530
 [Haec uia solis erit bis senis lucida signis.
 Nobilis hic aries aurato uellere, quondam
 Qui tulit in Tauros Phrixum, qui prodidit Hellen,

514 sulcus **BP** || 515 in] i **B** | oblicum **BP**: obliquum **A** obli-
 quam **Z** (*ex obliquom?*) | tris **O**: tres **Z** | colligat *Grotius*: col-
 ligit **OZ** || 516 extremis **O**: extremos **Z** | impl. unum **O**: impl.
 unus **Z** || 517 desectus **Z**: defectus (-cius **B**) **O** | ab illo **O**: in
 illum **Z** || 519 Distantes **Z** | orbis **ES** | melius **Z**: medius **O** ||
 520 nascentur **Z** || 521 remanet **BP** *et, suprascr. n.*, **E** || 523
 spacio **AE** || 524 distant **B** | quān **P** | latus **Z**: taurus **A** tautus
B tantus **P** | aures **B** || 526—531 *litteris minutioribus, sed ab*
eadem manu, scriptos habet B; 526—530 *scholastico interpola-*
tore tribuit Orellius || 526 Infex **P** || 527 Aequales **P**, Aequalis
ceteri | partes *Grotius*: aries **OZ** | succumbet *Grotius*: succum-
 bit **Z** occumbit **O** || 528 Inferior **A** | signi **A** | spatii **AP**: pati **B**
 spatiis **Z** (spaciis **E**) || 529 sui *Grotius*: tui **O** suis **Z** || 530 in-
 humanos **B** | ui *supra lin.* **B** | fulgit **B** fug& **P** | uectimus **B** ex-
 timus **A** (**P?**) || 531—572 *esse Prognosticorum fragmentum casu*
quodam in Phaenomena delatum intellexit Iosephus Frey, nisi
quod uu. 570—72 Phaenomenis relinquenda esse uidit Breysigius
praef. p. XI || 531 bissemi **B** || 532—34 *om.* **O** || 533 frixum **E** |
 hellem **Z**

Quem propter fabricata ratis, quem perfida Colchis
 Sopito uigile incesto donauit amor. 535
 Corniger hic taurus, cuius decepta figura
 Europe thalamis et uirginitate relicta
 Per freta sublimis tacto mendacia sensit
 Litore, Cretaeo partus enixa marito.
 Sunt gemini, quos nulla dies sub Tartara misit; 540
 Set caelo semper, nautis laetissima signa,
 Ledaeos statuit iuuenis pater ipse deorum.
 Te quoque, fecundam meteret cum comminus hydram
 Alcides, ausus morsu contingere chelae,
 Sidere donauit, cancer, Saturnia Iuno, 545
 Numquam oblita sui, numquam secura nouerca.
 Hinc Nemeaeus erit iuxta leo; tum pia uirgo;
 Scorprios hinc duplo quam cetera possidet orbe
 Sidera, per chelas geminato lumine fulgens,
 Quem mihi diua canet dicto prius Orione. 550
 Inde sagittifero tentus curuabitur arcus,

535 uigili **Z**, uigiles **O** (*ex uigilei?*) uigile *Grotius* | dona-
 uit **O**: donabit **Z** | amor *Grotius*: amore **OZ**; *malim* uigili
 maesto donauit amanti || 537 Europe **A**: Europae **BPZ fort.**
 Europa et | talami sed **A** || 538 tacto *scripsi*: tergo **OZ** |
 mendatia **BP** || 539 Litore creteo **Z**: Litorea crete **A** Litore
 acretae **B** Litore cr&e **P** mendacia s. Litora, Cretaeo *Gro-*
tius || 540 quos nulla dies **Z**: quoseulla (quo se ulla **A**) diei
 (dei **P**) **O** || 541 Set **A**: Sed *ceteri* | nautis **Z**: natis **O** || 542 Lae-
 deos **Z**: Led(a)eo **O** | iuuenes **Z** || 543 f(a)ecundam **OE**: fecunda
CS, et **E marg. pro uar. lect.** | cō **P** | comminus **OE**: cominus
CS | ydram **AC** || 544 Alchides **Z** | ausus **O**: ausum **Z** | morsu **Z**:
 morsus **O** | chelae *Orellius*: bello **OZ** talum *Orellii amicus* ||
 545 cancer *Scaliger*: cancrum **OZ** || 546 securae **B** | nouerca **S**
ex corr.: nouerc(a)e **OZ** numquamque exuta nouercam *Burman-*
nus || 547 Hinc **Z**: Hic **O** Hunc *Burmannus* | nemeus **OZ** | tum
O: tunc **Z** || 548 Scorpion **C** | duplo *Grotius*: duplex **OZ** || 549
 scelas *in caelas corr. m. 1 B* | lumine **Z**: flumine (fulmine **P**) **O**
 || 550 *dedi ex O*: Quae mihi (michi **C**) dicta canant (canat **E**)
 magnum sidus Orionis **Z**, quod (sidus *in scelus mutato*) paren-
 theseos signis inclusit *Grotius* || 551 tentus *Grotius*: lentus **OZ**
 (letus **A**)

Qui solitus Musas uenerari supplice plausu
 Acceptus caelo Phoebeis ardet in armis.
 Cochlidis inuentor, cuius Titania flatu
 Praelia commisit diuorum laetior aetas 555
 Bellantem comitata Iouem, pietatis honorem,
 Vt fuerat geminus forma, sic sidere, cepit.
 Hic, Auguste, tuum genitali corpore numen
 Attonitas inter gentis patriamque pauentem
 In caelum tulit et maternis reddidit astris. 560
 Proximus infestas, olim quas fugerat, undas
 Deucalion paruam defundens indicat urnam.
 Annua concludunt Syriae duo numina pisces
 Tempora; tunc iterum praedictus nascitur ordo
 Lanigeri et tauri, geminorum, postea cancri, 565
 Tunc leo, tunc uirgo, tunc scorpios arcitenensque
 Et chelae et capricornus et imbrifer et duo pisces.
 Huius quantum altas demergitur orbis in undas
 Oceani, tantum liquidum super aera lucet.]
 Nullaque nox bis terna minus caelo trahit astra, 570

552 simplice **A** | plausu **Z**: plausus **AB** (*in hoc alt. u ex corr.*) plaustus **P** || 553 phobeis **B** phebeis **AP** || 554 Cochlidis *Grotius*: Coclitis (li *in ras.* **B**) **BP** Cocitis **A** Poplitis **Z** | ditania **E m.** 1 tithania **CS** || 555 *om.* **Z** | Prelia **P** Proelia **AB** | estas **A**

|| 556 pi^{ta}&atis **B** | honore **P** || 557 geminos **BP** | forma *in* formae *corr.* **A** | coepit **CS** cepit, o *suprascr.*, **E** || 559 gentes **ZA** | pauentem **O**: parentem **Z** || 561 infestas **O**: infectas **Z** | olim quas **Z**: solinquas (-qua **B**) **O** || 562 Decalion **B** Deocalion **P** | paruam **E**: parum **OCS** | defundens **O**: defendens **CS et E marg.**, detendens **E** | urnam **O**: ulnam **Z** || 563 numina **O**: nomina **Z** | pisces **B cum ceteris** || 564 Tempora tunc **O**: Temperat hunc **Z** || *uu.* 565 — 67 *suppositicii sunt uisi Grotio, lacunosi Orellio* || 565 et aurige minorum **AB** (**P** ?); *in* **A** † tauri *suprascr.* || 566 tunc *ter* **O**: tunc — tunc — tum **CE** tum *ter* **S** | scorpius **A et P m. 1** | architenensque **A** arquitenensque **CS** arcytenens (*om. que*) **B** || 567 chelae et *scripsi*: gelidus **Z** geminus **O** | corpricornus **P** | imbrifer et (himb. **P**) **O**: imbriferi **Z** | pisces] pi. (*sic*) **B** || 568 — 571 *om.*
Z || 570 bisterminamⁱⁿus **P** | trait **P** | asta **B**

Nullaque maior erit, quam quanto tempore in auras
Orbis perfecti diuisus tollitur arcus.

Saepe uelis quantum superet cognoscere noctis
Et spe uenturae solari pectora lucis.

Prima tibi nota solis erit, quo sidere currat, 575
Semper enim signo Phoebus radiabit in uno.

Cetera tunc propriis ardentia suspice flammis,
Quod cadat aut surgat summoue feratur in orbe,
Quantoque exiliant spatio, cum caerulea lincunt;
Namque aliis pernix saltus, maiore trahuntur 580
Mole alia, oceanum tardo linquentia passu.

Quod si nube caua solis uia forte latebit,
Occulet aut signum conscendens uertice caelum
Altus Athos uel Cyllene uel candidus Haemus,
Gargaron aut Ide superisue agitatus Olympus, 585
Tunc dextra laeuaque simul redeuntia signis
Sidera si noris, numquam te tempora noctis
Effugient, numquam ueniens Tithonius ortus.

571 in au. **B** inau **P** in austros **A** et *Matritensis*, in auras
uulgo || 572 Orbis **O**: Aeuī **Z** | perficit **A** | arcus **O**: orbis **Z** ||
573 superent **A** | noctis **Z**: noctes **A** noctem **P** noctibus **B** || 574
uentur(a)e **O**: uentura **Z** (*corr. in S*) || 575 quod **B** | currēt^a **B**
currit **C** || 576 signo Ph(o)ebus **O**: Phoebus signo **Z** | radiabit **O**:
radiantis **Z** || 577 Caetera **E** | tunc propriis **O**: tum proris **Z**
pronis *Grotius* | suspice **Z**: suscipe (*om. B m. 1*) **O** || 578 Quod
Orellius: Quid **OZ** | aut **OE**: ut **CS** | submoue **B** | in **O**: ab **Z** ||
579 *om. A* | Quantoque **BP**: Quantoue **Z** | exilli at **B** exiliat **P**
| spacio **E** | cerula *codd.* | lincunt **BP**: lingunt **Z** || 580 alius
(*mgo* † aliis) **E** aliis *ex* alius *corr. S* | saltus *Orellius*: saltu **AB**
saltum **P** alius **Z**; *fort.* Namque magis pernix aliud | trahuntur
O: trahetur **Z** || 581 alia **O**: alio **Z** | oceanō^v **P** | linquentia **O**:
liquentia **Z** || 582 si nube **A**: sine nōbe **B** sinenube **P** sine fine
Z | cau≡a **P** | in hoc uersu *Phaenomena* finit **O**, quae statim
Prognosticon fragmentum quartum subicit || 584 chillene **E**: quil-
lene **CS** | hemus **CE** || 585 Gargaron aut Ide *Grotius*: Gargaron
aut iden **E** Gargaro nauti dens **CS** | habitatus *coni. Heinsius*
et Orellius | olimpus **CS** || 586 redeuntia **E** || 588 ueniens *Gro-*
tius: uentus **Z**; num aduentus?

Cum primum cancrum Tethys emittit in auras,
 Excipit oceanus Minoae sarta coronae, 590
 Occidit et dorso piscis caudaque priore,
 Mergitur in totosumeros ophiuchus et anguis
 Ultima cauda micat, tortus habet illa timendos.
 Nec multo arctophylax hinc longe subiacet astro,
 Lumine qui primo cum scorpios occidit undis 595
 Occulitur pedibus; durat tamen arduus ore,
 Dum rigidum aegoceri signum freta lucida terret;
 Siderea uix tum satiatu luce bootas
 In terras abit et noctis plus parte relinquit.
 At contra nullo defectus lumine totus 600
 Orion umeris splendet magnaue diui
 Vagina et claro caelatus balteus igni.
 Cornua et Eridanus liquido feret utraque caelo.
 At cum prima iuba radiarit flamma leonis,
 Quicquid parte micat caelo, hoc nascente sub undas
 Omne abit atque feri uenientis defugit ora. 606
 Tota Iouis mersa est pennis stellantibus ales;
 Ipse genu posito defessus conditur undis
 Crure tenus; redit in caelum uasti caput hydri
 Et pernix lepus et procyon et Sirius ipse 610
 Totiusque canis rabidi uestigia prima.
 Accipe quae uitent exorsae uirginis ora:

589 primum *Grotius*: primo **Z** | tethis **Z** | dimittit *coni.*
Schwartzius || 590 minoae **Z**, *corr. Grotius* || 591 dorso *Grotius*:
 dorsus **Z** || 592 in] hinc *Burmannus* | humeros ophiucus (*y pro i*
E) at anguis **Z** || 593 tortus *ex ortus corr.* **S** || 594 arctofylax **CS**
 | hinc — astro *Grotius*: his (*ex is C m. 1*) — astris **Z**; *an* his
 l. disiacet astris? || 595 scorpius **E** || 597 egocheri **E** aegocheris
CS || 598 Sideraea **C** | tum **E**: tuum **CS** (*in hoc alt. u del.*) | sa-
 ciatus **CE** || 601 humeris **Z** || 602 celatus **Z** || 603 heridanus **Z** ||
 605 hoc *Grotius*: *om.* **Z** || 606 Omne **E**: Omnem **CS** | feri — ora
Grotius: fert — hora **Z** (*in S ab antiq. manu fert in feret corr.*)
 || 607 ionis **C** (*corr. m. ead.*) **S** || 608 Ipse *scripsi*: Quique **Z** ||
 post 608 *Grotius* *inserebat u. 274* || 610 syrius **Z** || 611 rabidi **S**
m. 1: rapidi **CES m. 2** | totus hic *uersus Grotio suppositicius*
est uisus || 612 exosae uel exortae *Burmannus*

Delphinus notis iam tum deflexerit undis
 Et lyra dulce sonans et flammis cincta sagitta
 Et niueus cygnus properarit tangere fluctus, 615
 Vtraque penna uolans caudam uix lucet ad ipsam,
 Nigrescitque Padus, terrae qui proximus amnis.
 Tum caput abscondet sonipes, tum tota latebit
 Ceruix, at contra sublimior hydra feretur
 Cratera tenuis et surgent aplustria puppis 620
 Argoae totusque canis; sed cum pia uirgo
 Nascitur, illa ratis media plus arbore lucet.

Surgentis etiam chelas sua signa notabunt:
 Exilit oceano tunc toto crine bootēs,
 Quem claro ueniens arcturus nuntiat ore, 625
 Celsaque puppis habet, cauda minus ac patet hydra;
 Nixa genu species dextro redit ardua crure
 Partibus haud aliis ponto eluctata supremo;
 Bis solet illa una caelo se ostendere nocte:
 Nam si Phoebeos currus, dum longa uenit nox, 630
 Occasu sequitur, rursus fugit oceanum ortu
 Crure simul chelis fulgens. cum scorpios exit,
 Haut cunctatus abit; quom Chiron surget ab undis, 634
 Arcus siue suo caelo referetur imago, 635
 Iam totis radiat membris miserabile sidus. 633

613 Delphinus **ES** | notis *Grotius*: motis **Z** | deflexerit *coni.*
Grotius || 615 cygnus **C** | properarit *ex* properant **E** || 617 qua
coni. *Orellius* || 618 abscondit **Z**, *corr.* *Grotius* | tum *idem*: cum
Z || 619 ad **S** || 620 Terra tenuis traxit surgentia plustria puppis
Z, *corr.* *Grotius* || 621 Argoe **Z** || 622 tenuis *pro* plus *coni.* *Gro-*
tius || 624 Exilit *Grotius*: Exilem **Z** | tunc (*siue* tum) *scripsi*:
 nunc **Z** || 625 nunciat **E** || 626 ac patet *scripsi*: attamen **Z**, *ante*
quod Dahmsius uersum intercidisse statuit | hydra *Grotius*: illa
Z || 627 speties **C** | dextro *R. Dahmsius*: flexo **Z** || 628 ponto
 eluctata supremo *scripsi*: noctem fluctuata suprema (-mā **E**) **Z**
 partibus haud aliis; nocte eluctata suprema *Bis eqs. Grotius* ||
 629 illa *idem*: ille **Z** | noctē **E**: noctem **CS** || 630 cursus **C** | 631
 Occasu *Grotius*: Occasus **Z** | rursus **Z**: rursum *Grotius* | ortus **C**
 || 632 chelis fulgens *Schwartzius*: chaele (chele **E**) fulgent **Z** |
 scorpius **C** || 633 — 635 *ita habent Z*: Iam (*sic E*: Tam **S m. 1**

Inperfecta redit caelo tunc orta corona
 Et Chiron pius ad caudam cognoscitur imam.
 Pegasus abscondit toto tunc pectore pennas
 Nec lucet cauda praemersus pectore cycnus.
 Abdit et Andromede uultus et maxima pristis 640
 Occasu insequitur fugientis uirginis ora,
 Crista super caelo fulget. caput abditur ipse
 Regalis Cepheus alias intactus ab undis.

Scorpios exoriens, quom clarus fugerit amnis,
 Scorpios Oriona fugat, pauet ille sequentem. 645
 Sis uati placata, precor, Latonia uirgo;
 Non ego, non primus, ueteres cecinere poetae,
 Virginis intactas quondam contingere uestes
 Ausum hominem diuae sacrum temerasse pudorem.
 Deuotus poenae tunc impius ille futurae 650
 Nudabatque feris angusto stipite siluas

Tum **CS** m. 2) totis radiat membris miserabile sidus At cum
 tantus abit quantum lyra surgat (-it **C**) ab undis Argosopia
 (Argo siria **E**) suo caelo refertur (-retur **S** corr.) imago, in qui-
 bus turbas u. 633 male transposito ortas esse uidit Grotius, qui
 et u. 634 Haut cunctatus abit quum Chiron surget correxit,
 tum Arcusque ipsa pio caelo referetur coniecit; Arcus siue suo
 praetuli. inter eos, qui uulgatum uersum ordinem retinueret,
 Schwartzius 634 Ac tum tantum abiet (abiit Breysigius), Orel-
 lius 635 Arcus ipsa suo scripsere || 636 Imperfecta **E**; malim
 Intersecta | tunc orta scripsi: cum tota **Z** tum tota Grotius
 Minoa Dahmsius tum uota Breysigius || 637 chyron prius **Z**;
 pius Grotius | imam idem: ima **Z** || 639 cyenus **E**: cignus **CS** ||
 640 Abdit et Schwartzius: Ardet et **Z** | andromedae **Z**, corr.
 idem; Abditur Andromedae Grotius; qui et sed m. p. uel pistris-
 que marina maluit || 641 Occasum sequitur **Z**, corr. Schwartzius;
 Oceano insequitur Grotius | fugientis (uel -tia) scripsi: uenien-
 tis et **CS**, uentis et **E** (mgo uenientis), et del. in **S** uenientia
 Schwartzius metuentis Orellius || 642 ipse I. H. Vossius ad Arat.
 p. 111: ipsi **Z** || 643 cephoëus **Z** | alias Vossius: altis **Z** | intac-
 tus ex intactis **E** || 644 Scorpion **C** (sic) | quum (quom ego) cl.
 fugerit Grotius: quam cl. fulserit **Z** || 645 post 650 ponit **E**, sed
 signis adpositis correxit | Scorpios **S**: Scorpium **CE** || 646 Sis
 Grotius: Si **Z** || 647 malim Non cano ego primus; Burmannus
 coni. Non ego sum primus || 651 ambusto coni. Orellius

Pacatamque Chion dono dabat Oenopioni.
 Haud patiens sed enim Phoebi germana repente
 Numinis ultorem media tellure reuulsa
 Scorpion ingenti maiorem contulit hostem. 655
 Parcite, mortales: numquam levis ira deorum.
 Horret uulnus adhuc et spicula tincta ueneno
 Flebilis Orion et, quamquam parte resecta
 Teli pone fugit, tamen altis mergitur undis,
 Scorprios ardenti cum pectore contigit ortus. 660
 Nil super Andromedae, nil pristis luce fruetur.
 In caput atque umeros rapit orbis Cassiepiam,
 Decliuemque trahunt aeterni pondera mundi
 Corruptaque cadit forma, certauerat olim
 Qua senis aequorei natis, cum litore Canchli 665
 Doridos et Panopes spectaret stulta choreas.
 Illa abit oceano, totius sarta coronae
 In caelum redeunt, totum se liberat hydrus.
 Cruribus expectat Chiron obscurior arcum,
 Corpore iam toto, iam toto uertice clarus. 670
 Tum fera, quam dextra portat Centaurus, in auras
 Exilit et claris aperitur flexibus anguis;
 Innixusque genu laeua minus aequora linquit.

652 chyon **C** | oenorioni (*mgo* † oenopio) **E** oenopioni *ex*
 eupioni *corr.* **S** || 653 Haud *Grotius*: Ad **CS** At **E** | sed enim
 (*sic*) **E**: etenim **CS** || 658 quanquam **C** | resecta *Grotius*: relict
Z || 659 Teli *Grotius*: Caeli **E** Coeli **CS** | pone *Orellius*: poene
Z paene *Grotius* | fugit; fu *corr. m. 2* **S** || 660 Scorpion **CS** Scor
 pious **E** || 661 Nil — nil *ex* Nihil — nihil *corr. m. 2* **S**; **E** *mgo*
 † nihil | pristis *in* pistris *corr. C* || 662 In caput *ex* Insuper *m. 1*
corr. C | humeros **Z** | Cassiepia **Z**, *corr. Grotius* || 663 Declinem
 que **Z**, *corr. Grotius* | aeterno pondere **Z**, *corr. idem* || 664 cadunt
Z, *corr. Grotius* | certauerit **Z**, *corr. idem* || 665 senis *Grotius*:
 sinus **Z** | Canchli *Grotius*: cancri **Z** || 666 spectasset **Z**, *correx*
 || 667 totius s. coronae *Grotius*: totiensque s. corona **Z** || 669
 exspectat **E** expectant **C** | chyron **CE** | arcum *Grotius*: arcu **Z** ||
 670 Corpore iam toto uastus et uertice c. **Z**; *interpolationem*
remoui duplicando iam toto; *Grotius* iam uasto, iam toto,
Schwartzius iam toto uasto sub coniecere || 673 linquit *Grotius*:

At cum prima subit facies remeabilis arcus,
 Iam sicca oceano Chiron pernicia crura 675
 Expellit, celsis ophiuchus fulget in astris.
 Nil trahit obscurum serpens et trunca recepta
 Desinit esse manu uel sic deformis imago.
 Iam lyra cum superis et cycni dextera penna,
 Radit tellurem rediens cum sidere Cepheus. 680
 Tum canis abscondit totius corporis ignis
 Et latet Orion et semper tutus in undis
 Est lepus Argosaeque ratis, qua flexile signum
 In puppim formatur, adhuc aplustria lucent.
 Mergitur et Perseus et caprae nobile lumen. 685

Aurigam totum abscondit ueniens capricornus
 Atque omnem ornatum uenerandae numine puppis.
 Tum procyon obscurus abit; redit armiger uncis
 Vnguibus, ante omnis gratus tibi, Iuppiter, ales.
 Omnibus et stellis cycnus redit et leue telum 690
 Et paruus delphinus et apta altaria sacris.

[Eminus exurgit Minoia nota corona]

Hydrochoos caelum scandens simul euocat ore
 Et ceruice tenus fidentem Pegason alis.
 Auersum Chirona trahit nox atra sub undas, 695
 Oceanus caudam tinguat, nondum capit ora,

linunt **CS** linquunt **E** (**C** corr. m. 1); quod Schwartzius scribendo
 Innixumque genu laeua maris retinuit || 674 arcus Grotius: arcu

^{el}
Z || 675 sic ex sicca corr. **S** | chyron **Z** || 676 Expulit **E**: Expulit
CS (in **C** m. coeua in Expulerit corr.) Expulit et Grotius |
 ophiucus **ES** ophyucus **C** || 677 Nil (l in ras.) **C**, ex Nihil corr.
S | et Breysigius: sed **Z** || 678 manum **Z**, corr. Grotius | uel sic
 scripsi: mediis **Z** rediens Grotius Nisi Schwartzius membris
 Breysigius || 679 cygni **C** || 680 cephoeus **CS** cophoeus **E** || 682
 atque imperfectus in undis con. Grotius || 684 athuc **Z** | plustria
C || 687 omnem **E**: omne **CS** || 690 cygnus **C** || 691 delphynus **E**
 || 692 subditicium intellexit Grotius | exurgit **E** | in minoia ul-
 timae litterae dispici nequeunt in **C** || 693 Hydrocoos **Z** || 695 chy-
 rona **CE** chirona, y supra i posita **S**

Non uastos umeros, non pectora tristia setis.
Hydram plus mediam condit, pars tertia lucet.

Hanc pisces abdunt orti totumque biformem.

Cum geminos pisces aquilonis prouocat aura, 700

Ille etiam surgit, qui tristes respicit austros;

Piscibus ille simul surgit, sed liberat ortus,

Cum pernix aries in caelum cornua tollit.

Pisces educunt Cepheida; laetior illa

Nereidas pontumque fugit caeloque refertur. 705

Ortus lanigeri properabunt condere sacrum

Turibulum; patrio fulgebit in aethere Perseus.

Persea cum pinnae reddunt, iam Plias ab undis

Effugit et dextro taurus cognoscitur armo.

Fixus ut in curru trahitur sine curribus ullis 710

Myrtilus. haut totum cernes, haut integer ipse

In caelum redit, at pars dextera mergitur undis;

Vertice lucebit, teneros manus efferet haedos.

Laeua Iouis nutrix umero radiabit in ipso,

Proxima telluri nascetur planta sinistra. 715

Cetera cum geminis perfecto sidere surgent.

Tauro pistriceis pariter cristaeque refulgent

697 humeros **Z** | non p. t. setis *Grotius*: tum p. t. sertis **Z**
 || 699 orti totumque *Grotius*: tortitumque **E** ortitumque **CS** |
 biformem **E**: biformes **CS** (*secundum Orellium etiam E*) || 702
 sed *Grotius*: et **Z** (**E**?) || 703 et 704 in marg. inf. m. ead. add.
C || 704 cephoeida **Z** || 705 Nereidos pontoque fugam **Z**, corr.
Grotius || 708 reddunt *Grotius* (*qui et pennae*): redeunt **Z** || 709
 taurus cogn. *Dahmsius*: tauri et cogn. **Z**; et del. *Grotius* || 710
 ut **E** (*sic*): et **CS**; (*Nixus*) et incuruus *Schwartzius* et in cornu
Dahmsius | ullis **CE**: ullis ex illis corr. **S** || 711 Myrtilus **CS**:
 Myrtulis in Myrtilus corr. **E** | haut *Grotius*: aut **Z** | cernes in
 cernens corr. **E**: cernens **CS** | haut *scripsi*: cum **Z** non *Grotius*
 | integer ipse *Grotius*: interit ipsum **Z** || 712 redit at *Grotius*:
 redit **CE** redit **S** rediet *Hauptius* | dextera **C**: dextra **ES** tertia
Schwartzius || 713 efferet *Grotius*: effugit **Z** || 714 humero **ES**:
 humeros **C** | radiauit **Z**, corr. *Grotius* || 716 Caetera **E** | surget
Z, corr. *Grotius* || 717 pistrices **Z**, corr. *idem*

Caudaque; uicinum terris iam cerne booten.
 Et cum se genibus demisit pars ophiuchi,
 Signum erit, oceano geminos remeare relicto. 720
 Totaque iam pristis lucebunt squamea terga;
 Eridani et primos deprendat nauita fontes,
 Caelum conspiciens, dum claro se mouet ortu
 Orion; habet ille notas, quae tempora noctis
 Significant, uentosue truces fidamue quietem. 725

PROGNOSTICORVM FRAGMENTA.

I. *uide Phaenom. uu.* 531 — 569.

II.

Vna uia est solis bis senis lucida signis.
 Hac rapitur Phoebe, per idem Cythereius ignis
 Fertur iter, per idem cristatus uertice Mauors
 Mercuriusque celer, regno caeloque uerendus
 Iuppiter et tristi Saturnus lumine tardus. 5
 Omnibus his gemini motus, quorum alter ab ipsis
 Nascitur et proprios ostendit sidere nisus —

718 cerne *ex* cernes **E** cerne $\equiv$ **C** cernet **S** || 719 dimisit **Z**,
corr. Grotius | ophiuci **CS** ophyuci **E** || 721 piscis **Z**; pistris *Gro-*
tius ex suo scribendi more | sqamea **S** | terra **C** terra, *g supra r*
alt. posita S || 722 Heridani **CS** Herydani **E** | primo deprehen-
dat Z, corr. Grotius; deprendet Schwartzius || 723 mouit **C** || 724

noctis *Grotius*: noctes **Z** || 725 Significet et fidamque **Z**; *utrum-*
que corr. Grotius || *sine interstitio sequitur fragmentum III Pro-*
gnosticorum in Z.
 II. *hoc fragmentum in Z extat post fragm. III* || 1 uerba Una
 uia est solis *ex Phaenom. u.* 531 *interpolata esse agnouit Orel-*
lius | bisenis **E** || 2 Hac *Grotius*: Ac **Z** | Phoebee **Z**, *corr. Grotius*
 || 3 uertie **E** || 5 Iupiter **E** | tristiter saturnus **E**

Tunc mundum subeunt lento pede — concitus alter
 Inuitos rapit et caeli circumrotat orbem.
 Annua sol medius designat tempora, Phoebe 10
 Menstrua; namque anno solem remeare uidebis,
 Mouerit unde suos currus per signa uolantis.
 Hoc peragit spatium breuiore citatior orbe
 Mensem expleturis Phoebe contenta diebus.
 Annuus est Veneri cursus neque tardior illa 15
 Mercurius, binos Gradius perficit orbis.

III.

Grandine permixtas aries niuibusque caducis
 Spargit uicinas supra iuga tristia nubis.
 Taurus portat aquas et uentos excitat acres.
 Fulmina tunc crebro iaculatur Iuppiter et tunc
 Intonat emissis uiolentior ignibus aether. 5

8 concitus *om.* **E** || 9 circumnotat **Z**, *corr. Grotius* || 10 tempora **ES m. 2**: tempore **CS m. 1** | phoebee **S** phoebee **CE**, *corr. Grotius* || 11 namqua anno **E** nā quaanno **C** nam quanno **S**, *corr. Grotius* || 13 spatio (-cio **E**) breuior **Z**, *corr. Grotius* || 14 contempta **CS** contenta **E**, *corr. Grotius* || 15 annuus **ES m. 2**: annus **CS m. 1** || subiungit **Z** uersus *Auieni Prognost.* 415 — 436. 443. 444. 447. 544. 551. 552, tum in clausula Vale fidens in dñō XPI (*om. S*) uestitus amore desinunt **CS**, cum **E** post *Auieni Progn.* 552 haec subiungat:

er duodena pater superum dum signa feruntur

Bissenos phoebus iam tunc compleferat annos

Cursus inequatis cuncti nunc igne citato

Festinare putes nunc pigro sidere sumpto. —

in quibus uerbis finit E. potest hoc fragmentum antea incognitum (in cuius u. 1 scribas: Per — feretur, u. 2 compleuerit, u. 3 inaequalis cunctis, u. 4 pigro se dare sompno) pertinere ad Germanicum.

III. hoc fragmentum in **Z** extat post *Phaenom.* 725 || 1 permixtus **Z**, *corr. Grotius* || 2 Spargunt uicina tristis supra iuga piscis **Z** (pisces **E**), *corr. Grotius* || 3 acres *Grotius*: aries **Z** || 4 tunc prius *Grotius*: tum **Z** || 5 emissus in emissis *corr. E*: emissus **CS**

At geminis leuiter perstridunt caerula uenti,
 Rarus et in terras caelo demittitur humor.
 Omnia mitescunt tranquillo sidere cancri.
 Siccus erit leo, praecipue cum pectora feruent.
 Virgo refert pluuias et permouet aera uentis. 10
 Lenius est librae signum; uix rorat in illo.
 Scorpios assidue caelo minitabitur ignis:
 Lentior in pluuias magis inuenit arua quieta
 Atque trucis uenti densa niue saepe rigeunt.
 Rara sagittifero descendunt flumina terris; 15
 Aegoceros aliis parcit, sed frigora durat
 Instabilique gelu fallit uestigia passus.
 Qui fundit latices caelo quoque permouet imbres.
 Omnia miscentur cum piscibus; aspera uentis
 Aequora turbatos uoluunt ad sidera fluctus; 20
 Imbribus incumbit caelum solemque recondit;
 Grandine pulsatur tellus, niue moenia durant.
 Haec ut quisque deus possedit numine signa,
 Adiungunt proprias uires. torpere uidentur
 Omnia Saturno; raros ille exprimit ignes 25
 Et siccas hiemes adstrictis perficit undis.
 Grandine durantur pluuias, niue grando putrescit
 Et rigor accedit uentis. mitissimus ille

6 At E: Ad CS || 7 demittitur Z: dimittitur *Grotius* || 8 si-
 dere ex sedere E || 9 cum *Grotius*: cui Z (E?) | seruent E || 10
 area E || 11 est] ast *Burmennus* (*potius* at) | singum E | rorat S
corr. m. 2: rore Z || 12 ignis E || 13 et 14 om. C || 13 Lencior E
 | quieta S: etur E in pluuias ueniet; magis arua quieta *con.*
Grotius || 14 uenti *idem*: uentos ES || 15 Rara sagittiferi ES
m. 2 Sagittiferique rara ES *m. 1*, tum descendit pluuias Z; quae
corr. Grotius || 16 Egocheros Z | alia (alias E) spargit et frigora
 Z, *corr. Grotius* || 17 fallit S *m. 2*: falli Z || 18 lacies E || 19
 pisibus E || 21 celum E: in caelum CS (*in hoc in m. 2 del.*) ||
 23 singna E || 24 torpere S *m. 2*: torpore Z || 27 grando] gran
 E || 28 rigor ex rogor C | accendit E || *sequitur in Z frag-*
mentum II.

III.

Iuppiter est illo laetus magis. hic ubi solis
 Vitauit flammās proprio bene lucidus ore,
 Commissas terris fruges spectabis in herbis
 Pomaque purpureo primum nascentia flore;
 Nec pecus in fetu fallit, noua turba repente 5
 Mugiet e stabulis, arto balabit ouili.
 Idem ne tellus nimium siccata tepore
 Destituat sata, cum tetigit fera cornua tauri,
 Dat pluuias sorbetque datas, cum Pliada fugit
 Atque adiit geminos. cancro placidissimus idem 10
 Dat modicas uires, rabidos et temperat aestus.
 Et leo terribilis sub te, pater, ipse repellit
 Instantis morbos et Ditis limina cludit.
 Incipit agricolis in uirgine soluere uota:
 Iam tum maturae segetes et spicea pendet 15

III. *Habent hoc fragmentum post Phaenomenon u. 582 sine ullo interstitio* **ABP** et *Matritensis* (**M**), *Strozzianus* et *Freibergensis*, quorum ut nimis deprauatorum interpolatorumque lectiones (s) raro adnotaui: u. 1—51 primus ex **M** anno 1769 Ioannes Iriarte in catalogo codd. graec. bibl. reg. *Matritensis* I p. 205 sqq., deinde ex **P** a. 1773 *P. Burmannus* *Sec. in Anthologiae latinae uol. II* p. 338 sqq. ediderunt || 1 ex illo **M** | laetus Iriarte: laeto

O | ubiq. **B** | solis **P**: solus **ABM** || 2 proprio **P**: prior **ABM** || 3 et 4 omittunt **BP** || 3 terrae uel terris scripsi: cereri **A** caereri **M** | erbis **M** || 5 faetu **M** | fallit uel fallit Iriarte: falet **B** falit **M** fallit **AP** || 6 Mugiet estabulis **P**: Mugiet stabilis **BM** Mugiet stabulis **A** in stabulis s | arto *Orellius*: alto **O** | balabit Iriarte: balauit **P** ualebit **ABM** | obili **B** || 7 nimio *Orellius* | tepore Iriarte: repente **O**, e u. 5 || 8 Destituat (*corr. ex* Distituat) s: Destituit **A** Distituat **MP** Distuat **B** | tari **B** || 9 datas **P**: data **ABM** | Pliada *Orellius*: pliade **O** (plyade **A**) pliade fulsit Iriarte || 10 adiit Iriarte: adit **AP** adid **BM** || 11 rapidos **O**, *corr. Orellius* | aestus **AP**: aestu **BM** || 12 teribilis sup̄ter pater **B** || 13 Instantis **BM**: Instantes **AP** | lumina **P** || 14 soluere **A**: sorbere **BMP** ||

.tu

15 Iam tum matur(a)e **AMP**: Iammmature (*tertia m ex corr.*) **B** || 15 spicea **AM**: spicaea **B** spice **P** | pendet Iriarte: pendent **O** (pendent **B**)

Ante larem triuium perfecta messe corona.
 Libra tumescentis musto bene percoquit uuas.
 Scorpion ingrediens tua, Liber, munera condit
 Iamque sagittiferum scandens sua lumina reddit
 Numquam laetae hiemi. modice tamen in capricorno.
 Hydrochoon piscesque agitat saeuissimus idem, 21
 Si statuit currus quocumque in sidere fessos.
 Lanigero tonat et Poeni per terga leonis
 Omniaque hibernis permiscet mensibus astra.
 At cum Phoebeos Mauors effugerit ignes, 25
 Siue aries geminique deum siue acre leonis
 Sidus et aequato libratae pondere chelae
 Aut arcu pollens aut imbris fusor habebit,
 Spissatis caecus nebulis hebetabitur aer
 Nullaque praecipites agitabunt aequora uenti. 30
 His idem lentos signis cum supprimet ignis
 Belliger et nigra cursus statione tenebit,

16 triuium *scripsi*: primum **O** patrium *Orellius* priuum
Hauptius | perfecta messe **AP**: perfectam esse **BM** persecta
Heinsius | coronam **O**, *corr. Iriarte* || 17 tumescentes **AP** | per-
 coquit **BP** || 18 Scorpion **AP**: Scorpioni **BM** | liber **AM**: libra
BP | condit, *ita O* || 19 candens **A** | lumina *scripsi*: munera **O**
e uersu praecedenti; sidera *Iriarte* | reddit **P**: redit **ABM** || 20
 Numquam **AP**: Num qua **BM** | lete **A** laete **BM** letę **P** | capri-
 corno **P** || 21 Hydrocoon **BPM** | agittat **P** || 22 fessos **P**: fessus
ABM || 23 peni **A** | *an* post terga? || 24 Omnia quae **M** | hiber-
 nis *Iriarte*: hiberni **O** (hyberni **M**) || 25 At cum **A**: Ad cum **BM**
 Atq. **P** | phoebeus **P** || 26 germiniq. **B** | deum] domum *Ianus*
Heluetius, Burmanni amicus | acre **AM**: acri **BP** || 27 Sydus **MP**

leonis

| aequato libratae *scripsi*: (a)equate librato **O** | caelae **B** chele **P**
 | uersum 27 bis habent **BP**, sed ut in fine alterius scripturae
 leonis **B**, chele **P** exhibeant || 28 ymbris **M** himbris **P** | fusor **A**:
 furor **BMP** || 29 Spissatis *Orellius*: Siccatis **AP** Siocatis **BM** |
 nebulithebet habitur **B** hebethabitur **P** || 30 praecipite sagitta-
 bunt **AB**, recte **MP** || 31 lentos signis **AM**: lento. signis **B** len-
 tos ignis **P** lentos pisces *Heluetius* | supprimet *Iriarte*: suppri-
 mit **AP** supprimit **BM** || 32 Belliger et **AM**: Velliger. et **P** Velli-
 geret **B** | stantione **B** | tenebat (*i m. 2*) **B**: tenebat **O**

Tum crebro magnus tonitru pulsabitur aether,
 Tum resoluta dabit nimbos cum grandine nubes,
 Set magis, hibernae tetigit cum sidera partis, 35
 Effundet totas uiolento numine uires.
 At modicos imbres, proni cum cornua tauri
 Frugiferamque deam uel brumalem capricornum
 Attigerit, liquido non saeuus ab aethere fundet.
 Insertus cancro, terras cum letifer ortu 40
 Sirius adflauit, nocituros temperat aestus.
 Scorprios at primae qua tollit acumina caudae
 Frigidaque extremi iam claudunt sidera pisces,
 Martia non illos turbabit stella neque imbre
 Aut ulla condet nitidos caligine soles. 45
 Set si forte diem uictus mutauerit aer

33 Tunc **P** | tonetru **B** | aethae **B** || 34 resoluta **A** | nim-
 bos **P**: nimbus **ABM** | nubes **AP**: nubis **BM** || 35 Set **A**: Sed
ceteri | tetigit (*siue attigerit*) *scripsi*: steterit **O** steterit quom
 sidere *Iriarte* sciderit, cum sidera *Orellius*. *Heluetius totum lo-*
cum ita constituit: Effundet totas uiolentior agmine uires. Sed
 magis hibernae steterint cum sidera partis, Frugiferamque
 deam uel brumalem Capricornum, At modicos imbres proni
 cum murmure Tauri Aliger, et liquido non saeuus ab aethere
 findet, Insertus Cancro, terras cum letifer ortu Sirius adflauit
 nocituro, temperat aestus | sidera **AB**: sydera **MP** (*sed in hoc*
a ex e corr.) || 36 uiolento **A**: uiolentos **BM** uiolentior **P** | tur-
 bine uel murmure *Heinsius* || 37 At **A**: Ad *ceteri* | ymbres **M**
 himbres **P** | proni cum **A**: prouicum **BP** probi cum **M** || 39 Atti-
 gerit **A**: Adigerit **M** Adigeret **B** Aliger et **P** | hab **P** || 40 In-
 sertus *Iriarte*: Incertus **O** | laetifer **BM** || 41 Sirius **A**: Strius
BP Syrius **M** | aflauit **B** afflauit **AM**; *num* adflabit? | nociturus
A | aestas **P** || 42 Scorprios **A** | at primae *Iriarte*: adprime **ABP**
 adprime **M** | tollit acumina *Iriarte*: colitae cumina **B** colit
 aecumina **P** colit ecumina **M** claudit acumina **A** | caudae **A**:
 cauda **BPM** || 43 sydera **MP** || 44 Martia **A**: Maritia **BP** Marcia
M | ullos **A** | turbabit **A** (*sed b alt. ex u corr.*) **M**: turbauit **BP**
 | stella **A**: itella **BM** itela **P** | imbre *Iriarte*: imbres **O** (ymbres
M) || 45 Aut **A**: Aud **B** Haud **M** Haut **P** | calige **A** || 46 Set
 si **A**: Sed si **M** Sed ⁸di **B** Seddi **P** | diem uarius uel die uul-
 tum *Orellius*

Et uentos aut fundet aquas, gelidissimus undae
Hinc rigor et toto boreas dominabitur orbe.

At faciles glebas astringit frigore uerno
Alma Venus, pecudis claro cum uellere fulsit 50
Sub lucem exoriens eademque, ubi tempore eodem
Aetherium uenit taurum super, imbribus atris
Et tonitru crebraque abscondit grandine terras.
Temperat in geminis annum; nec crede sereno
Nubila nec diuturna puta, cum sidere cancri 55
Fulserit ardentis; *nil* hoc in fulgore certum.
Flagrantis placide lucens uis temperat *auras*,
Cum posuit sedem Nemeaei finibus astri.
Virgine uel libra semper pendentia tantum
Nubila continua magis in statione manebunt. 60
Tum quoque nulla fides caelo, cum scorpion acrem
Stat super: incerta namque omnia lege feruntur.
Heu quantis terras tum Iuppiter imbribus omnis
Obruet! aut glomerata cadet quam densa per aethram
Inmitis grando! caelum quam saepe sonabit! 65

47 aqua **O**, *corr. Iriarte* | unde **ABP** || 48 Hinc rigor *scripsi*:
Rimrigor aut Rim rigor **O** Tum r. *Iriarte* Fit r. *Burmannus* ||
49 At **A**: Ad *ceteri* | faciles **P** | glebas astringit **A**: glebae
bastastringit **B** glebebastastringit **P** glebae lusta stringit **M** ||
50 uellere **B** | fulsis **BP** || 52 taurum **A**: taurus **M** austrus **B**
austros **P** | ybribus **A** | atris *Grotius*: astros **O** || 54 credeo **BP** ||
55 puta **O**: putes *uulgo* || 56 Fulserit **AM**: Funserit **BP** | nil
hoc in fulgore *scripsi*: hoc in litore **BMP** hoc in — litore *ita A*
tantum hoc in littore ς tantum hoc nil sidere *Grotius* | cer-
tum **AM**: certam **BP** || 57 placide **M** ς : placidi **ABP** | lucens
uis] lucens hic **O** lucis uis *Grotius* lucens haec *Breysigius* |
auras addidi: om. O annum uel estus (= aestus) ς *ex interpola-*
tione || 58 Nemeaei *Grotius*: nemeis (ne meis) **O** | astri *ita M*:
astris **ABP** || 59 Virgine uel **A**: Virgineq. (-que) **BMP** Virgine-
que et *uulgo* | libra **AM**: librat **BP** || 61 Tum *scripsi*: Nunc **O**
Tunc *Grotius* | caelo *idem*: caelum **O** | acrem *idem*: acer **O** ||
63 tum **AP**: cum **BM** | imbribus *Grotius*: ignibus **O** || 64 heu
glomerata *Grotius* | quādensa **P** | aethram *Grotius*: astra **AM**
astras **BP** (*sed B astras ita ut utraque s ex correctura uideatur*
orta) || 65 Inmitis **A**: Iammitis **BP** Immitis **M** | sonauit **B**

Cum spatium attigerit tendentis spicula signi,
 Non terris imbres, ponto non flamina derunt.
 Et caeli terret sonitus mortalia corda,
 Cum sedem aegoceri Cythereius attingit ignis.
 Vmidus at gelidos portendit aquarius imbris, 70
 Hibernaeque cadunt pluuiæ concretaque grando.
 Piscibus a geminis ubi prima recurret in astra
 Hesperos, en tibi signa dabit cum Lucifero orto
 Ingrediens Venus alma polum; sed ubi Hesperos ignes
 Prouocat aetherios et noctem inducere terris 75
 Incipit exoriens, et se Cytherea mouebit.
 Vere caueto imbres et fulgora: culmine ut alto
 Phrixeae rutilo pecudis radiauerit astro,
 Nubila commixtusque fragor pluuiialibus undis
 Flaminaque adsiduo terris instantia pulsu 80

66 attingerit **B** | spicula signi *Grotius*: singula signis **O** ||

67 flamin aderunt (d m. 2 add.) **B** flāmina derunt **P** deerunt
AM || 69 egoceri **BP** egokeri **AM** | cytherius **A** cytheus **BP**
 (**M**?) | attingit, n *deleta*, **B** | ignis *ex ipsis corr.* **P** || 70 Umi-
 dos **P** Humidus **M** Humilis **A** | at **A**: ad *ceteri* | gelidos **AM**:
 caelidos **BP** | imbres *Grotius*: ignis **O** || 71 Hybernae quae et
 concreatq. granda **B** || *post 71 lacunam statuit Grotius* || 72 ubi
scripsi: sub **O** ut *Breysigius*. *suprema Iriarte* | recurat **P** || 73 en
 tibi *uel* ecce ibi *scripsi*: haec tibi **O** | signa dabit cum **P** *Iri-*
arte: signa labetū cum **AM** (*hic labe Tum cum*) signalabitum
 cum **B** signa feret cum *uulgo* | Lucifero orto *scripsi*: lucifer **O**,
deinde orta A cur ora **BM** aurora **P**, *quod interpretamentum*
uocis lucifer habet Iriarte. luce priore *uel* lucifer ora *Grotius*
 lucifero ore *Schwartzius* lucifer audit *Orellius* || 74 Ingrediens
O: Ingreditur *uulgo* | esperos **A** | ignes, *ita O* || 75 noctem in-
 ducere *Orellius*: noctem ducere **O** || 76 Incipit, exoriens *uulgo*
interpungunt | et (*siue hac*) se *scripsi*: ecce **AM** *hec te P* haec
 cae **B** ecce haec *uulgo*; *an aequae?* | monebit **P** || 77 Verem **P** |
 caueto *uulgo*: cauere **O** cadent *Orellius* | fulgora **P**: fulgera *ce-*
teri fulmina uulgo | culmine ut alto *scripsi*: comamenalto **B**
 comam en alto **M** comam: enalto **P** comamenalto **A** culmine ab
 (in *Iriarte*) alto *uulgo* || 78 Phrixeae **M**: Phryxea **ABP** (*in B e*
m. 2 suprascr.) | rutulo **AM** | Phrixium r. pecus ut radiauerit
Grotius || 79 cum mixtusq. trago pluuiabilibus **B** || 80 Flamina-

Et dirae caelo deiecti grandinis ictus.
Vere magis nitido tauri cum sidere fulsit,
Aut posita in geminis, eadem inconstantia perstat:
Cum dederit soles, inducet nubila caelo;
Nubila cum fuerint, subitos mirabere soles; 85
Et modo de uento, gelido modo protinus imbre
Lucet et alterna variabit nube serena.
Sin Venus ingressa est spatiosi sidera cancri,
Pacem mundus habet; non ulli corpora soles
Pestiferi incendunt, non sidera densa solutos 90
Astringunt artus alieno tempore; lenis
Omnia pacato tum sidere temperat aer.
Ac rabidis eadem ne solibus aestuet orbis
Efficiet, magni signo conspecta leonis.
Virgine erunt pluuiæ plenique in nube fragores, 95
Concaua quos reddunt incluso nubila uento.
Detrahet autumnus pluuias eademque replebit
Nubibus adsiduis caelum sub frigore primo,

que uulgo: Flaminatq. **O** (*sed* Flamen atq. **A**) | adsiduo **B**: ad-
 duo **P** assiduo **AM** | instantia *Grotius*: tum stantia **O** || 81 *Et*
om. **O**, *addidit* ς , *Grotius* | delecti **A** || 82 *Ver magis infidum*
Grotius || 83 *Aut posita in scripsi:* Adponi **BP** (*hic* Adponēⁱ)
 Apponi **AM** Apportat *Grotius* Apparent *Orellius* | constantia **O**,
corr. *Grotius* | perstat **AM**: peristat **B** prestat **P** praesto est
Grotius || 84 *nubila uulgo:* nebulo **B** nebula **AP** (**M**?) | subitos
AM: subito **BP** || 86 *de Schwartzius:* te **O**; *an* tē (= tunc)?
cum Grotius | modo alterum *om.* **BP** || 87 *Lucet et O:* Lucens
Grotius | alterna variabit *Iriarte*: alternabit **M** alter nauit **B**
 alternauit **P** altern $\equiv\equiv\equiv\equiv$ **A** alterna superabit ς *uulgo* || 88 *Sin*
Venus Schwartzius: Sin leuis **O** Si Venus *Grotius* || 89 *non ulli*
M: non nulli **ABP** || 90 *densi B* || 92 *Omnia peccatorum sydera*
P; *sidera etiam B* || 93 *Ac uulgo:* Ad **O** | rapidis **O**, *corr.* *Grotius*
 | eadem **O**: idem *uulgo* | aestuet **A** *corr.*, **M**: aestuat **BP** *et A*
m. 1 || 94 *magni cum spectat signa Grotius* || 95 *plenique idem:*
plerique O pluresque *Iriarte* | flagores **B** || 96 *inclusa A* || 97 *Dē-*
trahit O, corr. Orellius: Attrahit *Grotius* | autumpno **A** | reple-
 bit **AM**: repleuit **BP** || 98 *caelum ob (ad P) frigore prima (primo*
M) **O**, *quod correxi.* Chele; neque frigora (*ita uulgo*) prima *Gro-*
tius caelum, ne frigora prima *Schwartzius*

Extremum autumni superans glaciante rigore.
 Scorpis at raris, ne quid caua terra grauetur, 100
 Horrebit pluuiis. at diris incita nimbis
 Continuisque ruet, cum per sinuosa feretur
 Cornua Centauri rapida distenta sagitta.
 Aegoceros imbres et crebro fulmine ruptis
 Nubibus elidet sonitus tremuloque nitore 105
 Flagrantis teli mortalia lumina uincet.
 Haec eadem fundens praedicet aquarius imbrem.
 Extremi saeuis maria increbescere uentis
 Ostendent pisces, Veneris quom stella notarit.
 Est quoniam Cytherea ratis iam cognita signis, 110
 Accipe quid moueat mundo Cyllenius ignis,
 Si modo Phoebei flammās effugerit axis,
 Matutina ferens solitos per sidera cursus.
 Cum pecudis uillis aurati fulserit astro,

99 autumpni **A** | superans *scripsi*: superent **O** superet *Grotius* | glaciante rigore *scripsi*: glaciaterrore **O** (*sed* glatia **P**, terrorē **B**) glacialia terrae *uulgo* glacialia librae *Grotius* superent glacialia, libra *Schwartzius* || 100 Scorpis **A** | at **AM**: ad **BP** | quid *Grotius*: quis **O** | caui **P** || 101 pluuiis **B** | at *Grotius*: ad **O** | diris, ita **O** | incita *scripsi*: omnia **O** | nimbos **O**, *corr. Grotius* || 102 ruet (ruit **M**) **O**: ruent *Schwartzius* | sinuosa **AM**: sinua **BP** | feretur *Grotius*: tenetur **O** || 103 rapide *Orellius* | distenta *Grotius*: distincta **O** || 104 Aegoceros **BP** Egokeros **AM** | fulmine ruptis **O**: lumine ruptos *uulgo* || 105 elidet **M** (?): eludet **A** et ludet **BP** (*ex* *ecleidet*?) || 106 lumina uincet *Iriarte*: numina uincent **O**, *quo seruato* mortales *Grotius* || 107 praedicet **AM**: praedicat **BP** || 108 Extremis aeuis **M** Extremis eius **A** Extremi saeui **B** Extremis aeui **P**, *corr. Grotius* | increbescere **AP**: increbescere **BM** || 109 Veneris quom *scripsi*: uenerisq; **BP** ueneris q̄ **A** (**M**?) Veneris quos *uulgo* | notarit *uulgo*: notarint **O** (**M**?) || 110 Est **O**: Et *Orellius* | Cytherea *scripsi*: certis **O** *ex glossa uocis* ratis | ratis iam *scripsi*: ratiuiam uel rati uiam **O** (uia **A**); certis extat uia *uulgo* certis recte uia *Iriarte* certis satis est uia *Orellius* || 111 mundo **A**: mundu **B** mundum **P** mundus **M** | cillenius signis **P** || 112 phoebe & **B** phoebe & uas **P** | effugerit (*efug.* **B**) **O**: euaserit *uulgo* || 113 solitus **O**, *corr.* s || 114 pecudis *Grotius*: pecū **AM** pricum **BP** pecoris *Iriarte* | uillis **AM**: ullis **B** mullis **P**; *malim* uillos | auratum f. astrum *uulgo*

Ventorumque graues et dirae grandinis irae 115
 Non intermisso patiendae tempore surgent.
 Quin alias pluuias alia in regione notabis
 Adfore; non unus namque est tunc imber in aruis.
 Ast ubi se tauri sinuatis cornibus effert,
 Grandine significat. geminis tranquilla serenti 120
 Et placidum nautis spondet caelumque fretumque,
 Nubilaque atque imbres, aestus ac frigora miscet

 Certus at ardor erit, quamuis iuuat aura fauoni,
 Cum uasti calida radiabit sede leonis.
 Templa sed Astraei simul ac possederit ignis, 125
 Omnia mixta feret, pluuias tantum modo libra;
 Scorprios et pluuias meditabitur; undique uenti,
 Vndique grando uenit, rumpuntur culmina nimbis.
 Centauri attigerit cum iam Cyllenius arcum,
 Idem ubi consurget capricorni sede biformis, 130

115 dira **AB** || 116 patiendae **O**: patienti *uulgo*, unde qua-
 tiendi *Grotius*, pariendi *Schwartzius* || 117 alias pluuias etiam
 in reg. **O**; pluuias alias alia in reg. *Schwartzius*, quem ex parte
 secutus sum || 118 Affore **AM** | non unus *scripsi*: non omni **O**
 (omnia **A**) non minimus *Grotius* | aruis **AM**: arui **B** aruo **P** ||
 119 se tauri sinuatis **M**: setauris inuatis **B** se taurus sinuatis

AP | ^aeffert **B** || 120 signa facit *Grotius* | gemini — spondent
idem | serenti *Schwartzius*: sereni **O** serena *Iriarte* || 121 plau-
 cidum **P** || 122 a frigore **B** | miscent *Grotius* || post 122 uer-
 sum unum esse omissum, in quo cancri mentio sit facta, recte
 statuit *Schwartzius* || 123 at *Orellius*: om. **O** certior *uulgo* | iuuat
AM: uiuet **BP** iubet *Grotius* | radiabit *uulgo*: rabiauit **B** radi-
 uit **AP** (**M**?) || 125 Astraei *Schwartzius*: extreis **AM** extraeis **B** ex-
 traneis **P** Astraeae *Grotius* | possiderit **BP** || 126 mista **A** || 127
 Scorprios et **AM**: Scorprio sed **BP** || 128 culmina nimbis (nym-
 bis **A**) **AM**: culminant imbres **B** fulmina et imbres **P** fulmina
 (uel flumina) nimbis *Wakefieldus ad Lucr.* I 1013 culmine nimbi
Orellius || 129 cillenius **P** | arcum *Grotius*: arcus **O** || 130 Idem
 ubi *scripsi*: Aut idem ubi **O** Aut ubi *uulgo*; Aut ex u. sequenti
 ortum | consurgit **O**, corr. *Grotius* | capricorni sede biformis
scripsi: capricornis et debiformis **O** capricornus et ipse (inde

Aut subitos caelo deducet crebrius imbres
 Fulminis aut iactu magnum perrumpet Olympon.
 Nulla serenato capricornus nubila caelo
 Comparat, at gelidos flatus caelique fragores
 Non alio melius signo praedicere possis, 135
 Piscibus haec eadem quamuis cognoscere detur.
 Quandoquidem, exoritur signis quom Cylleneus,
 Quid faceret primo docui cum lumine solis,
 Tempus, et occasus moueat quae discere Phoebi.
 Ver erit hibernis totum exsecrabile nimbis 140
 Et crebro tonitru ninget, florentia rura
 Spesque nouae segetis quantientur grandinis ictu
 Vrenturque gelu, magni cum regna Tonantis
 Ingrediens pecudis conscenderit aurea terga.
 Hinc et Agenorei stellantia cornua tauri 145
 Quidue ferant gemini, rabido quid sidere cancer,
 Si penitus quaeres: taurum saeuire uidebis

Iriarte) biformis *uulgo* capricornus sede biformis *Breysigii textus* nescio unde || 131 subitos **AM**: subito **BP** | celos **A** || 132 lactu **A** iactum agnum **B** | Olympon *Orellius*: olympos **AB** olimpum **PM** || 134 at *Grotius*: au **B** aut **APM** | gelidos **AM**: gelido **BP** || 135 melius *uulgo*: medius **O** (**M**?) || 136 detur **O**: fas sit *uulgo* || 137 exoritur ignis quoque cylleneus (cylleneus **BP**) **O**
cylleneus

(sed in **B** discedere phoebe, his duobus uocabulis expunctis), quod correxi. exoritur (exortus *Grotius*) mundo Cyllenius ignis *uulgo* || 138 primo docui cum *Orellius*: primo modo cui cum **O** primum docui cum *Schwartzius* Quid faciat primo mundo cum *Grotius* || 139 occasu *Grotius* | moneatque (que om. **P**) discedere **O** (discedere **B** discere **P**); moneat quoque discere *uulgo* moneat quae discere *Grotius*; moueat ego || 140 Ver erit *uulgo*: Verserit **O** (**M**?) | execrabile **A** | nimbis **P** || 141 tonetru **B** | ninget *Grotius*: iunget **O** || 142 Spes quae **B** | quantientur **B**; quantientur et ictu om. **P** || 143 Urenturque gelu, magni scripsi: Urenturque **O**, tum caelumagni **B** caelo magni **P** c(a)elum magni **AM**; posito post ictu puncto Uretur caelum *uulgo* || 144 ita **O**: pecudis ingreditur aurea *uulgo* pecudis redit intrans aurea *Gro-*

tius || 145 ar^genorei **B** || 146 rapido **O**, corr. *Orellius* || 147 quae-
 res **O** (penitusq. restaurum **B**): quaeras *uulgo*

Grandine nec contra ferri ratione probanda
 Aut cancrum aut geminos; calidus uestigia seruat
 Hic, quo ficta, leo saeuisque caloribus ardet. 150
 Flatibus at gelidis miscet tranquilla serena
 Spicifera dea nota manu, nec libra metenti
 Dissentit diuae; sed ut haec uentura serena
 Nuntiat, ab uentis cessat mare, cessat et aer.
 Scorprios in pluuias rarus, sed nubibus atris 155
 Creber agit nimbos et saeua tonitrua portat,
 Clara sagittiferi tetigit cum lumina signi.
 Aegocero semper caelo leuis excidit imber,
 Frigidus at rapidis horrebit aquarius euris
 Brumalesque dabit pluuias atque igne perenni 160
 Cum sonitu quatiet nubes. si cura sagacem
 Non frustrata animum certo me limite ducit,
 Haec eadem tibi signa dabunt non inrita pisces.

148 nec **AM**: ntit ⁱ**B** nitit **P** || 149 cancro aut geminis **O**,
 corr. *Grotius* | calida **A** || 150 Hic **AM**: Hinc **BP** | ficta *scripsi*
 (coll. *Lucret.* III 3 et *L. Muelleri comm. ad Lucil.* VIII 2): dicta
O ducta *Orellius* || 151 Flatibus *Grotius*: Flatus **O** (*eidem* geli-
 dis) | at **A**: ad **BMP** | Gemini *Grotius* | miscet *bis* **P**, sed *priore*
deleto | serena *Iriarte*: serenⁱ **O** sereni *Grotius* seueris *Orellius*
 || 152 Specifer adea **B** | nota *Iriarte*: nuda **AM** nuda **P** mita **B** |
 nec] t **P** | libra metenti *Iriarte*: libera tendenti (tendent **P**) **O**
 || 153 Dissensit **AM**; Dissendit *in* Dissensit corr. **B**. (**P**?) || 154
 ab uentis *ego*: aduentis **BMP** at uentis **A** a uentis *Iriarte* ||
 155 atris *uulgo*: astris **O** (**M**?) || 156 nymbos **P** || 157 sigittiferi **B**
 | lumine **BP** || 158 Egokero **AM** | excidis **B** || 159 at **AP**: ad **B**
 a **M** || 160 Brumalesque *uulgo*: Brumatusque **O** || 161 Si cura
 sagacem *Iriarte*: se cura sagacē **P** segura sagem **B** securas agem
M securas ageni **A** si cura laboris *Grotius* || 162 frustrata *Iri-*
arte: frustrat **AM** frustat **B** frustratum **P** || li^{ti}mite **P** | ducit (di-
 cit **B**) **O**: ducat *uulgo* || *In uersu* 163 *desimunt BMP, subscri-*
buntque *Claudi Caesaris Arati phenomena* explicⁱ feliciter dō
 gratias **B**, *Claudii Caesaris Arati Phomena. expⁱ. P, litt. maiusc.*
uterque.

V.

Astrorumque globos et sidera maximus Atlans
 Protulit in populos, numeris uersutus et omnes
 Stellarum motus certa ratione notauit;
 Quae Pharii Tyriique uiri commenta sequentes
 Aequeora uere nouo

* *

uentos et flamina cuncta

5

Aeolus in partes diuisi rettulit orbis,
 Qua premeret boreas, notus unde attolleret imbres
 Quaque eurus zephyrusque domo procederet undis
 Et circumpositos armaret in aequeora fratres.

VI.

cur diuite lingua

Graecia praecurram potiusque triangula dicam?

Fragmentum V sine interstitio post IV 163 exhibet unus A, unde primus edidi in Musei Rhenani uol. XXXII p. 323 || 1 Astro- rum globos A, correxi | adhlans A || 2 numeris uersutus scripsi: humeris uirtutis A || 4 farii A | Tyriique scripsi: syriiq; A || 5 unico uersu A; diuisi lacunae signo posito | uentos et scripsi: uento s; (= set) A || 6 Eolus et retulit A || 7 Quo pmeret A | no- thus A || 8 zephyrusq; A | proce . . . undis A (quattuor litteris nunc euanidis); suppleui || Explicit phenomena arati subscribit A

Fragmentum VI debetur Prisciano de fig. numerorum 32 [II p. 417 H.]: triangulum Caesar in Arato: cur diuite ectr. || 2 po- tiusque codd.: potius quam edd. uetustae, unde Graeca τριγῶ- νον potius quam triangula dicam Schwartzius Graecia praecur- rat? potius, quam triangula, dicam <Signa trigona>? Orellius. — Graeca parum curem potiusque triangula dicam Lachmannus comm. Lucret. p. 193. Graecis denique Hertzius coniecit. mihi in hunc fere modum restituenda uerba uidentur: <nostra> cur diuite lingua Graeca probem? cur non potiusque triangula dicam?

XI. XII. XIII.

CARMINA TRIA DE MENSIBVS.

Medio aevo, ut aliae eiusmodi collectiones sunt factae, ita carminum antiquorum ad menses horumque signa pertinentium sylloge (Bedae fortasse tempore) instituta est, quam exhibent codices hīce:

Coloniensis 186 saec. IX—X (C) fol. 119 sq. Ausonii 'Primus Romanas ordiris', tum 'Item alii. Dira patet Iani' et 'Tetrasticon autenticum de singulis mensibus' (= carmina edenda XI et XII), denique Ciceronis ex Arateis uersus XII praebens. ipse contuli.

Durlacensis 36. F. anno 850 scriptus (D) fol. 39—50 Ausonii 'Primus Romanas', carmina edenda XI et XII, Ausonii 'Principium Iani' habet ita ut horum quattuor carminum uersus singuli ad unum eundemque mensem pertinentes in singulis foliis simul extent (unde XI 12 post Ausoniani 'Primus Romanas' u. 12 extat); ipse Ienae contuli.

Harleianus 3091 saec. X (H) fol. 139 sqq. Ausonii 'Primus Romanas', carmina edenda XI et XII, uersus Ciceronis ex Arateis uersusque de uentis continet. ipse contuli.

Parisinus 5543 saec. IX (P) fol. 146 sq. Ausonii 'Primus Romanas', carmina edenda XI et XII, Ciceronis ex Arateis uersus et poema simile christianum exhibet. ipse contuli.

Regius Musei Britannici 15. B. XIX saec. IX (R), quem descripsi mus. Rhen. XXXI p. 93 sqq., fol. 83 sqq.

Ausonii 'Primus Romanas', carmina edenda XI et XII (quae contulit mihi u. cl. Mueller-Struebing Londiniensis), Ciceronis uersus habet.

Codex Leidensis Scaligeri L. F. 36 saec. XI—XII (S) fol. 16 sqq. Ausonii 'Primus Romanas', carmina edenda XI et XII, Ciceronis ex Arateis uersus aliaque similia habet. idem uidetur esse atque liber a P. Pithoeo adhibitus. codicem ob interpolationes sat memorabilem, quem Burmannus duplici nomine (Leidensis et Scaligerani) adfert, ipse excussi.

Plurimis praeterea in libris haec sylloge uel tota uel ex parte extat, ut in Vossiano L. Q. 86 saec. IX fol. 92 sqq. (cf. mus. Rhen. XXXI p. 255) et Parisino 7886 saec. IX ex uno archetypo mendoso deductis (uterque in carminis XII u. 28 desinit), quos Riesius adhibuit, ego abieci; porro in Sangallensi 250 saec. XI (fol. 67 sqq.); etiam in Caroliruhensi Aug. 167 saec. IX et Valentiano 330 bis saec. X (de quibus cf. Riese praef. ad Anth. II p. LXV sq.); in Vaticanae Reginensi 123 saec. XI, Urbinati 290 saec. XI, Palatino 487 saec. X (fol. 41 carmen XI); denique in Oxo-niensi collegii S. Ioannis Baptistae XVII saec. XI (fol. 16—21) et Parisino 7362 saec. XIII (fol. 75 sqq.), ut taceam recentiores libros (Meermannianum, Stroz-zianum 46 saec. XV aliosque). hi libri omnes praeter notos errores, quibus noui accedunt, proprii boni nil exhibent, ut tantum selectas eorum lectiones communi siglo 5 usus attulerim.

Unum igitur poema Ausonianum 'Primus Romanas' (nam alterum illud 'Principium Iani' num archetypo infuerit perdubium), porro carmina edenda XI et XII, denique Ciceronis uersus duodecim in hac sylloge comprehensa fuere. uereor autem ne quintum poema eidem olim adiunctum nunc perierit. nam inscriptio in codd. carmini XI praefixa *Versus de numero dierum singulorum mensium* minime in ipsos uersus

quadrat; et peruersa est coniectura Riesii 'de natura dierum' scribentis, cum de diebus in illis non agatur; conuenit autem inscriptio ista poemati cuidam Ausoniano [p. 230 Bip.], cuius in Vossiano L. F. 111 est titulus *Quoteni dies sint mensuum singulorum*. itaque hoc quoque carmen quondam in sylloges nostrae archetypo extitisse, sed in huius apographo (unde codices supra enumerati fluxere) intercidissee uidetur.

Sed ut pateat unde sylloges redactor sumpserit carmina XI et XII, haec ipsa cum cura contemplanda. et prius quidem pessime se habet in libris mss., cum nullo consilio ineptissime modo de natura indoleque modo de sideribus singulorum mensium (quorum nec nomina ubiuis apparent) sit sermo; id quod, cum anteriores fugisset, ego indicaui in mus. Rhen. uol. XXXI p. 97. quo loco conieci, poema illud conflatum esse ex duobus, quorum ad unum uu. 1—3, 10, 12, ad alterum 4—9, 11 pertineant. nunc iterum re perpensitata sic potius statuo, unumquodque distichon, quale legitur in codicibus, interlapso medio pentametro insequentique hexametro truncatum esse; nam potuit sane in singulis distichis genuinis singulorum mensium simul et indoles et signum tractari. puto autem hos uersus olim inscriptos fuisse statuis duodecim signa depingentibus (cf. u. 6 'ecce'). iam siue lapidis siue inscriptionis statu nescioquo factum est ut is qui descripsit in errorem modo expositum incideret. quod non tam sylloges nostrae redactori culpaee dandum esse quam in ipsa antiquitate usu uenisse crediderim.

Alterum carmen XII et ipsum marmori olim insculptum fuisse docet titulus *Tetrastichon authenticum*. quae tetrasticha pertinent ad picturas antiquas hodieque superstites, ex quibus suam accipiunt lucem. anno enim p. Chr. n. 354 Furius Dionysius Filocalus fastos ita edidit, ut in unoquoque mense huius imaginem adiuncto tetrasticho picturam explicante adderet. hi

Filocali fasti quomodo ad nos peruenerint enarrauit Mommsenus [C. I. L. I p. 332 sq.]. imaginibus autem illis in codice maxime Vindobonensi 3416 a. 1480 fere scripto seruatis (unde Lambecius aliiue ediderunt), tetrasticha ipsa ex parte tantum in apographis ex exemplari Filocali Peiresciano saec. XVII confectis etiamnum extant. ex Filocali igitur opusculo carmen XII sumpsit sylloges supra descriptae redactor.

Nec tamen solis tetrastichis libellum suum adornatum esse uoluit Filocalus. nam etiam disticha de mensibus (carmen XIII) horum imaginibus subiunxit. quorum distichorum pars (1—5, 14—24) extat in schedis illis Peirescianis, unde edidit Mommsenus [C. I. L. I p. 411]. porro codex Filocali Bernensis 108 saec. IX mensi Decembri, quem solum seruauit, addit u. 24. integrum autem distichorum illorum exemplar habetur in codice Sangallensi 878 saec. IX fol. 302, unde totum carmen protulit Carolus Schenkl in academiae Vindobonensis relationibus [Phil. Hist. Kl. XLII p. 70 sq.]. ita autem Sangallensis in uitiis congruit cum schedis Peirescianis, ut illius scribam ex codice Filocaleo disticha hausisse appareat. — ceterum quomodo tetrasticha et disticha simul coniuncta fuerint apud Filocalum, exponit Mommsenus l. l.

Tetrastichorum auctorem esse Ausonium, Burmanus aliiue sibi persuaserunt probabilitate nulla. nam neque in codicibus poetae Burdigalensis opera exhibentibus ullum eorum uestigium deprehenditur neque admittit eclogarii Ausoniani ratio. immo ipso Filocali opusculo ut suum conderet eclogarium permotum esse Ausonium suspicor. maxime uero opinionem illam infirmat ipsum carmen XII. nam et in hoc et in carmine XIII licet corruptissimo tanta uersuum elegantia tantusque dictionis nitor decorque eminet, ut utrumque tam alienum esse ab aeuo Filocaleo quam prope accedere ad tempus Augusteum facile tibi persuadeas.

ex collectione itaque antiquiore poemata illa in suam traduxisse Filocalum statuo.

Iam carmen XI, licet eius et aetas et origo in obscuro sit, tamen ob causas perspicuas hinc excludi non debuit.

XI et XII a Burmanno Anth. Lat. V 71—83 illustrata sunt, apud Riesium sub numeris 394 et 395 extant; apud hunc etiam XIII sub numero 665 habetur.

XI.

Dira patet Iani Romanis ianua bellis,

Vota deo Diti Februa mensis habet.

Incipe, Mars, anni felicia fata reducti

Tunc Aries Veneri luteaserta legit.

Dulcia, Maie, tuis ducis sexangula nonis

5

Arce poli Geminos Iunius ecce locat.

Iulius ardenti diuertit lumina Soli

Item uersus de numero dierum singulorum mensium *inscribunt* **HPR**§, Item alii **C**, *om. una cum u.* 1 **D**; Cata monosticon interposito disticon de mensibus et anni signis **S**; *de toto carmine cf. supra p. 203; nullas lacunas, quas ego posui, codd. habent* || 2 februo **P** febroa **RS**§ || 3 Incipit ars **R** | reducti *Heinsius*: reduci **CDHPR**§ reducis **S** || 4 luctea uel lintea § || 5 Dulcea **H** | maie **DHRS**§ mage **C**§: maia **P**§ | ducis **CDRS**§: dicis **P**, *om. H*, dulcia § | sexangula scripsi: exagona *codd. (nisi quod exagonia D) ex interpolatione metrum bis uiolante; substantiuum perit in pentametro; hexagona uulgo* || 6 unius **C** || 7 Iunius **R** | ardenti **DPRS**§: ardentis **CH**§ argenti § | diuertis **H** deuertit § | lumina *codd. mei*: numina § | soli **DS**§: solis *ceteri*

— — — — —
 — — — — —
 Aera: flammigero cuncta Leone calent.
 Poma legit Virgo maturi mitia roris
 — — — — —
 — — — — —

Fundit et October uina Falerna iugis. 10
 Aret tota soli species ui dura Nepai
 — — — — —
 — — — — —

Unde, December, amat te genialis hiems.

XII.

Ianuarius.

Hic Iani mensis sacer est: en aspice ut aris
 Tura micent, sumant ut pia liba Lares.
 Annorum saeclicque caput, natalis honorum,
 Purpureos fastis qui numerat procures.

8 Aera *codd. mei*, 5: Aerea 5 | flammigero C5 | cadent R ||
post 8 S haec inserit: Feruet tytanis Augustus caumate mensis
 September calido prosequiturque polo, quae est medii aevi in-
terpolatio || 9 uirgo om. D | maturi Initia C micia R | roris *Hein-*
sius: solis *codd. omnes* || 10 octimber H octo≡ber D | falerna ex
 calerna corr. R | iugis *scripsi*: lacis *codd. fere omnes*, lucis 5
pauci, lacu uel lacus *Heinsius* || 11 solis H5 | ui dura CDH55:
 uiduata PR5 | nepia H neai S || 12 Unde *codd. (nisi quod Inde*
 S): Munde uel Ude *Scaliger* | genialis P | hiemps DP5

Tetrasticon (-chon H -kon P) autenticum (-con R) de sin-
 gulis mensibus *codd. inscribunt, nisi quod* Mensibus e cunctis
 sequitur tetrasticon anni *litt. maiusc. S* | mensium nomina om.
 C5 Ianuarius om. S, qui deinde De Kt Febroarii, Martii *ectr.*
praebet; etiam R in titulis mensium uariat || 1 Hic iam mensis
 sacerem anaspice H || 2 fumant H5 | liba *scripsi*: tura *codd.*
 laris 5 lares om. R || 3 sediq; capud C schique caput (t ex d
 corr.) D sediq; R secliq; S5 | natales P | chonorum H || 4 Pur-
 pureos *Scaliger*: Purpureus *codd. mei (nisi quod purpureis D)*
 Purpureum 5 | numeras C

Februarius.

At quem caeruleus nodo constringit amictus 5
 Quique paludicolam prendere gestat auem,
 Daedala quem iactu pluuiο circumuenit Iris,
 Romuleo ritu Februa mensis habet.

Martius.

Cinctum pelle lupae promptum est cognoscere mensem:
 Mars olli nomen, Mars dedit exuias. 10
 Tempus uernum aedus petulans et garrula hirundo
 Indicat et sinus lactis et herba uirens.

Aprilis.

Contectam myrto Venerem ueneratur Aprilis.
 Flamen ueris habet, quo nitet alma Thetis.
 Cereus en dextra flammās diffundit odoras; 15
 Balsama nec desunt, quis redolet Paphie.

Maius.

Cunctas ueris opes et picta rosaria gemmis
 Liniger in calathis, aspice, Maius habet.

5 Ad **DR**§ | amicus **H** || 6 paludiculam **P** || 7 Dedela **C** |
 iactu §: iacto *codd. mei*, § | hiris **C** || 8 febroa **S** | abet **D** ||
 9 lupi **P** | promptum **PS**§ primum **R** | est *om.* **R** || 10 Pars **R** | illi
H | exubias **CDHP**§ || 11 Tempeis **R** | uernum *Scaliger*: uer
codd. (nisi quod P ueri habet); conicias Primum uer uel Cam-
 pis uer | aedus **P**§: h(a)edus **CDRS** idus **H** | p&ans **C** | garula
 (l ex d corr.) hyrundo **D** || 12 et sinus **CDHS**§: et senos **R**§ et
 seno **P** | erba **C** || 13 Contecta **P** | mirto **CS**§ myrtho **D** || 14 Fla-
 men *scripsi*: Lumen *codd.* Limen *Heinsius* | ueris **CD**: uiris **HP**
R§ iuris **S** turis *Vinetus* | thetis (= mare) **CDHP**§: tetis **RS**§
 Ceres *Vinetus* || 15 Caereus **P** Ceruleus **D** | en *Heinsius*: et *codd.*
 a *Burmannus* | flamas **P** | odoras *uulgo*: odores *codd.* || 16 Bal-
 same **D** | pafie **D** paphie **S** papiæ **CHP** papiæ, *suprascr.* phi,
R || 17 picea rosaria **C** pecta rosea **D** || 18 Linier **C** Laniger **S**
 | calatis **DR**§

Mensis Atlantigenae dictus cognomine Maiaae,
Quem merito multum diligit Uranie.

20

Iunius.

Nudus membra dehinc solares respicit horas
Iunius ac Phoebum flectere monstrat iter.
Iam falx maturas Cereris designat aristas
Floralisque fugas lilia fusa docent.

Iulius.

Ecce coloratos ostentat Iulius artus,
Crines cui rutilos spicea sarta ligat.
Morus sanguineos praebet grauidata racemos,
Quae medio Cancris sidere laeta uiret.

25

Augustus.

Fontanos latices et lucida pocula uitro
Cerue ut demerso torridus ore bibat
Aeterno regni signatus nomine mensis,
Latona genitam quo perhibent Hecaten.

30

September.

Turgentes acinos, uarias et praesecat uuas

19 adlantigene **C** at (*ex ad corr.*) lantigine **D**: lantigenae **PR** latigenae **H** lanigene **S** lentigene **ς** | dicit cognomine **C** | maius **D** || 20 Quae **S** Quae **P** | diligit uranie **CP** **ς**: dligitur anie **DHS** diligit aura lenis **R** || 21 Nudus *uulgo*: Nuda *codd.* (*sed* Nudula **S** Nuda genu **D**, que *suprascr.* **R m. 2**) | menbra **DR** | solares] solio **D** || 23 Iam falx *scripsi*: Lampas *codd.* (*Albae* **R** Lampans **S**) Cam-
pis *Scaliger* At falx *Burmannus* || 24 Floralesque **S** | fugans **ς** | docent *uulgo*: docens *codd.* || 25 coloratus **DR** **ς** || 26 rutilos **S** **ς**: rutulos **P** rutilus **DH** **ς** rutulus **C** rosilos **R** | ligat *corr. m. 2 R*, ligat **ς**: legat **CDHPR m. 1** **ς** legunt **S** || 27 Morus **C** **ς**: Moros **DHPRS** **ς** | praebet **S** || 28 Quae **R m. 2** **S** **ς**, Quae **C**: Quem *ceteri codd. et R m. 1* | siderae **P** sidera **ς** | uirent **S** || 29 Fontanos **CDS** **ς**: Fontanas **HPR** **ς** | procul auitro **P** || 30 Cerue ut] Cer-
nes **D** | demerso *uulgo*: dimerso *codd.* (*diuerso* **ς**) || 32 genitum quem **D** genitum quo **R** | peribent **DHP** | echaten **DHP** perhi-
bente chaten **R** echathen **C** agathon **S** || 33 Turgentes *Heinsius*: Surgentes *codd.* | uarios **DPS** | persecat **D**

September, sub quo mitia poma iacent,
 Captiuam filo gaudens religasse lacertam, 35
 Quae suspensa manu mobile ludit opus.

October.

Dat presum leporem cumque ipso palmite fetus
 October; pinguis dat tibi ruris aues.
 Iam Bromios spumare lacus et musta sonare
 Apparet: uino uas calet ecce nouo. 40

Nouember.

Carbaseos post caluus atrox indutus amictus
 Memphidos antiquae sacra deamque colit,
 A quo uix auidus sistro conpescitur anser
 Deuotusque satis incola Memphideis.

December.

Annua sulcatae conectens semina terrae 45
 Pascit hiems: Pluuio de Ioue cuncta madent.
 Aurea nunc reuocet Saturno festa December:
 Nunc tibi cum domino ludere, uerna, licet.

34 September **C** | micia **D** || 35 lacernam **R** || 36 nobile **S** ||
 37 pssum **H** phensum **S** prerisum **C** | ipso **S**: ipsa **CDHPR** 5 ||
 fetus **S** foetus **CDPR** fotus **H** || 38 Octeber **P** | rures **H** ruras **P**
 || 39 Iam Bromios *uulgo*: Ambromios **H** 5 Ambromius **PR** 5 Am-
 brosius **CS** Ambrosius (u in o corr.) **D**; malim Bromio | sanare
P 5 manare **S** || 41 post caluus atrox *scripsi*: postquam (postqu
D) hunc (hanc **D**) artus *codd.*, nisi quod **S** uersum sic praebet
 Carbaseo surgens postq; hē indutus amictu *aperta interpola-*
tione; postque hunc uel post quē tunc 5 || 42 Memfidus **CHP**
 Nemfidus **D** Menfidus **R** Mensis **S** | antiq; **CP** ab antiquis **S** |
 deumq. **R**, corr. m. 2 || 43 ui auidis **D** | comp. **CR** cōp. **HS** ||
 44 Deuotisq. **R** que om. **D** | sacris **C** 5 (ut *Scriuerius Heinsius-*
que coniecerunt) | memfideis (menf.) *codd.* (sed **S** satis ubera fert
 humidis praebet); Memphi, tuis *Burmannus* || 45 Anna **H** | sul-
 cante **R** | conectens *scripsi*: coniecti *codd. mei* (**S** m. 2 corr.
 coniecta et), coniecto et coniecta 5 concredita uel coniecta en
Heinsius | terra **R** || 46 hiemps **DPR** | cunctā adent **C** madent
ex mandant corr. m. 2 **R** || 47 reuocet **CS** 5: reuocent **DHPR** 5 |
 saturni **S** | decembri **D** || 48 licet **CDS** 5: licent **HPR** 5

XIII.

Primus, Iane, tibi sacratur, eponyme, mensis,
 Undique cui semper cuncta uidere licet.
 Umbrarum est alter, quo mense putatur honore
 Peruia terra dato Manibus esse uagis.
 Condita Mauortis magno sub numine Roma 5
 Non habet errorem: Martius auctor erit.
 At sacer est Veneri mensis, quo floribus arua
 Compta uirent, auibus quo sonat omne nemus.
 Hos sequitur largus toto iam germine Maius,
 Mercurio et Maiae quem tribuisse iuuat. 10
 Iunius ipse sui causam tibi nominis edit,
 Praegrauida attollens fertilitate sata.
 Quam bene, Quintilis, mutasti nomen: honori
 Caesaris, o Iuli, te pia causa dedit.
 Tu quoque, Sextilis, uenerabilis omnibus annis 15
 Numinis Augusti nomina magna geris.
 Tempora maturis, September, uincta racemis
 Velate e numero nosceris ipse tuo.

In hoc carmine P = schedae Peirescianae, S = Sangallensis || 1 eponyme *scripsi*: et omnia S nomine *Buechelerus*, olim in omnia conieci; P u. 1 sic interpolate habet Ianus adest bifrons primusque ingreditur annum || 5 numine *Mommsenus*: nomine PS || 6—13 om. P || 6 errore S | Martius *scripsi*: Romulus S || 7 At sacer est *scripsi*: Caesarem ut S Caesareae *Schenkl*, Caesareae at ego olim; cesarem ex sacerem (sacer ē) *deprauatum* | Veneri mensis ego: ueneris mensi S Veneris mensis *Schenkl* || 8 Compta *Riesius*: Prompta S | quod S, corr. *Schenkl* || 9 largus *scripsi*: laicus S laetus *Riesius* | germine *scripsi*: corpore S || 10 maia q. t. ioue S, corr. *Schenkl* || 13 Quam *Riesius*: Nam S Iam *Buechelerus* | mutasti ex mutati corr. S | honore S || 14 Caesaris o Iuli *scripsi*: Caesari iulio S Caesare qui iulio P Caesareo, Iuli *Riesius et Buechelerus* || 16 nomina magna geris *scripsi*: nomen in anno uenis PS in ora con. *Buechelerus*, uehis *Riesius* || 17 Tempora maturis *Hauptius*: Temporibus autumnis S Temporibus autumnis P | septimber S | uincta S: uincta P || 18 Velate iam numero PS, corr. *Hauptius*

Octobri laetus portat uindemitor uuas:

Omnis ager Bacchi munere diues ouat.

20

Frondebis amissis repetunt sua frigora mensem,

Cum iuga Centaurus celsa retorquet eques.

Argumenta tuis festis concedo, December,

Quae quauis annum claudere

20 munere diues ouat *scripsi*: munere uoce sonat **PS** || 21 sua frigora mensem *non intellego; neque sequens uersus sat perspicuus; fortasse repetunt iuga frigora mense, Cum sua C. † celsa † r. e. || 22 celsa torquet eques S celsa retorquet (om. cet.) P || 23 tuis festis scripsi: tibi mensis PS | concludo coni. Riesius || 24 Quae quamuis annum S Quae sis quamuis annum P Quae uis quamuis annum Bernensis; quauis scripsi; Qui quemuis coni. Riesius Quaeuis, quis annum Hauptius | claudere possis PS Bernensis lacunose; claudere poscis ouans Hauptius claudere rite (iure) potes Riesius; tutius nunc uisum est lacunae signum ponere, olim claudere par sit – ∪ conieci.*

XIV.

INCERTI DE AVGVSTI BELLO AEGYPTIACO CARMEN.

Primis huius saeculi annis ex papyris Herculanensibus lacerum carminis latini fragmentum erutum et a Nicolao Ciampittio in uoluminum Herculanensium tomo II (Neapoli 1809) editum est. huius apographo (quod C significationi) innisi sunt qui postea uersibus supplendis illustrandisque operam nauabant. inter quos commemoratione maxime dignus est I. Th. Kreyssigius, cuius dissertatio locupletissima post commentationem de C. Sallustii Crispi Historiarum fragmentis (Misenae 1835) pagg. 117—236 inserta est. sed cum scirem adseruari Oxonii in bibliotheca Bodleiana papyrorum ex Herculanei rudibus protractarum apographa ab Ioanne Haytero Anglo multo maiore cum cura instituta cumque inter ea etiam carmen nostrum haberi me edocuisset Theodorus Gomperzius Vindobonensis, O. H. Coxium, Bodleianae praefectum celeberrimum, ut uersus latinos describendos mihi curaret per litteras orauit. misit uir humanissimus tabulas octo moderante Haytero olim aeri incisas tantaque cum fide exhibentes imaginem papyrorum, ut has ipsas ob oculos habere uiderer; praeterea tabulas iterum cum Hayteri schedis autographis Coxius contulit. ex hoc apographo Hayteriano (H littera notauit) ut editoris Neapolitani testimonia saepe corrigi potuerunt, ita hoc commodum

cepi quod quid de supplementis a doctis propositis statuendum esset litterarum formas ductusque intente rimanti certe cognoscere plerumque licuit. neque dubium est quin quaecumque in enucleanda papyrorum scriptura praestari possint Anglus ille praestiterit.

Sed paulo fusius ducibus Hayteri tabulis papyros illas describam. litteris uncialibus perscriptae uoces singulae punctis tantum non semper inter se distinctae sunt. interpunctionis uestigia adsunt certa; aut enim in margine aut in ipsis uerbis supra uersus apparent lineolae (/) nouam sententiam nouumue sententiae colon indicantes. et intra eiusdem enuntiati ambitus cum hoc appareat signum, alia deprehenduntur in transitu ad nouam carminis partem*). porro (id quod omnium maxime est memorabile) nonnullae uocales longae apicibus instructae sunt. collegi exempla haec: 22 'thalamós', 30 'ségnis', 34 'partís', 38 'ínstantís aciés', 39 'armís', 41 'paratú', 42 'illúc', 45 'ceruúci-bus', 46 'libídine', 48 'uenéni', 49 'artís', 50 'pressís', 52 'déscendit', 55 'régina', 64 'paratús', 67 'cónsiliis'; aliis nonnullis locis num 'i' longam uoluerit scribere librarius, identidem disquirenti ambiguum est uisum. — euolutis uoluminibus Herculanensibus cum cartae uariis afficerentur damnis, saepissime euenit ut singulae compluresue litterae siue totae siue ex parte detererentur aut una cum papyri pannis plane perirent. iam in textu has litteras fere omnes a ceteris, quae in utroque apographo (aut solo H) indubitatae extant, characteribus inclinatis distinxí; qua ratione factum est ut eae litterae, quae quamquam laesae infractaeque tamen dubitationi nulli obnoxiae sunt ductuum reliquias accurate perpendenti, non discernerentur ab eis quae plane perierunt; qualis distinctio cum non

*) sic habes inter u. 51 et 52 signum simileque inter u. 64 et 65, post u. 377.

ita facile fieri potuerit, de hac re ex apparatu haurienda notitia. porro in notis criticis apographi **C** lectiones ita sunt adlatae, ut formae omnes Ciampittio dubiae itidem litteris redderentur inclinatis, plane ut habet editor Neapolitanus. denique punctis notauī litterarum defectus, ut quot puncta inuenies tot fere litteras intercidiſſe ſumas; quamquam hoc non ad amuſſim exigendum eſt ob cauſas perſpicuas. doctorum autem ſupplementa recepi ea quae certa ſunt; quorum plurima (et ſane unicuius facile obuia plerumque) Ciampittio, nonnulla Kreyſſigio debentur; pauca nos adieci-
mus. nam ſumma cautione opus eſſe in reſtituendis his fragmentis, cum rerum tractatarum hic illic obſcuritas tum complurium doctorum auſis miſere excidentium docet exemplum, uelut ipſius R. Merkelii (in Ouidii Triftium edit. mai. p. 332), ut taceam de minorum conaminibus.

Auctorem carminis Rabirium eſſe Ciampittius Senecae de benef. VI 3 loco inniſus, L. Varium Hayterus, Albinum Eggerus ſibi perſuaſerunt. tutius hic quoque erit ignorantiam ingenuae profiteri; et certe ego in his uerſibus poetam non optimorum uatum, ſed mediocrium ordini adſcribendum agnoſco, uiuentem illum, mea ut fert coniectura, non imperante Auguſto, ſed ſub Caesaribus inſequentibus.

I.

..... c un
 .. xim ael .. tia
 Caesaris a ... ap ... hariam s

I. 1 om. **C** | n poſteſt etiam m fuiſſe || 2 xim **C**: in **H** nil apparet; Maxim Kreyſſigius, qui et caeleſtia ſuppl. || 3 . Caesaris a (s a ſupra laesae) cum uniꝯ in initio litterae ſpatio **H**, unde c ab initio reuolſam ſedem litt. a occupaffe puto; in **C** .. Cesar

. rt . . s ille nato cum eiia por . .
 Quem iuuenes . ra nauos erat de uncta 5
 Bella, fide dextraque potens rerumque per usum
 Callidus, adsiduos tractando in munere *Martis*.
 Imminet opsessis Italus iam turribus hostis
 A sa nec defuit impetus illis

II.

. s . . qu 10
 nt ipso re
 edunt patr mia terris
 ai agis quam s . . . ngesta laterent

fa est | apud *Kreyss.*, Phariam *Fea* supplebant | s ultima in **C**, non in **H** || 4 in initio unius litt. spatium in **H**, duarum in **C** | rt his **C** rt . . s **H** ita ut duarum litt. umbrae appareant (iu ?); conieci Artius | nato **C**: ato **H**; oppugnato *Kreyss.* | cum **C**: um **H** | eiia **C**: e . . a **H** ita ut per e uocabulum antecedens finiatur et duae litterae mediae, quae ii speciem habent, incertae sint | portu uel portus suppl. *Kreyss.* || 5 iuuenes **C**: iuuenf. **H** | . ran . a . uos **C** (unde grandaeuos. *Ciampittius*); in **H** n truncata quidem, sed ut haec sola lacunam expleat; deinde inter a et uos nulla lacuna; unde nauos restitui | de **H** ita ut quot litterae perierint ob scissuram papyri dubium sit: pe . **C** | u . cta (c laesa supra, litt. interlapsa n secundum uestigia fuit) **H**: . un . ta **C** | post hoc sex puncta habet **C**; uix unius litterae spatium in **H**; unde conieci defendere cuncta || 6 fide] f laesa in **H** | po . ens **CH**, suppl. *Ciamp.* | u . . . **CH** (in hoc et u fere tota euanuit), suppl. *Ciamp.* || 7 Callidus] d laesa in **H** | adsidu ctando **CH** (in hoc ult. d laesa); adsiduos tract. *Ciamp.*, adsiduos ego | martis *Ciamp.*: s **H**, in **C** nec s apparet || 8 Imminet **C**, in **H** alterius m pars prior tantum cernitur | opsessis **H**: . psessi . **C** | Italus **H** ita ut litt. u certum adsit uestigium: Ital . s **C** | . . . tis **H** . . stis **C**, suppl. *Kreyss.* || 9 sa (s laesa) **H**: s **C** | nec **C**: . ec **H** | defu . . **CH** (in hoc et u ex parte uidetur), suppl. *Ciamp.*

II. 10 et 11 om. **C** || 10 u pars altera abrupta || 12 patr **C**: pair **H** | t . . ris **C** et fere **H**, in quo prioris r cauda apparet; suppl. *Ciamp.* || 13 ai **H**: inter a et i punctum ponit **C** | magis suppl. *Ciamp.* | ng . sta **H** (ita ut n etiam u fuisse possit, g etiam c): g . sta **C** (om. n); si congesta *Kreyss.* | later . nt **CH**

Cum . uper lius Pelusia moenia Caesar
 . . . erat imperiis animos cohibere suorum: 15
 'Quid capitis iam capta? iacent quae
 Subruitis ferro mea moenia? quondam er . . . ostis
 Haec mihi cum s . . . a plebes quoque . u uictrix
 Vindicat h mulam romana tot e us . n . m

III.

. liu 20
 im . . . o u
 t Alexandro thalamos intrare deorum
 Di . etiam potuisse deam uidisse . um s

14 uper] in **C** u, in **H** p *dubia*; cuperet *Ciamp.*, super *Fea* | lius] l in **CH** *dubia*; illius *Kreyss.* | Pelusia] a laesa in **H** || . oenia **CH**, suppl. *Ciamp.* | post Caesar miro modo in **H** alterius uocabuli littera ultima a apparet || 15 erat **C**: frat **H**; Coeperat suppl. *Fea* | imperiis *Ciamp.*: im . . riis **CH** (in hoc r litt. pars inferior extat) | animos (s laesa) **H**: animo . **C** | cohi . . re **CH** (in hoc etiam r laesa), suppl. *Ciamp.* | su . rum **C**: su . . m (tenue r uestigium) **H** || 16 Q . id **C**: Q . . d **H** | . apitis **CH** | ia . (a laesa) **H**: ia . **C** | . pta **CH**, suppl. haec *Ciamp.* | iacen . **CH** || 17 Subruitis **C**; in **H** r fracta | fer . . **C**, ferr. **H** | mea *Ciamp.*: . . a **CH** | moenia **C**: m . enia **H** | quondam **C**: . uon . am **H** (tenuia litt. q et d uestigia) | ostis (o paululum laesa) **H**: ostis **C**; erat hostis coni. *Ciamp.* || 18 mihi **C**, in **H** *dubia* h | s *dubia* in **C**, non apparet in **H**; socia coni. *Kreyss.* | post quoque secunda uel tertia litt. in **H** u uidetur esse: nil habet **C**; nunc sibi coni. *Ciamp.* | uictrix] x non plena in **H** || 19 hanc famulam coni. *Ciamp.* | romana (n laesa, a certa) **H**: romana **C** | tot e . . . us **H** ita ut u non plane certa sit: pote . . . **C** (unde potentia *Ciamp.*); fortasse tot ensibus | . . ndem **C** n . . m (duae litt. mediae incertae) **H**; tandem *Ciamp.*

III. 20 et 21 om. **C** || 21 i incerta || 22 t *dubia* in **H**: om. **C**; Fas et *Ciamp.* | al . xandro **CH** | . . a . . mos **C**, et **H** ita ut tenuia th uestigia supersint; thalamos suppl. *Ciamp.* | . n . rare **C** . nfr . e **H**; intrare *Ciamp.* | de . rum **CH**, suppl. *Ciamp.* || 23 Di . (uel . .) **H** Di . . **C**; Dico *Ciamp.*, Diram *Kreyss.* | potuisse **H** ita ut p etiam d fuisse possit: po . uisse **C**; doluisse *Ciamp.* | u . diss . **CH** | um **H** ita ut u non plane certa sit: m **C**; | triumphos *Ciamp.* tumultus *Kreyss.*

Actiacos, cum causa fores tu maxima belli,
 Pars etiam imperii. quae femina tanta? uirorum 25
 Quae series antiqua fuit? ni gloria mendax
 Multa uetustatis nimio concedat honoris

IV.

..... an
 Saepe ego, quae uestris curae sermonibus
 Quas igitur segnis t . . n nunc quaerere causas 30
 Exsanguisque moras uitae libet? est mihi coniunx,
 . . . h . . . i posset Phariis subiungere regnis
 Qui statuit nostraeque mori pro nomine gentis.
 Hic igitur partis animum diductus in omnis 34
 Quid uelit, incertum est; terris quibus aut quibus undis

24 A . tiacos C, et H ita ut litt. c pars superior extet |
 . ausa H: . aus . C | . ores C . oris (i potest e fuisse) H; fores
 Ciamp. | m et xi et be desunt in CH, suppl. Ciamp. || 25 litte-
 rae inclinatae sunt Ciampittii supplementa || 26 s et f suppl.
 Ciamp. | u . . us . atis C et fere H, suppl. Ciamp. | c . . . edat
 C et fere H; suppl. Ciamp. | honoris (i longa, ut uid.) H ita ut
 s litterae pars extrema perierit: honori C

IV. 28 an H (litt. a parte priore abrupta): en C (ut e du-
 bia sit) || 29 e . . CH (sed ut in hoc litt. g uestigium adsit); ego
 suppl. Ciamp. | ue . . is CH; uestris Kreyss., ueteris Ciamp. |
 cu . . e CH, suppl. Ciamp. | . . rmonibu . H: . . rm . nibu .
 C; suppl. Ciamp., qui in fine angor adiecit || 30 Qua . CH; Quas
 Ciamp. | igitur (r infracta) H: . gitu . C | segnis H: C
 | t . . n CH; ex quo nil extrices; puto papyri litteras delite-
 scentes utrique descriptori inlusisse conicioque leti | quaerere cau-
 sas H ita ut ae litt. pars infima laesa sit: quae usas C ||
 31 Exs . ngu . sque H (n litt. laesa): Ex s . . . gu C;
 corr. Kreyss. | mor . s H: mor . s C | coni . nx C || 32 Parthos qui
 coni. Ciamp., Parthos si Kreyss.; et hoc in spatium quadrat |
 posset H litt. t parte superiore infracta: posset C | . iariis C
 . tarius H; Phariis suppl. Ciamp. | reg . is C; in H n paululum
 laesa || 33 s . . . uit C: s . . nmit H (nisi quod prior n etiam u
 fuisse potest); statuit suppl. Ciamp., latet aliud | nos . . . eque
 CH (sed litt. r in hoc uestigium, q infra laesa) || 34 Hic H ita ut
 litt. ic pars inferior abrupta sit): H . . C | igi . . (r litt. pars extat)
 H: . gi . . C; igitur Ciamp., ego olim agilem conieci | animum

V.

. ctumque m quo noxia turba coiret
 Praeberetque suae spectacula tristia mortis.
 Qualis ad instantis acies cum tela parantur,
 Signa, tubae, classesque simul terrestribus armis,
 Est facies ea uisa loci, cum saeua coirent 40
 Instrumenta necis uario congesta paratu:
 Undique sic illuc campo deforme coactum
 Omne uagabatur leti genus, omne timoris.

VI.

. acet ferro tu . . is . . le uen
 Aut pendente suis ceruicibus aspide mollem 45
 Labitur in somnum trahiturque libidine mortis.
 Perculit adflatu brevis hunc sine morsibus anguis,

Ciamp.] . . . mu . **CH** | didu . . . s (s laesa in **H**, dubia in **C**),
suppl. Ciamp. | omnis *Ciamp.*] om . is **C** et fere **H** (*litt. o pars
 extat*) || 35 . uid **CH** | terr . s **H**: terr . s **C**

V. 36 ctumque (*ultimae u pars reliqua*) **H**: tumqu.
C Delectumque *Ciamp.* | locum *Kreyss.*, forum *Ciamp.* | quo
 noxia (n et o *litt. pars interior laesa*) habet *Hayteri tabula aeri
 impressa*; uo n om. *Hayteri apographon*; q xia **C** | turba
C; t *litt. pars superior laesa in H* | co . ret **CH** || 37 tr . . tia
CH (*in hoc litterae i pars superior extat*) || 38 tela **C**; t *superna
 uirgula non apparet in H* | parantur *Hayteri tab. aeri impr.*:
 pa . . ntur *Hayteri apogr. et C* || 39 terrestribus] ibus, i *infra
 abrupta, extat in Hayteri tabula, desideratur in eiusdem apogr.*
 et **C** || 40 t *ultima extat in Hayteri tab., non in apogr. et C* || 41
 u . . rio (u *paululum laesa*) **H**: u . . rio **C** || 42 Und . que **CH**
 | campo **H** certe (c et m *paululum laesae*): . . mp . **C** | co . c . um
H co . . . um **C**, *suppl. Ciamp.*

VI. 44 Hic *add. Ciamp.* | acet clare **H**: . a . . . **C**; *suppleas
 iacet* | incumbens *add. Ciamp.* | . erro (r *alt. supra abrupta*) **H**,
 . erro **C**; ferro *Ciamp.* | tu . . is (u *laesa*) *punctis inclusum* **H**:
 tu . . t **C**; unde *tumet Ciamp.* | . . le **H**, i . le **C** | uen **CH**;
 ille ueneno *Ciamp.* || 45 pendente (e *ult. fere tota abscissa*) . . is
H: pen . . te . . is **C** || 46 Labitur in (a *paululum laesa*) **H**:
 . abitu . . . **C** | mortis (t *paululum infra laesa*) **H**: mor . . . **C** ||
 47 Perculit (u *certa, sed laesa*) **H**: Perc **C** | ad in **CH** *ab-*
scissae | brevis (u *paululum laesa*) **H**: br . uis **C** | anguis (g *pars
 superior obscura*) **H**: an **C**

Volnere seu tenui pars inlita parua ueneni
 Ocius interemit; laqueis pars cogitur artis
 Intersaeptam animam pressis effundere uenis; 50
 Inmersisque freto clausurunt guttura fauces.
 Has inter strages solio descendit et inter

VII.

At alia . nc a . . te
 Sic illi inter se misero sermone fruuntur.
 Haec regina gerit. procul hanc occulta uidebat 55
 Atropos inridens inter diuersa uagantem
 Consilia interitus, quam iam qua fata manerent.

48 Volnere (o certa, sed fracta) H: . olnere C | seu (e laesa)
 H | t. nui CH | inl. ta C | ueneni (n prior laesa) H: u . . eni C
 || 49 Ocius (us certae, sed laesae) H: Ōci . . C | interem . t CH |
 pars (r laesa) H: pa . s C | cogi . ur H: cogi . ur C || 50 In .
 ersaept . am (er supra infractae) H: In . ersaeptam C | animam
 (an paululum infra abscissae) H animam C | 51 I . mersisque
 CH | f . eto H: o C; freto Ciamp. | in uerbis guttura fauces
 in CH claris perspicuisque habes librarii uitium; fortasse gut-
 tura fluctus || 52 H abscissa in CH | inter (t infra laesa) H:
 int . r C | strages (t fere tota abrupta) H: strages C | et (e infra
 laesa) H: . t C

VII. 53 At (t pars superior euanida) H: A . C; suppleas
 Atque | alia (prioris a extrema cauda seruata) H alia C | nc]
 suppleas incipiens uel similia | in fine a . . te non habet C || 54
 in . . r (r pars inferior extat) H in . . r C, suppl. Ciamp. | se clare
 H: se C | misero, mise laesae in H: misero C | . e . m . n . .
 ruuntur H . . . m . n . . ruuntur C, suppl. Ciamp. || 55 hanc (h
 et nc certae, sed laesae) H: ha . . C | occulta (cc certae, sed pars
 superior abrupta) H: o a C | uidebat C: ui . ebat (a pau-
 lulum laesa) H || 56 inrid . ns (i prior et n alt. laesa) H in-
 rid . n . C | . . ter (te certae, sed ualde infra detractae) H r C
 | diuersa C: diuers . H | uagantem (u et g paululum laesae, sed
 certae) H; nil praeter m C || 57 interitus (r fere euanida, us pau-
 lulum laesae) H: in te . itu . C | quam . am C (unde quam iam
 Ciamp.); in H qu . . am certe legitur, mediarum litt. apparent
 uestigia, a pars extrema, tum siue m siue potius n, denique aut
 t aut i; conieci quantam | oua H ita ut o diffracta et infra umbra
 lineolae appareat; unde qua (= qua uia) rescripsi; nil habet C;
 sua con. Ciamp. | fata (t infra laesa) H: . . . a C | man . rent C

Ter fuerat reuocata dies: cum parte senatus
 Et patriae comitante suae cum milite Caesar
 Gentis Alexandri ca . . en . ad moenia uenit 60
 Signaque constituit. sic omnes terror in artum

VIII.

. . . . rere m portarum claustra nec urbem
 Opsidione tamen nec corpora moenibus a . . ent
 Castraque pro muris atque arma pedestria ponunt.
 Hos inter coetus talisque ad bella paratus 65
 Vtraque sollemnis iterum reuocauerat orbes:
 Consiliis nox apta ducum, lux aptior armis.

58 d . es H: . . es C | parte se . atus H: pa atus C ||
 59 comitante (c clara, sed infra abrupta; t prioris pars summa
 perspicua) H: . omi . ante C | milite H: mili . . C || 60 Gentis (ti
 certae, sed infra abruptae) H: Gen . . s C | alexa . . ri (r supra
 abrupta) H alexan . . i C, suppl. Ciamp. | car . en . H ita ut r (?)
 dimidia pars inferior extet et n laesa sit, c . . en . C; cupiens
 Ciamp. cingens Kreyss. | ad C: ad H ita ut a maior pars non
 appareat | m . en . . C: . . en . . H (minimum litterae m uestigium
 adest) | uenit C: uenis H miro errore || 61 constituit, t prima
 laesa in H | omnes H: omn . . C | terror H ita ut e litt. pars
 summa appareat: . . rror C

VIII. 62 rere C; in H prioris re uestigia tenuia, alterius r
 pars inferior adest; Obterere coni. Ciamp. | tum littera m pau-
 lulum laesa certa in H, in C non adparet | portarum H ita ut
 ta ualde infractae sint: por . . u . C | c . austra H: . . austr. C
 | nec (n paululum laesa) H: . e . C || 63 n . c (n paululum laesa)
 H n . c C, suppl. Ciamp. | a . . ent (t supra laesa) H: a . . nt
 C; arcent Ciamp.; si de priore uersu plane constaret, conicerem
 audent || 64 atque C: at . ue H ita ut litt. q cauda appareat ||
 65 Hos C; in H litt. s infra laesa | talisque Ciamp.: . alisque CH
 || 66 iterum, i infra laesa in H.

XV.

INCERTI LAVS PISONIS.

Carmen, quod uulgo Panegyricus in Pisonem audit, primus emisit Ioannes Sichardus in Ouidii operum editione, quae duobus uoluminibus Basileae prodiit a. 1527, hisce usus in praefatione uerbis: 'ne uero sine corollario aliquo ad te ueniret, adiecimus uulgatis omnium editionibus ex uetustissimis codicibus, quibus sumus ex bibliotheca Laurissana usi, fragmenta quaedam Ouidii ex libris opinor Epigrammaton, sic enim a Prisciano citantur, atque elegantissimum carmen incerti quidem auctoris, sed quod extra controuersiam sit uetustissimi alicuius: siquidem ad Pisonem id est scriptum, eum opinor, ad quem et Horatii ars poetica extat; quod quamuis ab Ouidii dictione nonnihil abhorreat, et in uetusto codice falso erat Maroni ascriptum, iudicauimus tamen dignum, ut inter Ouidiana locum sortiretur atque hoc demum pacto ab interitu uindicaretur.' ex his Sichardi uerbis dubium esse nequit quin ille monasterii S. Nazarii Laurissae codicem aliquem adhibuerit. qui codex cum hodie perierit, eius uice editio Sichardiana nobis in usum uocanda est. extat carmen uoluminis alterius fol. 546—549; uersibus lacunosis corruptisque asteriscos praeposuit editor, crucis signo uarias aliquot lectiones notauit. scripturas a Webero diligentissime excerptas S siglo usus attuli.

Non neglegendum autem est, quod carmen nostrum in Laurissano adscriptum erat Vergilio; neque hoc praetermittendum, quod panegyricum Pisonis in Sichardiana praecedit 'fragmentum Ouidii Nasonis repertum nuper in uetustissimo codice ex epigrammatis.' sunt nimirum carmina notissima, quorum initium est 'nox erat et somnus lassos submisit ocellos' et 'quantum Vergilius magno concessit Homero.' utrumque autem poema haud raro in codicibus coniunctum deprehenditur cum carminibus Vergilianis et pseudouergilianis; sic, ut in hoc me contineam, somnium Nasonis habetur in Parisinis 7930 saec. X—XI et 9344 [de hoc cf. quae dixi Mus. Rhen. XXXI 90—93] et in libro quodam Lipsiensi, de quo cf. Hauptius opusc. I p. 292. procliuis igitur coniectura est, Pisonis laudes et fragmentum illud a Sichardo perperam epigrammatum Ouidianorum libro uindicatum olim extitisse in uno eodemque codice Laurissano, in quo diuersa poemata ad Vergilium et relata et pertinentia collecta erant; ut Sichardus de compluribus uetustissimis codicibus locutus magna uerba iecisse putandus sit.

Iam quod librorum manuscriptorum ope non plane destituti sumus, beneficium est eius qui saeculo fere undecimo in Gallia composuit ex uariis scriptoribus Romanis florilegium [cf. praef. ad Tibull. p. XI sqq.]: nam paucis quibusdam uersibus a proposito alienis omissis totum fere panegyricum florilegio suo inseruit. cuius florilegii codices nobiles, Parisinos duos, nuper descripsit G. Meynckius in Mus. Rhen. uol. XXV pgg. 269—280. et prior quidem Parisinus 7647 saeculo aut XII exeunte aut ineunte XIII exaratus fol. 112 e Culice et Aetna, fol. 113—114 e Pisonis laudibus excerpta habet cum his titulis summis in paginis additis 'Virgilius in culice, Virgilius in ethna, Lucanus in catalecton'; et hoc quidem semel plene legitur, bis autem particula summi folii abscissa truncatum est,

ut fol. 113^a nunc '... anus incatalecton' fol. 113^b 'Luc in catalecton' extet; hunc librum, cuius fol. 112—114 descripsi, p notauī. — alter Parisinus 17903 paulo recentior (saeculo XIII medio scriptus est) fol. 72 ex Culice et Aetna, fol. 73—74 ex Pisonis panegyrico excerpta praebet sine titulis paginis praefixis; n significauī. huius prima notitia debetur C. L. Rothio in Philologi uol. XVII 340 sqq.; ipse contuli cum libri p apographo. p et n consentientes P notauī.

Panegyrici excerptis ipsis in P praemittitur tamquam ad ea pertinens hic uersiculus: 'Nichil est quod textitur ordine longum'; et cum p hoc titulo in ipso textu sit insignitus 'de laude pisonis' eqs, contra n habet 'In cruri d' laude pisonis'*) eqs; quod corrigendum est ita 'in Ciri', cum hoc ex epyllio (u. 339) uerba illa 'nichil est quod textitur ordine longum' petita sint. habemus igitur in P ex Culice et Aetna et Ciri, id est ex Vergilii libro quem uocant Catalepton (cf. quae mox in alterius uoluminis praefatione disse-remus), fragmenta laudem Pisonis praecedentia. unde quomodo factum sit ut in p rubricator nostro carmini 'in catalecton' inscripserit claret; 'Lucanus' autem de suo ille adiecit, fortasse inductus Vaccae de Lucani Siluis uerbis. hinc autem Hadrianus Iunius eumque secuti alii multi Lucanum Pisonis laudatorem perperam uenditauere. nobis illud 'in catalecton' ideo magni est momenti quod inde eum quoque codicem, ex quo excerptor Gallicus hausit, opuscula pseudouergiliana cum Panegyrico coniuncta habuisse fit uerisimillimum, ut illius cum codice Sichardiano cognatio hinc appareat.

Anno 1556 Hadrianus Iunius in Animaduersorum libris p. 249 sqq. panegyricum edidit auxilio codicis cuiusdam Atrebatensis, cuius lectionibus in uniuersum

*) sic enim 'd' laude', non 'Slaude', ut praebet Meynckius habet.

mire conuenit cum P. et liber ille, si non p ipse, certe huius apographon erat. quod inde colligo quod, cum in p doctus quidam saeculi XVI multa maxime in margine correxerit (*m. rec.* significaui), huius correcturas fere semper Iunius ibi sequitur ubi a P recedit. ita igitur rem ille instituisse uidetur, ut impressum quoddam exemplar secundum suam membranam corrigeret paucis ut fere fit omissis et eorum quae prima quaeque correctrix manus scripserat respectum non habens. ordinem autem uersuum ille nouauit uu. 72 — 83 in finem carminis reiectis, siue mutilum id putans siue quod codicem suum uersibus illis carere et uu. 77—80 in fine exhibere uidit. in tali autem Atrebatensis libri conditione tuto eius scripturas abicere possumus. — alii excerptorum codices, sed aetate recentiores, extant in nonnullis et Galliae et Germaniae bibliothecis (uelut Berolini in Ms. Diez. B. Santen. 60 saec. XIV), ut tamen noui nihil inde lucremur. neque qui integrum carmen continent codices Varsauiensis chartaceus a Martyni-Laguna conlatus et Maruccellianus A. CLVI saeculi XVI a me inspectus ullum habent pretium, utpote e Sichardi Iunique editionibus descripti.

A S igitur et P cum pendeat textus recensio, semper tenendum est excerptorem haud pauca quidem in initiis maxime sententiarum inmutasse sui consilii institutique memorem neque tamen nulla omnino fide dignum esse; immo numquam obliuiscare non ipsum codicem Laurissanum nobis praesto esse, sed editionem Sichardi, quem ut errasse interdum ita nonnulla leuiora quae ei uidebantur tacite correxisse probabile est. et multae inter S et P differentiae dubio procul e diuersitate Laurissani et eius codicis, quem excerptor adhibuit, explicandae. qui libri cum inter se cognati sint (ut supra ostendi); ad communis archetypi lectiones recuperandas res redit ad sensum iudiciumque et internis calculis modo S modo P sequamur oportet.

De libelli auctore breuis esse possum post ea quae Weberus disputauit. nemo enim eorum, qui uni aliqui ex poetis latinis nobis cognitis (uelut Hauptius opusc. I 391 sq. Calpurnio) panegyricum adserere studuerunt, ualida firmaque argumenta protulerunt; uideaturque hoc unum certum esse, scriptorem ignotum sub Gaio uel Claudio hoc carmen Calpurnio Pisoni tradidisse: cf. Teuffelius in hist. litt. Rom. p. 677 edit. tertiae.

Post curas priorum, ex quibus nominasse sufficit Wernsdorfium in poet. lat. min. IV p. 236—282, C. F. Weberus in tribus uniuersitatis Marburgensis programmatis a. 1859 editis congesta undicumque materia omnes quaestiones ad carmen pertinentes diligentissime tractauit, textum ope editionis Sichardianae (nam Parisina excerpta ignorauit) constituit, nonnulla uitia correxuit. cuius libri censuram dedit Iacobus Maehly in Fleckeiseni annal. uol. 85, p. 286 sqq. [nuperrime denique Th. Birtius mus. Rhen. uol. XXXII p. 418 de uu. 240—243 egit.]

Vnde prius coepti surgat mihi carminis ordo
 Quosue canam titulos, dubius feror. hinc tua, Piso,
 Nobilitas ueterisque citant sublimia Calpi
 Nomina, Romanas inter fulgentia gentes;
 Hinc tua me uirtus rapit et miranda per omnes 5
 Vita modos: quae, si dasset tibi forte creato
 Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.
 Nam quid imaginibus, quid auitis fulta triumphis
 Atria, quid pleni numeroso consule fasti

Ad Pisonem, ad quem extat et Horatii Ars poetica **S** De laude Pisonis non tantum genere clari sed etiam uirtute multiplici **P** (cf. quae supra dixi) || 1 cepti **P** || 4 romanos **n** || 5 Hic **n** || 6 que si deest (= dasset) tibi **n**: quae si deesset tibi **S** quae deest ubi **p** | fronte **n** || 8 culta coni. Cortius | tropaeis coni. Heinsius

Profuerint, cui uita labat? perit omnis in illo 10
 Gentis honos, cuius laus est in origine sola.
 At tu, qui tantis animum natalibus aequas,
 Et partem tituli, non summam, ponis in illis,
 Ipse canendus eris: nam quid memorare necesse est,
 Vt domus a Calpo nomen Calpurnia ducat 15
 Claraque Pisonis tulerit cognomina prima,
 Humida callosa cum pinseret hordea dextra?
 Nec si cuncta uelim breuiter decurrere possim;
 Et prius aethereae moles circumuaga flammae
 Annua bisseis reuocabit mensibus astra, 20
 Quam mihi priscorum titulos operosaeque bella
 Contigerit memorare patrum. sed bellica fama
 Armorumque labor ueteres decuere Quirites,
 Atque illos cecinere sui per carmina uates.
 Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem 25
 Exaequamus auis. nec enim, si bella quierunt,
 Occidit et uirtus: licet exercere togatae
 Munia militiae, licet et sine sanguinis haustu
 Mitia legitimo sub iudice bella mouere.
 Hinc quoque seruati contingit gloria ciuis, 30
 Altaque uictricis intexunt limina palmae.
 Quin age maiorum, iuuenis facunde, tuorum
 Scande super titulos et auitae laudis honores
 Armorumque decus praecedere forensibus actis.

10 cui P: si S || 11 Gentis honos S: Nobilitas P || 12 At tu
 S: Felix P | tantis S: claris P (p mgo m. rec. tantis) || 13 ponit n
 || 14—26 auis om. P || 15 Calphurnia S || 17 Humida Scaliger Hor-
 rida Machly || 19 aethereae S || 20 renouabit coni. Wernsdorfius ||
 22 memorare patrum. sed bellica fama (siue uirtus) scripsi: me-
 morare; manus sed bellica patrum S; tantum pro patrum coni.
 Machly || 23 docuere S, corr. uir doctus saec. XVI || 26 nec
 enim si S: tamen et (et om. n) si P, qui hic iterum incipit,
 propter conexum || 27 Occidit et S: Non perit P | uirtus om. p
 || 28 Munia P: Munera S et p mgo m. rec. | sanguine hustu p
 m. 1 || 29 indice p || 30 Hinc P: Hic S | continget S || 31 uictri-
 cis S: uictrices P || 32—36 om. P

Sic etiam magno iam tunc Cicerone iubente 35
 Lauream facundis, cesserunt arma togatis.
 Sed quae Pisonum claros uisura triumphos
 Olim turba uias impleuerat agmine denso,
 Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua maestos
 Defensura reos uocem facundia mittit. 40
 Seu trepidos ad iura decem citat hasta uirorum
 Et firmare iubet centeno iudice causas,
 Seu capitale nefas operosa diluis arte,
 Laudibus ipsa tuis resonant fora. dum rapis una
 Iudicis affectum possessaque pectora tentas, 45
 Victus sponte sua sequitur quocumque uocasti:
 Flet si flere iubes, gaudet gaudere coactus
 Et te dante capit iudex, quam non habet, iram.
 Sic auriga solet feruentia Thessalus ora
 Mobilibus frenis in aperto flectere campo, 50
 Qui modo non solum rabido permittit habenas
 Quadrupedi, sed calce citat, modo succutit alte
 Flexibiles rictus et nunc ceruice rotata
 Incipit effusos in gyrum carpere cursus.
 Quis non attonitus iudex tua respicit ora? 55
 Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
 Nam tu, siue libet pariter cum grandine nimbos

35 magno *uulgo*: magnae **S** | iubente *Weberus*: iuuentae **S**;
cf. Hauptius opusc. III 414 sq. || 37 sqq. De eloquentia eiusdem
 pisonis *inscribit P* || 37 *dedi ex S*: Queque patrum claros quon-
 dam uisura tr. **P**; *pro sed Weberus et, Maehly sic uoluerunt ||*
 38 Olim **S**: Omnes **P** (*p mgo m. rec. olim*) || 39 *mestos p*: moe-
 stos **S** messos **n** || 40 *facondia p* || 41—43 *om. P* || 44 *dū rapis*
una scripsi: dura Piso. Nam **S** tu . . . piso **P** *cum signo la-*
cunae (quoque m. rec. p in textu, n mgo); tu rapis omnem *Un-*
gerus || 45 tentas S: ducis **P** frenas *Maehly || 46 Victus S*: Victor
P | tua **n** || 47 *iubes p*: iubet **n** libet **S** licet *Weberus || 48 quam*
P: si **S** || 50 *Nobilibus n* || 51 *rabido scripsi*: rapido **PS** || 52 *suc-*
cutit alte (siue acre) scripsi: succutit arce **P** (*arte n teste Rothio*);
p mgo m. rec. torquet in auras, et hoc edd. receperunt; om. S
asterisco uersui praeposito || 53 rotata in retata corr. p; retorta
Ungerus || 54 efusos p | girum P |, malim cogere

Densaque uibrata iaculari fulmina lingua,
 Seu iuuat astrictas in nodum cogere uoces
 Et dare subtili uiuacia uerba catenae, 60
 Vim Laertiadae, breuitatem uincis Atridae;
 Dulcia seu mauis liquidoque fluentia cursu
 Verba nec incluso sed aperto pingere flore,
 Inclita Nestorei cedit tibi gratia mellis.
 Nec te, Piso, tamen populo sub iudice sola 65
 Mirantur fora; sed numerosa laude senatus
 Excipit et meritas reddit tibi curia uoces.
 Quis digne referat, qualis tibi luce sub illa
 Gloria contigerit, qua tu recinente senatu,
 Cum tua bisenos numeraret purpura fasces, 70
 Caesareum grato cecinisti pectore numen?
 Quodsi iam ualidae mihi robur mentis inesset
 Et solidus primos impleret spiritus annos,
 Auderem uoces per carmina nostra referre,
 Piso, tuas: sed fessa labat mihi pondere ceruix 75
 Et tremefacta cadunt succiso poplite membra.
 Sic nec olorinos audet Pandionis ales
 Parua referre sonos nec, si uelit improba, possit;
 Sic et aedonia superantur uoce cicadae,
 Stridula cum rabido faciunt conuicia soli. 80
 Quare age, Calliope, posita grauitate forensi,
 Limina Pisonis mecum pete: plura supersunt,
 Quae laudare uelis inuenta penatibus ipsis.

58 uibrati n; uibranti *Maehly* | fulmine n | lingua S: dextra
 P (p mgo m. rec. lingua) || 60 uiuacia P | ūmba n membra *Martyni-Laguna* | cathene P || 61 laerciade n | uincit p, corr. mgo
 m. rec. || 62 Dulcia P: Dulci S | fluentia rore *Maehly*, qui et
 u. 63 aperto fundere cursu || 64 Inclyta S | cecidit n || 65 piso
 ex ipso corr. p || 67 meritos — honores *Martyni-Laguna* || 68
 — 83 om. P, nisi quod 77.— 80 in fine carminis adicit || 69 reci-
 nente *Ungerus*: retinente S reticente *wulgo* || 72 Quod si iam S:
 Quodsi tam aliquot edd. || 77 Sic nec S: Sed nec P || 78 improbe n
 || 79 Sic et hedionia S: Et pandionia P (in n ex pandona corr.) ||
 80 rabido *Santenius*: rapido SP | fatiunt conuitia n

Huc etiam tota concurrat ab urbe iuuentus
 Auditura uirum, siquando iudice fesso 85
 Turbida prolatis tacuerunt iurgia rebus.
 Tunc etenim leuibus ueluti proludit in armis,
 Compositisque suas exercet litibus artes.
 Quin etiam facilis Romano profluit ore
 Graecia, Cecropiaeque sonat grauis aemulus urbi. 90
 Testis, Acidalia quae condidit alite muros,
 Euboicam referens facunda Neapolis arcem.
 Qualis, io superi, qualis nitor oris amoenis
 Vocibus! hinc solido fulgore micantia uerba
 Impleuere locos, hinc exornata figuris 95
 Aduolat excusso uelox sententia torno.
 Magna quidem uirtus erat, et si sola fuisset,
 Eloquio sanctum modo permulcere senatum,
 Exonerare pios modo, nunc onerare nocentes;
 Sed super ista mouet plenus grauitate serena 100
 Vultus et insigni praestringit imagine uisus.
 Talis inest habitus, qualem nec dicere maestum
 Nec fluidum, laeta sed tetricitate decorum
 Possumus: ingentiae stat nobilitatis in illo
 Pulcher honos et digna suis natalibus ora. 105
 Additur huc et iusta fides et plena pudoris
 Libertas animusque mala ferrugine purus,
 Ipsaque possesso mens est opulentior auro.
 Quis tua cultorum, iuuenis facunde, tuorum

84 Hūc n || 88 Compositusque S | letibus arces n || 89 *malim*
 Tunc etiam || *num inter* 89 et 90 *intercidit uersus?* || 90 Grecia p
 Gretia n; Gratia Weberus | cicropieq; p cicropēi, q; n | sonas
 Wernsdorfius sonus Weberus fauus Heinsius || 91—93 *om.* P ||
 92 facunda Ungerus: foecunda S | artem Maehly || 94 hinc S:
 huic P || 95 hinc S: huic p hic n | exhornata p || ante 97 P: Dili-
 gentius hic incipit enumerare optimos eius mores || 98 permul-
 cere P: perfulcire S || 99 Exhon. p | honerare p honorare n ||
 101 insigni P: insignis S | perstringit Weberus || 102 ducere n
 | mestum P: moestum S || 104 stat nob.] stabilitatis p, *corr.*
mgo m. rec. || 105 Pulcer p || 109 faconde p

Limina pauper adit, quem non animosa beatum 110
 Excipit et subito iuuat indulgentia censu?
 Quodque magis dono fuerit pretiosius omni,
 Diligis ex aequo, nec te fortuna colentum
 Natalesue mouent: probitas spectatur in illis.
 Nulla superborum patiuntur dicta iocorum, 115
 Nullius subitos affert iniuria risus:
 Vnus amicitiae summos tenor ambit et imos.
 Rara domus tenuem non aspernatur amicum
 Raraque non humilem calcat fastosa clientem;
 Illi casta licet, *licet* et sine crimine constet 120
 Vita, tamen probitas cum paupertate iacebit;
 Et lateri nullus comitem circumdare quaerit,
 Quem dat purus amor, sed quem tulit impia merces;
 Nec quisquam uero pretium largitur amico,
 Quem regat ex aequo uicibusque regatur ab illo, 125
 Sed miserum parua stipe focilat, ut pudibundos
 Exercere sales inter conuiuia possit.
 Ista procul labes, procul haec fortuna refugit,
 Piso, tuam, uenerande, domum: tu mitis et acri
 Asperitate carens positoque per omnia fastu 130
 Inter ut aequales unus numeraris amicos,

110 adit *ex* adid *corr.* p || 111 census p *mgo m. rec.* || ante
 112 P: Quam sincerus esset in dilectione amicorum || 112 dono
 magis p, *sed litteris* a b *appositis corr.* | *malim* malis, *id est*
miseris | fuerint p | *preciosius* P || 113 Diligis *uulgo*: Diligit PS
 | colentum Sn: clientum p || 120 Illi n: Illa p Illic S | *licet*,
licet scripsi: *licet semel* S *licet domus* P *ex aperta interpola-*
tione; p *mgo m. rec.* Illic casta licet mens, *quod transit in*
editt. || 121 papertate n || 122 Sed lateri nullus S *et* p *mgo m.*
rec. Nullus iam (tam p) lateri P; *pro* Sed Santenius Et, Kluss-
 mannus Sic, Weberus Si coniecerunt | querat n || 123 sed —
 merces om. P, in p *add. m. rec.* || 124 uere n | *precium* P || 126
 stirpe p | focilat S: om. in lacuna P munerat aliquot *edd.* |
 pudibundos P: pudibundus S || 128 Ista p. labes P: Ipse p.
 liuor S, *qui labes pro uar. lect. habet* | *alterum* procul om. p |
pro fortuna Maehly con. ferrugo || 131 ut S *et* p *mgo m. rec.*:
 et P | imus p

Obsequiumque doces et amorem quaeris amando.
 Cuncta domus uaria cultorum personat arte,
 Cuncta mouet studium; nec enim tibi dura clientum
 Turba rudisue placet, misero quae freta labore 135
 Nil nisi summoto nouit praecedere uulgo;
 Sed uirtus numerosa iuuat. tu pronus in omne
 Pectora ducis opus, seu te grauiora uocarunt
 Seu leuiora iuuant. nec enim facundia semper
 Adducta cum fronte placet: nec semper in armis 140
 Bellica turba manet, nec tota classicus horror
 Nocte dieque gemit, nec semper Gnosius arcum
 Destināt, exempto sed laxat cornua neruo,
 Et galea miles caput et latus ense resoluit.
 Ipsa uices natura subit uariataque cursus 145
 Ordināt, inuersis et frontibus explicat annum.
 Non semper fluidis adopertus nubibus aether
 Aurea terrificis obcaecat sidera nimbis:
 Cessat hiems, madidos et siccat uere capillos;
 Ver fugit aestates; aestatum terga lacessit 150
 Pomifer autumnus, niuib^{us} cessurus et undis.
 Ignea quin etiam superum pater arma recondit
 Et Ganymedeae repetens conuiuia mensae
 Pocula sumit ea, qua gessit fulmina, dextra.
 Temporibus seruire decet: qui tempora certis 155
 Ponderibus pensauit, eum si bella uocabunt,

ante 133 habet P: Quod non uacaret ocio sed pro loco et tempore honestis exercitiis (-citus n) occupatus cum suis (c̄finis n) esset || 133 cunctorum p || 134 fouet *Machly* | dura; *malim* cruda || 135 ruit ue p | qui n | labore Sn: laborē p; *fortasse* pauore || 137 Si n | pronus PS: promptus S *pro uar. lect.* || 138 uocāt p uocarent n || 139 facondia p || 140 cum] n̄ p | nec P: non S || 142 gemit] simul n | non S | arcum *Reichardus*: arcu P arcus S || 143 exemto P | neruo S *et p mgo m. rec.*: ferro P || 146 om. P || 146 frontibus *Beckius*: frondibus S || 147 pluuiis *pro* fluidis *Heinsius* | adopertus *ex* adoperta corr. n || 148 sydera S || 149 hyems S hiens p hiemps n || 150 lascessit p || 151 autumpnus P | niuib^{us} *Barthius*: nubibus S nimbis P | *an* umbris? || 152—154 om. P

Miles erit; si pax, positis toga uestiet armis.
 Hunc fora pacatum, bellantem castra decebunt.
 Felix illa dies totumque canenda per aeuum,
 Quae tibi, uitales cum primum traderet auras, 160
 Contulit innumeras intra tua pectora dotes.
 Mira subest grauitas inter fora, mirus omissa
 Paulisper grauitate lepos. si carmina forte
 Nectere ludenti iuuat fluitantia uersu,
 Aonium facilis deducit pagina carmen; 165
 Siue chelyn digitis et eburno uerbere pulsas,
 Dulcis Apollinea sequitur testudine cantus
 Et te credibile est Phoebos didicisse magistro.
 Ne pudeat pepulisse lyram, cum pace serena
 Publica securis exultent otia terris, 170
 Ne pudeat: Phoebea chelys sic creditur illis
 Pulsari manibus, quibus et contenditur arcus;
 Sic mouisse fides saeuus narratur Achilles,
 Quamuis mille rates Priameius ureret heros
 Et grauis obstreperet modulatis bucina neruis: 175
 Illo dulce melos Nereius extudit heros
 Pollice, terribilis quo Pelias iuerat hasta.
 Arma tuis etiam si forte rotare lacertis

157 uestiet p, n m. 2 (u supra g scripta): gestiet S, n m. 1
 et p mgo m. rec. || 158 Tunc n | paccatum P (in p ex pecc. corr.)

| decebunt n: docebunt Sp || 159 totum diēs n (om. que) | aeuum
 S: orbem P || ante 162 habet P: Quod interdum grauis interdum
 non ridiculose sed decenter esset urbanus || 166 chelin S che-
 lim P | uulnere p || 167 appoll. p | regitur Maehly || 168 phebo
 P || 169 Ne n m. 1: Nec Sp et corr. n m. rec. | liram P || 170
 ocia Sp || 171, 172 om. P || 171 Ne scripsi: Nec S | chelis S |
 sic scripsi: si S || 173 dedi ex S: Ipse fidem mouisse ferox n. a.
 P || 174, 175 om. P || 174 primaueus S, corr. edd. | Hector Werns-
 dorfus || 175 bucina S || 176 nereius ex nerius corr. n | extudit
 S et p mgo m. rec.: exculit p extulit n || 177 iuerat hasta Schra-
 derus: ibat in hostem PS || ante 178 habet P: Quam circum-
 spectus animosus et promptus in armis extiterit || 178 Arma
 tuis — lacertis S: Armatos — lacertos P

Inque gradum clausis libuit consistere membris
 Et uitare simul, simul et captare petentem: 180
 Mobilitate pedum celeres super orbibus orbes
 Plectis et obliquis fugientem cursibus urges;
 Et nunc uiuaci scrutaris pectora dextra,
 Nunc latus aduersum necopino percutis ictu.
 Nec tibi mobilitas minor est, si forte uolantem 185
 Aut geminare pilam iuuat aut reuocare cadentem
 Et non sperato fugientem reddere gestu.
 Haeret in haec populus spectacula, totaque ludos
 Turba repente suos iam sudabunda relinquit.
 Te si forte iuuat studiorum pondere fessum 190
 Non languere tamen lusumque mouere per artem,
 Callidior modo tabula uariatur aperta
 Calculus et uitreo peraguntur milite bella,
 Vt niueus nigros, nunc et niger alliget albos.
 Sed tibi quis non terga dedit? quis te duce cessit 195
 Calculus? aut quis non periturus perdidit hostem?
 Mille modis acies tua dimicat: ille petentem
 Dum fugit, ipse rapit; longo uenit ille recessu,
 Qui stetit in speculis; hic se committere rixae
 Audet et in praedam uenientem decipit hostem; 200
 Ancipites subit ille moras similisque ligato
 Obligat ipse duos; hic ad maiora mouetur,
 Vt citus ecfraeta prorumpat in agmina mandra
 Clausaque deiecto populetur moenia uallo.
 Interea sectis quamuis acerrima surgant 205

179 gradu *Lipsius* | libuit *ex* limbunt *corr.* p || 180 captare
 s: raptare P || 182 Plectis S: om. P Flectis *add. in p m. rec.* ||
 183 Et nunc P: Nunc quoque S | script. p || 184 nec opino P
 (opinio n) || 185—187 om. P || 187 gestu] caestu S *pro uar. lect.*
 || 188 ad haec *Wernsdorffius* | ludos S et p *mgo m. rec.*: lusum P. ||
 189 relinquit n || 190—209 om. P || 198 capit *coni. Maehly* || 199
malim speculis, ac se || 200 diripit *Maehly*; *melius erit* deripit
 || 202 Adligat *Cortius* || 203 ecfraeta *ego*: et fracta S efracta *uir*
doctus quidam || 204 Clausaque *uix sanum*; Quassaque *propos.*
Maehly; *malim* Densaque || 205 septis *Senftlebius* lectis *Maehly*

Praelia militibus, plena tamen ipse phalange
 Aut tantum paucos spoliata milite uincis,
 Et tibi captiua resonat manus utraque turba.
 Sed prius emenso Titan uergetur Olympo,
 Quam mea tot laudes decurrere carmina possint. 210
 Felix et longa iuuenis dignissime uita
 Eximiumque tuae gentis decus, accipe nostri
 Certus et hoc ueri complectere pignus amoris.
 Quod si digna tua minus est mea pagina laude,
 At uoluisse sat est: animum, non carmina iacto. 215
 Tu modo laetus ades: forsitan meliora canemus
 Et uires dabit ipse fauor, dabit ipsa feracem
 Spes animum: dignare tuos aperire Penates,
 Hoc solum petimus. nec enim me diuitis auri
 Imperiosa fames et habendi saeua libido 220
 Impulerunt, sed laudis amor. iuuat, optime, tecum
 Degere cumque tuis uirtutibus omne per aeuum
 Carminibus certare meis: sublimior ibo,
 Si famae mihi pandis iter, si detrahis umbram.
 Abdita quid prodest generosi uena metalli, 225
 Si cultore caret? quid inertis condita portu,
 Si ductoris eget, ratis efficit, omnia quamuis
 Armamenta gerat teretique fluentia malo
 Possit ab excusso dimittere uela rudenti?
 Ipse per Ausonias Aeneia carmina gentes 230

207 tantum scripsi: etiam S, in quo uersui asteriscus prae-
 positus || 209 uergetur scripsi: uersetur PS mergetur Wernsdorffius
 | olimpo P || 212 Proximumque n || 213 et hoc uulgo: et hec P
 ut hoc S || ante 214 habet P: Excusatio auctoris quod minus suf-
 ficiat ad exprimendas omnes eius laudes || 214 tua digna, sed
 corr., p || 215 carmine S pro uar. lect. || 216 meliora S: maiora
 P || 221 Impulerunt Wernsdorffius: Impulerant S Impulerit P
 (Impulerint n teste Rothio) || 224 si alterum] se n | umbram] un-
 quam p || 226 inerci p || 228 gerat PS: ferat edd. aliquot || 229
 ab scripsi: et PS | dimittere S et p mgo m. rec.: demi(t)tere P
 | rudenti P: rudente S et p m. rec. mgo; cf. German. Arat. 155
 || 230 eneia P

Qui sonat, ingenti qui nomine pulsat Olympum
 Maeoniumque senem Romano prouocat ore,
 Forsitan illius nemoris latuisset in umbra,
 Quod canit, et sterili tantum cantasset auena
 Ignotus populis, si Maecenate careret. 235
 Qui tamen haut uni patefecit limina uati
 Nec sua Vergilio permisit somnia soli:
 Maecenas tragico quatientem pulpita gestu
 Erexit Varium, Maecenas alta tonantis
 Eruit et populis ostendit Troica Macri 240
 Carmina Romanis etiam resonantia chordis,
 Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.
 O decus, in totum merito uenerabilis aeuum,
 Pierii tutela chori, quo praeside tuti
 Non umquam uates inopi timuere senectae, 245
 Quod si quis nostris precibus locus, et mea uota
 Si mentem subiere tuam, memorabilis olim
 Tu mihi Maecenas tereti cantabere uersu.
 Possumus aeternae nomen committere famae,
 Si tamen hoc ulli de se promittere fas est 250
 Et deus ultor abest; superest animosa uoluntas

231 olimpum P || 233 meroris p || 235 mecenate P Mecoe-
 nate S || 236 haut p: haud S aut n || 237 uirgilio P | promisit p
 | somnia scripsi: nomina P numina S carmina Lachmannus in
 Hauptii opusc. III 416 || 238 Mecoenas S Mecenat n Mechenat,
 s suprascr., p | utragico p | gestu P: caestu S gressu Trillerus
 || 239 Erexit S: Euexit P | Varium edd.: Varum SP | Mecoenas
 S mecenat P | alte n | tonantis S: toantis P sonantis Werns-
 dorffus apta togatis Lachmannus in Hauptii opusc. I 406 || 240
 Troica Macri scripsi: nomina Graii S nomina grai P acumina
 Gai Lachmannus l. l. carmina uatis Ungerus || 241 cordis P ||
 242 chelin S chelim P | gracilis si poeta scripsit, mirum seque-
 batur iudicium; fort. lyri; facilis Cuperus | horatii P: Arati S
 || 243 in totum — aeuum S: et toto — aeuo P || 245 Non un-
 quam P: Nonnunquam S || ante 246 P habet: Quantum anhelet
 (annelet n) pisonis attollere laudes hic iterum aperit || 246
 nostre n || 248 mec. P Mecoenas S | terethi n || 251 autor ad-
 est pro uar. lect. S

Ipsaque nescio quid mens excellentius audet.
 Tu nanti protende manum: tu, Piso, latentem
 Exere. nos humilis domus, at sincera, parentum
 Et tenuis fortuna sua caligine celat. 255
 Possumus impositis caput exonerare tenebris
 Et lucem spectare nouam, si quid modo laetus
 Annuis et nostris subscribis, candide, uotis.
 Est mihi, crede, meis animus constantior annis,
 Quamuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas 260
 Coeperit et nondum uicesima uenerit aestas.

252 quid *ex* quod *corr.* p | audes n || 253 Tunati p || 254 at
Lipsius: et PS | syncera S || 255 Et *Reichardus*: Sed PS | cae-
 lat S || 256 capud exhonerare p || 260 Cum uixdum *Maehly* |
 massas p || 261 Ceperit P | aestas *edd.*: (a)etas PS || *hic P uu.* 77
 — 80 habet || *in fine inuat adicere scholiastae a Valla editi ad*
Iuuenal. V 109 *uerba fortasse carminis nostri cum recordatione*
scripta (p. 235 *ed. Iahn*): Piso Calpurnius, ut Probus inquit,
 antiqua familia, scaenico habitu tragoedias actitauit, in latrun-
 culorum lusu tam perfectus et callidus ut ad eum ludentem
 concurreretur. ob haec insinuatus G. Caesari repente tamen
 [*ita scripsi*: etiam *uulgo*] relegatus est, quia consuetudinem
 pristinae uxoris abductae sibi ab ipso, deinde remissae, repe-
 tiisse existimabatur. mox sub Claudio restitutus et post con-
 sulatum materna hereditate ditatus magnificentissime uixit me-
 ritos subleuare inopes ex utroque ordine solitus, de plebe uero
 certos aliquot quotannis [*certos quotquot annis uulgo*] ad eque-
 strem censum dignitatemque prouehere.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Cum inde ab eo tempore, quo singula carmina a me cartis mandata typisque impressa sunt, nonnulla accesserint cognitu non indigna, hic loci ea omnia adicere est uisum. praeterea infandi taedii laborem in apparatu critico et digerendo et corrigendo positum qui umquam ipse expertus est, lubenter puto excusabit uitia nonnulla inuito editore inlapsa.

I.

Arati Prognostica interuallo non ita paruo post Phaenomena a Cicerone conuersa esse, nunc Henricus quoque Iordanus statuit in libro suo 'Kritische Beiträge zur Geschichte der lat. Sprache' (Berolini 1879) p. 299.

II.

Ad Gratium symbola critica interea contulit Th. Birtius in opusculo 'de Haliuticis Ouidio poetae falso adscriptis' (Berolini 1878) p. 24, 33, 68 sq., 80 sq.

In apparatu critico addendum est **A** u. 2 'causpicio' ita habere ut 'c' prior supra sit punctata, u. 93 'armis' ex 'arnis' correctum, u. 108 'uenabula' ex 'uenenbula' (altera 'n' non plene scripta), u. 186 'apro', 's' ultima abscissa; u. 197 'exibit' uoci a m. rec. 'ui' superscriptum est. — ad u. 522 comma post '(= esui)' et lineolam post 'p. 18' pone.

III.

Ad Priap. XII 1 adde in notis, pro 'iunior' Birtium (in thesibus dissertationi saepius laudatae subiectis) coniecisse 'canior'. — ad Priap. LXVI 3 post 'Nil mirum *ε* pauci' dele 'A'. — ad LXVIII 21 nescio quo casu intercidit 'flos lacteus coni. Scaliger perprobabiliter, nisi forte albidus malis.'

IV.

Quidquid monui, impetrare non potui a typothetis ut u. 26 formam multis exemplis sat tutam 'Clytaemestra' reponerent. — u. 172 in textu pro 'Quom' lege 'Quem'. — in adnotatione deinde numeros 179 et 177 transpone.

V.

Vere antiquom esse Epicedion, Buecheleri quoque opinio est, breuibz illa exposita libelli 'Philologische Kritik' inscripti (Bonnae 1878) pagg. 21, 22. — ut multa obiter indicare magis quam lucide explanare debui secundum huius editionis rationem, ita ad u. 470 nimis puto obscure adposui 'de *corruptum*'. expecto autem talem fere sententiam: 'hi sunt sensus Drusi; nec tu tanto uiro minores sensus gere'. in mentem uenit 'Nec tu nunc (dein) tanto' uel 'Nunc tu ne tanto'; sed uideant alii.

VI. VII.

Auctorem harum elegiarum Seneca quidem recentiorem, sed Dione longe superiorem putat Buechelerus in Coniectaneis nuperrime editis (progr. uniu. Bonn. 1878/79) p. 13. — nouas ad prius carmen coniecturas habes in Birtii de Ouidii Halieuticis libro supra laudato (pp. 8—10).

VI 33 adde, **P** quoque pro 'quercum' exhibere 'que'; u. 37 **B** non 'tunnei', sed 'tnnnei' praebet (quod itidem typothetis incredibile est uisum); ibidem adice, Riesium 'Ninnei', Buechelerum 'cygnei' coniecisse; u. 79 lege 'tibi **RV**: tua **BMH**'; u. 124 in testimoniis de 'puniceo' et 'leuante' bis dele 'V'.

X.

Phaenom. 471 **B** a m. 1 habet 'fulgentis' ('i' in 'e' corr.), quod repone. — deinde **E** u. 119 'Praestabat' ex 'Praedabat' correctum et u. 252 'Dextera' praebet. — Prognost. II 15 (p. 189) in notis lege 'Sagitteriferique rara **CS m. 1**' (pro 'E').

Ceterum de reliquis carminibus sub Germanici nomine nobis traditis alio huius operis loco agendum erit.

XII.

Omisi indicare, Miconem Leuitam huius carminis uu. 16 et 42 ita laudare ut hunc sine auctoris nomine adferat, illum Ouidio tribuat. — u. 40 **D** habet 'Aparet'. — u. 45 'complectens' coniecit E. Heydenreichius in Fleckeis. annal. a. 1878 p. 416.

Leuiores typothetarum uitia (ut p. 211 lin. ult. — ∪ pro ∪ —) facile ipsi corrigent lectores.

POETAE LATINI MINORES.

RECENSUIT ET EMENDAVIT

AEMILIUS BAEHRENS.

VOLUMEN II.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXX.

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI.

XVI.

APPENDIX VERGILIANA.

Inter multa carmina latina, quae Vergilii tamquam auctoris nomen ficticium prae se ferunt, certa quaedam utpote ad collectionem iam antiquitus institutam Vergilioque attributam pertinentia eminent. hanc collectionem per uaria quae medio aeuo subiit fata persequi et, in quantum fieri licet, integritati suae reddere nostro saeculo complures uiri docti sunt adgressi. et primus quidem qui uia et ratione procederet A. F. Naekius erat in dissertatione 'de Virgilii libello iuuenalis ludi' Valerii Catonis pgg. 221—251. porro O. Ribbeckius in appendice sua Vergiliana quaestionem illam promouit. peruersa autem de eadem statuit L. Muellerus praefationis ad Catullum pgg. XLI—XLVII. denique nos ipsi rem tractauimus Fleck-eiseni annalium a. 1875 pgg. 137—144; et quamquam quae tum protulimus in uniuersum hodie quoque probamus tamen in singulis nonnullis certiora melioraque nos edocuit dies.

Omnis autem haec disputatio initium sumere debet ab eis quae qui Vergilii uitam enarrabant nobis traderunt. ex quibus Aelius Donatus siue potius Suetonius (nam ad hunc redire uitam Donatianam nunc docti consentiunt) haec exhibet: *poeticam puer adhuc auspicatus in Ballistam ludi magistrum ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus distichon fecit:*

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus:

Nocte die tutum carpe, uiator, iter.

deinde Catalecton et Priapia et Epigrammata et Diras, item Cirim et Culicem, cum esset annorum XVI. cuius materia talis est. pastor fatigatus aestu cum sub arbore condormisset et serpens ad eum proreperet e palude, culex praeuolauit atque inter duo tempora aculeum fixit pastori. at ille continuo culicem contriuit et serpentem interemit ac sepulcrum culici statuit et distichon fecit:

Parue culex, pecudum custos tibi tale merenti

Funeris officium uitae pro munere reddit.

scripsit etiam de qua ambigitur Aetnam. mox . . . ad Bucolica transiit eqs. in quibus uerbis cum alii alia uoluerint remouere (Hagenus transpositionis signo in codice Bernensi obuio non recte usus illud 'de qua ambigitur', Nettleshipius nuperrime libris nonnullis recentissimis innisus totum illud 'catalecton — cirim et'), a tali conatu abstinebit qui horum pseudouergilianorum historiam penitus est perscrutatus. sed non dubito quin librariorum culpa unius carminis mentio perierit: scilicet refinxerim item Cirim <et Cupam> et Culicem, erroris causa in propatulo posita. nam Copam siue Cupam Seruius diserte enumerat.

Hic autem Seruius ita scribit: primum ab hoc distichon factum est in Ballistam latronem: Monte — iter. scripsit etiam septem siue octo libros hos: Cirin Aetnam Culicem Priapeia Catalepton Epigrammata Copam Diras. postea eqs. in quibus illud 'Catalepton' firmatur testimonio libri optimi Parisini uniusque Burmanniani (cf. Thilonis apparatus), cum ceteri formam uulgarem 'catalecton' praebeant. mirum autem illud 'septem siue octo' infra explicabitur. — ceterum quod uterque grammaticus diuersum secuntur ordinem: ex memoria eos sua posuisse apparet.

Carmina a Suetonio Seruioque commemorata etiamnunc, licet multis permixta alienis, extant in

codicibus plurimis. de quibus ante omnia cum cura disputaturus praemittam, non extare in litteris latinis rem magis intricatam arduamque; tot enim diuersissimi aevi pretiique libri mss. in contemplationem sunt uocandi ut, nisi Ariadnae quod uocant filum firme teneas, de exitu paene desperes. postquam autem priores magis casu ducti quam consilio codices adhibuerunt, primus Iulius Silligius diligentissime eis undique comparandis conferendisque nauauit operam huiusque fructus proposuit in Vergilii Heyniani quartum emissi tomo IV (Lipsiae 1832), qui instar editionum a Burmannis curatarum amplissimam eandemque uastissimam continet congeriem eorum quae in rem faciunt. et quo minus in ceteris rebus boni editoris nomen Silligio potest impertiri, eo magis non fraudandus est laude conquisitae materiae ditissimae. qua qui usus est Ribbeckius, is quamquam copias Silligianas aliquatenus digessit correxit auxit, tamen et ipse successori haud pauca in apparatu critico siue emendanda siue addenda reliquit et summam quaestionis non absoluit. quae in eo uersatur ut seuera ubique crisi adhibita diuersarum codicum familiarum inter se cognationem detegamus, genuina probaque dinoscamus a prauis interpolatisque, denique fontes quibus carminum textus ad nos peruenit sincerissimos aperiamus. huius ego propositi tenax, etsi apparatus in partibus nonnullis locupletauit, saepius tamen superflua recidi. sed syllogae nostrae fata exponens ne saepius repetam eadem, ipsa res paene me cogit ut proficiscar ab eis quae multos per annos in hac materia uersato mihi certa ueraque apparuerunt. et causas rationesque eorum quae posui attenti lectores ex ipsa perspicient disputatione.

Seruatum igitur erat ex antiquitate lacerum quoddam exemplar opuscula pseudouergiliana eo quem in hac editione exhibemus ordine (scilicet Culicem Diras

Copam Aetnam Cirin Priapea Epigrammata siue Catalepta) continens. id exemplar (quod etsi minime liberum erat a corruptelis ea tamen excellebat bonitate ut, si superesset totum, bene se haberet res critica) ineunte medio aevo in duas partes ita discisum est ut prior Culicem Diras Copam Aetnam (et cur Aetnam carmen, quod posteriori parti attribuit Ribbeckius, priori potius vindicauerim mox dilucide apparebit), altera reliqua poemata comprehenderet. his duabus partibus uarie consuluit fortuna; nam cum posterior nisi a consuetis quas tempus adspergere solet maculis non deformata ad nos peruenerit, prioris non ita quietata fuere fata. sed haec omnia accuratius demonstraturis nobis agendum est de diuersis librorum mss. familiis.

De prima codicum classe.

Primis medii aevi saeculis partis illius prioris carmina nonnulla transcripta sunt ab hominibus peritis religiosisque, quibus debemus ut Culicis et Copae libelli toti, Aetna autem ex parte saltem nunc in condicione uersentur non nimis abiecta. et octauo quidem saeculo, quantum in re incerta coniectare licet, illinc Aetnam sumpsit

G, Claudiani codex Gyraldinus siue Lucensis plane egregius, sed hodie deperditus. cuius librarius Aetnae carmen Vergilio uulgo adscriptum ideo ut suspicor Claudiano subiecit, quia hic locis nonnullis Aetnam attingit. de quo codice Gyraldino lectores relegamus ad Ludouici Jeepii disputationes in Ritschelii actis soc. phil. Lipsiensis I p. 354 et praefationis ad Claudianum I p. XXX sqq. Gyraldus ipse inde totum Aetnae carmen descripserat; cf. eius dialogi de latinis poetis IV: 'exstat item poema de Aetna monte, — — ex antiquissimo certe et castigato codice, qui Francisci Petrarchae fuisse creditur; illud ego ipse exscripsi'. hoc apographon (quod si haberemus, plane nouam lucem

adfunderet Aetnae partibus eis, in quibus nunc tantum codd. interpolatis utimur) frustra studui indagare: neque in ceteris Italiae bibliothecis, quas quidem adii, neque uero Ferrariae (ubi Gyraldus inde ab anno 1533 uixit) reperire illud mihi contigit; nec Augusto Mauio, qui in Vaticana iterum mea gratia cartas Gyraldinas acquisiuit, melius res cessit. interim ergo, dum apographon illud repertum erit, codicis Gyraldini excerpta adhibenda sunt ea quae inde a Heinsii tempore Lucensia uocantur. nam praeter Gyraldum alter saeculi XV doctus membranam illam nobilissimam partim cum Claudiani editione principe Vicentina contulit, partim descripsit. et haec quidem pars descripta nunc extat in bibliothecae Laurentianae codice plut. 33, 9 saeculi XV exeuntis cartaceo, qui sine titulo incipit ab Aetnae u. 272 'Plenaque desecto' — 287 'uentis' cum subscriptione 'Explicit Aethna. Incipit ad Stilichonem', sequentibus iam Claudianeis. cuius libri in initio sine dubio aliquot folia perierunt Aetnae uu. 138 — 271 continentia. quippe ad uu. 138 — 287 possidemus collationem codicis alicuius Medicei siue ab Heinsio siue ab Henrico Ernstio (1603 — 1665) factam. nam Burmannus ad Ouidii met. I 85 (ubi adfert Aetnae locum) 'sed legendum' inquit 'ex antiquo codice Mediceo, quem Heinsius contulit'. contra extitit olim exemplar Pithoei epigrammatum (Paris. 1590) ab Heinsio ut creditur possessum, in cuius fronte legebatur: 'In Aetna V significat cod. Florentinum, quem inde habuit Ernstius, nempe solum partem illam'. qua editione Pithoeana itidem ut uidetur hodie deperdita ut alii utebantur, ita inde uarias lectiones protulit uir quidam doctus in Walchii Actis societatis Ienensis uol. V a. 1756 p. 3 — 6, cuius errores correxit adiectis nonnullis emendationibus F. C. Matthiae in 'Neue Bibliothek der schoenen Wissenschaften und freien Kuenste' uol. 59 (Lipsiae 1797) p. 311 — 327. ex his duobus

fontibus libri G ad Aetnae uu. 138 — 271 uariam lectionem composui, uu. 272 — 287 ipse ex codice Laurentiano descripsi.

Eodem fere tempore, quo Aetna in codicem Gyraldinum recepta est, ex uetustissimo illo exemplari alter librarius transcripsit Culicem et Copam. et codex haec duo opuscula fideliter expressa continens ineunte saeculo XV etiam tunc adfuit. quo spatio cum alius quidam liber (cf. quae infra de Helmstadiensis interpolato dicentur), tum uero ex illo fluxit:

V, codex Vossianus Lat. Oct. 81 (neque enim rectam signaturam dat Ribbeckius prolegg. p. 30), membr., saec. XV, qui haece continet: fol. 1—10 *Priapea* (cf. uol. I p. 57: non nostrae collectionis *Priapea* sunt), fol. 11—13 *Moretum*, fol. 13 sq. *Rosas*, fol. 14 *Copam* et *Est et Non*, fol. 15 *Virum bonum*, fol. 15—22 *Culicem*, fol. 23—26 *elegias in Maecenatem* (cf. uol. I p. 124), fol. 27 sqq. *Petronium* (cf. Buecheleri praef. p. XX), fol. 54—224 *Catullum*, *Tibullum*, *Propertium*. quae uaria opera librarius, alia aliunde sumens, suo scilicet commodo composuit. et cum ceterorum carminum textus plane sit idem quam qui in reliquis eius aetatis libris occurrit et nullis propriis bonis emineat, in Culice et Copa praestantiae tam singularis omnesque quos possidemus codices superantis est ut haec opuscula non possint non sumpta esse ex egregio quodam reuerendaeque uetustatis libro. agnouit summum quod V in Culice habet pretium Iohannes Schraderus in Emendationum libro, sed impugnauit (ut erat homo timidus quique aevi recentis propaginem tot nobiles saeculi IX et X filios albis praecurrere equis non tulerit) Naekius Valerii sui Catonis p. 291 sqq.; ego ita per omnia bonum fidelemque hunc librum cognoui ut in carminibus supradictis pro primario recensiois fundamento habere non dubitauerim. non caret quidem uitiiis librarii

oscitantia commissis, sed nihil hic de suo mutauit interpolauitque. ceterum compendiis est scriptus plurimis, quorum is qui conlationem instituit quam diligentissime debet habere respectum*); quae tamen, cum ex sui temporis more posuerit scriba, nulla cum utilitate adferuntur, sed difficultates tantum praebent lectoribus typothetisque. ipse V a. 1876 Ienam transmissum contuli.

Libri V in Culice Copaque et libri G in Aetnae parte plane eadem est indoles: textum praebent purum ab eis quae tempus insequens intulit uitiiis grauibus.

De secunda codicum classi.

Vetustissimi exemplaris pars prior deinde siue exeunte saec. VIII siue IX ineunte tota descripta est ab homine negligentissimo, qui plurima aspersit menda. et plenum quo fieret malum, huic apographo corrupto alter illius aeui homo curas applicauit criticas non conlato exemplari (quod iamiam euanuit), sed ut suis innisus uiribus foedius interpolaret. duplici hoc uitio, et deprauatione ingenti et crassa interpolatione, laborant codices plurimi qui ab correcto illo apographo per uarios gradus repetunt originem**); estque una huius textus facies in Culice Copaque (nam in Diris meliores fontes in comparisonem uocare non licet) et in Aetna. praeterea idem interpolator noua quaedam carmina cum nostra sylloge antiquitus nequaquam coniuncta addidit, ea ut suspicor causa permotus quia

*) fefellerunt ea interdum Ribbeckium; ueluti, ut unum demus exemplum, Culicis u. 3 V *ῥτ* = *sunt* et porro *dēa* = *dicta* exhibet.

**) ueluti Culicis u. 362 'moritura metelli' (sic V) abiit in apographo in 'mora melli' (BC), quod quia emendare nesciit reliquit interpolator; at idem u. 332 cum inueniret 'ranolea charybdis' (sic V, quod palmari emendatione in 'Zanclaea' refinxit Schraderus), interpolauit in 'metuenda charybdis'.

septem siue octo ludi iuuenalis Vergilio adscripti partes esse compererat. sunt autem haec: *de Est et Non*, *de uiro bono*, *de rosis nascentibus*, *Moretum*. quorum nullum nec Suetonius nec Seruius inter pseudouergiliana commemorant, poematia *de Est et Non* et *de uiro bono* Ausonii sunt teste huius codice optimo integerrimoque Vossiano L. F. 111, *de rosis nascentibus* itidem Ausonio attribuit uetus codex Accursii. itaque quattuor haec opuscula ab interpolatore aliunde adsumpta esse statuimus ad supplendas sylloges partes amissas.

Iam ex hac membrana corrupta interpolata alienis aucta duo fluxerunt codicum genera, unum in quo Aetna extaret, alterum in quo hoc carmen deesset.

Et prioris quidem generis plenissimus liber nunc est:

S, fragmentum Stabulense, cuius primam notitiam communicauit cum doctis Bormansius ('Bulletins de l'académie royale Belgique, tome XXI 1854 p. 258—379'), nunc insertum codici miscellaneo Parisino 17177, ubi optinet pgg. 98—103. quinque sunt folia saeculo XI scripta maximae formae binarumque columnarum. fol. 98^a *Aetnae* uu. 263—346 ita continet ut in una columna uu. 263—302, in altera uu. 304—346 margine abrupto (262 et 303 nunc abscissis) extent: fol. 98^b hodie legi nequit, tantumque dispexi eo contineri *Aetnae* uu. 171—258; folii 99 parte antica deleta in parte auersa habentur *Culicis* uu. 249—330; in folio 100 optime seruato finis *uiri boni* et *Aetnae* initium (1—170) extant; folii 101 dimidiati (una tantum utriusque paginae columna reliqua) in parte antica *Culicis* uu. 331—372, in auersa *Dirarum* uu. 46—90 leguntur; fol. 102^a *Copa* et *Roseti* initium, in parte auersa lectu difficillima *Dirarum* u. 91 sqq. usque ad *Lydiae* finem prostant; fol. 103^a finem *Roseti* et *Moreti* initium, 103^b eiusdem finem, *Est et Non* et initium *uiri boni* praebet: unde facili negotio pristinus codicis status restitui potest. — contuli a. 1875;

uarias lectiones dedi in Aetna (in qua Bormansius parum accurate rem egit), Copa, Moreto.

C, Cantabrigiensis (bibl. uniuersit. 2076), saeculi X—XI (huic enim aetati ego attribuo), formae quaternariae, post medii aevi et Ausonii (quem ipse a. 1875 contuli) carmina quaedam fol. 20—47 *Culicem* et *Aetnam* habet. in his autem adhibui Munronis conlationes, ad *Culicem* in Ribbeckii, ad *Aetnam* in ipsius editione extantes.

Aetnae uersus simul in S et C obuios si examinaueris, intelleges utrumque ex uno exemplari fluxisse. id igitur S transcripsit integrum, C opuscula tantum primum ultimumque inde sumpsit.

Alterum codicum genus, nisi quod Aetnae libellus in fine omissus est, cum priore coniunctissimum repraesentant libri plurimi hinc:

B, Vaticanus 3252, saec. IX in scriptura lango-bardica, indicante folio primo olim Bembi et deinde Fuluii Ursini, foliorum oblongorum 32. post excerpta ex Seruii de Vergilio narratione et uitam Vergilianam Bernensem (cf. Reifferscheid Sueton. rell. p. 52 in testim.) uersusque Ouidio adscriptos *Virgilius magno quantum concessit Homero* fol. 2—14 habentur *Culex*, *Dirae*, *Copa*, *Est et Non*, *de institutione uiri boni*, *de rosis nascentibus*, *Moretum*, cui subscriptum est *Septem ioca iuuenalia Virgilii finiunt* sequentibus uersibus Octauiano adscriptis *Ergone supremis* (quos ipse a. 1872 contuli) et pseudoouidianis *Qualis bucolicis*; quae excipiunt fol. 15 sqq. *Bucolica* et *Georgica* (ad I 494). nonnulla in hoc libro a manu recenti correcte ipsius uidentur esse Bembi, qui quomodo in suo *de culice Virgilii* opusculo codicem illum aliosque adhibuerit accurate enarrat Ribbeckius [praef. p. 32 sqq.]. usus sum Caroli Zange-meisteri conlatione a Ribbeckio publicata, nisi quod nonnullos locos iterum mihi examinavit A. Maius.

P, codex Parisinus 7927, olim Colbertinus, in quarto,

saec. X, a fol. 1 post illud *Virgilius magno* praemisso hoc titulo *Poetarum sapientissimi Puplii Virgilii Maronis condiscipuli Octauiani Augusti mundi imperatoris iuuenalis ludi libellus incipit* praebet eodem ordine eadem quae B opuscula, itidemque Moretum excipiunt uersus *Ergone supremis* et *Bucolica*. codicem, cuius uarias lectiones ex Silligii conlatione manca siglo A usus dedit Ribbeckius, in ceteris hic illic examinatum denuo integrum contuli in Diris et Copa, in quibus eius uarias lectiones adscripsi.

T, Parisinus 8069, olim Thuaneus, saec. X—XI, post genuina Vergilii opera eiusque uitam Bernensem et illud *Virgilius magno* fol. 114—121 eodem qui in P habetur titulo praemisso *Culicem* ceteraque quae B et P carmina ordine non inmutato exhibet. diligenter de eo disseruit Ribbeckius [praef. p. 28 sqq.]. in Diris iterum excussi a. 1875.

Parisinus 8093 post alia carmina fol. 60—68 saeculi XI illo *Virgilius magno* praemisso *Culicem* et post hunc illa *Nocte pluit tota* et *Hos ego uersiculos* et *Sus iuuenis serpens* (de quibus cf. uol. IV) et *Qualis bucolicis*; deinde uero fol. 69 sqq. saeculi X *Diras*, *Copam*, *Est et Non*, *Virum bonum*, *Rosetum*, *Moretum* et illud *Ergone supremis* aliaque habet. uidemus igitur syllogen in initio mancā postea saec. XI suppletam esse adiecto Culice et praeterea alienis quibusdam admixtis. in Culice ex Silligii copiis E siglo usus uarietatem dedit Ribbeckius, in ceteris communicauit Iosephus Kleinius musei Rhenani uol. XXIV pgg. 610 sqq.; ipse codicem olim euolui.

Augustanus (ut uocauit Naekius Val. Cat. p. 356 sqq.) siue potius Treuirensis saec. XI, formae maximae, post Seruium mutilatum et Prisciani partitiones iam quinque in foliis praemissa uita Bernensi et illo *Virgilius magno* omnia opuscula titulo suo in fronte ornata aequae ac B P T habet. in Diris uarias lectiones exhibuit

Naekius, in ceteris Ios. Kleinius l. l. et Rud. Peiperus [Zeitschr. f. Gymn. 1868 p. 774 sqq.].

His adice codices Petauium [cf. Naekius Val. Cat. p. 338 sqq., Ribbeckius praef. p. 30]; Viechtianum saec. XI [cf. Silligius p. 629]; Parisinum 8207 saec. XIV, quem Colbertinum quartum uocat Silligius, qui p. 22 libri interpolati pretium praedicat sine causa; Laurentianum plut. 33, 31 [cf. quae dixi uol. I p. 56] saec. XIV et Colbertini quarti simillimum; Harleianum 2534 saec. XIII infra iterum attingendum [cf. Ribb. praef. p. 33], Vindobonensem CXXIX Endl. [cf. Schenkl l. infra l. p. 778 sqq. not.] aliosque huius generis.

Quorum librorum omnium, si a paruis uitiis singulorum propriis aut noua in recentioribus interpolatione recedas, tanta est concordia, ouum ut ouo nequeat esse similis. quo magis, cum praesertim de exigui per se pretii codicibus agatur, ingentem uariantium lectionum molem inutiliter exaggerare parcam: unus fere, maximeque B inter suos facile princeps communisque fontis imaginem pure reddens plerumque, omnium erit instar. ex ceteris aliquis ubi aut felici errore aut bono scribae inuento rectiorem dat lectionem a reliqua familia diuersam, s siglo notauit.

De tertia codicum classe.

Altera archetypi pars *Cirin Priapea Catalepta* continens, ut iam supra dixi, intacta mansit ab inmani illa partis prioris deprauatione, sed et ipsa ditata est aeuo insequenti appendiculis quibusdam itidemque ad nos peruenit duabus codicum familiis; quarum altera infra est adumbranda (cf. p. 18), alteram conformat liber hodie quidem in suo genere integerrimus:

B, codex Bruxellensis miscellaneus 10615—10729 saec. XII, qui sub numeris 10675 et 76 fol. 71 sqq. habet *Cirin* inde a u. 454, *Priapea* tria, *Catalepta* cum carmine finali *Vate Syracusio*; tum *Priapeum* Tibullo

adscriptum *Quid hoc noui est et elegias in Maecenatem* (cf. uol. I p. 124). cuius libri accuratissimam collationem dedit Aemilius Grosse in Fleckeiseni annalibus a. 1869 p. 275 sqq.

Utro autem apparet priapeum pseudotibullianum et elegias in Maecenatem per medium aeuum casu quodam adhaesisse pseudouergilianis. horum enim syllogem in cataleptis siue potius epigrammatis fecisse finem luce clarius ostendunt uersiculi illi in exitu adiecti *Vate Syracusio*. qua de re L. Muelleri opinionem falsam reieci in Fleckeiseni ann. l. l. p. 140. quamquam iam longe ante libri Bruxellensis aetatem accessionem illam usu uenisse statim intellegitur.

De quarta codicum classe.

Duae partes olim discissae iam medio aeuo iterum coniunctae sunt, ut tamen (quantum quidem scimus) non integrae copularentur sed potius ex utraque quasi quoddam florilegium institueretur. huc pertinent qui communi siglo a me comprehenduntur:

M, codd. Monacenses tres ex uno fonte deriuati (quartum eiusdem prosapiae, utpote saec. XV exaratum, omittere possumus), scilicet clm 305 saec. XI (m), 18059 saec. XI (n) et 21562 saec. XII (o), qui post Aeneidem habent *Moretum*, duo carmina illa *Ut belli sonuere tubae* et *Sus iuuenis serpens* (quae omittit n), tum *Maecenatem*, porro *Diras*, deinde illud *Quid hoc noui est* (cum titulo 'Priapeia Maronis'!), denique *Copam*. uidetis quid rei sit: praeter duo noua poematia e parte priore *Moretum* *Copam* *Diras*, ex altera autem appendiculas illas, quae iam ad uergiliana pertinere putabantur, sumpsit nouae huius collectionis redactor. qui cum in Maecenate et priapeo pseudotibulliano ex fonte hauserit cum membrana Bruxellensi coniunctissimo, in *Moreto* *Copa* *Diris* adhibuit librum non uulgaris notae. nam cum M plurimis quidem locis secundae classis

interpolationes exhibeant (id quod in Copa comparatio cum V ostendit), praeter uitia quaedam peculiaria nonnullas tamen exquisitas lectiones seruauerunt (id quod in Diris potissimum summi est momenti), quae non ex coniectura possunt esse profectae, sed ex puriore fonte comparato repetendae uidentur. collationes ad Copam praebuit Ribbeckii apparatus, ad Diras Naekius [cf. Val. Cat. praef. p. VI sqq.], ad Moretum Silligius p. 337 sq.; Maecenatem ipse excussi. — cum Monacensibus autem coniunctus est codex Parisinus 16236 (Sorbon. 511) saec. XI, qui post Aeneidem exhibet Moretum et partem Maecenatis [cf. uol. I p. 124] fol. 245 sqq.

Porro hic denuo commemorandus est nullius pretii liber Harleianus 2534 (cf. p. 13), ut qui inter poemata partis prioris propria exhibeat illud *quid hoc noui est* ex altera parte arreptum. huc etiam pertinet nobilis liber V supra descriptus, quod ad reliqua praeter Culicem et Copam opuscula attinet, et ille codex, ex quo quintae classis libri sua sumpserunt.

Tali autem exemplari, in quo duae partes integrae recompositae erant, aliquo modo uideri potest esse usus is qui saeculo fere undecimo in Gallia ex uariis poetis latinis collegit flores. habentur quippe in codicibus Parisinis 7647 saec. XII—XIII (p) fol. 112 sq. et Parisino 17903 saec. XIII (n) fol. 72 sq. excerpta ex *Culice*, *Aetna*, *Ciri* [cf. uol. I p. 223]; quamquam hic ordo ut fortuitus esse potest, ita alias quoque explicationes admittit. ceterum quod ad pretium excerptorum Parisinorum (quae nota *Par.* in hoc uolumine significau): in Culice et Aetna — nam Ciris unum uersum continent — uulgarem illa textum classis secundae secuntur, ut tamen hic illic meliores aut certe singulares praebeant scripturas. quas ne ad originem reconditorem referamus, uetat excerptoris in mutandis auctorum uerbisabilitas aliunde nota [cf. praef. ad Tibull. p. XIII]. *Par.* ipse a. 1875 descripsi.

De quinta codicum classe.

Noua fata saeculo XV sylloge nostra subiit. quo tempore exarati sunt codices maxime hi:

H, Helmstadiensis 332, nunc Guelferbytanus, cartaceus, testibus subscriptionibus fol. 61, 71, 117, 119, 334 extantibus intra annos 1470 — 74 ab Henrico quodam Hopf scriptus, post Bucolica et Georgica fol. 62 sqq. habet: *Virum bonum, Est et Non, Rosetum, Culicem, Diras, Moretum*, uersiculos *Monte sub hoc lapidum, Copam, Maecenatem*, carmen *de littera Pythagorae, Aetnam, Cirin, Catalepta* (praemissis *Priapeis* et addito illo *Vate Syracusio*), porro fol. 108 sqq. uaria *duodecim sapientium* carmina, fol. 120 sqq. *Probae* centonem aliaque christiana et argumenta Aeneidos, fol. 140 sqq. Aeneidem, quam fol. 334 excipiunt poemata uaria *Mantua me genuit, Nocte pluit tota, Sperne lucrum, Tityron et segetes, Temporibus laetis, Iusserat haec rapidis, Ergone supremis*. hanc collectionem num librarius totam descripserit an ipse instituerit erui nequit. ut ut hoc se habet, liber est inter Italicos certe eminens, cuius fontes nunc aperiendi. et de parte posteriore (Aetna, Ciri cum Cataleptis) cum infra disputandum sit, hic monebo in Culice et Copa eius aliquam cognationem esse cum optimo libro V (cuius rei certissimum est indicium praeter alia omissi in utroque Culicis uu. 412—414). nimirum in his opusculis codex ille, ex quo H hausit, ex eodem libro egregio quo V uideatur profectus esse primitus, ut tamen postea comparata secundae classis membrana pristinam praestantiam locis plurimis oblitterarit. certe H cum contaminato suo textu a libri V bonitate ita recedit, uix hic illic huius umbra ut supersit. — multa in H correxerit manus paulum recentior (*m. 2*), partim ex coniectura partim ex aliis codicibus. — ipse in omnibus huius uoluminis opusculis H contuli Ienae.

M, cl. Monacensis 18895, formae octauae, cartaceus, scriptus a. 1452, fol. 225 sqq. *Catalepta* (in fronte *Priapeis* et illo *Vate Syracusio* in fine adiectis) et uaria XII sapientum carmina aliaque continet. est plane gemellus libri H, cum quo ad idem exemplar redit. Ienae ipse excussi.

R, Reh digeranus S. I 6, 17, membr., formae oblongae minoris, saeculi XV fere medii (prae alii saec. XIII uel XIV adscribunt), post Statii siluas fol. 87 sqq. *Cirin*, fol. 98 sqq. *Aetnam*, fol. 111 sqq. *Maecenatem*, fol. 115 sqq. *carmen ad puerum* Vergilio adscriptum (de quo alibi est disserendum) et uaria XII sapientum poemata itidem Vergilio uindicata, fol. 125 illud *Quid hoc noui est* (cum titulo 'Vergilii minor priapea!'), fol. 126 sq. *Catalepta* cum *Priapeis* praefixis et illo *Vate Syracusio* subiecto, fol. 132 sq. pauca alia ad Vergilium relata continet. ipse contuli.

A, codex Arundelianus musei Britannici 133 (olim 'Bilibaldi Pirckheimer'), cartaceus, saec. XV, exceptis siluis Statianis eadem fere atque R, quocum coniunctissimus est, scilicet fol. 89 *Cirin*, fol. 92^b *Aetnam*, deinde post alia fol. 101 sq. *Catalepta* cum suis habet. in Ciri altera manus, quam a signifi caui, plurimas intulit uarias lectiones correcturasque, quibus mire conuenit cum codice L statim describendo. Ciri conlationem debeo Eduardo Sieuersio, conlegae olim Ienensi (nonnulla, de quibus dubitauit, iterum inspexit E. M. Thompson), in Aetna lectionis uarietatem selectam praebet Munro, *Catalepta* cum suis ipse excussi.

Hi quattuor codices inter se cognatissimi sunt in Aetna Ciri *Priapeis* *Cataleptis*; in quibus ad eundem archetypum ita redeunt ut longe fideliores HM ex uno eius apographo, ex altero peiores AR fluxerint. scimus autem Pomponium Laetum talem aliquem codicem possedis se. de quo is qui editionem Romanam alteram a. 1471 curauit in epistula ad Laetum praemissa [cf.

Naekius Val. Cat. p. 380] haec scribit: *tu tamen mihi etiam Aetnam Maronis et Cirin, integras quidem et in-
emendatas, Catalecton uero etiam corruptius et imper-
fectum tradidisti.* memini me uidere Romae in bibliotheca
Corsiniana et alibi codices saec. XV—XVI corruptis-
simos pessimosque tria opuscula commemorata et in
fine catalepton manca continentes, quos inspicere et
abicere idem est. habemus in his propaginem foede
degeneratam uetustioris cuiusdam libri, quem melius
(quamquam adiectis aliis) repraesentant libri supra
enumerati HM et AR. iam in Ciri et Cataleptis cum
Priapeis communis ille Italicorum fons intimo necessi-
tudinis uinculo cum Bruxellensi tenebatur; sed idem
quia Aetnam quoque continuit, uidemus eum librum
fuisse quartae codicum classi adscribendum. adsumptus
est autem in Italicorum archetypum Aetnae libellus
ex membrana quadam secundae classis; nam textus
Aetnae in Italicis obuius etsi magis mendosus lacuno-
susque, tamen in uniuersum paene idem est atque
in CS.

Oblata Pomponii Laeti mentione ita utar ut co-
dicem eius manu scriptum, scilicet Vaticanum 3255
membr. saec. XV, hic breuiter attingam. is inter cetera
pseudouergiliana (praeter Copam et Catalepta) fol. 56 sqq.
etiam Cirin carmen foede interpolatum habet. sed cum
tanta in Ciri codicum penuria laboremus, quamuis in-
uitus lectiones eius (L notati) ex apparatu Ribbeckii,
qui praef. p. 37 descripsit eum, adposui. Aetnae, quae
optinet fol. 81 sqq., specimen meo rogatu confecit
A. Mauius, unde in hoc quidem poemate nullam omnino
illius utilitatem esse perspexi.

Iamque ad ultimi pretii codices deuenimus. re-
stant enim qui commemorantur musei Britannici Sloaneus 777, carta uilissima; Vossianus lat. fol. 78 cart.
saec. XVI fol. 102—143 omnia pseudouergiliana con-
tinens, sed ex editione principe descriptus ideoque

proprio pretio plane destitutus (X est Ribbeckio in Cataleptis); Vossianus lat. oct. 96 cart. saec. XV, liber pessimus; codex Basileensis cart. saec. XV, uetustissimae alicuius editionis apographon, et siqui sunt alii horum similes. extant etiam plurimi libri saec. XV unum aliquod carmen (maxime Copam aut Moretum) exhibentes, quorum haud paucos in Italiae praecipue bibliothecis inueni, alios enumerauit Silligius p. 630 sqq. in his omnibus nihil omnino inest ad cognoscendum melius textum traditum, sed paucae lectiones bonae ad correctores Italos sine cunctatione sunt reuocandae.

Editiones denique uetustas cum sincerioribus quam nos fontibus non usas esse plane constet, non anxie studui quaerere, in qua earum quae correctio coniecturae primum deprehendatur; quod, nisi tota tibi supellex praesto est, numquam accurate quidem eruere potes. itaque ubicumque primus emendatae alicuius lectionis auctor me latebat, notam *edd. ant.* siue *ulgo* posui.

Postquam generaliter sylloges fata uaria adumbrauimus, nunc in singulis carminibus quinam codices textus recensendi constituent fundamentum breuiter componam, simul quid docti ad emendationem contulerint indicaturus. quibus praemittam, O notam ubique omnium plurimorumue librorum consensum, & deteriorum lectiones e coniectura ortas significare.

In *Culice* igitur principes partes sunt V(ossiani L. O. 81: cf. p. 8), qui uetustissimum exemplar iam multis locis utpote in carmine diligenter olim lectitato mendosum fidelissime reddit; hunc longo secuntur interuallo B(embinus: cf. p. 11) et C(antabrigiensis: cf. p. 11) duas classis secundae interpolatae familias plane repraesentantes, quos ita adhibeamus ut semper eorum indolem bene respiciamus*). quibus in parte

*) est etiam cauendum nequid singularibus lectionibus tribuamus. ueluti ubi B et V consentiunt, scripturam antiquitus

carminis accedunt *Par*(isina excerpta: cf. p. 15). ad hos libros si adicimus *H*(elmstadiensem: cf. p. 16) ita inter *V* et *BC* fluctuantem ut multo saepius cum his faciat, habemus supellectilem criticae exercendae omni ex parte sufficientem.

In *Diris*, quibuscum *Lydia* iam antiquo tempore erat coniuncta, cum magno criticae incommodo damnoque caremus libro aliquo, qui aequae ac *V* integer a labe sit. qui si praesto esset, sine dubio haud pauci loci nunc obscuri longe aliam habituri essent faciem. sed eam ob causam praeter *B*(embinum), qui quoniam in hac parte non plenam secundae classis dat imaginem stabiliendus est uisus *P*(arisino: cf. p. 11) et *T*(huaneo: cf. p. 12) consanguineis, maximi sunt momenti *M*(onacenses: cf. p. 14) plerumque quidem cum illis consentientes sed pauca saltem bona aliunde accersita praebentes. quibus *H*(elmstadiensem), ut Italicorum adsit specimen, addidimus. — ex editionibus peculiaribus commemorandae Wernsdorffii {poet. lat. min. III p. 1 sqq.}, Eichstaedtii et Putschii [Ienae 1826 et 1828] maximeque Augusti Naekii ['Valerii Catonis carmina', Bonnae 1847], opus doctum et laboriosum; cf. et Maur. Schmidtus in Philologi uol. VIII p. 190 sqq., Hauptius Hermetis VIII p. 12 [= opusc. III p. 613 sqq.].

In *Copa* iterum presse libri *V* auctoritatem sequi par erit. iuxta quem cum Silligius Ribbeckiusque Gudianum quendam et Gaibacensem et eiusmodi libros saeculo XV ab Italis recensitos ponere sustinerent, neglexerunt pauca quae his insunt bona uni *V* deberi (cuius lenes quosdam errores bis terue feliciter illi correxerunt), sed praeterea omnia in illis interpolationem paene clamare. et sordent etiam prae Vossiani praestantia

traditam nos tenere secure statuemus. itaque si ex. gr. u. 37 'sancte puer' *BV*, 'sancte pater' *C*, et u. 186 'pupula' *BV*, 'pabula' *C* exhibent: has Cantabrigiensis lectiones per se quidem nauci habeamus.

secundae classis libri S(tabulensis: cf. p. 10) et BP (nam Thuaneo adferendo hic parcere possumus) et qui frequentius cum his faciunt M(onacenses), denique ultimi ordinis codex H*). ceterum si quis miretur uerba uulgatissima (uelut u. 28 'etiam') tam inmaniter in reliquis praeter V libris potuisse deprauari ideoque rarius aliquid potius latere arbitretur, eum ut corruptiones in Culice et Aetnae parte obuias attente examinet monemus. — commemorandae hic C. D. Ilgeni animadversiones philologicae et criticae in Copam [Halae 1820].

Aetnae recensio in parua parte uu. 138—287 egregio libro G(yraldino: cf. p. 6 sqq.) innisa in longe maiore interpolatis codicibus utcumque instituenda est. e quibus C(antabrigiensis: cf. p. 11) et S(tabulense fragmentum: cf. p. 10) cum *Par*(isinis excerptis) tantum superant recentes codices Italicos, quantum inter hos eminet H(elmstadiensis) suae familiae genitorem optime referens**). iam ne in hoc carmine apparatus nimium in modum coaceruaretur, huius propinquos Rehdigeranum et Arundelianum multo deteriores tantum grauioribus locis et ubi e re uisum est siglo & usus attuli; reliqui libri (ut Sloaneus 777 alique) ubi quid proprii boni exhibent, Italorum nomine adscripsi. — sat constat non extare fere in poesi Romana rem difficiliorem

*) quibus gradibus in Copa interpolatio progressa sit docet u. 8, cuius in uetustissimo exemplari haec fuit species teste V:

Et triaclia umbris frigida harundineis.

in quibus uerbis secundae classis parens reposuit 'harundinibus'; deinde cum iam 'umbris' non staret, ex hoc in HM factum est 'umbrosis' (Itali praetulerunt 'umbriferis'). sic uersus, in quo praeter corruptum iam antiquitus 'triaclia' (hoc quidem bene Itali in 'trichila' refinxerunt) nil in antiquissimo exemplari defuit nisi 'a' interiectio post 'triaclia' interlapsa, paulatim sub interpolatorum manibus diuersas induit facies.

**) libri H conlationem a Lachmanno factam num Iacobus sat diligenter ediderit dubito. certe ex mea conlatione nunc melior codicis notitia habetur.

Aetnae emendatione. et si in parte illa uu. 138—287 fere nullus est uersus quin ope Gyraldini libri aliam nanciscatur formam, quam misere se habeat pars reliqua in solis codd. interpolatis seruata coniectura adsequi potes. quod confirmat poema ipsum, si non tantum corporis sed mentis etiam animique oculis perlegis. uoluit puto fortuna hoc exemplo ostendere quam possit esse lubrica fallaxque res critica, quam laboris intenti plena. sunt ibi loci quos deciens uiciensque adgressus mentisque acumine in omnes partes directo tandem etsi audacter (quamquam in hoc libello audaciae crimen in laudem cedit) restituisse te laeteris; sunt loci quibus, ubi centiens adsiluisti omnibus machinis admotis, postremo desistas humanarumque uirium infirmitatem ultro agnoscas. et, ut uerissime ait Hauptius, quo nemo umquam melius Aetnae conditionem perspexerat, 'sublatis ex aliqua poematis parte uitiiis manifestiora fieri solent alia, ut ὕδραν τέμνειν tibi uideare' [opusc. III p. 437]. — post Scaligerum infra commemorandum et Goralli siue potius Clerici editionem [Amstelaedami 1717] operamque Antonii de Rooy ['Coniecturae criticae in Martialis libr. XIV et P. Cornelii Seueri Aetnam', Traiecti ad Rhen. 1764] bene de carmine meruerunt Iohannes Schraderus, cuius annotationes autographas e cod. ms. Dieziano B. Sant. 47 fol. 69 beniuole mihi descripsit Hermannus Blass Bero-linensis, et Wernsdorfius in recensione sua tomo IV poetarum lat. min. inserta (cf. et V p. 1468 sqq.). de F. C. Matthiae cf. supra p. 7. deinde G. T. Suringar in pro-lusione gymnasii Lingensis a. 1804 paucos locos tractauit. a. 1818 carmen germanice uersum emisit I. H. F. Meineke [Quedlinburgi 1818]. sequitur Friderici Iacobi editio utilissima [Lipsiae 1826], de qua censuras scripserunt Peerlkampius [bibl. crit. noua III p. 246 sqq.] et Silligius [Iahnii ann. 1828 p. 140 sqq.]. porro de singulis locis a. 1841 Hauptius in quaestionibus Catullianis

[= opusc. I p. 40 sqq.] disputauit. Iulii Chenu editionem (Paris. 1843) non uidi. a. 1854 simul Bormansii inter multa temeraria pauca recta exhibentis libellus supra p. 10 commemoratus et Hauptii programma academicum prius [= opusc. II p. 26 sqq.] in lucem uenerunt, a. 1859 eiusdem Hauptii prolusio altera [= opusc. II p. 162 sqq.]. tum a. 1862 Iacobus Maehly in programme Basileensi dedit 'Beitraege zur Kritik des Lehrgedichtes Aetna'. a. 1867 H. A. I. Munro Aetnam edidit Cantabrigiae. adde Hauptii disputationem in Hermetis uol. III [= opusc. III p. 437 sqq.] quaeque nos olim [Lect. lat., Bonnae 1870, p. 36 sqq., et in Fleckeiseni ann. 1872 p. 628 sqq.] diximus, denique Hauptii editionem Vergilio iterum recognito [Lipsiae 1873] insertam, de qua cf. H. Saupprii censura in 'Goettinger Gelehrte Anzeigen' a. 1874 p. 483 sqq.: ecce congesta habes praecipua doctorum studia in emendanda Aetna posita.

In *Ciri*, quandoquidem demum inde a u. 454 auxilio libri boni B(ruxellensis: cf. p. 13) adiuuamur, Italici fere soli adsunt. ex quibus H(elmstadiensis) primo loco, deinde gemelli A(rundelianus: cf. p. 17) et R(ehdigernus: cf. p. 17) sunt respiciendi; semper uero cum interpolationis suspitione L (Vaticanus Laeti: cf. p. 18) et quae cum hoc fere congruit Arundeliani manus altera (a) adhibeantur. neque a me impetrare potui ut eis adderem cartas foedissimas Adalbertinam saec. XVI (cf. Silligius p. 631) et Basileensem (ε apud Ribbeckium: cf. supra p. 19); quarum interpolationes (ς) paucis locis adscripsi. — habentur in Cirin peculiare dissertationes haece: Guilelmi Puetzii adnotationes ad Virg. C. [Coloniae 1846], Ludouici Schwabii in C. obseruationum pars I [Dorpati 1871], denique mei ipsius disputatio in Fleckeiseni annal. 1872 p. 833—849 et 1873 p. 773.

At in *Priapeis* et *Cataleptis* cum carmine finali (quae omnia in codicibus cohaerent tamquam unicum

opusculum) ea est condicio felicioꝛ ut duarum familiarum **B**(ruxellensis) et **I**(talicoꝛum) perpetua inter se comparatio institui possit. et quamquam **B** facile optinet principatum*), tamen nec **I** sua carent utilitate. ex quibus **H**(elmstadiensis) et **M**(onacensis: cf. p. 17) longe uincunt **A**(rundelianum) et **R**(ehdigeranum). sed quo accuratius nunc **I** nouimus, eo magis procul arcendae eiusdem generis membranae pessimae a Ribbeckio aduocatae **X** et **Z**; neque sustinui adponere uarietatem codicis Ambrosiani O 74 sup. saec. XV exeuntis. — ad Catalepta cf. Hauptii programma academicum a. 1859 [= opusc. II p. 48 sqq.].

Vix est quod moneam me in adscribendis codicum lectionibus interdum minutissima quaedam (ut *e proae* huiusque modi quisquillas) tacite omisisse.

Restat ut enumerem doctos qui haec opuscula omnia (praeter Aetnam) aut compluria simul tractarunt. Scaligeri, qui in appendice sua Vergiliana syllogae nostrae luculentam operam praestitit, Nicolai Heinsii uariis operum suorum locis symbola conferentis, Iohannis Schraderi, cuius Emendationum libri [Leouardiae 1776] capita II et III maxime respicienda, alioꝛumque nonnullorum studia, ut iam supra dixi, commode conlecta extant in Heynii (qui in Culice et Ciri interdum criticum egit non contemnendum) editionis Vergilianae quartum emissae tomo quarto a Silligio curato. scripserunt deinde de his carminibus Hauptius in relationibus mensuris academiae Berolinensis a. 1858 et 1873 [= opusc. III p. 62 sqq. et 258 sqq.], O. Ribbeckius in Musei Rhenani uol. XVIII p. 100 sqq., H. A. Kochius in Coniectaneorum in poetas latinos parte

*) ratio inter singulos codices quae sit ut uno exemplo dinoscas, cf. epigr. XIII (V) 21, ubi **B** (unde proficiscendum est) *Nec deinde te mouere lumbos in ratulam*, **HM** *Ne dein te mouere lumbos in rotulam*, **AR** denique *Haec mouere lumbos in rotulam* exhibent corruptionis gradu perspicuo.

altera [progr. Francofurt. 1865], Car. Schenkelius in 'Zeitschrift f. oesterr. Gymnas.', 1867, p. 771 sqq., Iacobus Maehly in censura appendicis Vergilianae Ribbeckianae in 'Heidelberger Jahrbücher', 1870, p. 779 sqq. denique pauca quaedam olim Robinso Ellisius Anglus per litteras nobiscum communicavit.

Iam et quo iure singula carmina ad Vergilium referantur et quo tempore tota sylloge sit composita disquirendum est.

Culicem quod Suetonius loco supra p. 4 exscripto a Vergilio sedecennali factum dicit, confirmant fere ceterorum testimonia. nam et Lucanus teste eius uita Suetoniana [p. 50 Reiff.] in praefatione quadam aetatem et initia sua cum Vergilio comparans ausus est dicere: *a, quantum mihi restat ad Culicem!* aperte ad teneram Vergilii poesin auspicantis aetatem adludens et Statius [silu. II 7, 73 sq.] Lucani ista uerba respiciens inquit:

Haec primo iuuenis canes sub aeuo

Ante annos culicis Maroniani)*

idemque Statius in prohoemio libri primi dicit: *sed et Culicem legimus et Batrachomyomachiam etiam agnoscimus; nec quisquam est illustrium poetarum qui non aliquid operibus suis stilo remissiore praeluserit;* cum quibus, quod ad praeludendi uerbum attinet, congruit id quod Phocas grammaticus in uita Vergilii metrica [u. 84] scribit: *hinc Culicis tenui praelusit funera uersu.* post Statium Martialis bis Culicem commemorat VIII 56, 19:

Protinus Italiam concepit et arma uirumque,

Qui modo uix Culicem fleuerat ore rudi

et porro XIV 185:

*) hos uersus eo quo traditi sunt loco non posse retineri persuasit mihi J. J. Cornelissen [Mnemos. 1877]; putoque nunc u. 73 sq. et 60 sq. inter se transponendos esse.

*Accipe facundi Culicem, studiose, Maronis,
Ne nucibus positis arma uirumque legas.*

quibus uerbis potuit ille totam nostram syllogen a parte principali designare: nam Teuffelii conclusio inde facta reicula est (cf. Fleckeis. ann. 1875 p. 144 not.).

Hi omnes etsi ipsum nostrum Culicem ob oculos habuere (id quod iustis quidem causis addubitari nequit), tamen inmerito rettulerunt ad Vergilium eidem. quod non tam uerborum flosculis ex Vergilio adsumptis (quidni enim multos eorum commune tum poetarum bonum fuisse aiamus?) comprobatur, ut comprobare studuit Fr. Baur in Fleckeis. ann. a. 1866 p. 357 sqq., quam aliis indiciis euincitur multo certioribus. rem metricam enim ut comparemus, ea est Culicis scriptori circa synaloephas anxia cura ut ab elidendis longis uocalibus omnino abstinuerit, id quod docti plerique (cf. ex. gr. Baur l. l. p. 368) recte animaduerterunt*). haec austeritas quam non quadret in Vergilium quamque parum sit ueri simile tali seueritati innutritum postea hac in re normas adoptasse liberrimas, sua unusquisque sponte perspicit. deinde, quod ad poeticas uirtutes, id est carminis pretium, nemo ut prudens Vergilio illud adiudicare facile inducat animum. apparet quippe iam in rudi tirone indolis ingeniique forma quaedam ac species; sic in epigrammatis eis quae puero uel adulescentulo Vergilio recte uindicantur nobilis illius spiritus magnique oris tenera habentur indicia. uerum enim uero is qui Culicem lusit numquam euasurus erat uates augustus grandisque, qualem suspicimus Maronem. qua de re scripsit nonnulla comprobanda Maehly [l. l. p. 817 sqq.]. non singillatim enumerabo quae cum in totius poema-

*) nam duo loci qui regulae refragantur (288 et 400) facili negotio corriguntur, ceteri doctorum coniecturis falsis debentur. nimis autem intendit rem Birtius libri de Ouidii Halieuticis p. 49 etiam uocabula in 'm' desinentia ab elisione excipiens.

tis tum in singularum partium compositione, in mythos coaceruandi studio paene ridiculo aliisque in rebus iure displiceant (complures enim docti inde ab Heynio haec uitia bene inlustrarunt): sat erit digitum intendisse in summam mediocritatem per omnia aequabiliter sparsam, quae si quid proficit uni solique debet sedulitati laboris sudorisque plenae. sed illa in paruis cura limaue uetat ne iniqua de auctore sententia ita abutamur ut quaeuis inepta stultaque eum posuisse existumemus. ueluti (ut mittam alia multa ab editoribus nimis patienter tolerata) insanus plane dicendus esset poeta noster, si in *puero* Octauio, cui misit Culicem, esse iam gloriam perpetuo lucentem praedicasset eidemque ut sero moreretur precatus esset (u. 37 sqq.). nimirum aut ego fallor aut medii aevi homines Octauium esse Augustum imperatorem opinantes, cum praesertim hunc fuisse condiscipulum Vergilii (cf. uita quae uocatur Bernensis) inter cetera fabulosa accepissent, *puerum* illum de suo intulerunt. erat autem Octauius sine dubio homo iam aetate proeclior et fortasse ipse ille Octauius historicus in Cataleptis (cf. infra) commemoratus*); eundemque in Messallae domo tironibus poesin temptantibus consilio monitisque adfuisse non sine iuris specie statuuisse mihi uideor [^cTibull. Blaetter' p. 56]. nam nequis in carmen a suppositore scilicet loco genuini Culicis Vergiliani totum fictum Octauium cum importuna Augusti recordatione inuectum esse aiat: Culex noster qualis nunc extat in omnibus sese prodit germanum aevi Augustei incipientis fetum. est enim totus arte Alexandrina factus plane eodem modo atque Catulli Epithalamium Pelei et Thetidos, Calui Io, Cornificii Glaucus. et si uel ipse Catullus quominus in illo quidem opusculo ueri poetae nomen et

*) ita qui statuit Ribbeckius (quamquam *puerum* Octauium miro modo ferens), is hoc posito singulare uersuum 4 et 27—34 esse acumen bene monet [praef. p. 9].

honorem consequeretur ipso argumentum tractandi genere prohibebatur, quid ita Culicis auctor hac a parte plane iaceat intellegimus: sic fere Heluium Cinnam et siqui alii inuitis Musis carmina pangentes ingenii sterilitatem assiduitate diligentiae compensare studebant epyllia sicca ieiunaque elaborasse putauerim. et ad quas ineptias, dum noua canere cupiunt, interdum descenderint cantorum Euphorionis pedissequi, e Culice liquido discimus. quid enim eius argumento — de cuius fonte non negligenda ea quae nuper protulit Birtius libri de Ouidii halieuticis p. 52*) — exilius, quid puerilius? Catullum autem huiusque sodales quamquam maxime secutus est auctor, non neglexit tamen ceteros eius aevi uates; ex quibus Lucretium et Vergilium haud raro ita exprimit ut imitandi studium certo appareat. sed quia Maronis Bucolica tantum et Georgica legisse uidetur (nam ex Aeneide quod indubitate quidem sumptum posset putari, non inueni), ideo Culicem fere circa a. 30 a. Chr. n. compositum iudico. qui ut inter Vergilii opera referretur quomodo factum sit, infra explicabitur.

Dirae cum Lydia ut Vergilii non esse clamant, ita nec Valerii Catonis esse possunt, cui inde a Scaligero multi docti attribuerunt (cf. R. Merkelius ad Ouidii Ibin p. 364, C. Fr. Hermannus in 'gesammelte Abhandlungen' p. 114 sqq.). quamquam mira sane congruentia titulorum est cum Catonis poematis, quibus secundum Suetonium 'Indignatio' et 'Lydia' erat inscriptum. cumque auctor ignotus antiquioribus poetis adnumerandus sit (Catulli studiosum indicat ex. gr.

*) nec tamen reticebo meam quandam suspicionem. nimirum ut in Ciri uersus ultimi ex Vergilio desumpti carminis quasi thema sunt, ita fortasse et Culicis uu. 413 sq. ab ipso Vergilio puero uel adulescentulo profecti, ubi Romae innotuerunt, iuniori cuidam ansam dederunt ad amplificandam exornandamque historiolam.

Dirar. 57 = Cat. 64, 14), facile nascitur suspitio illum siue praedio suo a. 41 a. Chr. n. priuatum siue ita fingentem celeberrima illa Catonis, communis cantorum Euphorionis praeceptoris, opuscula suis uersibus esse aemulatum.

Ad perfectae uero excultaeque poesis Romanae aetatem nos reuocat Copā, carmen inter felicissimos aevi Augustei fetus ponendum. sed sensuum dictio-
numque hilaris festiuitas in eo conspicua effecit ut Vergilio adscribere non sine iure multi dubitarent. et habet sane libellus quod magis Ouidii Propertiique ('Copae auctore alterum neminem Romanorum melius Propertii uersus nouisse' censet Hertzbergius comm. Prop. p. 321) quam Maronis genium sapiat. sed ab hoc tales uersus scribi omnino nequisse cum numquam certo euincatur, in medio res ita relinquenda est ut tamen inde quod codices Vergilio carmen ad-
dicunt nil ponderis accedere aiamus.

Aetnae auctorem (nam Vergilio, cui itidem dant libri, nemo his tam credulus erat ut adsignare uellet) inde a saeculo XV eruere studebant docti. fons erat omnibus Senecae epistula LXXIX, in qua persuadetur Lucilio Iuniori [§ 5], ut *Aetnam describat in suo carmine et hunc sollemnem omnibus poetis locum attingat. quem quominus Ouidius tractaret, nihil obstitit quod iam Vergilius impleuerat. ne Seuerum quidem Cornelium uterque deterruit. omnibus praeterea feliciter hic locus se dedit* eqs., et porro [§ 7] *aut ego te non noui aut Aetna saluam tibi mouet.* unde de Cornelio Seuero cogitabant Itali eosque secutus Scaliger, quos recte Marklandus [ad Stat. silu. I 1, 65] et Wernsdorfius [praef. p. 7 sqq.] reiecerunt. hic autem Wernsdorfius longa subtilique disputatione ipsum Senecae amicum Lucilium Iuniorem carmen nostrum composuisse comprobabat. sed ut concedam quaerentibus reperiri posse externam aliquam inter Lucilium illum Aetnaeque scri-

ptorem similitudinem, multa tamen Wernsdorfii opinionem infringunt planeque refellunt. neutiquam enim ostendi potest ita paruisse Lucilium amici cohortationi, proprio ut poemate Aetnam caneret; et tantum degressionem aliquam in longiore de Sicilia opusculo, ni fallor, faciendam Senecae uerba supra adlata innuunt (cf. et initium epistolae LXXIX). iam accepit postea, ut uidetur, tale aliquod opus Seneca, siquidem in naturalium quaestionum libro tertio [26, 5] amici de Arethusa poema commemorat, sed ita commemorat ut, recte si locus perpendatur, operi illi eam quam nos habemus Aetnae descriptionem non fuisse insertam euincatur. nam in eodem capite quae de fluminibus in specus decidentibus rursusque apparentibus proferuntur, ea miro modo concinunt cum Aetnae uu. 117 sqq. *) iam si Aetnam quoque Lucilius tractauerat, num tacite eius uerba exscripsisse putas Senecam in libro ad eum misso, cum tamen (ut fecit in simili causa nat. quaest. III 1, 1) ipsos illius uersus adducere aut certe nomen commemorare res paene cogeret? et aliis quoque naturalium quaestionum locis, ubi Aetnae carmen, si Lucilius scripsit, amicus in partes uocare debuit, eiusmodi mentionem frustra quaerimus. dixerit quispiam: ergo post Senecae mortem Lucilius Aetnam composuit dataque occasione eius sententias, quas in uniuersum probabat, hic illic tacite correxit [cf. Wernsdorfius p. 20, Iacobus p. XVIII]. iam igitur acrioribus armis pugnandum est. nimirum ut Marklandum aeuo seriori carmen uindicantem refellit non commemorata Vesuuii eruptio a. 79 p. Chr. n. facta [cf. Munro p. 34], ita istam opinionem refutat similis argumentatio. nam poeta, quod uu. 425 sqq. regionis Campanae uim uulcaniam extinctam dicit, idcirco necesse est scripserit

*) hanc similitudinem aliis quoque locis perspicuam ex communi et Aetnae auctori et Senecae fonte explico.

ante a. 63 p. Chr. n., cum inde ab hoc tempore ignem sepultum Vesuuii oraeque adiacentis resuscitatum esse certissimis signis, terrae motibus, cognossent. hinc autem neque mortuo neque uero uiuo adhuc Seneca Lucilium poema nostrum fecisse colligitur, siquidem illius et epistulas morales et naturales quaestiones intra annos 62—65 scriptas esse statuunt qui in has res inquisiuerunt. quibus si adiecero Lucilium uideri fuisse imitatore[m] Ouidii [nat. quaest. IV 2, 2], cuius rei in Aetna nullum uestigium, plane intelleges actum esse de Wernsdorffii coniectura. praeterea neque in sermone (nam e re metrica quidquam certi concludi posse nego) reperitur quod aeuum Neroneum referat, neque in rebus adest quod carmen tempore Augusteo non scriptum esse demonstret (nam de hydraulicis cf. Munro p. 60). huic igitur saeculo Augusteo adsero Aetnae poetam ignotum. qui uetustiorum uatum maximeque Lucretii lectione institutus, cum tamen affectaret recentiorum elegantiam (ex quibus Vergilium quamquam raro et pudenter ob oculos habuit), poema fecit Gratii Cynegeticorum fere instar inter priorum duritatem nouorumque formam politam medium. cui sententiae ne obicias quod Seneca, quia in epistula supra adlata nostrum poema silentio praeterit, ideo nec nouisse uideatur. nam clarissimorum uatum in attingenda Aetna degressionem tantum adfert, non omnes quicumque de integro materiam illam tractabant.

Cirin nunc docti consentiunt esse hominis ignoti, qui, ubi iam senior Athenas in otium se recepit, grauiori carmini praeluserit Scyllae fabulam more Alexandrinorum componendo. qua in materia fortasse Parthenium auctorem secutus — qua de re post Heynium nuper disputauit E. Rohde libri sui 'der griechische Roman' inscripti p. 93 sq. not. — poetarum et aequalium et aetate paulo antecedentium uestigiis ita est ingressus ut ex Catulli sodaliumque (etiam coaeui his

Lucretii) et Vergilii carminibus flores colligeret uel potius, uerum ut dicamus, subreptis undique pannis fere consueret centonem. harum imitationum, quoniam in hoc carmine summi sunt momenti ad textum constituendum, in fine uoluminis adieci indicem. licet autem hoc nimio bonorum alienorum usu uitiiisque et dispositionis et aliis haud paucis Ciris displiceat, habet tamen hic illic quo alliciat delectetque; et saepius ut puto miraremur artem in pusillis magnam, nisi etiam nunc nonnulla propter recentes nostros codices commaculata essent*). misit autem scriptor carmen suum Messallae [u. 54]; sub quo intellegendum esse M. Valerium Coruinum Messallinum, a. a. Chr. n. 3 consulem, perprobabiliter statuit Teuffelius [Pauly, Real-Encycl. II 2 p. 2657]. is igitur adulescens cum Athenis (fere intra annos 18—16 a. Chr., ut suspicor) litteris operam nauaret, Cirin accepit oblatam.

Quae secuntur Priapea tria iam olim in hac sylloge legerunt praeter Suetonium Seruiumque et Plinius iunior [epist. V 3, 6] et Diomedes grammaticus, qui cum scriberet [p. 512 K.]: *Priapeum, quo Vergilius in praelusionibus* [ita scripsi secundum Statium et Phocam: *prolusionibus* codd.] *suis usus fuit,*

*) gaudeo quod uitium grauissimum, cui tollendo in proecdosi Catullo subiecta impar eram, nunc tandem auferre mihi contigit. cum ad uu. 129—162 recte intellegendos omnia pendeant e u. 147 sqq.:

Necdum sollemni lympha perfusa sacerdos

Pallentis foliis caput exornarat oliuae:

Cum lapsa e manibus fugit pila,

iam olim dissertationis meae p. 841 summam horum uerborum deprauationem signifi-caui. nam neque pilae lus per se erat crimen atrox neque ad eum u. 154 'uiolata manu sacraria diuae' potest spectare. nimirum hic quoque Italorum figmenta blanda nimis creduli accepimus. ex eis autem quae libri fide digni dant 'cum lapse manibus fugit pila' plausuris ut puto omnibus elicui 'cum uas e manibus (scil. sacerdotis) fudit pila': ecce iustam turbatorum sacrorum causam!

tale est: incidi patulum in specum procumbente Priapo, Priapeum e nostris tertium in mente habuit. non unius autem auctoris esse tria illa carmina inde elucet quod idem thema ('Priapi singulis anni temporibus sacra') uarie tractant. sed uel tertium, quod reliquis prae-minet, ob rem metricam a Marone esse alienum recte adnotat L. Muellerus [praef. ad Cat. p. XLIV]; nec probabile est ex reliquis alterutrum scripsisse eundem. — ceterum falsissimos esse qui integram illam LXXX Priapeorum collectionem antiquitus nostrae syllogae infuisse statuerent, saepius declarauimus [cf. uol. I p. 54].

At Catalecta, quae uulgo audiunt, continent quae iure meritoque Vergilii nomen praeferant. et Cremonae quidem, ubi inde ab a. 58 a. Chr. primis litterarum studiis imbuebatur, Maronem lusisse puto parodiam illam Catullianam c. X (VIII olim) in Sabinum, ut mihi uidetur, praeceptorem, qui ex mulione factus erat Cremonae ludi magister simulque decurionis [cf. u. 23 sq.] munere fungebatur*). et toga

*) uulgo accepta P. Victorii [ad Cic. fam. X 18] coniectura Sabinum putant dici P. Ventidium Bassum: cf. Ribbeckius praef. app. Verg. p. 10. sed omnia dum perpendo, parum hoc probabile duco. et Sabinum magistrum, ni plane fallor, Vergilius commemorat c. V (VII) 6 sq., loco ob difficultates quasdam hic in disceptationem uocando:

Tuque o mearum cura, Sexte, curarum

Vale, Sabine; iam ualete formosi.

in quibus uerbis neque quomodo uno tantum Sabino appellato pluraliter dicere potuerit 'ualete formosi' neque cur, si aliorum formosorum mentio non praecesserit, hunc Sabinum curarum suarum praecipuam uocet intellegimus. fuere haec uerba 'mearum cura curarum' offensioni Heinsio Schradero Hauptio uaria sine probabilitate temptantibus. at si magistrum scilicet Sabinum designauit Vergilius eum tamquam summam suam curam adiungens prioribus scolasticis (quorum tantum libris sine dubio usus erat), molesto illo 'formosi' in id quod huic conexui adprime est aptum 'morosi' reficito omnia optime se habent.

uirili sumpta cum a. 53 Romam proficisci susciperet apud Sironem philosophiae operam nauaturus, carmine V (VII) magistris simul morosis dulcibusque Musis ualedicit. porro a. 41 uillulae, quae olim Sironis erat, se suosque a ueteranis fugatos commendat dulci poematio VIII (X). denique c. XIV (VI), quod cur in fine horum carminum sit positum iam uides, breui ante mortem tempore fecit pro finienda tandem Aeneide nota dis ferens. — et haec quidem cum indubitate sint Vergilio uindicanda, nec causa est cur carmina I ad Tuccam et VII (IX) ad Varium data abiudicemus eidem. neque magnopere litigabo de carmine III (XII), quod cum olim ad Antonium aut Pompeium aut Mithridatem spectare putauerint, rectius ad Phrahatem Parthorum regem referre mihi uideor (quam coniecturam, dum his summam manum impono, uideo praeceptam a uiro doctissimo H. Nettleship libri ‘ancient lives of Vergil’ Oxoniae a. 1879 editi p. 35 sq.), unde a. 32 a. Chr. fere compositum esse colligitur. — minus iam certa est res de carmine obscuro II in T. Annium Cimbrum (de quo cf. Ribbeckius praef. p. 6), de c. VI (III) et XII (IV) Noctuinum Atiliumque uexantibus; plane incerta de c. XIII (V) in Lucium cinaedum. at c. IX (XI) — elegiam ad Messallam uulgo uocant —, ut est puerilis poesis specimen, omni ex parte indignum Vergilio: Lygdamum et panegyrici in Messallam inter pseudotibulliana extantis auctorem recte in comparisonem uocat Ribbeckius [praef. p. 12 sq.]; cf. et libellus meus ‘Tibullische Blaetter’ inscriptus p. 51. neque mihi persuadere possum esse Vergiliana duo de Octauio Musa carmina IV (XIII) et XI (XIV); nam ea ad unum Octauium Musam a Seruio ad Verg. ecl. IX 7 et schol. Bern. ad ecl. VIII 6 commemoratum pertinere uidit Ribbeckius [praef. p. 9]. historicum nobilem fuisse illum euincit utrumque poemation; et adnotatione dignum puto in incerti auctoris

de origine gentis Romanae libello, cuius fidem nuperime bene stabilivit B. Seppius, bis (XII 2 et XIX 5) adferri Marcum Octauium historicum. eundemque poeticae studuisse ostendit carminis quarti u. 7; unde apparet non inepte praeunte P. Victorio [uar. lect. IX 7] doctos accersiuisse Octauium illum ab Horatio [sat. I 10, 82] inter alios claros eius aevi uates enumeratum. quem quod iam prouectioris aetatis hominem fuisse probabile est, non obstat quominus eundem cum nostro Octauio aiamus. hic enim cum Athenis (ut nunc alterius carminis fine restituto discimus) patre superstite sit mortuus, inuersum naturae ordinem, quem designant uerba 'peruersi manes', inde explico quod filius in ipso perfectae aetatis flore (ex. gr. intra quinquagesimum et sexagesimum annum) ante patrem decrepitum (septuagenarium uel octogenarium) e medio est sublatus. sed Octauius Musa si, ut ex Horatii loco coniectare licet, aequalis fuit Vergilii, non uideo quomodo hic ei mittere potuerit carmen IV (XIII), cuius finis hominis alicuius iunioris in seniore uenerabundum animum ostendit, plane ut Culicis prohemium, cuiusque initium hominem non Romae aut in Italia uersantem nescio quo pacto mihi indicat, sed eum qui Athenas relicturus iamque Asiae claras terras uisurus ualedicat Octauio. cuius in obitum carmen XI (XIV) quoniam aliquem ex numero Romanorum Athenis commorantium fecisse ueri simile est, itidem Vergilio attribuire non licet.

'Catalecta' nomen his XIV poematiis uulgo inditum non ita firma nititur auctoritate Donati (qui num hac in re Suetonium reddat perdubium est), nonnullorum Seruii codicum, excerptorum Parisinorum. [cf. uol. I p. 223]. codices autem nostri praeter B titulo carentem omnes inscribunt 'Virgilii catalepton', Ausonii [grammaticomastigis u. 5] libri habent 'catalepta Máronis', apud Seruium duae membranae bonae

‘catalepton’ [cf. supra p. 4] praebent. melius igitur multo stabilita est forma ‘catalepton’. quam Bergkii [mus. Rhen. XX p. 291] accersita graeca locutione κατὰ λεπτόν tuetur. quae interpretatio cum olim mihi displiceret, ipse [Fleckeis. ann. 1875 p. 142] Catalepta potius Graecorum κατάλειπτα esse opinabar, indicari autem carmina a Vergilio relictā et post eius mortem edita. impugnabat hoc in Fleckeis. ann. 1876 p. 429 sqq. Robertus Ungerus, uir doctissimus, qui Bergkio adstipulatus compluribus exemplis comprobauit τὰ κατὰ λεπτόν fere carmina minora significare.

In hanc Bergkii Ungerique sententiam etsi nunc ipse transeo, integer tamen manet scrupulus in eo positus, quod cur illa XIV poematia titulum catalepton gerant non ita claret. toti potius pseudouergilianorum collectioni eum adcommodatum esse Ribbeckius [praef. p. 5 sq.] bene contendit. hanc coniecturam, in quam et ipse mea sponte incidi, rationibus fulcire nunc suscipiam. ueteres testes duo, qui haec Catalecta siue Catalepta citant, longe alia utuntur appellatione. nam et Quintilianus [VIII 3, 27], postquam c. II in disceptationem uocauit, pergit *nec minus noto Sallustius epigrammate* et Marius Victorinus [p. 137 K.] his utitur uerbis *Vergilius iambico epigrammate*. iam uide mihi alteram rem sane mirandam. cetera enim opuscula a Suetonio et Seruio commemorata hodieque nobis adsunt omnia, sola restant epigrammata ab illis adlata. quae Naekius eumque secuti alii uoluerunt esse nota illa *Nocte pluit tota* et *Hos ego uersiculos* et *Monte sub hoc lapidum* ceteraque huius modi. quod ut refutant Suetonius Seruiusque, qui ubi hoc ultimum *Monte sub hoc* a puero Vergilio lusum protulerunt ad collectionem nostram adumbrandam transeunt uerbis *deinde* et *scripsit etiam* iterum epigrammatum facta mentione, ita illorum quidem uersiculorum in codicibus sylloges partes duas continentibus nullum in-

uenitur uestigium*). itaque si carminibus, quae nunc Catalecta siue Catalepta audiunt, epigrammatum titulum reddemus, ueteres testes conciliabimus cum Suetonio Seruioque. qua re agnita necessario ducimur eo ut Catalepton inscriptionem ad totam collectionem spectare dicamus. cui sententiae fauent et Donatus 'Catalecton' in indicis sui initio ponens (fortasse apud Suetonium legerat *scripsit deinde septem libros Catalepton, id est . . .*) et Seruius miro modo *septem siue octo libros* ponens. nimirum hic cum septem ludi iuuenalis Vergiliani libros esse compertum haberet, sed illud Catalepton iam non intellectum una cum reliquis numeraret, potius octo esse significauit. denique quod nostri codices sub catalepton nomine habent epigrammata, inde uidetur ortum quod olim in totius operis exitu 'finit Vergilii catalepton' legebatur, unde ad ultimam partem (Priapea et epigrammata) referebant monachi.

Quonam igitur titulo plena collectio antiquitus insignita erat? *praeludendi* uocabulo quia utuntur Statius et Phocas [cf. p. 25], *praelusiones Vergilii* quia nominat Diomedes [cf. p. 32], *Virgilii iuuenalis ludi libellus* quia secunda codicum nostrorum classis in hac quoque re priscum titulum libere ut uidetur reddens inscribit (subscribit quoque similiter *septem ioca iuuenalia Virgilii finiunt* codex Bembinus: p. 11), ideo a uero non multum aberrare mihi uideor si olim syllogae praemissum pronuntio *P. Vergilii Maronis praelusiones*

*) certe neque in secunda classe, quae quantumuis interpolata tamen priorem partem plenam integramque continet, neque in tertia classe alteram partem exhibente leguntur, sed adsunt eorum nonnulli in codicibus miscellaneis V, qui post Copam habet illud *Monte sub hoc lapidum*, in Monacensibus [cf. p. 14], denique in H ab Italo quodam composito: unde elucet postea eos esse adsumptos cum ex Donato tum ex anthologiae Salmasianae (nam haec uersiculorum illorum permultos habet sub Vergilii nomine) late sparsae libris mss.

septem κατὰ λεπτόν. sed quoniam hic titulus quamquam probabili repertus ratiocinatione tamen non certo indubitatoque testimonio est traditus, in ipsa editione a nobis retentus est is qui inde a Scaligero optinuit *Appendix Vergiliana*.

Vidimus omnium ueterum auctorum, qui huius sylloges particulam aliquam tetigerunt, primum fuisse Lucanum [cf. p. 25]: neque apud scriptores hunc antecedentes (ex. gr. Senecam rhetorem) neque apud Ovidium illius extat mentio. is enim fere anno p. Chr. n. undecimo secundum Tristium librum Augusto mittens uu. 533—538 praelusiones Vergilianas, si tum editae notaeque fuissent, optime in rem uocare potuisset. unde non temere conicias imperante Claudio haec opuscula in lucem esse emissa, et emissa quidem (mortuo puto Messallino) ex cartis in Messallarum domo inuentis. qua de re dixi dissertationis meae ‘Tibullische Blaetter’ pgg. 49—53. addidit autem, quisquis fuit qui septem hos libellos sub Vergilii nomine in unum collegit, in fine epigramma illud *Vate Syracosio*. quo cum aperte indicatum sit haberi in libro uatis Mantuani prima elementa rudemque adhuc Musam, quid mirum est si has praelusiones statim (ut Lucani exemplum docet) omnes Romani creduli acceperunt, et nominis Vergiliani amore occaecati et poetae adulescentiae aliquid condonandum rati? quin ipsi litterarum arbitri seueri quod nisi de hac illaue particula (ut Suetonius de Aetna) non iniecerunt dubitationes, hinc explicatur.

EXCVRSVS I.

De epigrammate quodam Vergiliano*).

Extat in anthologiae latinae nuper a Riesio editae fasciculo altero carmen numero 776 insignitum hoc:

*Pallida mole sub hac Caeli est iniuria saeculi
antiquis hospes non minor ingeniis,
et quo Roma uiro doctis certaret Athenis:
ferrea sed nulli vincere fata datur.*

est autem primi uersus scriptura sensu plane cassa orta ex editoris coniectura; codices enim Rehdigeranus et Helmstadiensis conlati iam a Ribbeckio, qui primus in appendicis Vergilianae praef. p. 49 uersus istos edidit, porro libri Monacensis 18895, Arundelianus 133 et Ambrosianus O 74 sup. a me examinati (omnes autem saeculo XV exarati sunt) unanimo fere consensu hoc exhibent: *Callide mage sub hec celi est iniuria seculi.* quod scripturae monstrum certatim domare studebant Ribbeckius Riesius Buechelerus, sed eo successu ut 'adhuc sub iudice lis sit'. nam quidquid temptatum est, et uersus reliqui obscuri manent neque quid totum sibi uelit epigramma perspicere licet.

Subit autem mirari, non eius conexus, quo uersiculi nobis traditi sunt, respectum habitum esse. sat enim singulari modo illi ad memoriam nostram perueniunt. catalecta Vergiliana — sic enim uolgo appellare solent quae epigrammata potius inscribenda esse olim demonstrasse mihi uideor — in duabus codicum familiis aetatem tulerunt, quarum una ex Bruxellensi (saec. XII), altera ex libris supra adlatis saeculi XV constat. haec altera familia, quamquam in uniuersum quidem Bruxellensi cedit bonitate, tamen non

*) repetita est haec disputatiuncula ex Fleckeiseni annal. a. 1878 p. 119 sqq.

paucis locis sola genuinam poetae manum seruauit, utpote ex uetusto quodam codice a membrana Bruxellensi diuerso profecta. in hac igitur epigrammatis quinti, quod incipit ab his uerbis *iacere me, quod alta non possim, putas, ut ante uectari freta*, uersibus 16 et 17 ea de quibus agimus disticha duo interserta sunt; inseruntque ea tamquam plane cum ceteris cohaerentia nullis interstitiis factis omnes quos dixi libri. iam hinc luce fit clarius, non cum docti cuiusdam Itali interpolatione nobis rem esse; et ipsa hercle uersus primi corruptio foeda (ut alia mittam) fragmenti originem uere antiquam euincit. si autem ex me quaeris, qua ratione fieri potuerit ut in carmen et rebus narratis et metro plane alienum uersus nonnulli diuersissimi inculcarentur, et quid ita hi in Bruxellensi omissi in altera familia appareant: ego rem sane quam miram hoc modo enucleari posse arbitror. in communi utriusque familiae archetypo quattuor uersus primitus in ipso uerborum contextu praetermissi postea in margine uel inferiore uel superiore additi erant. unde et quod libri Bruxellensis scribe eos omisit et quod is qui alterum fecit exemplar omnia et in margine et in textu extantia uno quasi tenore et nulla genuini conexus ratione habita descripsit, suam habet explicationem.

Itaque reciperauimus ipsorum epigrammatum (seu, si dicere perseueras, catalecton) Vergilianorum lacerum quoddam fragmentum. quod quam sedem olim occupauerit, iam disquirendum est. ante omnia autem monendum est, eum singulorum epigrammatum ordinem, qui in editionibus habetur, non inueniri in libris mss.; nam et Bruxellensis et reliqui ita illa collocant: 1, 2, 12, 13, 7, 3, 9, 10, 11, 8, 14, 4, 5, 6, quae excipit notum illud *Vate Syracosio**). uidendum est igitur, num

*) genuinum codicum ordinem, ut par erat, in hac editione restitui.

uersus illi quattuor medio carmini 5 illapsi pertineant ad epigramma aliquod quinto siue praecedens siue subsequens. sed carmina quartum et sextum cum additamento minime indigeant, non uno nomine imperfectum se prodit id quod est quartum decimum:

quis deus, Octaui, te nobis abstulit? an quae dicunt, a, nimio pocula ducta mero?

'uobiscum, si est culpa, bibi: sua quemque secuntur fata: quid inmeriti crimen habent cyathi?'

scripta quidem tua nos multum mirabimur et te 5 raptum et romanam flebimus historiam;

sed tu nullus eris. peruersi dicite manes, hunc superesse patri quae fuit inuidia?

disseruit de his uersibus Mauricius Hauptius (opusc. II p. 147), qui comparato Callimachi epigrammate quodam alterum distichon Octauio tribuendum esse recte quidem intellexit, nihil tamen de manco atque abrupto exitu suspicatus est. postquam autem Octavius priori amicorum interrogationi breuiter respondit, iam altera eaque multo grauior quaestio siue eidem Octauio siue peruersis qui uocantur manibus dissoluenda erat. igitur finem deesse apparet.

Sed antequam pergimus, paululum epigrammati illi inhaereamus; nonnulla enim medicam flagitant manum. et uersum quidem sextum siquis pertinacius defendere animum inducet, non acriter repugnabo; dicam tamen quod sentio. nam Vergilium sic potius scripsisse puto: *et te raptum ob romanam flebimus historiam.* sed maiore cum probabilitate disputare posse mihi uideor de uersu octauo, cuius interpretatio recta adhuc non est prolata. repetitur enim, nisi fallor, a numinis alicuius inuidia, quod Octavius ante patrem senem e uiuis decessit (genitore adhuc uiuo morte praematura raptus est). potest quidem hoc culpa dari 'malis tenebris Orci, quae omnia bella deuorant'; sed quaenam ista inuidia fuerit male

ex eisdem interrogatur. immo sic debuit interrogari: 'dicite, manes peruersi (quippe qui optimum quemque iuuenem cupidissime arripiatis spretis senibus effetis), quinam Octauium patri superesse inuiderit (cuius inuidiae interitus tam in maturus imputandus sit)'. prae-
bet autem illud *quae* unus Bruxellensis, cum contra Helmstadiensis *quot*, ceteri eiusdem familiae libri *quod* tradant. unde uerum puto *hunc superesse patri, quoi fuit inuidia?*

Responsum siue Octauii siue potius manium cum in fine epigrammatis aperte desideretur, illud autem poemation, unde haec disputatio degressa est, nil sit nisi corpus truncum, cui auolsum est caput: periclitemur num copulando disiecta membra iustum efficere liceat carmen. nam ab externa quam uocant probabilitate nihil huic copulationi obstat, modo teneamus inter finem carminis 14 et eum locum, quem nunc duo illa disticha in libris optinent, interesse uiginti quinque uersus (ad nouem carminis quarti adde sedecim priores quinti); unde, si archetypi singulas paginas triginta fere uersus continuisse sumimus, disticha illa post quintum paginae uersum omissa postea in margine inferiore adscripta fuisse apparet. huic igitur rei nunc opera danda est, ut ex uerbis illis pessime foedatis *callide magis sub hec celi est iniuria secli* eliciatur sententia digna et priore fragmento et ipso poeta. uideant aequi et periti iudices, num bona hora et fauente Apolline carmen concinnatum sic restituerim:

Quis deus, Octauii, te nobis abstulit? an quae dicunt, a, nimio pocula ducta mero?

'uobiscum, si est culpa, bibi: sua quemque secuntur fata: quid inmeriti crimen habent cyathi?'

5 *scripta quidem tua nos multum mirabimur et te raptum ob romanam flebimus historiam, sed tu nullus eris. peruersi dicite manes, hunc superesse patri, quoi fuit inuidia?*

10 *Palladi magna suae uisa est iniuria sedis
antiquis hospes non minor ingeniis,
et quo Roma uiro doctis certaret Athenis:
ferrea sed nulli uincere fata datur*’.

Octavius igitur cum Athenis subito obisset, erant qui malignius mortis causam nimiae uini intemperantiae adscriberent; quod qui refellebant amici (ut solebant ueteres in praematurum hominum praeclarorum obitu numinis alicuius iram inuidiamue in partes uocare) sodalis excessum repetebant potius ex sinistro Palladis liuore, quippe quae timeret ne Octavius, historicus nobilis, obscuraret uetera illa et immortalia nominis Atheniensis decora, Herodotum Thucydidem aliosque. plura ad commendandam emendationem meam non profero: nam quam bene nunc omnia procedant seruata quoque singularum partium aequabilitate, uel me tacente intellegitur. unum illud moneo, *Palladi correpta ultima positum minime carere exemplis*. sic enim Priscianus I p. 327 H.: *inueniuntur poetae rarissime in Graecis, quae apud Graecos in i correptam terminant supra dictum casum, ipsi quoque eum corripientes*. Statius in *I Achilleidos*: *Palladi litoreae celebrabat Scyros honorem*. disseruerunt de hac licentia exempla ex Catullo aliisque congeruerunt M. Hauptius opusc. III p. 129 et L. Muellerus de re metrica p. 392.

EXCVRSVS II.

De Ausonii loco quodam.

Aenigma, quod epigramma secundum praebet, ut hodieque ludificat doctos, ita iam antiquo tempore certam λύσις non uidetur inuenisse. extat de eo testimonium sat memorabile Ausonii, quod hic loci adferre et disceptare e re puto. grammaticomastigis [p. 203

Bip.] u. 5—9 in codice Vossiano L. F. 111 saec. IX, qui priorem carminum Ausonianorum editionem repraesentat [cf. Fleckeis. ann. 1876 p. 152 sqq.], hi sunt:

*Dic quid significant Catalepta Maronis: in his al
Celtarum posuit, sequitur non lucidius tau.*

Imperium litem Venerem cur saepe notat res?

Estne peregrini uox nominis an Latii sil

Et quod germano mixtum male letiferum min?

at in eis libris mss., qui alteram exhibent editionem, eorundem uersuum haec est species:

Scire uelim Catalepta legens, quid significet tau,

Imperium litem Venerem cur una notet res,

Sitne peregrini uox nominis an Latii sil

Et quod germano mixtum male letiferum min.

quibuscum si uersuum formam in sylloges nostrae codicibus obuiam comparaueris, grauem hercle discrepantiam intercedere animaduertes. et illud quidem maximopere mirandum est quod uerborum 'imperium litem Venerem' eqs. nec uola apparet nec uestigium in epigrammatis textu. sed si apud Ausonium ipsum falso loco ea extare inque alium transponenda putes, utriusque editionis in eis collocandis consensus huic opinioni obstat; uideturque nihil relinqui quam ut statuamus aut poetam Burdigalensem quoquo modo in errorem fuisse inductum aut epigrammata Vergiliana misere deprauata nobis adesse. nam horum textus etiam 'al' Ausonianum plane omittit, idemque pro 'sil' exhibet 'spin'. intellegitur cur Ausonii testimonio pleniori uti uoluerint docti mutatisque inde uerbis carmen tenebricosum illustrare se posse putauerint; sed eidem ut posthac illi adhibendo parcant suaserim. etenim hic maiorem fidem esse penes epigrammatum codices quam penes Ausonium, certo colligitur inde quod Quintilianus [cf. testim. ad epigr. II] paene eadem cum illis uerba praebet u. 3 *tau gallicum min et spin et male illisit* (nam enim librorum Quintilianeorum lenissima est cor-

ruptio illius *min*), non solum in praetermisso 'al' et in lectione 'spin', sed etiam in illo 'et male' (quod est uitium ut uidemus perantiquum pro 'ut male') consentiens. quoniam igitur epigrammatum codices medio aeuo ex Quintiliano correctos esse cum per se incredibile est tum uitia illorum contra hunc in reliquis uersibus propria redarguunt, necesse est coniunctum utrorumque testimonium infringat unum Ausonianum. non audeo equidem diiudicare utrum prauo interpolatoque a grammaticis exemplari deceptus sit an uerba olim lecta ex memoria male fida neglegenter attulerit Ausonius, neque disquiram cur idem prioris editionis uerba in altera inmutauerit eiecto 'al': ipsam rem detexisse satis habeo.

I. CVLEX.

Lusimus, Octaui, gracili modulante Thalia
 Atque ut araneoli tenuem formauimus orsum.
 Lusimus: haec propter culicis sunt carmina dicta;
 Omnis at historicae per ludum consonet ordo
 Notitiae. ducam uoces, licet inuidus adsit. 5
 Quisquis erit culpae iocos musamque paratus,
 Pondere uel culicis leuior famaue feratur.
 Posterius grauiore sono tibi musa loquetur
 Docta, dabunt cum maturos mihi tempora fructus,
 Vt tibi digna tuo poliantur carmina sensu. 10
 Latonae magnique Iouis decus, aurea proles,
 Phoebus erit nostri princeps et carminis auctor

De codd. cf. p. 19; P. Virgilii Maronis culicis lib' inc. litt. maiusc. V Culex Publii Virgilii Maronis incipit *litt. maiusc. miniatis C: sine titulo BH* || 1 modulantet halia **C** || 2 forauimus **C** | orsum **V**: ursum **BC** (*sed in B u in o corr., iterumque orsū m. rec. suprascr.*) usum **H** || 3 Lusim **V** | haec **B** | sunt **CV** (*sic*): sint **BH** | dicta **HV**: docta **BC** || 4 at *scripsi*: et **BCV** ut **H** | historicae *scripsi*: historiae **O** | consonat **S** || 5 Notitiae ducam *Scaliger*: Notitiae ducum **V** Notitiaeque (-cieq; **H**) ducum **BCH** || 6 culparum (rum *compend.*) **V** | que *om.* **V** || 7 famamq; **C** | feratur *Scaliger*: feretur **O** || 8 Posterius **V** | somno **H** | tibi *om.* **H** qui inde musaq; (mea *m. 2 add.*) habet || 9 Docta (*ludicrae opposita*) *scripsi*: Dicta **V** Nostra **BCH**, quod mirum quantum languet | dabant **H m. 1** | cum] 9 **V** | maturos *Heinsius*: securos **O** || 10 digna tuo *uulgo*: dignato **O** (*sic etiam V*) | poliantur **V**: spoliantur **BC** spolientur **H** || 11 que *om.* **H m. 1** || 12 uestri **V** | actor **V**

Et recinente lyra fautor, siue educat illum
 Arna Chimaereo Xanthi perfusa liquore
 Seu decus Asteriae seu qua Parnasia rupes 15
 Hinc atque hinc patula praepandit cornua fronte
 Castaliaeque sonans liquido pede labitur unda.
 Quare, Pierii laticis decus, ite, sorores
 Naides, et celebrate deum ludente chorea.
 Et tu, sancta Pales, ad quam bona turba recurrit 20
 Agrestum uoti segura, tuere tenentem
 Arios nemorum tractus siluasque uirentis:
 Te tutrice uagus saltus feror inter et antra.
 Et, cuius monitis oritur fiducia cartis,
 Octaui uenerande, meis, adlabere coeptis, 25

13 recinente **BH** retinent **V**: recanente **C** | lira **CHV** | ducat
 (e *praefixit m. rec.*) **B** educet **H** || 14 Arna *Hauptius*: Alma **O** |
 chimereo **CHV** chymereo **B** | xanti **O** | liquore] **I** colore *m. rec.*
suprascr. **B** || 15 nemus *Bembus* specus *Heinsius* | Asteriae
uulgo: astrigeri **B** astrieri **C** astigeri (*supra* ti *m. 2 r scr.*) **H**
 astrigerum **V** || 16 alterum hinc *om.* **V** | patule **V**; patulae —
 fronti *Maehly* || 17 que *om.* **C** | liquide **H** | perlabitur **H** | laticis,
 i altera *ex e m. 1 corr.* **B** (*m. rec. latium effecit*); nemoris *pro*
 laticis **V** || 19 Nayades **H** | ludente **O**: laudente **C** plaudente
Bembus || 20 tu] tibi *Bembus* | sancta] scam **H** (*quod explicat*
sca V) | palem **H** parens **V** | bona turba (*uel uotiuu*) *Heinsius*:
 uentura **O** gens dura *Silligius* | recurrunt **H** || 21 uoti segura
 tuere tenentem *scripsi*: bona segura sit cura tenentes (-tis **C**) **BC**
 bona fetura sit cura tenentes **V** dona uobis sit cura tentum
 (retentum *m. 2*) **H** tenentum et tenentem **S**; bona cura sequi
 sit cura tenentis *Bembus* bona turba, sequi sit cura canentem
Heinsius alia quoque temptans segura sibi sua rura tenentes
Ribbeckius bona gens secure rura tenentum *Hauptius* || 22 tractus
Bembus: cultus **O** saltus **S** *uulgo* (*at cum statim sequatur saltus*
nulla re hanc repetitionem commendante, potius duco corruptam
codicum lectionem ita mutare ut noua spurcicies absit) | uirentis
 (e *supra alt. i m. rec.*) **B**: uirentes **CHV** || 23 De **H** | tutrice
Scaliger: cultrice **O** | antra *Heynius*: astra **O** arua **S** || 24 At **S** |
 cuius monitis *scripsi*: tu cui meritis **O** (*at ineptissime Octauio*
oriri fiduciam dicitur) Et tu unde meis *Maehly pessime* | cartis
BV: castis **CH** coeptis **S** tantis *uulgo* || 25 Optaui (*p fortasse*
ex c corr.) **V** | adlabore (e *supra o*) **C** alabere **H** | ceptis **HV**

Sancte pater: tibi namque sonant nunc carmina; quamquam
 Triste Iouis Rhoetique canit non pagina bellum,
 Phlegra Giganteo sparsa est quo sanguine tellus,
 Nec Centaureos Lapithas compellit in enses; 29
 Non perfossus Athos nec magno uincula ponto 31
 Iacta meo quaerent iam sera uolumine famam,
 Non Hellespontus pedibus pulsatus equorum,
 Graecia cum timuit uenientis undique Persas, 34
 Vrit Erechthonias Oriens non ignibus arces: 30
 Mollia sed tenui pede currens carmina uersus 35
 Viribus apta suis Phoebos duce ludere gaudet.
 Haec tibi, sancte, fero; memorabilis et tibi certest
 Gloria, perpetuum lucens, mansura per aeuum.

26 pater scripsi: puer **O** | sonant nunc carmina quamquam *suppleui ut sententia indicetur*: canit non pagina bellum **O** e u. seq. repetitum (humilis conamine primo *explet Ribbeckius*) || 27 Rhoetique Gronouius et Hauptius: ponitque **O** Rhoecique Taubmannus Coeique Schraderus Cottique Oudendorpius Phor-cique Silligius || 28 Flegra **O** | gyganteo **B** | est om. **C** | quo **HV**: quae **BC**; num quom? || 29 Hec **V** | Nec que centauros **H** | laphitas **HV** et, nisi quod p supra lin., **C** | comp. **V**: comp. **BC** cōp. **H** || 30 post 34 traieci || 31 per fossus **B m. 1**, **V** perfossos **H** || 32 Iacta **S**: Laeta **B** Leta **C** Leta **HV** | mee — fame **H** | uolumine *uulgo*: uolumina **O** (etiam **H**) || 33 helesp. **BH** ellesp. **V** || 34 uenientis **BV**: uenientes **H** (et **B m. rec.**) uehementis **C** || 30 Vrat **B** | erechtonias **B** erichtonias **C** erictonias **HV** || 35 Mollia sed tenui pede currere carmina uersu **O** (nisi quod *carm. curr. ponit V*), quod correxi currens c. uersus scribendo; decurrere siue decurrens c. uersu (scil. pagina) Heinsius percurrens c. uersu Gronouius Molli sed tenuis decurrens carmine uersus Hauptius nimia molitus (uersu et pessime Bothius) || 36 meis **H** | gaudet **O**: gaudent **S** || 37 Hec **V**: Hoc **BCH** Et **S** | tibi **O**: tu Bembus | sancte **O**: scae **C** sacra Ribbeckius | fero scripsi: puer **O** (pater **C** pue **H m. 1**) ineptissime: cf. Praefat. p. 27; olim Do tibi, sancte pater conieci | memorabilis et **BCV** (sic): memorabile iam **H** memorabitur **S** uenerabilis Bembus memoraberis Schraderus | certest scripsi: certet **O** (cernet **C**) certa est Bothius crescet Silligius

Serum sede pia maneat locus, et tibi sospes
 Debita felicitis remoretur uita per annos 40
 Fata, bonis lucens. sed nos ad coepta feramur.
 Igneus aethereas iam sol penetrarat in arces
 Candidaque aurato quatiebat lumina curru,
 Crinibus et roseis tenebras Aurora fugarat:
 Propulit e stabulis ad pabula nota capellas 45
 Pastor et excelsi montis iuga summa petiuit,
 Florida qua patulos uelabant gramina colles.
 Iam siluis dumisque iacent, iam uallibus abdunt
 Corpora, iamque omni celeres e parte uagantes 49
 Scrupea desertae perrepunt ad caua rupis: 51
 Tondebant tenero uiridantia gramina morsu, 50
 Pendula proiectis carpuntur et arbuta ramis 52
 Densaue uirgultis auide labrusca petuntur.

53 Nonius p. 211, 24: Labrusca neutro. Virgilius in Culice: 'Densaue — petuntur'.

39 Serum s. p. maneat locus *scripsi*: Et tibi s. p. maneat locus **O** absurde, cum nil nobis maneat nisi quod iam habemus, ut saltem te — maneat expectes; quamquam uel sic notio qualis est post multum tempus deest; interpolatum est Et tibi, postquam Serum ante sede periit | sosp **V** || 40 felices **H** | remoretur *scripsi*: memoretur **O** (memoret **C** memoratur **H** m. 1) numeretur Gronouius || 41 Fata *scripsi*: Grata **O**; cf. Prop. I, 19, 2 | s; = set **V** (sic) | nō **H** m. 1 || 42 Igneus] Lenibus **V** | aethereas **HV**: aetherias **BC** | penetrat (ra m. rec. suprascr.) **B** penetrabat **H** | artes **V** || 44 Cornibus **H** || 45 et estabulis **H** | nota **C**: leta **B** leta **HV** || 46 summa iuga **V** || 47 Florida Iacobsius: Lurida **O** Lucida et Humida **S** Uuida Heinsius Herbida Schraderus Rorida Hauptius | q̃ ita **V** | uellabant **H** | colles] flores **V** || 48 iacent (uel latent) *scripsi*: raget **V** uagae **BCH** (quod propter sequens uagatur correctionis mouet suspicionem) uacant Wakefieldus | addunt **V** || 49 e] et **H** se **V** || 50 et 51 inter se transposuit Bembus || 51 desertae Bembus: desertas **BC** desertis **HV** | perrepunt Bembus: errabant **V** h(a)erebant **BCH**; num perreptant? subrepunt Ribbeckius | auia Heinsius ardua Schraderus | rupis **V** (sic): ripis **H** rupes **BC** || 50 Tondebant **O** (Tend. **C**): Tondentur Bembus; at cf. de imperfecto u. 174; Vergil. Aen. IV 149, VI 4; Aetna 62; Val. Flacc. II 110, V 439 aliaque || 53 auide **B** | petita est **H**

Haec suspensa rapit carpente cacumina morsu
 Vel salicis lentae uel quae noua nascitur alnus, 55
 Haec teneras fruticum sentes rimatur, at illa
 Imminet in riui properantis uallibus undam.

O bona pastoris (siquis non pauperis usum
 Mente prius docta fastidiat et probet illis
 Somnia luxuriae spretis), incognita curis, 60
 Quae lacerant auidas inimico pectore mentes!
 Si non Assyrio fulgent bis lauta colore
 Attaliciis opibus data uellera, si nitor auri
 Sub laqueare domus animum non angit auarum
 Picturaeque decus, lapidum nec fulgor in ulla 65
 Cognitus utilitate mouet, nec pocula Graium
 Alconis referunt Rhoecique toreuma, nec Indi
 Conchea baca maris pretio est: at pectore puro
 Saepe super tenero prosternit gramine corpus,

54 cacumina *m. rec. in cauimīna corr.* B || 55 Vel S: Hec
 HV Haec BC (*sed ut in B non consueta sit species litterae H*) |
 almis B, *corr. m. rec.* || 56 fruticum V fructi cū C | rimator
 (u *supra* o) H || 57 Inm. V: Imm. *ceteri* | in riui O (et riui H):
 inrigui Scaliger | properantis uallibus *scripsi*: praestantis ima-
 ginis O (ym. H) | undam O; praestanti (*uel* properanti) marginis
 undae Scaliger (uluae Hauptius) || ab 58 incipiunt *excerpta*
Parisina (p et n) *cum titulo* De beatitudine pauperis uite Vir-
 gilius in culice || 59 prius] minus Heinsius nimis Silligius |
 fastidiet H *m. 1* | probat H *m. 1* || 60 Somnia Hauptius: Omnia O
 Par. Munera Silligius | luxorie B | sp̄tis = spretis V: pretiis
 BCH prauis Par. || 61 mimico B, *corr. m. rec.*; in iniquo Silli-
 gius || 62 assirio BCV Par. asirio H | fulgent Schraderus:
 fuerint O Par. (fuerunt H) | bis lota Par. (bilota p) † lota
suprascr. C || 63 Ataliciis H Atalacis V | finitor V || 64 domus H
 Par.: domos O | tangit S || 65 nec] non V | ulla, u *ex i corr.*,
ut uid., V || 66 mouet Schraderus: manet O Par. manus *uel*
manum Hauptius | Graium Heinsius et Marklandus: gratum O
 Par. (grata H) Graiam *uel* Grai Hauptius || 67 referunt S:
 referent O Par. | Rhoecique Lachmannus ad *Lucr.* p. 136:
 coetique B boetique C Par. boctiq; V betiq. H | torreuma H
 thoreuma p || 68 bacha CHV bacca Par. | precio H Par. | at
 BV Par.: a CH || 69 prosternit V | gramine B gramina H

Florida cum tellus gemmantis picta per herbas 70
 Vere notat dulci distincta coloribus arua;
 Atque illum, calamo laetum recinente palustri
 Otiacque inuidia degentem et fraude remota
 Pollentemque sibi, uiridi iam palmitē lucens
 Tmolia pampineo subter coma uelat amictu. 75
 Illi sunt gratae rorantes lacte capellae
 Et nemus et fecunda Pales et uallibus intus
 Semper opaca nouis manantia fontibus antra.
 Quis magis optato queat esse beatior aeuo
 Quam qui mente lucro pura censuque probato 80
 Non auidas adposcit opes nec tristia bella
 Nec funesta timet ualidae certamina classis,
 Non, spoliis dum sancta deum fulgentibus ornet
 Templā uel euectus finem transcendat habendi,
 Aduorsum saeuīs ultro caput hostibus offert? 85

70 cum] nunc **V** | gemmantēs **V** *Par.* gemantes **K** ||
 71 notat] nouo **V** nouat *Heinsius* | dulci **H** *Par.*: dulcis **BC**
 dubiis **V** | distinora **V** || 72 chalamo et palustri ex plaustrī
corr. p | recinente **H** m. 2, *Par.*: retinente **H** m. 1 **V** recanente
BC || 73 inuidie **V** | et **H** *Par.*: om. **O** ac uulgo; inuidiae d.
 fraude non placet || 74 sui *Heinsius et Schraderus* | iam scripsi:
 cum **O** *Par.* | lucens **O**: lutens p luctus n ludens **S** (unde uiri-
 danti p. ludens *Hauptius*) || 75 Tmolia (quod erasum in Mollia
 corr. m. rec.) **B** Molea **C** Pmolea **H** m. 1 (in Tmolia corr. m. 2)
 Thentolia **V** Thmolia *Par.* | pampineo **V** pampinio n | uolat **V**
 (et p m. 1) || 76 sunt] sicut **V** || 77 fecunda] secum **V** feconda p
 palles **C** palles **H** | et] ce **H** m. 1 | imis **H** || 78 mariantia **V** ||
 ante 79 *Par.*: Quam feliciter et quiete uiuat in praesenti qui
 contentus (contemptus p) est modicis || 79 optata **H** m. 1,
 om. n || 80 Et qui **H** | mente lucro pura *Maehly*: mente procul
 pura **O** *Par.* m. potens pura *Heinsius* m. procul dura *Silligius*
 m. procul praua *Ribbeckius* | censuque probato scripsi: sensuque
 probando **O** *Par.* || 81 adposcit scripsi: agnoscit **V** agnouit **BCH**
Par. inhiat *Heinsius* || 82 ualida **H** m. 1 || 83 Non **O**: Nec
Par., **S** | ornat **H** || 84 uel *Bembus*: nec **O** *Par.* (in **B** supra lin.
 m. 1) | euentus **C** | transcendat **S** *Bembus*: transcendit **O** *Par.* ||
 85 Aduorsum **V**: Aduersum *ceteri* | saeuīs **H** | hostilibus **V**

Illi falce deus colitur, non arte politus;
 Ille colit lucos, illi Panchaia tura
 Floribus agrestes herbae spirantibus adsunt;
 Illi dulcis adest requies et pura uoluptas,
 Libera, simplicibus curis: huc inminet, omnis 90
 Derigit huc sensus, haec cura est subdita cordi,
 Quolibet utque peni uictu contentus abundet
 Iocundoque liget languentia corpora somno.
 O pecudes, o panes et o gratissima tempe
 Frondis hamadryadum, quarum non diuite cultu 95
 Aemulus Ascreao pastor sibi quisque poetae
 Securam placido traducit pectore uitam!

Talibus in studiis baculo dum nixus amicas
 Pastor agit curas et dum non arte canora
 Compacta solitum modulatur harundine carmen: 100
 Tendit ineuctus radios Hyperionis ardor

86—88 *om. Par.* || 86 filce **B** | alte **B**, *corr. m. rec.* ||
 87 panchasia **V** | thura **H** || 88 herbae **V** herbe **H**: herbis **BC** |
 spirantibus *scripsi*: uariantibus **O** (*quo seruato adflant Hauptius;*
sed colitur — colit, adsunt — adest a poeta quaesitum est) ||
 89 uoluntas **H** || 90 sollicitis curis *Schraderus* | huic **V** | imm.
BC Par. || 91 Dirigit **O Par.** | haec] hac **V** || 92 Qualibet **H** |
 utque peni *scripsi*: ut requiem **BC** ut requie **HV** ut requie et p
 ut requiem et n; ut tenui *uel* ut specie *Heinsius* | uictu **HV**
Par.: uictus **BC** | contemptus n | habundet **CV Par.** || 93 Iu-
 cundoq; **CV** | liget **V**: licet **BC** locet **B m. rec. H** leuet *Par.* |
 languencia **H** | sompno **V Par.** || 94 et *om. C* || 95 Frondis
Heinsius: Fontis **O Par.** | amadriadum **O Par.** (*amachr. C*);
 Fontibus, ac Dryades *Schraderus* Fontibus Hydriadum *Rob.*
Vngerus | quarei **V** | culte **B**, *corr. m. rec.* || 96 ascreo **CHV**
Par. | pastori quisq; **V** (*sic*) | poete **H**: poeta **O Par.** || 97 tra-
 ducit **HV Par.**: traducis **BC** || 99, 98 *ponit V*; *ceterum* 98—103
post 57 traiciendos censet Ribbeckius || 98 Talibus **O**: Dulcibus
Par. | amicas *Bothius*: apricas **O Par.** (**V** *utrum -cam an -cas*
uoluerit incertum) || 99 Pastor **O**: Letus *Par.* || 100 Comp. **H**
 Compacto (*a supra alt. o*) **C** | solitum **S**: solidum **O Par.** |
 arund. **CHn** harond. p || *in* 100 *interrumpuntur Par.* || 101 in
 eiectus **V**; in euctos *Bembus* | radio **H** | yperionis **BC** (*ypi-*
nionis illius m. rec.) hiperionis **V**

Lucidaque aethereo ponit discrimina mundo,
 Dum iacit Oceanum flammās in utrumque rapaces.
 Et iam compellente uagae pastore capellae
 Ima susurrantis repetebant ad uada lymphae, 105
 Quae subter uiridem residebant caerula muscum.
 Iam medias operum partes euectus erat sol,
 Cum densas pastor pecudes cogeabat in umbras;
 Nec procul ipse exit luco residere uirenti,
 Delia diua, tuo, quo quondam uicta furore 110
 Venit Nyctelium fugiens Cadmeis Agaue,
 Infandas scelerata manus ec caede cruenta:
 Quae gelidis bacchata iugis requieuit in antro,
 Posterius poenam nati de morte datura.
 Hic etiam uiridi ludentes panes in herba 115
 Et satyri dryadesque choros egere puellae
 Naiadum coetu. tantum non Orpheus Hebrum

102 ethereo **HV**: aetherio **BC** || 103 Dum *uulgo*: Qua **O**
 (Quaia **B m. 1**, ut uid.) | oceanum **H** oceanum **V**: oceanus **BC** ||
 104 Etiam **V** | Et iam pallente uage fuerant p. c. **H** || 105 Lene
Schraderus | susurrantis **C** | repetebant **O** (repedabant **C**): repe-
 bant *Scaliger* reptabant *Heinsius*; at cf. *Gratius Cyneg.* 245,
Aetnae 368 | lymphae **B** (i in ras.) **C** linphe **V** || 106 saliebat
Heinsius resonabat *Heynius* resilibant *Maehly* | garrula *Hein-*
sius || 107 emensus *Schraderus* || 108 pecudens agebat **C** |
 umbres **H m. 1** || 109 Nec scripsi: Ut **O** Et *edd. ant.* Haut
Ribbeckius | ipse exit scripsi: aspexit **O** aspiciens *Gronovius*
 accessit *Barthius* || 111 nyctelium **HV** nyctelium **B** (*m. rec.*
corr. in etoliam); Nyctelii *Scaliger* Nyctelio feruens *Maehly* |
 cadmei sagaue **B m. 1** || 112 Infanda **B** | ec *Ribbeckius*: et **O**
 e *Bembus* || 113 bachata **BCH** baccata **V** || 114 ante 112 ponit
H || 114 nati de morte *uulgo*: nati se^{te} morte **B** natis est ^{te}
 morte **C** natis e morte **HV** | datura *uulgo*: futuram **BC** (**H**
m. 2) futurum **H m. 1 V** (*sic*) || 115 herba^{te} **B** || 116 Et saty-
 riades chorosque egere p. **V** | satiri **CH** | driad. **BC** (*in illo i*
m. 1 in y corr.) | chorus **B** || 117 Naidum **B**, *corr. m. rec.* |
 cetu **V** cetus **H** | orpheus **V** (*orpheus C in marg.*, **B m. rec.**):
 oridus **C** horridus **H** et **B mg.**, qui quid *m. 1 in textu habuerit*
 (*hortylus?*) *incertum*; (*h*)orridus libri cum **B cognati**

Restantem tenuit ripis siluasque canendo,
 Quam tum te, pernix, remorantur, diua, chorea
 Multa tuo laetae fundentes gaudia uultu, 120
 Ipsa loci natura domum resonante susurro
 Quis dabat et dulci fessas refouebat in umbra.
 Nam primum prona surgebant ualle patentes
 Aeriae platani, inter quas impia lotos,
 Impia, quae socios Ithaci maerentis abegit, 125
 Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.
 At quibus insigni curru proiectus equorum
 Ambustus Phaethon luctu mutauerat artus
 Heliades, teneris implexae brachia truncis,
 Candida fundebant tentis uelamina ramis. 130
 Posterius cui Demophoon aeterna reliquit
 Perfidiam lamentanti mala (perfide multum,
 Perfide Demophoon, i nunc defendequae uela!);

118 ripis **B**: rupit **C** riuus **V** riuos **H** || 119 Quam tum **V**
 (sic): Quantum **B** Quam **C** Qua **H** | pernix **V**: pernigre **B** per
 nigre **C** per gira (pigra *m. rec. suprascr.*) **H** Pentheu *Heinsius* |
 remorantur *Heinsius*: remorantem **V** morantem **BCH** | corea **H** ||
 120 tuae **B m. 1** | l(a)etae **BV**: late **CH** | uulto **V** || 121 domum
om. H m. 1 || 122 fessos **H** || 123 surgebat **H** | parentes, t *supra*
r posita B || 124 platani **HV**: platane (us *supra e m. rec.*) **B**
 platanae **C**; ex platanei ? | post quas *m. rec. erat suprascr. B* |
 lothos **V** || 125 Impiaq. **H** | ithaci merentis **B** itaci merentis
 (sic) **H**: ithari merentis **V** sic hac imerentis **C** | adegit **H** ||
 127 Et **H** | insigni ignipedum *Heinsius* ignito *Maehly*; prae-
 placet insueto || 128 Ambustus **H**: Ambustos **O** | phoeton **BC**
 pheton **H** feton **V** | motauerat (*corr. m. rec.*) **B** mutauerit **V** |
 arctus **H** || 129 Haeliades **C** Eliades **V** | amplexae **O**, *corr.*

Heinsius | brachia truncia **C** truncu **V** || 130 pandebant *Schra-*
derus | teneris **H** || 131 qui **V** (pro quoi ?) | demophoun **H**
 demophon **V** || 132 Perfidiam lamentandi mala **O**, *correx*i; Per-
 fidia (*ita edd. ant.*) lamenta doli *Hauptius*, male *Bothius* |
 perfide multum *scripsi*: perfide multis **HV** perfida multis **BC**
 perdita *Phyllis Handius* prouida *Phyllis Silligius* || 133 *om. B*
 (*add. m. rec. mg.*) | demophon **V** (**B mg.**) demopheon **H** | i **V**:
 et **CH** (**B mg.**) | nunc **O**: non **B mg.** | defendequae uela (*i. e.*
proferque uanas subitae profectionis excusationes) *scripsi*: defende

Quam comitabantur fatalia carmina quercus,
 Quercus ante datae Cereris quam semina uitae 135
 (Illas Triptolemi mutauit sulcus aristis).
 Hic magnum Argoae naui decus addita pinus
 Proceros decorat siluas hirsuta per artus
 Ac petit aereis contingere motibus astra.
 Illicis et nigrae species nec laeta cupressus 140
 Umbrosaeque monent fagus hederaeque ligantes
 Brachia, fraternos plangat ne populus ictus,
 Ipsaeque escendunt ad summa cacumina lentae
 Pinguntque aureolos uiridi pallore corymbos,
 Quis aderat ueteris myrtus non nescia fati. 145
 His suberat gelidis manans e fontibus unda, 148
 Quae leuibus placidum riuus sonat acta liquorum. 149
 At uolucres patulis residentes dulcia ramis 146
 Carmina per uarias edunt resonantia cautes; 147

puellas **V** defende puellis **C** et libri cum **B** cognati defuncte
 puellis **H** (defende [sic] puellam **B** mg.) defende puellis *Scaliger* || 134 fatali carmine *Heinsius* || 135 caereris (i ex e corr.)
V || 136 Illis **C** | triptolemi **H** (et ita corr. m. rec. **B**) tritolemi **V** |
 mutauit **B** (m. rec. in notauit corr.) || 137 argoe naui **V**: argo
 enaui **B** argoe uani **C** argoe nauis **H** | addita *Heinsius* et *Schraderus*:
 adita **V** edita **BCH** || 138 Proceros *Heinsius*: Proceras **O**
 (etiam **B**) | arctus **C** artes **H** || 139 Ac petit *Heinsius*: Appetit **O** |
 aeriis **C** | motibus *Scaliger*: montibus **O** frondibus *Heinsius* ||
 140 nigrae et species *Lethaea* (hoc *Gifanius*) *Heynius synaloephe*
inpermissa apud nostrum | nec laeta (= et maesta) *Heinsius*: et
 leta (uel laeta) **O** et lenta *Schraderus* et maesta *Wakefieldus* ||
 141 monent **S**: manent **O** | ligantes **HV**: ligantis **BC** ||
 142 plangent me m. 1, plangent ne m. 2 **H** || 143 escendunt
Heynius: excedunt **O** || 144 palore **H** m. 1 | corimbos **BCH**
 conbos **V** || 145 martus (a in y corr. m. 1) **B** mirtus **HV** |
 facti **H** || 146—159 habent *Par.*, sed ita ut u. 154 (Quem circa
 fesse passim c. c.) praepositum sequantur 148, 49, tum 146, 47,
 denique 150—59; et hunc uersuum, qui sunt in **O** 146—49, ordi-
 nem recepit *Hauptius* || 148 Hys **H** | suberat uulgo: superat **O**
Par. || 149 sonet p | acta **V**: orta **BCH** *Par.* | liquorum *Hauptius*:
 liquorum **C** liquorem **O** *Par.* || 146 Ad **V** || 147 uarias — cautes
scripsi: uarios — cantus **O** *Par.* uarios — campos uel uacuos —

Et quaqua geminas auium uox obstrepat aures, 150
 Hac querulas referunt uoces quis nantia limo
 Corpora lymph a fouet; sonitus alit aeris echo,
 Argutis et cuncta fremunt a rore cicadis.

At circa passim fessae cubuere capellae
 Excelsis sup̄ter dumis, quos leniter afflans 155
 Aura susurrantis poscit confundere uenti.

Pastor, ut ad fontem densa requieuit in umbra,
 Mitem concepit proiectus membra soporem,
 Anxius insidiis nullis, sed lentus in herbis
 Securo pressos somno mandauerat artus: 160
 Stratus humi dulcem capiebat corde quietem,
 Ni fors incertos iussisset ducere casus.

Nam solitum uoluens ad tempus tractibus isdem
 Inmanis uario maculatus corpore serpens,
 Mersus ut in limo magno subsideret aestu, 165
 Obuia uibranti carpens grauis ore trilingui,
 Squamosos late torquebat motibus orbes:

saltus *Schraderus* || 150 quaqua *Barthius*: quamquam **O** (etiam **B**, et in ceteris id uolunt compendia) Hinc illi *Par.* | astrepat **H** || 151 Ac **V** Nec **H** Hinc *Par.* | querulas *Par.*: querulae **BC** querule **HV** | uoces referunt **V** | qui p | nancia **H** nautia **V** || 152 limpha **BH** *Par.* limpla **V** | uouet **H** m. 1 | etheris **V** | ecco p ecco **n** || 153 culta *Par.* | tremunt **V** | a rore *scripsi*: ardore **O** arbusta *Heinsius* | cicatis (d supra t m. 1) **B** || 154 ante 148 habent *Par.*, tum 155—59 ita: Seu libet ad fontem densa requiescere in umbra Excelsis supra dumis, quos leniter afflans (aff. n) Aura s. possit c. u. Anxius i. n. et l. i. h. Concepit hic mitem proiectus membra (umbra p) soporem || 154 Et **H** | fusae *Schraderus* || 155 Excelsis sup̄ter *Heynius*: Excelsisque super **O** (cf. et *Par.*) Excelsos subter dumos *Schraderus* | quos *Par.*: qu(a)e **O** | leniter *Par.*: leuiter **O** | affl. **CV** aff. **H** || 156 susurrantis **H** | uentis **V** || 158 Mitem **H** | concepit **C** | proiectus **V** || 159 Anxius **V** || 160 fessos *Nodellius* | sompno **V** | mandauerit **H** m. 1 || 161 quietem] soporem **V** || 162 Si **H** | fortis inceptos iussisse **V** || 163 isdem *Bembus*: ide **V** idae **B** idae **C** hydre **H** || 164 Imm. **B** Im manis **V** | uarie m. corpora *Barthius* || 165 subsideret *Bembus*: subsideris **O** || 166 ore trilingui *Schraderus*: aere lingua **O** (aera **H**) || 167 Squamosis **H** | motibus **CH** (corr. **B** m. rec.): montibus **BV**

Tendebant acres uenientis ad omnia uisus.
 Iam magis atque magis corpus reuolubile soluens
 Attollit nitidis pectus fulgoribus, ecfert 170
 Sublimi ceruice caput, quoi crista superne
 Edita purpureo lucens cumulatur amietu
 Aspectusque micat flammaram lumine toruo.
 Motabat sese circum loca, quom uidet ingens
 Aduersum recubare ducem gregis. acrior instat 175
 Lumina diffundens intendere et obuia toruos
 Linguis arripiens infringere, quod sua quisquam
 Ad uada uenisset. naturae comparat arma:
 Ardet mente, furit stridoribus, intonat ore,
 Flexibus euersis torquetur corporis orbis, 180
 Manant sanguineae per tractus undique guttae,
 Spiritus erumpit fauces. quo cuncta paranti

168 Tendebant acres *scripsi*: Tollebant arte (*sic*) **V** Tollebant
 aurae **BCH** Pallebant aurae *edd. ant.* Squalebant aurae uehe-
 mentis ad omnia uisus *Scaliger* (uitiantis ad omnia uirus *Hein-*
sius) Squalebant uiro uitiantes omnia rictus *H. A. Kochius*
 Mollibant aurae uenientis flamina nisus *Ribbeckius* Pallebant
 aura uementis gramina uiri *Hauptius* Tollebatque aciem *Schen-*
keli | uenientis] **B** *mg. m. rec. l.* uiuentis || 169 resolubile
Heinsius | soluens *scripsi*: uoluens **O** || 170 Actollit **V** | corpus **V** |
 effert *Friesemannus* (ecf. *Ribbeckius*): et se **O** et fert *edd. ant.*
 exit *Schraderus* || 171 quoi **V**: cui *ceteri* | trista **H** || 172 cumu-
 latur *Maehly*: maculatur **O** (miculatur **H m. 1**) || 173 Aspectusque
 (= *oculorum uisus*) *scripsi*: Aspectuque **O** | micat — lumine **O**:
 micant — lumina *uulgo* (*praeterea* flammantia *Bembus*) ||
 174 Motabat *scripsi* (*cf. ad u. 50*): Metabat **O** (Metebat **H**
m. 1) Metata est *Silligius* Metatur *Hauptius* Nictatur *Rib-*
beckius | sese **O**: late **V** *per errorem ex u. 167* | quom **V**: cum
ceteri | uidens **B** | igens **V** anguis **H**; latet aliquid (*num idem?*) ||
 175 recubere **H** | grecis **V** greis, *g suprascr. C* | instat; *puto*
 istuc || 176 intentuque obuia toruo *Ribbeckius* | toruus *Silligius*
 (-uos *ego*): toruo **O** tornus **H** || 177 Linguis *scripsi*: S(a)epius **O**
Saeuius Bothius Spiris *Hauptius* | infrendere **S** | quisq; **V** ||
 179 stridonibus **H m. 1** | insonat *Schraderus* || 180 euersis **O**: et
 uersis **H** en uersis *Ribbeckius* (inuersis *Heynius*) | corporibus **H**;
 corpora in *Heinsius* || 181 guete **V** || 182 Spiritus **S**: Spiritibus **O** |
 erumpit *Heinsius*: rumpit **O** | quo *edd. ant.*: cui **O** | parante *Scaliger*

Paruulus hunc prior humoris conterret alumnus
 Et mortem uitare monet per acumina: namque
 Qua diducta genas pandebant lumina gemmis, 185
 Hac senioris erat mature palpebra telo
 Icta leui, quom prosiluit furibundus et illum
 Obtritum Morti misit: quoi dissitus omnis
 Spiritus excessit sensim. tum torua tenentem
 Lumina respexit serpentem comminus; inde 190
 Impiger, exanimis, uix compos mente refugit
 Et ualidum dextra truncum detraxit ab orno
 (Quam casus sociarit opem numenue deorum
 Prodere sit dubium, ualuit sed uincere talis
 Horrida squamosi uoluentia membra draconis) 195
 Atque reluctantis crebris foedeque petentis
 Ictibus ossa ferit, cingunt qua tempora cristae; 197
 Quem postquam uidit caesum languescere, sedit, 201

183 huic propior **H**; properans *Hertzbergius* | conterret **B**:
 conterit **C** contētet (*sic*) **V** tenet **H** tentat *Hertzbergius* | alum-
 nis **C** alumpnus **H** || 184 manet **C** || 185 genae *Bothius* | pan-
 debat *m. 1*, pandebat *m. 2* **H**; pingebant *Wakefeldus*; fortasse
 tangebant | gemmans *Schraderus* cum pupula coniungens, somnis
Ribbeckius || 186 Hoc **H** | seuioris **H** se moris **B** (*corr. mg. m.*
rec.) | mature *Bothius*: natur(a)e **O** | palpebra scripsi: pabula **C**
 pupula **BV** popula **H** | tello **H** || 187 Icta **HV**: Iacta **BC** Tacta
Schraderus | quom **V**: cum ceteri tum uulgo qui *Bothius* ||
 188 quoi **V**: cui **BC** cum **H** | clissitus **B** || 189 Spem (*ex Spē*) **V** ||
 sensim **V**: sensum **H** sensus **BC** membris *Heynius* | tum **B**: cum
CHV (*sic*) | torna **H** || 190 Lumine **H** *m. 1* | cominus **HV** ||
 191 Imp. **H**: Imp. ceteri | exanimis **V**: exanimus **BCH** | resurgit
HV || 192 ualida **V** | orno uulgo: ore **O** (detraxit ab arbore
 truncum **S**) || 193 Quam *Schraderus*: Qui **O** (*et V*) Cui (*potius*
 Quoi) *Scaliger* | sociarit uulgo: sociaret **O** (*sot. V*) | ue] ne **V** ||
 194 sic **H** | ualuit *Hauptius*: uoluit **O** | talis *Silligius*: tali **V**
 tales **BC** callens **H** || 196 crebro **H** | patentis **S** || 197 q̄ **H** |
 timpora **BC** | cristae **S**: cristam **O** || *u. qui est in O* 201
ante 198 traieci (*Ribbeckius ita ponit* 191, 199, 198, 200,
 192—197, 201 simul *u.* 192 Set corrigens) || 201 cepit **H**
 cedit **S**

Et, quo erat tardus, somni languore remoto, 198
 Quo plus astringens timor obcaecauerat artus, 199
 Hoc minus implicuit dira formidine mentem. 200

Iam quatit et biugis oriens Erebeis equos Nox 202

Et piger aurata procedit Vesper ab Oeta,
 Quom grege compulso pastor duplicantibus umbris
 Vadit et in fessos requiem dare comparat artus. 205

Quoius ut intrauit leuior per corpora somnus
 Languidaque effuso requierunt membra sopore,

Effigies ad eum culicis deuenit et illi
 Tristis ab euentu cecinit conuicia mortis.

'Quis' inquit 'meritis ad quae delatus acerbas 210

Cogor adire uices! tua dum mi carior ipsa

Vita fuit uita, rapior per inania uentis.

Tu lentus refoues iocunda membra quiete,

Ereptus certis e cladibus; at mea manes

Viscera Lethaeas cogunt transnare per undas: 215

198 Et quo erat tardus *scripsi* (cf. *L. Muellerus d. r. m.* 283): Et quod erat tardus **O** Et quod erat tardo *Hertzbergius* | somni *edd. ant.*: omni **O** | langore **HV** | remotus *Hertzbergius* renatus *Hauptius* || 199 Quo plus *scripsi*: Nescius **O** Nec prius *Silligius* | astringens *scripsi*: aspiciens **O** | ob cecauerat **B** obcaecauerat **CH** excaecauerat **V** || 200 Hoc, *suprascr. m. 2* non, **H** | implicuit **BCH** inpleuit **V** || 202 cepit, *suprascr. m. 2* quatit **H** | biuges **H** | Erebeis *Hauptius*: ereboeis **BC** erebo cis **H** crebro eis (*sic*) **V** Erebois *Silligius* || 203 piget aurato **V** | ora **H** || 204 Quom **V**: Cum **BC** (*in hoc f et suprascr.*) Tum **H** | comp. **V**: comp. *ceteri* || 205 in requiem fessos **S**: in fessos requiem **O** | date **V** | corporat, *suprascr. f* comparat **C** || 206 Quoius **V**: Cuius *ceteri* | lenior **V** lior **H** | sompnus **V** somnos **H** || 208 eam **H m. 1** | aduenit **H** || 209 cecinie **V** | conuitia **CV** || 210 Quis inquit meritis *Heynius* (*Q. m. i. Scaliger*): Inquit quid meritis **BCV** (*nisi quod in C supra tis scr. f u*) Inquit quis meritis **H** En quid ait meritis *Heinsius* | adq̄ (= ad quae) **V**: atque **BCH** aut quo *Heinsius* | dilatus **BC** delectus **H** | acerbis **H** || 211 dum mi *Bembus*: dum me **O** (me dum **H**) dum mihi *uulgo* || 212 uentis **O**: uectus **H** (*unde nectus conicias*) Auerni *Heinsius* || 213 iucunda **C** || 214 certis *scripsi*: cetris **V** tetris **BCH** taetris *uulgo* | et **V** (*num ec ?*) | ad **V** || 215 letheas **B** loetheas **C** letias *m. 1* leteas *m. 2* **H** letheal **V** | tranare **H**

Praeda Charonis agor uigilis. flagrantia taedis
 Limina tum lucent infernis obdita templis.
 Obuia Tisiphone, serpentibus undique cincta,
 Et flammās et saeua quatit mihi uerbera. pone
 Cerberus et diris latrantia rictibus ora, 220
 Anguibus hinc atque hinc horrent quōi colla reflexis
 Sanguineumque micant ardorem luminis orbes.
 Heu, quid ab officio degressa est gratia, quom te
 Restitui superis leti iam limine ab ipso?
 Praemia sunt pietatis ubi, pietatis honores? 225
 In uanas abiēre uices et uicta recessit
 Iustitia et prior illa fides. instantia fudi
 Alterius, sine respectu mea fata relinquens
 Ad pariles agor euentus: fit poena merenti.
 Poena sit exitium: modo sit tum grata uoluntas, 230
 Existat par officium. feror auia carpens,

216 caronis **V** | uigilis *scripsi*: uidi ut **O** uiden ut *Bembus*
 (quod hinc alienum esse monuit *Heynius* uideo proponens)
 uidi **S** || 217 om. **V** | Limina **S**: Lumina **BCH** Moenia *Silligius* |
 tum lucent *scripsi*: cum lucent **BCH** collucēt **S** | infernis
Domitius Calderinus: infestis **BCH** infectis **S** | obdita *scripsi*:
 omnia **BCH** horrida *Wakefieldus* || 218 tysiph. **C** thisiph. **H** tis-
 siph. **V** | cincta *Heynius*: compta **O** || 219 pone *Hauptius* (pone
 est iam *Peerlkampius*): poene **B** pene **HV** poenae **C** || 220 Cer-
 berea *Schraderus* | latrantia rictibus *Hauptius*: flagrant (-at **H**)
 latratibus **O** flagrans latratibus *Scaliger* || 221 hin (c add. m. 2)
 atq. **H** | horrent **H**: arent **O** | quōi **V**: cui *ceteri* || 222 Sangu-
 ineumque *uulgo*: Sanguineaue **B** Sanguineique **CHV** | ardore
 micant iam **H** | arbos (mg. m. rec. † orbes) **B** (**V** utrum orbem
 an orbes habeat incertum) || 223 Neu **H** m. 2 corr. | digressa **O**;
 correxi | quom **V**: cum *ceteri* || 224 loeti **C** | lumine m. ant. in
 limine corr. **B** | ipso m. 1 ex apso corr. **B** || 225 Premia — 226
 uices habent *Par.* || 225 ubi et *Par.* || 226 uacuas a. auras
Maehly | uicta *scripsi*: uita **V** iure **BCH** rure *uulgo* || 227 Iusti-
 tia et *Schraderus*: Iustiti(a)e **O** (-cie **H**) | dum ante instantia
 addit *Schenkelius* | fudi *scripsi*: uidi **O** uici *Heinsius* || 228 facta
H || 230 Poena sit *uulgo*: Poena fit **O** | sit] fit **V** sit **H** | tum
Silligius: dum **O** tua *Hertzbergius* || 231 aui (a add. m.
rec.) **B**

Auia Cimmerios inter distantia lucos,
 Quem circa tristes densentur in agmina poenae.
 Nam uinctus sedet inmanis serpentibus Otos,
 Deuinctum maestus procul aspiciens Ephialten, 235
 Conati quom sint quondam rescindere caelum;
 Et Tityos, Latona, tuae memor anxius irae
 (Inplacabilis ira nimis) iacet alitis esca.
 Terreor, a, tantis insistere, terreor, umbris!
 Ad Stygias reuocatus aquas uix ultimus amni 240
 Extat, nectareas diuum qui prodidit escas,
 Gutturis arenti reuolutus in omnia sensu.
 Qui saxum procul aduorso dein monte reuoluit,
 Contempsisse dolet quo numine uicit acerba.
 Otia quaerenti frustra ceruice, puellae, 245

232 Quia **H** *m. 1* | cum merios **B** cum inmerios **C** cum
 (chi *m. 2 suprascr.*) merios **H** cumcios (*sic*) **V** | ducentia *Wake-*
fieldus || 233 Quae *Silligius* | tristes circa **V** | deusantur **H** |
 agmina *Iacobsius*: omnia **O** obuia *Ribbeckius* | pone **B** pene **H** |
 234 uinctus **B** uinctus (*lineola euanida*) **V**: uictus **CH** | imm.
BHV | etos (*o supra e m. 2*) **H** othos **BCV** || 235 Deuinctum **S**:
 Deuinctus **O** | ephialtem **CHV** || 236 quom sint quondam **V**:
 quondam cum sint **BCH** | rescindere **V**: incendere (*s punctata*) **B**
 incendere **CH** | celum **V**: mundum **BCH** || 237 Tityos *uulgo*:
ti tyas **B** titias **C** titius **V** ticius **H** | tue — ire (*sic*) **V**: tuas —
 iras **BCH** || 238 Impl. **BH** | latet **H** || 239 a] et **H** | terreo **V** ||
 240 stigias **BHV** | uir *Tmolius* (*et Instat*) *Maehly*; an mento
 tenus ? | amni] enni **V** || 241 Extat *Heinsius*: Restat **O** ||
 242 Gucturis **V** Guturis **H** | in obuia *Schraderus* inania *Rib-*
beckius in humida *Maehly* || 243 Qui **O**: Quid *uulgo* | aduorso **V**
 aduerso **H**: auerso **BC** | dein *scripsi*: de **V** qui **BCH** || 244 Com-
 ptēsisse **V** | dolet **V** (*sic*): dolor **BCH** labor *Heinsius* | quo
 numine *scripsi*: quem numine **V** quem numina **BCH** | uicit **V**
 (*sic*): uincit **BCH** | acerba **C**: acerbis **B** acerbis **V** acerbis **H**
 (**B** *m. rec. corr.*) || 245 Ocia **HV** | quaerenti (-tei ?) *scripsi*:
 qu(a)erentem **O** (querentes **H**) | ceruice *scripsi* *cf. Varr. d. l.*
l. X 78: ceu uite **V** siblite **BC** sublite **H** (*et B mg. m. rec.*)
 uos ite *Bembus* simul ite *Vossius* supplete *Birtius* (saeuae ite
Kochius Beli ite *Maehly* situlae ite *Hauptius* elisione non
toleranda)

Ite, quibus taedas accendit tristis Erinys,
 Mutus Hymen praelata dedit conubia mortis.
 Atque alias alio densas sequor agmine turbas,
 Inpietate fera uerorem Colchida matrem,
 Anxia sollicitis meditantem uulnera natis; 250
 Iam Pandionias miserandas prole puellas,
 Quarum uox Ityn edit Ityn, quo Bistonius rex
 Orbus epops maeret uolucres euectus in auras.
 At discordantes Cadmeo semine fratres
 Iam truculenta ferunt infestaque lumina corpus 255
 Alter in alterius; iamque auersatur uterque,
 In pia germani manat quod sanguine dextra.
 Eheu mutandus numquam labor! auferor ultra
 In diuersa magis, distantia flumina cerno:
 Eridanus tranandus, agor delatus ad undam. 260
 Ombia Persephone comites heroidas urget

246 In quibus et tedas (*sic*) **V** | accendit **H** accendens
Hauptius | tristis **V** | erinis **B V** herinis **C** herimnis **H** ||
 247 Mutus *scripsi*: Sicut **O** Saeuus *Schraderus* Dirus *Kochius* |
 hymen, s *m. 1 supra* n **B** himen **H** bimen **V** | praelata *scripsi*:
 pr(a)efata **O** praesaga *Heynius* (pro fata!) *Hauptius* | connubia
H V || 248 sequor *Birtius*: super **O** supero *Hauptius* | agmina **H**
m. 1 | turbas **V**: turmas *ceteri* || 249 Imp. **BCH** | ui cordam **B**
m. 1 ut uid. tucordam **B** *corr.* **C** tum quondam **H** | colchida **H**
 (*sic*) colchita **V**: conchida **BC** || 250 Ansia **H** || 251 Iamq. **H** |
 miseranda **S** || 252 Quare **V** | uox Ityn edit Ityn *Silligius*: uox
 it in ed ytyn **B** uexit inedityn **C** uox sit in itim **H** uox iteratur
 itim **V** uox iterabat Ityn *Schraderus* | quo **V**: quod **BCH** |
 bisconius **V** || 253 epos **V** | uolucres **O** (*et H*) || 254 Ad **BCV** |
 catmeo **BC** (*in B m. rec. t in d corr.*) | sanguine, *supraser.*
 t semine **C** || 255 infestaque, in *supra lin. m. 1* **B** infectaq. **H** |
 uulnera *Bembus* || 256 que *om.* **H** | auersatur **S**: auersatus **BC**
 aduersatus **H V** || 257 Imp. **BCH** | germania **H** | que **H** ||
 258 Heu **H** Heu heu **V** || 259 Im **H** *m. 1* | flumina *edd. ant.*:
 numina **BCH** nomina **V** limina *Heynius* || 260 Eridanus *Schra-*
derus: Elisiam **H V** Elysiam **BC** | tranandum **H** *m. 1* | dilatus **B** |
totum uersum sic refinxerim Elysiam Eridanum traiectus labor
 ad oram || 261 per sophone **B** perséphore (*mg. at sophone*) **C** |
 heroidas urget **B** heroydas urget **V**: hoeroida surget **C** herodia
 surgunt **H**

Aduersas praeferre faces. Alcestis ab omni
 Inuiolata uacat cura, quod saeua mariti
 In Chalcodoniis Admeti fata morata est.
 Ecce, Ithaci coniunx semper ducis Icarioris 265
 Feminum consaepta decus manet et procul illa
 Turba ferox iuuenum telis confixa procorum.
 Quid, misera Eurydice, tanto maerore recesti?
 Poenane respectus et nunc manet Orpheos in te?
 Audax ille quidem, qui mitem Cerberon umquam 270
 Credidit aut ulli Ditis placabile numen,
 Nec timuit Phlegethonta furentem ardentibus undis,
 Nec maesta obtenta Ditis ferrugine regna
 Defossasque domos ac Tartara nocte cruenta
 Obsita, nec faciles Dictaeo iudice sedes, 275
 Iudice, qui uitae post mortem uindicat acta:
 Sed Fortuna ualens audacem fecerat ante.
 Iam rapidi steterant amnes et turba ferarum

262 praeferre *edd. ant.*: perferre **O** | uaces **B**; perf. uices
Heinsius acies *Schraderus* || 263 quod] $\bar{q}$ = quae **H** || 264 Chal-
 codoniis *Doruillius*: chalcodoniis **BC** calcedoneis **V** calchedo-
 niis **H** | admaeti **B** | fata *Bembus*: cura **O** | morata est, *suprascr.*
 at negata **C** || 265 itaci **H** | sempe **B** (*corr. m. rec.*) | ducis
 Icarioris *Bothius*: decus icharioris **V** decusiha rotis **B** decusia
 rotis (*mg. t* harentis) **C** decus enitet oris **H** || 266 consaepta
scripsi (*cf. Tac. Germ.* 19 saepta pudicitia): concepta **O** (con-
 coepta **C**) incorrupta *Bembus* conspecta *Birtius* | illa **V**: illam
BCH || 267 taelis **B** celis **V** || 268 Qui **C** | euridice **BCV** erudice
H (*ex Eurudice* ?) | recesti *Barthius*: recessit **O** || 269 Poenane
Schenkelius: Pene **V** Poenaeque **BCH** | conspectus **H** | Orpheos
docti quidam teste Heynio: orpheus **O** in te manet, Orpheu
Scaliger || 270 in mitem **H m. 2** | cerberon unquam **V**: cerbera
 numquam **BCH** || 271 aut **H**: haud **BCV** | illi **H** illum **V** | dicis **V** ||
 272 phlegetonta **B** flegethonta **C** flegetonta **HV** | furentem
Bembus: furens **O** || 273 mestu **V** | obtenta **HV**: obtentu **BC** |
 ferugine **H** || 274 Defossas **V** (**B m. rec. corr.**): Nec fossas **BC**
 Nec fessas **H** || 275 faciles, 1 *supra lin.*, **V** | Dictaeo *Scaliger*:
 ditis (-cis **V**) sine **O** | uindice **H** (*idem u. seq. corr. m. 2*) ||
 276 uindicet **H** iudicat **V** || 277 fauens *Heinsius* | 278 amnes
CH: omnes **BV**

Blanda uoce sequax regionem insederat Hebri;
 Iamque imam uiridi radicem mouerat alte 280
 Quercus humo siluaeque sonoros
 Sponte sua cantus rapiebant cortice auara.
 Labentes etiam biuges per sidera Lunae
 Pressit equos, et tu currentis, menstrua uirgo,
 Auditura lyram tenuisti Nocte relicta. 285
 Haec eadem potuit Ditis te uincere coniunx
 Eurydicenque ultro ducebas reddere: non fas,
 Non erat in uitam ius exorabile mortis.
 Illa quidem, nimium manes experta seueros,
 Praeceptum signabat iter nec rettulit intus 290
 Lumina nec diuae corrupit munera lingua;
 Sed tu crudelis, crudelis tu magis, Orpheu,
 Oscula cara petens rupisti iussa deorum:
 Dignus amor uenia, ueniam si Tartara nossent.

279 Blande **H** | insederat **H**: insiderat **O** | Hebri *scripsi*:
 orphei **O** (arphi **C**) || 280 Iamque *in* Iam uox *corr. m.* 2 **H** |
 ima **H** | uiridi **BC**: uiri **H** radiis **V** | rad.] euridicem **H** ||
 281 humo steterant amnes **O** (omnes **H** steterantque **S**); se-
 quiturque comes *Heinsius* steteratque comes *Hertzbergius* |
 sonoros *Heinsius*: sonore **BHV** sonaræ (o *supra prior.* a) **C** ||
 282 rapiebat c. amara **H** || 283 etiam biuges **V**: biuges etiam
BCH | lune **HV**: luna **BC** Phoebus *Ribbeckius* carmen *Schen-*
kelius || 284 Praessit **B** | currentes **V** | menstrua **V** || 285 liram **H** |
 tenuisti menstrua uirgo **H**, *corr. m.* 2; tenuit statione relicta
Kochius delet 284 || 287 Euridicemque **CHV** (m *in C in n corr.*) |
 ultro] uiro *Heinsius* | ducebas *scripsi*: ducendam **O** ducebat **S** |
 post reddere *uulgo interrogandi signum ponunt* || 288 in uitam
uulgo: inuitam **O** inuicta **H** | ius *scripsi*: dire **V** diuae **BCH**
 (qua *synaloephe durissima retenta* inuita diua *Silligius* inuitae
 diuae *Ladeuicus* inuictae diuae *Hauptius*, tum exorabile numen
Bembus exorabilis Orcus ego olim) || post 288 aliquot *uersus*
intercidisse uidentur || 289 experte **B** | securos **H** || 290 Pre-
 ceptum **H** | rettulit **S**: retulit **O** || 291 cōrūpit munere linguam
H || 292 crudelis semel **V** || 293 iura deorum **C** || 294 uerba
 Dignus amor uenia est *habent Par.* | ueniam *scripsi* (cf. *Misc.*
Crit. p. 196): gratum **O** paruum *Bembus cum peccatum con-*
iungens et ignouisse scribens | nossent **BC**: nosset **V** noscent **H**
 nollent (pecc. mem.) *Silligius*

Peccatum meminisse grauest: nos sede piorum 295
 Has manet heroum contra manus. hic et uterque
 Aeacides (Peleus namque et Telamonia uirtus
 Per secura patris laetantur numina, quorum
 Conubiis Venus et Virtus iniunxit honorem:
 Hunc rapuit Periboea, illum Nereis amauit). 300
 Adsidet hac iuuenis, sociat quem gloria sorti,
 Acer in excessum, referens a nauibus ignis
 Argolicis Phrygios torua feritate repulsos.
 O quis non referat talis discrimina belli,
 Quae Troiae uidere uiri uidereque Grai, 305
 Teuceria quom magno manaret sanguine tellus
 Et Simois Xanthique liquor, Sigeaque propter
 Litora quom Troas saeui ducis Hectoris ira

295 grauest nos *scripsi*: graues tuos **B** graues uos **V** tuos
 graue **CH** (graue uos **B** *mg. m. rec.*) graue: at uos *Scaliger* sed
 et uos *Bembus* at nos (graue) *Silligius* tuom graue *Ribbeckius*
u. 295 ante 293 *traiciens* || 296 Has *Ribbeckius*: Vos **O** (Vas **H**
m. 1) Nos *Silligius* | eroum **B** heroum cum contra **H** || 297 Ea-
 cides **CHV** | thalania (mo *supra* an *scr. m.* 2) **H** || 298 Perse
 cura **C** | lumina **H** munera *edd. ant.*; num numine? || 299 Con-
 nubiiis **V**; Conubis *Hauptius* | inuinxit **H** coniunxit **C** || 300 Peri-
 boea *Schraderus*: feritas **V** ferit ast **BC** ferrum ast **H** serua,
 ast *Bembus* || 301 Assidet **CH** | hec **H** ha **V** (num ex hic?) |
 his iuuenum *Heynius* | sociat quem **H**: sociat de **BC** societate **V**
 sociatae *edd. ant.* sociat quos *Hertzbergius* | sorti *Barthius*:
 sortis **O** fortis **H** || 302 Acer *Bembus*: Alter **O** sociatae gloria
 gentis Altera *olim conieci* | in excessum *edd. ant.*: in excelsum **V**
 in excisum **B** (inexcussum *m. rec. corr.*) inexcisum **C** in excidium
 (t *supra* d *m.* 2) **H** inexcussus *Bembus* in excelso *olim conieci* |
 manibus **V** | ignes **H** igens **V** || 303 phrygios **B** frigios **CHV** |
 torua **S**: turba **O** (l' torta **B** *mg. m. rec.*) | feritare **V** fre-
 mitante **H** | refusa **V** || 304 quis nam **H** | talis **HV** (**B** *m. rec.*):
 tali **BC** | discrimina *scripsi*: diuortia **CV** diuorcia **H** deuortia **B** |
 belli **HV**: bellis **BC** || 305 Quo **H** | Troes *Heinsius* | graii **BHV** ||
 306 quom **V**: cum *ceteri* | magno] graio **S** multo *Schraderus*
 Argino siue Argeo *ego* | maneret **B** (*supra prior. e m. ead. a*
scr.) maneret **H** *m.* 1 || 307 symois **BC** | xanti **CHV** | sygea **C** |
 propter *Heinsius*: praeter **O** (pret sic **V**) || 308 Litt. **H** | quom
V: cum *ceteri* | ducis **V**: duos **BCH** (l' uos **B** *mg. m. rec.*) uis
Scaliger | haec toris **C**

Truderet in classes inimico marte Pelasgas
 Vulnere tela neces ignis inferre paratos. 310
 Ipsa iugis namque Ida potens uiridantibus, ipsa
 Ida faces altrix cupidis praebebat alumnis,
 Omnis ut in cineres Rhoetei litoris ora
 Classibus ambustis flamma flagrante daretur.
 Hinc erat oppositus conto Telamonius heros 315
 Obiectoque dabat clipeo certamina, et illinc
 Hector erat, Troiae summum decus, acer uterque,
 Flaminibus ueluti fragor est a turbine mixtis,
 Ignibus hic taedisque asper si *classibus Argos*
 Eriperet reditus, alter Vulcania ferro 320
 Vulnere protectus depellere nauibus instat.
 Hoc pater Aeacides alter laetatus honorest,

309 Truderet *scripsi*: Videre **V** (**B** *mg. m. rec.*) Vidi **BC**
 Vidit et **H** | inimico marte *scripsi*: inimica mente **O** *nimis*
absurde || 310 Vlnera **H** | tela neces ignes **HV** (**B** *m. rec. corr.*):
 telane te signis **C** tela nete signas **B** | paratas **V** parentes (*sic*) **H** ||
 311 iugis *Bembus*: uagis **O** (natis **H**) | potens **HV**: patens **BC** |
 uiridantibus *scripsi*: feritatis ab **V** feritatis et **BCH** fronden-
 tibus *Heinsius* || 312 Ida **V**: Daque **BC** Datque **H** | altris **V** |
 cupidis **H** *m. 2*: cupide **V** cupidus **BCH** | alumnis **HV**: alumnus
BC || 313 Omnes **H** | in *om.* **V** | roethei **BC** rethei **HV** | litt. **H** |
 hora **HV** || 314 flagrante *Hauptius*: lacrimante **O** superante
Bembus populante uel crepitante *Heinsius* lacerante *Silligius* |
 darentur **H** || 315 oppositos **V** | conto *Schraderus*: contra **O** |
 thelam. **HV** || 316 clipeo **V** || 317 Hector **B** Haector **C** | troye **V** |
 summus *m. ead. in summū corr.* **B** sumū **H** | uterque, r *suprascr.*
m. ead. **B** || 318 Flaminibus *scripsi*: Fluminibus **O** Fulminibus **H** |
 uelut **B** | est a turbine mixtis *scripsi*: est aturbine nise (*sic*) **V**
 aedibus in se **B** et, nisi quod inse, **C** et tedibus inse **H** caelo
 ueluti fr. editus alto *Bembus* (editus ingens *Scaliger*) atro et
 turbine nisus *Ribbeckius* est e turbine nisis *Ellisius* || 319 *om.*
V *rel. unius lin. interuallo* | Ignibus hic *Bembus*: Tegminibus
BCH | taedisque *Heinsius*: telisque **BCH** | asper *Hauptius*:
 super **BCH** furens *Heynius* | si classibus *Argos Bembus*: sigeaque
 (*syg. C*) praeter **BCH** e *u.* 307 || 320 redditus **V** || 322 Hoc —
 honorest *scripsi*: Hoc — honores **O** Hoc — honore *uulgo* Hos
 — honores *Hauptius* | pater *scripsi*: erat **O** sedet *Ribbeckius* |
 alter *Bembus*: uultu **O** uultus *Scaliger* multum *edd. ant.*

Dardaniaeque alter fuso quod fulmine natus
 Hectoreo strauit uictor de corpore Troiam.
 Rursus acerba fremunt, Paris hunc quod letat et huius 325
 Alma dolis Ithaci uirtus quod concidit icta.
 Huic gerit auersos proles Laertia uultus
 Et iam Strymonii Rhesi uictorque Dolonis,
 Pallade iam laetatur ouans, rursusque tremescit
 Iam Ciconas iamque horret atrox Laestrygonas ipse. 330
 Illum Scylla rapax canibus subcincta Molossis
 Aetnaeusque Cyclops, illum Zancleae Charybdis
 Pallentisque lacus et squalida Tartara terrent.
 Hic et Tantaleae generamen prolis Atrides
 Adsidet, Argium lumen, quo flamma regente 335

323 aliter (i exp. m. 2) **H** | fusc **C** suo **H** | quo **V** | fulmine (uel lumine) natus *scripsi*: sanguine campis **O** (campus m. 1 campos m. 2 **H**); cf. *Sil. Ital.* 15,667 fulmen Carthaginis de Hannibale (natus *Maehly quoque*) || 324 Hectoreo strauit uictor de *scripsi*: Hector **HV** Hectora **B** Haectora **C**, tum lustrauit uictor de **O** (lustrauit deuicto **H**) Hectoreo uictor lustrauit *Bembus* || 325 paris hunc quod l(a)etat et (et om. **B**) huius **BC**: pars hunc delectat et hunc **H** pars huic pars destinat illi **V** || 226 Alma *uulgo*: Arma **O** Alta *Scaliger*; unde suspiceris duos uu. 325, 26 ex tribus esse conflatos, quorum partem **BC**, partem (Arma . . . pars huic pars destinat illi) **V** seruauerit | itaci **H** | quod] quoque **HV** | cecidit **V** incidit **H** || 327 Hinc **HV** | regit *Heinsius* | auersos **S**: euersos **O** | laertia **BC** lercia (a supra e m. 2) **H** | uultus, *mg. m. rec.* l'uirtus **B** || 328 strim. **CHV** | resi **BV** hresi **C** || 329 tremescat **C** tremiscit **V** || 330 oicon asiam quae (*mg. m. rec.* l'pamoicon) **B** cicones **H** | orret **H** | lestrigonas **S**: lestrigones **HV** lestrigone **BC** | ipse **V**: et **H** om. **BC** || 331 Illa **H** m. 1 | scilla **HV** | subc. **V**: succ. ceteri | molosis **BCH** || 332 Ethneusque **BC** Hethneusque **V** Etneusque **H** | ciclops **CHV** | Zancleae *Schraderus*: ranolea **V** metuenda **BCH** | carybdis **B** charibdis **C** caribdis **H** taribdis **V** || 333 Pallentisq. **H**: Pallentesq; **CV** Pallantesque **B** | squalia **H** m. 1 | Tartara om. **V** || 334 est tantaleum **H** | generamen prolis *Ribbeckius*: generamen probis **V** gener amplis **BC** genus iam plisten **H** | atrides **H**: atride **B** (*sic*) **V** atridae **C** Atrida *Scaliger* || 335 Ass. **CHV** | quod **C** | regentem **H**

Doris Ericthonias prostrauit funditus arces.
 Reddidit heu Graius poenas tibi, Troia, ruenti,
 Hellespontiacis obiturus reddidit undis.
 Illa uices hominum testata est copia quondam,
 Ne quisquam propriae fortunae munere diues 340
 Iret ineuctus caelum super: omne propinquo
 Frangitur inuidiae telo decus. ibat in altum
 Vis Argea petens patriam ditataque praeda
 Arcis Ericthoniae; comes huic erat aura secunda
 Per placidum cursu pelagus; Nereis ab unda 345
 Signa dabat, pars inflexis super acta carinis:
 Cum seu caelesti fato seu sideris ortu
 Vndique mutatur caeli nitor, omnia uentis,
 Omnia turbinibus sunt concita. iam maris unda
 Sideribus certat consurgere, iamque superne 350
 Concidere et soles et sidera cuncta minantur
 Ac ruere in terras caeli fragor. hic modo laeta
 Copia nunc miseris circumdatur anxia fatis

336 erecthonias **B** hérectonias (i *supra* e *alt.*, h *supra* to) **C**
 erictonias **H** arictonia **V** || 337 Redidit **V** | graius *uulgo*: grauius
O (*num ex scriptura* grauius ?) | ruenti *Bembus*: furenti **O** ||
 338 Helesp. **V** | obbiturus redidit **V** redditur **C** || 339 uires **H** ||
 condam **V** || 340—42 decus *habent Par.* || 340 Ne quisquam **V**
 (**B m. rec. corr.**): Neque **BC** Hec etenim **H** Cur aliquis *Par.* |
 proprio *Heinsius* | diuos **V**; fidens *Schraderus*, malim turgens ||
 341 Tendit *Par.*; Iret humo euctus *Heinsius* Tenderet euctus
Schraderus || 342 decus *Par.*: deus **O** || 343 Vix **H** | Argea (*sive*
Argiua) petens *Heinsius et Schraderus*: argoa petens **V** argore
 petens **B** argo repetens **C** (**B m. rec. corr.**) agros repetens **H** ||
 344 Artis **HV** | erecthoniae **B** erichthoniae **C** erictonie **HV** ||
 345 cursus **S** uultus *Maehly* | ab unda *Paldamus*: ad undas **O**
 Nereides udae (dabant) *Heinsius* || 346 Signabat **H** | super
 acta **B m. rec. corr.**: super iacta **BC** super icta **V** subacta **H** ||
 347 sidere moto *Gronouius* || 348 motatur **B** || 349 concita
Heinsius: anxia **O** | iam *om.* **H m. 1** || 351 Concidere *scripsi*:
 Corripere **O** Corruere *Bembus* | soles **S**: solis **O** | minatur *Hey-*
nius || 352 At **H** | ruere **HV**: uere **BC** | caelo *Schraderus* coeli-
 fraga. sic *Rob. Sprengerus* | hinc *edd. ant.* | laeta *uulgo*
 l(a)etum **O** (letus **H**)

Immoriturque super fluctus et saxa Capherei
 Euboicas aut per cautes Aegaeae late 355
 Litora, cum Phrygiae passim uaga praeda peremptae
 Omnis in aequoreo fluitat iam naufraga fluctu.
 Hic alii sidunt pariles uirtutis honore
 Heroes mediisque siti sunt sedibus omnes,
 Omnes, Roma decus magni quos suspicit orbis. 360
 Hic Fabii Decique, hic est et Gracchia uirtus,
 Hic et fama uetus numquam moritura Metelli,
 Curtius et, mediis quem quondam sedibus urbis
 Deutum tellus consumpsit gurgitis unda,
 Mucius et prudens ardorem corpore passus; 365
 Hic Curius clarae socius uirtutis et ille 367
 Fabricius, cessit cui fracta potentia regis, 368,66

354 Immoriturq: C | que om. H | capharei V pherei H ||
 355 egeaq; V: ereaq; B nereaq; C phereaq. H | 356 Lictora V
 Litt. H | phrygiae B frigie HV | peremptae H: perempta O ||
 357 dedi ex V: Fluctuat omnis in (a)equoreo naufragia luctu
 BCH (equore et naufraga H) naufraga Scaliger male naufraga
 Heinsius || 358 sidunt HV: sident BC | parides V || 359 medus B;
 placidis Kochius || 360 Omnes H: Omnis O | como dācus (dā
 ex corr.) sic V | suspicit Heinsius: suscipit O || 361 decuque B |
 hic supra lin. V | et om. H | gracchia V: oratio BC oro
 (suprascr. m. 2 oracia) H Horatia uulgo || 362 ante 361 habet H ||
 362 moritura metelli HV: mora melli BC (moritura per euū B
 m. rec. corr.) moritura Camilli Bembus || 363 Cursius V Cur-
 cius H | mediis V: medius BC mecius H | condam V || 364 tellus
 Wakefieldus: bellis O diuis Silligius Dis uotum infernis Maehly |
 gurgitis unda Heynius: gurges in unda O (in iunda B m. 1)
 gurges inundans Scaliger gurgitis haustus Bembus (haustu
 Wakefieldus) || 365 Mutius BCV (sic) || 366 sqq. sic habet O:

366 Legitime cessit cui fracta potentia regis

367 Hic Curius clare socius uirtutis et ille

368 Flaminius deuota dedit qui corpora flammae

(nisi quod 366 Legitime H, cesit H m. 1, facta B fata C;
 367 dare C, sotius V; 368 Flamminius BC Flaminius H, dedet
 V); in quibus uerba deuota — flammae glossam esse ad u. 365
 adscriptam agnouit Heynius simul Fabricius pro Flaminius re-
 ponens; interpolationem retinentium inter coniecturas commemo-
 randae 366 Limitibus Ribbeckii (Aeacidae Silligius), 368 Cae-
 cilius (pro Flaminius) Nicolai Loënsis, qui et lumina pro corpora

Scipiadaeque duces, quorum deuota triumphis	370
Moenia dumetis Libycae Carthaginis horrent.	371
Iure igitur tali sedes pietatis honorest;	369
Illi laude sua uigeant: ego Ditis opacos	372
Cogor adire lacus, uiduos a! lumine Phoebi,	
Et uastum Phlegethonta pati, quo, maxime Minos,	
Consclerata pia discernis saecula sede.	375
Ergo iam causam mortis, iam dicere uitae	
Verberibus saeuae cogunt sub iudice Poenae,	
Cum mihi tu sis causa mali nec conscius adsis	
Intolerabilibus curis. non inmemor audis,	
Et tamen ut noctis dimittes somnia uentis,	380

370, 71 ante 369 posuit *Hauptius* || 370 Scipiadaeque *Hauptius*: Scipiadisque **V** Istarum piadasque **BC** (*in B sci m. rec. suprascr.*) Istarum pii ad asque **H** (Istic scipiadisque *m. 2 corr.*) | deuota] damnata olim conieci || 371 dumetis *scripsi*: romanis **V** rapidis **BC** (*in B m. rec. ni supra di scr.*) iapidis **H** arundinibus *Naekius* Romanos *Kochius* ruderibus *Hertzbergius* uae rapidis *Ribbeckius* uepretis *Hauptius* | lybicae **C** libice **HV** | cartaginis **BHV** | horent **H m. 1** || 369 tali — honorest *scripsi*: talis — honores **O** honorat *edd. ant.* tales *Heynius* || 372 Ille, i supra e, **C** | ergo **V** || 373 locos *Schraderus* | uiduos **BHV**: uacuos **C** | a! *Heinsius*: a praepos. uulgo | limine **H m. 1**, ut uid. || 374 phlegetonta **H** phelegethon (*ta add. m. rec.*) **B** flegeton **V** | maxime *Schraderus*: maxima **O** || 375 Cum scelerata **V** | discernis *Schraderus*: discernit **O** | saecula *Schraderus*: uincula **O** limina *Iacobsius* || 376 iam — iam **S**: quam — iam **O** (*etiam V*; ad iam **B mg. 1** quā) | dicere **S**: discere **O** || 377 sceue **H**; saeuo *Bembus* | sub *Scaliger*: ab **O** (a **H**) | pene **H** || 379 Quom **V**: Cum *ceteri* | mali nec **V**: mali ne **C** maligne **H** malignae **B** | axis **V** | punctum post adsis uulgo || 379 Intolerabilibus *Hertzbergius*: Sed tolerabilibus **C** Sed tolerabilius **BHV** (*toll. H*) Nec tolerabilibus *Bembus* | non *scripsi*: hoc **HV** haec **BC** | imm. **B** | sed iam memor audi *Hertzbergius* || 380 Et tamen ut noctis *scripsi*: Et tamen ut uadis **O** Quae tamen ut uanis *Bembus* Et tamen usque uagis *Silligius* Et tamen etsi audis *Hauptius* Ut tamen audieris *Ellisius* Et lamenta uagis *Birtius* | dimittes somnia *scripsi*: dimictere sompnia **V** dimitte somnia **BCH** dimittes omnia **S** dimittis somnia *edd. ant.* dimittens omnia *Bembus*

Et mea diffusas rapiuntur dicta per auras!	383
Disgredior numquam moniturus: tu cole fontis	381
Et uiridis nemorum siluas et pascua laetus.	382
Dixit et extrema tristis cum uoce recessit.	384
Hunc ubi sollicitum dimisit inertia uitae	385
Interius grauitur regementem (nec tulit ultra	
Sensibus infusum culicis de morte dolorem),	
Quantumcumque sibi uires tribuere seniles	
(Quis tamen infestum pugnans deuicerat hostem),	
Riuum propter aquae uiridi sub fronde latentem	390
Conformare locum capit inpiger. hunc et in orbem	
Destinat ac ferri capulum repetiuit in usum,	
Gramineam ut uiridi foderet de caespite terram:	
Iam memor inceptum peragens sibi cura laborem	
Congestum cumulauit opus, atque aggere multo	395
Telluris tumulus formatum creuit in orbem.	
Quem circum lapidem leui de marmore formans	
Conserit, assiduae curae memor. hic et acanthos	
Et rosa purpureum celans pudibunda ruborem	
Et uiolae genus omne, hic est et Parthica myrtus	400

383 ante 380 posuit Scaliger || 383 rapiuntur *idem*: rapiuntur **O** || 381 Disgr. **V**: Digr. *ceteri* | moniturus *scripsi*: moriturus **V** rediturus **BCH** | fontis **B**: fontes *ceteri* || 382 uirides **V** | siluis **H m. 1** | 385 ubi **O**: mihi **C** ibi *Ribbeckius* | sollicitae *Bothius* || 386 Incercius **H m. 1** || 387 domorte **H** || 388 uires sibi **V** || 389 temen i. pugnans **V** || 390 propter **CV**: praeter **BH** | fronte **C** (f d *supra* t), **H m. 1** || 391 cepit **H**; incipit *coni. Ribbeckius* | inp. **V**: imp. *ceteri* | in om. **V** || 392 Destinat **B m. 1** | fieri **H** | acuti *Heinsius* || 393 ut *Bembus*: om. **O** | fodiens **H** | cespit **O** (*nisi quod in B s ex p correcta uidetur*) || 394 incoeptum **C** || 395 Coniestum **H** | agere **H m. 1, V** || post 396 *uu. 392 sq. repetit V* || 397 lapidum **V** || 398 congerit *Heinsius* | assidue **B**: assidue *ceteri* | achantos **BCH**, *nisi quod B h supra t m. ead.*, achantus **V** || 399 purpureo **S** | celans *scripsi*: crescent **O** (crescit **H**) crescens **S** | pudibunda **V**: rubibunda **B** rubicunda **CH** | ruborem **V**: terrorem (*m. rec. suprascr. l'colore*) **B** tenorem **H** per orbem **C** rubore *Wakefieldus* || 400 genus omne *edd. ant.*: omne genus **O** | parthica **S**: partica **V** spartica **BCH** | mirtus **CHV**

Atque hyacinthus et hic Cilici crocus editus aruo,
 Laurus item Phoebi surgens decus, hic rhododaphne
 Liliaque et roris non auia turba marini
 Herbaque turis opes priscis imitata Sabina
 Chrysanthisque hederaeque nitor pallente corymbo 405
 Et bocchus Libyae regis memor; hic amaranthus
 Bumastusque uirens et semper florida tinus;
 Non illinc narcissus abest, cui gratia formae
 Igne Cupidineo proprios exarsit in artus;
 Et quoscumque nouant uernantia tempora flores, 410
 His tumulus super inseritur, tum fronte locatur
 Elogium, tacita format quod littera uoce:
 'Parue culex, pecudum custos tibi tale merenti
 Funeris officium uitae pro munere reddit.'

401 iacinthos **C** iacintos **BV** iacymetos **H** | cilyci **H** | cro-
 sus **B** | auro **H** || 402 surgens decus **H**: decus (*om.* surgens) **V**
 decus surgens **BC** | hic rododaphne **BCH** (*nisi quod C* rodo
 daphne): et sua pagina dicit *miro errore* **V** || 403 *om.* **V** ||
 403 roris **H**: rosis **BC** | turba *Heinsius*: cura **BCH** | marina
 (*alt. a suprascr. t i*) **C** || 404 thuris **HV** | opus *Maehly* | mutata
H | sabina **BC**: sabinas **V** sabinis **H** || 405 Chrysanthisque *Sca-*
tiger: Chrysantusque **BC** Chrisantusq. **H** Crisantus (*om.* que) **V** |
 edereq; **V** | palante *Heinsius* | chorimbo **B** corimbo **CHV** ||
 406 bochus **BC** boccus **H** bocus **V** | lybiae **C** libie **HV** | ama-
 rantus **H** amaratus **V** || 407 Bamastus **B** Humastus **H** Buphthal-
 mus *Bembus* | tinus *Salmasius*: pinus **O** picris *Bembus* || 408 illic
V illicre **H** | narcissus **BCH** | quoi **V**: cui *ceteri* | gratia *Hein-*
sius: gloria **O** || 411 tum] tunc **V** cum **H** || 412—414 *om.* **V**
 (*spatio uacuo in fine paginae relicto*), manu aliena add. **H** ||
 412 firma (*t add. m. 2 supra lin.*) **B** || 413, 14 habent *Par.* ||
 413 culix **B** || 414 Muneris *Par.* | redit **H** || Libellus qui nomi-
 natur Culex Publii Virgilii finit **B** et (*nisi quod Culex Virgilii*
Maronis) **C** litteris maiusculis; subscriptione carent **HV**

II.

DIRAE.

Battare, cycneas repetamus carmine uoces:

Diuisas iterum sedes et rura canamus,
 Rura, quibus diras indiximus, impia uota.
 Ante lupos rapiunt haedi, uituli ante leones,
 Delphini fugient pisces, aquilae ante columbas, 5
 Et conuersa retro rerum discordia gliscet,
 Cuncta prius fient, quam non mea libera auena.
 Montibus et siluis dicam tua furta, Lycurge,
 Impia. Trinacriae sterilecant gaudia uobis
 Nec fecunda, satis nostris felicia rura, 10
 Semina parturiant segetes, non pascua colles,
 Non arbusta nouas fruges, non pampinus uuas,
 Ipsae non siluae frondes, non flumina montes.

De codd. cf. p. 20; Dirae eiusdem incipiunt B Dirae Ma-
ronis incipiunt PT Incipit dira Maronis M (litteris omnes maiu-
sculis) Incipit diras H || 1 Bactare H (semper) Batire n | cicneas
BPT tigneas M (nisi quod et gneas n) || 2 diuisas ex hyuissas
m. 2 corr. H || 3 Rura H: Dura O | dira sim dix. P induximus
H || 4 rapiunt M | hedi MP edi H | uituliq. leones H || 5 aquile
m. 1 ex aequalē corr. B || 6 gliscet in ras. n || 7 Cuncta Heinsius:
Multa O | fient O: fuerit uulgo fuerint Boxbornius fiet Weberus |
auena] fata M || 8 syluis n | dicat S | furta scripsi: facta BPH
fata MT (hic fatali gurce) | licurge H ligurce BPT lygurge (lig. n).
M || 9 trinacrye B | sterilecant H | nobis H || 10 satis nostris
scripsi: senis nostris M senis nostri BPTH sinus nostri Scaliger
suis olim Ribbeckius seni, nostris Ellisius (at senem fuisse Lycur-
gum militem parum probabile) || 11 Senina parturient H || 13 fron-
des silue H | flumina S | fontes (aut u. 18 montibus) Wakefieldus

Rursus et hoc iterum repetamus, Battare, carmen.

Effetas, Cereris sulci, condatis auenas, 15
Pallida flaescent aestu sitientia prata,
Inmatura cadant ramis pendencia mala,
Desint et siluis frondes et fontibus humor,

Nec desit nostris deuotum carmen auenis.

Hinc Veneris uario florentiaserta decore, 20
Purpureo campos quae pingit uerna colore,
Hinc aurae dulces, hinc suauis spiritus agri
Mittant pestiferos aestus et taetra uenena:

Dulcia non oculis, non naribus ulla ferantur.

Sic precor, et nostris superent haec carmina uotis. 25

Lusibus et multum nostris cantata libellis
Optima siluarum, formosis densa uirectis,
Non duces uirides umbras nec laeta comantis

Iactabis mollis ramos inflantibus auris: 29

Militis impia cum succaedet dextera ferro 31

Formosaeque cadent umbrae, formosior illis

14 R *miniata* in BP, *om.* in T | et *om.* P || 15 sulci S: sulcis O | condamus H || 16 flaescent H | aestas mo aestus sic. n || 17 Inm. H: Imm. O | ramis, s m. 2 *suppuncta*, B || 18 Desinet H | frontibus B (r *suppuncta*. m. rec.) | humor B *cum ceteris* || 19 carmen] gramen M || 20 H *littera distincta* in BPT | Hinc H: Haec O (a *suppuncta* in B) | florentem M || 21 Purpureos S | pingit O: pinxit H pingunt Heinsius (at Venus ipsa pingit: cf. *Lucret. I init.*) | uerna Heinsius: auena O; an amoena ? | coloro H m. 1 || 22 agris H || 23 Mittant *edd. ant.*: Mittent M Mutent BHPT | aestus B | tetra MT terra H; *malim* tecta | uenena *ex uenera* corr. n || 24 naribus Heinsius: auribus O | forantur BPT || 25 Hic T Hec B || 26 L in BP *distincta* (*om.* in T) | Lusibus Silligius et Putschius: Ludimus O Tu nemus Scaliger Lusimus Handius || 27 Optima PT | uirectis O: uiretis H || 28 Non duces *scripsi*: Tondemus BM Tundemus HPT (*sic*) Tondebis Gronouius (at hoc exprimit u. 32) | uiridis sine dubio *scripsit auctor* | umbras] herbas H | et H | comantes H; canentes Maur. Schmidtius || 29 molles et euris H || u. qui est in O 30 post 36 *traieci* || 31 impia cum] in (im o) platanis M | succedet O: succidet S || 32 Formosaeque B | cadent S: cadunt O | frondes Maehly

Ipsa cades, ueteris domini felicia ligna;
 Nequiquam: nostris potius deuota libellis
 Ignibus aethereis flagrabit. Iuppiter ipse, 35
 Iuppiter hanc aluit: cinis ec Ioue fiat oportet. 36
 Haec mihi saepe meum resonabit, Battare, carmen. 30
 Thraecis tum Boreae spirent inmania uires, 37
 Euris agat mixtam fulua caligine nubem,
 Africus immineat nimbis minitantibus imbrem,
 Cum tua cyaneo resplendens aethere silua 40
 Non iterum audibit, crebro quae, Lydia, dixti.
 Vicinae flammae rapiant ex ordine uites,
 Pascantur segetes, diffusis ignibus auras
 Transuolet, arboribus coniungat et arbor aristas.
 Pertica qua nostros metata est in pia agellos, 45
 Qua nostri fines olim, cinis omnia fiat.
 Sic precor, et nostris superent haec carmina uotis.
 Vndae quae uestris pulsatis litora lymphis,

33 Ipsa **M**: Ipse **BHPT** | ueteris **H**: ueris n iteris **BPTmo** |
 lignat **P** regna **M** || 34 Nequiquam **BMT** (*sic*): Nequicquam **P**
 Nequitquam **H** Nequaquam *Hauptius* | potis **T** | deuote **M** ||
 35 aethereis **B** (ethereis *etiam* **H**; aetheriis **MT**) | flagrabis *doctus*
Italus || 36 hanc] hec **H** | aliud **H** (*sic*) **M** | ec Ioue *scripsi*: haec
 (haec **B**) tibi **O** a Ioue (*uel illi*) *Maehly* haec Ioue *Hauptius* |
 fiet **Hn** || 30 *huc reuocavi* | *littera initialis distincta in* **B** | Hec
HT: Nec **O** Hoc *Ribbeckius* | saepe **B** | resonabat **H** resonabis
Tollius || 37 Threcis **O** (Grecis **H** trhecis **n**) | imm. **O** inania **H** ||
 38 Euris *Badius*: Purus **O** | mixtam **P** || 39 Affr. **HMT** | imm. **O**
 immineant **H** | nibis **T** nymbis **mn** | imitantibus imbres **H** ymbrem
M || 40 respondens **M** | aethere **B** || 41 Non iterum **O**: Noscet
 iter **5** | audibit *scripsi* (*coll. Lyd. 19*): dicens **O** ducens **5** | crebro
M: erebro **B** erebo **T** erobo **P** herebo **H** Erebo *uulgo* | quae *scripsi*
praeunte M. Schmidtio: tua **O** | lidia **O** | dixti **HPT**: dixit **B**
 dixi **M** ditis **5** Ditis *uulgo* || 43 auras *Heinsius*: aurae **O** (aure **H**
 aurae **B**) || 44 contingat **H** | ardor *doctus Italus*: arbor **O** || 45 **P**
initialis om. in T, distincta in P | qua *uulgo*: quae *uel* que **O** |
 nostra **H** | m&a **P** metita **mo** | in pia **B**: impia *ceteri* || 46 fines
ex finis corr. n | fiat **BP**: fecit **MT** fiant **H** || 48 Vndaeq; **P** |
 littora **HM** | limphis **M**

Litora quae dulcis auras diffunditis agris,
 Accipite has uoces: migret Neptunus in arua, 50
 Fluctibus et spissa campos perfundat harena:
 Qua Vulcanus agros pastus Iouis ignibus arsit,
 Barbara ducatur Libycae soror altera Syrtis.
 Tristius hoc, memini, reuocasti, Battare, carmen.
 Nigro multa mari dicunt portenta natare, 55
 Monstra repentinis terrentia saepe figuris,
 Cum subito emersere furenti corpora ponto.
 Haec agat infesto Neptunus caeca tridenti
 Atrum conuertens aestum maris undique uentis,
 Et fuscum cinerem canis exhauriat undis: 60
 Dicantur mea rura ferum mare; nauta caueto
 Rura, quibus diras indiximus, impia uota.
 Si minus haec, Neptune, tuos sine fundier amnis: 63
 Nam tibi sunt fontes, tibi semper flumina amica. 65
 Nil est quod pergam ulterius: merita omina dictis. 66

49 Littoraq; **HP** Litora quae *m. 1* Littoraque *m. 2* **B** | dulces
H | aures **H** *m. 1*; num uenas ? || 50 *A litt. distincta in P* | uites
H | migrat **PT** || perfundit **T** | arena **H** || 52 et 53 post 46 traicit
Maehly || 52 pastos **H** | arsit *Ribbeckius*: arcet **O** ardet *Scaliger*
 uret *Heinsius* || 53 ducatur *scripsi*: dicatur **O** | syrtis **B** || 54 **T**
littera distincta in BPT | hec **H** | reuocasti **H**: reuocasset **O** (*in*
B bis, altero expuncto) reuocasses 5 || 55 Nigra (-gr≡ m) multo
M | dicunt **M**: dicent **BHPT** || 57 corpore **PT** (*in hoc a supra e*) |
 58 **H** *littera distincta in P et, ut uid., in T* | agit **M** (ait o) |
 infesto **B** corr. *m. rec.*, **H**: infesta **O** (infessa o) | ē ū (*mg. con-*
 uertens) **T**; conuerrens *Scaliger* || 60 cinerem *om. o* crinem **H** |
 exhauriat **P** exhauriet **M** | undit **H** *m. 1* || 61 ferrum **H** | mare *om. o* ||
 63 **S** *litt. distincta in BP* | tuos sine fundier amnis *scripsi*: tuis
 infundimus auris **O** (auris † aruis **T** aris **H**) tuas i. auris *Hein-*
sius || *u. qui est in O* 64 post 66 traieci || 65 flumina *m. 1 ex*
flumica corr. B | flumina retro o, *om. uu.* 66 et 67 || 66 Nihil **B** |
 pergam *Heinsius*: perdam **O** | ulteris **T** | merita omina dictis
scripsi coll. Verg. Aen. II 690: merita omnia ditis **B** meritam
 omnia ditis **PT** merita omnia dicis **m** meritis omnia dicis **n**
 (*de o cf. ad 65*) omnia merita ditis **H** merita omnia diras *Hein-*
sius merito omnia dicis *Putschi* (*dices Hauptius*) merito omnia
 Ditis *Ribbeckius*

Battare, fluminibus tu nostros trade dolores. 64
 Flectite currentis lymphas, uaga flumina, retro, 67
 Flectite et aduersis rursum diffundite campis:
 Incurrant amnes passim rimantibus undis,
 Nec nostros seruire sinant erronebus agros. 70
 Dulcius hoc, memini, reuocasti, Battare, carmen.
 Emanent subito sicca tellure paludes,
 Et metat hic iuncos, spicas ubi legimus olim;
 Occupet arguti grylli caua garrula rana.
 Tristius hoc rursum dicit mea fistula carmen. 75
 Praecipitent altis fumantes montibus imbres
 Et late teneant diffuso gurgite campos,
 Quin dominis infesta minantes stagna relinquunt.
 Vt delapsa meos agros peruerterit unda,
 Piscetur nostris in finibus aduena arator, 80
 Aduena, ciuili qui semper crimine creuit.
 O male deuoti prauo certamine agelli,

64 nostris **H m. 1, M** | trahe **H m. 1** || 67 **F** littera distincta
 in **BPT** | Flectites (s. *del. m. 1*) **B** | lymphas **Σ**: nymphas **B**
 nimphas **HTm** u nimfas **P** | flumina amica (*om. u. 68*) **P** || 68 cur-
 sum **Σ**, unde auersi cursum *Scaliger* || 69 remeantibus **Σ** | seruire
B m. 1 (*u m. ant. in ex corr.; exire m. rec. suprascr.*): exire
ceteri omnes | erronebus *Bembus*: erroribus **O** || 71 **D** littera di-
 distincta in **BP**, *om. in T* | hec **H** || 72 Et manent **PT** | sicco **≡ n**
 sicca ex ceca *corr. o* || 73 hinc **T** | spinas **M** || 74 Occupet *uulgo*:
 Cocule t **BP** Cogule t **T** Coculet **M** (**B m. rec.**, *quae mg. l' occul-*
tet) Concule ubi **H** Occubet *Naekius* | grilli **O** (*grili H*) || 75 **T**
 littera distincta in **B**, *om. in T* | dicit **O**: dicat **Σ** dixit *Naekius* |
 76 Praecipite **T** | fumantes ex fumantibus *corr. H*; undantes
Maehly | ymbres **mn** || 78 Quin dominis ego: Quid dominis **O**
 (*Quiq. domos H*) Qui dominis **Σ**; Et *u. 77 et Qui u. 78 trans-*
ponit Maehly | relinquunt **Σ**: relinquunt **O** || 79 Vt delapsa scripsi:
 Vnde (-dae **B**) lapsa **BHPT** Vnde elapsa **M** relapsa *edd. ant.*
illapsa Heinsius | peruerterit *Heinsius*: peruenerit **O** (*per uen. B*) ||
 80 Piscet **P** | aduena ex aduenena **n** || 82 prauo certamine scripsi:
 pratorum **BPT** (*et ita H m. 2 ex patrorum corr.*) parcarum **M**
 praetorum **Σ uulgo**, tum crimine **BM** crimina **HPT** (*hoc uoca-*
bulum e u. priore repetitum)

Tuque inimica boni semper discordia cuius!
 Exsul ego indamnatus egens mea rura reliqui,
 Miles ut accipiat funesti praemia belli! 85
 Hinc ego de tumultu mea rura nouissima uisam;
 Hinc ibo in siluas: obstabunt iam mihi colles,
 Obstabunt montes, campos haud ire licebit.
 Dulcia rura ualete et Lydia dulcior illis
 Et casti fontes et, felix nomen, agelli! 90
 Tardius, a, miserae descendite monte capellae
 (Mollia non iterum carpetis pabula nota),
 Tuque resiste pater: miccite nouissima nobis.
 Intueor campos longum. — mene esse sine illis? —
 Rura, ualete iterum; tuque, optima Lydia, salue, 95
 Siue eris aut, si non mecum, morieris, utrumque.
 Extremum carmen reuocemus, Battare, auena.
 Dulcia amara prius fient et mollia dura,
 Candida nigra oculi cernent et dextera laeua,
 Migrabunt casus aliena in corpora rerum, 100
 Quam tua de nostris emigret cura medullis.

83 boni (uel probi) scripsi: tui **O** sine sensu (tuo — cuius Hein-
 sius non melius) | cuius] cuius **no** || 84 **E** littera distincta in **BP** |
 Exul **HMT** | Exsule gom dampnatus **P** | indampnatus **T** indemna-
 tus **no** indempnatus **Hm** | relinqui **H** || 86 nouissimā (uirgula
 erasa) **B** || 87 cibo **P** || 88 haud ire *Hauptius*: audire **O** adire **H**
 nec adire **§** | licebat **o** || 89 **D** littera distincta in **BP** | lycida **M**
 lidia **P** || 91 ah n ab **H** ha corr. **B m. rec.** || 92 Molia **H m. 1** |
 non] cum **H** || 93 Tu quoq. **H** | puer **T**; caper *Heinsius* | miccite
 scripsi quid fere expectem significaturus: et prima **O** en uel haec
 prima *edd. ant.*; sed quidnam prima nouissima sic quidem
 coeuntia uelint nemo explicet (*Ribbeckius* lacunam post 93 statuit) ||
 94 post campos interpungit **o** | mene scripsi: manet **O** | esse
 sine illis **M** (post esse *ras. in n*): esses in illis **BHPT** hostis
 uel obses uel ensis in illis **§** (hoc uulgo; sed inepte ensis pro
 miles ponitur) || 95 **R** littera distincta in **BP** | lidya **m** || 96 Siue
 eris et si non **O**; aut pro et coni. *Francius* | mecum *om.* **o** || post
 96 lacunam statuit *Ribbeckius* || 97 **E** littera distincta in **BP** |
 auena ex carmen **o** || 98 fient **§**: fiant **O** || 99 cernent **§**: cer-
 nant **O** | leuaq; **H** || 101 nostra de tuis **H** | emigrent **o**

Quamuis ignis eris, quamuis aqua, semper amabo:
Gaudia semper enim tua me meminisse licebit.

[LYDIA.]

Inuideo uobis, agri formosaque prata,
Hoc formosa magis, mea quod formosa puella
In uobis tacite nostrum suspirat amorem.
Vos nunc illa uidet, uobis mea Lydia ludit,
Vos nunc adloquitur, uos nunc adridet ocellis, 5
Et mea submissa meditatatur carmina uoce,
Cantat et hinc, teneram mihi quae cantabat in aurem.
Inuideo uobis, agri: discetis amare.
O fortunati nimium nimiumque beati,
In quibus illa pedis niuei uestigia ponet 10
Aut roseis uiridem digitis decerpserit uuam
(Dulci namque tumet nondum uitecula Baccho)
Aut inter uarios Venerem spirantia flores
Membra reclinarit teneramque inliserit herbam

102 Quam uis bis **Bo** || 103 enim *om.* **H** | me *om.* **BPT** (*in B add. m. rec. supr. lin.*) | meminisset **T** | iuuabit *edd. ant.* libebit *Heinsius*

Lydia carmen sine interuallo adhaeret *Dirarum* u. 103 in **O**, separauit *Frid. Iacobsius* || 1 I littera distincta in **B** | agri *om.* o | formosaque prata **B** || 2 Nec **H** | quo **M** quam **H** || 3 In uobis *Heinsius*: Est uobis **O** (nobis **H**) || 4, 5 uidet uos nunc adridet ocellis *mediis omissis H* || 5 alloq. **O** | arridet **M** aridet, *alt. r suprascr., P* || 6 summissa **BM** | medicatur **mo** | carmine **n** || 7 hinc teneram *scripsi*: interea **O** inter uos *Ribbeckius* || 8 disetis **BP** (c *supra se m. rec. in B*) dissetis **T**; pro disc. am. *miro errore* formosaque prata **H** || 9 O littera distincta in **BP**, *om. T* | nimiumque *edd. ant.*: multumque **O** || 11 uiridem digitis **M**: digitis uiridem **BHPT** | unam **H** || 12 Dulci **H**: Dulcia **O** | intecula **H m. 1 (sic)** | bacho **O** || 13 ueneris **H**; ueris *Heinsius* | spirantia *Eichstadius*: spumantia **M** stipendia **BHPT** (l' stupentia **B mg. m. rec.**; stipantia et dispendia **S**) simulantia *Silligius* || 14 declinarit **BPT** (*rit m. rec. in litura B*) | teneramque **M**: teneremque **BPT** ueneri **H** | illiserit **HM**

Et secreta meos furtim narrabit amores! 15
 Gaudebunt siluae, gaudebunt mollia prata
 Et gelidi montes, auiumque silentia fient;
 Tardabunt riui labentes currere lymphae,
 Dum mea iocundas exponat cura querellas.
 Inuideo uobis, agri: mea gaudia habetis, 20
 Et uobis nunc est, mea quae fuit ante uoluptas.
 At mihi tabescunt morientia membra dolore
 Et calor infuso decedit frigore mortis,
 Quod mea non mecum domina est. non ulla puella
 Doctior in terris fuit aut formosior; ac si 25
 Fabula non uana est, tauro Ioue digna uel auro
 (Iuppiter auertas aurem!) mea sola puella est.
 Felix taure, pater magni gregis et decus! a te
 Vaccula non umquam secreta cubilia captans
 Frustra te patitur siluis mugire dolorem. 30
 Et pater haedorum felix semperque beate!
 Siue petis montes praeruptos, saxa pererrans,
 Siue tibi siluis noua pabula fastidire
 Siue libet campis: tecum tua laeta capella est.
 Et mas quicumque est, illi sua femina iuncta 35

15 furtem **H m. 1** | narrabis **M** narrabat **H m. 1** || 16 molia
H m. 1 || 17 montes *scripsi*: fontes **O** (*quo seruato Ribbeckius*
 17 et 18 *inter se traiecit*) | fiant, e *supra* a, **T** || 18 labantes **n**;
 labenti — lymphae *Saliger* | currere *uulgo*: currite **O** | limphae
BP lyphae **T** | iocundas **B** | querellas **B**: querelas *ceteri* ||
 20 **I** *littera distincta in BP, om. in T* || 21 nobis **H** | mihi quae
Heinsius || 22 Et **n** | mihi *uulgo*: male **O** | tabescunt *uulgo*: ta-
 bescant **O** (*thab. H*) || 23 decedit **M**: decepit **BPT** decedat **H** ||
 24 est domina **H** | ulla **H**: illa **O** || 25 aut] ac **Bmo** et **H** || 26 thauro
H || 27 aurem **M**: aure **BPT** aures **H** (*l' uro B mg. m. rec.*) ||
 28 thaure **H** | et *supra* *lin. n* || 29 Vacula **H**; Bucula *Heinsius* |
 captant **n** || 31 **E** *littera distincta in BP* | hedorum **MP** edorum
H | beate **B** beate errans **H** || 32 praeruptaque **n** (*sic Burmannus,*
qui et pererras inutiliter) | per herbas **H** || 33 siluis] si uis **M**
 (*in o ex siluis corr.*) | fastiditur **H**; fastus adiri uel fas sit adire
Heinsius fastus adire *Burmannus* uestigare *Maehly* || 34 lete **H** |
 capelle **H m. 1** | est *om. H* || 35 quicumque *edd. ant.*: quocum-
 que **O** (*quode. o*)

Interpellatos numquam plorauit amores.
 Cur non et nobis facilis, natura, fuisti?
 Cur ego crudelem patior tam saepe dolorem?
 Sidera per uiridem redeunt cum pallida mundum
 Inque uicem Phoebus currens cadit aureus undis, 40
 Luna, tuus tecum est: cur non est et mea mecum?
 Luna, dolor nosti quid sit: miserere dolentis.
 Phoebe, recens in te laurus celebrauit amorem,
 Et quae pompa deum (nisi uilis fama locuta est
 Somnia) nunc sertis secum sua gaudia gestat 45
 Aut inspersa uidet mundo, quae dicere longum est.
 Aurea quin etiam cum saecula uoluebantur,
 Condicio similis fulsit mortalibus illis.

36 Interpelatos **H** Inter pellatos **B** (*in hoc coniunx. m. rec.*)
 mo | plorabit o || 37 **C** littera distincta in **BP** | uobis no | fuisti
Salmasius et Heinsius: fuisset **O** || 38 tan **H** m. 1 || 39 Sydera
M | uarium *edd. ant.* | radiant uel rident *Heinsius* cedunt *Hauptius*
(at per noctem Luna cum suo est) || 40 uocem **H** m. 1 | ph(o)ebus
M: phoebe **BH** phaebe **P** phēbe **T** Phoebi *Heinsius* | currus
idem | cadit aureus undis *scripsi*: atque aureus orbis **O** redit
 a. orbi *Hauptius* Phoebi currus (-rum) fugat aureus orbis *Ribbeckius* || 41 tuus *Scriuerius, Naekius*: tui **O** | et om. **H** || 43 Phoebe
HM (pheope n): Phoebo **B** Phoebo **P** Phēbo **T** | recens in te
Naekius: gerens in te **O** (merens s) geres in te (*et celebrabis*)
Scaliger uirens *Heinsius* decens *Silligius* Phoebo nata recens
Schopenus geris quam tu *Ribbeckius* | celebrauit] u in b corr. **H**
 (celebrabit s) || 44 quae **B** q: **P** quem **H** | nisi] non **M**; nam
Naekius | uilis *scripsi*: siluis **O** || 45 Somnia nē sertis *scripsi*:
 Omnia uos estis **O**; *doctorum conanima in loco difficili sunt*
haec maxime: et quem nympa deum (nisi ludis, fama) secuta
 est. Omnia caelestes s. s. g. gestant — uident (*hoc cum Heinsio*)
Putschius et q. p. d. non signis furta locuta est Dulcia? cae-
 lestes s. s. g. gestant — uident *Schopenus* (*hunc secutus* non
 signis facta locuta Omnia? *Iacobus*) et q. p. d. non dulcia furta
 locuta est Omnis caelestis *Kochius* Et quicumque deum, nisi
 lus fama locuta est, Numina, uos nostis *Maur. Schmidtius*
 nisi siluis f. l. e. Somnia pro ueris *Ribbeckius* (*anteriorum con-*
iecturae nil proficiunt, nisi quod Somnia iam Heinsius) || 46 in-
 spersa s | uident **H** || 47 quin] quem (i supra e m. 2) **H** || 48 Con-
 dicio **HT**: *Conditio ceteri* | similis fulsit *scripsi*: similisque foret **O**
 similis fuerat *edd. ant.* | similisque fuit *Ribbeckius* (*quo accepto*)

Haec quoque praetereo, notum Minoidos astrum
 Quaeque uirum uirgo sicut captiua secuta est. 50
 Laedere, caelicolae, potuit uos nostra quid aetas,
 Condicio nobis uitae quo durior esset?
 Ausus egon primus castos uiolare pudores
 Sacratamque meae uittam temptare puellae
 Immatura mea cogor nece soluere fata? 55
 Istius atque utinam facti mea culpa magistra
 Prima foret: letum uita mihi dulcius esset.
 Nam mea non ullo moreretur tempore fama,
 Dulcia cum Veneris furatus gaudia primus
 Dicerer atque ex me dulcis foret orta uoluptas. 60
 Nunc mihi non tantum tribuerunt inuida fata,
 Auctor ut occulti noster foret error amoris.
 Iuppiter ante sui semper mendacia uultus
 Cum Iunone, prius coniunx quam dictus uterque est,
 Gaudia libauit dulcem furatus amorem. 65
 Et moechum tenera gauisa est laedere in herba

usus pro illis *Hauptius*) || 49 H littera distincta in BP | praetereo
edd. ant.: praeterea O (praet. B pret. H praeter ea n) | notum
 BM: motum PT motu H; num uotum ? | minoidos M: minoidus
 BPT minoidis H (et ita B m. rec. corr.) || 50 sicut] sciuit M ||
 51 Lede H | nos BPT | quid] qui M | etas M: aestas BPT (in B
 a prior supuncta) obstans H || 52 Condicio HT: Conditio ceteri |
 uobis H | quod T || 53 egon *edd. ant.*: ego O (ergo T) | primus
 ex pimus n || 54 uittam *Pomponius Sabinus*: uitam O | ceptare
 (ras.) n | puellam MT (sed in hoc ae supra am scr.) || ante 55
 H habet Immatura meae uitam temptare puelle || 55 Inmat.
 HM: Immat. ceteri | mea *Hauptius*: meae O | cogor M: quoque
 BHPT | nece O: l' nexa B mg. m. rec. necis et noxae s | fata O:
 l' fca (= facta) B mg. m. rec. || 57 letum PT laetum n loetum
 mo || 58 Nam S: Non O | non nullo BPT | moreretur o ||
 59 primus *edd. ant.*: primum O || 60 Dicerer B: Diceret ceteri ||
 61 Nunc *Godofr. Hermannus*: Nam O At *Eichstadius* | inuida
 fata *Heinsius*: impia uota O impia fata *Putschius* || 62 et (ut
 m. 2 suprascr.) oculi H | eror H m. 1 || 63 I littera distincta
 in BP | tui *Peerlkampius*, qui libasti u. 65 | mendata (i supra
 ta m. 2) H mendatia n | uultus scripsi: factus O furti H fastus
Scaliger || 65 amorem est M || 66 Et moechum tenera scripsi: Et
 mecum tenera O (mea cum M metum P) Et tecum tenera *Gronouius*

Purpureos flores, quos insuper accumbebat
 Brachia formoso supponens Cypria collo
 (Tum credo fuerat Mauors distentus in armis;
 Nam certe Vulcanus opus faciebat, et illi 70
 Tristi turpabat malas fuligine barba).
 Non Aurora nouos etiam plorauit amores
 Atque rubens oculos roseo celauit amictu?
 Talia caelicolae. numquid minus aurea proles?
 Ergo quod deus atque heros, cur non minor aetas? 75
 Infelix ego, non illo qui tempore natus
 Quo felix natura fuit. sors o mea laeua
 Nascendi miserumque genus, quoi sera libido est!
 Tantam fata meae carnis fecere rapinam,
 Vt maneam quod uix oculis cognoscere possis. 80

(secum *Scaliger*) Et dea clam tenera *Heinsius* Et dea cum tenero uel
 Et dea cum Cinyrae *Wernsdorfius* (pro in herba reponens Adoni uel
 ephebo) Et quocum tenera *Putschius* (quicum *Naekius*) Et mare
 cum tenero *Lachmannus ad Lucr.* V 1001 | gausus est *H m.* 1;
 dea uisa *Gronouius* | laedere *G. Canterus*: ludere *O* elidere
Gronouius || 67 quotiens super *Heinsius* | accumbebant *o m.* 1 ||
 68 Brachia *Naekius*: Grandia *O* Candida *edd. ant.* Cypria
Putschius | formosa *H m.* 1 | subponens *no* | Cypria *Naekius*:
 gaudia *O* brachia *edd. ant.* || 69 T littera distincta in *BP* |
 Mauors fueras *Gronouius* || 70 Nam] Hoc *M* Cum *Peerlkampius* ||
 71 turpabat *H*: turpabatque *BPT* turbabatque *M* | malas f.
 barba *Scaliger*: mala f. barbam *O* (malum *T*; malam *Naekius*) ||
 72 nothos *G. Hermannus* suos *Hauptius* || 73 roseo] rubeo *M*;
 num pro rutilo ? | celauit *B*; uelauit *Broukhusius* || 74 T lit-
 tera distincta in *BP* | proles *Vonckius*: promo *O* (primo *no*) ||
 75 quid decus *H* | eros *P* heros *T* || 77 fors *mo* | lenta *Dan.*
Heinsius || 78 Nascendum *n* | quoi *Naekius*: quo *O* o uel pro
N. Heinsius | est *om.* *H* || 79 Tantam s: Tantum *H* (sic) *M* (sic)
PT Tanta *B* | fata meae *Heinsius*: uita meae *M* uite mee *H*
 uitae meae *P* uite meae *T* meae uite *B*; fata meo uel mei
 aliter *Heinsius* mi uitae *Francius* uota meae *Iacobus* uitae in
 me *Naekius* saecula meae *Ribbeckius* | carnis scripsi: cordis *O*
 (cordi s) sortis uel cordi uel morbis *Heinsius* curae *Francius* (fata
 mei curis *Hauptius*) | fecer *P* || 80 maneat *H* | oculis *o* | possim
H || © fenix *H* *Publii Virgilii Maronis Dirae* finiunt *litt. maiusc.*
fere subscribunt BPT (hic *Maronis om.*); caret subscriptione *M*

III.

C O P A.

Copa Surisca, caput Graia redimita mitella,

Crispum sub crotalo docta mouere latus,

Ebria fumosa saltat lasciua taberna,

Ad cubitum raucos excutiens calamos:

‘Quid iuuat aestiuo defessum puluere abisse: 5

Quam potius uiuo decubuisse toro!

Sunt obbae calices cyathi, rosa, tibia, chordae

III. Charisius p. 63, 10 K.: ‘communia cupo cuponis, fullo fullonis; quamuis Vergilius librum suum Cupam inscripserit’.

De codd. cf. praef. p. 20 sq.; Copa eiusdem Maronis incipit *litt. maiusc.* **BP** Incipit copa eiusdem *litt. mai.* **S** Et cope Liber incipit **V** Copa **H** Copa incipit *litt. mai.* **n** || 1 *litteris maiusc.* in **P** | *formam* Cupa *Bentleius ad Hor. sat. II 2, 123 commendat* | sui risca **B** suirisca **PS** furisca **M** sirisca **HV** (et **B** *mg. m. rec.*) | capud **S** | graia **V**: greca **HM** grega **B** (*m. ant. in greca corr.*) **S** creca **P** | metalla **BPS** (*corr. in B mg. m. rec.*) capella mitella **H** || 2 Crispim **H** *m. 1* | crotala **M** (crotola o) cratalo **S** | docto **V** || 3 Hebria **BP** | fumosa **HM**: famosa **BPSV** || 4 At **H** || 5 abisse *Ilgenus (cf. Hauptius opusc. I 145): abesse BHMPS* adesse **V** || 6 potius **S** potum **S** | uiuo (bibō) *Schenkelius, ego: bibulo O uiduo et herboso S* | thoro **BHMPS** || 7 obbae *Ilgenus (Obba et Heinsio praeunte): topia et BM (tropia et n) topia et ex tobia et corr. S copia et HP cuppe et V (trophii B mg. m. rec.)* | calices **V**: kalibes **B** kalybes **P** calibes **HS** chalibes o chalybes *mn calybae S Scaliger* | cyathi **H**: cyati **BS** ciati **V** crati **P** crath **M** | tybia **M** | chord(a)e **M**: cord(a)e *ceteri*

Et trichila a! umbris frigida harundineis.
 En et Maenalio quae garrit dulce sub antro
 Rustica pastoris fistula ab ore sonat. 10
 Est et uappa cado nuper defusa picato,
 Est crepitans rauco murmure riuus aquae.
 Sunt et Cecropio iunctae de more coronae
 Sertaque purpurea lutea mixta rosa;
 Sunt quae uirgineo libata Achelois ab amne 15
 Lilia uimineis adtulit in calathis.
 Sunt et caseoli, quos sirpea fiscina siccant,
 Sunt autumnalis cerea pruna deae
 Castaneaeque nuces et suaue rubentia mala, 19
 Et pendet iunco caeruleus cucumis; 22
 Sunt et mora cruenta et lentis uua racemis: 21
 Est en munda Ceres, est Amor et Bromius. 20

8 trichila ς : triaclia **BV** tria clia **PS** triclya **mn** tryclia o
 triclina (i *supra* na) **H** (triachria **B** *mg. m. rec.*) | a *addidi*:
om. **O** | umbris **BPSV**: umbrosis **HM** (**B** *mg. m. rec.*) umbri-
 feris ς | harundineis **V**: harundinibus *ceteri* (arund. **HP**) || 9 En **O**:
 Eti **H** *m.* 1 Est ς | menalio *plerique* || 10 ab ore *scripsi*: more **O**
 in ore ς | sonans ς || 11 *sq. ante* 9 *ponit Ribbeckius* || 11 Est *om.*
M Et est et **P** | cado *ex uado* **H** | diffusa **HV** | piccato **H** || 12 Et
HPS | crepitans **V**: strepitans *ceteri codd. omnes* trepidans
Heinsius | parco *Ilgenus* || 13 et cecropio **V**: etiam croceo
BMPS eciam crocee **H** et Corycio *Burmannus* | iunctae ς :
 uincte **V** uiolae **BPSmn** uiole **Ho** | de more **V**: de flore *ceteri*
codd. omnes | corone **V**: coroll(a)e **BHMPS** || 14 mixta rosa
HMV: mistatrosa (*suppunx. m. rec.*) **B** mini forosa **P** mixta $\mathfrak{i}$ ($\mathfrak{x}$ *ex*
s corr.) rosa **S** || 15 Sunt $\bar{q}$ (= quae) **V**: Et quae **BHMPS**
 Sunt et ς | uirgineo **P** | achalois **M** acheloio **V** || 16 Filia **M** |
 uimineis **O** (uimmineis **S** uimeneis *n m. 1*): emineis **V** *errore in*
niueis **H** *m.* 2 (*sic*) quae niueis ς | att. **V**: att. *ceteri* | chalathis
H chalathis **P** || 17 sirpea ς : scirpea **V** iunceae **BHMPS** | fascina
BH || 18 autumnalis ς : autunalis **V** autumnali **BMPS** autūpnali
H | prune **V** | dee **V**: die *ceteri codd. omnes* || *uu. qui sunt in* **O**
 20 et 22 *inter se traieci* (21 *sq. ante* 19 *sq. ponit Ilgenus*) ||
 22 pendet **O**: pendens ς | caer. **H**: cer. **O** || 21 Suntq; cruenta
 mora et lentis at; (= atque) uua racemis **V** | et] est *Werns-*
dorfus || 20 en *scripsi*: et **V** hic **BHMPS** | et **V**: est **BHMPS** |
 broimus **S**

- Est tuguri custos, armatus falce saligna, 23
 Sed non hic uasto est inguine terribilis.
 Huc, caligate, ueni: lassus iam sudat asellus; 25
 Parce illi: nostrum delictum est asinus.
 Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadae,
 Nunc etiam in gelida saepe lacerta latet.
 Si sapis, aestiuo recubans te prolue uitro
 Seu uis crystallo ferre nouos calices. 30
 Hic age pampinea fessus requiesce sub umbra
 Et grauidum roseo nocte caput strophio,
 Formosus tenerae decerpens ora puellae:
 A, pereat quoi sunt prisca supercilia.
 Quid cineri ingrato seruas bene olentia sarta? 35
 Anne coronato uis lapide ossa tegi?

24 Sed non hic uasto est *scripsi*: Sed (Set **V**) non et uasto est **O** (est *om.* **M**) Hic non et uasto est (non *del. m.* 2) **H** Sed uasto non est ς Sed non ex (ec *Ribbeckius*) uasto est *Ilgenus* || 25 Huc **MV** (**H** *m.* 2): Huic **BPS** Nunc **H** *m.* 1 | caligate *scripsi*, quo peregrinantis habitus indicetur (cf. *Iuuen.* 3, 322): calibita **BHP**, et ita ex calabita corr. **S**, chalybita **M** calibida **V**; cybelista *Hertzbergius* | uenit ς | lassus *om.* **B**, *suprascr.* inter sudat et asellus *m. rec.*; fessus **V** | sedet **V** | casellus **H** || 26 nostrum **V**: uestre(a)e **BMPs** nostri ς Vestae *Is. Vossius* | delictum **S**: delictu $\equiv$ **B** dilictum **PS** (**B** *m. rec.*) delitium **V** delici(a)e **M** | idelice est asinus uestre (uestrum delictum est asinus corr. *m.* 2) **H** || 27 Hunc **H** | c $\equiv$ rebro (*erasa c*) **B** | rumpiunt **BP** | cycade **o** || 28 etiam in **V**: uere in **BP** uero in **S** uaria in **M** (**H** *m.* 2 *suprascr.*) uerearia in **H** *m.* 1 (*sic*) uerna in *Heinsius* uiridis *Burmamnus* ueprum *Hauptius* | saepe ς : sede **O** || 29 te ς *Scaliger*: nunc **O** (Nunc **B**) | uitro ex antro corr. **S** || 30 crystallo **V**: cristalle **BPS** cristalli **HM** (*christ. o*) | uouos **H** || 31 Hic **HS**: Hia **BP** H(a)ec **M** Huc **V** (*num haec uarietas ex Heic orta?*) Eia ς Heia *uulgo* || 32 capud **P** | strophio **BMPs** trophio **V** stripheo **H** || 33 Formosus ς : Formosum **O** | Candida formosae decerpens *Bembus* | ore **S** || 34 A pereat **BPS**: Ah pereat **V** Ha pereat **B** *m. rec. corr.*, **H** *m.* 2 (*Na m.* 1) Aperiat **M** | quoi **V**: cui **BMPs** quibus **H** | sit **V** hec **H** | prisca | $\dagger$ crispa **B** *mg. m. rec.* || 35 cineri ex cinere *m. ant. corr.* **B** | ingrata **o** | seruās **V** | benae *no* || 36 ossa *Ilgenus*: ista **O** ipse *Hauptius*

Pone merum et talos. pereat qui crastina curet!
 Mors aurem uellens 'uiuite' ait, 'uenio'.

37 tallos **M** allos **S** || 38 autem o m. 1 || Publii Virgilii
 Maronis Copa finit *litt. maiusc.* **BP** O fenix **H** Finis Cope
 Virgilii Maronis. — Epitaphium baliste conditum a Marone.
 Monte *eqs.* P. VIRGILII MARONIS COPE LIBER EXPL. **V**
sic duplici subscriptione.

IV.

A E T N A.

Aetna mihi ruptique cauis fornacibus ignes
 Et quae tam fortes uoluant incendia causae,
 Quid premat imperio, quid raucos torqueat aestus,
 Carmen erit. dexter uenias mihi, carminis auctor,
 Seu te Xanthos habet seu Delos gratior illa 5
 Siue tibi Rhodos est potior; tecumque fauentes
 In noua Pierio properent a fonte sorores
 Rura: per insolitum Phoebo duce tutius itur.

Aurea securi quis nescit saecula regni,
 Cum domitis nemo Cererem iactaret in aruis 10

De codd. cf. p. 21; .P. Virgilii Maronis Aethna incipit C
P. Maron Virg Aethna S (litt. maiusc. uterque) De etna
monte H || 1 Aethna CS semper Etna H semper (quod iam non
adnotabo) | ruptis q̄ H | fornac. ex fornic. corr. S || 3 Quid O:
Quod Itali | premat imperio scripsi (cf. u. 198): fremat impe-
rium O fr. interius Bormansius || 5, 6 ponunt CS: 6, 5 H s ||
5 Xanthos Gorallus: cinthos CS cinthus H Cythnos Scaliger |
dolos gravior S | illa om. H ila C solus (unde Delost gr. Hyla
Munro) || 6 Siue tibi Rhodos est scripsi: Seu tibi dodona O
(dobona H m. 1); dodone Itali; Seu tibi Python est Gorallus
(Seu Pythona tibi uel Siue tibi Pytho uir doctus misc. obss. VII
p. 89) Ac tibi Dodona Bormansius Seu tibi Ladonis Munro |
pocior S | fauentis H || 7 properant H || 8 Rura scripsi: Vota O |
tutius CS tucius H: cautius s || 9 quis Itali: qui O | regni
scripsi: regis O; at rex securus est is qui sibimet nihil metuit,
non qui publicam securitatem praebet; unde fuisse qui pro se-
curi mallent Saturni narrat Friesemannus Collect. p. 182 ||
10 iactaret s: iactarit H lactaret CS

Venturisque malas prohiberet fructibus herbas,
 Annua sed subitae complerent horrea messes,
 Ipse suo fluere Bacchus pede mellaque quernis
 Penderent foliis et pingui Pallas oliuae,
 Securos omnis aleret cum gratia ruris? 15
 Non cessit cuiquam melius sua tempora nosse.
 Vltima quis tacuit iuuenum certamina Colchòs 17
 Aduersumue ducem sparsumue in semina dentem? 20
 Quis non Argolico defleuit Pergamon igni 18
 Inpositam et tristi fatorum lege ruentem? 19
 Quis non periurae doluit mendacia puppis, 21
 Desertam uacuo Minoida litore questus?
 Quidquid et antiquum, iam nacta est fabula carmen.
 Fortius ignotas molimur pectore curas:

11 que **HS**: om. **C** (ue *Munro*) | malas *Itali*: malis **O** |
 fructibus **H** m. 2: fluctibus **O** frondibus s frugibus *Itali* ||
 12 subitae *scripsi* (cf. *Claudian. in Ruf.* I 382): satur(a)e **O**
 sacrae *Itali* (nec sacrae *A. de Rooy*); saturae messes (cf. u. 267)
 etiam post Saturnum plurimae, et sponte uenientium hic oportet
 mentio fiat || 13 fluereñt **S** | bachus **HS** | meliaque **S** | quernis
Friesemannus Collect. p. 187: lentis **O**; at et oliuae alius arboris
 nomen desiderat et quercus in talibus sollempnis || 14 pigui **H**;
 pinguis con. *Bormansius* | oliu(a)e **CSH**: oliua s || 15 Securos
A. de Rooy: Secretos **O** Se cretos *Munro* | omnes *Gorallus*:
 amnis **O** homines *Peerlkampius* | aleret *A. de Rooy*: ageret **O** |
 cum *Itali*: tum **O** quae *Iacobus* | gracia **H** (qualia iam tacebo) ||
 16 Concessit **S** | nosce **H** || u. 20, qui est in **O**, post 17 traieci:
 cf. *Mus. Rhen.* XXXI 144 sq. || 20 Aduersumue **H**s: Auersumue
CS; fortasse -que (et sparsumque) praestat cum *edd. ant.* |
 ducem *scripsi*: diem **O** | semina *Scaliger*: semine **O** || 19 Imp. **H**
 Imp. (n supra lin.) **S**; Ambustam *Hauptius* | et **O**: aut *Iacobus* |
 tristi **O**: tristem *Wernsdorfius* | fatorum lege *scripsi* l. l.: nato-
 rum funere **O** | ruentem *scripsi*: mentem **O** (mitem = mentem
H [sic] **S**) matrem s || 21 pupis **H** || 22 minoyda ex minorda
corr. m. 2 H | littore **HS** || 23 Quidquid **H**: Quicquid **CS** | et
Bormansius: et in **S** in **CH** item *Wernsdorfius* | iam nacta
Maehly: iactata **O** uulgata ego olim | carmen **O**: crimen *Sca-*
liger; Quidquid in antiquis iactatum est, fabula, crimen *G. T.*
Suringar Quid quod et Aetnaeum iact. e. f. carmen *Iacobus*;
Munro hunc uersum ex duobus conflatum putat || 24 num Gra-
 tius ? | mollimur **H**

Qui tanto motus operi, quae tanta potestas 25
 Explicet inmensum flammam et trudat ab imo
 Ingenti sonitu moles et proxima quaeque
 Ignibus irriguis urat, mens carminis haec est.
 Principio ne quem capiat fallacia uatum,
 Sedes esse dei tumidisque e faucibus ignem 30
 Vulcani ruere et clausis resonare cauernis
 Festinantis opus. non est tam sordida diuis
 Cura, neque extremas ius est demittere in artes
 Sidera: subducto regnant sublimia caelo
 Illa neque artificum curant tractare laborem. 35
 Discrepat a prima facies hinc altera uatum:
 Illis Cyclophas memorant fornacibus usos,
 Cum super incudem numerosa in uerbera fortes
 Horrendum magno quaterent sub pondere fulmen
 Armarentque Iouem: turpe et sine pignore carmen. 40
 Proxima uiuaces Aetnaei uerticis ignes
 Impia sollicitat Phlegraeis fabula castris.
 Temptauere (nefas) olim detrudere mundo
 Sidera captiuique Iouis transferre gigantes
 Imperium et uicto leges inponere caelo. 45
 His natura sua est alio tenus: ima per orbem

25 Quis tantos **H** *m. 2* | operit **H** | tanta potestas *scripsi*:
 tanta perenni **O** (*perhenni* **H**) causa perennis *Itali* || 26 in-
 mensum *Marklandus* (*ad Stat. silu. p. 141*): in densum **O** | et
 trudat **CS**: etrudat **H** || 27 moles et **CS**: mollescent **H** || 28 car-
 minis haec est *om.* **S** *spatio relicto* || 29 capiet **H** *m. 1* | pellacia
Iacobus || 30 facibus **H** *m. 1* || 31 Vulcanum *G. T. Suringar*
(usu uerbi ruere transitiuo) || 33 extremas ius **CS**: exīma uis **H** |
 demittere **ς**: dimittere **O** || 34 subducto **CSς**: seducto **H** ||
 35 Ille **H** *m. 1* || 36 hinc (*scil. quod Vulcanum non in partes*
uocant) *scripsi*: haec **O** (*coniecerunt* *haud pro* *haec Werns-*
dorfius, pro a G. T. Suringar) || 37 Illi *Scaliger* Illi his *Mark-*
landus ad Stat. silu. p. 12 | usus **H** || 38 fortes *Itali*: fontes **O** ||
 39 fulmen **H** *m. 2*, **ς**: flumen **O** || 40 Armare reliquo *uersu in*
spatio uacuo omisso **S** | et *edd. ant.*: est **O** || 41 uiuaces *ex*
uiuoces corr. **C** || 42 sollicitet **H** | fleg(a)eis **O** || 43 nephas **H** ||
 45 imp. **HS** || 46 sua est] sue *in sua m. 2 corr.* **H** | alua
 tenes **H** *m. 1*

Squameus intortos sinuat uestigia serpens.
 Construitur magnis ad praelia montibus agger:
 Pelion Ossa onerat, summus premit Ossan Olympus.
 Iam coaceruatas nituntur scandere moles, 50
 Impius et miles metuentia comminus astra
 Prouocat. inde Iris cunctos ad praelia diuos
 Conuocat; admotis qua peruia sidera signis,
 Iuppiter e caelo lucem fert iamque corusca
 Orbatus flamma remouet caligine mundum. 55
 Incursant uasto primum clamore gigantes;
 Hinc magno tonat ore pater, geminantque fauentes
 Vndique discordi fremitum simul agmine uenti,
 Densa per attonitas rumpuntur flumina nubes.

47 intortos *uulgo*: intortas **CS** intortus **H** § || 48 motibus **H** |
 ager **H** *m. 1* || 49 Pellon **H** Peloniossa **C** Pelonossa **S** | onerat
scripsi: creat **O** terit *Itali* grauatur *Iacobus* | ossa nolympus **S**
 olimpus **C** || 50 post Iam rasura in **S** | molles **H** *m. 1* || 51 co-
 minus **H** || 52 Prouolat *Peerlkampius* | inde Iris *scripsi*: in-
 festus **O** infensus § || 53 Conuocat *scripsi*: Prouocat **O**; propter
intolerabilem uerborum infestus — prouocat *tautologiam u. 52*
delebat G. T. Suringar (uerba u. 51 metuentia — infestus ego
olim obelo notauit), *u. 52 et 53 traiecit Hauptius inutiliter* |
 admotis qua peruia *scripsi*: admotisque (*d in S m. 1 suprascr.*)
 tertia **CS** admotis *reliquo uersu omisso* **H** §; admotisque ad ter-
 rita *Wassenbergius* admotisque tremantia *Bormansius, cum*
tamen talis notio post metuentia astra plane superflua sit ||
 54 e caelo lucem *scripsi*: e c(a)elo (etelo **S**) metuit **O** a caelo
m. 5 in caelo m. Wassenbergius et caelo m. Bormansius en
caelo m. Munro; sed iterum metuens Iuppiter otiosissimus |
 fert iamque corusca (uel -cam) *scripsi*: dextramque coruscam
CS dextraque coruscam **H** § || 55 Orbatus *scripsi*: Armatus **CS**
 Admotus **H** § (*armatur fulmine Iuppiter demum u. 63, hic ipse*
flammas radiantem deponit: cf. ex. gr. Orestis trag. 241) |
 flamma **CS**: flammam **H** § | flammare mouet **S** | renouat *Itali*;
at recte conligunt Ouidii fast. II 493 || 57 Hinc *Scaliger*: Hic **O** |
 fauentes **CS** §: fouente **H**; geminatque fragorem *Santenius*
furentes Bormansius || 58 discordi fremitum *Wakefieldus*: dis-
 cordes comitum **O** discordi coeunt *Santenius* discordi sonitum
Iacobus || 59 rumpuntur **O**: funduntur § | flumina (= imbres)
CS: fulmina **H** § (*adhuc per elementa bellat Iuppiter*)

Atque hic bellatum quae cuique potentia diuum 60
 In commune uenit: iam patri dextera Pallas
 Et Mars laeuus erat, iam cetera turba deorum
 Stant utrimque tuens. ualidos tum Iuppiter ignis
 Increpat et iacto proturbat fulmine montes.
 Illinc disiectae uerterunt terga ruina 65
 Infestae diuis acies, atque impius hostis
 Praeceptis cum castris agitur, materque iacentis
 Ingemuit natos. tum pax est reddita mundo 68
 Defensique decus mundi lux redditur astris, 70
 Tum nimbo cessante nitet per sidera caelum. 69
 Gurgite Trinacrio morientem Iuppiter Aetna 71
 Obruit Enceladon, uasto qui pondere montis
 Aestuatur et patulis exspirat faucibus ignem.
 Haec est mendacis uulgata licentia famae.
 Vatibus ingenium est; hinc audit nobile carmen. 75

uersus 60 nil nisi Et q. (que) in habent H § | hic (= tum) bellatum *scripsi*: in bellandum **CS** ad bellandum *Hauptius* | q: **C** | potentia **C** m. 1 || 61 om. **H** § || 62 laeuus *Bormansius et Hauptius*: s(a)euus **O** scaeuus § | caetera **CS** || 63 utrumq; **H** | tuens *scripsi*: deus **CH** de .. (2 litt. spatio uacuo) **S** metus *Itali metu Scaliger* secus *Hauptius* | iupiter **H** | ignes **S**; ualido — igni ego olim || 64 iacto *Itali*: uicto **O** uinctos **H** m. 2 uictor §; conicias multo uel certo || 65 disiectae ego: deuictae **C** § deuinctae **S** deuecte **H** deuecta *Wernsdorffius* deiectae *Peerlkampius* | ruina *Wernsdorffius*: ruinae **O** || 66 Infest(a)e **H** §: Inferte **S** Infert e **C** || 67 Praeceptis **C** | mateq; **S** || 68 Ingemuit natos *scripsi*: Impellens uictos **O** Amplexa est gnatos *Pithoeus* Inuoluens utero *Iacobus* || *uu. qui sunt in* **O** 69 et 70 inter se transposui || 70 lux *scripsi*: nunc **O** tunc § | additur *Peerlkampius* || 69 nimbo *scripsi*: liber **O** | cessante nitet *scripsi*: cessat uenit **CS** cessa uenit **H** § (de Cressa *Ariadne inepte cogitauere Itali, qui et in fine caeli*) || 71 Curcite **CS**; conicias Carcere | trinatrio et etnam **H** || 72 encheladum **H** | uasto qui **H** §: uastoq; **CS** | patulis *edd. ant.*: petula in se **CS** petulans **H** § | expirat **C** || 74 Aer (Hec m. 2 *supraser.*) **H** | mendacis *L. Muellerus*: mendosae **O** || 75 Facibus **H** m. 1 | malim ingenio est uiuaci n. c. | nobilem **H**

Plurima pars scenae ac rerum est fallacia: uates
 Sub terris nigros luserunt carmine manes
 Atque inter cineres Ditis pallentia regna,
 Mentiti uates Stygias undasque canesque;
 Hi Tityon strauere nouena in iugera foedum, 80
 Sollicitant idem te siccum, Tantale, cena
 Sollicantque siti; Minos, tuaque, Aeace, in umbris
 Iura canunt idemque rotant Ixionis orbem;
 Quidquid et est tellus falsi sibi conscia, terrent.
 Nec tu, terra, satis: speculantur numina diuum 85
 Nec metuunt oculos alieno admittere caelo:
 Norunt bella deum, norunt abscondita nobis
 Coniugia et falsa quotiens sub imagine peccet
 Taurus in Europen, in Ledam candidus ales
 Iuppiter, ut Danaae pretiosus fluxerit imber. 90
 Debita carminibus libertas ista; sed omnis

76 scenae ac (et) *scripsi*: scenea **H** 5 scenae **CS** | uerum *Scaliger* uatum *Bormansius et Hauptius* | falacia **H** m. 1 fallatia **S** ||
 77 Subternis **H** | luserunt *scripsi*: uiderunt **O** uid. crimina *Scaliger* nigro uid. agmine *Hauptius* || 78 intet **H** m. 1 | palentia **H** m. 1 || 79 naues *Scaliger* | stigias **HS** | canesque *Scaliger*: canentes **O** || 80 nil nisi **H** reliquo uersu omisso habet **S** | Hii **C** | titio **H** | strauere nouena *Hauptius*: p(o)ena strauere **CH** 5 (strauem **H** m. 1) | fusum *Scaliger* || 81 om. **H** m. 1 | idem *scripsi*: illi **O** magna *Itali* (unde macrum *A. de Rooy* stagno — pleno *Wernsdorfius* malo — Poeno *Iacobus*) illic *Hauptius* | siccum (uel curuum) *Scaliger*: circum **O**, quod frustra coll. *Tibullo* I 3, 77 defendunt | cena *scripsi* coll. *Hor. epod.* 17, 66: poena **C** 5 poen (ult. litt. abscissa) **S** penã **H** pomis *A. de Rooy* pomo *Hauptius* poma *Munro* || 82 Sollicitant questi **H** m. 1 | tuque **S** | aeacce **C** cece (eace m. 2) **H** || 84 Quid (quid add. m. 2) **H** Quicquid **CS** | est tellus *scripsi*: interius **O** inferius *Friesemannus* ulterius *Iacobus* in terris ego olim accedens *Munroni* qui terret conicit ante unius uersus lacunam | sibi conscia **CS**: consortia **H** 5 | terrent **O**: terra *Itali* || 85 Nec tu **CS**: Nec ut **H** | conicias sat es || 86 metunt **C** | inmittere *Iacobus* || 87 Horunt **H** m. 1 | uobis **H**; nimbis *Hauptius* || 88 peccet *Schraderus*: peccent **O** || 89 Thaurus i. europem **H** | laedam **C** || 90 Iupiter **H** | danae **CH** danę **S** || 91 omnis ismnia **S**.

In uero mihi cura: canam quo feruida motu
Aestuet Aetna nouosque rapax sibi congerat ignes.

Quacumque inmensus se terrae porrigit orbis
Extremique maris curuis incingitur undis, 95
Non totum et solidum est; distat namque omnis hiatu,
Secta est omnis humus penitusque cauata latebris
Exiles suspensa uias agit. utque animantis
Per tota errantes percurrunt corpora uenae,
Ad uitam sanguis omnis qua circum eat artus: 100
Terra uoraginibus conceptas digerit auras.
Scilicet hoc olim diuiso corpore mundi
In maria ac terras et sidera, sors data caelo
Prima, secuta maris, deseditque infima tellus,
Sed tortis rimosa cauis. et qualis aceruus 105
Exilit inparibus iactis ex tempore saxis,
Vt crebro introrsus spatium uacuata charybdis

93 Estuat **H** | congregat **S** || 95 Estr. **H** | incingitur **CS**: hic igitur **H** || 96 Non *in* Nam *m. 2 corr.* **H** | et solidum est *Iacobus*: et solido **CS** et solidum **H** $\S$ est solidum *uulgo* | distat *scripsi*: desunt **CS** $\S$ desinit **H** deficit *Itali* | hiatus **H** $\S$ || 97 est] es **H** *m. 1* || 98 suspensas **H** | agit utque *uulgo*: agiturq; **CS** agit inque **H** $\S$ | animantis *uulgo*: animanti **O** || 99 discurrent *Bormansius* procurrunt *alium doctum coniecisse refert Wernsdorfius* || 100 Ad uitam **O** (*quod recte cf. Lucr. III 397*): Dantque uiam *Hauptius* | o. q. circum eat *scripsi*: o. q. cum meat **CS** o. q. comeat **H** $\S$ o. q. commeat $\S$ q. o. circum meat *Iacobus* o. q. commeat *Bormansius et Hauptius* | artus *Iacobus*: idem **O** isdem *Gorallus ad seq. u. trahens praeue* || inter 100 et 101 **H** habet Terra uoraginibus omnis qua comeat idem || 101 digerit **CS**: dirigit **H** $\S$ | aures **H** || 102 hoc olim *Bormansius*: aut olim **O**, *in quibus aut neque cum siue u. 110 neque cum aut u. 114 coniungi potest, ut uoluere*; haud olim *Wernsdorfius* || 104 secuta *in secunda m. 2 corr.* **H** || 105 tortis **CS**: totis **H** $\S$ | aceruas **H** *m. 1* || 106 Exilit **CS**: Exiit **H** $\S$ | imp. **H** || 107 Aut — Pendet ut *Schraderus* | crebro **H** $\S$: crebꝛer **C** crebor **S** | introrsus **S** | uacuata *Itali*: uacat acta **CS** *om.* **H** $\S$ uacuante *Wernsdorfius* (spatioque uacante *iam Scaliger*); fortasse caua facta | charibdis **C**: carims (*h supra ar m. 1*) **S**, *om.* **H** $\S$, corymbos *Itali*, qui fortasse ita iam apud *Placidum* (*p. 25, 13 Deuerl.*) legerunt

Pendeat in sese: simili quoque terra figura
 In tenuis laxata uias non omnis in artum
 Nec stipata coit, siue illi causa uetusta 110
 Haec nata est facies seu liber spiritus intrat
 Effugiis molitus iter seu lympa perenni
 Laedit humum lima furtimque obstantia mollit
 Aut etiam inclusi solidum exedere uapores
 Atque igni quaesita uia est siue omnia certis 115
 Pugnauere locis: non est hic causa docenda,
 Dum stet opus causae. quis enim non credat inanis
 Esse sinus penitus, tantos emergere fontis
 Cum uidet ac terrae subito se mergere hiatu?
 Non Nili ex tenui uortex agat arta necesse est 120
 Confluaia, errantes arcessens undique uenas,

108 terre **H** | figura *Itali*: futur(a)e **O** figura est *Munro* ||
 109 omnes **C** | arcum **H** || 110 uetusta *ego*: uetusta est **O**
 uetustas *Hauptius* || 111 Haec **CS**: Nec **H**§ | ante nata in **S**
 stipata ut uidetur erasum | seu uulgo: sed **O** | intrat **S**: intra
H§ inter **C** ultra *Hauptius*; cf. ad intrat *Seneca qu. n. VI*
 14, 3 || 112 Effugiis scripsi: Effugiens **O** | molitus **CS**: mollitus
 (-tur m. 2) **H** mollitur et molitur § | limpha **H**: nympha **CS** |
 perenni **O** (perhenni, i m. 2 in e corr. **H**): perennis *Itali* ||
 113 Laedit scripsi: Edit **O** Radit *Heinsius* Rodit *Bormansius* |
 lima *Scaliger*: limo **CS** limum **H** | molit **S** mollis **H** || 114 Haud **H** |
 inclusis olidum **C** | exedere (cf. *Seneca l. l.*) uulgo: uidere **O**
 uicere *Seuinus* rupere *Iacobus* fudere *Munro* || 116 Pugnare **H**
m. 1 | clausa **H** | docenda *Gorallus*: dolendi **O** docendi *edd.*
ant. || 117 causas *Munro* | non credat inanes *edd. ant.*: non
 credit inanis **CS**, om. **H**§, non uiderit illud *Itali* || 118, 119
 tanto se mergere hiatu *mediis omissis S* || 118 fontes **H** ||
 119 hac **C** | terrae subito scripsi: torres (n supra es) uno **C**
 torrens uno **H**§ torrentem imo uulgo totiens imo *Hauptius* |
 an demergere ? | hyatu **C** hiatum **H** || 120 Non Nili *Iacobus*:
 Non ille **H**§ Nam ille **CS** Nam mille *Munro* | uortex *Iacobus*:
 uocemque **O** uacuoque *Scaliger* | agat arta scripsi: agat apta **O**
 agat aucta *Scaliger* alit arua *Iacobus* agitata *Munro* || 121 Con-
 fluaia **H**: Cum fluuaia **S** Cum fluuio **C** Cum flumina **H** m. 2 |
 arcessens *Iacobus*: arcessant **O** | uenas **CS**: et undas **H**§ ab
 undis *Itali*

Set trahat ex pleno quod fortem comparat amnem.
 Flumina quin etiam latis currentia ripis
 Occasus habuere suos: aut illa uorago
 Derepta in praeceps fatali condidit ore 125
 Aut occulta fluunt tectis adoperta cauernis
 Atque inopinatos referunt procul edita cursus.
 Quod ni diuersos emittat terra canales,
 Hospitium fluuio et det semita, nulla profecto
 Fontibus et riuis constet uia pigraque tellus 130
 Conferta in solidum segni sub pondere cesset.
 Quod si praecipiti conduntur flumina terra,
 Condita si redeunt, si quae iam incondita surgunt,
 Haud mirum clausis etiam si libera uentis
 Spiramenta patent. certis tibi pignera rebus 135
 Atque oculis haesura tuis dabit ordine tellus.
 Inmensos plerumque sinus et iugera pessum
 Intercepta licet densaque abscondita nocte
 Prospectare, chaos uastum et sine fine ruinas.
 Cernis et in siluis spatiosa cubilia retro 140

122 Sed *Scaliger*: Et **O** Attrahat *Iacobus* Ut *Munro* |
 fortem **C**: fontem (r *supra* n m. 1) **S** fonte **H** | comparat
scripsi: contrahat **O** || 123 ripis *Bormansius* et *Hauptius*:
 riuis **O** || 124 aut **CS**: haud **H** || 125 Derepta *Gorallus*:
 Direpta **H** | Direptam **CS** || 126 Haud ocula **H** | ad operata **H**
 adoperte **S** | auernis **CS** || 128 ni *Iacobus*: si **O** | diuersos m. 1
in -sas corr. H; demersos *Iacobus* || 129 Ospitium **C** *Ospicium S*
 fluuio et (aut) *scripsi*: fluuium **CS** fluminum **H** | fluuiorum *Itali*
 det *scripsi*: aut **O** at *Scaliger* haud *Gorallus* | semina **H** ||
 131 Conferta *Itali*: Conserta **O** || 132 terra **CS**: terrae **H** ||
 133 quae iam *ego*: qua etiam **O** (eciam **H**) qua et iam *Scaliger*
 quaedam uel quondam *Bormansius* || 134 clausis **H** | classis
CS (clauissis *Munro*) | et si **S** || 135 patent *Gorallus*: latent **O** |
 pignora **H** m. 2 || 136 tuis **CS**: uis (t *praefixit* m. 2) **H** || 137 In-
 mensos **CS**: Immensum **H** | passim *Schraderus* || 138 hic incipit **G** |
 Inter cetera **H** | licet **G**: leget **CSH** | densaque — nocte **G**: densaeque
 — nocti **CSH** || 139 chaos uastum et **G** ita ut uastum in marg.
sit additum: procul chaos ac **CSH** | ruinas] minas **G**: ruin(a)e
CSH ruinast *Munro* || 140 spatiosa **G**: spatioque (-cioq. **HS**) ceteri

Antraque demersa et penitus sedisse latebras:
 Incomperta uia est, aer tantum effugit ultra.
 Argumenta adsunt ignoti uera profundi,
 Tu modo subtiles animo duce percipe curas
 Occultique fidem manifestis abstrahere rebus. 145
 Nam quo liberior quoque est animosior actus
 Semper in incluso uentis nec segnior ira est
 Sub terra penitusque mouent, hoc pigra necesse est
 Vincla magis soluant, magis hoc obstantia pellant.
 Nec tamen in riuos exit contenta canali 150
 Vis animae flabrie: ruit qua proxima cedunt
 Oblicumque secat qua crusta tenerrima clausaest.
 Hinc terrae tremor, hinc motus, ubi densus hiantes
 Spiritus exagitat uenas cessantiaque urget.

141 demersa et *scripsi*: demersas **G** demissa **CSH** demersis
Wernsdorffius | penitus **G**: pedibus *ceteri* | sedisse **H** *m. 1* (errore
 sine dubio): fodisse **GCS** (**H** *m. 2*) fudisse **ε** | latebras **G**: latebris
ceteri scatebras *Schraderus* || 142 aer *Iacobus*: aeri **G** operum
CS opm **H** | tamen **H** *m. 2* | effugit ultra **G**: effluit intra *ceteri* ||
 143 adsunt *scripsi*: dabunt **O** || 144 anime in anima *m. 2*
corr. H | perape **H** *m. 1* || 145 Occultique *scripsi*: Occultamque **O** |
 manifestam in manifeste *m. 2 corr. H* | abstrahere **O**: astrae in
 ac strue *m. 2 corr. H* astrue *Itali* || 146 actus *scripsi*: ignis **O**,
 quod ferri non posse ostendit *Iacobus* instat coniciens; ingens
Hauptius || 147 Semper in incluso **G**: Semper in inclusis (-sus) **C**
ceteri; Septorum claustris *Iacobus* Spiritus inclusis *Hauptius* |
 uentis nec *scripsi*: nec uentis **O** (nec uectus **H**) | senior **H**
 saeuior **ε** || 148 num fremitusque ? | mouens *Scaliger* | hic
Iacobus | pigra *scripsi*: plura **O** dura *Maehly* || 149 Vincla,
 ita **O** | hic *Iacobus* || 150 riuos **G**: rigidos **CSH** riguos *Heinsius* |
 hesit conŕñcia **H** *m. 1* (exit condensa *m. 2*) | canali *ego*: cana-
 les **O** || 151 Visa nimie **H** | flabrie ruit *scripsi*: flammaeue
 ruit **G** flamma uerit **CS** flamma ueurit **H** flamen uertit *Iacobus* |
 qua **G**: quam *ceteri* || 152 Oblicumq; **S**: Obliquumq. **H** Obli-
 quumque **C** | secant **H** *m. 2* | qua **CS**: quae **G** quam **H** | crusta
scripsi: causa **G** uisa *ceteri* | cenerrima **H** *m. 1* | clausaest (uel
 clausaest) *scripsi*: caussa est **G** causa est *ceteri* (causam **H** *m. 2*)
 caula est *Gorallus* crusta est *Hauptius* massa est *Munro* ||
 153 ibi **H** *m. 2* | hiantes **G**: hiatu *ceteri* || 154 cedentiaque
Schraderus

Quod si spissa foret, solido si staret in omni, 155
 Nulla daret miranda sui spectacula tellus
 Pigraque et in pondus conferta immobilis esset. 157
 Haec imo cum sit species naturaue terrae, 175
 Introrsus cessante solo trahit undique uenas
 Aetna sui. manifesta fides et proxima uero est.
 Non illic duce me occultas scrutabere caulas:
 Occurrent oculis ipsae cogentque fateri.
 Plurima namque patent illi spiracula monti: 180
 Hinc uasti terrent aditus merguntque profundo,
 Porrigit hinc artos penitus, qua exaestuatur ultra. 182
 Sed summis si forte putas accersere caulis 158
 Tantum opus et subitis alimentum uiribus, ora
 Quod patula in promptu cernis uastosque recessus, 160
 Falleris et nondum certo tibi lumine res est.
 Namque illis quaecumque uagantur hiatibus, omnis

155 solidos (-doque m. 2) instaret **H** | in omni **G**: in amni **C**
 in *āmū* **S** inmani **H** || 157 conferta **G**: confert **CS** confertim (et
 mobilis) **H** || *uu. octo qui sunt in O* 175--182 post 157 traieci ||
 175 imo *Matthiae*: immo **G** primo **CH** imae *Schraderus* | con-
 stat *Hauptius* | naturaue **G**: naturaue **CH** || 176 cedente
Schraderus | trahat **G** | *uulgo post uenas fortius interpungunt,*
ego post sui punctum posui || 178 illic **S**: illi **G** illine **CH** |
 ocula (s *add. m. 2*) **H** | caulas *scripsi*: causas **O** || 179 ipsae **G**:
 ipsi **CH** | cogere *ntq.* **H** || 180 spiracula *scripsi*: miracula **O** (*quo*
retento illo monte Wernsd.) || 182 Porrigit hinc **G**: Corrigit hic **CH** |
 artos *Maehly*: artus **O** | penitus qua exaestuatur *scripsi*: peni-
 tusque exaestuatur **G** penitus quos exigit **C** penitusq. exigit **H**
 (*sic*) penitusque quod exigit *Itali* (*quo probato artat pro ultra*
Iacobus) || 158 accersere *scripsi*: concrescere **G** concredere **CS**
 congregere **H** (concredere *retento u. seq. subit esse pro subitis*
Maehly, animari *pro alimentum Bormansius*) | caulis *Gorallus*:
 causis **O** || 159 subitis **G**: summis *ceteri* (sumis **H m. 2**) | uili-
 bus **H** | ora **G**: oris *ceteri* || 160 Quod patula **G**: Qu(a)e ualida
ceteri | uastosque **G**: ualidosque **CS** ualidosq. **H** || 161 om. **H**
m. 1 | Falleris et **G**: Fallere sed *ceteri* | certo tibi lumine res
 est **G**: tibi lumine certaue retro *ceteri*; claro *pro certo coni.*
Maehly || 162 illis **G**: illuc *ceteri* (illic **H m. 2**) | quaecumque **G**:
 quod cumq; **C** quodeuq; **S** quocūq. (*d supra o m. 2*) **H** | uagan-
 tur hiatibus *scripsi*: uacant hiatibus **G** uacat hiat impetus **CS**

Et sese introitu soluunt adituque patenti
 Conruptae languent uires animosque remittunt.
 Quippe ubi quod teneat uentos aurasque morantis 165
 In uacuo defit, cessant, tantumque profundi
 Explicat errantis, et in ipso limine tardant.
 Angustis potius turbant in faucibus: illic
 Feruet opus, densaque premit premiturque ruina
 Nunc euri boreaeque notus, nunc huius uterque. 170
 Hinc monti rabies; hinc saeuo quassa meatu
 Fundamenta soli, trepidant urbesque caducae
 (Inde neque est aliud, si fas est credere, mundo
 Venturam antiquam faciem ueracius omen); 174
 Hinc scissae rupes uolitant, discordiaque ingens 183
 Inter opus: nectunt aliae mediumque coercent,

uacat hyatū pecus (specus *m. 2*) **H** quocumque patet specus
 omnis hiatu *Iacobus* quaec. uagant hiat impetus *o. Hauptius*
 uacant in hiatibus *Munro* post 162 *unius uersus lacunam statuens* |
 omis **S** || 163 sese **GCS**: rose **H** || 164 Conruptae *scripsi*: Con-
 ceptae **G** Conuersae *ceteri* || 165 quod teneat *Hauptius*: qui
 teneat **G** contineat **CH** continuat **S** | uentos aurasque *scripsi*:
 uentos aquasque **G** uentosa qua quaeque **C** uentos aqua queq; **S**
 uentosa queq. **H** uentos quacumque *Iacobus* uentos acuatque
Munro || 166 defit **G**: desint *ceteri* | cessa **H** || 167 Explent
Iacobus | limine tardant **CSH**: limite tradunt **G** || 168 Angustus
H m. 1 | potius *scripsi*: opus est **O e. u. seq.** | turbant in **CSH**:
 turbanti **G** turbare in *Itali* turbent in *Hauptius* | illic *Bor-*
mansius: illo **G** illos *ceteri*; an illis ? || 169 densaque premit **G**:
 densique premunt *ceteri* | premita (-tq; *m. 2*) ruinas **H** ||
 170 Nunc euri **G**: Hinc furtim (-tūm **C**) *ceteri* | notus **G**: noto
ceteri (h supra t **S**) | huius **O**: unus *Itali* | uterque *eidem*: uterque
 est **O** || *uu.* 171—262 in **S** *legi fere nequeunt* || 171 Hinc **G** (**H**
m. 2): Hic **CH** | monti *Hauptius*: uenti **O** uentis *Maehly* |
 hic **H** | quassa meatu *Wernsdorffius*: quassat hiatu **O** (hyatu **H**) ||
 172 soli **G**: solo **CH** || 173 Vnde **H** || 174 Venturam *ex -rum*
corr. C | antiquam *uulgo*: antiqui **O** antiquo finem *Hauptius* ||
 183 scissae **G**: spissae *ceteri* | uolitant *scripsi*: obstant **O** ||
 184 aliae **G**: uaries **CH** (uarios *huius m. 2*) nectuntque moras
Iacobus nectuntque acies *Hauptius*

Pars igni domitae, pars ignes ferre coactae. 185
 Haec operis uisenda sacri faciesque domusque,
 Haec illi sedes tantarumque area rerum est.

Nunc opus artificem incendi causamque reposcit.
 Non illa in paruo aut tenui discrimine: signis
 Mille sub exiguum uenient tibi pignora tempus. 190
 Res oculos ducent, res ipsae credere cogent.
 Quin etiam tactu moneam contingere, tuto
 Si liceat: prohibent flammae, custodiaque ignis
 Illi operi est arcens aditus; diuinaque rerum,
 Vt maior species Aetnae succrescat, in actis 195
 Cura sine arbitrio est: eadem procul omnia cernes.
 Nec tamen est dubium, penitus quid torqueat Aetnam
 Aut quis mirandus tantae faber imperat arti.
 Pellitur exhaustae glomeratim nimbus harenae,

185 Par signi **H** | pars signis (*ex seg. corr. m. 2*) **H** | ferre
ex uere m. 2 corr. H || post 185 hunc uersum **O** inserit: ut maior
 species aetnae succurrat inanis (=195), quem recte eiecit Iacobus
 (*idem succrescat tamen proponens; succrescat in auras Hauptius*) ||
 186 omittunt **CH**5, habet **G** post 188, huc traiecit Matthiae |
 operi **G** || 187 illi **G**: illis **CH** igni Matthiae | sedes tantarumque
 area rerum est **G**: tantarum sedesque arearum est **C** tantarum
 sedesque area rerum est **H** || 188 artificum **H m. 1** | incendi
CG: incendia **H** || 189 illa in scripsi: illam **O** | paruo aut tenui
 discrimine signis **G**: parui aut tenuis discriminis (-na **H m. 1**)
 ignes ceteri; illam — signes Hauptius || 190 Ville **H m. 1** |
 exiguum — tempus, sic **G**: exiguu ponentibus tempora uera **C**
 exiguo ponent tibi tempora (-re **m. 2**) uera **H** || 191 oculos
 ducent Schraderus (*Obseru. p. 31*): oculos ducunt **G** oculique
 docent ceteri | ipsa **H** | cogent **GH**: cogunt **C** cogit **H m. 2** ||
 192 moneam Heinsius: moneant **G** (*sic*) moneat **C** monet **H** |
 tuto **G**: toto ceteri || 194 operi **G**: operum **C** opertum **H**; Ipse
 operi Schraderus | arcens Itali: arcent **O** | aditus **CG**: ditis **H** ||
 195 Gorallus et Wernsdorfius eiecerunt sine iure | succrescat in
 actis scripsi (*cf. Tac. Germ. c. 34*): succurrat inanis **O** ||
 196 cernes **C**: cernis **H** (**G** ?) || 197 quid **G**: quin ceteri | torqueat
CH (*sic*): torreat **G** | Aetnam **G** (*e silentio*): aethna **C** etna **H** ||
 198 imperat **O** (*sic*): imperet Itali; sed haec modorum confusio
 nostro sollemnis || 199 exhaustae **G**: exut(a) ceteri | glomeratim **G**:
 glomeratur ceteri | nymbus **C** | arenae **H** (**G e silentio**)

Flagrantes properant moles, uoluuntur ab imo 200
 Fundamenta; fragor tota nunc rumpitur Aetna,
 Nunc fusca pallent incendia mixta ruina
 (Ipse procul tantos miratur Iuppiter ignes
 Neue sepulta noui surgant in bella gigantes
 Neu Ditem regni pudeat neu Tartara caelo 205
 Vertat in occulto, tacitus tremit), omniaque extra
 Congeries operit saxorum et putris harena.
 Quae nec sponte sua ueniunt nec corporis ullis
 Sustentata cadunt robusti uiribus: omnes
 Exagitant uenti turbas ac uortice saeuo 210
 In densum conlecta rotant uoluuntque profundo.
 Haec causae spectanda ferunt incendia montis:
 Spiritus inflat eis momen languentibus; aurae
 Namque ope nequaquam par est uiolentia flammae:
 Ingenium uelox illi motusque perennis, 215

200 molles **H** *m. 1* | uoluntur **C**; num soluuntur ? ||
 202 Tunc *Matthiae* || 203 tantos **G**: magnos *ceteri* || 204 Neue
CH: Ne **G** | surgunt **H** || 205 Heu **H** *m. 1* | pudet **H** *m. 1* ||
 206 Vertat **G**: Vertant **C** Vertunt (*u m. 2 in a corr.*) **H** | taci-
 tus tremit *scripsi*: tantum tremit **G** tantum premit **CH** tantus
 tremit *Matthiae* tantus tremor *Hauptius cum seq. coniungens* |
 omniaque extra **G**: omnia dextra *ceteri* || 207 operit *edd. ant.*:
 operis **O** (opes **H** *m. 1*) cineris *A. de Rooy* | harena **CH**:
 arenae **G** || 208 ueniunt **G**: faciunt **CH** | ullis **G** (**H** *m. 2*): ulli
ceteri || 209 robusti *Wernsdorfius*: robustis **O** (*etiam G*) ||
 210 Exagitant **G**: Exigitur *ceteri* | uenti turbas ac **G**: uenti
 turbas a **C** uertitur basa (-sis *m. 2*) **H** | uertice **O** | saxa *G. T.*
Suringar || 211 Inmensum *idem* | collecta **G**: coniecta **CH** ||
 212 Haec (= *Hae*) caussae **G**: Haec causa **C** Nec causa **H** Hac
 causa **s** | spectanda *scripsi*: expectanda **G** expectata *ceteri* |
 ferunt *Maehly*: terunt **G** ruunt *ceteri*; Hac c. expatiata ruunt
Kootenus ad Hom. Lat. p. 277 | mortis **C** || 213 inflat iis
Maehly: inflatis **O** (-tus *corr. H*) inflatu *Hauptius* | momen
Scaliger: nomen **O** | aurae *scripsi*: aer **O** addit *I. H. F. Mei-*
nekius adfert *Hauptius* acre *Munro* || 214 Namque ope nequa-
 quam *scripsi*: Nam prope nequi(c)quam **G C** Nam propena quic-
 quid **H** Nam prope nequitiae *Hauptius* | par **CH**: pars **G** |
 uiolentia **G**: uolentia **C** uoluentia **H** | flammae **G**: semper *ceteri*

Verum opus auxilium est ut pellat corpora: nullus
 Impetus est ipsi, qua spiritus imperat audet:
 Hic princeps magnus, quo sub duce militat ignis.

Nunc quoniam in promptu est operis natura solique,
 Vnde ipsi uenti, quae res incendia pascit, 220
 Cur subito cohibentur, iners quae causa silenti,
 Subsequar. immensus labor est, sed fertilis idem:
 Digna laboratis respondent praemia curis.
 Non oculis solum pecudum miranda tueri
 More nec effusos in humum graue pascere corpus, 225
 Nosse fidem rerum dubiasque exquirere causas,
 Ingenium sacrare caputque attollere caelo,
 Scire quot et quae sint magno natalia mundo
 Principia: occasus metuunt an saecula pergunt
 Et firma aeterno religata est machina uincolo; 230
 Solis scire modum et quanto minor orbita lunae est:

216 corpora **G**: corpore *ceteri* || 217 illi **H** | audet **G**: audit *ceteri* || 218 Hic *Schraderus Hauptiusque*: Hinc **CG** Nunc **H** || magnus quo sub duce *scripsi*: magnusque qui sub duce **G** (*nisi in que conlatoris error est*) magnosque sub hoc duce **CH** magnoque s. h. d. *Munro* || 219 promptum **H** | operi **H m. 1** || 220 Vnde **G**: Vna **CH** | pascat *Matthiae* || 221 Cur **G**: Cum *ceteri* | cohibentur *Matthiae*: cohibent **G** cohibetur **CH** | iners **G**: inest **CH** cohibent uires *Heinsius* || 222 inde ab immensus *incipiunt Parisina excerpta (in quorum uaria lectione adnotanda minutias nonnullas omittam) cum hoc titulo*: In ethna quod iocundum sit scire, non cupiditati operam dare || 223 Digna **CH Par.**: Pigra **G** | laboratis **G**: laborantis **CH Par.** || 224—227 *om. Par. ita ut uu.* 224, 25 *post 251 extent* || 224 pecudum **C** | tueri **G**: fuere **CH** uidere *Par.* || 225 effusos *Wernsdorffius*: effusis **O Par.** (-sus n) || 226 Nosce **H** | rerum **G**: rebus **CH** || 227 Ingenium sacrare **G**: Sacra peringentem **CH** | caputque **G**: capitique **CH** | adtollere **H** | coelo **G**: c(a)elum **CH** || 228 quot **G Par.** (*in p ex quod corr.*): quod **CH** | natalia **C Par.**: fatalia **G** talia **H** || 229, 30 *pro uerbis occasus — uincolo Par. habent*: et (*om. n*) rerum dubias exquirere causas (*u. 226*) || 229 an *Gorallus*: ad **O** || 230 uincolo **CG**: mundo **H** || 231 lunae **G** lune *Par.* (**H m. 2**): luna **CH**

Haec breuior cur sic bis senos peruolet orbes,
 Annuus ille meet; quae certo sidera curreant
 Ordine quaeque suos seruent incondita postus;
 Scire uices etiam signorum et tradita iura: 235
 Sex cum nocte rapi, totidem cum luce referri;
 Nubila cur Phatne caelo denuntiet imbres,
 Quo rubeat Phoebe quo frater palleat igni;
 Tempora cur uariant anni: uer, prima iuuenta,
 Cur aestate perit, cur aestas ipsa senescit 240
 Autumnoque obrepit hiems et in orbe recurrit;
 Axem scire Helices et tristem nosse cometen,
 Lucifer unde micet quaeue Hesperus, unde Bootes,
 Saturni quae stella tenax, quae Martia pugnax;
 Quo rapiant nautae, quo sidere linthea pandant; 245
 Scire uias maris et caeli praedicere cursus:
 Qua luce Orion, qua Sirius excubet index;

232 H(a)ec CH Par.: Hoc G | cur sic bis senos *scripsi*:
 cursu bis senos CG cur subisse H cur bis senos (his senos n)
 cito Par. *interpolate* (cur bis senos cita Wernsdorfius) | per-
 uolat G | ignis orbis H || 233 Annus, *alt.* u *supra lin.* C |
 meet G Par.: monet C mouet H | sidera G Par.: sidere CH ||
 234 quaeque — postus *om.* Par. *lac. relicta* | quaeque Itali:
 quae G quaeue CH | suos seruent G: suo errant CH suo careant
 Itali suos errent Munro suis errent Hauptius | postus *scripsi*:
 motus G cura C_s thura (iura m. 2) H cursu Gorallus (cursus
 Munro) gyro Schraderus (gyris Hauptius) || 235 et G: *om.* CH
 Par. | cura est Par. || 236 habet G: *om.* CH Par. || 237 Phatne
 caelo Matthiae: panope caelo G c(a)elo terris CH Par. | imbris
 H || 238 iubeat Par. (*corr. in p*) | pellat in polleat m. 2 *corr.* H |
 igne Par. || 239 uariant CG: uariant H Par. | uer prima G:
 primaque CH Par. || 240 Cur GH: Cura C Ver Par. | aesta-
 tae C | cura C || 241 Autumpnoq; H Par. Autmnoq; (u *supra*
 tm) C | hiemps Par. | currit (cucurrit m. 2) H || 242 nosce H |
 cometem H Par. || 243 boetes Par. || 244 Saturniq. — tenaxq. H |
 mastia C marcia H || 245 fortasse post 246 collocandus | linthea
 C | pandant G: tendant C Par. tendent H || 246 uices maris
 Hauptius | praediscere C || 247 Qua luce — qua *scripsi*: Qua
 uocet — quo G Quo uolet — quo CH Par. (uolat oroin n)
 Quo uoltu — quo Hauptius | sirius G: setius C secius H, *om.*
lac. rel. Par. | excubet G: incubet ceteri

Et quaecumque latent tanto miracula mundo
 Non congesta pati nec aceruo condita rerum,
 Sed manifesta notis certa disponere sede 250
 Singula, diuina est animi ac iucunda uoluptas.
 Sed prior hac homini cura est cognoscere terram
 Quaeque in ea miranda tulit natura notare:
 Haec nobis magis adfinis caelestibus astris.
 Nam quae mortali nequam est amentia maior, 255
 In Iouis errantem regno perquirere diuos,
 Tantum opus ante pedes transire ac spernere segnem?
 Torquemur miseri in paruis terimurque labore:
 Scrutamur rimas et uertimus omne profundum,
 Quaeritur argenti semen cumque aurea uena; 260
 Torrentur flamma terrae ferroque domantur,
 Dum sese pretio redimant, lucrumque professae
 Tum demum uilesque iacent inopesque relictæ.

248 latent *scripsi*: iacent **O** *Par.* patent *Wassenbergius* ||
 249 congesta **G**: digesta **CH** *Par.* || 250 cerata **C** | sedem **H** ||
 251 iocunda **H** *Par.*; iucunda e. a. a. diuina *Maehly* | uoluntas
Par. || post 251 *Par.* habent *uu.* 224, 25; deinde 252—257
omittunt || 252 hac homini *Schraderus*: haec omni **G** hec domi-
 nis **C** hec hominis **H** || 253 Quaeque in ea **G**: Et qu(a)e nunc
CH || 254 magis **G**: magna **CH** | aff. **H** m. 2, **G** ut *uid.* ||
 255 mortali nequam est *scripsi*: mortali cuiquam est **G** mor-
 talis spes est (*in C supra lin.*) quaeue **CH** | amencia m. 2 ex
 amancia corr. **H** | maius **H** m. 1 || 256 iouis ex iuiuis corr. **C** |
 diuos **G**: uelle *ceteri* || 257 ac **O**: et s | spernere (*uel* pergere)
Schraderus: perdere **O** | segnem *Iacobus*: segne est **G** segnes
ceteri || 258 sqq. habent *Par.* cum hoc titulo: Conquestio quod
 maiorem demus operam augende pecunie quam scientie, ita
 ponentes 258, 262, 263, 261, 259, 260, 264 sqq. || 258 teri-
 murque **G**: premimurque **CH** *Par.* | laborem **H** m. 1; latentes
Matthiae || 259, 60, 61 hic ponit **G**: post 279 habent **CHS** ||
 259 et uertimus **O** *Par.*: euertimus *edd. ant.* euerrimus *Schra-*
derus || 260 Semen ut arg. queratur ut a. u. *Par.* | cumque
scripsi: nunc **O** || 261 Torrentur **G**: Torquentur **CH** *Par.* |
 flammea **H** m. 1 (flama m. 2) | domantis **H** || 262 Dum **O**: Vt
Par. | lucrumque *scripsi*: uerumque **O** *Par.* aurumque *Maehly* |
 professa est **H** || 263 hic iterum incipit **S** | Turpe silent artes
 uiles i r. *Par.* | uilesque iacent *Maehly*: humilesque iacent **G**

Noctes atque dies festinant arua coloni;
 Callent rure manus, glebarum expenditur usus: 265
 Fertilis haec segetique feracior, altera uiti;
 Haec plantis humus, haec herbis dignissima tellus;
 Haec dura et melior pecori siluisque fidelis;
 Aridiores tenent oleae, sucosior ulmis
 Grata. leues cruciant animos et corpora curae, 270
 Horrea uti satura et tumeant ut dolea musto
 Plenaque desecto surgant fenilia campo.
 Sic audis semper quaeuis res carior ipsis.
 Implendum se cuique bonis est artibus: illae
 Sunt animi fruges; haec rerum est optima merces, 275
 Scire quid occulto terrae natura coerces;
 Nullum fallere opus, non mutum cernere sacros
 Aetnaei montis fremitus animosque furentis,

uiles taceant **CSH** uiles iaceant *Matthiae* || 264 festinent **CS**
 (et sic corr. p, ubi et dies deest) || 265 expenditur usus *Wernsdorffius*:
 expendimus usum **G** expellimur usu **CSH** *Par.* || 266 Fer-
 tili **H m. 1** | segeti (om. que) **G**; segetisque — uitis *edd. ant.* |
 feracior **S** *Par.* || 267 plantis **G**: platanis **CSH** *Par.* | erbis **S**;
 hederis *Scaliger* | rignissima *Heinsius* ditissima *Wassenbergius* ||
 268 dura et **G** *Par.*: diuiti **CSH** | sillisq; **S** || 269 Aridiores
scripsi: Aridiora **O** *Par.* (tenent = durant) | succ. **H** *Par.* |
 ulmis **G** *Par.*: ulmus **CSH** || 270 crutiant **S** *Par.* | curae *scripsi*
 (*Fleck. ann.* 1872 p. 630): caus(a)e **O** *Par.* || 271 Horrea uti
CSH *Par.*: Horreaque ut **G** | satura et *scripsi*: sature **G**
 saturent *ceteri* | rudeant **H m. 1** | ut **G**: et *ceteri* | dolea **CSH**
Par. n: dolia *Par.* p (**G** ?) || 272 Planaque **H** | surgent
H | fenilia **GH** *Par.*: fenilia **C** feniala **S** | hic desinunt *Par.* ||
 273 Sica uidi **H** | audis *Matthiae*: audi **O** | quaeuis res *scripsi*:
 quouis est **G** (sic) qua uisum est **CSH** | carior illis ipsis **G** (sic):
 carius istis **CHS** quod uisum est carius, istis Implemus se
 quisque bonis *Hauptius* || 274 bis extat in **H** | Implendum se
 cuique *scripsi*: Implendus sibi quisque **O** | bonus bis **H** | bonis;
 ast art. *Iacobus* | astibus **C** | illae **G** (sic): illis **CSH** (hic priore
 loco istis) || 275 haec r. est optima **G**: h(a)e r. maxima **CSH** ||
 276 quid **O**: quod s | exculto **CS** oculuto **H** | terrae natura **G**:
 natura terra **CS** natura terre **H** | coerces **H**; coartet *Matthiae* ||
 277 mutum *Hauptius*: multum **G** multos **CS** multo **H** mutos
Scaliger || 278 Etne in **H** | animisq. **H**

Non subito pallere sono, non credere subter
 Caelestis migrasse minas aut Tartara rumpi; 280
 Nosse quid intendat uentos, quid nutriat ignes,
 Unde reperta quies et mixto foedere pax est.

Cum crescant animae penitus nec porta cauernae
 Introitusque ipsi seruent, sed terra minutis
 Sparsa foraminibus tenues in se abstrahat auras 285
 (Plenius hoc etiam, rigido quia uertice surgens
 Illinc infesta est atque hinc obnoxia uentis
 Indeque diuersas admittere cogitur auras,
 Et coniuratis addit concordia uires): 289
 Credendum est etiam uentorum existere causas 302
 Sub terra similis harum quas cernimus extra. 303
 Siue introrsus agunt hiemes et nubilus auster 290
 Seu forte erexere caput tergoque feruntur,
 Praecipiti delata sinu premit unda feritque

279 pallere **G**: callere *ceteri* || *secuntur in* **CSH** 259—61 ||
 280 Celesti **H m. 1** | rumpi **G**: mundi *ceteri* || 281 Nosce **H** |
 intendat **G**: impediatur **CSH** impellatur *Hauptius* | uentosq. quid
H | ignes **GH**: illos **C om. S** || 282 reperta **G**: repente *ceteri* |
 mixto *scripsi*: multo **O** inito *Gorallus* iuncto *Menckenius et*
Schraderus | est **G (sic)**: sit *ceteri* || 283 Cum crescant *Iacobus*:
 Concrecant **O** | anime **G (sic)**: animi **CSH** | nec *scripsi (cf.*
 158 *sqq.)*: seu **O** | porta **G (sic)**: forte *ceteri* || 284 feruent **S** |
 sed *ego*: seu **O** || 285 Sparsa *scripsi*: Rara **O** Laxa *Maehly* |
 tenues **G**: neue **CS** ne ue **H** | obstr. **H** | aures **H m. 1** || 286 quia
O (etiam G): qua **S** | uestice **C** | surgens **G**: surgit *ceteri* || 287 infesta
 (= *exposita*) est *scripsi*: infessa est (*sic*) **G** infestus *ceteri* in-
 festis *Iacobus* | uentis **G**: uitis *ceteri (et H)* | hic (*cheu*) *desinit G* ||
 288 Indeque *scripsi*: Vndique **O** | admittere **H** admittat **S** | cogi-
 tur *Schraderus*: cogitat **O** || 289 addidit **H** || *uu. qui sunt in O*
 302 et 303 post 289 *traieci (post 282 poni uoluit Iacobus etiam*
in etenim mutans) || 302 Credum et exstiteret **H m. 1** | causas **H**
m. 2: causam **O** || 303 in **S** *abscissus* | terra **H S**: terras **C** ||
 290 introrsus **S** | hiemes *scripsi*: nubes **O**; at hic de mari *sci-*
licet Siculo procelloso agitur (huc etiam referas illud tergoque
feruntur) || 291 Si *Iacobus* | erexere *scripsi*: flexere **O** inflexere
Iacobus hi flexere *Munro* || 292 delata *Itali*: delecta **O** delecta
Scaliger; an subuecta? | sinu *Hauptius*: sono **O** noto *Schraderus*
 iugo *Maehly* | unda *uulgo*: una **O** | feritque *scripsi*: fugatque **O**

Torrentes auras pulsataque corpora denset.
 Nam uelut, ut sonat aura procul Tritone canoro,
 Pellit opus collectus aquae uictusque mouere 295
 Spiritus et longas emugit bucina uoces;
 Carmineque inriguo magnis cortina theatris
 Imparibus numerosa modis canit arte regentis,
 Quoi tenuem inpellens animam subremigat unda:
 Haud aliter summota furens torrentibus aura 300
 Pugnat in angusto, et magnum commurmurat Aetna, 301
 Et, cum densa premant inter se, corpora turba 304
 Elisa in uacuum fugiunt et proxima secum 305
 Momine torta trahunt, tuta dum sede resistunt.
 Quod si forte mihi quaedam discordia tecum est,
 Principiis aliis credas cum surgere uentos,
 Non dubium rupes quia sit penitusque cauernas
 Procidere ingenti sonitu, casuque propinquas 310
 Diffugere impellique animas, hinc crescere uentos:

293 Torpentes *A. de Rooy*; sed torrentes *proleptice sumas* |
 que *om.* S || 294 uelut ut (= ubi) *scripsi*: ueluti O | aura —
 canoro *om.* S *spatio relicto* | aura *Scaliger*: ora O | procul *H.*
A. Kochius (*mus. Rhen. XVIII p. 320*): duc C diu H5; aura
 deo *Maehly* hora duci *Munro* hora die *Hauptius* | cancro C ||
 295 opus H: opes CS5, H m. 2 | mouetur *Turnebus* moueri
Sauppius (sed mouere *neutraliter est positum*) || 296 bucina H ||
 297 Carminaq. H | inriguo H: irriguo C irriguoq; S || 298 arte
 H5: arta CS || 299 Quoi *scripsi*: Quae O | inp. S: imp. CH ||
 unda O: undam H m. 2 || 300 Aut H | alite H m. 1 || 301 augusto S ||
 304—346 *exitus uersuum in S abscissi* || 304 Et C m. 1: Vt C
corr. SH5 At *Iacobus* | cum densa CS cundensa H: condensa
edd. ant. | premant ego: cremant O premunt *Gronouius* crepant
Schraderus | corp *ceteris abscissis* S | turba H5: turbant C ||
 305 fugiunt *Iacobus*: fugiant O | proxim *cet. absc.* S || 306 Mo-
 mine *Gronouius*: Nomina O Momina *Scaliger* | torta *Iacobus*:
 tota O | tuta dum *Iacobus*: tutaque in O (i *cet. absc.* S) ||
 307 discor *cet. absc.* S || 308 cum surgere *scripsi*: consurgere O
 (quo retento *Principiisque edd. ant.*) | uentos *om.* S || 309 quia
 sit *scripsi*: aliquas O | peni *cet. absc.* S || 310 Procidere *scripsi*:
 Prouehere O Proruere *edd. ant.* | ingenu H | sonitu *ex sonotu*
corr. S | ca *cet. absc.* S || 311 animas h *cet. absc.* S | crescere C:
 cernere H5

Cerne humore etiam nebulas se effundere largo;
 Aut campis agrisque uolant, quos adluit amnis,
 Vallibus aut oriens caligat nubilus aer:
 Flamina priua ferunt auras (uis proxima uento est), 315
 Eminus adspirat fortis et uerberat humor.
 Atque haec in uacuo si tanta potentia rorum est,
 Hoc plura efficiant intra clusique necesse est.
 His igitur causis extra penitusque coacti
 Exagitant uenti pugnantque in faucibus: artum 320
 Pugnantis suffocat iter; uelut, unda profundo
 Terque quaterque exhausta grauis ubi perbibit euros,
 Ingeminant fluctus et primos ultimus urget:
 Haud secus adstrictus certamine tangitur ictu
 Spiritus inuoluensque suo sibi pondere uires 325
 Densa per arcentes exercet corpora uenas

312 Cerne *scripsi*: Aut **O** *e u. seq.* Haud *Gorallus* | se effundere *scripsi* (*cf. Aen. VI 241*): effundere **O** (*effu cet. absc. S*) se fundere *Hauptius* | num largas ? || 313 Aut **O**: Vt *edd. ant.* | uolant *scripsi*: solent **O** solet *Scaliger* | adluit *Hauptius*: abluit **C** obluit **H** obruit **ς** (*quo cet. absc. S*) || 314 aut oriens *I. H. F. Meinekius*, ego: et oriens **H** exoriens **CSς** | calligat nubibus **H** | nubi *cet. absc. S* | 315 Flamina *Itali*: Flumina **O** | priua *scripsi*: parua **O** | uis **H m. 2**: uix **O** (*u cet. absc. S*) || 316 Et minus **SHς** (**C?**) | asp. **H**; aspergit *Meinekius* | uerbe *cet. absc. S* || 317 uacuos **O**, *corr. H m. 2* | poten*cet. absc. S* | rorum *Iacobus*: rerum **O** || 318 efficiant **C** effitiant **S**: efficiunt **Hς** | intra *Scaliger*: infra **O** | clusiq*cet. absc. S* || 319 igitur *Scaliger*: agitur **O** (*angitur H m. 1*) | coacti *Scaliger*: coactus **CH** coactis **H m. 2**, **ς**; *abscissum in S* || 320 uenti *Scaliger*: uentos **O** | pugnantque *Itali*: pugnant **O** | facibus **H m. 1**; *f cet. absc. S* | artum *Hauptius*: arte **CHς** || 321 Luctantis *Iacobus* | inter **H m. 1** | uelud **H** | uelut *u cet. absc. S* || 322 exausta **H** | grauis (*cet. absc.*) **S**: graues *ceteri* | perbibit *Itali*: perhibet **C** perbibere **H** per(h)ibere **ς** || 323 Ingeminant **O**: Ingeminat *Itali* | primos *Itali*: primus **O** | ultimus **Hς**: ultimos **C** ult *cet. absc. S* || 324 tangitur ictu *om. S* || 325 inuoluensq; **S** | pon *cet. absc. S* | uires] rupes *Munro*; *malim* inpellensque suas in pondera uires || 326 arcentes *scripsi*: ardentes **O** artantes *Iacobus* | corp. *cet. absc. S* | uenas *edd. ant.*: uires **O e u. priore** neruos *Itali*

Et quacumque iter est properat frangitque morantes,
Donec confluuiο ueluti siphonibus actus
Exilit atque furens tota uomit igneus Aetna.

Quod si forte putas isdem decurrere uentos 330
Faucibus atque isdem pulsos remeare, notandas
Res oculis locus ipse dabit cogetque negare.
Quamuis caeruleo siccus Ioue fulgeat aether
Purpureoque rubens surgat iubar aureus ostro,
Illinc obscura semper caligine nubes 335
Prospectat sublimis opus uastosque recessus 337
Pigraque defixo circumstupet humida uultu. 336
Non illam bibit Aetna nec ullo intercipit astu:
Obsequitur quacumque iubet leuis aura reditque.
Placantes etiam caelestia numina ture 340
Summo cerne iugo, uel qua liberrimus Aetnae
Introspectus hiat: tantarum semina rerum
Si nihil inritet flatus stupeatque profundum, 343
Surgit adoratis sublimis fumus ab aris: 357

327 frangitque *Schraderus*: transitque **O** (trans *cet. absc. S*) |
morantes *I. H. F. Meinekius*: morantem **CH** § || 328 Done **H** |
siphonibus actus **C** siphon *cet. absc. S*: *om. H* § || 329 igneus
Aetna *om. S* || 330 decurre **C** decurrer *cet. absc. S* || 331 autq; **C** |
isdem *Itali*: idem **O** | pulsos *edd. ant.*: pulsus **CS** § pulsibus **H** |
remeare *cet. absc. S* | notandas *uulgo*: notanda (*supraser. sunt*) **C** |
notanda sint **H** notanda § || 332 necare (*notare m. 2*) **H** | cog
cet. absc. S || 333 caeruleus sicco *Iacobus* | sicus **C** | fulgeat **C** |
fi (= *prior pars litt. u*) *cet. absc. S*: frigeat **H** § || 334 iub *cet.*
absc. S || 335 nubes *om. S* || 336 et 337 *inter se transposuit*
Iacobus || 337 Prospectat *Itali*: Prospectant **O** Prospectans
Munro || uastusq; **C** uas *cet. absc. S* | recessus *uulgo*: receptus
CH § || 336 defixo *Wernsdorfius*: defuso **O** | hu *cet. absc. S* ||
338 bibit *Hauptius*: uidet **O** uorat *Iacobus* | ul *cet. absc. S* |
intercepit **H** | astu *ego*: aestu **O** haustu *Hauptius* || 339 leuis a
cet. absc. S || 340 numin *cet. absc. S* | turae **C** thure **H** || 341 liber
cet. absc. S | Aetnae *Hauptius*: (a)et(h)na **O** || 342 Introspectus
Schraderus: Inprospectus **O** | sem *cet. absc. S* || 343 inridet **S**
irridet **C** irritet **H** § | flatus *scripsi*: flammis **O** | stup *cet. absc. S* ||
uu. qui sunt in O 357, 58 huc transposuit *Hauptius* || 357 ad-
oratis **C** §: odoratus **H** odoratis *Scaliger* | sum limus **H**

Tanta quies illi est et pax innoxia rapti. 358
 Hinc igitur cernis, torrens ut spiritus ille, 344
 Qui rupes terramque rotat, qui fulminat ignes, 345
 Cum rexit uires et praeceps flexit habenas,
 Praesertim ipsa suo decliua pondere numquam
 Corpora deripiat ualidoque exerceat actu.
 Quod si fallor, abest species; tantusque ruentis
 Impetus adtentos oculorum transfugit ictus 350
 Nec * leuitas tantos igitur * ferit aura mouetque.
 Sparsa liquore manus sacros ubi uentilat ignis,
 Verberat ora aer pulsataque corpora nostris
 Incursant, tamen en uenti uim causa repellit:
 Non cinerem stipulamue leuem, non arida sorbet 355
 Gramina, non tenuis plantis humus excita praedast.
 Siue peregrinis igitur propriisue potentis 359
 Coniurant animae causis, ille impetus ignis 360
 Et montis partes atra subiectat harena,

358 igni *Maehly* | fax *edd. ant.* || 344 Hinc *Scaliger*: Huinc
 C Huic **SH** | cernis *Wernsdorffius*: credis O quaeris *Scaliger* |
 torpens *Hauptius* | ui *Scaliger* | spir *cet. absc.* S | ille *Scaliger*:
 illi O || 345 rotat *Iacobus*: notat O uorat *Itali* | qui *cet. absc.*
 S || 346 Cum rexit **CS**: Cur exit **H** | Correxerit *edd. ant.* | flex
cet. absc. S, qui in hoc uersu desinit || 348 deripiat *Gorallus*:
 diripiant O diripiat *Scaliger* | exerceat *scripsi*: absolueret O
 (-ere **H m. 1**) absoluerit *Scaliger* absorpserit *Wernsdorffius* (*quid-*
ni absorbeat?) | actu (*uel aestu*) *Wernsdorffius*: arcu O || 349 si
CH: ni | abest *Schraderus*: adest O obest spatium *Werns-*
dorffius | ruentis *scripsi*: ruinis **C** | ruimus **H** ruinaest *Munro* ||
 350 transfligit **H m. 1** || 351 uersus corruptus; Haec leuitas,
 tanta est *Scaliger* (Sed l. tanta est *Maehly*); puto Nec leuiter
 tactos, sed igitur emendare nescio || 352 ignes **H** || 353 Verberat
 ora C: Verberata **H** | aer *scripsi*: tamen O | nostris C: nostra
H || 354 tamen *scripsi*: adeo O | en uenti *scripsi*: in tenui O
 tenuis *Itali* (en tenuis *Hauptius*) | causam **H** || 355 arrida **H** ||
 356 humus excita praedast *scripsi*: humus excita predas C exit
 humus apredas (*opr. m. 2*) **H**, turpiora | || 359 ue *Scaliger*: que
 O || 360 ignis **H**: ignes C ingens *Maehly* || 361 perte atra **H** |
 subiectat *Hauptius*: subuectat O

Vastaque concursu crepitantia saxa fragoso
 Ardentisque simul flammae se flumina rumpunt:
 Haud aliter quam, cum prono iacuere sub austro
 Aut aquilone fremunt silvae, dant brachia nodo 365
 Implicita inter se tritis incendia ramis.
 Nec te decipiant stolidi mendacia uulgi,
 Exhaustos cessare sinus, dare tempora, rursus
 Vt rapiant uires repetantque in praelia uicti.
 Pelle nefas animo mendacemque exue famam: 370
 Non est diuinis tam sordida rebus egestas,
 Nec paruas mendicat opus nec conrogat auras.
 Praesto sunt operae uentorum examina semper:
 Causa patet, quae rumpat iter cogatque morari.
 Saepe premit fauces magnis exstructa ruinis 375
 Congeries clauditque uias fundamine ab imo
 Et, spisso ueluti tecto, sub pondere pressat
 Sic inhibens uentos cursu. tum frigida monti

362 crepitantia *Iacobus*: trepidantia **O** | fragoso *scripsi*:
 fragoris **O** || 363 Ardentesque *uulgo* | flammae se *ego*: flammās
 ac **O** flammae se ac *Hauptius* | flumina *Vliti*us: fulmina **O** ||
 364 astro **H m. 1** || 366 Implicita *Hauptius*: Implicit(a)e **O** |
 inter se *scripsi*: h(a)ec serpunt **O** ac serpunt *Wernsdorffius* ac
 feruent *Iacobus* ac stirpes *Hauptius* | tritis *scripsi*: iunctis **C** s
 uinctis **H** || post 366 nonnulla interciderunt uidentur || 368 exaustos,
 h *suprascr.*, **C** || 369 Vt *Itali*: Aut **CH** Haud s | redeantque
Schraderus || 370 animo *uulgo*: animi **O** | flammam **H** s || 371 di-
 uinis *edd. ant.*: diuitiis **O** (-ciis **H**) | tam **H**: iam **C** s | aegestas
C agestas **H** || 372 paruas **C**: paruo **H** s | opus *ego*: opes **O** |
 aures **H** || 378 opere **CH**: operi s || 374 Causa patet *edd. ant.*:
 Causa latet **C** (**H m. 2**) Cause latent **H** s | quae rumpat iter **C**:
 qu(a)erunt pariter **H** s || 376 fundamine *scripsi*: luctamine **H** s
 luctamur (al. tur *supra* mur) **C** || 377 Et spisso *Iacobus*: Et
 scisso **C** Escisso **H** (*similia* s) | pressat *ego*: pr(a)estat **O** restat
Scaliger cessat *A. de Rooy* pressans *Iacobus* || 378 Sic inhibens
 uentos cursu *scripsi*: Haud similis teneros cursu **C** et, nisi quod
 cur se, **H** s; inter uaria conamina solum mentione dignum est
commentum Iacobi Haud sinit hiscere eos cursu (quo accepto
 eas sursum *Hauptius*) | tum *Iacobus*: cum **O**

Desidia est tutoque licet succedere in ora.
 Post ubi corripuere moram, uelocius urgent: 380
 Pellunt oppositi moles ac uincula rumpunt,
 Quidquid in obliquum est frangunt, iterè acrior acto
 Impetus exoritur, magnis onerata rapinis
 Flamma micat latosque ruens exundat in agros:
 Sic cessata diu referunt spectacula uenti. 385
 Nunc superat, quaecumque gerant incendia siluae,
 Quae flammās alimenta iuuent, quid nutriat Aetnam
 Incendi patiens. imis uernacula caulis
 Materia adpositumque igni genus utile terraest.
 Vritur assidue calidus nunc sulphuris humor, 390
 Nunc spissus crebro praebetur alumine sucus;
 Pingue bitumen adest et quidquid comminus acris
 Irritat flammās: illius corporis Aetna est.
 Atque hanc materiam penitus discurrere montem,
 Infectae testantur aquae radice sub ipsa. 395

379 tutoque (totoq. *H m. 2*) licet *O*: retroque liquet *Wernsdorfius* imoque liquet *Hauptius* | succedere in ora *scripsi* (cf. *u.* 159, 341): discedere montes *O e u. priore*; adscendere rupem (molem) *A. de Rooy* discedere uentos *Wernsdorfius* desiderare uentis *Iacobus* conscendere summum *Maehly* || 380 corripuere moram *A. de Rooy*: conticuere (contuere *H*) mora *O* (moram *ς*) continuere moram *uulgo* || 381 oppositas *edd. ant.* || 382 Quicquid *C* | iterè a. acto *scripsi*: iter a. ictu *O* (iter, a. ictu *uulgo*) || 383 magis *H* | onerata *Iacobus*: operata *O* | ruinis *edd. ant.* || 385 Sic *Maehly*: Si *O* | cessat ad (a *ς*) iure ferunt *Hς* || 385 superat *Hauptius*: superant *O* | gerant *scripsi*: regant *O* (negant *H m. 2*) tegunt *Iacobus* rigant *Munro* || 387 flammās *O*: flammis *Itali* | iuuent *scripsi*: uocent *O* (etiam *H*) uacent *Scaliger* (uacant *Munro*) | quid *C* quit *H*: quod *ς* | nutriet *Munro* | aethnam *C*: (a)etna *Hς* || 388 patiens *Wernsdorfius*: poterunt *O* | imis *scripsi*: illis *O* | caulis *Gorallus*: causis *O* || 389 app. *H* | terrae est *Wernsdorfius*: terrent *Cς* terent *H* || 391 alumine *Iacobus*: numine *CH* (foediora *ς*) uimine *Itali* | succus ex siccus *corr. H* || 392 quicquid *C* quid *H* | cominus sacris *H* || 394 montem *Maehly*: fontes *O* || 395 testantur *idem*: eripiantur *CH* eripiant *ς* erumpunt et *Itali* euincunt et *Vlitius* rumpuntur *Munro* | aqu(a)e *Hς*: atq; *C*

Pars oculis manifesta iacet quae robore dura est
 Ac lapis: e pingui feruent incendia suco.
 Quin etiam uario quaedam sub nomine saxa
 Toto monte rigent: illis custodia flammae
 Vera tenaxque data est. sed maxima causa molaris 400
 Illius incendi lapis en sibi uindicat Aetnam.
 Quem si forte manu teneas ac rodera cernas,
 Nec feruere putes, ignem nec spargere posse;
 Sed simul ac ferro quaeras, respondet, et ictu
 Scintillat calor. hunc multis circum inice flammis 405
 Et latebris extorque animos atque exue robur,
 Fundetur ferro citius (nam mobilis illi
 Et metuens natura mali est, ubi corpitur igni);
 Sed simul atque hausit flammās, non tutior hausti
 Villa domus: seruans faciem duram atque tenaci 410
 Saepta fide (tanta est illi patientia uicto)
 Vix umquam redit in uires atque euomit ignem.
 Totus enim denso stipatus robore tarde
 Per tenuis admissa uias incendia nutrit

396 iacetq. rubur edita est (robore dita est m. 2) H || 397 e
 scripsi: in O at *Iacobus* || 398 uario *Wernsdorffius*: uarie CH |
 sub nomine *Wernsdorffius*: sine numine CH sine nomine s sin-
 uamine *Iacobus* sine alumine *Munro* || 399 rigent *Hauptius*:
 liquent O liquant *Itali* || 400 mola acris C || 401 incendia Hs ||
 en sibi scripsi: est si C sic (om. est) Hs is sibi *Gorallus* est hic
Iacobus est is *Munro* || 402 rodera scripsi: robore O e u. 396
 robora *Gorallus* tentans a robore cernis *Iacobus* || 403 feruere
 C: frueri Hs seruare *Itali* | possem H || 404 respondeat et H;
 caedas resplendet *Schraderus* || 405 calor uulgo: dolor O (etiam
 H) color *Itali* | inice C: isse Hs || 406 latebris extorque scripsi:
 patere extorquere O || 408 naturā alii C | corpitur scripsi: cori-
 tur CH uritur H m. 2 coquitur s cogitur *Itali*; cf. surpite *Hor.*
serm. II 3, 283, surpuerat *od.* IV 13, 20 || 409 ausit H || 410 faciem
Wernsdorffius: aciem O | duram atque scripsi: duramque
 O duransque *Scaliger* || 411 Septa O | fide C: fides Hs | tanta
Scaliger: tutum O tuta *Iacobus* fides ut tum *Munro* || 413 sti-
 patus uulgo: stipatur O | tarde H: cardo C tardans s

Cunctanterque eadem et pigre concepta remittit. 415
 Nec tamen hoc uno, quod montis plurima pars est,
 Vincit et incendi causam tenet ille: profecto
 Miranda est lapidis uiuax animosaque uirtus.
 Cetera materies quaecumque est fertilis igni,
 Vt semel accensa est, moritur, nec restat in illa 420
 Quod repetas (tantum cinis et sine semine terra est):
 Hic semel atque iterum patiens ac mille perhaustis
 Ignibus instaurat uires nec desinit ante
 Quam leuis excocto defecit robore pumex:
 In cinerem putresque iacet dilapsus harenas. 425
 Cerne Vesui etiam similes arsisse cauernas:
 Illic materiae pascentis copia maior,
 Sed genus hoc lapidis (certissima signa coloris)
 Quod nullas adiunxit opes, elanguit ignis.
 Dicitur insidiis flagrasse Aenaria quondam, 430
 Nunc extincta stupet. testisque Neapolin inter
 Et Cumas locus est, multis iam frigidus annis,
 Quamuis aeternum pingui scatet ubere sulphur:
 In mercem legitur; tanto est fecundius Aetnae.

415 pigre C: pigra H nigra s | concepta Munro: coepta C s
 cepte H pigreque accepta Itali | remittet H || 417 Vincet H |
 illa Itali || 418 lapidis A. de Rooy: lapidum O || 419 Caetera C ||
 422 Hic edd. ant.: Sic CH Si s | at H | perhaustis in perustis
 corr. H; perustus Wernsdorffius || 424 defectus (aut defaecis)
 Scaliger || 425 dilapsus Scaliger: delapsus O | putrisque (ita s)
 — harena Iacobus || 426 Cerne Vesui etiam scripsi: Cerne
 locis etiam O Cerne etiam Nolae Iacobus C. l. etiam his Munro
 Nolae scis etiam Sauppius | arsisse H m. 2: adsisse H adsiste
 C adscisse s || 427 pascentis Schraderus: nascentis O (copia
 maior nascentis H) || 429 adiunxit H | elanguit Iacobus: et
 languit O (elanguit ?) || 430 indiciis Scaliger (quo accepto Disci-
 tur A. de Rooy) | flagrasse Wesselingius: flagrans O | enarea C ||
 431 stupet Wernsdorffius: super O | testisque C: tectisque H s |
 neapolis H s || 432 locus est H m. 2: locus et C locus H s |
 ānnis (sic) H || 433 pingui scatet Ellisius: pinguescat et CH
 p. ex s p. ab Itali || 434 etne H aethnae s: aethna C fecundior
 Aetna Vlitius (unde tantum est; fecundior Aetna Iacobus)

Insula, cui nomen facies dedit ipsa Rotunda, 435
 Sulphure non solum nec obesa bitumine terra est,
 Et lapis adiutat generandis ignibus aptus;
 Sed raro fumat, quin uix si accenditur ardet,
 In breue mortales flammās quod copia nutrit.
 Insula adhuc flagrat Vulcani nomine sacra; 440
 Pars tamen incendi maior refrixit et alto
 Iactatas recipit classes portuque tuetur;
 Quae restat minor, et diues satis ubere terra est,
 Sed non Aetnaei uires quae conferat imi.
 Atque haec ipsa tamen iam quondam extincta fuisset, 445
 Ni furtim adgereret Siculi uicinia montis
 Materiam siluamque suam pressoue canali
 Huc illuc ageret uentos et pasceret ignes.

Sed melius res ipsa notis spectataque certis
 Occurrit signis nec temptat fallere testem. 450
 Nam circa latera atque imis radicibus Aetnae
 Candentes extant lapides disiectaque saxa
 Intereunt uenis, manifesto ut cernere possis
 Pabula et ardendi causam lapidem esse molarem,
 Cuius defectus ieiunos conficit ignis. 455

435 rotundae *Scaliger* || 436 Sulphur **H** | nec **C**§: et **H** (set
Maehly) | bitumine **C**: atunie **H** acumine § || 437 lapsis **C** |
 generandis **C**: gerenidis **H** gerendis (-dus) § || 438 quin *Itali*:
 qui **O** || 440 adhuc flagrat *scripsi*: durata **O** durat adhuc *Sca-*
liger Therasia est *Iacobus* clarata est *Hauptius* || 441 incendi **H** |
 maior refrixit §: maiore frixit **C** maior efrixit **H** || 442 Iactata
C || 444 (a)et(h)nei **O**: Aetnaeis *Itali* Aetnaeo *Hauptius* | imi
scripsi: illi **O** illis *Itali* igni *Hauptius* || 446 furtum **C** | ad-
 gereret *Itali*: adgeneret **O** | siculi uicinia montis **C**: om. **H**§ ||
 447 presoue **H** m. 1 || 448 ager etuentos **C** | pasceret *edd. ant.*:
 posceret **O** || 449 notis **C**: nocte **H**§ (*unde docet olim Hauptius*) |
 certis *scripsi*: uentis **C** uenis **H**§ ueris *Itali* || 450 Occurnit **H** |
 testem *Hauptius*: pestem **O** || 452 extant *Wernsdorfius*: efflant
O | disiect. *ex* diuect. *corr.* **H** | saxa **C**: saxi **H**§ || 453 Intersunt
Maehly | cernere *scripsi*: credere **O** || 455 ieiunos **H**§: ieiunus **C** |
 conficit *Maehly*: colligit **O** corrigit *Iacobus* corripit *Hauptius*

Ille ubi collegit flammās, hiat et simul ictu
 Materiam accendit cogitque liquescere secum.
 Haud equidem miror faciem: quae cernimus extra,
 Si lenitur opus, restant; magis uritur imo
 Sollicitatque magis uicina incendia saxum 460
 Certaue uenturae praemittit pignora flammae.
 Nam simul atque mouet uires turbamque minatur,
 Nix fugit extemploque solum trahit atque tremiscit
 Et graue sub terra murmur denuntiat ignes.
 Tum pauidum fugere et sacris concedere rebus 465
 Par est: ec tuto speculaberis omnia colli.
 Nam subito efferuent onerosa incendia raptis,
 Accensae subeunt moles truncaequae ruinae
 Prouoluunt atque atra sonant examina harenae.
 Illinc incertae facies ac mille figurae: 470
 Pars lapidum domiti, stanti pars robore pugnat
 Nec recipit flammās; hic indefensus anhelat

456 hiat et *scripsi*: iacet et **O** iacit et *edd. ant.* || 458 miror
 faciem quae *scripsi*: mirum facie quæ **C** mirum fateq; **H** mirum
 scate (scute) quod **ς** mirum factu quod *Itali* mirum facie qua
Munro mirum, faex est quod *Hauptius* || 459 leniter **H** | restant
 ego: restat **O** crepitat *Iacobus* | uiritur **C** | imo *scripsi*: illic **O** ||
 460 uicina **H** || 462 atque] num Aetna ? | uiris **C**: curis **Hς** |
 minatur *Wernsdorfius praecunte Vlitio*: minatus **C** minutus **Hς** ||
 463 Nix fugit *scripsi*: Diffugit **O** | extemploque **C** | trahit atque
 tremiscit *Hauptius*: trahit ictaque ramis **O** tremit ictaque rima
Vlitius trahit actum uti remis *Iacobus* trahit undique rimas
ipse conieci || 464 om. **H** | denuntiat *Iacobus*: demonstrat et **Cς** ||
 466 Par ē *scripsi*: Parere **O** Par erit *Scaliger* | ec ego: et **O**
 e *Scaliger* | colli *Itali*: collis **O** || 467 honerosa **C** || 468 molles
H || 469 uolant *A. de Rooy* || 470, 71 habet **C**: om. **Hς**; post 475
 transponit *Hauptius lacunae cum signis*; mihi potius post 469
 aliquid intercidisse uidetur || 470 ac mille *scripsi*: hominumque **C** ||
 471 domiti ego: domita **C** domitast *Munro* domitae *Hauptius* |
 robore pugnat *scripsi*: robora pugnae **C** robore pugnae *Munro* ||
 472 Hec **H** | recipit **Hς**: repit **C** | flamas **H** | hic indefensus
scripsi: hinc defensus **C** hinc defessus **H** nec hinc (hic) defessus
ς mons hinc defessus *Itali* fl. hic, hic defessus *Munro*

Atque aperit se hosti, decrescit spiritus illi:
 Haud aliter quam cum laeto deuicta tropaeo
 Prona iacet campis acies et castra sub ipsa. 475
 Tum si quis lapidum summo pertabuit igni,
 Asperior species et quaedam sordida faex est,
 Qualem purgato cernis desiderare ferro.
 Verum ubi paulatim exiluit sublata caducis
 Congeries saxis angusto uertice surgens 480
 Ac ueluti fornace lapis torretur et omnis
 Exustus penitus uenis abit altilis humor,
 Amissis opibus leuis et sine pondere pumex
 Excutitur: liquor ille magis feruere magisque
 Fluminis in speciem mitis procedere tarde 485
 Incipit ac pronis demittit callibus undas.
 Illae paulatim bis sena in milia pergunt;
 Quippe nihil reuocat cursus, nihil ignibus obstat,
 Nulla tenet moles, frustra simul obuia pugnant:
 Nunc siluae rupesque natant, nunc terra solumque 490
 Ipsum adiutat opus faciemque sibi induit amnis.

473 Atque O: Vtque *Gorallus* | hosti *Scaliger*: hostis O
 aestus *Hauptius* | illi *edd. ant.*: illic O || 474 troph(a)eo CH ||
 477 species *Munro*: sopita es CH (est H m. 2, 5) sopita uulgo
 scabres *Scaliger* robigo *Wernsdorfius* sopito *Maehly* Aspera
 spurcities *Hauptius* | faex C: fax H fas 5 || 478 cernis uulgo:
 cernes O cernas *Munro* || 479, 80 caduci — saxi e *Itali*, unde
 saxi se a. u. purgans *Wernsdorfius* | surgens *Iacobus*: surgunt
 O || 481 Ac *Hauptius*: Sic O Hic *Maehly* | ueluti *scripsi*: ueluti
 in O uelut in *Itali* || 482 abit *scripsi*: subit O | altilis *scripsi*:
 altius O || 484 Excutitur H | feruere C: seruare H 5 || 485 igniti
Wassenbergius | tarde *scripsi*: tandem O || 486 pronis *Schrader-*
us: prunis C primis H 5 | demittit uulgo: dimittit O | callibus
Scaliger: collibus O || 488 cursus *Hauptius*: curtis CH cartis 5
 curuis uel furuis *Doruillius* certis *Wernsdorfius* | ostat C ||
 489 frustra moles simul omnia pugnant O, *correx*i; purgant
Itali || 490 natant *scripsi*: notant O (notat H) siluas r. uorant
 uulgo rotant *Wernsdorfius* Nam s. r. uocant haec tela *Iacobus*
 | nunc terra *Hauptius*: haec tela O dat tela *Schraderus* ||
 491 Ipsum *Gorallus*: Ipsa O | opus *Hauptius*: opes O | faciemque
Kootenus ad Hom. Lat. p. 278: facilesque O | amnis C: annis H 5

Quod si forte cauis cunctatus uallibus haesit
 Aut per inaequalis uoluens compescitur agros,
 Ingeminat fluctus et stantibus increpat undis: 494
 Emicat examen plagis; ardentia saxa 505
 (Scintillas procul ecce uide, procul ecce ruentis)
 Incolumi feruore cadunt; fert impetus ingens,
 Symaethi quondam ut ripas traiecerit amnis; 508
 Sicut cum rapidum curuo mare cernulat aestu 495
 Ac primum tenuis undas agit ulteriusque
 Progrediens late diffunditur et succernens

* * *

Flumina consistunt ripis ac frigore durant,
 Paulatimque ignes cedunt ac flammea massis
 Exuitur facies. tum, prima ut quaeque rigescit, 500
 Exultat moles atque ipso pondere tracta
 Voluitur ingenti sonitu, praecepsque sonanti
 Cum solido inflixa est, pulsatam dissipat ictus,

492 uallibus C: nasibus (uasis m. 2) H uasibus s || 493 Aut per *Maehly*: Vtpote O | compescitur *idem*: perpascitur O || 494 Ingeminat *Itali*: Ingeminant O || *uu. qui sunt in* O 505— 508 post 494 *traieci* || 505 plangens *Iacobus* || 506 Scintillas C: Scintilla H s | ecce — ecce *Scaliger*: esse — esse O | uide *Gorallus*: fide H s fides C faces *Iacobus* uides *Hauptius* | ruentis C: ruentes s ruentem H || 507 Incolumi H | fert (uehit) *scripsi*: uerum O cinerum *Hauptius* | ingens *scripsi*: ignes O || 508 Symaethi C: Si uel fumanti et hii H et fere s || 495 curuo C: turuo H toruo *Scaliger* | manere H | cernulat (uel cernuat) *Iacobus*: cernulus O cernitur *Itali* cernimus *Munro* || 496 tenuis undas *scripsi*: tenuis imas C tenuis simas (*coniunx. m. 2*) H | ulteriusque *scripsi*: anteriores C s ulteriones H tenuis sinuans agit unda priores *Iacobus* || 498 diffunditus H | succernens *corruptum*; succrescunt *Iacobus*; an succrescens ? || *nulla in O lacuna: excidit et finis comparationis prioris et initium nouae disputationis* || 499 cedunt *Hauptius*: coeunt O | massis *Doruillius*: messis O || 501 Exultat *Hauptius*: Effumat C s Affumat H Assurgit *Iacobus* | molles H || 503 inflixa (*pro inflicta*) *Scaliger*: inflexa O | pulsatam *scripsi*: pulsatos O. pulsantes *Itali* pulsantis *Gorallus* pulsantem *Iacobus* | dissipat H

Et qua discussa est candenti rodere fulget; 504
 Vicanos persaepe pedes iacet obruta moles, 510
 Vix cuneo ut quisquam fixo dimouerit illam. 509
 Sed frustra certis disponere singula causis 511
 Temptamus, si firma manet tibi fabula mendax,
 Materiam ut credas aliam fluere ignis, ab illa
 Flumina proprietate simul concrescere, sicut
 Commixtum lento flagrare bitumine sulphur; 515
 Nam posse exustae cretae quoque robora fundi,
 Et figulos huic esse fidem, dein frigoris haustu
 Duritiem reuocare suam et constringere uenas.
 Sed signum commune leue est, atque irrita causa
 Quae trepidat: certo uerum tibi pignore constat. 520
 Nam uelut arguti natura est aeris, et igni
 Cum domitum est constans eademque et robore saluo,
 Vtraque ut possis aeris cognoscere formam:
 Haud aliter lapis ille tenet, seu forte madentes
 Effluit in flammam siue est securus ab illis, 525
 Conseruatque notas, nec uultum perdidit ignis.

504 discussa *Doruillius*: disclusa **O** displosa *Scaliger* | rodere
Hauptius: robore **O** | fulgens *Doruillius cum u.* 505 *iungens* ||
de uu. 505—508 *cf. ad u.* 494 || 509 et 510, *qui sunt in O*,
transposuit Hauptius || 510 Vicanos **H**: Vicinos **C**§ | pedes *Dor-*
uillius: dies **O** | molles **H** || 509 cuneo ut *scripsi*: iunctis **O** cuneo
(uel cuneis — fixis) Gorallus | illam *Gorallus*: illas **O** || 512 Ten-
 tamus *hic H* || 513 fluere **C**: frueri **H**§ furere *Itali* | ignis ab illa
scripsi: igne fauilla **C** ignem fauillam **H**§ fauillae *Gorallus* ||
 514 Flumina **C**: Plurima **H**§ | proprietate **H** | sicut *scripsi*:
 siue **O** sicque *edd. ant.* (sique *Scaliger*) || 515 Commixtum lentos
H || 516 posse — fundi *Wernsdorfius*: post — fundit **O** | exustae
 cretae *Scaliger*: exustam cretam **O** | robora **H**§: robore **C** ||
 517 uigulos **H m. 1** | haustu *scripsi*: usu **O** || 518 Duriciam **H** ||
 520 tripidat **C** | certe uerum tibi **C** uerum ubi (*om. certo*) **H**§
 uerum tibi certo *uulgo* || 521 uelud **H** | natura est **C**: natur(a)e
H§ | igni *Scaliger*: ignis **O** || 522 Cordomitum **H** (*Cond. s*) |
 constans *Hauptius*: constat **O** || 523 Vtraque *Munro*: Vltraque
CH Vtramque § Vltra quam *edd. ant.* Vtroque *Maehly* | formam
scripsi: portam **O** partem *Gorallus* partum *Hauptius* || 526 uultum
C: uultu **H**§ | ignis **O**: igni *Scaliger* uultu prodidit ignem *Iacobus*

Quin etiam ut partem mutilans calor ipse reuellit,
 Vdoue aut aeuost putris magis ille magisque,
 Vna operit facies eademque per omnia par est.
 Nec tamen infitior lapides ardescere certos: 530
 Interius furere accensos, his propria uirtus.
 Quin ipsi quisdam Siculi cognomina saxis
 Inposuere chytas et iam ipso nomine signant
 Fusilis esse notae. numquam tamen illa liquescent,
 Quamuis materies faueat sucosior intus, 535
 Ni penitus uenae fuerint commixta molari.
 Quod si quis lapidis miratur fusile robur,
 Cogitet obscuri uerissima dicta libelli,
 Heraclite, tui, nihil insuperabile ab igni,
 Omnia quoi rerum in natura semina iacta. 540
 Sed minime hoc mirum. densissima corpora saepe
 Et solido uicina tamen conpescimus igni.
 Non animos aeris flammis succumbere cernis?

527 ut partem *scripsi*: externam **O** extra cum *Iacobus* extenuans *Hauptius* | mutilans calor i. *scripsi*: multis color i. **C** multis i. color **H** multus calor i. **ς** | reuellit *scripsi*: refellit **C** resoluit (*ita* **ς**) *ex* resiliunt *corr.* **H** resoluat *Hauptius* || 528 Vdoue aut aeuost *scripsi*: Non odor aut (odora ut **C**) leuitas **O** (euitas **H**) Vdorue aut aetas *Iacobus* Non mador aut aetas *Hauptius* || 529 operit *scripsi*: operis **O** | eademque per *edd. ant.*: eadem perque **O** | par est *scripsi*: terra est **O** saecla est *Maehly* || 530 inficior **C** || 531 Interitus f. accenso **C** | his *scripsi*: haec **O** | propria *Itali*: propala **O** || 532 Quiin **C** | ipsi *Scaliger*: ipsis **O** | quisdam *scripsi*: quaedam **O** cuidam — saxo *Iacobus* quondam *Munro* || 533 chytas (*uel* rhytas) *Scaliger*: fridicas **C** phricas **H** frichas **ς** | eciam **H** | nomine signant **Hς**: omine significarit **C** || 534 Fusilis **C**: Fusiles (*ex* *Eus. corr. m. 2*) **Hς** | notae *Maehly*: notas **O** | liquescent *Hauptius*: liquescunt **O** || 535 faueat *idem*: foueat **O** | succ. **H** || 536 Ni — commixta *Gorallus*: Nec — com-missa **O** | fuerit **ς** || 537 lapidis *Itali*: lapides **O** | fisile **H** || 538 Cogittet **C** || 539 Heraclite tui **C**: Eradicet ubi **H** (*peiora* **ς**) | ab igni *Scaliger*: gigni **O** || 540 cui *Iacobus* (quoi *Hauptius*): qu(a)e **O** quo *Scaliger* | rerum in natura *scripsi*: rerum natura **O** rerum naturae *Itali* || 541 minime *Iacobus*: nimium **O** Nec nimium *edd. ant.* || 542 comp. **H** || 543 Nam animo seruis **H** (*peiora* **ς**)

Lentitiem plumbum non exuit? ipsaque ferri
 Materies praedura tamen subuertitur igni; 545
 Spissaque succensis fornacibus aurea saxa
 Exsudent pretium; et quaedam fortasse profundo
 Incomperta iacent similique obnoxia sorti.
 Nec locus ingenio est, oculi te iudice uincant:
 Nam lapis ille riget praeclususque ignibus obstat, 550
 Si paruis torrere uelis caeloque patenti;
 Candenti pressoque aedum fornace coherce,
 Nec sufferre potest nec saeuum durat in hostem:
 Vincitur et soluit uires captusque liquescit.
 Quae maiora putas autem tormenta moueri 555
 Posse manu, quae tanta uales incendia nostris
 Sustentare opibus, quantis fornacibus Aetna
 Vritur, et sacro numquam non fertilis igni
 Et qui non nostro feruet moderatior usu,
 Sed caelo propior uel quali Iuppiter ipse 560
 Armatus flamma est? his uiribus additur ingens
 Spiritus adstrictis elisus faucibus: ut, cum
 Fabriles operae rudibus contendere massis
 Festinant, ignes quatiunt follesque tumentes
 Exanimant pressoque instigant agmine uentum. 565

544 Lenitiem C | plumbum *Gorallus*: plumbi O | exiuit H ||
 546 Pressaque *Schraderus* | succensis *Schraderus*: suspensis O ||
 547 Exudant H || 548 sorti s: sorte CH || 548 ingenio *Itali*:
 ingenium O | oculte (i *suprascr. m. 2*) H || 550 Nam Hs: Nec
 C | preclususq; C: percussusq; H percussusque s || 551 torrere
 C: torre H terre s torquere *Hauptius* || 552 presso aeduma H
 pressosq; C || 553 senum H || 555 moueri Hs: mouere C || 556 Posse
 ex Possu corr. H | manuq; H | uales *scripsi*: putas O e u.
 priore || 557 Sustentare O: Sustentari *Itali* | quantis *edd. ant.*:
 tantis O || 558 et *edd. ant.*: a Hs ac C | non *edd. ant.*: nec O ||
 559 Et qui non *scripsi*: Sed non qui O | moderancior H ||
 560 propiore et quali *Hauptius* || 561 additur C: additus Hs ||
 562 elisus C: elisis Hs || 563 opera e O | tudibus contundere
 massas *Scaliger* || 564 tumentes *Lindenbruchius*: trementes O ||
 565 Examinant C | num flamine ? | uentum C: uentos Hs

Haec operis forma est, sic nobilis uritur Aetna:
Terra foraminibus uires trahit, urguet in artum
Spiritus, incendi uia fit per maxima saxa.

Magnificas aulas operosaque uisere templa
Diuitiis hominum aut sacris memoranda uetustis 570
Traducti maria extremis per proxima fatis
Currimus atque auidi ueteris mendacia famae
Eruimus cunctasque libet perquirere gentes.
Nunc iuuat Ogygiis circumdata moenia Thebis
Cernere, quae fratres, ille impiger ille canorus, 575
Inuitante ausi sunt carmine saxa lyraque 577
Condere, felicesque alieno intersumus aeuo; 576
Nunc gemina ex uno fumantia sacra uapore
Miramur septemque duces raptumque profundo.
Detinet Eurotas illic et Sparta Lycurgi 580
Et sacer in bellum numerus, sua turba regenti.
Nunc hic claratae uariis spectantur Athenae

566 forma *Christ. Wolfius*: fama **O** summa *Scaliger* | ignobilis **C** | uritur **ς**: utitur **CH** || 567 trahet **H m. 1** | urguet in actu **H** || 568 uia fit per *scripsi*: uiuit per **O** cui uis per *Scaliger* uincuntur *Hauptius* uis it per *Munro* || 569 aulas *scripsi*: laudes **O** aedes *edd. ant.* urbes *Wernsdorfius* | uiscere **C** || 570 sacris memoranda uetustis *Munro*: sacras (sacra **Hς**) memorare (-rant **H m. 1**) uetustas **O** sacra marmora resue uetustas *Scaliger* || 571 maria *A. de Rooy*: materia **O** | extremis *scripsi*: et terris **O** tetrīs *Scaliger* et terras *A. de Rooy* (quocum nec traducti nec per proxima fatis congruit) | per] pro **H** | satris **H** || 572 Quaerimus *Hauptius* || 573 perquirere *scripsi*: percurrere **O** || 575 quae **C**: que uel que et **ς** quot **H** || 576 et 577 inter se traiecit *Iacobus* || 577 Inuitante *scripsi*: Inuitata **Cς** Inuita **H** | ausi sunt *Hauptius*: piis nunc **CH** pio nunc **ς** pio duce *Iacobus* | carne **H m. 1** | lireq; **H** || 576 intersumus **C**: intersūmo **H** (*peiora* **ς**) || 578 Vnaque nunc gemino *Christ. Wolfius* | ex] et **H** | sacra *Scaliger*: saxa **O** || 580 num illos (et u. 582 his) ? | Sparta *edd. ant.*: Sparsa **O** | lygurgi **C** ligurget **H** || 581 turma *Schraderus* | regenti *Scaliger*: recenti **O** || 582 claratae *scripsi*: cycropiae **C** ceto parie (*in cicro pie corr. m. 2*) **H** cecropiae **ς** | athenae **ς**: athenis **CH**

Carminibus gaudensque olea uictrice Minerua:
 Excidit hic reduci quondam tibi, perfide Theseu,
 Candida sollicito praemittere uela parenti; 585
 Tu quoque Athenarum carmen, iam nobile sidus,
 Erigone, es et quae stirpem Philomela canoris
 Inuocat in siluis (at tu, soror hospita, tectis,
 Acciperis, solis Tereus ferus exulat agris).
 Miramur Troiae cineres et flebile bustis 590
 Pergamon extinctosque suo Phrygas Hectore: paruum
 Conspicimus magni tumulum ducis: hic et Achilles
 Impiger et uietus magni iacet Hectoris ultor.
 Quin etiam Graiae fixos tenere tabellae
 Signaue: nunc Paphiae rorantes matre capilli, 595
 Sub truce nunc parui ludentes Colchide nati,
 Nunc tristes circa subrecta altaria seruae
 Velatusque pater, nunc gloria uacca Myronis

583 gaudensque olea *Iacobus*: gaudentque **O**, tum soli **C** sui
H sua ς || 585 prem. **C**: perm. **H** prom. ς | uella **H** *m. 1* || 586 crimen
edd. ant. | iam *Scaliger*: tam **O** | fidus (i in e corr.) **H** || 587 es et quae
 stirpem Philomela *scripsi*: sedes uestra **O**, tum est phylomella
C amphilonia (en philomena *m. 2*) **H** emphiloma ς (amphiona
Itali) es; edens questus Phil. *Hauptius*, *alii alia* || 588 Inuocat
ego: Euocat **O** Eiulat *Iacobus* En uolat *Wernsdorffius* (quo ac-
 cepto canoras — in siluas *Hauptius*) En uocat *Munro* | at *ego*:
 et **O** || 590 Mitamur **H** | bustis *Iacobus*: uictis **O** || 591 Extinctus-
 que **C** | suo **C**: suos **H** ς | phigas (r *add. m. 2*) **H** | haectore **C**
 hector (-ra *m. 2*, ς) **H** || 592 tumultum **C** || 593 uietus *Hauptius*:
 uictus **C** uictum **H** ς fictus *Iacobus*; ipse timidus conieci | haecto-
 ris **C** || 594 fixas timuere tabellas **O**, corr. *edd. ant.* || 595 Signa
 nec **H** Signaque ς | pass(a)e **O** | rorantes *Itali*: rorantia (-cia **H**)
O | parte camilli **O**; parte capilli *edd. ant.* arte capilli *Scaliger*
 patre capilli *Hauptius*; *ego ex codicum lectione per litterarum*
p et m metathesin feci marte (= matre) capilli, cum et poetam
in graeca dictione sibi constituisse probabile sit et commendet
illud Ouidius trist. II 528 *in eadem re scribens* et modo ma-
 ternis tecta uidetur aquis || 596 cholchide **C** || 597 subrecta
scripsi: subiecta **O** subiectae uulgo | seruae *ego*: ceruae **O** (*sub-*
stantiuum ad illud tristes requirens Schraderus u. 596 *pro nati*
coni. Grai) || 598 uacca *Schraderus*: uiua **O** | mironis **H**

Et iam mille manus operum turbaeque morantur.
 Haec uisenda putans terra ruis usque marique? 600
 Artificis naturae ingens opus aspice: nulla
 Tu tanta humanis opibus spectacula cernes,
 Praecipueque uigil rupes ubi Trinacris ardet.
 Insequitur miranda tamen sua fabula montem,
 Nec minus ille pio, quam quo sons, nobilis ignist. 605
 Nam quondam ruptis excanduit Aetna cauernis
 Et uelut euersis penitus fornacibus ingens
 Euecta est longum rabidis feruoribus unda:
 Haud aliter quam cum saeuo Ioue fulgurat aether
 Et nitidum obscura caelum caligine torpet. 610
 Ardebant agris segetes et ditia cultu
 Iugera cum domibus, siluae collesque uirentes.
 Vixdum castra putant hostem mouisse tremendum,
 Et iam finitimae portas inuaserat urbis.
 Tum uero ut cuique est animus uiresque, rapinis 615

599 Et iam C: Etiam H ς Quin etiam *Itali* Haec et iam *Munro* | mille *Hauptius*: illa O | an curaeque ? | morantur *Itali*: moranter C morantem H ς || 600 misenda H m. 1 | putans terra ruis usque marique *scripsi*: putas terra (-rae ς) dubiusque marisque O terrae dubiusue marisue *Iacobus* marique *Munro* || 601 natura C || 602 Tu *Gorallus*: Cum O Nam *Munro* | opibus *scripsi*: ph(o)ebus O rebus *edd. ant.* || 603 Praecipueque C | rupes ubi Trinacris *scripsi*: feruens ubi syrius C et (sirius) ς ferues ubi sirius H | ardet C: ardens H ς || 605 quam quo sons *scripsi*: quamquam (quamq. H) sors O quamquam sons C. *Barthius* quam sonti *Maehly* quam qui sons *Sauppius* | igni est *Iacobus* (ignist *Munro*): ignis O || 606 quondam C: quando H ς || 607 uelud H | euersus H m. 1 | ingens *Scaliger*: ignes O ignis *edd. ant.* || 608 Euecta C: Et uecta H ς | est *scripsi*: in O e glossa (post longum *Munro*, post unda *uulgo* est inseruere) | rabidis ego: lapidis O rapidis *Itali* || 609 fulgorat H || 610 torpet *Scaliger*: torquet O || 611 agris, ita O | ditia *scripsi*: millia C milia H ς mollia *Itali* mitia *Heinsius* || 612 domibus *Heinsius*: dominis O pomis *Hauptius* | uirentes *Itali*: uirebant H ς urebant C rubebant *Munro* || 613 nouisse C | tremendum *Iacobus*: tremebant O || 614 Eciam H | inuaserat *Scaliger*: euaserat O || 615 animis H | uiresque rapinis H: uirescera pinae C uiresque rapinae ς rapina *uulgo*

Tutari conantur opes: gemit ille sub auro,
 Colligit ille arma et stulta ceruice reponit;
 Defectum raptis illum sua sarcina tardat,
 Hic uelox minimo properat sub pondere pauper:
 Et quod cuique fuit cari, fugit ipse sub illo. 620
 Sed non incolumis dominum sua praeda secuta est:
 Cunctantis uorat ignis et undique torret auaros,
 Consequitur fugisse ratos et praemia rapti
 Concremat; ac nullis parsura incendia pergunt
 Vel solis parsura piis. namque optima proles 625
 Amphinomus fraterque cluens ab nomine fontis,
 Cum iam uicinis streperent incendia tectis,
 Aspiciunt pigrumque patrem matremque senentem
 Eheu defessos posuisse in limine membra.
 Pergite, auara manus, dites attollere praedas: 630
 Illis diuitiae solae materque paterque!
 Hanc rapiunt praedam mediumque exire per ignem

616 opus **H** || 618 sarcina tardat *Iacobus*: carmina tardant
O crimina *uulgo* || 619 minimo *Auratus*: nimio **O**; *magis in rem*
quadrare uidetur tale quid Hic uestis nimio p. s. p. anhelus ||
 620 sub ille **H** || 621 secum est **H** || 622 Cum tantus norat **H** |
 terret **H** || 623 Consequiturq; **C** | ratos *Itali*: ratis **O** | rapti
ego: captis **O** raptis *Gorallus* rapta *Iacobus* raptus *Hauptius* ||
 624 Concremat *Auratus*: Concrepat **O** Increpat *Itali* | ac **CH**:
 et s | nulli sparsura **O** | pergunt *Hauptius*: pascunt **O** (r *supra*
 s **H m.** 2) || 625 solis *bis* **H** | parsura *Itali*: sparsura **O** | piis
Itali: dees **O** (pieis *Munro*) || 626 Amphinomus s: Amphion
CH | fraterque cluens ab nomine *scripsi*: fraterque pari sub
 munere **O** pondere *pro* munere *Gorallus* et frater Anapi nomine
Hauptius fraterque Anapi sub nomine *Sauppius* | fontis **CH**:
 fortis *uel* sortis s fortes *Itali* | 627 incinis **C** || 628 senentem
scripsi: senemque **O** senecta *Scaliger* (*quo accepto u. seq.* de-
 fessam *A. de Rooy*) sedentem *Barthius* || 629 Eheu **C**: Seu **H**
 Seu iam s Heu heu *Itali* | defossos **C** | posuisse in *Scaliger*:
 posuissent **O** || 630 Pergite *Hauptius*: Parcite **O** | manus dites
edd. ant.: manduces (n *supra* es) **C** manu dicens **H**s | attollite
Hs || 631 diuitiae s: diuine **C** diuine **H** || 632 rapiunt *Itali*:
 rapies **O** raperest *Munro*

Ipso dante fidem properant. o maxima rerum
 Et merito pietas homini tutissima uirtus!
 Erubuere pios iuuenes attingere flammae 635
 Et, quacumque ferunt illi uestigia, cedunt.
 Felix illa fides, illa est innoxia praeda!
 Dextra saeua tenus laeuaque incendia feruent:
 Mille per obliquos ignis it uterque triumphans,
 Tutus uterque pio sub pondere: substitit illac 640
 Et circa geminos auidus sibi temperat ignis.
 Incolumes abeunt tandem et sua numina secum
 Salua ferunt. illos mirantur carmina uatum,
 Illos seposuit claro sub nomine Ditis;
 Nec sanctos iuuenes attingunt sordida fata, 645
 Sed purae cessere domus et rura piorum.

633 uerba o maxima — 634 uirtus habent excerpta Parisina
 (sed n tantum, non p) post u. 272, unde hausit Vincentius
 Bellouacensis Petronii sub nomine ea adferens: cf. Buechelerus
 in ed. mai. p. 227 | maxima ex maxime corr. C || 635 flammae
 s: flamma C flammam H || 636 quacumque s: qu(a)ecumque
 CH || 637 fides scripsi: dies O uia est Hauptius | illa alt. om.
 H | praeda scripsi: terra C terrae Hs || 638 Dextra edd. ant.:
 Dextera O | tenus Auratus: tenet CH tenent s | feruent ex
 ferunt corr. C || 639 Mille scripsi: Ille O | signis H | it uter-
 que triumphans scripsi: fratremque triumphans O fraterque
 triumphant uulgo (sed mirum est loquendi genus ille fraterque,
 cum Amphinomi tot per uu. nulla facta sit mentio) || 640 sub-
 stitit scripsi: sufficit O suffugit Gorallus | illac idem: illa C
 illam Hs illinc Hauptius || 641 gemines C | ignes C || 644 Illos
 seposuit Scaliger: Illo se posuit C Ille se posuit Hs || 645 fata
 s: facta CH || 696 Sed purae Hauptius: Sed curae C Sed iure
 Hs Securae Munro, alii alia | cesere H | rura Heinsius et
 Schraderus: iura O || Publii Virgilii Maronis Aethna finit litt.
 maiusc. C O fenix H

V.

CIRIS.

Etsi me uano iactatum laudis amore
 Irritaque expertum fallacis praemia uulgi
 Cecropius suavis exspirans hortulus auras
 Florentis uiridi sophiae complectitur umbra
 Tum mens quaerit eo dignum sibi promere carmen 5
 (Longe aliud studium atque alios accincta labores
 Altius ad magni suspexit sidera mundi
 Et placitum paucis ausa est ascendere collem):
 Non tamen absistam coeptum detexere munus,
 In quo iure meas utinam requiescere musas 10

De codd. cf. praef. p. 23 || De cirrina *litt. rubr.* H P. Virgilii Maronis Ciris incipit A P. Virgilii illu. poetae Ciris feliciter incipit *litt. mai.* R P. Virgilii Maronis ad Messalam Curis *litt. mai.* L || 1 uano *Heinsius*: uario O || 2 Iritaq; e. falacis R || 3 suaues L | exp. H: exp. *ceteri* | hortulus sic R hortulus *ceteri* | auras] herbas A, corr. a || 4 Florentes uiridis — umbras O, corr. *edd. ant.* | copl. R || 5 Tum mens *Keilius* (*obss. crit. in Prop. p. 13*): Tum mea H Tum ea AR Tu mea L Nec mens *Puetzius* | quaerit *Puetzius*: qu(a)eret O | Nec mea quit Erato *Scaliger* Nunc mea fert Erato *Heinsius* Nec mea quit ratio *Hauptius* | promere *scripsi*: qu(a)erere O (*e priore quaeret ortum*) || 6 atque om. L | alios AHR: aliosq; L alios quae *Puetzius*; sed *uu.* 6 — 8 ad *Catulli exemplum conformare parenthesin monuit Schwabius* || 7 Alcuis H | suspexit *Schraderus*: suspendit AHR (t in H *suppuncta*) suspensi L sub- tendit *Scaliger* | syd. ALR || 8 placidum AR || paucis] multis La (*unde Nec facilem multis ed. quaedam ant.*) | eausa H || 9 adsistam (t *supra* ad m. 2) H | dextere H m. 1 || 10 In que A (corr. a) Inque R | rite *Schraderus*

Et leuiter blandum liceat deponere amorem.
 Quod si mirificum caelum omne sonare ualerem
 (Mirificum saeculi modo sit tibi uelle libido),
 Si mihi iam summas Sapientia panderet arces,
 Quattuor antiquis heredibus edita consors, 15
 Vnde hominum errores longe lateque per orbem
 Dispicere atque humilis possem contemnere curas:
 Non ego te talem uenerarer munere tali,
 Non equidem (quamuis interdum ludere nobis
 Et gracilem molli libeat pede claudere uersum), 20
 Sed magno intexens, si fas est dicere, peplo,
 Qualis Erectheis olim portatur Athenis,
 Debita cum castae soluuntur uota Mineruae
 Tardaque confecto redeunt quinquennia lustro,
 Cum leuis alterno zephyrus concrebuit euro 25
 Et prono grauidum prouexit pondere currum.
 Felix ille dies, felix et dicitur annus,

11 leniter **R**; Leniter et *Heinsius* | liceat liceat **R** | amorem
edd. ant.: morem **O** || 12 caelum *scripsi*: genus **O** | omnes *ceteris*
omissis **O**; perferre ualent genus omne **S**; sonare ualerem *sup-*
pleuit Birtius; saeculis proferre ualerem *Ribbeckius* decus omne
 referre ualerem *ego olim* || 13 saeculi **AL**: sedi **H** (*sic*) **R** | totum
uersum nunc qualem **O** *exhibet reliqui suasore Birtio (de Ha-*
laeuticiis Ouidii p. 63); olim Mirificum caeli cetera interpolata
esse statuens scripsi; uaria coniecere docti; fortasse pro uelle
praestat nosse || 14 mihi *Friesemannus et Iacobsius*: me **O** (*mea*
H m. 2, unde dea conieci) | summas **H m. 2**: summa **O** | sapientia
Ha: patientia **LR** paciencia **A** | panderet *Friesemannus et Ia-*
cobsius: pangeret **O** | arces *edd. ant.*: artes **O** arce *uulgo* ||
 15 Quattuor **O** | post antiquis *uulgo* quae additur *pessime* | hae-
resibus Paulus Leopardus heroibus uel heroisin *Heinsius* | edita
scripsi: est data **O** addita *Heinsius* || 17 Dispicere **H**: Despicere
ceteri | humiles **AL** | possem *uulgo*: possum **HL** possim **AR** |
 contempnere **AH** || 18 tali] uili *Schraderus* || 19 libeat *Heynius*:
 liceat **O** | uersim **H** || 22 Erechtheis *Loensis*: eritheis **AHR** (*eri-*
ctoniis H m. 2 suprasc., c supra it m. 1 A) erycteis **L** || 23 uota]
 dona **La** || 24 Tardaue **O** (-ne **H**), *corr. Taubmannus* | quinquenia
A || 25 auerso *Wakefieldus* | zephyris **H m. 1** zephyrus **AR** | con-
 crebuit **LR** || 26 ponde **R** | currum *Barthius*: cursum **O** || 27 ille
HL: illa **AR**

Felices qui talem annum uidere diemque:
 Ergo Palladiae texuntur in ordine pugnae,
 Magna Giganteis ornantur pepla tropaeis, 30
 Horrida sanguinea pinguntur proelia Gorgo,
 Additur aurata deiectus cuspide Typho,
 Qui prius, Ossaeis consternens aethera saxis,
 Emathio celsum duplicarat uertice Olympum.
 Tale deae uelum sollemni tempore portant; 35
 Tali te uellem, iuuenum doctissime, ritu
 Purpureos inter soles et candida lunae
 Sidera, caeruleis orbem pulsantia bigis,
 Naturae rerum magnis intexere cartis,
 Aeternum ut sophiae coniunctum carmine nomen 40
 Nostra tuum senibus loqueretur pagina saeculis.
 Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes,
 Nunc primum teneros firmamus robore neruos:
 Haec tamen interea, quae possumus, in quibus aeui
 Prima rudimenta et iuuenes exegimus annos, 45
 Accipe dona meo multum uigilata labore,
 Promissa atque diu iam tandem exordia curae:
 Impia prodigiis ut quondam exterrita amoris

28 talem qui **R** || 29 texuntur **La**: textentur **AHR** || 30 gi-
 gantes **H m. 1** | tropheis **AHR** || 31 sanguinea — Gorgo *scripsi*:
 sanguineo **O**, tum corco **H** socco **AR** cocco **La** succo *edd. ant.*,
 unde fuco *Heinsius* || 32 deiectus *uulgo*: delectus **O** | typho **L**
 thipho **H**: typhon **AR** || 33 osseis **O** || 34 Aemathio **L** | duplicarat
scripsi: duplicabat **O** || 35 sollemni **HR** solempni **A** | in tempore
L | portent **A**, *corr. a* || 36 uelim **AR** || 38 Syd. **ALR** | orbem]
 caelum **L** | bigis] signis **L et, ut uid.**, **a** || 39 uerum **R** | cartis
AH: chartis **LR** || 40 ut *add. Nic. Loensis*: om. **O** || 41 tuum]
 tecum **AR** | sequeretur **L** || 45 om. **R** | iuuenes **AH**: primos **La** |
 exigimus **HL** || 47 Promissa atque diu **AHR**: Et promissa tuis
La Promissaeque diu *Ribbeckius* | iam tandem] non magna **La** |
 exordia curae *scripsi*: exordia rebus **La**, om. **AHR**; exordia
 opellae *Ribbeckius* || 48 exterrita *Schraderus*: exterruit **AL** ex-
 ternit (*r supra rn m. 2*) **H** terruit **R** exercita *Scaliger* | amoris
Scaliger: amplis **O**; an magnis (*cf. Verg.*) ?

Scylla nouos auium sublimis in aere coetus
 Viserit et tenui conscendens aethera pinna 50
 Caeruleis sua tecta super uolitauerit alis,
 Hanc pro purpureo poenam scelerata capillo,
 Pro patris et soluens excisa funditus urbe.
 Complures illam magni, Messalla, poetae
 (Nam uerum fateamur: amat Polyhymnia uerum) 55
 Longe alia perhibent mutatam membra figura
 Scyllaeum monstro saxum infestasse uoraci;
 Illam esse aerumnis quam saepe legamus Vlixī
 Candida succinctam latrantibus inguina monstribus
 Dulichias uexasse rates et gurgite in alto 60
 Deprensos nautas canibus lacerasse marinis.
 Sed neque Maeoniae patiuntur credere cartae
 Nec malus istorum dubiis erroribus auctor.
 Iamque alias alii uulgo finxere puellas,
 Quae Colophoniacō Scyllae dicantur Homero. 65

49 Scilla **HL** (*ut plerumque*) Sylla **AR** *plerumque* || 50 Viserit *scripsi*: Viderit **O** | aethera **A**: aetera **R** sidera **H** sydera **L** | pinna] pinne **H** penna **ALR** || 51 supra **H** || 52 conscelerata (*con del. m. 2*) **H** || 53 Pro (Proque **L**) patris s. excisa & (& sic **H**: est **AR om. La**) funditus u. **O**; et *post* patris *traieci*; Pro patria soluens, excisa et f. u. *Hauptius* || 54 Cum plures **O**, *corr. edd. ant.* | illam **a**: illa **AHR** illam et **L** | messalla **H** || 55 amant **L** | polhimnia **H** polimia **A** polimnia **R** polỹmnia **L** || 56 alia — figura **L**: aliam — figuram **AHR** | prohibent **R** | mutatam **L**: mutata in **AH** (*sic*) **R** || 57 monstro saxum *Hauptius*: monstra saxum **H** monstra in saxum **L** monstra saxosum (*in saxa a*) **A** saxo monstra **R** | infestasse *scripsi*: infectata **AHR** (*sic*) contenta **L** conuersa **a** infestare *Hauptius* | uoraci *Hauptius*: uocari **HLa** uocaui **AR** || 58 esse *ex* messea *corr.* **A**: messea **R** messe (*m. rec. messana supraser.*) **H** se **L** | erumpnis **AH**, *om.* **R** | saepe *uix sanum*; e rupe *Maehly*; num et (ac) peste ? || 59 succintam **R** || 60 Dulychias uexase **R** | rathes **A** || 61 nautis **A** | latrasse **R** || 62 meonię hec **L** (*hec addit a quoque*) | carte **AH**: chartae **LR** || 63 uagus *Hertzbergius* (*sed malus auctor est miser Vlīxes; istorum potius suspectum; pro quo ipsius conicio*) || 64 Iamque *scripsi*: Namque **O** (*Nanq: L*) | fulgo **H m. 1** | fingere **H** || 65 dicuntur **AR**

Ipse Crataein ait matrem; sed siue Crataeis
 Siue illam monstrum genuit graue Echidna biformis
 Siue est neutra parens atque hoc in carmine totum
 Inguinis est uitium et Veneris descripta libido;
 Siue etiam tactis speciem mutata uenenis 70
 Infelix uirgo (quid enim commiserat illa?
 Ipse pater timidam uacua complexus harena
 Coniugium castae uiolauerat Amphitritae;
 Quae tamen exegit longo post tempore poenas,
 Vt, cum cura sui ueheretur coniugis alto, 75
 Ipsa trucem multo misceret sanguine pontum);
 Seu uero, ut perhibent, forma cum uinceret omnis
 Et cupidos quaestu passim popularet amantes, 78
 Horribilis circum uidit se sistere formas 80
 Piscibus et canibusque malis uallata repente est 79
 (Heu quotiens mirata nouos expalluit artus! 81
 Ipsa suos quotiens heu pertimuit latratus!),
 Ausa quod est mulier numen fraudare deorum

66 Crataein ait *Heynius*: gratinei **AHR** cratein **L** | sine **H** |
 Crataeis *uulgo*: eritheii **O** || 67 monstrum *Hauptius*: monstro **O** |
 graue Echidna *idem*: grauena **AHR** grauenna **H m.** 2 grandena
L grādena a *corr.* germana *Silligius* | biformis *Hauptius*: bi-
 formi **O** || 68 totum *scripsi*: toto **O** || 69 est] id **L** | et *om.* **L** ||
 70 tactis *scripsi*: iactis **AHR** exactis **La** | spetiem **L** || 71 comi-
 serat **HR** || timidam uacua *scripsi*: timidam seu a **HL** nudam
 (timidam a) sena **A** scaeuam nūdam **R** timidam flaua *Heynius*
 nudam fulua *Kochius* timidam sicca *Hauptius* | complexit
AHR || 73 castae *Schwabius egoque*: carte **HR** carce (c *alt. ex-*
puncta, et marg. m. 1 care) **A** carae **L** | amphitrite **R**: amphi-
 trite **AH** amphitrites **La** || 74 Quae *scripsi*: Ast **H** At **ALR**
 Haec uir doctus *misc. obss.* IV 318 | poennas **R** || 75 cum] tum
La | sui *Nic. Loensis*: suę **L** tue **AH** tuę **R** | pheheretur **H m.** 1 |
 alte **A** (*corr. a*) altę **R** || 76 miseret **R** || 77 prohibent **R** | uincerit
H | omnis **H**: omnes **ALR** || 78 pasūm *sic* **H** | popularet **AR**:
 procularet (rocu *per lineolam deletis*) **H** spoliaret **La** || *uu. qui*
sunt in **O** 79 et 80 traiecit *Hauptius* || 80 Horrib in *ras. m.* 1 **R**
 Horribiles **L** | se] e *ex corr.* **H** sibi **L** || 79 canibus rapidis **L**
 rabidis *supra* malis a | fallata **H m.** 1 ualata **R** || 81 Neu et ex-
 paluit **H** || 82 pertimuisse **La**

Et dictam Veneri donorum auertere partem,
 Quam, mala multiplici iuuenum quod saepta caterua 85
 Vixerat utque modo meretrix iactata ferarum,
 Infamem tali merito rumore fuisse
 Docta Palaephatia testatur pagina uoce:
 Quicquid et ut quisque est tali de clade locutus,
 Somnia sunt; potius liceat notescere cirin, 90
 Atque unam ex multis Scyllam non esse puellis.
 Quare quae cantus meditantī mittere certos
 Magna mihi cupido tribuistis praemia, diuae
 Pierides, quarum castos alabastria postes
 Munere saepe meo inficiunt foribusque hyacinthi 95
 Dependent flores aut suaue rubens narcissus
 Aut crocus alterna coniungens lilia caltha
 Sparsaque liminibus floret rosa, nunc age, diuae,
 Praecipue nostro nunc aspirate labori
 Atque nouum aeterno praetexite honore uolumen. 100
 Sunt Pandioniis uicinae sedibus urbes

84 donorum *scripsi*: uotorum **O** lucrorum *Hauptius* | auertere *Scaliger*: uertere **O** | partem (uel praedam) *Schraderus*: p(o)enam **O** || 85 mala] modo **A**, corr. a; male *Heinsius* || 86 Vixerat *Scaliger*: Dixerat **O** | utque *scripsi*: atque **O** Vixit eratque *Hauptius* | modo *scripsi*: animo **O** | num uulgata ? || 87 merito rumore *Nic. Loensis*: meritorum more **O** || 88 Palaephatia *edd. ant.*: palepaphie **H** palepaphiae (uel -phie) **ALR** | pagina uoce *scripsi*: uoce pachinus **O** (pachinnus **H m. 2**) uoce papyrus uulgo || 89 quisquis tali **L** | loquutus **L** || 90 Somnia sunt *scripsi*: Omnia sunt **AL** Omnia sim **H** Omne suam **R** Mnemosyne *Hauptius* | cirim **H** cyrim **AR** crein **L** || 92 et quae **L** (etiam a et ante que *add.*) | meditati **L** | certos *edd. ant.*: cetos **A** caecos **R** cocos (e *supra prior.* o m. 2) **H** laetos **L** doctos *Bergkii* curtos *Ribbeckius* || 93 Magna mihi *edd. ant.*: Magnam hii **H** Magnam hi **AR** Magna nimis **La** | cupidis tribuisti **La** | diuae uulgo: diua **O** || 94 alabastria *Bergkii*: altaria **O** libamina *Silligii* calparia *Hauptius* || 95 floribusq; **R** | iacincti **AH** iacenti **R** || 96 Dependent *Heinsius*: Deponunt **O** | narcissus **R** || 97 calta **A** calca **R** || 98 luminibus **L** | agite **A** agite **R** || 99 labori] i m. 1 in e corr. **H** || 100—105 om. **H**, *add. m. 2 mg.* || 101 litt. maiusc. in **L** scriptus; unt litt. init. om. **R**

Actaeos inter colles et candida Thesei
 Purpureis late ridentia litora conchis,
 Quarum non ulli fama concedere digna
 Stat Megara, Argei quondam munita labore 105
 Alcathoi Phoebique: deus namque affuit illi;
 Vnde etiam citharae uoces imitatus acutas
 Saepe lapis recrepat Cyllenia murmura pulsus
 Et ueterem sonitu Phoebi testatur amorem.
 Hanc urbem ante alios qui tum florebat in armis 110
 Fecerat infestam populator remige Minos,
 Hospitio quod se Nisi Polyidos auito
 Carpathium fugiens et flumina Caeratea
 Texerat. hunc bello repetens Gortynius heros
 Attica Cretaea sternebat rura sagitta. 115
 Sed neque tum ciues neque tum rex ipse ueretur
 Infesto ad muros uolitantis agmine turmas

102 Actheos **AR** | urbē colles **A** colloes **R** | Thesei] tempsa
L || 103 late **L**: later **A** lateri **R** et **H** m. 2 | littora **O** (lict. **L**) ||
 104 ulli **H** m. 2: nulli **ALR** || 105 Stant *Heinsius* | Argei *Hein-*
sius: acthei **AR** actei **H** m. 2 (sic) **L** e u. 102 (Alcathoi *Rib-*
beckius falsa de H referens) | munita *uulgo*: mutata **O** (**H** m. 2) ||
 106 Alcathoi *uulgo*: Alchatoe **A** Alcatoae (h *supra* ca) **R** All-
 cato & (r *supra* c, e *supra* o m. 2) **H** (ex Alcathoei ?) Arcadio
L | deus *uulgo*: decus **O** (etiam **H**) | nanq; **LR** || 107 citare **H**
 cytharē **LR** | imitatus *uulgo*: imitantur **AH** (sic) **L** inmittatur
R || 108 cillenia **AH** | murmura **R**: munera **AH** mēnia **L** | pulsus
A || soⁿⁱtu (m. 1 *suprascr.*) **A** sonitu **L**: solito (ū *supra* alt. o
 m. 2) **H** solitū **R** | amorem **AR**: honorem **HL** || 110 ante] inter
R | tunc **AR** | florebat **A** *corr.*, **L**: ferebat **A** m. 1 **R** forebat
 (u *supra* e m. 2) **H** || 111 populato **H** populata **AR** | minos,
suprascr. m. 1 mios, **A** || 112 Hospitio quod *Heynius*: Hospicioq;
O (quo *Contarenus*, qua *Scaliger*) | se Nisi Polyidos auito
Contarenus: senis hypolidosa uito **H** senis hipolisoda uiro **A**
 senis hipolidosa uiro **R** hipolidosa uicto a (**L** ?) se Nisus Pelopeus
 auito *Scaliger* || 113 Carpatium **H** Carphatium **A** Carpatium,
 h *suprascr.* ti, **R** | ceratea **HL**: cerathea **AR** || 114 huc **L** | cor-
 tinus **H**: cortimus **A** continuis **R** corynthius **L** || 115 Actica **L**
 Atica **R** | cretea **O** (-thea **L**) | ruta **R** || 116 tum—tum *Hauptius*:
 tunc — tunc **O** || 117 Infesto **A**: Infoesto **R** Infestos **HL** (hic
 ad *omittit*) | uolitantis agmine **H** m. 2 *corr.* (sic): uolitante ex

Reicere et indomitum uirtute retundere Martem,
 Responsum quoniam satis est meminisse deorum.
 Nam capite ab summo regis, mirabile dictu, 120
 Candida caesarie florebant tempora ramo
 Et roseus medio surgebat uertice crinis;
 Cuius quam seruata diu natura fuisset,
 Tam patriam incolumem Nisi regnumque futurum
 Concordes stabili firmarant numine parcae. 125
 Ergo omnis caro residebat cura capillo,
 Aurea sollemni comptum quem fibula ritu
 Cecropiae tereti nectebat dente cicadae.

Nec uero haec crinis custodia uana fuisset
 Nisaei, ni Scylla nouo conrepta furore, 130
 Scylla, patris miseri patriaeque inuenta sepulchrum,
 O nimium cupidis Minoa inhiasset ocellis.
 Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater
 Iratum potuit, quem nec pater atque auus idem
 Iuppiter, ille etiam Poenos domitare leones 135

agmine **H** uolitanti & agmine **A** uolitantes agmine **R** uolitanti
 ex agmine **L** || 118 Reicere *Heinsius*: Dicere **HR** Ducere **AL**
 Vincere *Silligius* | et *m. 1 in litura* **L** | indomitum *scripsi*: in-
 domitas **O** indomita *edd. ant.* | Martem *Heinsius*: mentes **O**
 gentes *Heinrichius* || 120 ab **AH**: a **LR** || 121 c(a)esarie **AHR**:
 caesaries **L** | frondebant **R** | ramo *scripsi*: lauro **O** || 122 Et **O**:
 At *uulgo* || 123 quam] q; *suprascr. et cum mg.* **A** || 124 nisi se
H inse **R** || 125 firmarant *Heynius*: firmarunt **O** (-rut **R**) | nu-
 mina **H** || 126 caro *uulgo*: cano **O** || 127 solempni **AH** solemni
R | quem *Loensis*: q. (o *m. 2*) **H** quoque **ALR** || 128 Cecropiae
Scaliger: Corpsele **A** Corpselle **H** Corpselae **R** Corselle **L** Mopso-
 pio *edd. ant.* Crobylus et *Loensis*; alia temptauit *Birtius mus.*
Rhen. XXXIII p. 655 sqq. | nectebat **L**: nectebant **HR** necta-
 bant **A** || 129 crinis *scripsi*: uobis **O** uotis *Scaliger* urbis *Hein-*
sius uolucris *Birtius* || 130 Nisaei *scripsi praeunte Heynio*: Nec
 (Hec **H**) fuerat **O**, quod interpolatum est ubi nisei ante niscilla
 periit; Defuerat *Schraderus* Profuerat *Hauptius* Nec ruerat *Rib-*
beckius Nec frustra *Birtius* | ni **H**: in **R** nisi **AL** | correpta *Loen-*
sis: concepta **O** || 132 Minoa *Lachmannus ad Lucr. p. 162* (Minoi
Schradero praeunte): si non **O** | inhyasset **H** || 135 eciam ille **H**

Et ualidas doctus uires mansuescere tigris,
 Ille etiam duros homines — sed dicere magnum est,
 Idem tum tristis acuebat paruulus iras.
 Iunonis magnae, cuius fera iurgia diuae
 Olim ipsae metuere, eheu peritura puella 140
 Nulli non sanctam uiolauerat inscia sedem,
 Dum sacris operata deae lasciuit et extra
 Procedit longe matrum comitumque cateruam,
 Suspensam gaudens in corpore ludere uestem
 Et tumidos agitante sinus aquilone relaxans. 145
 Necdum etiam castos gustauerat ignis honores,
 Necdum sollemni lympa perfusa sacerdos
 Pallentis foliis caput exornarat oliuae:
 Cum uas e manibus fudit pila. cumque ea lapsa est,
 Procurrit uirgo. quod uti ne prodita ludi 150
 Auratam gracili soluisset corpore pallam!
 Omnia, quae retinere gradum cursusque morari

136 rabidae *Heinsius* rabidas *Heynius* | doctus *scripsi*:
 docuit **O** nouit *Hauptius* | uires] uictas **La** | tygris **R** tygres **L** ||
 137 duros *scripsi*: diuos **O** (diuos, homines *uulgo*); *cf. etiam*
Propert. I 14, 18 | magnum sic **H** solito *compendio*; longum est
Hauptius *superflue* || 138 tum tristis] cum superis **La** | paruulus
H m. 1 || 139 fera iurgia *Heinsius*, *ego*: periuria **O** || 140 ipsae
scripsi: se **O** si *Silligius* di *Ribbeckius* | metuere *scripsi* (*post*
me iterum Hauptius): meminere **O** | eheu *scripsi*: diu **O** | per-
 itura **L**: periura **AHR** | puella **H m. 2**: puell(a)e **O** || 141 Nulli
 non *Ribbeckius*: Nulli (*om non*) **L** Non nulli **AHR** | sanctam
scripsi: lictam (*suprascr. m. 1* relictam) **L** liceat **AHR** licitum
Heinsius liceant *Ribbeckius* || 143 Procidit **R** | macrū **R** marcū
A | cateruam *edd. ant.*: caterua **O**; *an* cateruas ? || 145 agitare
R || 146 et **H** | custos **H** castros **R** | gust.] agitauerat **La** | hono-
 ris **H** || 147 solemni **HR** solempni **A** || 148 Pallentis *ex* Pallantis
corr. **A** | exornat **R** et, *litteris* ra *supra* at *scriptis*, **A** exornatus
L || 149 uas e manibus (*scil. sacerdotis*) *scripsi*: lapse manibus
AHR lapsa e manibus **L** | fudit *scripsi*: fugit **O** | pyla **R** | ea
 lapsa est *Maehly*: relapse **A** relapse **HR** relaxe (*ss supra x m. 1*)
L relapsa est *Heinsius* (elapsa est *Ribbeckius*) || 150 quo **La** |
 ludi *scripsi*: ludo **O** || 151 Auratam *Iacobsius*: Aurea iam **O** Aurea
 tam *Heinsius* | soluisses *Greenius* | palla **La** || 152 Omniaq. **H**

Possent, o tecum uellem tunc, impia, haberes:
 Non umquam uiolata manu sacraria diuae
 Iurando, infelix, nequicquam iure piasses! 155
 Set si quis nocuisse tibi periuria credat,
 Causa pia est: timuit fratri te ostendere Iuno.
 At leuis ille deus, cui semper ad ulciscendum
 Quaeritur ex omni uerborum iniuria iactu,
 Aurea fulgenti depromens tela pharetra 160
 (Heu nimium terret nimium, Tirynthius usu),
 Virginis in tenera defixit acumina mente.
 Quae simul ac uenis hausit sitientibus ignem
 Et rabidum penitus concepit in ossa furorem,
 Saeua uelut gelidis Edonum Bistonis oris 165
 Ictae barbarico Cybeles antistita buxo,

153 uelem (i supra alt. e) **R** | tunc impia (uel perdita) *scripsi*: tua semper **O** tu semper *Silligius* illo tempore *Kochius* tu tunc habuisses *Maehly* || 154 Non numquam **A** Non unquam **HR** | manu **L**: manus **AHR** || 155 Vrendo *Silligius* | iure *Heinsius*: iura **O** tura *Silligius* || 156 Set *Schwabius*, ego: Et **O** At *Ribbeckius* | nocuisset ibi **H** nocuisset tibi **R** || 157 pia] alia *Maehly*; palam ipse conieci | uino **R** || post 157 lacunam statuit *Ribbeckius* || 158 ad ulciscendum *uulgo*: adolescendum **AHR** adolescentum **La** | uerborum **O**: uerbo atque *Hauptius* uentosa *Ribbeckius* | iactu *Maehly*, ego: dictu **H** dicto **ALR** facto *Hauptius* || 161 terret **AR** teret (altera r suprascr. m. 2) **H**: tereti **La** celeri *Schraderus*, qui et certo ab alio docto propositum memorat, mentem et *Silligius* terrent *Puetzius* certa et *Keilius* taetro *Hauptius* | Tirynthius *scripsi*: thirintia **H** tiricia **R** tirita **A** tyrynthia **L** penetrantia *Heinsius* (ferientia alius) torrentia *Schraderus* terrentia *Keilius* irritantia *Silligius* | usu (olim ictu) *scripsi*: uisu **AHR** iussu **La** nisu *edd. ant.* uiro *Hauptius* || 162 in tenera **L**: interea **AHR** | defixit acumina *Heinsius*: defixerat (-xent **H** m. 1) omnia **O** defixerat horrida *Silligius* || 163 simulat **H** simulac **A** || 164 rabidum *Schwabius*: ualidum **O** || 165 Saeua **R** | uelud **HR** | gelidis Edonum *Scaliger*: gelidi sidonum **H** gelidi si donum **L** gelidi sydonum **AR** | bistonis **L** | oris *Scaliger*: honoris **H** honores **ALR** gelidis Ciconum Bistonis in oris *edd. ant. defendente Bentleio ad Hor. od. I 25, 11* || 166 Ictaq; **R** Tactae *Heinsius* Actae *Wakefieldus* | cibeles **H** | antistita **H** m. 2 corr.: antista **H** antistica **AR** antistia **L** (et ita c deleta corr. **A**)

Infelix uirgo tota bacchatur in urbe,
 Non storace Idaeo fragrantis tincta capillos,
 Coccina non teneris pedibus Sicyonia seruans,
 Non niueo retinens bacata monilia collo. 170
 Multum illi incerto trepidant uestigia cursu:
 Saepe petit patrios ascendere perdita muros
 Aeriasque facit causam se uisere turris;
 Saepe etiam tristes uoluens in nocte querellas
 Sedibus ex altis arcis speculatur amorem 175
 Castraque prospectat crebris lucentia flammis.
 Nulla colum nouit, carum non respicit aurum,
 Non arguta sonant tenui psalteria chorda,
 Non Libyco molles plauduntur pectine telae;
 Nullus in ore rubor: ubi enim rubor, obstat amori. 180
 Atque ubi nulla malis reperit solacia tantis
 Tabidulamque uidet labi per uiscera mortem,
 Quo uocat ire dolor, subigunt quo tendere fata,
 Fertur et horribili praeceps impellitur oestro,
 Vt patris, a demens, crinem de uertice ferret 185

167 *bacchatur* **AH** *baccatur* **R** || 168 *storace* **R** *styrace*
Loensis | *idee* **A** *idee* **R** | *fragrantes* *uulgo*: *fragrantis* **AHR**
fragrantes **L** | *tincta* *Schraderus*: *picta* **O** *uncta* *Heinsius* ||
 169 *Coccina* *scripsi*: *Cognita* **O** *Commoda* *Leopardus* *Condita*
Scaliger *Mollia* *Lenzius* *Candida* *Puetzius* | *Sicyonia* *Leopardus*:
sicoia **H** *sic oia* **A** *sic omia* **LR** | *seruas* **R** || 170 *retines* **LR** ||
bacata **AH** *bacchata* **LR** || 171 *Multo* **R** || 172 *petit* *scripsi*:
redit **O** | *perdita* **H** *m. 2 corr.*: *prodita* **O** || 173 *Senasq.* (*m. 2*
Aerias *suprascr.*) **H** *Aereasque ceteri* | *causam*] *m* *suppunxit*
m. 2 **H** | *se*] *sibi* *Hauptius* | *uissere* **H** | *turis* (*altera r* *suprascr.*
m. 2) **H**: *turres ceteri* || 174 *querelas* **O** || 175 & *altis* **H** | *arcis*
scripsi: *c(a)eli* **O** *tecti* *Heynius* *collis* *Schenkelius* *ex aulae celsis*
Hauptius (*at cf. Verg.*) *caeli* *sp. in orbem* *Ribbeckius* (*ad oram*
Scaliger) || 177 *Ribbeckius* *post 179 ponit* | *nec* **L** || 178 *chorda* **R**
m. 2: *corda* **O** || 179 *lybico* **AR** | *blauduntur* **H** *m. 1* | *telle*
(*alt. 1 del. m. 2*) **H** || 180 *enim om.* **H**; *nisi cum pudor* *Schra-*
derus, malim *nec enim rubor* || 181 *malis ex* *magis corr.* **H** |
repetit **H** | *solatia* **L** || 184 *malim* *Pectoris* *horribili* | *estro* **H**
(*o supra e m. 2*) *ostro* **L** || 185 *ademens* **H**: *ah demens* **Ra** *ah*
demum **A** *ademptum* **L** | *crimen* **H** *m. 1* **L** | *ferret* *scripsi*:

Furtim atque arguto detonsum mitteret hosti
 (Namque haec condicio miserae proponitur una),
 Etsi illa ignorans (quis non bonus omnia malit
 Credere quam tanti sceleris damnare puellam?),
 Heu tamen infelix: quid enim imprudentia prodest? 190
 Nise pater, cui direpta crudeliter urbe
 Vix erit una super sedes in turribus altis,
 Fessus ubi extructo possis considerare nido,
 Tu quoque auis metuere: dabit tibi filia poenas.
 Gaudete, o celeres, subnixae nubibus altis, 195
 Quae mare, quae uiridis siluas lucosque sonantes
 Incolitis, gaudete, uagae blandaque uolucres;
 Vosque adeo, humani mutatae corporis artus,
 Vos o crudeli fatorum lege, puellae
 Dauliades, gaudete: uenit carissima uobis 200
 Cognatos augens reges numerumque sororum
 Ciris et ipse pater. uos, o pulcherrima quondam
 Corpora, caeruleas praeuertite in aethera nubes,

seruet **La** serum **AHR** sectum **H** *m. 2* sacrum *Silligius* ||
 186 Furtimque **AR** || 187 Nang; **R** | conditio **L** | miserae pro-
 ponitur *edd. ant.*: nisi erepto ponitur **H** nisi ereptae (creptę **R**)
 ponitur **AR** nisi rapto opponitur **La** raptori opp. 5 Niseidi
 ponitur *Heinsius* deceptae ponitur *Silligius* raptori ponitur
Puetzius Cretaeo ponitur *ego olim* || 188 Etsi *scripsi*: Siue **O** |
 non] ue **R** | mallit **AR** || 189 tanti sceleris 5: tanto scelere **O**
 (sceleri **L**) | dampnare **AH** || 190 imprudentia **H**: imprudentia **L**
 prudentia (-cia **A**) **AR** || 191 Nisi **H** *m. 1* | quoi direptae (e *alt.*
expuncta) **A** cum quo rapta **L** || 192 Vixerit **A** | turibus **H** ||
 193 extincto **H** *m. 1* | considerare *uulgo*: consedere **AHR** con-
 scendere **La** || 194 Tum *Ribbeckius* | metuere *Godofr. Her-*
mannus: moriere **O** || 195 Gaudete eo **H** | subnix(a)e **AHL**: sub
 nisae **R** || 196 uirides syluas fluuiosq: **L** || 197 bland(a)eq; **La**:
 laudate **AHR** gaudete *Schwabius* || 198 V sq: **L** usq; **a** | humani
L: humane **H** humanos **AR** | mutata **HLRa**: imitate **A** ||
 199 Vox **H** *m. 1* Vix **La** | crudeli *uulgo*: crudelis **HL** crudeles
AR || 200 gaudete *Scaliger*: crudele **O** querulae *Heinsius* |
 nobis **R** || 201 sororum *Barthius*: suorum **O** || 202 Cyris **AR** ||
 203 peruertite **A** (*corr. a*) **R**; praeuerrite *Heinsius* | aethere
Schraderus

Qua nouus ad superum sedes haliaeetus et qua
Candida concessos ascendet ciris honores. 205

Iamque adeo dulci deuinctus lumina somno
Nisus erat, uigilumque procul custodia primas
Excubias foribus studio iactabat inani:
Cum furtim tacito descendens Scylla cubili
Auribus arrectis nocturna silentia temptat 210
Et pressis tenuem singultibus aera captat.
Tum suspensa leuans digitis uestigia primis
Egreditur ferroque manus armata bipenni
Auolat; at demptae subita in formidine uires:
Caeruleas sua furta prius testatur ad umbras. 215
Nam qua se ad patrium tendebat semita limen,
Vestibulo in thalami paulum remoratur et alti
Suspicit ad caeli nictantia sidera, multa
Non accepta piis promittens munera diuis.

Quam simul Ogygii Phoenicis filia Carme 220
Pergere sensit anus (sonitum nam fecerat illi

204 Quom uisat s. s. h. e. quom *ego olim* | haliaeetus
Loensis (-tos *Hauptius*): calcheius **O** (*etiam H*) | et qua **La**:
et a qua **A** et aqua **R** et aq̄ **H** || 205 ascendet *Hauptius*:
ascendat **O** (ascendunt **H m. 1**) ascendit *Schwabius* | cyris
AHR || 206 deuinctus **LR** || 207 Nissus **H** | primis (i *alt. in ras.*
m. 1) **L** || 208 ductabat *Heinsius* || 209 tacio **R** || 210 arrectis
uulgo: ^aerectis **A** arreptis **L** erectis **R** ereptus (p *ex c corr.*, *ut*
uid., *puncta m. 2*) **H** | tentat **LR** || 211 Et primum **L** || 212 leuas
R || 213 bipenni *scripsi*: bidenti **AL** uidenti **HR** (*et ita A corr.*) ||
214 Auolat *scripsi*: Euolat **O** *e u. priore (ubi Progreditur Schwabius*
male) | at **La**: aut **AHR** || 215 testantur **H** || 216 lumen **A** (*corr. a*)
H m. 1 || 217 talami **R** | remoratus **H m. 1 A m. 1 R** | alti
AHR: altum **L** alte *Hertzbergius* || 218 Suscipit **A** | ad c(a)eli **O**:
ad celsi *Scaliger* ad Lunae *Silligius* aetherii *Ladeuicus* |
nictantia *Scaliger*: nutancia **A** nutantia **LH m. 2** mutantia
HR | sydera **ALR** | multa *scripsi*: mundi **O** || 219 accepta **R** ||
220 ogigii **O** | uenicis (u *in f corr. m. 2*) **H** | charme **L** ||
221 Pergere *scripsi*: Surgere **O** (*sed non surgentis e lecto, sed*
egredientis e cubiculo Scyllae sonitu expergefata est anus, quae
illam aliquamdiu remorata iam pergere foris audit)

Marmoreo aeratus stridens in limine cardo),
 Corripit extemplo fessam languore puellam
 Et simul 'o nobis sacrum caput' inquit 'alumnae,
 Non tibi nequicquam uiridis per uiscera pallor 225
 Aegrotas tenui suffundit sanguine uenas;
 Nec levis (hoc fieri neque enim pote) cura subedit.
 Haut fallor (quod ut a! potius, Rhamnusia, fallar):
 Nam qua te causa nec dulcis pocula Bacchi
 Nec grauidos Cereris dicam contingere fetus; 230
 Qua causa ad patrium solam uigilare cubile,
 Tempore quo fessas mortalia pectora curas,
 Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus?
 Dic age nunc miserae saltem quae saepe petenti
 Iurabas nihil esse mihi, cur maesta parentis 235
 Formosos circum uirgo remorere capillos.
 Ei mihi, ne furor ille tuos inuaserit artus,
 Ille, Arabae Myrrhae quondam qui cepit ocellos,
 Vt scelere infando (quod ne sinat Adrastea)
 Laedere utrumque uno studeas errore parentem! 240

222 Marmore A Marmorea R || 223 langore H m. 1 L ||
 224 simul o La: famulo AHR | carum Schraderus, recte puto ||
 225 nec quicquam R | pallor ex pallet corr. A || 226 Aegrotas
 AR: Egroto H Egrotos L | tenuis s | suffudit L | uultus L;
 num malas ? || 227 hoc fieri scripsi: hoc faceret O hoc faceres
 uulgo hanc faciem Pithoeus Nec febris hoc faceret Schwabius |
 puto L | subedit Marklandus: subegit O || 228 Haud L haut a:
 Aut AHR | quod ut a ego: quoduta (uta m. 2 in ita corr.) H
 quod te AL quod ... R ut o Schraderus | potius bis (alt. del.) A |
 ramn. ALR rann. H | fallar uulgo: fallor O fallit a || 229 qua
 La: que AH que R | bachi AH || 230 grauidus H | foetus LR ||
 231 qua uulgo: que AHR que L | sola in AR || 233 rapidus H ||
 234 saltem quae ego: saltemq. H saltem quod ALR (saltim L) ||
 235 cur L et ita ex cum corr. m. 1 H: cum AR || 236 Formosus
 H m. 1 | remorere uulgo: morerere ALR morere H remore s ||
 237 Hei O || 238 arabee H arabea A arabis La | Myrræ L mirre
 A mirrae R mirra H | coepit R || 239 ne (nei ?) Schenkeliu:
 nec O | sinat Adrastea Loensis: sinit adrastea AL sinita triste
 H, om. R || 240 utruq; R | ymo H

Quod si alio quouis animi iactaris amore
 (Nam te iactari, non est Amathusia nostri
 Tam rudis ut nullo possim cognoscere signo),
 Si concessus amor noto te macerat igni:
 Per tibi Dictynnae praesentia numina iuro, 245
 Prona decus quae dulce mihi te donat alumnam,
 Omnia me potius digna atque indigna, laborum
 Milia uisuram, quam te tam tristibus istis
 Sordibus et carie patiar tabescere tali.'

Haec loquitur, mollique ut se nudauit amictu, 250
 Frigidulam iniecta circumdat ueste puellam,
 Quae prius in tenui steterat succincta crocota.
 Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens
 Persequitur miserae causas exquirere tabis,
 Nec tamen ante ullas patitur sibi reddere uoces, 255
 Marmoreum tremebunda pedem quam rettulit intra.
 Illa autem 'quid me inquirens, nutricula, torques?

241 'quouis alio A quo uis alio R | animi *Hauptius*: ani-
 mis HR animo AL | amore L: amorem HR amorem A || 242 Nec
 te AR | amathisia AHR amathisia L || 244 Sin L | igne AR ||
 245 dictinne H dictime A, om. R *lacuna relicta* | numine uino
 (iuro *suprascr. m. 2*) H || 246 Prona scripsi: Prima O | decus
Schraderus: deum O | alumpnam AH || 247 atque] tuq: L |
 laturam La || 248 Millia AR; Filia *Heinsius* | nisuram H ||
 249 carie scripsi *praeunte Barthio*: scoria A seonia H saria L
 morbo R cura *Heinsius* scabre *Scaliger* senio uir doctus in
misc. obs. IV 323 (et certe senio glossam *suprascriptam* fuisse
docet H; et habent uetera glossaria carie: senio et caries:
 uetustas, putredo) || 250 Nec H | nudauit scripsi: uelauit O
 euelauit uir doctus *misc. obs.* IV p. 323 recte offensus; nam
 in semita extraque cubiculum non habuit unde se primam, deinde
 puellam uestiret, sed amictum sibi scilicet detractum circumdat
 alumnae || 251 circudat R || 252 in] ut L || succinta (c *supra* nt
m. 2) R | crocota *Scaliger*: corona O || 253 fingens R || 254 Per-
 sequitur uulgo: Persequimur (*supra i m. 2 uirgula add.*) H Pro-
 sequitur ALR | tabis uir d. *misc. obs.* IV 325: talis AHR
 tales L, A ex corr. || 255 ullas] illam *Maehly* || 256 quem A
 (corr. a) R | retulit AHR || 257 quod R | me inquirens nutr.
 scripsi: me inquit nutr. AHR nunc me inquit nutr. La me in-
 quit io nutr. *Hauptius* (io *Heinsio praeunte*)

Quid tantum properas nostros nouisse furores?
 Non ego consueto mortalibus uror amore,
 Nec mihi notorum deflectunt lumina uultus, 260
 Nec genitor cordi est: ultro namque odimus omnis.
 Nil amat hic animus, nutrix, quod oportet amari,
 Nil, quo falsa tamen lateat pietatis imago;
 Sed media ex acie mediisque ex hostibus. eheu
 Quid dicam quoue aegra malum hoc exordiar ore? 265
 Dicam equidem, quoniam tu me non dicere, nutrix,
 Non sinis: extremum hoc munus morientis habeto.
 Ille, uides, nostris qui moenibus assidet hostis,
 Quem pater ipse deum sceptri donauit honore,
 Cui parcae tribuere nec ullo uulnere laedi 270
 (Dicendum est, frustra circumuehor omnia uerbis),
 Ille mea, ille idem oppugnat praecordia Minos.
 Quod te per diuum crebros obtestor amores
 Perque tuum memori sanctum mihi pectus alumnae,
 Vt me si seruare potes ne perdere malis; 275
 Sin autem optatae spes est incisa salutis,
 Ne mihi quam merui inuideas, nutricula, mortem.

258 nostro **R** || 261 oīs **H**: omnes **AL** om̄s **R** || 262 oportet;
cf. Lachmannus ad Lucr. I 778 | amari *ex* amare **A** || 263 Nil
Heynius: In **O** | pistatis **H m.** 1 || 264 mediisque **AR**: mediis **L**
 medius **H** | eheu *scripsi*: heu **H** heuheu *ceteri* || 265 quoue]
 quidue **R** | aegra *scripsi*: agam **AHR** ipsa **L** ausa *Silligius* |
 hoc *om.* **L** | quoniam tu me non *scripsi*: quoniam tum non
 (quid *supra* tum **a**) **A** quoniam tunc non **H** quoniam tu non **R**
 quoniam quid non tibi **L** quoniam fictum non *Bothius* quo-
 niamque tibi non *Hauptius* | dicer& **A**, *corr.* **a** || 267 sinus **H**
m. 1 | exmū **H** || 268 quin **H m.** 1 | assistet **H m.** 1 || 269 hono-
 rem **H m.** 1 || 270 Qui **H** (*pro* Quoi) | parçe et **L** | tribuunt
La | nec ullo] nullo quod **L** || 271 est *om.* **LR** | circumphchor
H m. 1 || 273 te per **HL**: per te **AR** | obtestor **HLa**: testamur
AR || 274 memori sanctum *Silligius*: memoris auctum **AHR**
 memoris haustum **La** memori haustum *Scaliger* memori suctum
aliquando Hauptius | alumpne (-ne) **AH** || 275 Vi **H** | seruare
 potes *uulgo*: uersa repetes **AHR** uersare potes **La** | ne *uulgo*:
 nec **O** (nei ?) || 277 Ne *uulgo*: Nec **O** (Nei ?) | inuidens **H** in-
 uideris **AR**

Nam nisi te nobis malus, o malus, optima Carme,
 Ante in conspectum casusue deusue tulisset,
 Aut ferro hoc' (aperit ferrum quod ueste latebat) 280
 'Purpureum patris dempsissem uertice crinem
 Aut mihi praesenti peperissem uulnere letum'.

Vix haec ediderat, cum clade exterrita tristi
 Incanos multo deturpat puluere crines
 Et grauitur questu Carme complorat anili: 285
 'O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos,
 O iterum nostrae Minos inimice senectae,
 Quem per (ut a! olim natae te propter eundem)
 Hunc Amor insanae luctum portauit alumnae!
 Tene ego tam longe captiua auecta nequiui, 290
 Tam graue seruitium, tam dueros passa labores,
 Effugere, ut sistam exitium crudele meorum?
 Iam iam nec nobis aequo senioribus ullum
 Viuere uti cupiam uiuit genus. a! quid ego amens

278 nisi] ni L | *malim* malus a! malus | charme AR ||
 279 Ante in consp. *Drakenborchius*: Ante hinc (*uel* huic) consp.
 H Ante hunc consp. ALR Ante expectatum *Scaliger* Hunc in
 consp. *ego conieci* || 280 Auferri hoc L | operit R capiti L |
 ferri L || 281 dempsissem H || 282 mihi praesenti *om.* L *lacuna*
relieta | letum R || 283 ediderat R | tristi *uulgo*: tristis O ||
 284 Incanos *Schenkeli*: Intonsos O Incomtos *Heinsius* In-
 mundos *uel* Infuso *Ribbeckius* | turpauit L || 285 questu R ||
 carmie (i *expuncta*) H charme *ceteri* || 287 iterum] nimium L ||
 288 Quem per ut a *scripsi*: Semper aut AHR Semper et aut
 La Semper ut aut *Schraderus* | eundum a || 289 Hunc *scripsi*:
 Haud H Aut ALR | luctum HL: lectum A letum R | portauit
 O: portaret *Schraderus* | alumpne A || 290 *om.* L | captiua
 auecta *scripsi*: capta atque auecta O (aducta A m. 1 R) rapta
 a. a. *Schenkeli* || 292 ut sistam exitium *Pithoeus*: obsistam
 exitium (-cium) AHR exitium obsistam L o sistam exitium ut
Ribbeckius || 293 uobis HR | aequo *Hauptius*: ea que A ea q̄
 (= quae) H eaque L eaque R aeui *Heinsius* | senioribus R ||
 294 Viuere uti cupiam *Silligius*: Viuendi copiam O (copiam
lac. rel. om. L) | a *scripsi*: ut O | quod eo R

Te erepta, o Britomarti, meae spes una senectae, 295
 Te, Britomarti, diem potui producere uitae?
 Atque utinam celeri ne tantum grata Dianae
 Venatus esses uirgo sectata uirorum,
 Gnosia nec Partho contendens spicula cornu
 Dictaeas ageres ad gramina nota capellas: 300
 Numquam tam obnixe fugiens Minois amores
 Praeceptis aerii specula de montis abisses,
 Vnde alii fugisse ferunt et numen Aphaeae
 Virginis assignant, alii, quo notior esses,
 Dictynnam dixere tuo de nomine lunam. 305
 Sint haec uera uelim: mihi certe, nata, peristi:
 Numquam ego te summo uolitantem in uertice montis
 Hyrcanos inter comites agmenque ferorum
 Conspectum nec te redeuntem amplexa tenebo.
 Verum haec haut nobis grauius atque indigna fuere 310

295 erepta o *uulgo*: erepto **O** (crepto **R**) | Britomarti
uulgo: brito marte **H** britomarte **L** brito mortem **A** (h *supra*
 to, et marte **a**) britho mortem **R** | meae *edd. ant.*: mei **H** ei
AR est **L** (et **A** *corr.*) | uana **La** | senectae *Heinrichius*: salutis
AR sepulchri **HLa** (*lectu difficilis in exitu uersus archetypus*) ||
 296 om. **L** | Britomarti *uulgo*: brito marto marte (*sic*) **H** britho
 morte **AR** britho marte **a** | diem *ex dico corr.* **A** | potu **A** (t *ad-*
iecit a) || 297 cereri **L** | ne *uulgo*: nec **O** (nei ?) || 298 et 299
inter se transponendos putat Heynius || 298 ferarum *Schraderus* ||
 299 Cnossia **L** Gnossia **R** | nec Partho *Hauptius*: nauphartho
AR naufarto **H** Neuphartho **L** neu partho *uulgo* || 300 Dictaeas
AHR | puellas **A** (*corr. a*) **R** || 301 fugeres ó Minos **L** || 302 aerei
AR: aeriis **H** om. *lac. rel.* **L** | montis abisses *Scaliger*: mon-
 tibus isses **O** montis iisses *Hauptius* || 303 et om. **A** (*add. a*),
lac. rel. **R** | numen Aphaeae *Parrhasius et Loensis*: numina
 phoeae **H** numina phoeae **AR** et (*nisi quod phocae*) **L** nomen
 Aphaeae *Scaliger* numina Aphaeae *Heynius* || 304 Virgines **H** ||
 305 Dictinam **HR** Dictmam **A** (*in Dictimam corr. a*) | lumine
R || 306 Sunt **R** | perisses **L** || 307 in **L**: om. **AHR** | montis **AL**:
 om. **HR** || 308 Hircanos **AHR** Ire canes *Maehly* | interque canes
Schraderus | ferorum (*i. e. equorum*) *scripsi*: ferarum **O** ||
 310 haut nobis (*uel non nobis*) *scripsi*: tunc nobis **AR** tum
 nobis **H** cum nobis **L** tum non sic *Silligius* non mihi sic *Maehly*

Tum, mea alumna, tui cum spes integra manebat
 Et uox ista meas nondum uiolauerat aures.
 Tene etiam Fortuna mihi crudelis ademit,
 Tene, o sola meae uiuendi causa senectae?
 Saepe tuo dulci nequicquam capta sopore, 315
 Cum premeret natura, mori me uelle negaui,
 Vt tibi Corycio glomerarem flammea luto.
 Quo nunc me, infelix, aut quae me fata reseruant?
 An nescis, qua lege patris de uertice summo
 Editi candentes praetexat purpura canos, 320
 Quae tenui patriae spes sit suspensa capillo?
 Si nescis, aliquam possum sperare salutem,
 Inscia quandoquidem scelus es conata nefandum;
 Sin est quod metuo, per te, mea alumna, tuumque
 Expertum multis miserae mihi rebus amorem, 325
 Perdere saeua precor per lumina et Ilithyiae,
 Ne tantum facinus tam nulla mente sequaris.
 Non ego te incepto, fieri quod non pote, conor

311 Tu L | alumpna A | tui] cui H *m. 1* tibi A (*corr. a*) R |
 manebat *Heinsius*, ego: maneret O || 312 Et La: Nec AHR |
 nondum AHR | uolauerat H || 313 Te etiam R | 314 o L: *om.*
 AHR || 315 nec quicquam AR | lepore *Heinsius* || 317 coricio A:
 coritio L coticio (*sic*) H caritio R || 318 aut quo me AR; ad
 quae me *uir doctus in misc. obs.* IV 326 | numina seruant L ||
 319 summo] canos L || 320 E]dita R | cadentes A | pretexerat R ||
 canos] crines L || 321 Quam *Scaliger* | tenui patriae *edd. ant.*:
 tenuis patrio O | spes sit *uulgo*: pressit O (*presit* R) | capilla H ||
 323 es conata a: est contata L es cantanda A esi (*i expunx.*
m. 2) cantanda H esca tentanda R | nephandum HR || 324 per
 te mea *Gronouius*: per me mea La per me tua H per me tu
 A permetuo per me tu R te per mea *Scaliger* | alumpna AH ||
 326 Per te sacra *edd. ant.* Perdita, saeua *Ribbeckius* | scaeua
 R | pecor (*r supra pe m. 1*) H | lumina *Scaliger*: flumina AHR
 flumina sacra La numina *Heynius* | et *add. Silligius*: *om.* O
 que *Hauptius* te *Ribbeckius* | elithie H elithie L o lythie A
 elythie R *Lethaeaea Salmasius* || 327 Ne *Loensis*: Nec O (*Nei ?*) ||
 tantum facinus *scripsi*: tantum in facinus O (*quo seruato feraris*
Scaliger) | nulla] molli La stulta *Heinrichius* | 328 incepto R

Flectere amore, nec est cum dis contendere nostrum;
 Sed patris incolumi potius denubere regno 330
 Atque aliquos tamen esse uelis tibi, alumna, penates.
 Hoc unum exilio docta atque experta monebo.

Quod si non alia poteris ratione parentem
 Flectere (sed poteris: quid enim non unica possis?),
 Tum potius tandem ista, pio cum iure licebit, 335
 Cum facti causam tempusque doloris habebis,
 Tum potius conata tua atque incepta referto;
 Meque deosque tibi comites, mea alumna, futuros
 Polliceor: nihil est, quod textitur ordine, longum.'

His ubi sollicitos animi releuauerat aestus 340
 Vocibus et blanda pectus spe luserat aegrum,
 Paulatim tremebunda genis obducere uestem
 Virginis et placidam tenebris captare quietem
 Inuerso bibulum restinguens lumen oliuo
 Incipit ad crebrosque insani pectoris ictus 345
 Ferre manum, assiduis mulcens praecordia palmis.
 Noctem illam sic maesta super morientis alumnae
 Frigidulos cubito subnixa pendit ocellos.

329 amore *uulgo*: amor **O** | neque **L** | est *uulgo*: sit **O** |
 diis **O** | concedere **H m. 1** || 330 te nubere **La, H m. 2** ||
 331 uelim *uir doctus in misc. obs.* IV 327 | alumpna **A** alumna
R || 332 exilio *uir doctus l. l.*: exitio **AR** exicio **H** exitium **L** ||
 333 aliqua *siue ulla Schraderus* || 334 non **AR**: nisi **HL** ||
 335 Tum *Hauptius*: Tu **AR** Tunc **HL** | tandem ista *scripsi*:
 ipa tñ (= tandem) **H** tamen ipsa **ALR** tamen ista *uir doctus*
l. l. | iura **H m. 1** || 336 tempus causamq; **A** | cum iusque dol.
Maehly || 337 Tum *Hauptius*: Tunc **O** | tue **A** tuo **La** | incepta
uulgo: incerta **O** || 338 deos **AR** (q; *add. a*) || 339 uerba Nichil
 est — longum *habent excerpta Parisina: cf. uol. I p. 223* |
 textitur *Paris.*: texuit **AHR** texat in **La** *texas uulgo* || 340 His
uulgo: Hic **AHR** Hoc **L** | tibi **L** | sollicitos **A** sollicitos **R**: solli-
 citus **HL** | reuelauerat (*suprascr. m. 2* relauauerat, *sic*) **H** rele-
 uauerit **a** uelauerat **L** || 341 spe *om.* **H** | luserat *edd. ant.*:
 iusserat **AR** uiserat **Ha** clauserat **L** || 342 gemis **H** || 344 re-
 stinguens *uulgo*: restringens **O** (restrigens **L**) || 345 crebrosque
Bothius: crebros **O** || 347 marcentis *uel* maerentis *Heinsius* ||
 alumpne **AH** || 348 cubitos **H** cubitis **L** | pendis **H m. 1**

Postera lux ubi laeta diem mortalibus alnum
 Et gelida uenientem ignem quatiebat ab Oeta, 350
 Quem pauidae alternis fugitant optantque puellae
 (Hesperium uitant, optant ardescere Eoum),
 Praeceptis paret uirgo nutricis et omnes
 Vndique conquaerit nubendi sedula causas.
 Temptantur patriae submissis uocibus aures, 355
 Laudanturque bonae pacis bona: multus ineptae
 Virginis insolito sermo nouus errat in ore.
 Nunc tremere instantis belli certamina dicit
 Immanemque timere deum, nunc regis amicis,
 Iamque ipsi uerita heu! toruum flet maesta parentem, 360
 Cum Ioue communes qui mittat auere nepotes.
 Nunc etiam conficta dolo mendacia turpi
 Inuenit et diuum terret formidine ciues;
 Nunc alia ex aliis (nec desunt) omina quaerit.

349 mortalibū **H** *m. 1* | gelido **L**, *ex gelida corr.* **A** |
 uenientem ignem *Hauptius*: ueniente mihi (michi **H**) **AHR**
 uenientem mane **L** (mane *etiam a*) ueniens mani *uulgo* | obeta
H *m. 1* ab oetha **AR** || 351 Quē **L** | optantque **La**: obstantq;
AHR || 352 Eoum *Bentleius*: *om.* **AHR** solem **La** || 353 omnis
L: om̄s **HR** omnes **A** || 354 conq̄rit (= conquaerit) **H**: conqui-
 rit *ceteri* || 355 Temptantur **A** *corr.*, **H** *m. 2* Tentantur **L**:
 Temptatus **AHR** | patriae **L** patrie **a**: proprie **AH** proprię **R** |
 summissis **L** || 356 Laudanter **H** | bona] bone **H** *m. 1* **L** | ineptae
Pithoeus: inepte **H** inempte **A** inemptę **R** inepto **La** || 357 in-
 solito *Pithoeus*: insolite **AH** *m. 1* (-tus *m. 2*) insolite **LR** | erat
HR || 358 bellis **H** | ducit **H** || 359 Immanemque *scripsi*: Com-
 munemq; **O** (Comun. **AR**) | amici **L** || 360 Iamque *Hauptius*:
 Namq; **O** (Nanq; **L**) Nunc *Kochius* | ipso **L** ipsa *ex ipso corr.*
A | uerita heu *scripsi*: ueritas est **AHR** uerita est **La** uerita
 a! se *Ribbeckius* | toruum *scripsi*: orbum **AHR** orbari **La**
 orbam *Ribbeckius* | flet **AR**: fit **H** *om.* **L** | parentem **AH**:
 paretem **R** parente **La** || 361 comunes **AR** | qui mittat *scripsi*:
 quim **A** quin **HR** (*in H n del. m. 2*) qui quondam **La** quem
 par sit *Hauptius* qui nolit *uel* qui possit *Ribbeckius* | auere
scripsi: habuere **O** habere *Hauptius* | parentes nepotes **A** ||
 362 conficta *uulgo*: confecta **O** || 363 terre **H** *m. 1* || 364 alia] gallia
H *m. 1* | nec] nunc **L** | omnia **R** | q̄rit *ex q̄runt corr.* **H**:
 querunt (quer.) **ALR**

Quin etiam castos ausa est corrumpere uates, 365
 Vt, cum caesa pio cecidisset uictima ferro,
 Essent qui generum Minoa auctoribus extis
 Iungere et ancipites suaderent tollere pugnas.

At nutrix, patula componens sulphura testa,
 Narcissum casiamque herbas contundit olentes, 370
 Terque nouena ligans triplici diuersa colore
 Fila 'ter in gremium mecum' inquit 'despue, uirgo,
 Despue ter, uirgo: numero deus impare gaudet.'
 Inde Ioui geminat magico dum mystica sacra,
 Sacra nec Aeaeis anubus nec cognita Graiis, 375
 Pergit, Amyclaeo spargens altaria thallo,
 Regis Iolciacis animum defigere uotis.
 Verum ubi nulla mouet stabilem fallacia Nisum
 Nec possunt homines nec possunt flectere diui
 (Tanta est in paruo fiducia crine cauendi), 380
 Rursus ad inceptum sociam se adiungit alumnae
 Purpureumque parat rursus tondere capillum,

366 Vt *vulgo*: Et O || 367 Essent *vulgo*: Et sinet (-nēt m. 2) H Et sit A (*ut uid.*) R Ut sint La | extis La, H m. 2: estis AHR || 368 suaderet AHR || 369 Et H | compones R || 370 Narcisum A (*corr.* a) H Narcysum R | cassiamq; A | contundit] incendit AH || 371 ligans *Ribbeckius*: ligant AHR ligat L, H m. 2 || 372 gremium] circum L || 374 Inde] Hinc L | Ioui geminat magico *scripsi Schraderum secutus qui ingeminat uoluit*: magno geminat ioui AHR magno generata ioui L Ioui magno geminat *Silligius* magico uenerata Ioui *Scaliger* nigro pro magno *Wakefieldus* mago generata Ioui *Ribbeckius* | dum mystica *scripsi*: frigidula AHR om. L lac. rel. Stygialia *Scaliger* Stygia edere *Schraderus* furialia *Bothius* || 375 Aeaeis *Heinsius*: ideis O Idaeis *vulgo* | anubus (u in i corr.) H: auibus L senibus AR | graiis L || 376 Perdit AR | amycleo (*amicl. a*) spargens La: amicleos pergens AR emicleos (*e prior m. 2 in a corr., s del. m. 2*) pergens H | tallo (*prior l deleta*) H talo AR || 377 iolchiacis (-chis L) O | defigere La: defugere AHR || 378 stabulis L | falacia, *alt. l suprascr.*, R || 380 Tanto H | pauo H m. 1 | mouendi cauēdi H; pauenti *Heynius* || 381 Rurus A | incoeptum R | adiungit HL: iungit AR | alumpne A

Tam longo quod iam cupiat succurrere amori,
Non minus illa tamen, reuehi quod moenia Cressa
Gaudeat; et cineri patria est iocunda sepulto. 385

Ergo iterum capiti Scylla est inimica paterno:
Tum coma Sidonio florens deceditur ostro,
Tum capitur Megara et diuum responsa probantur,
Tum suspensa nouo ritu de nauibus altis
Per mare caeruleum trahitur Niseia uirgo. 390
Complures illam nymphae mirantur in undis,
Miratur pater Oceanus et candida Tethys
Et cupidus secum rapiens Galatea sorores;
Illam etiam iunctis magnum quae piscibus aequor
Et glauco bipedum curru metitur equorum 395
Leucothoe paruusque dea cum matre Palaemon;
Illam etiam alternas sortiti uiuere luces,
Cara Iouis soboles, magnum Iouis incrementum,
Tyndaridae niueos mirantur uirginis artus.
Has adeo uoces atque haec lamenta per auras 400
Fluctibus in mediis questu uolebat inani,

383 Tam *Heynius*: Cum **O** | longo **La**: longe **AHR** (ualde *suprascr. m. 2 H*, unde olim ualido conieci) Infando *Kochius* Languenti *Ribbeckius* | quod iam **O**: quoniam *edd. ant.* | cupiat *scripsi*: captat **O** cupit *ah Heynius* | succurrere **H m. 1** succurrere **R** || 384 reuehi **H m. 2**, a: rephehi **H** rauci **AR**, *om. lac. rel. L* | Cressa *Schraderus*: crescat **HL** crescant **AR** cernat **H m. 2** || 385 Gaudebat: cineri *Bothius* | num en cineri ? | patrie **L** | iuc. **L** | sepulchro **L**; num sepulchrum ? || 386 iterum *Heinsius*: metu **O** | capiti *uulgo*: capitis **O** | paterni **L** || 387 Tunc **AR** | sidonio **La**, **H m. 2**: sidonia **AH** sydonia **R** | deciditur *Silligius*: deceditur **AHR** succiditur **La** || 388 Tunc **AR** | megera **H** | proñd', ita **H pro** probantur || 389 Tunc **ALR** | de manibus **H m. 1** || 392 Airatur **H** | oceanus **H** | tethis **A** thetis (i in y *corr.*) **R**, **H m. 2** (theseis **H m. 1**) || 393 galathea **AR** galathea **L** || 394 Illa **L** | et **R** | magnumq; **H** magnum quoque **AR** || 395 mettitur **H** || 395 Leucothoe **La**: Leucotoa **H** Leucothea **R** Leucothea **A** || 397 Illam *Heinsius*: Illi **O** | alternas *uulgo*: eternas **H** eternas **L** eternos **R** eternos **A** | luces **La**: lucos **AHR** || 398 incremetum **R** || 399 Tintaride **H** Tyndarides **R** Tindarides **A**

Ad caelum infelix ardentia lumina tendens,
 Lumina, nam teneras arcebant uincula palmas:
 'Supprime o paulum turbantia flamina uenti,
 Dum queror et diuos (quamquam nil testibus illis 405
 Profeci) extrema moriens tamen alloquor hora.
 Vos ego, uos adeo, uenti, testabor, et aurae,
 Vos, Pandionia si qui de gente uenitis,
 Cernitis: illa ego sum cognato sanguine uobis
 Scylla (quod o salua liceat te dicere Procne); 410
 Illa ego sum Nisi pollentis filia quondam,
 Certatim ex omni petiit quam Graecia regno,
 Qua curuus terras amplectitur Hellespontus;
 Illa ego sum, Minos, sacrato foedere coniunx
 Dicta tibi: tamen haec, etsi non accipis, adsum. 415
 Vinctane tam magni tranabo gurgitis undas?
 Vincta tot adsiduas pendebo ex ordine luces?
 Non equidem me alio possum contendere dignam
 Supplicio, quod sic patriam carosque penates
 Hostibus inmitique addixi ignara tyranno. 420
 Verum istaec, Minos, illos scelerata putauī,
 Si nostra ante aliquis nudasset foedera casus,
 Facturos, quorum dereptis moenibus urbis
 O ego crudelis flamma delubra petiui;

402 tollens L || 404 turbantia *Maehly*: turbata H turbata o
 L turbati AR || 405 queros R || 408 Vos Pandionia *Heynius*:
 Vos o numantina AHR Vosq: Numantina L Vos matutina
Scaliger Vos Orithyiae *Hertzbergius* | si quid H m. 1 || 409 sanguine
 A | nobis H || 410 licet H | te] tibi La mihi *Scaliger* | procline
 L: progne AHR || 411 Ille H m. 1 Scylla L || 412 Certam H
 m. 1 || 413 Qua L: Quam AHR | terras La: e terris AH terris
 R | compl. L | helesp. A || 414 coniunx H || 415 Facta L | hoc L |
 accipis O: aspicias *Heinsius* | adsum *scripsi*: audis O || 416 Victa-
 ne R | tramabo H trannabo R || 418 cotendere R || 419 quot H
 Quam quod, *ut uid.*, *compend.* L | sit H || 420 immittiq. H |
 addixi La: adixi H aduxi R adduxi A | ingrata uel ignaua
Heinsius gnara *Maehly* || 421 istaec *Schraderus*: est hec AHR
 est hoc L | illos La: illo AHR || 422 aliquid H | nudassent H ||
 423 directis ALR || 424 flammis A flammam L

Te uero uictore prius uel sidera cursus 425
 Mutatura suos quam te mihi talia captae
 Facturum metui. iam iam scelus omnia uincit.
 Ten ego plus patrio dilexi perdita regno?
 Ten ego? nec mirum, uultu decepta puella
 Vt uidi ut perii, ut me malus abstulit error. 430
 Non equidem ex isto speraui corpore posse
 Tale malum nasci: forma uel sidera fallas.
 Me non deliciis commouit regia diues,
 Curalio fragili aut electro lacrimoso,
 Me non florentes aequali corpore nymphae, 435
 Non metus incensam potuit retinere deorum:
 Omnia uicit amor; quid enim non uinceret ille?
 Non mihi iam pingui stillabunt tempora myrrha,
 Pronuba nec castos accendet pinus honores,
 Nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro. 440
 Vana queror: me ne illa quidem communis alumnam
 Omnibus iniecta tellus tumulabit harena.
 Mene inter matres ancillarisque maritas,

425 uero] non **H** *m.* 1 | sydera **ALR** | 426 mihi *om.* **R** ||
 427 Facturum **L**: Factorum **H** Fatorum **AR** factore **a** | uicit **H**
m. 1 || 432 sidera **H** sydera **A**: sydere **LRA** | fallas *Hauptius*:
 falle **H** *m.* 1 fallat *m.* 2 fallor **ALR** || 433 Non me **L** | deliciis
a: delitiis **L** delictis **H** delectis **AR** (*hic perdubium num in*
rasura) | comouit **R** || 434 Diues *add. in initio edd. ant.* |
 Curalio *Iahnus*: Coralio **L** Corallo **AHR** | aut *Hauptius prae-*
eunte Loensi: et **O** atque *Heynius* | electro lacrimoso *Scaliger*:
 lacrimoso (lacrym. **A**) electro **AHR** lachrimoso mouit Electro **L**
 (mouit **a** *quoque add.*) || 436 incensam **La**: incendens **A** incēdens
 (*puncta m.* 2) **H** incendes **R** || 437 uicit **H**: uincit *ceteri* ||
 438 stillabunt *Heynius*: sudabunt **O** | mirra **HR** myrra **AL** ||
 439 castos] dascos **A** (*corr. a*) **R** | accendit **HR** | spinus *Leo-*
pardus | odores **HL** || 440 Non **L** | libys assirio **A** || 441 Vana
Heinsius: Magna **O** | me ne *Heynius*: ne ut **HL** nec et **AR**
 nec me *Scaliger* | comunis **R** | alumnam *Heinsius*: alumpna **AH**
 alumna **LR** || 442 Omnibus, *alt. o del.*, **R** | tumulabit **L**: cumu-
 labit **AHR** || 443 matres] comites **L** | ancillarisque *Silligius*:
 ancillariq; **HR** ancillarumq; **AL** | maritas **R**: marinas **AH**
 cateruas **La**

Men illas inter famulari munere fungi,
 Coniugis atque tuae, quaecumque erit illa beata, 445
 Non licuit grauidos penso deuoluere fusos?
 At belli saltem captiuam lege necasses!
 Iam fesso tandem fugiunt de corpore uires,
 Et caput inflexa lentum ceruice recumbit,
 Marmorea adductis tabescunt brachia nodis. 450
 Aequareae pristis, inmania corpora ponti,
 Vndique conueniunt et glauco in gurgite circum
 Verbere caudarum atque oris minitantur hiatu.
 Iam tandem casus hominum, iam respice, Minos!
 Sit satis hoc, tantum Scyllam uidisse malorum! 455
 Vel fato fuerit nobis haec debita pestis
 Vel casu incerto, merita uel denique culpa:
 Omnia nam potius quam te fecisse putabo.'

Labitur interea resoluta ab litore classis,
 Magna repentino sinuantur linthea coro, 460
 Flectitur in uiridi remus sale, languida fessae
 Virginis in cursu moritur querimonia longo.
 Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon,
 Cypselidae magni florentia regna Corinthi;

444 Mene illas *Wakefieldus*: Menalias **HL** Moenalias **AR**
 Mene alias *uulgo* | famulari *Heynius*: famularum **O** || 445 beata
L: beat(a)e **AHR** || 447 nicasses **H m. 1** || 448 fesso *Schraderus*:
 fesse **O** (-se **R**) || 449 seruire recumbit **R** || 450 tabescunt *Schra-*
derus: labescunt **AHR** labascunt **L** liuescunt *Heinsius* || 451 Equo-
 ree **L**: Equorea **H** Aequarei **AR** | pristis *Heinsius*: pistres **H**
m. 2 pestes **HL** a pisces **AR** | inmania **Ha** immania **L**: minancia
A minantia **R** || 453 Verbere **L**: Verbera **AHR** | hyatu **AH** ||
 454 *hic incipit B* || 455 Scyllam *Hauptius*: solam **BL** sola **AHR** ||
 447 incerto *Scaliger*: in cepto **B** incepto **ALH m. 2** (inceptu
m. 1) incepto **R** || 458 nam] non **H** | pocius **B** | fecisse **B**:
 legisse **AHR** lesisse **La** || 459 resoluta *Heinsius*: reuoluta **O** |
 a **AR** | littore **O** (lictore **L**) || 460 littora, **m. 2** in linthea *corr.*,
B linthea **AR** | coro **H**: choro *ceteri* || 462 queremonia **R** ||
 463 Desirit **B** | isthmon **B**: istmon **A** histhmo **L** idmon **H** ismon
R | 464 Cypselide **L** Cypseide (**l m. 1** [*sic*] *supra* ei) **H**: Cipseide
BA Cypseide **R** Cypselidae et *Schraderus* | florentia **BH** | cho-
 rinthi **B** corinti **H** corynthis **LR** Corinthum *Heynius*

Praeterit abruptas Scironis protinus arces 465
 Infestumque suis dirae testudinis exit
 Spelaenum multoque cruentas hospite cautes.
 Iamque adeo tutum longe Piraeaea cernit,
 Et notas eheu frustra respectat Athenas.
 Iam procul e fluctu Salamina dispicit arua 470
 Florentesque uidet iam Cycladas; hinc sinus illi
 Sunius, hinc statio contra patet Hermionea.
 Linquntur ante alias longe gratissima Delos
 Nereidum matri et Neptuno Aegaeo.
 Prospicit incinctam spumanti litore Cythnum 475
 Marmoreamque Paron uiridemque adlapsa Donysam
 Aeginamque simul serpentiferamque Seriphum.
 Fertur et incertis iactatur ad omnia uentis,

465 abruptas **R** | scironis **B**: chironis **HR** chyronis **L** duro-
 nis **A** || 466 Infoestumq; **R** || 467 Speleum **BAHR** | hospita **H** |
 cautas **H** *m. 1* || 468 Tamque **B** | Piraeaea *uulgo*: pireia **HLR**
 pirreia **A** pierida, *m. 2 in pireia corr.*, **B** || 469 eheu **B**: secum
 heu *ceteri* | atenas **H** *m. 1* harenas **AR** || 470 e fluctu **B**: e
 fluctus **AR** et fluctus **H** effluxus **L** | salamina, *m. 2 in sala-*
minia corr., **B**: alia minos **HR** alia (*deletum*) minoia **A** minoia
L Salaminos *Silligius* | dispicit *scripsi*: respicit **BAL** aspicit
HR suspicit *Silligius* || 471 sinus illi *Hauptius* (sinus *edd. ant.*
praeuuntibus): uenus illi **BAHR** strophadasq; **La** uetus illi
Hertzbergius || 472 Sunius *Hauptius* (Sunion *Heynio praeuunte*):
 Sinius **B** Summus **AHR** Hinc sinus **L** (hinc *a quoque addit*) | hic,
m. 2, ut uid., in hinc corr., **B** | stacio **BH** | petet **A** (*corr. a*)
 petit **R** | hermionea *m. 2 ex herimonea corr.* **B**: hermiona **AR**
 hermonia **H** hermionia **L** || 473 *sq. interpolatos putat Hertz-*
bergius || 474 neptūno **A** neptunno **L** | aegeo **ALR** egeo **H**
 aegeo **B** || 475 Hospicit **H** *m. 1* | intinctam **H**; hinc cinctam
Schraderus | littore **O** (lict. **L**) gurgite *Schraderus* | Cythnum
Loensis: ≡≡≡cintum (*erasum chi*) **B** cyncum **A** cyntum **R**
 chintum **H** cynthum **L** || 476 Marmoreonq. **H** | uiridimque *m. 1*
B | allapsa **ALR** | donisam **BL**, **H** *m. 2*: donisa **H** donissam
AR || 477 Eginamque **B**; Olearonque *Puetzius* | serpentiferamque
Scaliger: salutiferamque **BAHR** sementiferamque **La** serpulli-
 feramque *Schenkelius* | seryphum **L** seriphon **A** seryphon **R** ||
 478 ad omni **H** *m. 1*; ad aera *Ribbeckius*

Cumba uelut, magnas sequitur cum paruula classes,
 Afer et hiberno bacchatur in aequore turbo. 480
 Donec tale decus formae uexarier auris
 Non tulit ac miseros mutauit uirginis artus
 Caeruleo pollens coniunx Neptunia regno.
 Sed tamen aeternam squamis uestire puellam
 Infidosque inter teneram committere pisces 485
 Non statuit (nimium est audum pecus Amphitrites):
 Aeriis potius sublimem sustulit alis,
 Esset ut in terris facti de nomine ciris,
 Ciris Amyclaeo formosior ansere Ledae.
 Hic uelut in niueo, tenera est cum primitus, ouo 490
 Effigies animantis et internodia membris
 Imperfecta nouo fluitant concreta calore:
 Sic liquido Scyllae circumfusum aequore corpus
 Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
 Vndique mutabant atque undique mutabantur. 495
 Oris honos primum et multis optata labella
 Et patulae frontis species concreescere in unum

479 Cumba **B**: Cimba **AHR** cymba **L** | uelud **B** || 480 Affer
BAH | hyberno **A** hibernos **H m. 1** | bachatur **BAH** || 481 forine
B | uexarier **B**: uexauit et **AHR** uexauerit **L** | auris *scripsi*:
 undis **B** egros **AH** aegros **R** egram **L** ultra *Heinsius* Aegon
Hertzbergius || 482 ac] et **AR** || 483 coniux **B m. 1**, **R** | neptunia
AL neptunio **B m. 1** || 484 eternam **B**: externam **AHR** et rigi-
 dis **L** eximiam *Hauptius* extremam *Hertzbergius* aeternis *Rib-*
beckius aequoreis *Maehly* | squammis **R** || 485 tenera *m. 2 ex*
teneras corr. **B** | comittere **B m. 1**, **R** connetere **H** || 486 nimium
m. 2 ex minimum *corr.* **B** | nimiumq: auide regno **L** | amphi-
 (des *add. m. aequalis*) **H** || 487 Aereis **BAR** Aeris **H** | pocius **B** |
 subst. **AL** || 488 cyris **ALR** || 489 Cyris **ALR** | amicleo **BAHR**;
 Amyclae *Heinsius* || 490 uelud **BH** | tenera est *Hauptius*: tenere
BL tener est **AR** teneres (s *del. m. 2*) **H** || protinus **La** | ono
H m. 1 || 491 Effugies **H m. 1** | animantur **B** || 492 Inp. **B**: Imp.
ceteri | concreata **H** | calor $\equiv$ **L** || 493 liquidos **AR**, **H m. 1** |
 cille **B** scille **AH** sylle **R** || 494 Seniferi **R** | eciam **B**; etiam tum
Silligius || 495 mutabantur *m. 1 in* mutabuntur *corr.* **B** muta-
 buntur **H** mutabatur **L** || 496 Horis honus **H** | et *om.* **L** | multi
B || 497 speties **L**

Coepere et gracili mentum producere rostro;
 Tum qua se medium capitis discrimen agebat,
 Ecce repente uelut patrios imitatus honores 500
 Puniceam concussit apex in uertice cristam;
 At mollis uarios intexens pluma colores
 Marmoreum uolucris uestiuit tegmine corpus,
 Lentaque perpetuas fuderunt brachia pinnas.
 Inde alias partes minioque infecta rubenti 505
 Crura noua macies obduxit squalida pelli
 Et pedibus teneris unguis affixit acutos.
 Et tamen hoc demum miserae succurrere pacto
 Vix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.
 Numquam illam post haec oculi uidere suorum 510
 Purpureas flavo retinentem uertice uittas,
 Non thalamus Syrio fragrans accepit amomo,
 Nullae illam sedes: quid enim cum sedibus illi?
 Quae simul ut sese cano de gurgite uelox
 Cum sonitu ad caelum stridentibus extulit alis 515
 Et multum late dispersit in aequora rorem
 Infelix uirgo nequicquam a morte recepta
 Incultum solis in rupibus exigit aeuum,

498 Cepere **BA** | *inter* producere et rostro rasura in **B** ||
 499 qua se] quasi **B** quia se **La** || 500 uelud **BH** | paruos **L** ||
 inimitatus **R** || 501 Purpuream **La** | concusit **R** || 502 mollis]
 membris **La** | coloris **H** || 503 Mansurum **La** | nescuit **H m. 1**,
in uesciuit *corr. m. 2* | tecmine **B** || 504 funderunt **BHR** |
 pinnas **B**: pennas *ceteri* || 505 nimioq; **R** | imperfecta **H** ||
 506 noua macies *edd. ant.*: nouamque acies (*i supra lin.*) **B**
 nouamq; aciem **A** nouamq. acie **H** nouemq: aciem **L** nouatq;
 aciem **R** | pelli *Pithoeus*: pellem **O** (pellis **La**); *num ex pellei* ?
 nouam — pellem *Silligius* || 507 pellibus **H** | teneros **H m. 1** ||
 508 Et tam tamen **B** | miserere **A** | succurrere **B** || 509 placide
AR | neptūni **A** | 510 Nunquam **HLR** | illum **B** | post hac **La** ||
 511 flavo **B**: saluo *ceteri* | retinentes **R** renitentem **B** | uictas **L** ||
 512 thalamis **R** | Syrio *scripsi* (*et ita iam Heynius obiter*):
 tizio **B** thirio **H** tyrio **ALR** | fragrans *uulgo*: flagrans **O** | amono
R || 513 Nulla *Scaliger* | illum **B m. 1** | fides **R** | cum *Heinsius*:
 iam **O** | illi **B**: illis *ceteri* || 516 (a)equora **BH**: (a)equore **ALR** ||
 517 nequicquam **B** | a *uulgo*: om. **O**

Rupibus et scopulis et litoribus desertis.
 Nec tamen hoc ipsum poena sine: namque deum rex, 520
 Omnia qui imperio stellarum milia uersat,
 Commotus talem ad superos uolitare puellam,
 Cum pater extinctus caeca sub nocte lateret,
 Illi pro pietate sua (nam saepe nitentum
 Sanguine taurorum supplex resperserat aras, 525
 Saepe deum largo decorarat munere sedes)
 Reddidit optatam mutato corpore uitam
 Fecitque in terris haliaetos ales ut esset:
 Quippe aquilis semper gaudet deus ille coruscis.
 Huic uero miserae, quoniam damnata deorum 530
 Iudicio fatique et coniugis ante fuisset,
 Infesti apposuit odium crudele parentis.
 Namque ut in aetherio signorum lumine praestans,
 Vnum quem duplici stellatum sidere uidi,
 Scorprios alternis clarum fugat Oriona: 535

519 littoribus **O** (lict. **L**) || 520 hac **H** | ipsum **B** *mg. m. 2*: iterum **O** | pena **B**: penna (*post a litt. erasa*) **A** penas **HLR** | siue **R** | 521 imperio **B** | stellarum milia *scripsi*: terrarum milia **O** (millia **AR**) rerum mortalia *Heynius* et terras ac sidera *Heynius* terras mare sidera *Ribbeckius* || 522 Comotus **B** *m. 1* **H** | ad celum, *mg. m. 2* superos, **B** | uiolare **H** *m. 1* || 523 Dum *Silligius* || 524 proprietate **H** *m. 1* | nitentum *vulgo*: uidemus **O** bidentum *Scaliger* || 525 thaurorum **AH** | suplex **H** | respexerat **B**, **H** *m. 1* | aras **A** *suprascr.*, **R**: auras **BAHL** || 526 longo decorauit **AR** | sedem **A**, *corr. a* || 527 Reddit (et *suprascr. m. 2*) **H** || 528 Fecit et **La** | halietos ales **Ba**: aliethos ales **L** helicone sales **H** helice sales **AR** | essent **R** || 529 aquilis **B** *mg. m. 2*, **La**: aliis **B** aliquis **AHR** | choruscis **B**: coruscus **HLR** coruschus **A** || 530 uero **BLa**: ero **AHR** (ergo **H** *m. 2*) | qm̄ = quoniam, *sic* **H** | damnata **B**: iam nata **HLa** iam nacta **AR** || 531 Iudicio **B** *m. 1* Indicio **A** | fatique *scripsi*: natique **O** (nāque **B**, *corr. mg. m. 2*) patrisque *Heynius* patriaeque *Silligius* || 532 Infoesti **R** | apposuit *Heynius et Silligius*: apposuitque **O** (-suit q̄ = quae **H**) opposuit *Maehly* || 533 iamq; **La** | ut in etherio **B**: utinam (a)ethereo *ceteri* (etherio **L**) | lumine *Schraderus*: munere **O** | prestat **R** || 534 dupplici **A** | stellatum *edd. ant.*: stellarum **O** | sydere **LR** munere (*n supra lin.*) **B** || 535 Scorprios **B**: Scorprius *ceteri* | alterius **R** | fugant **AHR**, *om. lac. rel. L* | oryona **AR**

Sic inter sese tristis haliaetos iras
 Et ciris memori seruant ad saecula fato.
 Quacumque illa leuem fugiens secat aethera pinnis,
 Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
 Insequitur Nisus; qua se fert Nisus ad auras, 540
 Illa leuem fugiens raptim secat aethera pinnis.

orionem **L** || 532 se $\equiv\equiv\equiv$ se (*erasum* tristi) **B** | tristes **L** | alietos
BH aliethos **A**: aliethes **R** aliethus **L** | in iras **ALR** || 537 ciris
Ba: ciricis **AH** cyricis **LR** | *inter* memori et seruant *quattuor fere*
litt. erasae in **B** | seruans **L** | sedula **A** (*corr. a*) **R** | facto **A**
(*corr. a*) **R** facta **H** || 538 secat] in **L** | aera **AR** | pinnus (pennis
suprascr. m. 2) **H** pennis **BALR** || 540 uisus **B m. 1**, **H** ||
541 aera **AR** | pinnis **H**: pennis **BALR** || *P. Virgilii Maronis*
Ciris finit *litt. maiusc.* **R** *O* fenix **H** *subscribunt.*

VI. PRIAPEA.

I.

Vere rosa, pomis autumnno, aestate frequentor
 Spicis: una mihi est horrida pestis hiems.
 Nam frigus metuo et uereor, ne ligneus ignem
 Hic deus ignauis praebeat agricolis.

II.

Ego haec, ego arte fabricata rustica,
 Ego arida, o uiator, ecce populus
 Agellulum hunc, sinistra et ante quem uides,
 Erique villulam hortulumque pauperis
 Tuor malaque furis arceo manu.

5

De codicibus cf. praef. p. 24 || sine titulo B; Catalepton uirgilii incipit HM Vergilii catalepton R P. Virgilii catalepton A || I. 1 pomis autumnno Lachmannus ad Lucr. p. 199: autumnno pomis O (autūpno HM autūnus R autupnus A) | Autūno (Autūpno M) — frequentor proprio uersu repetunt HM || 2 hiemps AB hyemps H hyems M || 3 ligneus m. 2 ex lintieus corr. B igneus R; lentus in L. Muellerus | igne Scaliger || 4 ignauis s: ignaris O ingratis coni. Ribbeckius | prebeat O: praebear s

II. Cohæret superiori carmini in O || 1 Ego om. AR || 2 arrida A | o add. s: om. O || 3 Agellulum s: Agellum O | sinistra et ante Ribbeckius: sinistre tante BHM sinistre stantem AR sinistra ante Scaliger sinister ante L. Muellerus || 4 Heriq; AR | uillulam s: uillam O | ortulumq; AHM || 5 Tuor uulgo: Tueor O | malasque — manus s (malamque — manum Ribbeckius) praeter necessitatem | futuris HM

Mihi corolla picta uere ponitur,
 Mihi rubens arista sole feruido,
 Mihi uirente dulcis uua pampino,
 Mihi coacta duro oliua frigore.
 Meis capella delicata pascuis 10
 In urbem adulta lacte portat ubera;
 Meisque pinguis agnus ex ouilibus
 Grauem domum remittit aere dexteram,
 Tenace matre mugiente uaccula
 Deum profundit ante templa sanguinem. 15
 Proin, uiator, hunc deum uereberis
 Manumque sursum habebis. hoc tibi expedit:
 Parata namque crux ab hac mentula.
 'Velis pol!' inquis: at pol ecce uilicus
 Venit, ualente cui reuulsa brachio 20
 Fit ista mentula apta claua dexteræ.

6 corollo **B**, *corr. m.* 2 | ne reponitur **M** || 7 fermido **HM** ||
 8 uirentē **R** | una **H** || 9 Mihi glauca oliuo (-ua *m.* 2) duro
 cocta frigo **B** Mihi glauca oliua (oriua **M**) duro frigore cocta **I**
 (*nisi quod coacta R*); duro cocta frigore ς ; Mihique glauca
 duro oliua frigore *Muretus* Mihi caduca duro oliua frigore
Heysius Mihique glauca oliua cocta frigore *L. Muellerus*; *meam*
in textu exhibui coniecturam || 10 dedicata **M** || 11 ad ulta **B**
 adultera **HM** || 12 que *om.* **M** | piguis (*sic*) **H** || 13 remittit aere
 dextram **B** (*dexteram uulgo*): *om.* **I** *spatio in textu relicto* ||
 14 Tenace *scripsi*: Teneraque **O** Tenerque ς Tenella *Doruillius*
 Tenaxque *Doeringius* | matre mugiente **B**: matrem mugientem **I** |
 uacula **O**; buculus *Hauptius opusc.* III p. 582 || 15 Dum **B** | *inter*
profundit et ante quinque fere litterae eras. **B** || 16 uerberis **AR** ||
 17 Nanq; **H** | sursum etiam **B** | habebis **B**: habebit **I** ||
 18 namque] neque **AR** | crux **O** (*hoc est: malum ac perniciēs*):
 trux *Is. Vossius* | ab hac mentula *scripsi*: estate ementula **I**
 (*aest. R*) uestat (*marg. m.* 2 ecce *add.*) mentula **B**; *apparet*
glossam est in textum inlatam turbas mouisse; sine arte m.
Muretus stat ecce *m. Ribbeckius* stat hasta *m. Muellerus* stat
 illa *m. Buechelerus* (*omnes trux scribentes*) || 19 Velis *scripsi*:
 Velim **O** | iniquis **H** imquis **M** | uillicus **I** || 20 ualente *uulgo*:
 ualenti **O** | cui] cum **AR** | reuulsa etiam **B** || 21 Fit **B**: Fuit **I** ||
 capta **R** | clana **H** | dextre **M**

III.

Hunc ego, o iuuenes, locum uillulamque palustrem
 Tectam uimine iunceo caricisque manipulis,
 Quercus arida rustica fomitata securi,
 Nutrior: magis et magis fit beata quotannis.
 Huius nam domini colunt me deumque salutant 5
 Pauperis tuguri pater filiusque adulescens,
 Alter assidua cauens diligentia, ut herba,
 Aspera ut rubus a meo sit remota sacello,
 Alter parua manu ferens saepe munera larga.
 Florido mihi ponitur picta uere corolla, 10
 Primitus tenera uirens spica mollis arista,
 Luteae uiolae mihi lacteumque papauer
 Pallentesque cucurbitae et suaue olentia mala,
 Vna pampinea rubens educata sub umbra,

III. *Cohaeret priori carmini in* O || 1 ego B: om. I | o add. *Lachmannus ad Prop. p. 289: om. O* || 2 Tectam uimine B: Tecta (-tam R) munimine I (sic) | iunceo B: iunco I | caricisque *uulgo: carisque O* || 3 fomitata *Is. Vossius (cf. Placidus p. 45, 8 Deuerl.): formicata BM formitata H formata AR formidata s fabricata Schraderus* || 4 Nutrior BHM: Nutriui AR Nutrio *Vossius Nunc tuor Scaliger (En tuor Ribbeckius) Nutriui ut Gruppius Tutor ut Buechelerus | prius magis ex magus corr. m. 2 B | fit scripsi: ut O nunc s sit Vossius | beata etiam B | quot annis O* || 5 domū R | me deumq; s: mediumq; O || 6 pate H | adulescens B: om. I (unde coloni *Scaliger, tenellus Vossius add.*) || 7 assiduam HM | cauens *L. Muellerus: colens O (e u. 5) herba s: herb(a)e O* || 7 *iteratur in H (diligencia)* || 8 Aspera ut rubus a *scripsi: Asper aut rubus a B Aspera drubusa HM Aspera dumosa AR Asper ac rubus a Ribbeckius Vepresque aut r. a L. Muellerus | sit BHM (sic): sint AR* || 9 manu B: om. I (ferens manu s) | saepe *Schraderus: semper O (sed semper R) | laga B* || 10 Florida B | ponitur B: ponit I || 11 Primitus, ita O | uiret *Hertzbergius* || 12 Luttee B Lutea H Lucea M Luctae R Lutee A | lacteumue AR || 13 Palantesque *Heinsius | que om. A | suaueo_lencia B olencia H dēcia M* || 14 Vna H Vuua R | pampinea etiam B || post 14 unius uersus lacunam indicaui: desunt enim munera per hiemem (cf. II 9) oblata

Sanguine haec etiam mihi — sed tacebitis — arma 15
 Barbatus linit hirculus cornipesue capella.
 Pro quis mutua honoribus nunc necesse Priapo est
 Praestare et domini hortulum uineamque tueri.
 Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas.
 Vicinus prope diues est neglegensque Priapus: 20
 Inde sumite, semita haec deinde uos feret ipsa.

15 Sanguine haec *Is. Vossius*: Sanguinea **O** Sanguine hanc
 — aram *Muretus* | et **B** eciam **H** | tacebis **R** || 16 lini hirculus
A lini tirculus **H** lini irculus **M** lini hircus **R** | cornipesue
uulgo: cornipesque **O** (cornu≡≡≡≡pesque, *erasis litteris* usque
compendiose scriptis, **B**) | capella **B**: capelle **I** (-e **R**) || 17 mutua
scripsi: omnia **O** (omnibus **M**) munia *Buechelerus* | nunc *idem*:
 hoc **O** sic *L. Muellerus* | priapo est **B**: priape **I** priapo s ||
 18 Prestaret **M** (& *suprascr.* **H**) | niueāq; **H** | que *om.* **B** | uineam
 hortumq; **AR** || 19 malas **AR**: mala **BH** male **M** || 20 Vicinus
AR | diues *om.* **AR** | neglegensq; **ARM** || 21 sumitte **R** sub-
 mitte **A** | semita s: semitam **O** | de in **H**

VII.

EPIGRAMMATA.

[CATALECTA.]

I.

Delia saepe tibi uenit. sed, Tucca, uidere
 Non licet: occulitur limine clausa uiri.
 Delia saepe tibi, non uenit adhuc mihi: namque
 Si occulitur, longe est tangere quod nequeas.
 Venerit: audisti. sed iam mihi nuntius iste 5
 Quid prodest? illi dic ita, quoi rediit!

Epigrammata addidi; cohaerent in **O** *Priapeo tertio sine interuallo*; de codicibus cf. *Praef. p. 24* || **I** 1 *Delia Scaliger*: De qua **O** ($\bar{q}$ = quae **H**) | tibi hic *omissum post uidere add.* **R** *sign. appos.* | set **B** *hic* (s; **MR**) | tuica **HM** || 2 oculitur **AHM** | lim. ex lum. corr. **A** | causa **R** || 3 *Delia Scaliger*: De qua **O** ($\bar{q}$ **H**; *inter De et qua m. rec. s [sic] add.* **R**) | tibi non **B**: non tibi **I** || 4 *Sic longe occulitur (om. est)* **R** | oculitur **H** (*sic*) **M** || 5 *audisti scripsi*: audiui **B** aut tibi **I** (*ibi* **H**) illa tibi *Heynius* | sed iam **B** *cum ceteris* (iam iam s, unde aut iam iam tibi, sed mihi *Scaliger*) | nuncius **BM** nutius **R** || 6 *Quod prodest (in -dest corr.)* **B** | dic ita *scripsi*: dicite **O** dicere s dicito *Scaliger* | quoi *Hauptius* (cui *Heynio praeunte*): qui **B** que **I** (quae **R**) | *inter qui et rediit rasura in* **B**

II.

Corinthiorum amator iste uerborum,
 Thucydides Britannus, Atticae febris,
 Tau Gallicum, min et spin ut male illisit,
 Ita omnia ista uerba miscuit fratri.

III (XII).

Aspice, quem ualido subnixum gloria regno
 Altius a! caeli sedibus extulerat.

II. Quintilianus VIII 3, 27 sqq.: 'multa alia etiam audentius inseri possunt, sed ita demum, si non appareat adfectatio, in quam mirifice Vergilius: Corinthiorum — fratri. Cimber hic fuit, a quo fratrem necatum hoc Ciceronis dicto notatum est: Germanum Cimber necauit. nec minus noto Sallustius epigrammate' eqs.

Ausonii in grammaticomastige de uu. 5—8 testimonium uide praef. p. 43—45.

II. *Cohaeret priori in O* || 1 Chorinth. B Corinthearum HM Orinthiorū R || *inter u. 1 et 2 hic in O inseritur uersiculus* Iste

iste rhetor namque quatenus totus (*nisi quod retor* H hettor B, naq; R, quotenus M): *omittit Quintilianus* || 2 Tuelichidydes (*dy ex cly corr.*) B Thuchididis HM Tuchydidis AR Tacydides *Quintil. codd.* | brittannus, brittanus, britanus *Quintil. codd.*: tyrannū B tirannū HM tyrannus A tirannus R | attice *Quintil. codd. (in Ambros. in -ce corr. m. 2)*: atice I (-cae R) attica B | febris O: febres *Quintil. codd.* || 3 Thau BHM | galligū ita B galicum AR | *post Gallicum habent*: mi et spinet male B minet psinet male HM min& prosm& male A minet prominet male R; enim et spinet male *Quintil. Ambros. et, nisi quod spine, ceteri (ut pro et unus recentior); e doctis coniecere* min sil et al male *Salmasius*, min al spinae male *Huschkius* min al sil ut male *Phil. Wagnerus* gallicum al, min et sil ut male *Schenkelius* | illisit O, *codd. Quintiliani (illi sit R et unus deter. Quint.)*; quod duplex contra testimonium non ausim reponere *Wagneri coniecturam* elisit || 4 Ita BHM, *Quintil. codd.*: Ista AR

III (*uulgo XII*). *Cohaeret priori in O* || 1 S spice R | ualido] uideo AR; inuidia *Hertzbergius* | subnixo M | regni *Hertzbergius* || 2 Alcuis BHM | a (*uel en*) scripsi: et O (e M) | celi BHM: regni AR

Terrarum hic bello magnum concusserat orbem,
 Hic reges Asiae fregerat, hic populos;
 Hic graue seruitium tibi iam, tibi, Roma, ferebat 5
 (Cetera namque uiri cuspide conciderant),
 Cum subito in medio rerum certamine praeceps
 Corruit, ec patria pulsus in exilium.
 Tale deae numen, tali mortalia motu
 Fallax momento temporis hora ferit. 10

IV (XIII).

Quocumque inde ferunt uariae nos tempora uitae,
 Tangere quas terras quosque uidere homines,
 Dispeream, si te fuerit mihi carior alter.
 Alter enim qui te dulcior esse potest,
 Cui iuueni ante alios Clio Cliusque sorores 5
 Cuncta neque indigno, Musa, dedere bona,
 Cuncta quibus gaudet Phoebi chorus ipseque Phoebus?
 Doctior o quis te, Musa, fuisse potest?

3 Terrore hic belli *Ruhnkenius ad Vell.* II 18, 3 | Magnus *Is. Vossius* | concusserat orbem *propria linea B* || 4 populus *HM* || 5 seruitium *B* seruitum *HM* | tibi iam tibi *I*: tibi iam *B* (*unde aliquando tibi iam, pro!, Roma conieci*) || 6 Coetera *R* || 7 conamine *coni. Burmannus* || 8 Corruit *R* | ec *Ribbeckius*: et *BHM* e *AR* || 9 motu *scripsi*: nutu *O* ritu *Hauptius* || 10 memento *M* | ferit *scripsi*: dedit *O* premit *Ruhnkenius* regit *Hertzbergius* ruit *Hauptius* || *continuat a sequenti in O*

IV (XIII *uulgo*). 1 Quodcumque *B* | inde ferunt *scripsi*: ire ferunt *I* hi referunt *B* | uaria *M* || 2 Tangere *B*: Pangere *I* | quosque *m.* 2 ex quosunque *corr. B* | quasq. uideris *HM* || 3 Disperiam *HM* | site *B*, *corr. m.* 2 || 4 qui *O*: quis *5* || 5 Cui iuueni *B*: Cui cum uenit *I* (Cui *om. A*) | Clio Cliusque *scripsi* (*cf. 'Tibull. Blaetter' p. 55*), eandemque *Heinsii* fuisse suspicionem postea abiectam narrat *Burmannus*: diui diuumque *B* diui diūq; *H* diui dīūq; *M*, lacuna relicta nil nisi q; *AR* | sorores *B*: furores *I* || 6 Musa *edd.*: multa *O* || 7 gaudent *AR* | phebi chorus ipseque phebus *B*: phebi ipseq; phebi *HM* ph(o)ebi ipseq; ph(o)ebei *AR* || 8 muse *HM* || 9 terris ex teneris *corr. A* | loquī *H* loqui *M* | iucundior *BR* | imo *H*

O quis te in terris loquitur iocundior uno?

Clio nam per te candida nunc loquitur! 10

Quare illud satis est, si te permittis amari;

Nam causa, ut sit amor mutuus, unde mihi?

V (VII).

Ite hinc, inanes, ite, rhetorum ampullae,

Inflata rore non Achaico uerba;

Et uos, Selique Tarquitique Varroque,

Scolasticorum natio madens pingui,

Ite hinc, inane cymbalon iuuentutis; 5

Tuque o mearum cura, Sexte, curarum

Vale, Sabine; iam ualete, morosi:

Nos ad beatos uela mittimus portus,

Magni petentes docta dicta Sironis,

Vitamque ab omni uindicabimus cura. 10

10 Clio nam **A**: Clionam **BH** Elionā **M** Clio namq; **R**; Clio tam certe c. non l. *Casaubonus* | per te *scripsi* l. l.: certe **O** | nunc *scripsi* l. l.: non **O** || 11 ille **M** | site **B** | permitis **R** || 12 Nam **O**: Non ε | causa (*olim* spes) *scripsi*: contra **O** | nutuus **H** nutrius **M** | unde **O** (*etiam* **B**): inde ε

V (*uulgo* VII). *Cohaeret priori* in **O** || 1 Iste **HM** Te **R** | ite rhetorum *Phil. Wagnerus*: iter hetorum **B** iteret horum **HM** rhetorum (*om.* ite) **AR** | ampulle **B**: manipulle **HM** manipul(a)e **AR** || 2 rore *uulgo*: rhoῖso **B** roso **HM** *om. lac. rel.* **AR** | nona-

chaio **B** non achiaco **H** monichiaco **M** non archaico **R** | turba *Scaliger* || 3 uos **B**: nos **HM** nosq; **AR** | Selique *Ellisius* (*coll. Cic. Acad. priora* IV 11), Tarquitique *Scaliger*: se liquantar quinq; **B** se liquit argutiq; **M** se liquunt argutiq; **H** *om. lac. rel.* **AR**; Stiloque Tarquitique *Hauptius* (*Aeli Scaliger; et legi in antiquo quodam codice aelique tarquitique contendit Is. Vossius ad Catull. p. 39*) | uarroque **B**: uarioq; **I** || 4 Scholast. **AR** | nacio **BHM**: uario **AR** || 5 inane c. iuuentutis *om. lac. rel.* **AR** | inane *Heinsius*: in ani **B** inani **HM** | cimbalon **B**: cibalon **HM** || 6 cura sexte **B**: curas exte **I** (*ex te* **R**) causa *Hauptius* | Musarum *Heinsius* chartarum *Schraderus* || 7 ualeto **R** | morosi *scripsi*: formosi **O** || 8 uella **H** || 9 "dicta" docta **B** || 10 uindicabimus *uulgo*: uindicauimus **I** uindicamus **B**

Ite hinc, Camenae, uos quoque ite iam, sane
 Dulces Camenae (nam fatebimur uerum,
 Dulces fuistis); et tamen meas cartas
 Reuisitote, sed prudenter et raro.

VI (III).

Socer, beate nec tibi nec alteri,
 Generque Nocturne, putidum caput,
 Tuone nunc puella talis et tuo
 Stupore pressa rus abibit? ei mihi,
 Vt ille uersus usquequaque pertinet
 'Gener socerque, perdidistis omnia!'

5

VII (IX).

Scilicet hoc sine fraude, Vari dulcissime, dicam:
 Dispeream, nisi me perdidit iste nothus.
 Sin autem praecepta uetant me dicere, sane
 Non dicam, sed me perdidit iste puer.

VI 6 ex Catullo XXIX 24 sumptus est.

11 uos quoque **O**: uosque ς | ite iam sane *Hauptius*: iam ite
 sane **B** lamite seu **HM** limite seu **A** limite scaeuę **R** ite la-
 sciuae *Scaliger* ite saluete *Ellisius* || 12 Dulcis **HM** Dulcer **R** |
 alumnae *Hertzbergius* | fatebitur **B** || 13 tamen meas **B**: timeas
HM in meas **AR** | chartas **R solus** || 14 sed] et **R** | prudenter **R**
 (in **H** supra pu script. m. ead. r)

VI (*uulgo* III). *Cohaeret priori in O* || 1 beat **HM** ||
 2 Nocturne putidum *uulgo*: Noctu inpuditū **H** Noctu inpudicū
AMR Noctu in prudentum **B** | capud **B** || 3 Tuone *Scaliger*:
 Tuoque **BAR** Tuaeque **HM** | tunc **R** | et tuo **O** (tuo et tuo =
uestro utriusque): heu tuo *Scaliger* ah tuo *Oudendorpius* (ei tuo
Hauptius praeue) || 5 pressurus **B** | abibit hei *Scaliger*: abibit
 et **B** habitet **I** || 5 usq. q̄; **H** | percinat **AR** || 6 Socer generque
maluit Spengelius secundum Catullum | fuistis perdidistis **B**

VII (*uulgo* IX). *Cohaeret priori in O* || 1 Si licet ς | dulce-
 dine **HM** || 2 nothus *scripsi*: pothus **BHM** potus **AR** putus *Sca-*
liger; scilicet artis praecepta uerba decora iubebant adhibere ||
 3 autem] artis *Heynius*

VIII (X).

Villula, quae Sironis eras, et pauper agelle,
 Verum illi domino tum quoque deliciae,
 Me tibi et hos una mecum, quos semper amaui,
 Siquid de patria tristius audiero,
 Commendo, inprimisque patrem: tu nunc eris illi,
 Mantua quod fuerat quodque Cremona prius.

IX (XI).

Pauca mihi, niueo sed non incognita Phoebo
 Pauca mihi, doctae, dicite, Pegasides.
 Victor adest, magni magnum decus ecce triumphi,
 Victor qua terrae quaque patent maria, 5
 Horrida barbaricae portans insignia pugnae,
 Magnus ut Oenides utque superbus Eryx.
 Nec minus idcirco uestros expromere cantus
 Maximus et sanctos dignus inire choros.
 Hoc itaque insuetis iactor magis, optime, curis,
 Quid de te possim scribere quidue tibi. 10
 Namque (fatebor enim) quae maxima deterrendi
 Debuit, hortandi maxima causa fuit.
 Pauca tua in nostras uenerunt carmina cartas,
 Carmina cum lingua, tum sale Cecropio,

VIII (*uulgo* X). *Cohaeret priori in* O || 1 Villulaq. **HM** | sironis **O** (*etiam* **B**): scironis ς || 2 tum *Schraderus*: tu **O** | diuicie **BM** || 4 Si *m. 2 ex S*; (= Set; *an* Sei?) *corr.* **B** | tristius **BHM**: tritius **R** tricius **A** || 5 Comendo **AR** (*non* **B**) | inprimisque *uulgo*: primisque **O** | patrem, t *supra lin.* **B** | tu nunc] tunc **AR** | eris et illi **AR** || 6 cremon $\equiv$ a (*eras. a uel i*) **B**

IX (*uulgo* XI). *Cohaeret priori in* O || 1 ignita **B** | phoebo **R**: phebo **O** || 3 Victor adest **B**: Victoria est **I** | triumpho **HM** || 4 quod terrem **HM** | qu $\equiv$ aque (*eras. i*) **B** || 5 barbari(a)e **AR** || 6 ut] et **HM** | oenides **B**: eonides **AR** eucides **M** eenides **H** | erix **O** || 7 uestros **O** (*etiam* **B**): nostros ς doctos *Wagnerus* festos *Maehly* | expromite **R** || 8 sanctus **HM** || 9 magis] magnis **HM** | obtime **B** | curis] campis **AR** || 10 Quod **AR**; *malim* Qui | scriberem **H** || 13 carmine **H** | chartas **R solus** || 14 tum] tam **HM**

Carmina, quae Phrygium, saeculis accepta futuris, 15
 Carmina, quae Pylum uincere digna senem.
 Molliter heic uiridi patulae sub tegmine quercus
 Moeris pastores et Meliboeus erant,
 Dulcia iactantes alterno carmina uersu,
 Qualia Trinacriae doctus amat iuuenis. 20
 Certatim ornabant omnes heroida diuei,
 Certatim diuae munere quaeque suo.
 Felicem ante alias o te scriptore puellam!
 Altera non fama dixerit esse prior:
 Non illa, Hesperidum ni munere capta fuisset, 25
 Quae uolucrum cursu uicerat Hippomenen,
 Candida cycneo non edita Tyndaris ouo,
 Non supero fulgens Cassiopea polo,
 Non defensa diu uolucrum certamine equorum,
 Optabant auide quam sibi quaeque domus, 30

15 om. **BHM** (sed in **B** m. 2 in marg. superiore additus);
 ne tamen inde oboriatur suspicio, eum totum in **AR** interpola-
 tum esse: nam et in **B** et in **HM** eodem modo obuius peccatum |
 Phrygium **Heinsius** et **Marklandus** (ad *Stat. silu.* III 4, 103):
 precū **B** (m. 2) pilium **AR** || 16 que **AR**: om. **HM** quam (m. 2
 in quid corr.) **B** | pilium **BAR** || 17 heic ego (hic ε): huic **BAR**
 hinc **HM** | patile **M** | tecmine **B** || 18 Meris **HM** | pastore sed
HM | melibous **B** melibeus **A** melibeis **HM** || 19 cantantes **R** |
 alterna **HM** | carmine **B** || 20 trinacriae (i prior ex et, ut uid.,
 m. 2 corr.) **B** trinachriae **A** || 21 eroida **HM** epyredia **R** epiredia
A | diui *I. Dousa* (-uei ego): diue. **B** (sic) diue **I** (-ue **R**) || 22 diue
O | quoque **B** || 23 alios **R** | ote **B**: tot **HM** tanto **AR** || 24 Altera
Scaliger: Alter **O** (etiam **B**) | fama **B**: famam **I** (phamā **R**) |
 direxit **M** | esse **BAR**: ipse **HM** || 25 exsperidū **R** | ni] in **AMR** ||
 26 uocrem **B** | hypomenen **B** ypomanem **AR** hyppomenem
 (-pomem **M**) **HM** || 27 cicneo **B**: cigneo **AHM** cygneo **R** | tinda-
 ris **AHM** | ono **H** euo **A** || 28 uulgēs **M** | cassiopea (*supra prior.*
a m. 1 o) polo **B**: casieq; apollo **I** (cassieq; **A** appollo **H**) ||
 29 uolucrum uulgo: multum **O** (etiam **B**) | equorum **AR**: quorum
BHM || 30 Obtabant **B** | auide scripsi: grauide **O** (-dae **R**) Graiae
 uulgo | quam — domus scripsi: quod — manus **I** quid — manus **B**
 quam — manus uulgo quam — nurum *Tollius*

Saepe animam generi pro qua pater inpius hausit,
 Saepe rubro pinguis sanguine fluxit humus;
 Regia non Semele, non Inachis Acrisione,
 Inmitti expertae fulmine et imbre Iouem;
 Non cuius ob raptum pulsi liquere penates 35
 Tarquini patrios, filius atque pater,
 Illo quo primum dominatus Roma superbos
 Mutauit placidis tempore consulibus.
 Multa, neque inmeritis, donauit praemia alumnis,
 Praemia Messalis maxima Publicolis. 40
 Nam quid ego inmensi memorem studia ista laboris?
 Horrida quid durae tempora militiae?
 Castro foro solitos, urbi praeponere castra,
 Tam procul hoc Latio, tam procul hac patria?
 Inmoderata pati iam frigora iamque calores? 45
 Stertere uel dura posse super silice?
 Saepe trucem aduerso perlapsos sidere pontum?
 Saepe mare audendo uincere, saepe hiemem?
 Saepe etiam densos inmittere corpus in hostes,

31 inpius B: impius H ipius (= ipsius) ARM || 32 pinguis
scripsi: similis O Eleis *uulgo et forma plane insolita et elisione*
durissima | sanguine A | fulsit R || 33 habet B: om. I ita ut prima
littera R extet et lacuna sit relicta || 34 Inmitti M: Immitti H
 In miti B Imiti R Inuiti A | expertae *Scaliger*: expectat B
 expectant I || 35 cuius ob B: ob cuius HM obuius AR | raptim
 AR || 36 Tarquinique B Tarquini AR || 38 tempore *uulgo*: tem-
 pora O || 39 alumnis R: alūpnis O || 40 messalis, ita O | maxime
 R | plublicolis B || 41 Iam *Burmānus* | imisi M | ista om. HM ||
 42 milicie BM || 43 Arma *Maehly* | solitos I: castra B | urbe B
 ubi A || 44 Iam B | hoc Latio *Wernickius*: hoc gnato B hoc
 nato AR ac irato H (*sic*) M a gnatis *Salmasius* amotos *Langius* |
 hac] ac HM a R || 45 Immod. HM | pati iam B: patriam HM
 pati nunc AR | frigora s: sidera O (syd. R) | nuncque AR |
 colores B m. 1 H m. 1 M || 46 Stertere *uulgo*: Sternere O ||
 47 perlabsos *scripsi*: perlabens O (*etiam* B) perlabi *uulgo* |
 sidera B sydere R | pōtem M || 48 mare audendo BR: audendo
 mare AHM | hyemem H || 49 inmittere H

Communem et belli non metuisse deum? 50
 Nunc celeres Afros pernici milite agendos,
 Aurea nunc rapidi flumina adire Tagi?
 Nunc aliam ex alia bellando quaerere gentem,
 Vincere et Oceani finibus ulterius?
 Non nostrum est tantas, non, inquam, attingere laudes, 55
 Quin ausim hoc etiam dicere, uix hominum est.
 Ipsa haec, ipsa eibunt rerum monumenta per orbem,
 Ipsa sibi egregium facta decus parient:
 Nos ea, quae tecum finxerunt carmina diui,
 Cynthus et Musae, Bacchus et Aglaie, 60
 Si laude aspirare, humilis si haurire Cyrenas,
 Si patrio Graios carmine adire sales
 Possumus, optatis plus iam procedimus ipsis:
 Hoc sat erit; pingui nil mihi cum populo.

50 *Comunē* **R** | et *addidi*: om. **O** | non **O**: nec *uulgo* | metuisse
Tollius: meminisse **BHM** timuisse **AR** || 51 *celeris* **BHM** | pernici

^{u e}
scripsi: per niri **B** (*quod m. 2 ita corr.* n,iri,) periure **HM** per-
 iuria **AR** perituraque *uulgo* | milite agendos *scripsi*: milia gentis
O (millia **AR**) periuraeque ultima gentis *Oudendorpius* periurae
 milia gentis *Wernsdorfius inepte* per rura et ouilia agentes
Hertzbergius | adiret agi **BHM** || 53 quere **H** || 54 oceani **AHM** |
 uiribus finibus **HM** || 55 est tantas non inquam **B**: tantas in-
 quam est **I** || 56 hausim **H** hausū **M** ausim *ex* ausum *corr.* **A** ||
 57 eibunt *scripsi*: ferunt **B** ferent **I** (*hoc seruato post haec Sal-*
masius se, Oudendorpius te inseruere; Sese haec ipsa *Heinsius*) ||
 58 Isa **H** | deus **A** || 59 quae] q. **H** | tectum fixerunt **HM** ||
 60 Cynthus **BAHM** | mus(a)e **AR**: musa **BHM** | bachus *codd.*
praeter R | aglaie *uulgo*: egiale **BAR** egile **HM** | post 60 *uulgo*
punctum ponunt, quod correxi || 61 laude *scripsi*: laudem **O** | aspi-
 rare **B**: aspirarem **HM** aspirem **AR** | si **B**: sed **I** (sei ?) | haurire
scripsi: audire **AHM** adire **BR** | cirenas **B** cyrenas **I** (-na e **M**);
cf. Propert. IV 6, 4; III 1, 3 *sqq*; III 3, 5 *sq*; humili licet arte
 camenae *Oudendorpius* humili licet utar auena *Wagnerus* Si,
 licet asperius, simili recitare camena *Hertzbergius* si adire ca-
 menas *Hauptius* || 62 Si **BM**: Sic **AHR** | patrie **M** | adires ales
B; promere ab ore sales *Oudendorpius* c. habere s. *Wakkerus* ||
 63 oppatis **B** || 64 Hec **HM**

X (VIII).

Sabinus ille, quem uidetis, hospites,
 Ait fuisse mulio celerrimus,
 Neque ullius uolantis inpetum cisi
 Nequisse praeterire, siue Mantuam
 Opus foret uolare siue Brixiam. 5
 Et hoc negat Tryphonis aemuli domum
 Negare nobilem insulamue Caeruli,
 Vbi iste post Sabinus ante Quintio
 Bidente dicit attotonse forfice
 Comata colla, ne Cytorio iugo 10
 Premente dura uulnus ederet iuba.
 Cremona frigida et lutosa Gallia,
 Tibi haec fuisse et esse cognitissima
 Ait Sabinus: ultima ex origine
 Tua stetisse dicit in uoragine, 15
 Tua in palude deposisse sarcinas
 Et inde tot per orbitosa milia
 Iugum tulisse, laeua siue dextera
 Strigare mula siue utrimque coeperat

X parodia carminis Catulliani quarti.

X (*uulgo* VIII). *Cohaeret priori in* O || 1 Abinus R || quem
 quidem B || 2 mulio s: multo O | celerimus H || 4 illius B ullus
 I | impetum AH impetus R || 4 praeter ire B preterie R || 5 uo-
 laret HM | siue] sū M || Et *Scaliger*: Neque O | negaret HM |
 triphonis I (trif. A): typhonis B | emuli O | domum *Salmasius*:
 domus O || 7 ue] ne A || 8 quincio (*altera c m. 2 supra c*) B
 quintio I || 9 Bibente M | dicit AR | attotonse *Liuius*: atto-
 disse B atondisse H a tondisse M attendisse AR | forfice *Heynius*:
 forcipe BHM forpice AR || 10 ne Cytorio *Maehly*: nequid orion
 B nequis torion I nequod horridum *Hauptius* || 12 frigidat B |
 lutuosa R luctuosa A || 13 fuissa M | cognotissima ARM ||
 15 Tuta R | dicit *uulgo*: ultima O || 16 Tuas R | pulude B
 pallude M | deposisse *Scaliger*: deposuisse BAR deo posuisse
 HM || 17 Et inde B: It inde H Itinde M Tunde AR | tot] tona
 AR | milia B: malia HM mala AR || 19 mula *Scaliger*: mulas
 O | utrimque *Heinsius*: utrumque O | ceperat BHM coeperant
Octavianus

Neque ulla uota semitalibus deis 20
 Sibi esse facta praeter hoc nouissimum,
 Paterna lora proximumque pectinem.
 Sed haec prius fuere: nunc eburnea
 Sedetque sede seque dedicat tibi,
 Gemelle Castor et gemelle Castoris. 25

XI (XIV).

Quis deus, Octaui, te nobis abstulit? an quae
 Dicunt a! nimio pocula ducta mero?
 'Vobiscum, si est culpa, bibi: sua quemque secuntur
 Fata: quid inmeriti crimen habent cyathi?'
 Scripta quidem tua nos multum mirabimur et te 5
 Raptum ob Romanam flebimus historiam,
 Sed tu nullus eris. peruersi, dicite, manes,
 Hunc superesse patri, quoi fuit inuidia?
 'Palladi magna suae uisa est iniuria sedis

post 19 uersiculum intercidisse (cf. Catull. u. 21) agnoui Nansius supplens et haec et illa conuiescere in latus (Wagnerus pari citata currere impetu uiam) || 20 nota AR nocte HM || 21 Sibi uulgo: Tibi O | facta uulgo: sancta O (sancte A) | praeter B: propter I || 22 buxinum uel puxinum Salmasius buxeum Heinsius || 23 Set B || 24 Set etque B | sedes eque BM sedes aequae R soedes aequae A

XI (*uulgo* XIV). *Cohaeret priori in O (unus R separat) || 1 octaui B: optauit I | anque B anq; M || 2 Dicunt a nimio 5: Dicunt animi B Dicunt animo HM Dicuntur animo AR | ducta Heinsius: dura O | meo R mea A || uu. 3 et 4 contineri Octauii responsum uidit Hauptius || 3 si] sic AR | culpa bibi Hauptius: culpabili I culpabile B | quamque H quidque M compend. | sequuntur HMR || 4 Fata AR: Facta BHM | quid inmeriti B: quidem menti I | crinem HM | habere AR | ciathi B ciati HM: om. AR lac. rel. || 5 ante tua eras. n B || 6 ob scripsi: et O || 7 Set B | tu nullus I: tumulus B (unde tu mutus conieci) || 8 Hunc B: Nunc I | quoi scripsi: quot H quod AMR que B quae 5 | innidia B || 9—12 in I (non in B) infra carminis XIII (V) inter u. 16 et 17 extant, unde huc reuocaui: cf. Praef. p. 39 sqq. || 9 Palladi scripsi: Callide I (Allide R) | magna suae uisa est scripsi: mage sub hec c(a)eli est I (hec R teli A) | sedis scripsi: secli I*

Antiquis hospes non minor ingeniis, 10
Et quo Roma uiro doctis certaret Athenis:
Ferrea sed nulli uincere fata datur.'

XII (IV).

Superbe Noctui ne, putidum caput,
Datur tibi puella, quam petis, datur;
Datur, superbe Noctui ne, quam petis.
Sed, o superbe Noctui ne, non uides
Duas habere filias Atilium, 5
Duas, et hanc et alteram, tibi dari.
Adeste nunc, adeste: ducit (ut decet)
Superbus ecce Noctui ne hirneam.
Talasio! Talasio! Talasio!

XIII (V).

Iacere me, quod alta non possim, putas,
Vt ante uectari freta

XII 9. Marius Victorinus p. 137, 24 K.: 'repetitum ter, haud aliter ['alias' codd.] quam ut aiunt fecisse Vergilium nostrum iambico epigrammate: thalassio thalassio thalassio'.

10 ingenis **R** || 12 Ferrea **AR**: Terrea **HM**

XII (*uulgo* IV). *Cohaeret priori in O* || 1 Vperbe **R** | noctui ne putidum **B**: noctu reputidum **I** (-cum **M**) | capud **B** || 2 patis **HM** || 3 super **M** | noctui ne **B**: noctui nam **I** | quam] quid **M** || 4 o **B**: om. **I** | noctui ne non **BHM**: noctui non ne **AR** || 5 filia satilium **B** || 6 Duas *uulgo*: om. **O** || 7 ducit **I**: dicit *supra lin.*

B || 8 Suberbus **M** | nocturnus **I** | hirneam **B**: hineam (r m. 1) **H** hiernam **M** yrneā **R** ymeam **A** herniam *Scaliger* || 9 Talasio bis **I** Thalassio bis **B**; ter positam uocem demonstrat Marius Victorinus

XIII (*uulgo* V). *Cohaeret priori in O* || 1 Iacere me **B**: Iacerem **HM** Iacere (om. me) **AR** | alta **B**: alto **I** | possum s (*quod commendat Catull.* 16, 4) || 2 ante **B**: tante **I** (-ti **M** -tē **R** | nectari **AHM**

Nec ferre durum frigus aut aestum pati
 Neque arma uictoris sequi.
 Valent, ualent mihi ira et antiquus furor 5
 Et lingua, qua adsiem tibi
 Et prostitutae (turpe) contubernio
 Sororis. o quid me incitas?
 Quid, inpudice et improbande Caesari,
 Seu furta dicantur tua 10
 Et helluato sera patrimonio
 In fratre parsimonia
 Vel acta puero cum uiris conuiuia
 Vdaeque per somnum nates
 Et inscio repente clamatum insuper 15
 'Talasio! Talasio!'
 Quid palluisti, femina? an ioci dolent?
 An facta cognoscis tua?
 Non me uocabis pulla per Cotyttia
 Ad feriatos fascinos, 20

3 aut] nec **AR** || 4 Neque] Nec quod **HM** || 5 ira et *uulgo*:
 irate **B** re et **I** irae et *Burmamnus* | antiquus **BH**: antiquus
ceteri || 6 adsiem *Wagnerus*: adsim **O** sat sim *Scaliger* iam
 adsim *Oudendorpius* haud desim *Salmasius* dixim *Ribbeckius* ||
 7 Et **O**: Ei *Scriuerius* En *Heinsius* Per *Ribbeckius* | prostitute
B: preste **I** | turpe **B m. 2**, **AR**: turbe **B m. 1**, **HM** | contu-
 bernio *Hauptius*: contubernium **O** || 8 o **B**: om. **I** || 9 impud.
HR | et om. **HM** | iprob. **R** improb. **AH** | caesari **R**: cesar **A**
 cesaris **B** esaris **HM**; *malim* improbande, de sacris Sei furta ||
 10 Seu **B**: Sed **I** Si *Scriuerius* (*potius* Sei) | furtim **HM** || 11 he-
 lluato sera *uulgo* (*hell. ego*): helle uatos era **B** eleuato sera **HM**
 leuatos era **A** leuato sera **R** || 12 Infrate **B** | parisimonia **H** ||
 13 contimunia **R** || 14 Vdaeque **B m. 2**: Vdeque **B m. 1** Vtdeq;
HM Vt **AR** | somnum **B**: somnium **I** | *inter* somnium et uates
lacuna in AR | nates **B** (**H m. 2**): uates **I** || 15 Et] **E R** | super
 s || 16 Talasio *bis* **AR** *Talesio bis* **HM** *Thassalio bis m. 2 in*
Thalassio corr. B || *post 16 in I leguntur XI 9—12, quos om. B* ||
 17 Vid **R** | paluisti **H** paluistis **M** | foemina **R** | an **I**: om. **B** ||
 19 Non me **B**: Nonne *uel* Non ne **I** | pulla *scripsi*: pulcra **BM**
 pulchra **ARM** spurca *Hauptius* | cocitia **B** cocytia **I** (*ecoicyia M*)

Nec deinde te mouere lumbos in latus
 Prentis uidebo altaribus
 Flauumque propter Thybrim olentis nauticum
 Vocare, ubi adpulsae ratis
 Caeno retentae sordido stant in uadis 25
 Macraque luctantis aqua;
 Neque in culinam et uncta compitalia
 Dapesque duces sordidas,
 Quibus repletus et saliuosis labris
 Obesam ad uxorem redis 30
 Et aestuantes ore soluis pantices
 Vdisque lambis sauiis.
 Nunc laede, nunc lacesse, si quicquam uales!
 Et nomen adscribo tuum.
 Cinaede Lucei, iamne licuerunt opes 35

21 Nec **B**: Ne **HM** Haec **AR** | deinde te **B**: dein te **HM**
om. **AR** | latus *scripsi*: ratulam **B** rotulam **I** crocotulam *uulgo*
 Nec te mouere lumbulos in caltula *Ribbeckius* || 22 uidebo
A, **B** *m.* 2: uidebos **R** uideo **B** *m.* 1 **HM** | alaribus *Scaliger* |
 23 Thybrim *Dousa*: hebrī et **B** tibimet *uel* tibi met **I** | olentis
O: olentes *uulgo* | auticum **B** || 24 ubi] tibi **B** | adpulse rates **B**
 adpulsa (a)etatis **AR** adpulsa eratis (*sic*) **H** adpulsa erat **M**;
 ratis *restitui* || 25 Stant (Sunt **HM**) in uadis (ualidis **R**) ceno
 (caeno **R**) retent(a)e sordido **O**, *corr. L. Muellerus mus. Rhen.*
 24, 317 || 26 Macraque *compend. etiam H* | luctantis **HM**: luctan-
 tes *ceteri* || 27 et *ex in corr.* **H** | cuncta **B** | comperit alia **M** ||
 28 Duces s: Dulcis **B** Dulcis **I** Ducis *Scaliger* || 29 repletis **HM** |
 et *scripsi*: ut **O** | salinosis **AH** salmosis **R** | labris *Hauptius*:
 aquis **O** || 30 Obessam **HM** | ad *om.* **M**, *ex at m. 1 corr.* **B** ||
 31 ore *scripsi*: dote **AHM** docte **BR** nocte *Scaliger* dente *Eldi-*
kus cole Hertzbergius | saluis **HM** soluens *Hertzbergius* | pan-
 thices **AR**; pantices *in rasura B* || 32 Vdisque *scripsi*: Osiculis-
 que **B** Osusq; **H** (*sic*) **M** Hossusq; **AR** Os usque *Scaliger* Olusque
Coluius | lambis sauiis *uulgo*: lambis (*supra blandis deletum*
m. 1 scriptum) suauis **B** labissauus (*sic*) **H** libissa uus **M** labis-
 sanus **R** labissan[≡]s (*eras. a, ut uid., et u suprascr.*) **A** || 33 lede nō
 (*ex nē, ut uid., corr.*) lac. **B** || 34 ascribo **I** | tiū **A** || 35 Cinaede
 Lucei iamne *scripsi*: Cine delucci iam te **B** Cinae dulcissimam et
HM (duluciss. **H**) Cune dulcissima **AR** | licuerunt (*a liquescendi*

Fameque genuini crepant?
 Videbo habentem praeter ignauos nihil
 Fratres et iratum Iouem
 Scissumque uentrem et herniosi patruī
 Pedes inedia turgidos.

40

XIV (VI).

Si mihi susceptum fuerit decurrere munus,
 O Paphon, o sedes quae colis Idalias,
 Troius Aeneas Romana per oppida digno
 Iam tandem ut tecum carmine uectus eat,
 Non ego ture modo aut picta tua templa tabella 5
 Ornabo et puris sorta feram manibus:
 Corniger, haut aries humilis set maxima taurus
 Victima, sacrato sparget honore focos,
 Marmoreusque tibi iam mille coloribus ales
 In morem picta stabit Amor pharetra. . 10

uerbo) scripsi: liquerunt **B** liquere **HM**; liquerunt opes fame om. **AR**, *uu.* 35 et 36 in unum contrahentes (**A** *mg.*: deficit unus uersus, in **R** post uersum contractum unius lineae spatium uacuum); Cinaede Luci an te reliquerunt opes *uulgo* || 36 genuini **B**: genium **I** || 37 habentem **B**: hntem **HM** (*om. uirgula*) hebetem **AR** | propter **AR** || 39 Scissumque **B**: Scis umquam **I** (unquam **HR**) | uenerem **AR** | herniosi *Scaliger*: hirneosi **B** hirreosi **HM** hircosi **AR** || 40 inedi **AMR**

XIV (*uulgo* VI). *Cohaeret priori in* **O** || 1 **I** **R** | susceptum s: suspectum **BAR** suspectam **HM** | decurrere **H** || 2 que **B**: qui **I** | idalios **H** ydalios **M** || 3 romano **HM** | oppida **M**: opida **O** (*sic et B et R*) || 4 eat **B**: erat **I** || 5 thure **AHM** || 6 et; *fortasse* aut || 7 Corniger *ex* Corniges *corr.* **B** | haud *Burmamnus*: hos **O** *ast Silligius* (*hoc et et retento* humiles *Heinsius*) | humidis **A** | sed *Burmamnus*: et **O**; num humili set (*scil.* honore) ? | maxima **B**: maxime **AR** maximus **HM** | thaurus **A** thauris **H** || 8 sacrato *Heinsius*: sacratos **O** | sparget **AR**: spargit **BHM** pascet *Heinsius* | uocos **HM** || 9 Marmoreosq; **I** | iam *scripsi*: aut **O** *dea Heinsius* diuersicoloribus *sive* diua ignicoloribus *Scaliger* | mille **BHM**: digne **AR** uersicoloribus *Heinsius*

Adsis, o Cytherea: tuus te Caesar Olympo
Et Surrentini litoris ora uocat.

Vate Syracosio qui dulcior Hesiodoque
Maior, Homereo non minor ore fuit,
Illius haec quoque sunt diuini elementa poetae
Et rudis in uario carmine Calliope.

11 Assis **B** | citherea **BH** citharea **A** | olimpho **B** olimpo
AHM || 12 littoris **O** | ora **AR**: ara **BHM**, num recte, ut in
Surrentino litore poeta uersatus aram sacrumque Veneri factu-
rum se esse innuat?

Quattuor uersus a totius collectionis redactore in fine ad-
iecti (cf. Praef. p. 38) cohaerent carmini priori in O || 1 Syra-
cosio s: sira scocio B siracusio I (syr. M) | quid A || 2 homereo

BA: homero **HMR** | fluit *Burmanni editio* || 3 sint **HM** | pota^e
B || 4 Et rudis **O**: Et rudit s Ludit et *Burmannus* Et stupet
Oudendorpius Erudit en *L. Muellerus* Nec rudis *Th. Birtius*
mus. Rhen. XXXII p. 417 | caliope **HM** || *Subscriptio nulla in*
codd., qui uaria subiungunt.

XVII.

INCERTI MORETVM.

Appendicis loco hic adicere uisum est Moretum. quod carmen, omissum a Suetonio Seruioque, antiquitus non pertinuit ad opuscula Vergiliana, sed medio aeuo una cum tribus Ausonianis (ut supra p. 10 uidimus) ad explendas collectionis partes amissas accersitum iam temere ad uatem Mantuanum referebatur. neque enim quidquam ad codicum fidem firmandam ualet Isaaci Vossii in quodam exemplari Lugdunensi [cf. Ribbeckii praef. p. 14] adnotatio, se in libro Ambrosiano hoc inuenisse *Parthenius Moretum scripsit in Graeco, quem Vergilius imitatus est.* nam cum saeculi XV Italo cuidam Parthenius Moreti graece conscripti auctor nescio unde innotuisset, obuia ille coniectura hunc a Vergilio latini Moreti secundum communem sententiam auctore esse expressum sibi persuasit. sed quamquam de poematis auctore nihil constat, tamen Ausonianis illis idem multo uetustius esse ipsius forma habitusque declarat. et comparato Martialis epigrammate [XIII 14] recte docti primis post Chr. n. decenniis uindicabant.

Ex magno librorum mss. numero elegimus eos qui optime sincerissimeque repraesentant tria illa genera, in quae Moreti codices quotquot extant discedunt. et primum quidem genus, quod p. 9 sqq. adumbrauimus, nobis constat ex B(embino: p. 11) et S(tabulensi: p. 10);

secundum, p. 14 descriptum, ex **M**(onacensibus tribus **mno**: cf. *ibid.*), quos aliquot locis iterum nobis inspexit Guil. Meyerus Spirensis, porro ex **P**(arisino 16236 siue Sorboniano 511: p. 15) a me denuo conlato et ex **R** (Vindobonensi 134 saec. XI), cuius conlationem et Ribbeckius et Schenkelius suppeditarunt; tertii denique generis magis interpolati, sed quod paucis tamen locis ex archetypo a ceteris paulum diuerso lectiones seruauit meliores, testes esse uoluimus libros Italicos **H**(elmstadiensem: p. 16) et **V**(ossianum: p. 8).

Iam nox hibernas bis quinque peregerat horas
 Excubitorque diem cantu praedixerat ales,
 Simulus exigui cultor cum rusticus agri,
 Tristia uenturae metuens ieiunia lucis,
 Membra leuat sensim uili demissa grabato 5
 Sollicitaque manu tenebras explorat inertis
 Vestigatque focum, laesus quem denique sensit.
 Paruulus exusto remanebat stipite fomes
 Et cinis obductae celabat lumina prunae.
 Admouet his pronam summissa fronte lucernam 10
 Et producit acu stuppas humore carentes,
 Excitat et crebris languentem flatibus ignem.

Eiusdem Maronis Moretum Felicit Incip̄ **B** Incipit Virgilii Maronis Moretum **S**; et *simillime inscribunt* **PRV**; Moretum incipit **H** || 1 ibernas **V** || 2 praedixerant **B** || 3 Simulus *antiqua orthographia* **HV**: Symilus **B** Similus **SPR** Similis (*in -us corr. n*) **M** Simylus & *uulgo* | agri | orti **V** || 5 Membra **R** | sensim uili **HV**: uili sensim **BSMPR** | demissa **BRHV**: dimissa **SMP** | grabato **H**: grabatto **BSMPR** grabacto **V** || 6 Sollicitaq. **H** | extersit **MR** | inertes **SM** (inanes *n m. 1*) **RV** inherentes **H** || 7 focum **P** | l(a)esus quem **M** (laesum *o*) **RHV**: quem laesus **P** | lesus (*erasa q*) qui **B** lesus qui **S** | sentit **HV** || 8 exusto **V** | remanebit **H** | fomes *Scaliger*: fumus **O** || 9 Et | **S**; **V** | lumine **H** || 10 Admonet **B m. 1, ut uid.** | is **HV** | submissa **MRV** subhysmissa **H** | fronte *om.* **S** || 11 acus **R** | stupas **BH** | carentis **H**

Tandem concepto se lux fulgore recepit;
 Oppositaque manu lumen defendit ab aura
 Et reserat clausum qua peruidet ostia clauī. 15
 Fusus erat terra frumenti pauper aceruus:
 Hinc sibi depromit quantum mensura patebat,
 Quae bis in octonas excurrit pondere libras.

Inde abit adstititque molae paruaque tabella,
 Quam fixam paries illos seruabat in usus, 20
 Lumina fida locat; geminos tum ueste lacertos
 Liberat et cinctus uillosae tegmine caprae
 Peruerit cauda silices gremiumque molarum.
 Aduocat inde manus operi, partitus utrimque:
 Laeua ministerio, dextra est intenta labori. 25
 Haec rotat adsidium gyris et concitat orbem
 (Tunsa ceres silicum rapido decurrit ab ictu),
 Interdum fessae succedit laeua sorori
 Alternatque uices. modo rustica carmina cantat

13 se lux f. recepit *Scaliger*: sed lux f. recedit **BSMPR** tenebr(a)e f. recedunt **HV** (**B** m. rec. corr.) | fulcore **B** (corr. m. rec.) | 14 Oppositoq; **P** Obp. **V** || 15 reseret **H** m. 1 | clausū scripsi: clausa **MRHV** claus(a)e **BSP** casulae s *Scaliger* (at casula est teste u. 61 domus *Simyli*, cellam penariam autem designat uox clausum: cf. *Verg. Georg.* IV 303) cellae *Barthius* clausi *Vossius* caute *Wakefieldus* | qua **MPR**: quae **BS** que **HV** | peruidet **BSMPR**: preuidet **HV** praeuidet, prouidet s: uerum nondum repertum est | hostia **HV** | clauī **H** (et **V** m. 1, ut uid.): clauis **BSMPR** clauis **V** ita ut is a m. 2 sit; cellae hic *Heynius* clausi *Keilius* || 16 terras **S** tere **V** terre **H** terrae s || 17 Hanc **n** | patebat **BSH**: petebat **MPRV** || 18 bis in] bifido **PRn** bis et **mo** | octenas **P** | excurit **V** occurrit **H** || 19 abiit **o** habit **P** | adstititq; **P** assistitq; **MRH** || 21 tum *Silligius*: tunc **O** || 22 tergore **MPR** || 23 Peruerit **BSP**: Peruertit **R** Praeuertit **M** Preuertit m. 2 in *Preuertit corr.* **H** Pre uerit **V** | silicem **V** | geminumque molarem s *Heynius* || 24 Admouet *edd. ant.* | partus **S** | utrimque **B** utring; **V** (utriq; **H** m. 2): utrique **MPR** utrūq; **H** utramque s *om.* **S** || 26 Hinc **V** | assidium **MPR** adsiduis **V** assiduis **H** | giris **SHV** || 27 Tunsa **MRV**: Tusa **P** Tonsa **BS** Trita **H** | rapido silicum **H** | decurit **V** decurrat **mo** || 28 laua **B** (corr. m. rec.) || 29 uices dehinc carmina rustica canit sic **H** | cantat ex cantant corr. m. 1 **B**

Agrestique suum solatur uoce laborem, 30
 Interdum clamat Scybalen. erat unica custos,
 Afra genus, tota patriam testante figura,
 Torta comam labroque tumens et fusca colore,
 Pectora lata iacens mammis, compressior aluo,
 Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta. 35
 [Continuis rimis calcanea scissa rigeant.]
 Hanc uocat atque arsura focis inponere ligna
 Imperat et flamma gelidos adolere liquores.

Postquam impleuit opus iustum uersatile finem,
 Transfert inde manu tusas in cribra farinas 40
 Et quatit, ac remanent summo purgamina dorso,
 Subsedit sincera foraminibusque liquatur
 Emundata ceres. leui tum protinus illam
 Componit tabula, tepidas super ingerit undas;
 Contrahit admixta nuce fontes atque farinas, 45
 Transuersat durata manu liquidoque coacto
 Interdum grumos spargit sale. iamque subactum

30 uoce] utre **V** || 31 scibalen **R** cibale; **V** thibale **H** | erat] hec erat **HV** || post 31 uersus 7 iterum extat in **MR** (ubi uestigatis n) || 32 Afra] Ipsa **MR** | tota patriam] patrium tota **MPR** || 33 calore **B** || 34 Pectora **O** (etiam **B**): Pectore ς (uulgo post lata comma ponunt) | iacens] tument (sic) **V** gerens **MR** | complexior **V** comprensior n || 35 exiliis **S** | prodigia **BV** | 36 om. **O**, habent in textu **H** ς (**B** mg. m. rec., quae scalcanea) || 37 imp. **BHM** | lingua **H** || 38 addere **H** m. 1 bullire **MR** || 39 Postquamq; **S** | impl. **V** | opus om. **BS** | iustum — finem **BSHV**: iusto — fine **MPR** || 40 Transferat **B** | inde] illa **MPR** | manus **HV** | tusas ς : fusas **O** || 41 ac **S**: hanc (corr. m. ant.) **B** (hac libri cum hoc cognati) h(a)ec **MPR** et **HV** at ς || 42 Subsedit **HV** | sincere **B** | loquatur **H** m. 1 colatur **V** || 43 Emundata **M** (sic) **PRHV**: Emendata **BS** | tunc **HV** | illam **HV**: illa **BSMPR** || 44 Comp. **V** Compoit **B**, corr. m. 1 || 45 Cum trahit **P** | admixta nuce scripsi coll. Sui Moreti fr. I: admixtas nunc **BSMPR** admixtos tunc (tum **H**) **HV** | fontes **HMR** fontis **V**: frondes **BSP** frendens Gronouius || 46 Transuersat **O** (Trans uersat **B**): Transuersa Scaliger | durata **O** (aurata **V**): duratque Heinsius et Vossius | coacta **S** casto **V** || 47—49 om. **V** spatia relicto, add. m. rec. || 47 grumos **BSV**: grumo **H** gremio **MPR** | subacta **S**

Leuat opus palmisque suum dilatat in orbem
 Et notat inpressis aequo discrimine quadris.
 Infert inde foco (Scybale mundauerat aptum 50
 Ante locum) testisque tegit, super aggerat ignes.
 Dumque suas peragit Vulcanus Vestaque partes,
 Simulus interea uacua non cessat in hora,
 Verum aliam sibi quaerit opem, neu sola palato
 Sit non grata ceres, quas iungat comparat escas. 55
 Non illi suspensa focum carnaria iuxta,
 Durati sale terga suis truncique, uacabant,
 Traiectus medium sparto sed caseus orbem
 Et uetus adstricti fascis pendebat anethi:
 Ergo aliam molitur opem sibi prouidus escis. 60
 Hortus erat iunctus casulae, quem uimina pauca
 Et calamo rediuiua leui munibat arundo,
 Exiguus spatio, uariis sed fertilis herbis.
 Nil illi derat, quod pauperis exigit usus:
 Interdum locuples a paupere plura petebat. 65
 Nec sumptus erat ullius, sed recula curae:
 Si quando uacuum casula pluuiiaeue tenebunt
 Festaue lux, si forte labor cessabat aratri,

48 opus] corpus **P** | unum **ς** || 49 impr. **RV** | quattris **V** ||
 50 focos **BS** | uerba sequentia om. **S** spatio relicto | scibale **R**
 cybale **B** cibale **V** cibole **H** | mundeuerat **P** mundauerit **H** |
 actum **V** || 51 focum **ς** | testisque **B** | agerat **H** m. 1 aggregat
S || 52 peregit **H** m. 1 | uastat; **P** | partis **H** || 53 Simulus **M**
 (-lis n m. 1) **PRS** Symilus **B** Simylus **ς** | cessit **H** || 54 neu s.
 palato om. **S** || 55 non] cū **R** || 56 carnaria m. ant. ex carmaria
 corr. **B** || 58 Transiectus **H** | sparto] parco **HV** | sed] sale **V** ||
 59 astr. **RHV** | fassis **H** m. 1 | pandebat **H** | anethi **PRHV** ||
 60 spurium putat Ribbeckius sine causa | escis scripsi: aeris **BS**
 aeros **P** heros **MRV** (**B** mg. m. rec.) hōs **H** herbis Ribbeckius ||
 61 Ortus **HV** | casuleq; **V** | 62 redimita **V** redemita **H** | arundo
H || 64 Non **V** | derat **BP**: deerat ceteri | exigit casus (u supra
 ca) o || 65 multa **H** | patebat **V** || 66 Non **H** | erat om. **R** | ullius
 Maehly: ullius opus **MR** ullus opus **BSP** huius opus **V** ille
 (illud m. 2) opus **H** illud opus **ς** | recula Ribbeckius: regula **O** ||
 67 casule **R** casuale **V** | pluuiet; **RV** || 68 Festa; lux **M** Festa
 uel (om. lux) **P** Festa; uel **R** | morte n

Horti opus illud erat. uarias disponere plantas
 Norat et occultae committere semina terrae 70
 Vicinosque apte ruri summittere riuos.
 Hic olus, hic late fundentes brachia betae
 Fecundusque rumex maluaeque inulaeque uirebant,
 Hic siser et nomen capiti debentia porra,
 [Hic etiam nocuum capiti gelidumque papauer] 75
 Grataque nobilium requies lactuca ciborum,
 crescitque in acumina radix
 Et grauis in latum dimissa cucurbita uentrem.
 Verum hic non domini (quis enim contractior illo?)
 Sed populi prouentus erat, nonisque diebus 80
 Venales umero fascēs portabat in urbem:
 Inde domum ceruice leuis, grauis aere redibat,
 Vix umquam urbani comitatus merce macelli.

69 Orti **HV** | uanas (*corr. m. 2*) deponere **H** || 70 oculte **H** | comitetur **H m. 1** commictere **V** | semita **B** || 71 ruri *scripsi*: cura **O** curat **ς** (curans *Silligius*) apta cura *Hauptius* sulcis (telluri *Maehly*) immittere *Wakefieldus* | summitt. **R** submitt. **HV** | riuos *ex corr.* **P** || 72—74 *om.* **V** *spatio relicto*, *add. m. rec.* | olus (*h supra o m. ant.*) **B** colus **S** locus **MPR** holus (*h del. m. 2*) **H** | et late **H, V m. rec.** | fundentis **MPR** | betae *om.* **S** || 73 Fecundos querunt *ex S* Fecunde **q**; numēr **V m. rec.** | que *om.* **R** | maluaeque **MPR**: que *om.* **BSH (V m. rec.)** | inulaeque **B**: mulaeque **S** milaeque **P** inileq; **MR** uioleque **H (V m. rec.)** || *post 73 inserit Hς*: Plurima crescit ibi surgitque in acumina radix || 74 sesir **B (mg. m. rec. l' siser l' cicer)** acer **H** | capiti nomen **H** | tepentia **MPR** | porra] cepa **H** (caepe **V m. rec.**) || *post 74 in V eadem m. rec. repetit u.* 76 (Graiaq; et lacruca) || 75 habent **HV** (*cuius m. 1 hic iterum incipit*), *om. ceteri* || 76 Orataq; **V** || 77 hic *om.* **H** (*sic*); nil nisi **C** *spatio relicto* habet **S** | Crescitq; **MPR**: Quae crescit **B** | in acumine radit **B** (*hic in mg. m. rec. eundem quem H post 73 u. habet*) | Plurimaq; in terram acumina radix detrudit **V** (*detr. ac. radix ς*) || 78 demissa **HV**; num diffusa ? || 79 hec **M** | illo est **H** || 80 profectus **MPR** | nonisque *Pithoeus*: notisque **O** (*noctisq; S*) || 81 umero **P**: humero **SMRH** olerum **V**; rasura in **B**, qui *m. rec.* holorum (*humore libri cum B cognati*) | fasses **H m. 1** | ad **mo** || 82 ceruice erasum in **B** (*restituit m. rec.*) | grauis *m. rec. in ras.* **B** || 83 unquam **HV** | comitatus] uacua **MPR** | mercede *eidem* | ierce marcelli **H m. 1**

Caepa rubens sectique famem domat area porri
 Quaeque trahunt acri uultus nasturtia morsu 85
 Intibaque et Venerem reuocans eruca morantem.

Tunc quoque tale aliquid meditans intrauerat hortum.
 Ac primum, leuiter digitis tellure refossa,
 Quattuor educit cum spissis allia fibris;
 Inde comas apii graciles rutamque rigentem 90
 Vellit et exiguo coriandra trementia filo.
 Haec ubi collegit, laetum consedit ad ignem
 Et clara famulam poscit mortaria uoce.
 Singula tum capitum nodoso cortice nudat
 Et summis spoliatur coriis contemptaque passim 95
 Spargit humi atque abicit. seruatum in germine bulbum
 Tinguunt aqua lapidisque cauum dimittit in orbem.
 His salis inspergit micas, sale durus adeso
 Caseus adicitur, dictas super ingerit herbas,
 Et laeua uestem saetosa sub inguina fulcit: 100
 Dexterâ pistillo primum fragrantia mollit
 Allia, tum pariter mixto terit omnia suco.
 It manus in gyrum: paulatim singula uires

84 Caepa **BSP**: Cēpa *reliqui* | famam **P** | dorat **H m. 1** |
 aera **o** | pori **V** || 85 uultum **V** | nasturtia **BSRHV** || 86 In-
 tubaq; **V** | euruca **V** erunca **S** || 87 Tum **ς** | ortum **HV** || 88 Hac
BS | tellura refusa **P** || 89 Quattuor **SMRHV** | spissit **P** spicis
BS | alea **P** alia **S** || 90 gracilis **V** | uirentem **HV** || 91 Vellet **B**
 (*corr. m. rec.*) | filio **B** || 92 laetus **ς** lentum *Heinsius* || 93 clara
 in **H** | possit **P** || 94 Sigula (*n m. ead. suprascr.*) **B** | tunc **HV** | nodos
H m. 1 | cortice **V**: corpore **B (sic)** **SM** (pectore **n**) **PR** uertice **H** ||
 95 spoliatur *om.* **o** | coreis **B** | compta; **V** coniecta; **MR** ||
 96 adtq; **V**; *ceterum malim* humique | abicit *edd. ant.*: adicit **O**
 (*etiam M*; adiicit **H** abdicat **V**) | in **V**: *om.* **O** | germine *Schra-*
derus: gramine **O** | bullum **Rn** boluū (*sic*) **mo** || 97 Tingit **HV** |
 aquae **RHV (sic)** | labidisq; **R** | demittit **V** demittit **ς** || 98 Hic
V, H m. 2 (m. 1 Hec) | inspergit **P** aspergit **HV** | obeso **V**
 adusto **ς** || 99 adicitur **BH** aduehit **V** | ingerit **HV**: inserit
B (sic) **SMPR** || 100 setosa **O** (*sethosa H*) | subi **P** | inguine **B** ||
 101 fragr. **HV**: flagr. **BSMPR** || 102 Alia **PS** | tunc **H** | succo **HV** ||
 103 Et **R** | girum **V**

Deperdunt proprias; color est e pluribus unus,
 Nec totus uiridis, quia lactea frusta repugnant, 105
 Nec de lacte nitens, quia tot uariatur ab herbis.
 Saepe uiri nares acer iaculatur apertas
 Spiritus et simo damnat sua prandia uultu;
 Saepe manu summa lacrimantia lumina tergit
 Inmeritoque furens dicit conuicia fumo. 110
 Procedebat opus: non iam salebrosus, ut ante,
 Sed grauior lentos ibat pistillus in orbes.
 Ergo Palladii guttas instillat oliui
 Exiguique super uires infundit aceti
 Atque iterum commiscet opus mixtumque retractat. 115
 Tum demum digitis mortaria tota duobus
 Circuit inque globum distantia contrahit unum,
 Constet ut effecti species nomenque moreti.
 Eruit interea Scybale quoque sedula panem,
 Quem laetus recipit manibus, pulsoque timore 120
 Iam famis inque diem securus Simylus illam
 Ambit crura ocreis paribus tectusque galero
 Sub iuga parentes cogit lorata iuuenços
 Atque agit in segetes et terrae condit aratrum.

104 ex HV | puribus o || 105 quia om. o | lactea] singula
 MR | frustra BMPV fusta H m. 1 || 106 deę H | uariantur edd.
 ant. | ad herbis H m. 1 in erbas V || 107 uiri ex uires corr. S ||
 108 dampnat SPRHV | pandia P || 109 terget BSP || 110 Imm. B
 (non H) | feruens H m. 1 | conuitia SRV || 111 non] nec M (om. o)
 PRH | tam H || 112 grauior P grauiter HV grauius s | lentos MR:
 lentus BSPH lentusq; V | pistillos R, corr. m. 1 | orbē RV ||
 113 guttas V distillat guttas H || 114 acethi S || 115 comiscet
 PH | recuruat H || 116 Tunc HV | digitis demum V || 117 Cir-
 cumit BS Circum mit P | tinque P | conthahit B contrait S ||
 118 Constat H || 119 scibale S cybale B cibale HV (cibala H m. 1) ||
 120 l(a)etus recipit SMP: retus recipit B (sic) recipit letus R
 letis recipit (sic) V recipit lotis H || 121 Infamis BS | simulus
 HVn: similus Rmo symilus BSP | illum n m. 1 ullam H m. 1 ||
 122 Abit P | obreis V | que om. V || 124 ait B (corr. m. rec.) o |
 hys egentes H m. 1 in segetem n | immittit H | aratum P ||
 Septem Ioca Iuuenalia Virgilii Finiunt B Finit Moretum Virg
 Maroñ. S (similiter P) O fenix H Finis V

INDEX IMITATIONVM IN CIRI.

[Post Iohannem Schraderum, qui primus Emendat. p. 33 sqq. multos uersus Catullianos et Vergilianos a Ciri auctore assumptos collegit, alias imitationes cum Silligius et L. Schwabius, tum nos in dissertatione saepius laudata multas adiecimus.]

- Ciris 1—11: Catull. 65, 1 sqq. '*etsi me assiduo defectum cura dolore Deuocat a doctis, Ortale, uirginibus, Nec potis est dulcis musarum expromere fetus Mens animi (tantis), Sed tamen in tantis maeroribus, Ortale, mitto*' eqs.
- 3: Cat. 64, 87 '*quam suauis expirans castus odores lectulus*'.
- 4: Verg. Aen. 1, 693 '*ubi mollis amaracus illum Floribus et dulci aspirans complectitur umbra*'.
- 7: Cat. 66, 1 '*omnia qui magni dispexit lumina mundi*'; Lucret. 5, 1204 '*nam cum suspicimus magni caelestia mundi templa*'; Verg. Aen. 9, 93 '*torquet qui sidera mundi*'.
- 9: Lucr. 1, 418 '*coeptum pertextere dictis*'.
- 11: Cat. 76, 13 '*difficilest longum subito deponere amorem*'.
- 12—18: Verg. Aen. 8, 560—68: '*o mihi praeteritos referat si Iuppiter annos, . . . non ego nunc*' eqs.
- 14—17: cf. Lucr. 2, 7 sqq. '*sed nil dulcius est bene quam munita tenere Editi doctrina sapientum templa serena, Despicere unde queas alios passimque uidere Errare atque uiam palantis quaerere uitae*'.
- 16: Aen. 6, 378 '*longe lateque per urbes*'.
- 19: Aen. 4, 330 '*non equidem*'.
- 29: Aen. 1, 456 '*uidet Iliacas ex ordine pugnas*'.
- 41: Cat. 68, 46 '*haec carta loquatur anus*'; Verg. ecl. 6, 12 '*pagina nomen*'.
- 44—46: Cat. 101, 7 sqq. '*nunc tamen interea haec, prisco quae, Accipe fraterno multum manantia fletu*'; Cinnae fragm. 3 M. '*haec tibi Arateis multum uigilata lucernis carmina*'.
- 48: Aen. 3, 307 '*magnis exterrita monstris*'.
- 49: Georg. 1, 404 '*sublimis in aere Nisus*'.

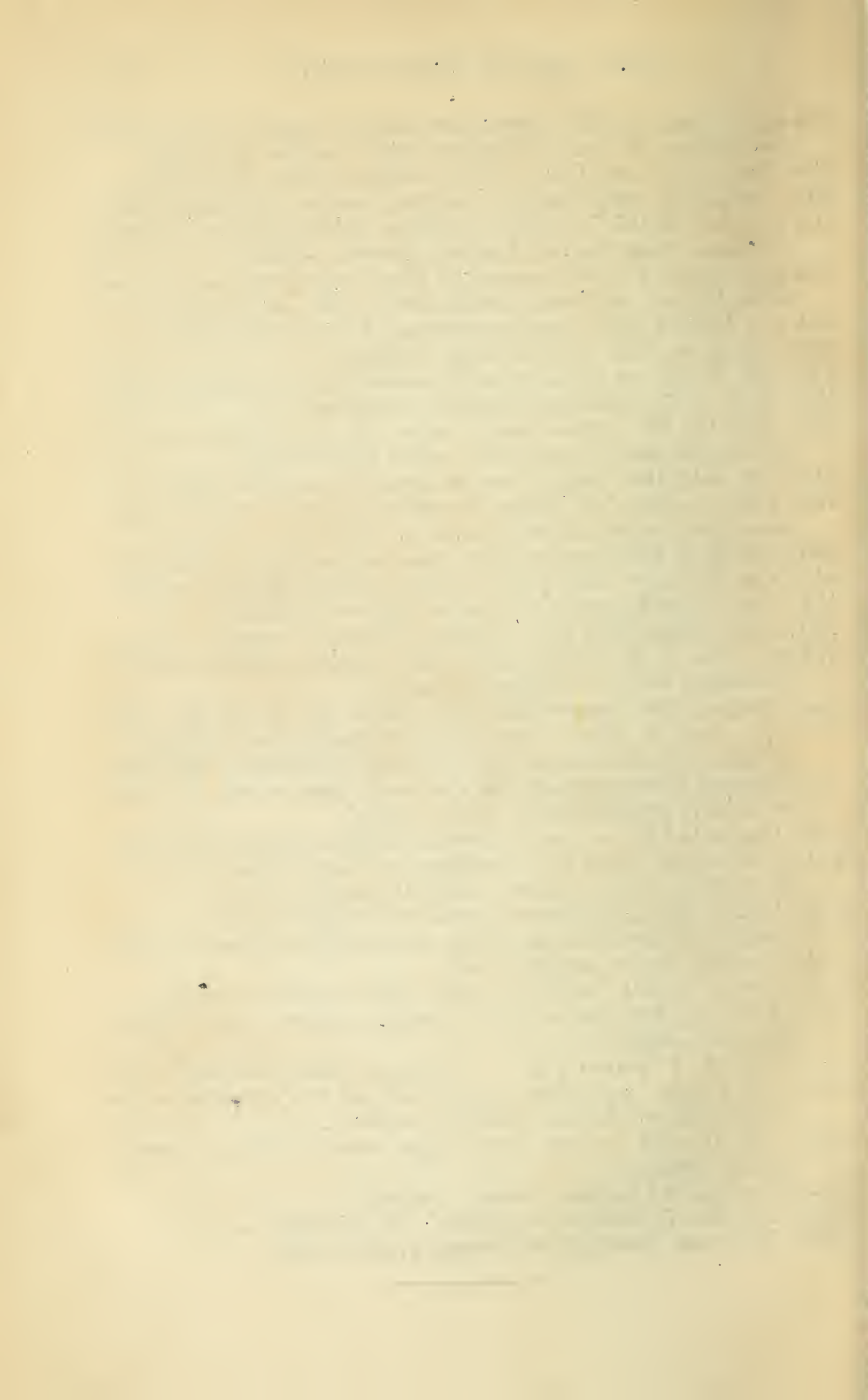
- 50: Georg. I, 406 '*secat aethera pinnis*' (Aen. 11, 272).
 51: Ecl. 6, 81 '*et quibus alte Infelix sua tecta super uolita-uerit alis*'.
 52: Georg. I, 405 '*et pro purpureo poenam dat Scylla capillo*'.
 55: Epigr. (catal.) 5 (7), 12 '*dulces camenae (nam fatebimur uerum: dulces fuistis)*'; Cat. 62, 16 '*amat uictoria curam*'; Verg. ecl. 3, 59 '*amant alterna camenae*'.
 59—61: Ecl. 6, 74 sqq. '*quid loquar aut Scyllam Nisi, quam fama secutast, Candida succinctam latrantibus inguina monstris Dulichias uexasse rates et gurgite in alto A! timidos nautas canibus lacerasse marinis*'.
 71: Ecl. 6, 47 et Caluus fragm. 9 M. '*a uirgo infelix*'.
 72: Cat. 64, 21 '*pater ipse*' de Neptuno. — Cat. 64, 168 '*uacua mortalis in alga*' et 64, 57 '*sola miseram se cernat arena*'.
 81: Cat. 64, 100 '*expalluit*'.
 96: Ecl. 3, 63 '*lauri et suaue rubens hyacinthus*'.
 97: Ecl. 2, 49 sqq. conferendi.
 99: Aen. 2, 385 '*adspirat primo Fortuna labori*'.
 110: Aen. 7, 55 '*ante alios pulcherrimus omnis Turnus*'.
 115: Aen. 9, 666 '*sternitur omne solum telis*'.
 116: Cat. 64, 68 '*sed neque tum mitrae neque tum fluitantis amictus*'.
 118: Aen. 2, 440 '*Martem indomitum*'; ad '*reice*' cf. Ecl. 3, 96.
 119: Aen. 9, 134 '*responsa deorum*'.
 120 sq.: Aen. 7, 64 sqq. '*huius apes summum densae (mirabile dictu) . . . Obsedere apicem et pedibus per mutua nexis Examen subitum ramo frondente pependit*'; Aen. 7, 135 '*frondenti tempora ramo*'.
 122: Aen. 10, 187 '*olorinae surgunt de uertice pinnae*'.
 124: Aen. 2, 88 '*dum stabat regno incolumis*'.
 126: Aen. 1, 646 '*omnis in Ascanio caro ['cari' uulgo] stat cura parentis*'.
 127: Aen. 4, 139 '*aurea purpuream subnectit fibula uestem*'; Aen. 5, 513 '*tereti subnectit fibula gemma*'.
 131: Cat. 68, 89 '*sepulcrum Asiae Europaeque*'.
 135: Ecl. 5, 27 '*Poenos etiam ingemuisse leones*'. Georg. 1, 463 '*solem quis dicere falsum audeat? ille etiam caecos instare tumultus saepe monet . . . , ille etiam extinctos*' eqs.
 138: Aen. 12, 590 '*magnisque acuunt stridoribus iras*'; Aen. 3, 366 '*tristis denuntiat iras*'.
 142: Lucret. 1, 72 sq. '*et extra processit longe flammantia moenia mundi*'.
 146: Verg. Georg. 2, 539 '*necdum etiam audierant inflari classica, necdum*' eqs.

- 148: Georg. 3, 21 '*ipse caput tonsae foliis ornatus oliuae*'; ecl. 5, 16 '*pallenti cedit oliuae*'.
- 151: Aen. 5, 250 '*chlamydem auratam*'.
- 160: Aen. 5, 501 '*depromunt tela pharetris*'.
- 161: Aen. 11, 841 '*heu nimium, uirgo, nimium crudele luisti supplicium*'.
- 163: Catull. 64, 12 '*quae simul ac rostro*'.
- 164: Aen. 4, 101 '*traxitque per ossa furorem*'; ibid. 501 '*nec tantos mente furores concipit*' (cf. et Catull. 64, 92).
- 167: Aen. 4, 300 '*totamque incensa per urbem bacchatur, qualis commotis excita sacris Thyias*'; cf. et ibid. 68 et 7, 376.
- 168: Cat. 64, 63 sqq. '*Non flauo retinens subtilem uertice mitram, Non contacta leui uelatum [?] pectus amictu, Non tereti strophio lactentis uincta papillas*'.
- 169: Lucret. 4, 1125 '*et pulcra in pedibus Sicyonia rident*'.
- 170: Aen. 1, 654 '*colloque monile bacatum*'.
- 175: Aen. 2, 467 '*conuellimus altis sedibus*'.
- 177: Catull. 64, 39 sqq. '*Non humilis curuis purgatur uinea rostris, Non falx attenuat . . . , Non glebam prono conuellit uomere taurus*'.
- 179: Aen. 7, 14 '*arguto tenuis percurrens pectine telas*' (cf. et Georg. 1, 294).
- 180: Aen. 4, 91 '*nec famam obstare furori*'.
- 183: Aen. 12, 677 '*quo deus et quo dura uocat Fortuna, sequamur*'.
- 185: Ecl. 2, 20 a, *demens*.
- 194: Georg. 1, 405 '*et pro purpureo poenas dat Scylla capillo*'.
- 195 sqq.: Catull. 64, 22 sqq. '*O nimis optato saeculorum tempore nati Heroes saluete, deum genus, o bona marte Progenies, saluete iterum . . . Teque adeo eximie*' eqs.
- 196: Georg. 4, 364 '*lucosque sonantis*' (cf. et ecl. 10, 58).
- 206: Aen. 2, 567 '*iamque adeo super unus eram, cum limina*' eqs.; Catull. 64, 122 '*deuinctam lumina somno*'.
- 207: Aen. 9, 159 '*uigilum excubiis obsidere portas*'.
- 208: Ecl. 2, 5 '*montibus et siluis studio iactabat inani*'.
- 210: Aen. 1, 152 '*silent arrectisque auribus adstant*' (cf. et Aen. 2, 303).
- 211: Aen. 3, 514 '*atque auribus aera captat*'.
- 213: Aen. 11, 135 '*ferro sonat alta bipenni fraxinus*'.
- 214: Aen. 6, 290 '*subita trepidus formidine*'.
- 215: Catull. 66, 55 '*per aetherias . . . umbras*'.
- 219: Catull. 64, 103 '*non ingrata tamen frustra munuscula diuis promittens tacito suscepit uota labello*'.
- 220: Aen. 4, 90 '*quam simul ac tali persensit peste teneri Cara Iouis coniunx*'.

- 222: Aen. 1, 449 '*foribus cardo stridebat aenis*'.
- 228: Aen. 10, 631 '*quod ut o potius formidine falsa ludar*'.
- 229: Aen. 3, 354 '*libabant pocula Bacchi*'.
- 230: Georg. 2, 143 '*sed grauidae fruges et Bacchi Massicus humor*'.
- 233: Caluus fragm. 13 L. M. '*sol quoque perpetuos meminit requiescere cursus*' (cf. Verg. ecl. 8, 4).
- 241: Catull. 64, 372 '*quare agite optatos animi coniungite amores*'.
- 242: Catull. 68, 17 '*multa satis lusi: non est dea nescia nostri, quae*' eqs.
- 243: Georg. 1, 394 '*et certis poteris cognoscere signis*'.
- 247: Aen. 9, 595 '*digna atque indigna relatu*'.
- 248: Catull. 61, 205 '*multa milia ludi*' (cf. ibid. 67, 78; Lucret. 4, 412; Prop. 1, 5, 10).
- 252: Catull. 64, 317 '*quae prius in leui fuerant extantia filo*'.
- 254: ad tabis cf. Charisii de Cinna testimonium [p. 73 et 118].
- 257: Aen. 10, 878 '*ille autem: quid me erepto, saeuissime, nato terres?*'
- 261: Aen. 2, 145 '*miserescimus ultro*'.
- 263: Aen. 6, 405 (9, 294; 10, 824) '*pietatis imago*'.
- 266: Aen. 6, 722 '*dicam equidem*'.
- 267: Ecl. 8, 60: '*praeceps aerii specula de montis in undas Deferar: extremum hoc munus morientis habeto*'.
- 268: Aen. 6, 760: '*ille, uides, pura iuuenis qui nititur hasta*'; ibid. 11, 304 '*cum muros adsidet hostis*'.
- 278: cf. Catull. 61, 135 et 63, 61 '*miser a miser*'.
- 279: Aen. 9, 211 '*rapiat casusue deusue*'; ibid. 12, 321 '*quis tantam Rutulis cladem, casusne deusne, attulerit*'.
- 280: Aen. 6, 406 '*at ramum hunc (aperit ramum qui ueste latebat) agnoscas*'.
- 284: Aen. 10, 844 '*canitiem multo deformat puluere*'; ibid. 12, 611 '*canitiem inmundo perfusam puluere turpans*' (cf. et Catull. 64, 224).
- 288: Aen. 4, 321 '*te propter eundem*'.
- 291: Aen. 6, 437 '*et duros perferre labores*'.
- 295: Aen. 9, 481 '*tunc ille senectae sera meae requies, potuisti linquere solam, crudelis?*' ibid. 12, 57 '*spes tu nunc una senectae, tu requies*' eqs.
- 299: Ecl. 10, 59 '*libet Partho torquere Cydonia cornu spicula*' (Aen. 11, 773).
- 301: Aen. 6, 14 '*fugiens Minoia regna*'.
- 302: Ecl. 8, 59 '*praeceps aerii specula de montis in undas deferar*'.
- 305: cf. incerti poetae uersus apud Charisium p. 287, 4 K. seruati et Miscellanea nostra Critica p. 20.

- 307: Aen. 11, 526 '*in speculis summoque in uertice montis*'; Catull. 65, 10 '*numquam ego te, uita frater amabilior, aspiciam posthac*'.
- 308: Aen. 8, 462 '*gressumque canes comitantur erilem*'.
- 309: Aen. 6, 722 '*nec te suspensum, nate, tenebo*'.
- 315: Aen. 12, 801 '*curae saepe tuo dulci tristes ex ore*'.
- 318: Aen. 4, 368 '*nam quid dissimulo aut quae me ad maiora reseruo*'; Aen. 8, 575 '*si fata reseruant*'.
- 323: Catull. 64, 397 '*tellus scelere est imbuta nefando*'.
- 328: Cat. 76, 24 '*aut quod non potis est*'.
- 330: Aen. 12, 39 '*cur non incolumi potius certamina tollo*'.
- 341: Aen. 1, 352 et *aegram*. multa malus simulans uana *spes* lusit amantem'.
- 343: Aen. 4, 5 '*nec placidam membris dat cura quietem*'.
- 348: Catull. 64, 131 '*frigidulos udo singultus ore*'.
- 349: Aen. 5, 64 '*si nona diem mortalibus alnum* Aurora extulerit'.
- 350: Catull. 62, 7 '*nimirum Oetaeos ostendit Noctifer ignes*' (cf. *ibid.* 20); Licinius Caluus fragm. 5 L. M. '*Hesperium Oeta* [ita scripsi: '*ante*' uulgo] *iubar quatiens*'.
- 351: de Lucifero eodemque Vespero cf. Callimach. Hecal. fr. 52; Catull. 62, 35; Cinna fr. 8 LM.
- 359: Aen. 10, 146 '*duri certamina belli*'.
- 360: Catull. 64, 379 '*anxia nec mater discordis maesta puellae Secubitu caros mittet sperare nepotes*'.
- 363: Lucret. 6, 52 '*formidine diuum*'.
- 366: Catull. 64, 369 '*quae uelut ancipiti succumbens uictima ferro*'.
- 367: Aen. 10, 67 '*fatis auctoribus*'.
- 370: Ecl. 2, 11 '*alia serpullumque herbas contundit olentis*'; *ibid.* 49 '*narcissum et florem iungit bene olentis anethi; tum casia atque aliis intexens suauibus herbis*' eqs.
- 371: Ecl. 8, 73: '*Terna tibi haec primum triplici diuersa colore Licia circumdo terque haec altaria circum Effigiem duco: numero deus impare gaudet*'.
- 378: Georg. 4, 443 '*uerum ubi nulla fugam reperit fallacia*'; Aen. 3, 670 '*uerum ubi nulla datur dextra adfectare potestas Nec potis Ionios*' eqs.
- 381: Aen. 9, 199 '*socium summis adiungere rebus*'.
- 387 sqq.: Cat. 64, 19—21 '*Tum Thetidis Peleus — Tum Thetis humanos — Tum Thetidi pater ipse*'.
- 391: Cat. 64, 15 '*aequoreae monstrum Nereides admirantes*'; Verg. ecl. 10, 13—15 '*illum etiam lauri, etiam fleuere myricae, pinifer illum etiam sola sub rupe iacentem Maenalus et gelidi fleuerunt saxa Lycae*'.

- 394 sq.: Georg. 4, 388 '*Caeruleus Proteus, magnum qui piscibus aequor Et iuncto bipedum curru metitur equorum*'.
- 398: Ecl. 4, 49 '*Cara deum suboles, magnum Iouis incrementum*'.
- 399: Catull. 64, 394 '*Excipiet niueos percussae uirginis artus*'.
- 402 sq.: Aen. 2, 405 '*Ad caelum tendens ardentia lumina frustra, Lumina, nam teneras arcebant uincula palmas*'.
- 405 sq.: Ecl. 8, 19 '*Dum queror et diuos, quamquam nil testibus illis Profeci, extrema moriens tamen adloquor hora*'.
- 414 sq.: Cat. 64, 373 '*accipiat coniunx felici foedere diuam*'.
- 420: Georg. 4, 492 '*inmitis rupta tyranni*'.
- 430: Ecl. 8, 41 '*ut uidi, ut perii, ut me malus abstulit error*'.
- 435: Aen. 1, 71 '*praestanti corpore nymphae*'.
- 437: Ecl. 10, 69 '*omnia uincit amor: et nos cedamus amor: ecl. 2, 68 amor: quis enim modus adsit amor*'.
- 442: Cat. 64, 153 '*neque iniecta tumulabor mortua tellus*'.
- 444: Cat. 64, 160 '*at tamen in uestras potuisti ducere sedes, quae tibi iocundo famularer serua labore*'.
- 446: Georg. 4, 348 '*captae dum fuis mollia pensa deuoluunt*'.
- 448: Cat. 64, 189 '*nec prius a fesso secedent corpore sensus*'.
- 451: Aen. 3, 427 '*postremo inmani corpore pistrinx*'.
- 470: Aen. 3, 554 '*tum procul e fluctu Trinacria cernitur Aetna*'.
- 473 sq.: Aen. 3, 73 '*sacra mari colitur medio gratissima tellus Nereidum matri et Neptuno Aegaeo*'.
- 475: Aen. 5, 124 '*spumantia contra litora*' (cf. et Cat. 64, 121).
- 476 sq.: Aen. 3, 124: '*linquimus Ortygiae portus pelagoque uolamus Bacchatamque iugis Naxum uiridemque Donusam Olearum niueamque Parum sparsasque per aequor Cycladas et crebris legimus freta consita terris*'.
- 499: Georg. II 74 '*nam qua se medio tradunt de cortice gemmae*'.
- 511: Cat. 64, 63 '*non flauo retinens subtilem uertice mitram*'; ib. 309 '*at roseae niueo residebant uertice uittae*'.
- 512: Cat. 68, 144 '*fragrantem Assyrio uenit odore domum*'; Verg. Aen. 11, 567 '*non illum tectis ullae, non moenibus urbes accepere*'.
- 514: Cat. 64, 18 '*e gurgite cano*'.
- 516: Georg. 4, 431 '*exultans rorem late dispersit amarum*'.
- 518: Aen. 11, 569 '*solis exegit montibus aeuum*'; ecl. 10, 14 '*sola sub rupe*'.
- 521: Cat. 66, 1 '*omnia qui . . . stellarum ortus comperit*' eqs.
- 524: Cat. 76, 26 '*pro pietate mea*'; Aen. 3, 20 '*nitentem caelicolum regi mactabam in litore taurum*'.
- 526: Aen. 10, 619 '*et tua larga saepe manu multisque ornauit limina donis*'.
- 532: Aen. 1, 361 '*odium crudele tyranni*'.
- 533: Cat. 66, 7 '*caelesti in lumine*' (cf. ib. 59).
- 538—541: toti desumpti ex Georg. 1, 406—409.

3 vols

clm 12
85/25

PA 6104 .P65 1879 1-2 IMSC
Poetae latini minores
47126905

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDICAL STUDIES
TORONTO 5, CANADA

